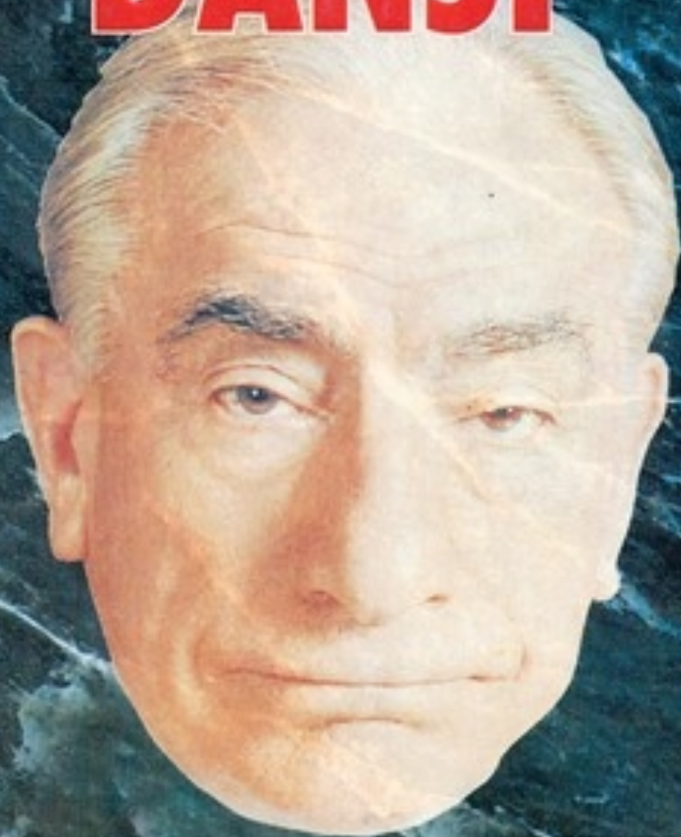
TÜRKEŞ'İN ANILARI

ŞAHİNLERİN DANSI

Hulûsi Turgut

ABC

Türkeş'in Anıları
ŞAHİNLERİN DANSI

Hulûsi Turgut

Alparslan Türkeş'in Anıları'nı kaleme alan Gazeteci Hulûsi Turgut, 1942 yılında Bünyan'da doğdu. İlk öğrenimini Ankara Atatürk İlkokulu'nda, orta öğrenimini de Kayseri Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye/Sosyal Siyaset Bölümü'nden "lisans" diploması aldı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi'nde "yüksek lisans" çalışması yaptı. Gazetecilik mesleğine 1962 yılında başladı, sırasıyla şu basın ve kamu kuruluşlarında görev aldı:

* Kayseri Hakimiyet Gazetesi'nde Muhabir
* AKŞAM Gazetesi Yazı İşleri Müdürü
* Türk Haberler Ajansı İç Haberler Editörü
* GÜNEŞ Gazetesi Yazı İşleri Müdürü
* Ticaret Bakanı Özel Danışmanı
* Sanayi ve Teknoloji Bakanı Özel Danışmanı
* HBB Televizyonu Yayın Danışmanı
* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi
* ABC Basın Ajansı Genel Müdürü

Üyesi bulunduğu Ankara ve İstanbul Gazeteciler Cemiyetleri'nden çeşitli "Gazetecilik Başarı Ödülü" kazanan Hulûsi Turgut, evli ve iki çocuk babasıdır. Kitap olarak yayınlanmış çalışmaları ise şunlardır:

* Barzani Dosyası
* 12 Eylül Partileri
* Güniz Sokağı
* Yassıada Belgeseli / Yaptırılmayan Savunmalar
* Demirel'in Dünyası (1. Cilt)
* Hüsrev Gerede'nin Anıları / Harb İçinde Almanya

Hulûsi Turgut

Türkeş'in Anıları
ŞAHİNLERİN DANSI

* Lefkoşe'den İstanbul'a Bir Göçün Öyküsü
* Turancılık Dâvası ve Tabutluk İşkencesi
* 27 Mayıs 1960 İhtilâli
* 13 Kasım Hesaplaşması ve Hindistan Sürgünü
* 20-21 Mayıs 1963 Darbe Teşebbüsü
* "Ülkücü" Hareketi
* 12 Eylül 1980 İhtilâli ve Mamak İşkencesi

ABC Basın Ajansı Yayınları
Türkocağı Caddesi 3, Basın Sarayı Kat 4
Cağaloğlu, 34440 İSTANBUL
Tel: (212) 511 87 37 - PBX (Fax): (212) 514 07 61

ABC "Anılar Dizisi" No: 2
Birinci Baskı: Ekim 1995
ISBN 975-7815-02-0
95.34 Y.0259.0003

Editör: Sırrı Yüksel Cebeci
Yayına Hazırlayan: Filiz Sever
Bilgi-İşlem: Özlem Aksüt
Kapak Fotoğrafı: Erol Atar

Dizgi: Perspektiv Yayın ve Reklâm Hizmetleri
Matbaacılar Sitesi 2. Cad. No: 152 Bağcılar, 34190 İSTANBUL
Tel: (212) 629 04 38 Fax: (212) 629 18 04

Baskı ve Cilt: Medya Holding A.Ş. Tesisleri
Tel: (212) 502 84 92

Dağıtım: Bilgi Dağıtım
Narlıbahçe Sokağı 17/1 Cağaloğlu, 34440 İSTANBUL
Tel: (212) 522 52 01 - 526 70 97 Fax: (212) 527 41 19

ALPARSLAN TÜRKEŞ
27 Mayıs'ın Kudretli Albayı

İÇİNDEKİLER

HÂTIRALARIM'A ÖNSÖZ

"Hâtıralarım" olarak yayımlanmış bulunan bu kitapta tarafımdan anlatılmış olan herşey, içinde bulunduğum, kendi gözlerimle gördüğüm ve işittiğim olayların bir bölümüdür. Ancak bu çalışmada, milletimizin tarihine teslim edilmesi gereken pekçok bilgiler ve belgeler vardır.

27 Mayıs 1960 tarihinden sonra rahmetli emekli Öğretmen Albay Tahsin Ünal arkadaşıma günü gününe her akşam, yaşanan olayları ve alınan kararları not ettirmiştim. Kendisi değerli bir tarihçi olduğu için bunları ilgili başka kimselerin de bilgisine başvurarak kaydetmekteydi. Sonra da *"14'ler"* adıyla Millî Birlik Komitesi'nden çıkarılarak sürgüne gönderilen arkadaşlarımdan bazıları ile işbirliği halinde 27 Mayıs Harekâtını yazmayı düşünmüş idik. Fakat hepimizin, hayatın başdöndürücü akışı içinde karşılaştığımız güçlükler dolayısıyla bunu yapmaya imkân bulamadık.

Zaten 27 Mayıs Harekâtı'nın oluşumunun bazı dönemleri ile icrasındaki 13 Kasım'a kadar devam eden ilk bölümü dışında benim hayatımın akışı başka bir seyir göstermiştir. Bu sebepten, gerçeklerin büsbütün unutulmasına imkân bırakmamak maksadıyla ibret verici bir kısım olayları açıklamaya karar verdim. Bu kararı vermede çok kıymetli bir yazar ve gazeteci olan Sayın Hulûsi Turgut'la ABC Basın Ajansı Yöneticisi Sayın Mustafa Küçük'ün teklif ve telkinleri yardımcı oldu. Eserin meydana gelmesine bu değerli memleket evlâtlarının büyük emeği ve katkıları imkân sağladı. Kendilerine burada teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Bildiğim, içinde bulunduğum ve tanık olduğum birçok olayı açıklarken ilgili ve sorumlu kimseleri incitmeyecek şekilde bir dil kullanmaya özen gösterdim. Bu kitapta anlattığım anılarımın hepsi gerçektir. Anılarımın bir bölümünü ve halen elimde bulunan pek çok belgenin açıklanmasından sakındım. İlerde gerekli gördüğüm takdirde bunları birkaç cilt halinde yayımlamaya çalışacağım.

Sabah Gazetesi'nde tefrika halinde anılarım yayımlanmaya başlayınca, bazı kimselerin inkârcı ve itiraz mahiyetinde mektupları, açıklamaları başka bir basın organında yayımlandı.

Bu yazıları yazanlardan birisi eski bir Tabiî Senatör'dür. Bu Sayın Kişi, yayımlanan yazılarımın 27 Mayıs'ı küçültücü olduğunu ifade ederek benim hakkımda tamamiyle komplekse, kin ve garaza dayalı iddialar ileri sürdü. Bu iddialarından birisi, 27 Mayıs sabahı benim radyodan okuduğum "*1 Numaralı Bildiri*"nin tarafımdan yazılmamış olduğu idi. Bu iddia gerçek dışıdır. Olay aynen anılarımda belirtmiş olduğum gibidir. Diğer hususlarda yazdıklarının hepsi de gerçek dışıdır.

27 Mayıs, Tabiî Senatörlük rüşvetini kabul ederek 20 yıl seçimsiz olarak Türk Parlamentosu'nda bir siyasî partinin paralı partizanlığını üstlenmek suretiyle bunu yazan kişinin ve arkadaşlarının kirli elleriyle satılmış, küçültülmüş ve yok edilmiştir. Bu gerçek ortadayken, o kişinin eline kalem alıp, bir takım uydurma beyanlarla önemli bir gazetenin sütunlarında boy göstermesi basın hayatımız için büyük bir tâlihsizlik olmuştur.

Anılarımın tefrika halinde Sabah Gazetesi'nde yayımlanmasına imkân veren Sayın Dinç Bilgin, Sayın Zafer Mutlu ve Sayın Ercüment Gündem ile eseri kaleme alan çok değerli dostum Hulûsi Turgut ve yayın organizasyonunu sağlayan Sayın Mustafa Küçük'e teşekkürlerimi sunarım.

Kitabımdan çıkarılacak çok dersler vardır. Genç kuşakların bunları iyi anlayacaklarını ve değerlendireceklerini umarım.

Saygılarımla.

Alparslan TÜRKEŞ

Ankara, 1 Temmuz 1995

YAKIN TARİHİ YENİDEN YAZDIRACAK ANILAR

"27 Mayıs İhtilâli'nin Kudretli Albayı" Alparslan Türkeş 34 yıllık suskunluğunu kesip, ihtilâlin perde arkası da dahil tüm anılarını, ABC Basın Ajansı Genel Müdürü Hulûsi Turgut aracılığıyla SABAH Gazetesi'ne anlattı.

77 yıllık yaşantısının, doğumundan günümüze tüm kesitlerini ayrıntısı ile nakleden Türkeş, yakın tarihimize ait pekçok bilgiyi de değiştirecek belgelerini, yarım asırdan beri gizlediği mekândan çıkarıp, Türk ve dünya kamuoyuna sunulmak üzere SABAH yöneticilerine teslim etti.

BELGELERİ NASIL SAKLADI?

1917 yılında doğduğu Lefkoşe'yi ailesi ile birlikte 1933 yılında terkederken, birkaç sandık içine yerleştirilen giyeceklerinin arasına fotoğraf albümlerini de koymayı ihmâl etmeyen Türkeş, işte bu tarihten başlayıp, günümüze kadar yaklaşık 60 yıl süren fırtınalı yaşantısında, fotoğraf ve belgelerini korumakta çok güçlük çekti.

Çünkü, 1944, 1963 ve 1980 yıllarında evinde yapılan aramalar sırasında yazılı ve basılı neyi varsa hepsinin tek tek gözden geçirilmesi, tutukluluk ve işkence dönemlerine ait tarihî belgelerinin korunmasında en büyük engeli oluşturuyordu.

Özellikle 1944 yılında karşılaştığı *"Turancılık Dâvası"* sırasında deneyim kazanan Türkeş, fotoğraf ve belgelerini geleceğe taşıyabilmek için özel sandıklar kullandı ve onları bugün de sır olarak sakladığı bir gizli mekânda koruma altına aldı.

Her tutukluluk ve müdahale döneminde güvenlik güçleri öncelikle evinde belge avına çıkıyor, ilgi çeken evrakları çuvallara doldurulup, Askerî Savcıların önüne koyuyordu.

Türkeş, tüm bu olumsuz koşullara rağmen, doğumundan günümüze tam 10 sandık belge taşıdı. Özellikle 27 Mayıs 1960 İhtilâli ile ilgili belgeleri gözü gibi korudu.

ANILAR NASIL HAZIRLANDI?

Alparslan Türkeş, anılarını yayınlamaya ve tarihî suskunluğunu bozmaya iki yıl önce karar verdi. Gazeteniz SABAH, işte bu tarihte ilginç anıların peşine düştü. Gazeteci-Araştırma Yazarı Hulûsi Turgut'a 77 yıllık yaşantısı içindeki özellikle çok önemli 60 yılın sırlarını veren Türkeş, bir yandan da dâmadı Hamit Homriş'le birlikte belgelerle dolu sandıkların başına geçip, onları özenle ayıkladı ve karanlık dehlizlerden günışığına çıkardı. Bu arada, olağanüstü dönemlerde kaybolmuş belgeleri bulamayınca üzüldü. Ancak o açığı, kuvvetli hâfızası ile kapattı. Çünkü, belgesi kaybolan olaylarla ilgili anılarını, tüm ayrıntılarıyla hatırlıyordu.

Gazeteci Hulûsi Turgut'la bu konuda yaklaşık iki yıldan beri hazırlık yapan Türkeş, çalışmalarını 3 Ocak 1994 tarihinden itibaren yoğunlaştırdı.

Bugüne kadar hakkında yazılmış yüz'e yakın kitaptan derlenen beşyüz soruya büyük bir sabırla cevap verdi. Çalışmaları görüntüleyen tv kameraları karşısında aylarca konuştu. Türk ve dünya kamuoyunda yankılar uyandıracak pek çok sırrı da yayınlanmak üzere açıkladı.

Özel yaşantısından, askerlik ve siyaset hayatına kadar her konudaki tüm soruları cevaplandıran Türkeş'in anılarının birinci bölümü 25 Kasım 1917 tarihinde doğumundan, 19 Kasım 1960'da Hindistan'a sürgün edilişine kadar cereyan eden olaylardan derlendi.

ROMAN GİBİ BİRŞEY...

Yakın tarihin yazılı bilgilerini değiştirecek nitelikteki anıları okumaya başlarken, kimi zaman polisiye bir roman, kimi zaman bir siyasî skandal haberi ile karşılaşacak, bazen de akıllara durgunluk verecek askerî kararları öğrenip, hayretler içerisinde kalacaksınız.

2 Haziran 1994
SABAH

ŞAHİNLERİN DANSI

Alparslan Türkeş, adını Türk Siyasi Tarihi'ne tam yarım asır önce *"Turancılık Dâvası Sanığı"* olarak yazdırmıştı. O tarihten günümüze *"asker"* ve *"siyaset adamı"* olarak hep Türkiye'nin gündeminde kaldı, ve kalmaya da devam ediyor.

Bu yarım asır içinde üç defa tutuklandı. Yaklaşık altı yıl süren tutukluluk döneminin birbuçuk yılı hücrede geçti. 1944'te İstanbul'da Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılandı. 1963 ve 1980'de de yine Sıkıyönetim Hâkimlerinin huzuruna çıkarıldı.

1944'de *"rejimi değiştirmek"*, 1963'de *"ihtilâl teşebbüsünde bulunmak"* iddialarıyla yargılandı. 1980 yılında tutuklanıp, 1985'e kadar özgürlüğünden mahrum bırakıldı.

1960 yılının sonunda Hindistan'a sürgün edildi. 1965'de ise siyasete atılıp, Parlamento'ya girdi. İki defa evlendi, yedi çocuk sahibi oldu. 27 Mayıs 1960 ihtilâlinde *"Kudretli Albay"* diye anıldı, daha sonra *"Başbuğ"* denildi.

1975-1977 yılları arasında *"Başbakan Yardımcılığı"* yaptı. 1965'den 1980'e kadar kesintisiz 15 yıl Parlamento'da bulundu.

21 Mayıs 1963 ihtilâl teşebbüsü ile 12 Eylül 1980 ihtilâlini önceden haber alıp, saklandı. Hükümet güçlerini peşinden koşturdu. 1990'larda tekrar Parlamento'ya girdi.

İşte böylesine fırtınalı bir hayatın kahramanı Alparslan Türkeş, olay yaratan anılarını Hulûsi Turgut'a anlattı. Anıların birinci bölümü *"Fırtınalı Yıllar"*, ikinci bölümü *"Şahinlerin Dansı"* başlığıyla SABAH Gazetesi'nde yayınlandı.

Anıların hazırlanmasında Alparslan Türkeş aylar, hatta yıllar süren titiz bir çalışma ortamı yarattı. Kendisine MHP Genel Başkan Yardımcısı Rıza Müftüoğlu, Genel İdare Kurulu Üyesi Hamit Homriş ve Özel Kalem Müdürü Sami Cezaroğlu gerçekten özverili katkıda bulundu.

Ortaya, dev bir eser çıktı. Sizleri, heyecanla okuyacağınızı umduğumuz *"Türkeş'in Anıları"* ile başbaşa bırakırken, böylesine müthiş bir belgeseli sunmanın haklı gururunu yaşıyoruz.

11 Ocak 1995
SABAH

TÜRKEŞ'TEN "ÇOK ÖZEL"

- Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşe'nin Kirlizade Sokağı 13 nolu hanesinde 25 Kasım 1917 günü öğle ezanı ile birlikte bir çocuk dünyaya geliyordu. *"Koyunoğlu Ailesi"*'nin bu veliahtına *"Arslan"* adı verilecek, bu isim zamanla *"Alparslan"*'a dönüşecek, Anavatan'da ise ona, *"Türkeş"* soyadı eklenecekti.

  - **Aradan yıllar geçiyor, Koyunoğlu Ailesi'nin delikanlısı Arslan, ailesine, Türkiye'ye göçetmek için baskı yapıyordu. 1933 yılına gelindiğinde Arslan'ın ailesi, Ada'yı terke karar verecek, Limasol'dan kalkan Viyana gemisi, onları İstanbul'a götürecekti. Artık Arslan ve ailesi Türkiye'de yeni bir dünya kuracaktı.**

- Arslan, İstanbul'da *"Kuleli Askerî Lisesi"*'ne kaydoluyor, bu arada *"Türkeş"* soyadını alıp, ardından da *"Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı"* yapılıyordu. 1938 yılına gelindiğinde Türkeş, Türk Silâhlı Kuvvetleri saflarına katılan genç bir subay olmuştu.

FIRTINALI BİR ÖYKÜNÜN BAŞLANGICI

19. asrın ünlü Avşar ozanı Dadaloğlu sazı ve sesi ile bir isyanı şöyle dile getirmiş:

"Ferman Padişahın,
Ama dağlar bizimdir!.."

Oğuz Türkmenleri'nin 24 boyu arasında gerek sayıca, gerekse oynadığı tarihî rol bakımından en önemli aşiret olan Avşarlar'ın kahramanlık destanlarını şiirleştiren bu Dadaloğlu kimselere değil, Osmanlı Padişahı Abdülaziz'e adeta isyan ediyormuş.

Orta Anadolu'da toprak kavgasına tutuşan Avşarlar'ın, Padişah tarafından Kıbrıs'a sürgün edilişi 1860'larda olay yaratmış. Kayseri'nin, o zamanki adıyla *"Aziziye"* olan günümüzün Pınarbaşı ilçesi Yukarıköşkerli köyünden Kıbrıs'a sürgün edilen *"Koyunoğlu Ailesi"* de, Ada'nın Türk sâkinleri arasında yer almış. Bu aile fertlerinden Tuzlalı Ahmet Hamdi Bey, 25 Kasım 1917'de, Lefkoşe'deki Haydarpaşa Mahallesi, Kirlizade Sokağı 13 numaralı konutunda öğle vakti eşi Fatma Zehra Hanım'la birlikte bir mutluluğu paylaşıyormuş.

Öğle ezanı ile birlikte Koyunoğlu ailesinin veliahtı dünyaya geliyor, yavruya *"Ali Arslan"* adı veriliyormuş. Ali Arslan, daha sonra *"Arslan"* diye anılmış, bu isim zamanla *"Alparslan"*'a dönüşmüş. Anavatan'da ise ona *"Türkeş"* soyadı eklenmiş.

Evet, Alparslan Türkeş'in dünyaya geliş öyküsü kısaca böyle. Şimdi bakalım kendisi neler söyleyecek:

"Doğum yerim Lefkoşe. Orada, -Haydarpaşa Mahallesi veya Yenicami Mahallesi de deniliyor- Kirlizade Sokağı 13 numaralı evde

doğmuşum. Halen de sokağın adı değişmedi. Geçenlerde gittiğimde baktım, doğduğum ev de duruyor orada. Eskimiş olmakla beraber, hayli harabeye dönmüş olmakla beraber duruyor.

1917 yılının 25 Kasım pazar günü, orada doğduğumu annemden dinledim. Hattâ, doğduğum odayı da bana göstermiştir, öğle ezanı okunurken doğduğumu ifade etmiştir, annem bana."

KIBRIS, İNGİLİZ İŞGALİNDE...

"Birinci Dünya Savaşı'nın şiddetle sürdüğü yıllarda dünyaya gelmişim. Sıkıntılar içinde, harp içinde olunduğundan bahsediliyordu. O tarihte Kıbrıs, İngiliz işgali altında. Türkiye ile ilişkisi kesilmiş durumda.

Babam Ahmet Hamdi Bey ise Kıbrıs'ın Tuzla kasabasında doğmuş. Aile, yaygın bir aile. Hem Lefkoşe'de mülkü, hem de Tuzla'da çiftlikleri, tarlaları olan bir aile.

Annem de Larnaka şehrinde doğmuş. Fakat, Lefkoşe ile irtibatlılar. Dedelerimin her ikisinin de adının, Ali olduğunu duydum annemden ve babamdan.

Doğduğum zaman bana Ali ismini göbek adı olarak vermek istiyorlar. Fakat, benden önce doğmuş olan bir ağabeyim var. Onun da ismi Ali olduğu için, iki Ali olmaz, diyorlar. Sonra, Ali ağabeyim vefat etti."

ASIL ADI NE?

Türkeş'in anne ve babası, yeni doğan evlatlarına *"Ali"* göbek adını koymaktan vazgeçince, asıl adının ne olacağı konusunu tartışırlar. Daha sonra Koyunoğlu Ahmet Hamdi Bey, ilk erkek evlâdına *"Arslan"* adını verir. Türkiye'deki bazı kaynakların *"Asıl adı Feyzullah"* iddiasını ise Türkeş kesinlikle reddeder.

Arslan, ilk erkek evlât olduğuna göre, daha önce sözünü ettiğimiz Ali, bu ailenin çocuğu değil mi? Şimdi, o sorunun cevabına geçelim:

Evet, Arslan, Ahmet Hamdi Bey'in ilk, ancak, Fatma Zehra Hanım'ın beşinci evlâdıdır. Çünkü, Zehra Hanım, Ahmet Hamdi Bey'le ikinci evliliğini yapmıştır. Bu konunun devamını Arslan'dan dinleyelim:

"Baba tarafından dedem, Kıbrıs'ın Tuzla kasabasından Ali Ağa. Onun da dedesi Kayseri Pınarbaşı'ndan, Avşar aşiretine mensup Arif Ağa.

Annem de, Kıbrıs'a yerleşen Türkler'den Fatma Zehra Hanım. Eski Türkçe'de adı Fâtıma-ül Zehra imiş. Konu komşu Zehra Hanım abla diye çağırıyordu.

Babamdan önce ilk evliliğini 15-16 yaşında iken bir jandarma onbaşısı ile yapmış. Atlı jandarmaymış. Ondan, annemin dört oğlu olmuş. Sonra bu adamcağız bir akşam ölü bulunuyor. Annemin anlattığına göre kafatası parçalanmış vaziyette bulunmuş.

Uzun hikâye... Annem çok ızdırap çekmiş. Dört yetimle kalmış. Sonra babamla evlenmiş. Ben, babamın ilk, annemin ise beşinci evlâdıyım.

Bu arada babam, annemin üstüne ikinci evliliğini yapmış. Ondan bir kızı olmuş. İkinci eşiyle geçinememiş, kız kardeşim on aylıkken, babamla üvey annem boşanmış."

Türkeş'in kardeş sayısı beş, dört erkek kardeşi üvey, tek kız kardeşi ise aynı babadan, fakat anneleri ayrı. Üvey ağabeylerinin isimleri şöyle: Mehmet Ragıp, Ahmet Kâzım, Ali ve Mustafa. Kızkardeşi ise: Dervişe.

Türkeş, annesi ile babası arasında yaş farkının yirmiden fazla olduğunu söylüyor. Bu arada babasının ikinci evliliğini şöyle anlatıyor:

"Babam, ikinci hanımıyla hiç geçinemezmiş. Sonra onu boşamış. Hanım da, on aylık kız çocuğunu getirip, bizim kapıya bırakmış. Onu da annem almış, evlât edinmiş. Kızkardeşim, kendi annesini bilmiyor. O hanım da bir başkasıyla evlenmiş. Annemin dört oğlu evlenip - barklanmıştı. Ben, kızkardeşimle birlikte büyüdüm. Aramızda iki yaş var."

ATALARI NASIL SÜRGÜN EDİLDİ?

Alparslan Türkeş, baba tarafının aslen Kayseri'li olduğunu açıkladıktan sonra, onların Kıbrıs'a nasıl gittiklerini, babasından öğrendikleri kadarıyla şu sözlerle nakledivor:

"Bu konuda fazla bir bilgim yok. Yalnız duyduğum şuydu ki; dedemin dedesi olan Arif Ağa, Kayseri'nin Pınarbaşı'ndan, Avşar aşiretine mensupmuş. Bir takım hâdiseler olmuş oralarda. Bunlar, Silifke'ye sürgün edilmişler.

Oralara muhacirler yerleşince, birşeyler olmuş zannederim. Dedelerim Silifke'de çok duramamışlar, tekrar geriye dönmüşler. Bunlar, bizim Türkler'de yaşanan acı olayların tesiri.

Tekrar Pınarbaşı'na dönünce, olaylara karışmışlar. Onun üzerine, bu sefer Kıbrıs'a, yani suyun öbür tarafına, denize gönderelim de gelemesinler, diye sürmüşler herhalde.

Pınarbaşı'nda arazilerimiz falan da varmış. Salih Er diye orada bir akrabamız vardı. O, bana bir mektup yazdı. Bu sizin babadan kalma topraklarınız, bizim elimizdedir, gelin de görüşelim diye. Babam sağdı o zaman, babama da söyledim. Toprağı ne yapacağız oğlum, dedi. Biz çiftçilikle ilişkiyi çoktan kestik, cevabını verdi. Sonra Salih Er'le görüştüm. Kendisi birara bizim Pınarbaşı İlçe Başkanlığımızı da yaptı.

Şimdi onlar da terketmişler köyümüz Yukarıköşkerli'yi. Fakir ve tenhalaşmış bir köy orası. Yolum düştüğü zaman, ziyaret ederim.

Baba tarafımın göç hikâyesi böyle. Anne tarafımınkini bilmiyorum. Kıbrıs'a göçle mi gelmişler, yoksa Ada'nın eski Türk ailelerinden mi?.."

İLKOKULA 4 YAŞINDA BAŞLADI

Türkeş, ilkokula Lefkoşe'de başlamış. *"İptidai"* diyorlarmış ilkokula. Sarayönü Camii'nin yanıbaşındaki Sarayönü ilkokuluna kaydı yaptırılmış. Yaklaşık 73 yıl önce öğrenime ilk adım atışını kendisinden dinleyelim:

"Dört yaşında, dört aylık, dört günlükken okula başladım. O zaman âdet öyleydi. Dört yaşında, dört aylık, dört günlükken okula verilirdi.

O günkü âdetlere göre annem beni süsledi, yıkadı, temiz giydirdi. Kendesine ait mücevherlerini, elmaslarını falan fesime taktı. Elmaslardan, göğsüme de taktı.

Ben bu dönemi pek hatırlamam. Fakat, fotoğraflarım var. Ama sarıklı hocamızı hatırlıyorum. Onun önünde diz çökerdik. Önce hocanın huzurunda Euzubesmele çektik. Çekince, Maşallah *dedi. Böylece başladık.*

İslâm gelenekleri aynen devam ediyordu. Fakat o zaman ben çok küçük olduğum için sıkılıyordum. Okula gitmek istemiyordum.

Hatırladığım kadarıyla hergün bana ya 20 para, ya 1 kuruş verirlerdi. O zaman 20 para, 1 kuruş çok değerli. Yani onunla bir simit alınabilirdi.

Okula heveslendirmek için cebime ya ağabeyim, ya babam, ya da annem para koyardı. Ama sınıfta sıkılırdım. Kaçardım okuldan.

Yine okuldan kaçtığım bir gün yolumu bir adam kesti. Kısa boyumla, yolumu kesen adamı aşağıdan yukarı tetkik ederken, yelek cebinden sarkan saat kösteğinden babam olduğunu farkettim.

Babam, elimden tutup okula götürdü ve müdürümüz Mehmet Asım Bey'e teslim etti. Bu olaydan sonra kaçmadım. Ertesi yıl ise, birinci ve ikinci sınıf sınavlarını üstüste verip geçtim."

"İptidai" adı verilen ilkokulda Arap harfleri ile öğrenim gören Arslan, daha sonra *"Rüştiye"* diye isimlendirilen ortaöğrenime başlıyordu. İlkokulu *"sınıf ikincisi"* olarak bitirmiş, rüştiyede çok ünlü öğretmenlerin eline düşmüştü.

Rüştiye anılarını da Arslan'dan dinliyoruz:

"Rüştiyenin o zamanki müdürü, Kıbrıs'ta çok itibarı olan Selahattin Bey'di. Rüştü Bey isminde de sınıf öğretmenimiz vardı. İkinci sınıfta ise, sonradan Kıbrıs Türk'ünün mücadelesinde şöhret yapan Faiz Kaymak, öğretmenimiz oldu.

Faiz Bey, tahtadan yaptığım tabureyi çok beğenmiş, el işini marangoza yaptırıp okula getiren arkadaşlarımı ise tenkid etmişti. Bu olayı o gün, bu gün hiç unutmam.

Öğretmen Faiz Kaymak, Dr. Fazıl Küçük ve Avukat Rauf Denktaş, Kıbrıs'ın kurtuluş mücadelesinde rol oynay an üç büyük isim..."

ARSLAN, "ALPARSLAN" OLUYOR

İngiliz idaresindeki Kıbrıs'ta, Türk halkı nüfus cüzdanına sahip değildi. Ama herkesin mahalle muhtarında kaydı bulunuyordu. Nitekim Arslan, ilk ve ortaokula kaydolurken, muhtardan, kimliğini belirleyen bir belge alınmıştı.

Ahmet Hamdi Bey'in oğlu, muhtar kayıtlarına göre *"Arslan"* adını taşıyor, ailesi ve arkadaşları da kendisine aynı isimle hitap ediyordu.

Arslan'ı, rüştiye 3. sınıfta ilginç bir sürpriz bekliyordu. Bu, sınıf öğretmeninin bir önerisiydi. Bu sürprizi Arslan'ın kendisinden dinleyelim:

"Rüştiye 3. sınıfta, Osman Zeki Bey isminde bir öğretmenimiz vardı. Sonra o, akciğer rahatsızlığından, yılın ortasında vefat etti. Çok üzüldük. Çok sevdiğimiz bir öğretmenimizdi.

İşte o günlerde, Türkiye'den gelen bir hava esiyordu. Herkese bir de Öztürkçe isim veriliyordu. Meselâ, adı Ahmet olana bir de Selçuk deniliyor, Ahmet Selçuk oluyordu.

Hocamız, senin adın da Alparslan olsun, dedi. Soyadı yok o zaman. Sadece aile lâkaplarımız var. Dedemden gelen lâkabımız Hoyunoğlu veya Koyunoğlu, babaannem tarafından gelen lâkabımız ise Kırmızılı. İşte adım, o gün bu gün Alparslan, oldu..."

Arslan, yeni isim babası ve öğretmeni Osman Zeki Bey'in ölümüne çok üzülüyor, duygularını dile getirmek için bu konuda bir kompozisyon yazıyordu.

Ortaokula *"Arslan"* adıyla başlayıp, *"Alparslan"* adıyla mezun olan bu Türk genci, rüştiye öğrenimi sırasında Arap ve Lâtin harfleri ile birlikte dört de yabancı dil öğreniyordu.

Yaklaşık 60 yıl öncesine gidelim ve yeni adını çok sevip benimseyen Alparslan'dan, dil eğitimi konusunda bilgi alalım:

"Rüştiyede Türkçe, sosyal ve fen derslerinin yanı sıra Farsça ve Arapça öğrendik. Türkiye, Lâtin harflerine geçince, biz de Arap alfabesini bıraktık. Bir yaz tatilinde Anavatan'dan gelen yeni alfabeyi babam kitapçıdan almış, sevinçle bize ulaştırdı. 'Oğlum, bundan sonra alfabemiz bu olacak. Bunu öğrenmelisin', *dedi. Yine ortaokulda Kur'an-ı Kerim öğreniyorduk.*

Bu arada Rumların bir gimnazyumunda (lise) gece öğrenimi varmış. Babam, kendisini ve beni oraya kaydettirdi. İngilizce ve Rumca öğrenmeye başladık. Gece öğreniminde yaş sınırlaması yoktu. Babam ve ben Rum çocukları ile birlikte okuduk. 70 günde İngilizce alfabeyi ezberledim.

Hocam, papazdı. Çoğu derste başarılıydım. Papazlar, başarısız Rum çocuklarına çıkışırken, 'Osmanlı çocuğu bunları biliyor, siz bilmiyorsunuz', *diyordu.*

İşte o günlerden hatırladıklarım:

Enam, otomati, otomasi, bedsa..."

RÜŞTİYEDE TÜRKLÜK ŞUURU

Alparslan, rüştiye yıllarını hiç unutamaz. Öğretmenlerini daima şükranla anar. Onlardan Türklük şuuru aldığını övünçle anlatır. İsimlerini tek tek hatırlar. Bu konuda anılarını tazelerken şunları söyler:

"Hocalarımız, Kıbrıslı Türkler'di. Uyanık insanlardı. Faiz Kaymak Bey, Hüsnü Bey, ilkokulda Mehmet Asım Bey, Selahattin Bey ve Ragıp Tüzün Bey, hepsi milliyetçi kişilerdi. Bunlardan, o duyguları alıyordum.

Özellikle Turgut Bey hocamızdan, yeryüzünde yaşayan Türkler hakkında bilgi aldık. Türkistan, Azerbaycan, Doğu Türkistan, Balkan Türkleri, Kırım Türkleri konusunda çok şeyler öğrendik. Bu soydaşlarımızın esaret altında olduklarını işitince milliyetçilik duygularımız kabardı. Daha dünyayı henüz tanımayı öğrenmiştik. 14-15 yaşındayım.

İşte, böyle bir ortamda yetiştik. Ama aklım fikrim Anavatan'da, esir Türk illerinde idi. Kıbrıs adasında ne yapabilirdim ki?..

Burada, Akdeniz'in ortasında ömür tüketmek vardı. Ama Türk Dünyasına birşeyler yapmak da gerekti...

İkinci yolu seçmek istiyordum. Fakat..."

KIBRIS, NE ZAMAN TÜRK EYALETİ OLDU?

Kıbrıs adası, Osmanlı idaresine 1571'de geçti. 1860'larda ise Anadolu Avşar aşiretlerinin bir bölümü Padişah Abdülaziz'in fermanı ile bu eyalete sürüldü.

Oğuz Türklerinin cengâverleri olan Avşarlar, 19. asrın ikinci yarısında İstanbul'un başına sorun oldu. Bu arada Alanya, Kozan ve Silifke'nin de bağlı bulunduğu Kıbrıs eyaleti, Avşarlar için sürgün diyarı ilan edildi.

Özellikle Kayseri'nin Uzunyayla bölgesinde toprak kavgası veren Avşarlar, önce Silifke'ye gönderildiler, orada da rahat durmayınca soluğu Kıbrıs'ta aldılar.

1876-1878 Osmanlı - Rus Harbi'nden sonra, Ardahan ve Kars illerimiz "savaş tazminatı" *olarak Ruslara verildi. Bu arada İngilizler, yeni bir Rus saldırısına karşı Osmanlıları koruyabileceklerini bildirip, karşılığında Kıbrıs adasının geçici olarak yönetimini istediler.*

Bu isteğe ilgi duyan Osmanlı yönetimi, Kıbrıs'ı 4 Haziran 1878'de İngilizlere "emaneten" *verdi. Dolayısıyla Ada'daki Anadolu Avşarları da, İngilizler tarafından yönetilmeye başlandı.*

Ancak, 1918 yılında Osmanlı'nın yenilgisi ile biten Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra galip ülkelerden İngiltere, Kıbrıs'a el koydu. Zamanla Rum nüfus arttı, Türkler azınlıkta kaldı.

Ada'nın ancak üçte biri kadar bir bölümü ise 20 Temmuz 1974'de Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin askerî müdahalesi ile alınıp, Kıbrıs'ın gerçek sahibi soydaşlarımıza teslim edildi.

KIBRIS'TAN ANAVATAN'A GÖÇ

Kıbrıs'ın Larnaka Limanı'ndan sabah vakti yolcularını bindiren İtalyan bandıralı *"Viyana"* gemisi demir almış, Rodos üzerinden, İstanbul seferine hazırlanıyordu. Gemi yolcuları arasında bulunan Kıbrıslı bir karı-koca henüz 15 yaşındaki oğullarının aklına uyup, bir daha dönmemecesine Ada'yı terkediyorlardı. Vatanını terkeden bu aile acaba kimdi?

* * *

Evet, Tuzlalı Ahmet Hamdi Bey, eşi Zehra Hanım, oğlu Alparslan ve kızı Dervişe ile birlikte İstanbul'a doğru yol alıyorlardı.

Niçin terkediyorlardı Kıbrıs'ı?

Hikâyenin başına dönüp, henüz 15 yaşında iken ailesini yönlendiren Alparslan'a kulak verelim:

"Ortaokulda, öğretmenlerimizden millî duygu ve Anavatan sevgisi aldık. Türklük duygusunu, Türklük şuurunu hep onlardan aldık. Ailemizde de vardı. Yani ailemiz de Türk ve Müslüman bir aile.

Ortaokulu bitirince, subay olmaya karar verdim. Bunun için Anavatan'a gitmem, askerî liseye kaydolmam gerekiyordu.

Annemi ve babamı ikna ettim. Onlar da, malı-mülkü satıp gidelim, dediler. Ağabeylerim Mehmet Ragıp ve Ahmet Kâzım Beyler, 1924 yılında Lozan Antlaşması imzalanınca bir haktan yararlanıp, Türkiye'ye göç ederek, Adana'ya yerleştiler. İngiliz vatandaşı olarak yaşamak istemiyorlardı.

Ağabeylerim, İngilizlerin korumacılığı altında Yunan baskısı geleceğini söylüyor; 'Bunlar, bizim feslerimizi çıkarttırıp, başımıza kapella (şapka) giydirerek, bizi gâvur yaparlar', *şeklinde endişelerini dile getiriyorlardı.*

Babam ise, üvey babaları olmasına rağmen, onlara nasihat ediyor; 'Oğlum, kökünüzden kopacaksınız. Toprağınız burası. Rumlar bize birşey yapamazlar. Gelin, evinizi satmayın, rahatınızı bozmayın', *diyordu.*

Gittiler... Zavallı anamı çok üzdüler. Aylarca, yıllarca gözyaşı döktürdüler."

KIBRIS'TA HAYAT ZORDU

Fatma Zehra Hanım'ın ilk eşinden olan üç numaralı gencecik oğlu Ali, 18 yaşında iken ölmüş, ikisi de Anavatan'a göçünce, Ada'da, onlardan sadece Mustafa kalmıştı. Kendisi de babasız büyüdüğü için, yetim evlât büyütmenin ızdırabını tüm hücrelerinde hissediyordu.

Aslında Kıbrıs'ta yaşamanın da bir anlamı kalmamıştı. Eşi Ahmet Hamdi Bey zaman zaman Beyrut'a gidip giyim eşyası ve parfümeri getirerek satıyor ve ailenin geçimini o yoldan sağlıyordu. Aynı şekilde küçük Arslan da okulunun tatil olduğu zamanlarda güzel kokulu yasemin çiçeği satıyor, böylece ailesinin bütçesine katkıda bulunuyordu.

Alparslan, Kıbrıs yaşantılarını 62 yıl sonra yeniden yaşarcasına anlatmaya koyuldu:

"Benim yetişme çağlarımda Kıbrıs'ta, İngiliz baskısı görmedik. Ama Rum baskısı vardı. Rum nüfus, her geçen gün Türkleri aşıyordu. Türkler göçüyor, Rumlar çoğalıyordu. Ama, Türkler diriydiler. Rumlar'la zaman zaman aralarında gerginlik ve çatışma oluyordu. Bize, Rum mahallesine gitmememiz tembih ediliyordu. Zaten çocuk olarak da birbirimizle karşılaştığımız zaman, hemen saldırıya geçerdik. Kimsenin kimseye birşey söylemesine gerek yoktu.

Yunan ordusunun Anadolu'ya çıkışı, büyük bir üzüntüye sebep oldu Kıbrıs'ta. Daha sonra Türk Ordusu İzmir'e girince, üç gün üç gece şenlik yapılmış. Ben, onu hatırlamıyorum.

O tarihte radyo yoktu. Telgrafla, postayla, bir de Anadolu'dan gelenlerle Ada'ya haber ulaşıyordu.

Anadolu'nun kurtuluş haberi üzerine yapılan gösteriler Rumları

çıldırtmış. İngiliz vali gelmiş, şenlikleri engellemek istemiş. O tarihlerde 'Kara Bağdat' *diye anılan halk kahramanı, şenliklerin yıldızı imiş.*

Koçlar süslenmiş, kurban edilmiş. Millî oyunlar oynanmış. Türk halkı sokaklara dökülmüş. Türk Vakıfları'nın Başkanı, o zamanki adıyla Evkaf Murahhası İrfan Bey, İngiliz valiye demiş ki: 'Eğlenmek, Türklerin hakkı. Rumlar, bize baskı yaparken, sesinizi çıkarmadınız. Şimdi, eğlenmemize tahammül edemiyorsunuz.'

İrfan Bey, kovalamış İngilizleri."

* * *

30'lu yılların başlarında Alparslan'lar, adayı terke hazırlanırken, Türk halkı yokluk ve yoksulluk içinde yaşıyordu. Hemen hepsi toprağa bağlıydı. Küçük esnaf olanlar da vardı, terzi, kunduracı ve san'atkâr gibi.

Alparslan'ın, ekonomik hayatla ilgili tesbitleri ise şöyleydi:

"Kıbrıs'taki yaşantımız son zamanlarda, ekonomik güçlüklerle geçti. Benim yetiştiğim dönemlerde babamın ekonomik gücü zayıflamış, hatta çökmüştü.

Giyecek bakımından sıkıntı çektik. Meselâ hatırlıyorum, ayakkabılarımın altı delikti. Türkler, henüz dünya şartlarına uygun ekonomik faaliyetleri öğrenememişler, Ermeni ve Rum bezirgânlarının sömürüsüne mâruz kalmışlardı. Ada'da, Rumların yanı sıra Ermeniler de vardı. Türkiye'den kaçıp, gelmişlerdi.

Türklerin eski gelenekleri Ada'da aynen devam ediyor, geline çehiz hazırlanırken, hiçbir masraftan geri kalınmıyordu. Bu yüzden Türkler, kendi aralarında şöyle konuşurlardı:

'Canım ne oluyor, bu kadar masraf ediyorlar... Bütün parayı Havilao'ya (Rum tüccar) veriyorlar'

Havilao'yu hatırlıyorum. Çok kurnaz, güler yüzlü, sarışın bir Rum'du. Büyük mağazası vardı. Ev eşyası satıyordu. Genellikle Türk köylüleri, oradan alış-veriş yapardı. Alış-veriş etmelerinin sebebi, taksitle mal vermesiydi. Ürün zamanı ödemek şartıyla mal verir, ama bu yüzden çoğu insan mahvolurdu."

TÜRK KARASULARINA GİRERKEN...

Viyana yolcu gemisi düdüğünü uzun uzun çaldıktan sonra Kıbrıs'ın Larnaka Limanı'na veda ediyor, uzaklardân, çok uzaklardan eller, mendiller sallanıyor, gözyaşları dökülüyordu.

Gidip, geri dönmemek de vardı.

Gemi yolcularından Koyunoğlu Ahmet Hamdi Beyin oğlu Alparslan bu yolculuğu, tam 62 yıl sonra, daha dün gibi anlatıyordu:

"Ailem nihayet Türkiye'ye göç etmeye karar verdi. Satalım, gidelim, dediler. İki evimiz vardı. Onları, Türkler'e sattık. Parasını aldık.

İngiliz pasaportu çıkardık. Babam, eşyalarımızı taşımamız için sandık yaptırdı. İçine yatak, yorgan, bir kısım elbiselerimiz, dedelerimizden kalan yatağanlar, kılıçlar, onları koyduk o hengâmede.

Önce, Lefkoşe'den Tuzla'ya geldik. Orada bir süre konakladık. İtalyan şirketine ait iki vapur, İstanbul'la Kıbrıs arasında işliyordu. Ondan, biletimizi aldık.

Sonra, Larnaka'ya geçtik. Rıhtım yoktu. Gemi, açığa demirlemişti. Sandallarla gemiye ulaştık. Eşyalarımızı, vinçle aldılar. Bizi ağabeyim Mustafa ve Tuzla'daki akrabalarımız yolcu etti. Geride gözyaşı ve acı-tatlı hâtıralar bıraktık..."

* * *

Alparslan, annesi, babası ve kızkardeşi Kıbrıs'ı terkederken yanlarına dünyalık olarak bir miktar para, birkaç sandık içinde yatak-yorgan ve giyeceklerini alıyorlardı. İlk hedef İstanbul'du. Ama orada, bildik tanıdık kimse yoktu. Alparslan'ın tek bildiği adres, Kuleli Askerî Lisesi idi.

Viyana gemisi, Kıbrıs'tan uzaklaşırken, güverteye çıkıp, Ada'yı bir kez daha seyreden Alparslan şu sözleri mırıldanıyordu:

"Burayı elbet birgün kurtaracağız."

Aile, hayatında ilk defa topluca denizaşırı seyahate çıkıyordu. Baba Ahmet Hamdi Bey, ekmek parası uğruna sık sık Beyrut'a gitmiş, birkaç defa da Mersin'e uzanmıştı.

Alparslan, geminin içinde kabına sığmıyor, her tarafını dolaşıyordu. Kamaralarında buruk bir gece geçiren aile, şafakla birlikte uyanıyor, bu defa gemiden Rodos'u seyrediyorlardı.

Sonrasını yine Alparslan anlatıyor:

"Gemimiz, ertesi sabah Rodos'a uğradı. Ada, o tarihte İtalyan egemenliği altındaydı. Zaten gemi de, İtalyan gemisi. Rodos'ta bir

saat kadar kaldık. Karaya çıkmak istedim. Babam izin vermedi. Biraz taşkındım. Yerimde duramıyordum. İzin alamayınca, içimden babama darıldım.

Rodos'tan ayrıldık. Daha sonra Çanakkale Boğazı'na geldik. Türk karasularına girerken, bayrak direğinin yanına koştuk. Gemide bulunan Türkler toplandık, bayrağımızın çekilişini heyecanla ve sevinçle izledik.

Alkışladık bayrağımızı. Çığlıklar attık.

Bir yaz akşamı Sarayburnu'nu geçip, İstanbul limanına yanaştık. Gemimiz Sultanahmet ve Ayasofya'nın açığından geçerken o camiler çok güzel görünüyordu.

Sevinçle geldik, limana girdik. Ama, nereye ineceğimizi, ne yapacağımızı bilmiyorduk. Tesadüf bu ya, Kıbrıs'ta, kendi mahallemiz gençlerinden Arif Bey, Tophane rıhtımında geziniyordu. Kendisi, Veteriner Okulu öğrencisiydi. Onu görünce sevindik, cesaretlendik. Bizi tanıdı, yardımımıza koştu. Kıbrıs'tan gelen her gemiyi karşılarmış."

İSTANBUL'DA İLK GECE

Türkeş, Tophane Rıhtımı'ndan, Anavatan'a ayak basışlarını anlatırken, 62 yıl öncesini bugün gibi yaşıyor, olayları ayıyla, günüyle ve saatiyle sıralıyordu. Gemiden inince karşılaştıkları Kıbrıslı Arif Bey'in, kendilerine yaptığı yardımı şükranla anıp, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Arif Bey, bizi bir otele yerleştirebileceğini söyledi. Eşyalarımızı, hamalların sırtına verip, Arif Bey'in peşine düştük. Tophane'de başlayan ilk saatlerimiz, Sirkeci Saadet Oteli'nde noktalandı.

Yaya, konvoy halinde Karaköy ve Galata Köprüsü'nden geçip, Mesut Bey'in oteline ulaştık. Otelde, iki oda işgal ettik. İlk gecemizi sevinç ve mutluluk içinde geçirdik. Ama bir an önce ev tutup yerleşmek, ondan da önemlisi Kuleli Askerî Lisesi'ne kaydımı yaptırmak istiyorduk.

En büyük kuşkumuz, geçim mes'elesiydi. Devamı olmayan, sınırlı bir paramız vardı. O da, birkaç parça gayrimenkulün satışından gelmişti. Malların satılışı, babamı çok üzmüştü. Ben, onlara adeta Türkiye'de sıkıntımız olmaz, diye teminat verdim.

Elde ettiğimiz para bende duruyordu. Babam, 1886 doğumlu olduğuna göre, aramızda 41 yaş fark vardı. Ne de olsa yaşlıydı. Dalgınlıkla düşürme tehlikesine karşı, tüm paramızı ben muhafaza ediyordum. Annem de 1892 doğumluydu."

KULELİ'DEKİ TATSIZ HAVA

1933 yılının 3 Haziran gecesini sevinç ve heyecanla geçiren henüz 15 yaşındaki Kıbrıslı Alparslan, şafakla uyanıyor, eşya sandığını açtırıp, en şık elbisesi ile kolalı dikyaka gömleğini giyiyor, kravatını da taktıktan sonra babasının karşısına geçiyordu. Bakalım, bundan sonra neler olmuş:

"İstanbul'a geldik, Otele yerleştik. İlk bedef, Kuleli Askerî Lisesi'ne gitmek. Evet, ev tutmadan, okula başvurmak. Bu yüzden anneme ve babama rahatlık vermiyordum.

Saadet Oteli'nden, babamla birlikte çıktık, tarife uyarak vapura binip, Çengelköy'e geldik. Askerî lise binasını bulduk. Kayıt-Kabul Komisyonu kurulmuş o sırada. Bu komisyona başvurduk.

Beraberimde ortaokul diplomamı ve pasaportumu götürmüştüm. Hadi Bey isminde bir binbaşı ile Muzafferettin Bey adındaki Fransızca öğretmeni, öğrenci kayıtları ile görevliydi.

Muzafferettin Bey, biz çok sert karşıladı. 'Siz Türk değilsiniz, sizi kaydedemem!' *şeklinde tavır koydu.*

Babam, bu beklemediğimiz çıkışma karşısında çok bozuldu. Sonra... Muzafferettin Bey'le aramızda şu tartışma geçti:

- *Beyefendi, biz Türk oğlu Türküz!*

- Ama pasaportunuz, İngiliz pasaportu...

- *Kabahat sizin. Bizi İngilizlerin eline bıraktınız!*

- Çocuğunuzu kaydedemeyiz, buyrun gidin..."

* * *

Kuleli Askerî Lisesi'nin Fransızca öğretmeni Muzafferettin Bey, bir çift sözle Alparslan'ın dünyasını yıkmıştı. Kıbrıs'ta kurduğu düşler, bundan sonra düş olarak mı kalacaktı?

• *"Ortaokulu bitirince Türkiye'ye gideceğim, askerî okula gireceğim..."*

• *"Subay olacağım. Çünkü, Türkistan'da Doğu Türkistan'da, Azerbaycan'da, Balkanlar'da, Kırım'da esir Türkler, kurtuluşu bekliyor..."*

• *"Bunlar, esaretten nasıl kurtulacak? Silahlı kuvvetlerle olacak. Ordu kurmaylarıyla olacak. Askerleriyle olacak..."*

• *"Ben de, bu işe hizmet etmeliyim. Öğrenmeliyim. Subay olmalıyım..."*

Alparslan'ın, ortaokul sıralarında öğretmeni Turgut Bey'den, Osman Zeki Bey'den, Faiz Kaymak ve daha nicelerinden aldığı dersler, O'nu, Dış Türkler'in sorunlarına yöneltmişti. Lefkoşe rüştiyesinin tahta sıralarında otururken, hep bunları hayâl ederdi.

Ama, evdeki hesap çarşıya uymadı. Boğaz'ın yalancı cenneti andıran güzellikleri arasında aynı hayâlleri tekrarlarken, kendisini kupkuru bir çölün ortasında buldu. Etraf yemyeşildi. Yeşilin tüm tonları etrafa halı gibi serilmiş, Çengelköy'ü kaplayan kuş sesleri, her zamanki konserlerini icra ediyordu.

Ama Alparslan, tüm hislerini kaybetmişti. *"Türküm"* diyor, ama belgeleyemiyordu. Yardım istiyor, ilgi bekliyor, kapılar yüzüne kapanıyordu.

Her gecenin, bir sabahı olmalıydı. Şimdi, yine Alparslan'a kulak verelim:

"Bizimle birlikte Cabit Bey isminde bir hemşehrimiz de Kuleli'ye gelmişti. O, Türk vatandaşı olduğu için evraklarını kabul ettiler. Kendisi, bize yapılan muameleyi görünce, 'Üzülmeyin, şimdi sizi Maçka'ya götüreceğim. Orada, Kıbrıslı eczacı Fevzi Bey var. Onun tanıdıkları çok. İşini halleder.' *dedi.*

Fevzi Bey, başımızdan geçenleri dinledikten sonra, 'Üzülmeyin, şimdi sizi üst katımda oturan İzmit Meb'usu (milletvekili) Sırrı Bey'e gönderirim. O, müdahale eder', *diyerek bizi rahatlattı.*

O zamanlar milletvekilleri çok forsluydu. Saygı görürlerdi. Nereye gitseler, parmakla gösterilirlerdi. Kendisi, Halk Partisi'nin ileri gelenlerindenmiş.

Kuleli'den geri çevrilenin sadece ben olmadığım biraz sonra ortaya çıktı. Kaydını yaptıramayan, soluğu Fevzi Bey'in eczanesinde alıyordu. Kısa zamanda dokuz kişi olduk. İzmit Meb'usu Bellioğlu Sırrı Bey'i ziyaret ettik. O da hasta yatıyormuş.

'Merak etmeyin', *dedi bize.* 'Hem Kuleli'nin Müdürü, hem de Mareşal Fevzi Çakmak Paşa ile görüşürüm. Kaydınızın yapılmasını sağlarım', *müjdesini verdi.*

Sırrı Bey'in yardımı, Mareşal Çakmak'ın emri ile kaydolduk geçici olarak Kuleli'ye. Aslî kaydımız da, vatandaşlığa kabul edilince yapıldı..."

...Ve nihayet Alparslan'ın hayâlleri gerçek oluyordu. Mareşal Çakmak'ın emriyle.

Kuleli Askeri Lisesi'ne, *"geçici öğrenci"* statüsü ile kaydını yaptıran Alparslan, böylelikle ailesinin üzerinden yükünü attı. Bu arada Kıbrıslı Ahmet Hamdi Bey, İstanbul'da yerleşik düzene geçti. Aksaray'ın Kavak Mahallesi'nde ahşap bir ev tutarak Anavatan'daki yaşantısının kilometre taşını belirledi.

Ancak, aylarca süren sıkıntı ve yorgunluk henüz 14 yaşındaki Dervişe'yi yatağa düşürdü. Aile, telaşlanmıştı. Çocuk perişan bir halde, ateş içinde kıvranıyordu.

Ahmet Hamdi Bey'in ev sahibi, yeni kiracılarına *"evi tahliye edin"* ikazında bulundu. Sebep olarak da, Dervişe'nin hastalığını gösteriyordu. İstanbul'un, Kıbrıslı yeni sâkinleri, bu harekete bir anlam veremediler.

Yol ve iz bilmiyor, kimseyi tanımıyorlardı. Ev sahibi ile uğraşacak durumları da yoktu. Bu ev sahibi, bir bulaşıcı hastalıktan şüphe etmiş olabilirdi.

Aksaray'da kısa süren kiracılık, Fatih'te noktalandı. Muallim Paşa Caddesi'nde, Hasan Halife Camii'nin yanıbaşında bir başka ev bulundu. Alparslan ve ailesi artık Fatihli oluyordu. Ahmet Hamdi Beyler, yeni ev sahipleri İcracı Kemal Bey'den büyük ilgi gördüler. Aksaraylı ev sahibinin aksine onlar, Kıbrıslı kiracılarını sevgi ile kucakladılar.

O günlerin yaşantısından bazı kesitleri Alparslan şöyle anlatıyordu:

"Fatih'te iki odası ve bir salonu olan yeni evimize, Kıbrıs'tan getirdiğimiz halı-kilimi serdik. Bu arada mutfak eşyalarımızı da Ada'dan taşımıştık.

İstanbul'dan sadece birkaç sandalye aldık. Üç katlı bir evin bodrumunda oturuyorduk. Mutfağı ortak kullanırdık.

Su ihtiyacımızı ise mahalle bekçisi Bekir Ağa karşılardı. Gündüz su taşır, gece de mahalleyi beklerdi. Bununla da yetinmez, bakkaldan alış-verişimizi de yapardı. Bekir Ağa, yağız yüzlü, iyi bir adamcağızdı."

ALPARSLAN, TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞI

Kuleli'de öğrenime başlayan Alparslan, hayatının en güzel haberini askeri okul sıralarında alıyor, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edildiği, kendisine bir yazı ile bildiriliyordu.

Alparslan ve ailesi hemen İstanbul Fatih Nüfus İdaresi'ne başvurup, nüfus kütüğüne kaydolacak ve vatandaşlık kimliğine kavuşacaklardı.

Bu arada *"Soyadı Kanunu"* kabul ediliyor, ardından herkes nüfus müdürlüklerine başvurup, yeni soyadlarını kütüğe işletiyordu.

Alparslan'ların soyadı öyküsü ise şöyleydi:

"Kanun çıkınca babam, Nüfus Müdürlüğüne gidip, 'Koyunoğlu' *soyadını almak istediğimizi söylemiş. Memur ise,* 'Bu olmaz, herkes Öztürkçe kelimeler seçiyor', *demiş.*

Bunun üzerine babamla birlikte tarih kitaplarını karıştırdık. Öncelikle Altay *ismini beğendik. Listemizde,* 'Türkeş' *de vardı. Nüfus Memuru,* 'Altay'ı alanlar oldu, Türkeş olsun', *demiş.*

Böylelikle soyadımız Türkeş *oldu..."*

"TÜRKEŞ" SOYADI

Türkeşler, Orta Asya'da, İli nehri vadisinde oturan bir Türk boyu'nun adı. Bunlar, "Onok" *adı verilen ve Göktürk devletinin dayandığı esas topluluktur.*

Onok'lar, daha sonra ikiye ayrılmış ve İli nehrinin doğusunda oturan beş boydan birine "Türkeşler" *adı verilmiş.*

Türkeşler, Türklerin yarı göçebe hayattan tam yerleşik hayata, atlı bozkır medeniyetinden yerleşik medeniyete geçmelerinde doğrudan doğruya etkili olmuşlar.

NEREDEN GELİYOR?

EVE, KURU EKMEK TAŞIYOR

Kuleli Askerî Lisesi öğrencisi Alparslan Türkeş, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını elde ettikten sonra daha başka imkânlara da kavuşuyordu. Okuldaki *"geçici öğrenci"*lik sona eriyor, aslî kaydı yapılıyor, bu arada harici kıyafet de veriliyordu.

Askerî okula başlayalı altı ay olmuş, fakat o güne kadar üniforma giyememişti. Ancak okul içinde dahili kıyafetle geziyordu. Tabii bu arada nüfus hüviyet cüzdanını da cebine koymuştu. Artık kimse *"Sen Türk değilsin!"* diyemeyecekti.

Alparslan Türkeş, Kuleli Askerî Lisesi'nde çok başarılı bir öğrencilik dönemi geçirdi. İngilizce ve Rumca biliyordu. Arap harfleriyle çok hızlı not tutabiliyordu. Ancak bu arada bir sıkıntısı vardı. Bazı ar-

kadaşları kendisinden kopya istiyorlardı. Buna karşı çıkan Alparslan zaman zaman sıkıştırılıyor, *"Kopya vermezsen, seni döveriz."* tehditleriyle karşılaşıyordu.

Türkeş, Kuleli anılarını daha sonra şöyle anlatıyordu:

"Kopya meselesinden bazı arkadaşlarla aram açıldı. Bir gün bunlarla kapıştım. Biraz dayak yedim ama, birkaç tanesini de yaraladım. Ondan sonra rahat ettim. Okulumuzda, benden üç beş yaş büyük öğrenciler de vardı. Onlar bıyıklıydı. Bunlara dönekler derdik. Yani çok sene kaybetmiş öğrenciler. Bizim sınıfımız on kısımdı. İngilizce kısmında okuyorduk.

Yatılı olduğumuz için ailemden uzaktım. Hafta sonları eve gidebiliyordum. Ailem geçim sıkıntısı içindeydi. Babam çalışmıyordu. Kızkardeşimi Çapa'daki Selçuk Kız Sanat Okulu'na kaydettirmiştik. Ailemizin hiçbir yerden geliri yoktu. Hazır yiyorduk. Kıbrıs'ta sattığımız evin parasıyla geçiniyorduk.

Okulda verilen ekmeklerin bir kısmını tasarruf edip, biriktiriyor, hafta sonunda eve giderken götürüyordum. Aileme yardım olsun diye düşünürdüm. Okuldan verdikleri harçlığın az bir kısmını da kızkardeşime bırakırdım. Tabii bu arada lacivert üniformaya kavuşmuştum. Hafta sonlarında ailemi ziyaret ettikten sonra boş zamanlarımı Süleymaniye Kütüphanesi'nde değerlendirirdim."

* * *

Türkeş, acaba gençliğini gönlünce yaşayabilmiş mi? Kız arkadaşı olmuş mu? Sinemaya gitmiş mi? Roman okumuş mu? Şiir yazmış mı?

Şimdi, Kuleli öğrencisi Alparslan'la söyleşelim bakalım:

- *Öğrencilik yıllarında sosyal yaşantınız nasıldı?*

- Sosyal yaşantım yok gibiydi. Yani benim için ailem, eve gitmek, hafta sonlarında ve tatillerde çalışmak vardı. Zaman zaman arkadaşlarımızla gezerdik. Anadolu yakasını yaya olarak karış karış dolaştım diyebilirim. Anadolu Kavağı'ndan Çamlıca'ya kadar tüm o bölgenin haritasını çizebilecek durumdaydım.

- *Kahvehane alışkanlığınız var mı?*

- Hayır, yok. Ben hiç sigaraya da alışmadım. Kuleli Askeri Lisesi'nde öğrenciler ders aralarında tuvaletlerde sigara içerlerdi. Bana da verirlerdi arkadaşlarım. Fakat ben, hoşlanmadım. Tabii bu arada hocalarımızın da çok sert uyarıları olurdu.

Servet Nedim Bey ismindeki bir hocamız evinde sigaraları yırtıp tütünlerini su dolu fincanla ıslatırmış. Tütünler iki üç gün su içinde kaldıktan sonra onu okula getirir, bize birer yudum içirirdi. Sapsarı bir rengi vardı. Buna alışmayın oğlum işte bu zehirdir, derdi.

- Delikanlılık çağınızda duygusallığı yaşadınız mı?

- Herkes gibi biz de yaşadık onları tabii.

- Kız arkadaşınız var mıydı?

- Yok, olmadı. Zaten Türkiye'nin şartları da öyle arkadaşlıklara müsait değildi. Biz, askeri okul öğrencisiydik. Derslerimiz yoğundu. Haftanın ancak sonunda izne çıkıyor, onu da evimizde değerlendiriyorduk.

- Sinemaya gider miydiniz?

- Arada bir giderdim.

- Şiir yazar mıydınız?

- Yazardım. Daha çok sonraları Hindistan'da da bir şiir yazdım. Adı, *"Talib Kuşu"*. Edebiyatı sevdim, edebiyatla meşgul oldum. Reşat Nuri Bey'in bütün romanlarını birkaç defa okudum, devrettim. Size belki ilginç gelecek, ben Kuleli Askeri Lisesi'nde okurken okul kütüphanesinde Montesquieu'nun, *"Kanunların Ruhu"* isimli kitabını okudum. Daha sonra Victor Hugo'nun birçok eserlerini takip etmeye çalıştım.

Mesela, Süleymaniye Kütüphanesine gider, orada da çalışırdım, okurdum. Uşşakizade Ḫalit Ziya Bey'in *"Nemide"* ile *"Mai ve Siyah"*ını da okudum. Reşat Ekrem Bey'in bütün eserleri, Tevfik Fikret Bey'in şiirleri, Namık Kemal ve Hüseyin Rahmi Bey'in tüm eserleri...

- Edebiyat derslerini mi çok severdiniz? Fen derslerini mi?

- Bizim askeri okullar, fen lisesi halindeydi. Onun için fen derslerini de ciddi şekilde takip ediyorduk.

- Okulda harçlık verirler miydi?

- Evet, verirlerdi. 150 kuruştu.

- Ailenizin aylık geçimi için ne kadar paraya ihtiyaç vardı?

- 15 lira. Ekmeğin okkası 5 kuruştu. O zaman ağırlık ölçüsü kilo değil, okka idi. Ailem sıkıntı içindeydi. Babam bir iş kurmaya çalıştı, kuramadı. Hazır para tükendi. Sıkıntımız, ben subay çıkıncaya kadar

devam edecekti. Daha sonra kızkardeşim enstitüyü bitirince, babam onu da işe verdi.

O yıllarda memur maaşı 18-20 lira idi. Bizim aile de 15 lira ile idare ediyordu.

- Kuleli'de kaç yıl okudunuz?

- Üç yıl okudum, pekiyi dereceyle bitirdim.

- Kuleli'den hatırlayabildiğiniz arkadaşlarınız kimler vardı?

- Tabii yakın arkadaşlarım oldu. Bunlardan Mahmut Ülker, orgeneralliğe kadar yükseldi. O da sınıf birincisiydi. Çok çalışkan arkadaşımızdı. Davutpaşa Lisesi'nden geldi. Kamil vardı, Halis Bıyıktay Paşa'nın yeğeniydi. İzmitli Nihat vardı, bunun dayısı da milletvekili idi. O zaman hatırlı, sevimli bir arkadaşımızdı. Sonra Askeri Lise'den ayrıldı. Hâkim oldu. Birkaç defa Bursa'da karşılaştık."

HARP OKULU YILLARI VE "NÂZIM HİKMET OLAYI"

Alparslan Türkeş, Kuleli Askeri Lisesi'ni 1936 yılında bitirdi. Yaz eğitimi görmek üzere arkadaşlarıyla birlikte Bandırma'da bulunan 127. Piyade Alayı'na gönderildi. Alayda hem eğitim yaptı, hem de acemi erlere okuma-yazma dersleri verdi.

Artık Ankara'da Harp Okulu yılları başlayacaktı. 25 Ekim 1936 günü Başkent'in Dikmen sırtlarındaki Harp Okulu'nun yeni binasına yerleştiler. İşte o tarihe kadar Harp Okulu İstanbul'da *"Harbiye"* semtindeki binasında faaliyet göstermişti. Yeni binanın, yeni öğrencileri yaz kampından doğruca Ankara'ya intikal ettiler. Alparslan ve arkadaşlarının kılık kıyafetleri perişandı. Yamalı elbiselerle trene binmişlerdi. Başkent'e işte o perişanlık içinde indiler. Ardından Cumhuriyet Bayramı'nın provaları başladı. Alparslan henüz Ankara'dan hiçbir şey anlamadan yoğun bir eğitime başlayacak, bu dönem hayatından iki yılını daha götürecekti. Artık her sabah *"Yaşa, varol Harbiye..."* marşı ile güne başlıyordu.

Alparslan Türkeş, Harp Okulu'nun Ankara'daki yeni binasının ilk öğrencilerindendi. Dikmen bağları arasındaki bu yeni binada yepyeni bir hayat başlamıştı. Ülkenin dört bir yanından gelen gençler, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne komutan olarak yetiştirilmek üzere eğitim altına alınıyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı henüz başlamamıştı. Ülkede, sağ ve sol fikirler zaman zaman filizleniyor, ancak tehlikeli boyutlara ulaşmıyordu. 1938 yılının Ocak ayında Harp Okulu çok önemli günleri yaşıyordu.

Ayın ilk günlerinde bir hâkim subay, bir binbaşı ve bir okul nöbetçi subayı dershanelere baskın yapıyor, herkes ellerini sıranın üstüne koysun ikazıyla aramaya geçiyorlardı.

Bu arada görevli binbaşı cebinden çıkardığı şu notları okuyacaktı:

1132 Galip Arda, 5362 Orhan Alkaya, 5408 Lütfüllah Şadi Alkılıç, 5409 Ömer Deniz, 5202 Naci Fişek, 5273 İsmail Özdemir, 5227 Naci Çelik ve 5271 Abdülkadir Meriçboyu...

Harbiyeli tam 21 öğrencinin ismi bu şekilde okunup gidiyordu. Bir önemli olay vardı. Ama aslı ne idi? Şimdi bu olayı Harp Okulu öğrencilerinden Alparslan Türkeş'ten dinleyelim:

"Biz, Harp Okulu'nda okurken, önemli bir olayla karşılaştık. O sıralarda Nâzım Hikmet, şiirleri ile komünist bir ideolojiye sahip insan olarak tanınıyordu, duyuluyordu. Biz de öğrenci olarak bunu biliyorduk. Ve onun şiirleri, öğrenciler arasında okunuyordu. Pek kimse başlangıçta ona tepki göstermiyordu. Mesela, Nâzım Hikmet'in 'Salkım Söğüt' *diye bir şiiri vardı. O, bizim aramızda da okunurdu. Milli Kurtuluş Savaşı'nı anlatan bir şiir olarak okunurdu.*

Fakat, o sıralarda bazı öğrencilerin Keçiören'de, Nâzım Hikmet'in evine gittikleri veya götürüldükleri söylenmeye başlandı. Gidenler, Harp Okulu öğrencileri imiş.

Bize ilk haberi Fevzi Günaçan adındaki Bölük Komutanımız verdi. Kendisinin adı 'Marş marş Fevzi' *idi. Arkadaşlarımız arasında Nâzım Hikmet'le görüşenler bulunduğunu söyledi. Bu görüşenler izleniyormuş. İzleyenler arasında iki de öğrenci varmış.*

Bu öğrenciler, Nâzım Hikmet'le görüşenleri okul idaresine bildirmişler. Bunlar, piyadelerin birincisi olan Sami Küçük ile Süreyya Koç adındaki öğrencilerdi. Bu iki öğrencinin ihbarı üzerine tüm okulda öğrencilerin dolapları, sıraları ve üstlerinde aramalar yapıldı. Daha sonra tutuklamalar oldu.

Aramalar sırasında belgeler ele geçirildi. Öğrencilerin Nâzım Hikmet'le yaptıkları toplantılarla ilgili, konuşmalarla ilgili, görüşmelerle ilgili belgeler ele geçirildi. Zannedersem, bu durum daha önceden sivil polis ve MİT'e bildirildi. Bunların gidişleri, gelişleri, Keçiören'deki toplantıları ve konuşmaları tesbit edilmiş.

Harp Okulu binasında Askeri Mahkeme kuruldu. Nâzım Hikmet ve bir kısım öğrenciler tutuklandı. Ben, Nâzım Hikmet'i orada

gördüm. Uzun boylu, iri yarı bir adamdı. Ve tuhaf böyle, ufak bir taksi ile getiriliyordu. Taksiye giriş ve çıkışı problem oluyordu. Yani böyle katlanıp girmesi, çıkması gerekiyordu. Biz uzaktan görüyorduk. İşte bu adam Nâzım Hikmet'miş, komünistmiş! falan diyorduk.

O arkadaşlarımızın bir kısmı suçlu bulunarak hapis cezasına çarptırıldı. Harp Okulu'ndan çıkarıldılar. Bir kısmının suçluluğuna da kanıt bulunamadı. Sonra Mareşal Çakmak'ın emri ile onlar kâtip sınıfına ayrıldılar.

Olayı okul idaresine haber veren öğrencilerden Sami Küçük çok çalışkan ve sevilen bir kişiydi. Hatta biz onunla son sınıfta aynı odada, aynı sınıfta, aynı sırada okuduk. Fakir bir ailenin çocuğuydu. Terbiyeli, kibar, sessiz ve sakin bir öğrenciydi. Bildiğiniz gibi, daha sonra Sami Küçük, Tabii Senatör oldu.

Öteki öğrenci Süreyya Koç ise, ordudan ayrıldıktan sonra siyasete atıldı, önce Cumhuriyet Halk Partisi'nden Balıkesir Milletvekili seçildi, ardından Güven Partisi'ne geçti. Bu iki öğrenciye okul idaresi birer altın saat vererek kendilerini ödüllendirdi.

Süreyya Koç, değerli bir arkadaştı. Öğrenciliği sırasında tiyatro sanatçılığına çok heves etmişti. Hatta, Kuleli Askeri Lisesi'nde iken rahmetli Muhsin Ertuğrul gibi bir büyük sanatkâr olmayı kendisine yol olarak seçmişti. Kendisi bunu söyledikçe, biz de onunla şakalaşırdık."

ÜNLÜ SINIF ARKADAŞLARI

Türkiye'nin 7. Cumhurbaşkanı emekli Orgeneral Kenan Evren, Alparslan Türkeş'in Harp Okulu'ndan sınıf arkadaşıdır. Genelkurmay eski Başkanlarından emekli Orgeneral Nurettin Ersin ise, bir sınıf önce, Talât Aydemir de, bir sınıf sonradır.

Türkeş, iki yıllık Harbiyeliliğini hiç unutamaz. Çünkü, daha ortaokul sıralarında kurduğu hayâller gerçek olmuştur. Artık, Türk ordusuna subay olmak için önünde pek fazla bir engel kalmamıştır.

1937 ve 1938 yıllarındaki anılarını yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Kenan Evren, Harp Okulu'ndan sınıf arkadaşımızmış. Ama ben, kendisini okuldan hatırlamıyorum. İsmini daha sonra duydum. Zaten sınıfımız çok kalabalıktı. 1300 kişiden fazlaydık.

Savaşa yakın yıllarda Genelkurmay Başkanı Mareşal Çakmak'ın emriyle çok fazla subay yetiştiriliyordu. Biz, ancak kendi kısmımızdaki arkadaşlarımızı tanıyabiliyorduk.

Nâzım Hikmet olayından sonra okulda kontroller sıklaştırıldı. Yatağımız, herşeyimiz kontrol edilirdi. Bu olayda, çok heyecan yaşadık.

1937 yılında Hatay mes'elesi çıktı ortaya. Biz, çok heyecanlıyız. Hatay alınmalıdır, diye kabımıza sığmıyoruz. Atatürk de, Meclis'in açılışındaki nutkunda, Hatay mes'elesinden bahsetti. Radyoların başında dinledik konuşmayı, çok heyecanlandık.

Sonra bir de haber aldık ki, İsmet Paşa, Başbakanlıktan azledilmiş. Bu defa da İsmet Paşa'ya karşı içimizde bir acıma ve sempati hissi belirdi.

Paşa, ata binmeyi seviyordu. Sık sık Pembe Köşk'ten atına binip, yaverleriyle birlikte Harp Okulu çevresinde gezinirdi. Biz, İsmet Paşa'nın geldiğini görünce, aşağıda olursak yanına gider, yukarıda olursak pencerelerden çarşaf sallardık.

Atatürk, İsmet Paşa'nın yerine Celal Bayar'ı Başbakan yapmıştı. Biz, Harp Okulu öğrencileri olarak bu duruma kızıyorduk. Nasıl olur, 15 yıldır Başbakanlık yapan bir şahsiyet görevden alınır mı? diye.

Sebebini bilmiyoruz ya, İsmet Paşa'ya karşı bir sempati ve sevgi besliyoruz. Harp Okulu'nun çevresinde olduğunu görünce, herkes koşuyor, selamlıyor. Bazen de yanımıza geliyor, ders sırasında, dersini gördüğümüz silahlar hakkında bilgi alıyor. Konuşuyoruz, hatırımızı filan soruyor. Böyle bir durum.

Ardından, Roma Olimpiyatları'nda, Türk süvarileri şampiyon oldular. Eyüp Öncü, Cevat Kula gibi şampiyonlar İtalya'da, Mussolini'nin elinden kupa aldılar. Tabii, bu da, bizi çok sevindirdi. Çünkü, İtalyanlarla aramızda bir gerginlik vardı daima. Her an savaşa hazır gibiydik.

Sonra şampiyonlar, olimpiyatlardan dönüp, Harp Okulu'nu ziyaret ettiler. Aldıkları kupaları bize gösterdiler.

1937'yi, 1938 yılına bağlayan yılbaşı gecesinde de Başbakan Celâl Bayar, Harp Okulu'nu ziyarete geldi. Bize ikramlarda bulundu. Tatlılar, pastalar yedik. Ama Celâl Bayar'a kızıyoruz. Pastayla bizi avutamaz, diyoruz. İsmet Paşa'nın yerini bu adam dolduramaz, gibi lâf ediyoruz.

İşte, böyle çocukca bir günün havasını yaşadığımızı hatırlıyorum. O yılın, yani 1938'in 30 Ağustos'unda asteğmen olarak Harp Okulu'nu bitirdik.

Bizim asteğmenliğimizi Atatürk tasdik etti. Onu taşıyorum, saklıyorum hâlâ. O'nun imzasıyla asteğmenliğe yükselişimizi belirten Kararnameyi saklıyorum.

Harp Okulu'ndan sonra, piyade olduğumuz için, İstanbul'a, Piyade Okulu'na geldik. Okul, o zaman Kartal Maltepe'deydi. 9 ay piyade ve atış eğitimi yaptık."

* * *

Alparslan Türkeş, piyade eğitimini tamamladıktan sonra kur'a çekip, yeni kıt'asını belirliyordu. Kur'ada, Kars'ın merkezindeki bir alayı çekmişti. Bu arada Karslı arkadaşı Emin Eremen'in kur'asına Isparta çıkmıştı. Eremen, memleketi Kars'ta görev yapmayı çok arzuluyor, Alparslan'la yer değiştirmek istiyordu.

Devamını Alparslan'dan dinleyelim:

"Emin, bana çok ısrar etti. Kars, nasıl olsa senin memleketin değil. Isparta'ya sen git, Kars'a da ben, diyordu. Emin'in ısrarlarına, öteki arkadaşlarım da katıldı. Ben de peki, dedim. Onunla, birliklerimizi değiştirdik."

"Becayiş" diye adlandırılan yer değiştirme olayı, Alparslan Türkeş'in yaşantısında yeni ufuklar açacaktı. Kuleli Askeri Lisesi'nden sınıf arkadaşı Ispartalı Refik Yurtsever, Alparslan'a, ailesinin adresini veriyor, *"Bizimkiler, sana ev tutma konusunda yardımcı olur"* diyordu.

Bu arada, Teğmen Alparslan Türkeş'i, Isparta'da bir güzel kısmet bekliyordu.

ISPARTA'DA KURULAN BİR MUTLU YUVA

Teğmen Alparslan Türkeş, 1939 yılının sonbaharında İstanbul Haydarpaşa'dan Isparta'ya gitmek üzere trene bindiğinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde görev almış olmanın heyecan ve mutluluğunu yaşıyordu. 6 yıl önce Kıbrıs'ta kurduğu hayâller gerçekleşmiş, Türk Ordusu'nda *"Muvazzaf subay"* olmuştu.

Türkeş, Isparta'ya iner inmez yakın arkadaşı Refik Yurtsever'in ailesini bulup, onlarla tanışıyordu. Bu arada görev yapacağı piyade alayına yerleşiyor, Isparta'da kendisine yeni bir dünya kuruyordu.

Şimdi, Türkeş'in Isparta'daki ilk yılını kendisinden dinleyelim:

"Isparta'ya gelince arkadaşım Refik Bey'in ailesiyle tanıştım. Annesi, babası, ablası ve eniştesi Isparta'da yaşıyorlardı. Bu arada, Refik Bey'in ablasının kızı Muzaffer ortaokul son sınıf öğrencisiydi. Aile ile dostluğumuz kısa sürede ilerledi. Muzaffer'e ders çalıştırmamı istediler. Kendisine, Türkçe, hesap, coğrafya ve tarih derslerinden yardımcı oldum. Yani biraz hocalık yaptım. Mezun oldu.

Muzaffer, ortaokuldan mezun olunca, içimden duygular geçmeye başladı. Bu hanımı istesem iyi olacak dedim. Duygularımı anneannesine ve dedesine açtım. Daha yaşının küçük olduğunu söylediler. Annesi ve babası onu okutacak, dediler.

Aslında aile beni seviyordu. Isparta'ya ilk gelişimde de, onların evine inmiştim. Onlarla çok yakın olmuştuk. Sonra, başka aracılar koyduk. Nasipmiş, oldu. Yani arkadaşımız Refik Yurtsever Bey'in yeğeni ile sözlendik.

Yani, görmüştüm, beğenmiştim, hoşlanmıştım ve sevmiştim. O şe-

kilde tâlip oldum. Anneme ve babama da bildirdim. Nihayet, aramızda anlaşma oldu, 5 Eylül 1939'da nişanlandık, 14 Ocak 1940'da da evlendik.

İstanbul'dan annem, babam ve kızkardeşim düğüne geldiler. Nişanımız kız evinde yapılmıştı. Düğünü de bizim evde, aile arasında yaptık. İlk evimizi Isparta'nın istasyon tarafında bulunan Karaağaç mahallesinde açtık. Aylık kirası 4 lira idi. 68 lira da maaşım vardı."

SAVAŞ VE KITLIK YILLARI

Alparslan Türkeş'in, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde göreve başladığı yıl, İkinci Dünya Savaşı patlak verdi. Bundan sonra ülkemiz için kıtlık, yokluk yılları başladı. Türkiye savaşa katılmadı ama, adeta üzerinden tank geçmiş gibi oldu.

Türkeş, işte böyle bir dönemin kötü koşullarında yetişti. Sefaleti, çaresizliği ve zulmü fazlasıyla yaşadı. O sıkıntıları yıllar boyu benliğinde taşıdı. Tutuklandı, sorgulandı, yargılandı, tabutluk'a kapatıldı, tırnakları kanatıldı... Ve sonra aklandı.

Şimdi, Türkeş'in fırtınalı yıllarını, kendisinden dinlemeye koyulalım:

"Atatürk'ü kaybettiğimizde, teğmen olmuştum. Daha önce hastalığını duyuyor, üzülüyorduk. Avusturya'dan, Fransa'dan tedavisi için doktorlar geliyordu. Bir kuşluk vakti, teneffüse çıktığımızda baktık, Piyade Okulu'nun bayrakları yarıya inmiş. Bu durumu görünce, Atatürk'ün vefat ettiğini anladık ve ağlamaya başladık.

Okulun çimenlerinin üstüne kümelendik, hüzün duyuyorduk. Başımızı, kollarımızın arasına koyduk. Babamız ölmüş gibiydi. Sonra cenaze töreni sırasında Dolmabahçe Sarayı'na gidip, katafalkta nöbete durduk. Kılıcımızı aşağı indirip, nöbet tuttuk.

Büyük bir kayba uğradığımızı hissediyorduk. Yani, öksüz ve yetim kalmış gibi. Memleketimiz ve devletimiz, kendimiz öksüz kalmış gibi hissediyorduk. Ardından cenazeyi Gülhane Parkı'na getirip, Sarayburnu'ndan Ankara'ya yolcu ettik.

Atatürk'ün ölümünden sonra, İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilince herkeste bir rahatlama oldu. Atatürk'ün arkadaşı, Milli Kurtuluş Savaşı'nın Generali, Komutanı İsmet Paşa onun yerine geldi, onun eseri devam ediyor, diye bir rahatlama oldu.

Ancak, milletin üzerine İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntıları çökünce İsmet Paşa antipati kazanmaya başladı. Ekmek azaltıldı, vesika

ile verilmeye başlandı. O da, içine başka maddeler karıştırılan böyle siyah bir ekmek.

Kumaş bulunmuyor, bez bulunmuyor. Kefen bezi bile ancak vesika ile alınabiliyor. Tam kıtlık dönemi. Şeker yok, tiryakiler kahvelerini ve çaylarını kuru üzümle içiyorlar.

Biz, orduya katılan genç subaylar olarak Avrupa'dan gelen savaş raporlarını okuyoruz. Askeri alandaki gelişmeleri izliyoruz, ülkemizdeki durumla karşılaştırıyoruz. Arada büyük bir fark olduğunu görüyoruz. Üzüntü ve telaşa kapılıyoruz."

TANK'A KARŞI, MANDA

"Avrupa'lının tank'ı var, bizde ise manda. Evet, bizim manda arabalarımız var, deve kollarımız var, ordunun cephanesini ve yiyecek maddelerini taşımak üzere atlı arabalar var. Mevcudumuz 80 kişiden 220 kişiye çıktı. Elimizde 220 eri donatacak donatım yok.

Polonya savaşları'nda Alman uçakları, Polonya süvarilerini alçaktan uçarak darmadağan etmiş. Zırhlı birlikler her tarafa hızla yayılmış. Bize karşı böyle bir saldırı olursa nasıl savaşacağız diye düşünüyoruz. Yani, Türkiye'yi nasıl savunacağız?

Ordu seferber hale geçti. Ama elbise yok, ayakkabı yok. Komutanlarımızdan istiyoruz, fakir milletiz, bu kadar var, siz artık bunun çaresine bakın, diyorlar. Yani, topu bize atıyorlar. Komutanlarımız geliyor, eksikleri görünce bize bağırıp çağırıyorlar. Türk subayı yaratıcıdır, Türk subayı başarılıdır, biz Yemen'de şöyle yaptık, Libya savaşlarında İtalyanlarla böyle dövüştük, Balkan savaşlarında ve Kafkas cephesinde şunları yaptık, diyorlar. Ağzımızı açamıyoruz. O zaman, disiplin de çok fazla.

Moral veriyorlar ama, karşılığını da istiyorlar. Kütüklük yok, yapın bulun diyorlar. Palaska kayışı yok, bulmamızı istiyorlar. Elbise yok, eskileri yamayın diyorlar. Yani kendi yağınızla kavrulun diyorlar.

Manda derisi alıp, palaska yapıyoruz. Eski çadır bezlerinden, ekmek torbası diktiriyoruz. Aramızda para toplayıp, askere malzeme temin ediyoruz. Kısacası bunlarla boğuşuyoruz.

Asker her gün aldığı 900 gram ekmeğin yarısını satıyor. Eline geçen parayla sigara alıyor, öteki ihtiyaçlarını karşılıyor. Biz ise, zaman zaman erlerin 65 kuruş, onbaşıların 75, çavuşun da 150 kuruş olan maaşına el koyup, onlara kılık kıyafet satın alıyoruz.

Savaşı ensemizde hissetmeğe başlamıştık. Her türlü tedbiri çaresizlik ve imkansızlık içerisinde almaya çalışıyorduk. Her an havadan uçakla saldırı olabilirdi. Uçak sesine karşı atları, katırları ve develeri hazırlamak zorundaydık. Bu konuda yukarıdan bize bir emir geldi. Bu emir üzerine haftanın bir günü Tümen bandosu alayda davul ve trampetlerle gürültü çıkartır, katırlarımız da birer veya ikişer kolda onların etrafında dönerdi. Yani hayvanları gürültüye karşı hazırlıyorduk.

Ateşli saldırılara karşı da bunları eğitmemiz gerekirdi. Onun için eğitim alanının orta yerinde ot yakıyor, yine hayvanları bu sefer ateşin etrafında döndürüyorduk. Yani bunları uçak gürültüsü ve bomba ateşine hazırlıyorduk. Böyle ani durumlarda hayvanın ürkmemesinin sağlanması için eğitimimiz aralıklarla devam ediyordu.

İkinci Dünya Savaşı'nda işte böyle mahrumiyetlerle boğuştuk. Bir süre sonra tümenimizin Isparta'dan Bandırma'ya intikal emri çıktı. Benim de tayinim Gelibolu'ya yapıldı. Çok hassas bir bölgeye gidiyorduk. Trakya boşaltılmıştı."

* * *

Türkeş ailesi Isparta'da bir yılını işte böyle geçirdi. Şimdi, Gelibolu yaşantısı başlayacaktı. Ailede nüfus artmıştı. 1940 yılının sonunda Türkeş'lerin bir kız çocuğu dünyaya gelmiş, yavruya *"Ayzıt"* adı verilmişti. İsim babası ünlü edebiyatçı Nihâl Atsız'dı.

KIZKARDEŞİ, AŞİRET GELİNİ

40'lı yılların başında Türkeş ailesinde, görev nedeniyle adeta göçebe hayatı başlamıştı. İkinci Dünya Savaşı bütün şiddetiyle devam ediyor, Alparslan Türkeş de, askeri birliklerin Kuzey Batı Anadolu'ya kaydırılması nedeniyle Gelibolu'daki 58. Piyade Alayı, 5. Bölük Komutanı oluyordu.

Adı, Göktürkler'de iffet ve namus ilâhesi anlamına gelen kızları Ayzıt, henüz kundaktaydı. Annesi ve babasını yanına almış, İstanbul Fatih'teki evlerini kapatmışlardı.

Zaten, kendisinden iki yaş küçük olan kızkardeşi Dervişe, bir süre önce gelin olmuştu. Van'ın, *"Koç"* aşiretine mensup bir ailenin oğlu, Alparslan'ın kızkardeşine tâlip olmuş, bu istek izdivaçla noktalanmıştı.

Alparslan Türkeş, kızkardeşinin izdivacı ile ilgili sorularımızı şöyle cevaplandırıyordu:

- Kızkardeşinizi, ne zaman gelin ettiniz?

- Fatih'te otururken, Van'ın Koç aşiretinden Sabahattin Bey isminde bir tâlibi çıktı. Aile soruşturuldu. Temiz insanlarmış. Annem, babam, Dervişe'yi Sabahattin Bey'le evlendirdiler.

- Kendisi ve eşi neredeler?

- Kendisi İstanbul'da oturuyor. Eşi, birkaç yıl önce vefat etti. Kızkardeşimin bir oğlu var. İstanbul'da çalışıyor. Onu da görüyorum zaman zaman.

- Dervişe Hanım'ın gelin gittiği aşiret, Kürt aşireti mi?

- Onlar, biz Türk aşiretiyiz, diyorlar.

* * *

Türkeş'in, aşiret gelini olan kızkardeşi aynı zamanda Türkiye'nin ilk *"Bayan Sendikacı"sı* ünvanına da sahip bulunuyor. 76 yaşındaki Dervişe Koçoğlu, halen İstanbul'da yaşamını sürdürüyor.

AĞABEYLERİ NEREDE?

Kıbrıslı Fatma Zehra Hanımın ailesi 1940'lı yıllarda dörtbir yana dağılmıştı. İlk eşinden oğulları Mehmet Ragıp ve Ahmet Kâzım taa 1920'li yılların sonunda Türkiye'ye göç edip, Adana'ya yerleşerek, *"Türkiş"* soyadını almıştı.

Alparslan, zaman zaman Adana'ya gidip, çırçır fabrikasında kâtiplik yapan ağabeylerini ziyaret eder, bu arada onlarla Bürücek Yaylası'nda konaklardı.

Aileden, Kıbrıs'ta sadece küçük ağabeyi Mustafa kalmış, Ali ise 18 yaşında vefat etmişti. Alparslan Türkeş, Mustafa ağabeyinin çocuk ve torunlarını ancak 60 yıl sonra ziyaret ettiği Kıbrıs'ta görecekti.

Alparslan'ın, Ankara'da da akrabaları bulunuyordu. Bunlardan, dayızadesi Hüseyin Cahit Oğuzoğlu, Ankara Üniversitesi'nde Rektörlük yapmıştı. Roma Hukuku ve Medeni Hukuk profesörü olan Oğuzoğlu'nun küçük kardeşi Osman Cemal Oğuzoğlu da, Yargıtay Başsavcı Yardımcılığında bulundu.

* * *

Alparslan Türkeş, Gelibolu'da göreve başlarken, İkinci Dünya Savaşı felâket saçıyordu. Savaş, adeta ensemizdeydi. Çaresizlik, elimizi kolumuzu bağlıyordu. İşte o günleri Türkeş şöyle anlatıyordu:

"Bölgeye gelirken, Almanların, Yunanistan'a girdiğini haber aldık. Bu arada Yunanlı subaylar, Türkiye'ye sığınmıştı.

Isparta'dan trenle gelirken, Balıkesir istasyonunda, Alman taarruzundan kaçan Yunanlı subay ve askerlerle karşılaştık. Hemen trenden inip, onlarla, tercüman aracılığıyla konuştuk.

Yunanlılar, mes'eleyi çok büyütüyorlardı. Almanların çok kalabalık, çok üstün silahlara sahip olduklarını söylüyor; zırhlı araçları var, uçakları var, diye dehşet içinde bulunuyorlardı. Onları, trenlerle yurtiçi kamplarına sevkettiler.

Yunanlıların, ünlü Metaksas savunma hattı vardı. Almanlar, delip geçtiler. Esir olmak istemeyen Yunanlılar ise bizim sınırımıza kaçıp, sığındılar.

Türk subayları ve komutanlar, Almanların yıldırım harbi karşısında çok etkilendiler. Türk ordu mensupları, askerlik sanatındaki başarılarından dolayı Almanları hayranlıkla takip ediyorlardı. Çünkü modern bir strateji ortaya koyuyorlardı.

Zırhlı birlikler ve uçakların işbirliğiyle çok süratle netice alan savaşlar yapıyorlardı. Halbuki, Birinci Dünya Savaşı'nda siper savaşları, mevzi savaşları, çok uzun süren yıpratıcı savaşlardı.

Bir baktık, Polonya 15 günde gitti. Bir ayda bütün Polonya ele geçirildi. Polonya ordusundan eser kalmadı. Fransa, 40 günde yıkıldı, gitti. Norveç, çok kısa sürede işgal edildi.

Avrupa'daki askeri operasyonları, elde ettiğimiz bilgilerle değerlendirmeğe başladık. Almanlar ilerliyor, İngilizler de toparlanıyordu.

Biz ise, ne olacağız, endişesi içinde idik. Yani, bu kadar modern silah, uçak, hava gücüne karşı Türkiye'yi nasıl savunacağız?

Bu gelişmeler, ülkemizi yöneten liderlere karşı güven duygumuzun sarsılmasına neden oldu. Bunlar, ne biçim Devlet adamıymış, hiç bugünleri görmemişler. Silahlı Kuvvetlerimizi ip üzengi, tahta kılıç, bırakmışlar. Şimdi bir taarruza uğrarsak, o manda arabalarıyla, köhne silahlarla ülkemizi nasıl savunacağız, diyorduk."

SAVAŞ YILLARINDAKİ GÖREVİ

1940 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri'nde *"teğmen"* rütbesiyle göreve başlayan Alparslan Türkeş, daha sonra sırasıyla Balıkesir, Bandırma, Edincik, Erdek ve Marmara Adası'nda nöbet alacaktı.

Bandırma bölgesine gelişinde ailesini Isparta'da bırakan Türkeş, Marmara Adası'na geçince, onları da yanına alıyordu.

Türkeş, o günleri şöyle anlatır:

"Marmara, Ekinlik, Avşa ve Paşalimanı adalarının hepsi bana teslim edildi. Ben, Marmara Adalarında ileri karakol görevine verildim.

Trakya boşaltıldı. Alman saldırısına karşı hazırlıklı olmağa başladık. Böyle bir saldırı gerçekleşseydi, Çatalca müstahkem mevkiinde karşılayacaktık.

Türkiye'nin asıl savunma hattı, Marmara'nın güneyine kaydırılmıştı. Bağlı bulunduğum 6.Tümen, bu görevi üstleniyordu.

Benim bölüğüm ise, ileri karakol durumunda. Emrimde ağır makinalı silahlar ve havan topları bulunuyor, piyade bölüğü 220 kişiden oluşuyordu.

Işıkla haberleştiğimiz için, o işi yapanlara 'fırıldak takımı' *deniliyordu. Biz, kendi işimizi kendimiz yapıyorduk. Adaları koruyorduk. Düşmanla ilk karşılaşacak güç de, bizdik.*

Evim ve karargahım Marmara Adası'ndaydı. O zaman Ada'da Yahudiler vardı. Bir yahudinin evini kiraladım. Onlarla ilk tanışmam ve yakınlaşmam, o zaman oldu.

Ev sahibim, adanın bakkalı idi. İki de kızları vardı. Komşularımız da Musevi idi. Çok iyi insanlar...

Ada'da iki ay kalıp, sonra Erdek'e dönüyorduk. Bu işler nöbetleşe oluyordu. Ada'ya ilk gidişimizde tek çocuklu idik. 1943 yılında ikinci kızımız dünyaya geldi, adını Umay koyduk. Marmara'ya sonraki gidişimizde ise nüfusumuz artmıştı.

İkinci kızım halen Hacettepe Üniversitesi'nde profesör. Türk Halk Edebiyatı dalında öğretim üyesi.

Savaş kapımıza dayanma noktasına geldiğinde, biz de adeta seferber oluyorduk. Ülkemizi nasıl savunabileceğimizin yoğun plânlarını yaptık.

Havadan indirilecek silahlı askerler bizi düşündürüyordu. Elimizde eski Rus tankları vardı. T-26 modeli deniliyordu. Modası geçmişti. Genelkurmay emirler yayınlıyor, subayların, savunma plânları yapmasını istiyordu. Ben, hava savunması üzerine teoriler geliştirdim. Türkiye'yi 75 km çapında dairelere böldüm. Her

dairenin merkezinde, havadan gelecek düşman saldırısına karşı kuvvet bulundurmak gereğini savundum.

Rütbem, henüz üsteğmendi. Bu arada bir de tanklarla mücadele için bir kitapçık yazdım. Bunun için de Kolordu'dan emir gelmişti. Bir yarışma açılmış bu çalışma için. Benimki, ikinci olmuş. 35 lira ödül aldım.

Kolordu Komutanı, çalışmamızı şöyle değerlendirmişti:

Yüzbaşı ile üsteğmen kahvelerini içip, fincanı karşılarına koymuşlar. Biri kulpundan seyredip, diğeri de yüzünden seyredip, yazmış. Her iki kitap da güzel...

* * *

İşte, İkinci Dünya Savaşı'nda böyle günler geçirdik. Olaylar ağırlaştıkça, Devleti idare edenlere karşı güvenimiz yıkıldı. İsmet Paşa tartışılır, eleştirilir hale geldi.

Bunlar, güçlü devlet adamı olsalardı, Türkiye'yi böyle perişan durumda bırakmazlardı, bunun tedbirini düşünürlerdi, diyorduk.

Türklerin kurtuluşu, ancak Almanların Ruslarla savaşmasına bağlıydı..."

ÜNLÜ "TURANCILIK DÂVASI"

Türkeş *"Eyvah!.."* dedi. *Eyvah!..*

Takvim yaprakları, 19 Mayıs 1944 gününü gösteriyordu. Türkiye'nin 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Gençlik ve Spor Bayramı münasebetiyle konuşuyor, bu nutku radyosunun başında dinleyen Piyade Üsteğmen Alparslan Türkeş, söylenenlerden bir mesaj almış olacak ki; ister istemez *"Eyvah!.. Bakalım bu, bize kadar uzanacak mı?"* diye kendi kendini sorguluyordu.

Zaten bir süreden beri Ankara'da birşeyler oluyor, sağ ve sol ideoloji odaklarından karşılıklı söz düelloları geliyor, tutuklamalar başlıyor, iş gittikçe büyüyordu.

* * *

Üsteğmen Türkeş, Erdek'te görev yapıyor, savaş şartlarını tüm Türk insanı gibi yaşıyordu. Ama Milli Şef İsmet Paşa'nın 19 Mayıs Nutku, tadını kaçırıyordu.

Türkeş, kasvete bürünmüş, her an bir acı sürprizle karşılaşabilmenin kuşkusunu yaşamaya başlamıştı. Tedirgindi. Ama neden?

Anlatmaya koyuldu, tam yarım asır sonra:

"İsmet Paşa'nın nutkundan birkaç gün sonra bölüğümde, eğitimle meşgulken, Tabur'dan gelen bir posta eri, Komutanın beni çağırdığını söyledi.

Gittim. Tabur Komutanı'nın yanında, bir hâkim yüzbaşı ile, bir de Tümen'in, Ekmekçi Kol Komutanı vardı. Binbaşı Ferit Bey ismindeki bu zat, daha sonra generalliğe kadar yükselecekti.

Orada bulunanlar, hakkımda bir arama kararı olduğunu söylediler. Üstümü, evimi ve bölük odamı arayacaklarını ifade ettiler.

Üstüm-başım ve bürom öncelikle arandı. Sıra, eve geldi. Eşimi ve çocukları, komşudan buldurttuk. Görevliler, eve girdiler. O günün şartlarında, bir üsteğmen evinde 500-600 kitapla karşılaştılar.

Hepsini toplayıp göndermek istediler. Karşı çıkıp, bunlar kitap, dedim. Hepsinin, Türkiye'de basılmış kitaplar olduğunu ifade ettim. Sandıklar hazırlandı, kitaplar toplandı.

Kitapların arasında, Arap harfleri ile yazılmış, iki cilt halinde Atatürk'ün Nutku da var. Hiç olmazsa onu bırakmalarını istiyorum. Hayır, diyorlar.

Sandıklara, kitaplar doluyor, sıra bana geliyor. Sizi de götüreceğiz, diyorlar. Peki, diyorum. Ama nereye götüreceklerini bilmiyorum. Kendileri de birşey söylemiyorlar.

Hanımla vedalaşıyorum, Tabur'daki arama heyeti ile birlikte Erdek'ten yola koyuluyoruz. İlk durağımız Bandırma'ya geldiğimizde, son durağı açıklıyorlar: İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı...

Artık Bandırma'dan, İstanbul'a, Binbaşı Ferit Bey'in nezaretinde gidecektim. Ekmekçi Kol Komutanı Ferit Bey, öteki arkadaşlarla birlikte üzüntülerini dile getirdiler. Ama, yapacak birşey yoktu.

Kimse birşey bilmiyordu. Bandırma'dan, akşam vapuru ile yola çıkıyorduk. Yolculuğumuz bütün bir gece sürüyor, şafakla birlikte İstanbul limanına iniyorduk.

Binbaşı Ferit Bey, bu erken saatte Merkez Komutanlığına gitmeye gerek görmüyor, şimdi onlar uyuyorlardır, hadi gel kahvaltı edelim, diyordu. Kahvaltımızı yapıp, Sirkeci'de biraz dolaşıyor, ardından Merkez Komutanlığı'na teslim oluyordum.

Merkez Komutanlığı'nda, o sırada Ragıp Çaldıran isminde bir İnzibat Kıta Komutanı vardı. Çok sertliğiyle ünlü bir adammış.

O tarihte Merkez Komutanlığı, Tophane'de, bir ara Askeri Müze olan binanın ön tarafında yer alıyordu. Beyaz badanalı, büyük bir bina. Şimdi onun karşısında Malûl Gaziler Derneği var. İşte, o binada da, daha sonra yargılanacaktık.

Binbaşı Ferit Bey, beni, Binbaşı Ragıp Çaldıran'a teslim ediyor, o da, nöbetçi iki ere şu emri veriyordu:

Götürün... oraya kapatın!

Ferit Bey'den ayrılıp, iki inzibat erinin arasında, binanın alt katına doğru yol almaya başladık. Bir hücre kapısı açıldı... Oraya kapatıldım...

Penceresi yoktu. Tepemde 15 mumluk (watt) bir ampul yanıyordu. Beraberimde portatif bir subay karyolası getirmiştim. Onu açıp, kurdum. Yatağım, bavulum ve ben... Dört duvar arasına sıkıştırılmıştım..."

TÜRKİYE'YE AYAK BASTIĞI YERDE

Türkeş, Anavatan Türkiye'ye 11 yıl önce ayak bastığı semtte, şimdi hücre cezası çekiyordu.

Bu, kaderin bir cilvesi miydi?

3 Haziran 1933 tarihinde İtalyan bandıralı *"Viyana"* gemisi ile Kıbrıs'tan Anavatan'a gelen Türkeş, annesi-babası ve kızkardeşi ile birlikte Tophane Rıhtımına iniyor ve böylelikle yeni bir yaşantıya ilk adımı atıyordu.

Türkeş'in, aynı Tophane semtinde, Askeri Tutuk ve Cezaevi'nin hücresine kapatıldığında tarih bu defa 13 Haziran 1944'ü gösteriyordu.

Türkeş, hücrede kaderi ile başbaşa kalmıştı. Hep düşünüyordu. Vicdanının sesini dinliyordu. Ve, hücreyi keşfetmeye çalışıyordu:

"Hücreye kapatıldığımda, suçum nedir, bilmiyordum. Kimse bana suçumu söylemedi. Sadece arama yapıldı. Kitaplarımla birlikte Erdek'ten hareket emrim verildi. Herkes, yukarıdan, Ankara'dan öyle emir geldi, demekle yetindi.

Hücreme de alışmaya çalışıyordum. Delikten sağı-solu gözlüyor, koridorda gezinen insanların sesini duyuyordum. Kimileri şarkı söylüyor, kimileri de bağırıp çağırıyordu.

Tuvalet ihtiyacı olduğu zaman kapıyı tık... tık..lıyorum, nöbetçi er, asma kilidi açıp, zinciri çözdükten sonra beni yarı özgürlüğe kavuşturuyor ve tuvalete götürüyordu.

Tuvaletler kapısız, etraf berbat ve pejmurde haldeydi. Oralara herhalde insanlık uğramamıştı... Bana, yemek getiren de yoktu.

Gardiyanlık yapan Onbaşı İsmail Aşkın, kasvetli bir anımda yanıma yaklaşıp, beni teselli etmeye başladı. Hücreye kapatıldığım günden beri ilk defa bir muhabbet görüyordum. Duygulandım.

Alucra'nın Çatmakaş köyünden olduğunu öğrendiğim İsmail Onbaşı, benim teselli kaynağımdı. Sürekli, bir emrin var mı? diyor; üzülme, bugünler de geçer, şeklinde beni rahatlatıcı sözler ediyordu."

* * *

Türkeş; eşini, çocuklarını, anne ve babasını, Erdek'te bırakmıştı. Evliliğinin henüz dördüncü yılında böyle bir felaketle karşılaşıyor, çaresizlik içinde, hücrede çile dolduruyordu.

Elinden gelebilecek hiçbir şey yoktu.

O kasvetli günleri, şöyle anlatıyordu:

"Ben hücrede iken, ailem çaresizlik içerisinde Erdek'te kaldı. İki kızım vardı. Yaşları 1 ve 3. Annem ve babam, eşimin yanındaydı.

Maaşım kesilmişti. Eşim, üçüncü çocuğumuza hâmileydi..."

"TURANCILIK OLAYI" NASIL BAŞLADI?

Üsteğmen Türkeş, tepeden gelen bir emirle tutuklanıp, İstanbul Tophane'deki Askeri Cezaevi'nin hücrelerinden birisine kapatılmıştı.

Sorgulanmamıştı. Tutukluluk emri, yüzüne okunmamıştı. Askeri bir disiplin içinde Erdek'ten alınıp, cezaevine teslim edilmişti. Suçlandığı konuyu kesinlikle bilmiyordu.

Ama ilk haberi cezaevi avlusunda, bir tutuklunun, kendisine lâf atışı ile alıyordu. Bu olayı da Türkeş anlatıyor:

"Hücrede birkaç gün geçirdim. Sakalım uzamıştı. Berbere gitmek için gardiyanlardan izin alıp, avluya çıktım.

Hapishane avlusunda iri-yarı bir adam orta yere oturmuş, ip kıvırıyordu. Üzerinde, askerî bir külot vardı. İpleri ne yapacağını sordum. Verdiği cevap şu oldu:

Turancıları asacaklar, onun için ip hazırlıyorum.

Bu irikıyım tutuklunun, daha sonra dolandırıcılık olayı sanığı Sururi Hersek adında biri olduğunu öğrendim.

Zengin Ermeni, Rum ve Musevi vatandaşlardan şantajla para aldığı iddiasıyla tutuklanmış. Bu işleri Yedeksubaylığı sırasında yaptığı söyleniyordu.

Ben de, bizimle ilgili ilk haberi işte böyle bir tutukludan alıyordum. O olayı o gün, bugün hiç unutamadım..."

Tophane'deki Askerî Cezaevi'nde tutuklu bulunan dolandırıcılık sanığı Sururi Hersek'in ağzına sakız yaptığı *"Turancılık Olayı"* acaba ne idi? Nasıl başlamıştı? Sonuçta ne oldu?

Tüm bu gelişmeleri yine Türkeş anlatıyor:

"1944 yılı, yakın Türk tarihinin en karanlık yıllarından biridir. 3 Ağustos 1938'de, ordu saflarına subay olarak katılmıştım. Bundan üç ay sonra büyük Atatürk'ü kaybettik. Devletin başına İsmet İnönü geçirildi.

Dörtbin yıllık tarihi bulunan Türk Askerlik Ocağı'nın bir mensubu olmaktan büyük övünç duyuyordum. Askerliği çok sevmiştim. Okumaya meraklı, biraz da yazan gençtim.

İkinci Dünya Savaşı, İstanbul'u adeta Şanghay'a döndürmüştü. Çin sefaleti ve kozmopolit şehir entrikaları yaşanıyordu.

Sefaletin artışıyla birlikte kamçılanan komünizm, şurada burada yuvalanıyordu. Kızıl Rusya lehinde propaganda, salgın bir hal almıştı.

İşte böyle bir dönemde Başbakan Şükrü Saraçoğlu, TBMM kürsüsünden şunları söylüyordu:

- Ben, Türkçü bir Başbakanım. Türkçülük bizim için bir kültür mes'elesi olduğu kadar, bir kan mes'elesidir.

* * *

Saraçoğlu'nun bu demecinin yanı sıra, o günün Devleti, her alanda ırkçı bir tutum içindeydi. Asker ve sivil yatılı okullara alınacak öğrencilerin Türk ırkından olması zorunluluğu, gazetelerde yayınlanan ilanlarda yer alıyordu.

İnönü'nün Cumhurbaşkanı olduğu dönemlerde Turancılık ve ırkçılık, iç politikada geniş ölçüde uygulanıp, bu yönde propagandalar geliştiriyordu."

NİHÂL ATSIZ'DAN İKİ MEKTUP

"Bu sıralarda Hasan Ali Yücel, Milli Eğitim Bakanıydı. Ülkede terör ve baskıya dayalı bir dikta rejimi hüküm sürüyordu.

Milli bayramlarda, tüm şehirlerin sokaklarına şu dövizler asılıyordu:

Tek Parti, Tek Şef, Tek Millet...

Türkçü Başbakanın yönettiği ülkede okullar, üniversiteler ve çok önemli kurumlarda Marksizm propagandası yaygınlaşıyordu.

İşte böyle bir ortamda, tanınmış Şair ve Yazar Nihâl Atsız, Orkun Dergisi'nde Başbakan'a hitaben iki uyarı mektubu yayınlıyor, bundan sonra kızılca kıyamet kopuyordu."

* * *

Üsteğmen Alparslan Türkeş'in tutuklanışı yavaş yavaş aydınlanıyordu. Gerçi Sıkıyönetim sebebiyle haberleşme özgürlüğü kısıtlıydı. Ancak, Devlet Radyosu'ndan okunan haberler, bu konuda birtakım ipuçları veriyor, Ankara ve İstanbul'da *"Turancılık Olayı"* nedeniyle geniş çaplı tutuklamaların olduğu anlaşılıyordu.

Olayın başlangıç noktası, Nihâl Atsız'dan, Başbakan Saraçoğlu'na hitaben yayınlanan mektuplardı.

Acaba bu mektuplarda ne vardı? İlk mektupta, özetle şöyle deniliyordu:

"Memlekette, açıktan açığa komünist propagandası yapan dergiler çıkarılmaktadır. Bu dergiler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın emri ile ve Devlet parasıyla satın alınarak, bütün okullara dağıtılmaktadır.

Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Devlet Konservatuarı'nda ve daha başka birçok önemli mevkilerde, memleketimizi komünistleştirmek isteyen, bu uğurda çaba gösteren insanlar vardır..."

* * *

Ankara'da gürültü koparan bu mektupların bir yerinde de, o tarihte Bursa cezaevinde yatan Nâzım Hikmet'e, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, el altından paralar verildiği iddiaları yer alıyor, sol fikirlere sahip olan Sabahattin Ali'nin Devlet Konservatuarı'nda öğretmenlik yapması eleştiriliyordu.

Daha sonra Ankara'da *"Nihâl Atsız -Sabahattin Âli Dâvası"* başlayacak, Başkent bu nedenle sağ ve sol grupların gövde gösterilerine sahne olacaktı.

Nihâl Atsız'ın, duruşmalara gelmesi nedeniyle büyük gösteriler başlıyor, *"Yaşasın Türk Milleti, Kahrolsun Komünistler!"* sloganları, Ankara sokaklarında sürekli haykırılıyordu.

Devlet yönetimi rahatsızdı.

3 Mayıs 1944 günü tarihî duruşmadan çıktıktan sonra Nihâl Atsız polis tarafından gözaltına alınıyor, bu arada gösteri yapan milliyetçi gençler, güvenlik güçlerinden meydan dayağı yiyordu.

Artık ok, yaydan çıkmıştı...

"TURANCI" AVI BAŞLIYOR

İkinci Dünya Savaşı'nın beşinci yılı, Türkiye'de sosyal ve siyasal çalkantı yılı oldu. Devletin başında ünlü Komutan İsmet Paşa, Türk Ordularının başında da efsane adam Mareşal Fevzi Çakmak bulunuyordu.

Ancak, bu iki dirayetli komutanın yönetimi, ülkedeki sıkıntıların giderilmesine yetmeyecek, özellikle sağ-sol ideoloji savaşı bir büyük siyasal çalkantıya yol açacaktı.

1944 yılında Kuvayı Milliye Ruhu, Türk basınında bütün azametiyle yaşıyor, Tasvir ve Cumhuriyet gazeteleri, Türk Milliyetçiliğinin bayraktarlığını yapıyordu.

Alman orduları Rusya içinde ilerliyor, savaş tehlikesinden kısmen de olsa uzaklaşan Türkiye, derin bir nefes alıyordu.

3 Mayıs 1944'de, Şair ve Yazar Nihâl Atsız'ın tutuklanmasıyla başlayan olaylar ise bir anda tüm yurda yayılıyor, onu, yeni tutuklamalar izliyordu.

İşte, bundan sonrası yine Türkeş'in anılarından:

"3 Mayıs 1944 günü heyecanla sokağa fırlayan milliyetçi gençler kıyasıya dövüldüler. Kafalar yarıldı, gözler patlatıldı. Bazılarının kolları, kaburgaları kırıldı.

Nihâl Atsız, Sabahattin Ali ile süren duruşmasına girmişti. Sorgulamalar devam ediyor, tutuksuz yargılama, bir başka tarihe erteleniyordu.

Ancak polis, duruşmadan çıkan Nihâl Atsız'ı gözaltına alıyor, İstanbul'daki evinde ve işyerinde aramalar yapılıyordu. Bu arada polis, gazete kolleksiyonlarını, tüm mektuplarını ve öteki evraklarını toplayıp götürmüştü.

Duyduk ki; Polatlı'da 14 asteğmen tutuklanmış, 250 Harbiyeli hakkında soruşturma açılmış. 19 Mayıs Gençlik Bayramı'nda pekçok genç cezaevinde girmiş.

3 Mayıs'ta başlayan olaylar, böyle tırmandı. Ama herkesin o gün-

lerde bir beklentisi vardı. İsmet Paşa, nasıl olsa bu kanunsuzluklara müdahale eder, gençleri serbest bıraktırır, ümidi belirmişti.

Ancak, İsmet Paşa 19 Mayıs 1944 günü Ankara Stadyumu'ndaki Gençlik ve Spor Bayramı'nda bir konuşma yapıyor, bundan adeta bir mesaj çıkaran polis şefleri pek çok insanı gözaltına alıyordu.

Piyango, bize de vurmuştu. Çünkü, Nihâl Atsız'ın işyerinde, benden gelen mektuplar ele geçmiş, bu deliller tutuklanmam için yeterli belge olarak değerlendirilmişti.

Artık kadere boyun eğip, savunmamızı yapmaktan başka çaremiz kalmamıştı..."

"TURANCILIK DÂVASI" SANIKLARI

1944 yılının Nisan ve Mayıs aylarında başta İstanbul ve Ankara olmak üzere çeşitli yörelerden 23 kişi *"Turancılık Dâvası"* sanığı olarak gözaltına alınıyor, daha sonra İstanbul 1 numaralı Sıkıyönetim Savcılığı tarafından tutuklanıyordu. İçlerinde askerler ve ünlü bilim adamları vardı.

İstanbul Tophane'deki Askerî Hapishane'nin hücresine kapatılan asker sanıklar şunlardı:

- Dr. Yüzbaşı Hasan Ferit Cansever
- Dr. Üsteğmen Fethi Tevetoğlu
- Piyade Üsteğmen Alparslan Türkeş
- Piyade Teğmen Nurullah Barıman
- Topçu Asteğmen Zeki Özgür (Sofuoğlu)
- Ulaştırma Asteğmen Fâzıl Hisarcıklı

Aynı Askerî Ceza ve Tutukevi'nde bulunan sivillerin isimleri ise şöyleydi:

- Nihâl Atsız - Edebiyat Öğretmeni
- Hüseyin Namık Orkun - Tarih Öğretmeni
- Nejdet Sancar - Edebiyat Öğretmeni
- Saim Bayrak - Temyiz Mahkemesi Evrak Memuru
- İsmet Rasin Tümtürk - İstanbul Belediyesi Murakıbı
- Cihat Savaşfer - Yüksek Mühendis Mektebi Öğrencisi
- Muzaffer Eriş - " " " "
- Fehiman Altan - " " " "
- Yusuf Kadıgil - Lise Öğrencisi
- Cebbar Şenel - Adana Adliyesi'nde Hâkim Adayı

İstanbul'un Sirkeci semtinde bulunan ve Sansaryan Han adıyla anılan Emniyet Müdürlüğü'nün hücrelerinde tutulan sivil sanıklar ise şunlardı:

- Zeki Velidî Togan - Türk Tarihi Profesörü
- Orhan Şaik Gökyay - Ankara Konservatuarı Direktörü
- Hikmet Tanyu - İçişleri Bakanlığı'nda Memur
- Reha Oğuz Türkkan - İstanbul Üniversitesi Doktora Öğrencisi
- Hamza Sadi Özbek - Aydın Maliye Tahsilat Şefi
- Cemal Oğuz Öcal - Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrencisi
- Said Bilgiç - Ankara Adliyesi'nde Hâkim Adayı

Bu arada aynı dâvadan sanık olarak Mehmet Külâhlıoğlu ve Osman Yüksel Serdengeçti de bir süre tutuklu kalmışlardı.

RIFAT ILGAZ'LA HÜCRE KOMŞULUĞU

Üsteğmen Alparslan Türkeş, hücrede bir ayını doldurduktan sonra, suçunu öğrenmeye karar verdi. Bunun için pullu bir dilekçe yazmak gerekiyordu. Pulun değeri ise 16 kuruştu.

Bundan sonrasını Türkeş'ten dinliyoruz:

"Askerî Cezaevi'nin Müdürlüğünü, Harp Okulu'ndan, bizden iki yıl önce mezun olan üsteğmen arkadaşımız Reşat Bey yapıyordu. Müdür, Gardiyan İsmail Aşkın'a nasıl bir emir vermişse, adamcağız üç-beş günde bir gelip, kapı aralığından bakıyor, hatır sorup, tekrar kilitleyerek gidiyordu.

Aradan bir ay geçmişti, tutukluluk nedenini öğrenmek için dilekçe yazdım. Dilekçeyi İsmail onbaşıya verdim. Cezaevi Müdürüne götürmesini söyledim. Götürüp götürmediğini bilemem. Fakat hiç ses çıkmadı. Böylece iki ay daha devirdik. Hücrede toplam üç ay kalmıştım.

Cezaevi şartları çok ağırdı. Karavanadan yemek geliyordu. Çamaşırlarımızı kendimiz yıkıyorduk. Ama banyo yapma imkânımız yoktu. Traş olmamız gerektiği zaman, berbere götürüyorlardı.

Hücre yaşantısının böylesine sürüp gittiği bir gün havalanmak için avluya çıktığımda, bir başka hücre komşumla karşılaştım. Uzun boylu, yağızca, yuvarlak başlı bir sivil adam. Kendisiyle konuştuk, ahbaplık ettik. Bu süre içerisinde ikimizin odasını da temizliyorlardı. Süpürge işlemi bitti, bizleri tekrar hücrelerimize tıktılar.

O sivil kişiyle ayaküstü muhabbeti yarım kalmıştı. Selamlaşıp, hâl hatır sorduk ama, ikimiz de kimliklerimizi açıklama fırsatı bulamadık. Ben asker, o sivil. Ama bir süre sonra bu fırsatı yakaladık. Tekrar avluya çıktık, karşılaştığımızda konuştuk. İşte o sivil kişiyle aramızda şöyle bir diyalog geçmişti:

TÜRKEŞ - Selamlar, geçmiş olsun.

SİVİL- Size de geçmiş olsun. Ne kadar zamandır buradasınız?

TÜRKEŞ - Beş ayı geçiyor. Ne suçla buradasınız?

SİVİL - (gülümsüyor) "Sınıf" *adıyla, kırmızı renkli kapağı olan bir şiir kitabı bastırdım. Ondan dolayı, komünizm propagandası yapmak suçundan buradayım.*

TÜRKEŞ - İsminiz nedir efendim?

SİVİL - Rıfat Ilgaz. Ya sizin isminiz?

TÜRKEŞ - Benim ki de Alparslan Türkeş.

ILGAZ - Sizin suçunuz nedir?

TÜRKEŞ - Bizimkine, *"Turancılık"* diyorlar.

ILGAZ - (sinirli bir vaziyette...) Yapma yahu! Sen, yüzü gözü güzel, güler yüzlü, insancıl, sıcak bir kişisin. O haydutların içinde işin ne?

TÜRKEŞ - Onlar haydut değil ki, kime haydut diyorsunuz?

ILGAZ - İşte o Nihâl Atsız'lar, bilmem neler. Yahu Alp, yazık değil mi sana?

TÜRKEŞ - Rıfat Bey, Turancılık fena bir şey değil ki.

ILGAZ - Bak hâlâ, fena değil diyorsun. Başına bunca belalar gelmiş. Daha ne olacağı da belli değil. Bari sus, bak ben bir kitap yazdım diye neler çekiyorum.

Ne tesadüf, işte Rıfat Ilgaz Bey'le cezaevi avlusunda tanıştık. Tabii tekrar hücrelere tıkıldık. Aradan günler, aylar geçtikçe cezaevi arkadaşlıkları arttı. Tutuklular, biribirlerinin dert ortağı oldular. Kaynaştılar.

Aslında, herkes kendi aklına göre birşeyler anlatıyor, ötekiler onu dinliyordu. Bir başka gün tutuklu kunduracı Zihni'yi dinledik. Sanırım Güneyli idi. İyi hapishane arkadaşı olmuştuk. Bir defa-

sında bana Muhittin-i Arabi'yi anlatmaya başladı. Ardından sözü Marksizm'e getirdi. Sonra düşündüm, herkes bir ünlü İslâm âlimi ile, Marksizm üzerine kendine göre hüküm yürütebilir, dedim.

Cezaevi'nde, kız kaçırmaktan tutuklanmış erler vardı. Zincire vurulmuş idamlıklar yatıyordu. Ayaklarından prangalı idi bunlar. Bağrışıyorlardı. Bu sesleri duydukça insanın âsabı bozuluyordu. Cezaevi Müdürü, biraz da sadist idi.

Askeri Cezaevi'ne esrar da sokuyorlardı. Onu da orada gördüm..."

HÜCREDEN HASTANEYE

Alparslan Türkeş, *"Turancılık Dâvası"* sanığı olarak, Tophane Askeri Ceza ve Tutukevi'nde dehşet dolu beş ayı tamamlamıştı. Sonrası bilinmiyordu. 24 saati hücrede geçiyordu. Evden haber mi? Yoktu!..

Gerçekten acımasız bir cezaevi idi. Buradan kurtuluşun çaresi var mı idi? Hayır!..

Aradan tam 50 yıl geçti. Dile kolay. Bir başka ifade ile yarım asır. İşte o günlerden Türkeş'in beynine çakılan kasvet ve dehşet dolu manzaraları yine kendisinden dinliyoruz:

"Askerî Cezaevi şartları çok ağırdı. Tutukluları ve mahkûmları sık sık falakaya yatırırlardı. Onların acı feryadını ve ağlamalarını duydukça çok üzülüyordum. Bir insanın feryadını duymak, yalvarışını duymak gibi etkileyici bir başka şey olmasa gerek.

Perişan halde yalvarıyorlardı. Ama o yalvarmalara, yakarmalara işbaşındakiler kulak tıkıyorlardı. Cezaevi'nin zaten ağır olan şartları, bu insanlık dışı tavırlarla çekilmez hale geliyordu. İnsanlık öldü mü? diyordum.

Bir gün baktım, hücre komşum Rıfat Ilgaz Bey'i götürüyorlar. Kelepçe takmışlar. Önde bir yüzbaşı, ardında da muhafızı vardı. Nereye götürdüklerini bilemezdim. Avluda, havalandırma sırasında tesadüfen görmüştüm Rıfat Bey'in götürülüşünü.

Sonra, dediler ki; Rıfat Ilgaz'ı sivil cezaevine göndermişler.

Rıfat Bey gittikten sonra, bir başka komşu geldi yanıbaşımdaki hücreye. Arada bir lavaboya giderken karşılaşıyorduk kendisiyle. Beyaz tenli, mavi gözlü, sarı kır-saçlı, uzun kaşlı bir zat. Ayağında takunyalar, pijama pantolonunun paçası katlı, kollar sıvalı bir halde dolaşıyordu.

Selamlaştık, ayaküstünde tanıştık. Ve aramızda şu konuşma geçti:

TÜRKEŞ - Merhaba beyefendi, geçmiş olsun.

SİVİL - Merhaba efendim, size de geçmiş olsun.

TÜRKEŞ - Benim adım Alparslan Türkeş, Turancılık Dâvası sanığıyım.

SİVİL - Çok memnun oldum. Benim ki de Hasan Ferit Cansever. Türk Ocakları eski Genel Sekreteriyim. Hakkınızdaki suçlamadan dolayı merak etmeyin. Birşey olmaz.

* * *

Evet, ismen tanıyordum Dr.Hasan Ferit Bey'i. Kaderde, burada tanışmak varmış. Süremiz çok kısıtlı idi. Hep öyle oluyordu ya. Zamanımızın çoğunu hücre için ayırmıştı büyüklerimiz. Ayaküstü sohbetimiz bitti. Zorunlu kurallara uyarak yine hücrelerimize tıkıldık. Ama, bir dostun yanıbaşıma konuluşuna sevinmiştim.

Çok geçmeden gardiyan kapıyı açıp, bir tabak içerisinde mevsim meyvaları uzattı. Tabakta kayısı ve kiraz vardı. Tobtur Bey yolladı, dedi. Anladım ki, komşudan geliyor. Dr.Hasan Ferit Bey'den. Çok mutlu oldum buna. Bana adeta cesaret veriyordu. Neredeyse yılı devirmek üzereydik. 1944 bitiyordu.

Eşim, çocuklarım, annem-babam ve kızkardeşim. Bilmem ne yaparlar? Tüm batlarım kesik. Açlar mı, perişanlar mı, hastalar mı? Hiç de iyi olmadıklarını biliyorum ama, işte bu kör karanlıktaki dört duvarın arasında bir teselli arıyorum...

Kapı komşum, hücre komşum Dr.Hasan Ferit Bey'i bir süre sonra alıp, ön tarafta bir ferah yere götürdüler. Herhalde yaşını başını düşünerek daha az kötü olan bir hücreyi hazırlamışlar. Belki batırını saymışlar. O gitti, başkaları geldi yanımdaki hücreye.

Şartlar gittikçe ağırlaşıyordu. Hastalanmıştım. Bir doktor yüzbaşı muayene edip, aspirin verdi. Ateşim 39'a fırlamıştı. Hastaneye göndermeye karar verdiler. Bir hasta kabul tezkeresi yaptılar. Üzerine kırmızı kalemle 'Dikkat! Siyasi tutukludur. Turancıdır!' *diye yazdılar.*

Beni İnzibat Binbaşısı Turan Bey'in yanına katıp, Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne gönderdiler. Cezaevi'nden çıktım, aylardan beri ilk defa yollarda dolaşıyordum. Sudan çıkmış balık, derler ya... İşte öyle bir şey.

Vapurla Haydarpaşa'ya geçtik, Askeri Hastaneye ulaştık. Başvurumuzu yaptık, ama döngeri edildik. Görevli bir yüzbaşı, evrakımın üzerindeki kırmızı yazıyı görünce telaşlanıyor, ben bu hastayı burada koruyamam, kaçabilir diyordu.Binbaşı Tahsin Bey, Yüzbaşı'ya çıkışıyor, önce bir doktorun görmesini istiyordu.

İmdadıma iç hastalıkları uzmanı olan bir binbaşı yetişti. Hastaneye yatırılmam gerektiğine karar verdi. Ama Yüzbaşı yine diretiyordu. Onun bir önerisi vardı. Kuleli Askeri Lisesi'nin Mahkûmlar Hastanesine götürülmemi istiyor, ben ise ateş içerisinde kıvranıp, çaresiz konuşulanları dinliyordum.

Artık sabrım kalmamıştı. Hastaneden de vazgeçmiştim. Cezaevi'ne dönmek istedim. Binbaşı Tahsin Bey beni teselli ediyor, mutlaka bir çare bulacağını söylüyordu.

Tahsin Bey'le birlikte Başhekimin kapısına dayandık. Binbaşı içeri girdi, ben, yanımdaki iki muhafızla birlikte beklemeye koyuldum. Ardından, Başhekimin beni çağırdığını söylediler. Heyecanla içeri girdim. Paşa'nın huzurundaydım. Adı Fikri Altan'mış. Beni görünce, ayağa kalktı, önüme doğru geldi, ve şunları söylemeye başladı:

- Oğlum hiç üzülme, Turancılık kötü birşey değildir. Ben de senin gibi Turancıyım... "

KARA BULUTLAR DAĞILIYOR

"Tabip Tuğgeneral Fikri Altan'ın bu konuşmasından sonra, o güne kadar ufkumu sarmış olan kara bulutlar birdenbire aralandı. Bir ışık görünmeye başladı. Kendisi, Kazan Türkleri'ndenmiş. Fikri Paşa, konuşmasını daha sonra şöyle sürdürüyordu:

- Oğlum, yarın çoluğun çocuğun bununla övünecekler. Senin, şerefin olacak. Seni şimdi hastaneye yatıracağım, tedavi olacaksın, burada dinleneceksin...

Fikri Paşa'nın, beni teselli eden bu konuşması sürerken, hastane yüzbaşısı, Baştabip'in makamına girip, tekrar konuşmaya başlıyordu.

- Komutanım, ben bunu burada yatıramam, muhafaza edemem.

Paşa, yüzbaşıya yüksek sesle zılgıt çekiyor ve şunları söylüyordu:

- Emrediyorum, Üsteğmen hastaneye yatacak, ağır hasta odalarından birisi açılacak. Kapısına da burada sağlık çavuşu olmak

üzere eğitim gören onbaşılar dikilecek. Onlar, iki saatte bir nöbet değiştirecek. Dışarıdan, Sıkıyönetim'den gelip, soranlar olursa, onlara da bu onbaşılar için nöbetçidir, muhafız nöbetçidir, diyeceksin. Ama aslında onlar üsteğmenin emir erliğini yapacaklar, onun hizmetine bakacaklar!

* * *

Tabii Fikri Paşa'nın bu emri karşısında yüzbaşı ağzını açamadı. Hemen benim giriş işlemlerim tamamlandı. Binbaşı Tahsin Bey'in gözlerinin içi gülüyordu. Sevindi, kucakladı, beni öptü. Vedalaşırken, teselli ediyordu.

Altı aydan beri yattığım karanlık hücreden yeni bir dünyaya çıkmıştım. Deniz manzaralı bir odaya yatırıldım. Pencereden Haydarpaşa Limanı'nı, Çamlığı, Tümeni seyrediyordum.

Dünya varmış, diyordum..."

BİR AİLENİN DRAMI

Üsteğmen Alparslan Türkeş, *"Turancılık Dâvası"* nedeniyle tutukluluğun altıncı ayını devirmişti. Kendisi İstanbul'da, ailesi ise Bandırma'daydı. Aslında Türkeş, eşi, çocukları, anne ve babasını Erdek'te bırakmıştı. Onlar adeta kaderlerine terk edilmişti. Silahlı Kuvvetlerin verdiği maaş kesilmiş, eldeki avuçtaki de tükenmişti.

Kelimenin tam anlamıyla, bir aile dramı yaşanıyordu. Türkeş'in eşi, Erdek'te bulunmanın güçlüğü nedeniyle Bandırma'ya taşınmaya karar veriyor, bu arada üçüncü çocukları *"Sevenbige"*de dünyaya geliyordu. Baba, bu mutlu anı yaşayamayacak, Türkeş ailesinin yeni ferdi Sevenbige, ailenin buruk bir sevinç kaynağı olacaktı.

* * *

Türkeş, hücreden hastaneye çıkmıştı. Deniz manzaralı bir odada kalıyordu. Hastanede bir ziyaretçisi vardı. Görüşebilmek için çalmadık kapı bırakmayan bu ziyaretçi acep kimdi?

Türkeş, Haydarpaşa Hastanesi'ndeki yarı özgür ortamda yaşadığı o günleri yarım asır sonra anlatıyor:

"Hastanede ilk gecemi geçirdim. Şiddetli bronşit ve anjin'den rahatsızlık teşhisi kondu. Gerekli ilaçlar verildi, iğneler yapılmaya başlandı. İlk yattığım günün akşamı, Başhekim Fikri Altan Paşa odama geldi, beni ziyaret etti. Hatırımı sordu, ne gibi yemekler istediğimi öğrenmek istedi. Canım ne istiyorsa, onu pişirteceğini ifade etti. Çok nâzik davrandı, bana şefkat gösterdi.

Kapıma bir sıhhiye onbaşısı diktiler. O, benim emir erim olarak görev yapıyordu. Bu arada, bir sürprizle karşılaştım, baktım annem karşı koridordan geliyordu. Zavallı anacığım, iki büklüm olmuştu. Ben, onu görüyordum ama o, beni farkedememişti. Kucağı paketlerle doluydu.

Heyecanla, anacığımın koridorun öte başından gelişini bekledim. Benim odama yaklaşmıştı ki, yol kenarında duran hemşireler üstüne şahin gibi atlayıp, 'Emir var, görüşemezsiniz!' *dediler. Ardından, ben müdahale ettim. Hemşirelere dönerek, bu hanım benim annemdir. Görüşebilmemiz için, Başhekim Paşa hazretlerine bir not yazabilir miyim? dedim, sustular. Ardından Başhekime hitaben, bir kağıt parçasına şunları yazdım:*

'Çok Muhterem Generalim,

Annem, ziyaretime geldi. Beş dakika görüşmede bulunmamız için, sizin izin lûtfetmenizi istirham ederim. Saygılar sunar, ellerinizden öperim.

Üsteğmen Alparslan Türkeş'

* * *

Notumu Başhekime götüren hemşire dönüp geldi, görüşebilirsiniz, Paşa izin verdi, dedi. Anacığımı kucakladım, altı ayın hasretini giderdim, kaldığım odaya aldım. Ağlamaya başladı anam. Eşimi, çocuklarımı sordum. Beş dakikamız dolmuştu. Hemşireler hemen başımıza dikildiler, süre bitti, dediler.

Ben bu işten bir şey anlamamıştım. Tekrar elini öptüm, kucaklaştık ve vedalaştık. Çok huzur verici bir şey oldu. Evimden, eşimden ve çocuklarımdan sağlık haberlerini almıştım. Bu, tutuklandığım günden bu yana aldığım ilk haberdi.

Sonra öğrendim, anacığım Tophane'deki hapishaneye de gelip gitmiş. Hem de sıkça. İçeri alır, kendisine kahve ikram ederlermiş. Ama benim, bunlardan hiç haberim olmadı.

Annem, bir defasında Askeri Cezaevi yöneticilerine demiş ki:

- Benim oğlumun suçu nedir? Niye buraya kapattınız? Kaatillik etmedi, hırsızlık etmedi, ırz düşmanlığı yok, herkes kendisini seviyor, bunca zamandır niçin burada tutuluyor? Ailesi, çoluğu çocuğu sefil ve perişan. Maaşı kesik. Hiçbir gelirimiz yok.

Anacığım, Erdek ve Bandırma'da her önüne gelene sormuş. Bu Turancılık nasıl bir suç? diye. Turancılığın suç olduğunu ilgililerden öğrendikten sonra, peki bizim emir eri Turan, o halde niçin dışarıda? Onu da hapse atın, demiş.

O tarihte, emir erliğimizi Sivaslı Turan adında bir asker yapıyordu. Çok iyi bir çocuktu. Hâlâ sağ. Sivas'a gittiğimde beni bulur, konuşuruz. Karşılaştığımızda eski günleri anarız.

Turan, ben hapishanedeyken, bizim eve bakmış. Terhis oluncaya kadar hiç ayrılmamış."

AİLE, ISPARTA'YA TAŞINIYOR

Türkeş'in annesi, biricik oğlunu Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde ziyaret ederken, ondan bir de mesaj alıyordu. Oğulun, anaya mesajı şöyleydi:

"Sevgili anacığım, müsaade edin, Muzaffer, çocukları alıp, Isparta'ya gitsinler. Kayınpederimin orada kurulu düzeni var. Bağ, bahçe var, şartları müsait. Çocuklar hiç olmazsa orada daha rahat ederler. Siz, babamla Bandırma'da kalırsınız. Benim mahkeme ne zaman bitecek, belli değil."

Türkeş, annesiyle görüştükten sonra, adeta huzur bulmuştu. Eşi ve çocuklarını Isparta'ya göndermek büyük rahatlık yaratacaktı. Hiç olmazsa, onların maddi problemleri kayınpederi tarafından halledilecekti. Annesi ve babası ise, zaten yokluğa ve çaresizliğe alışmışlardı.

Türkeş, Haydarpaşa Askeri Hastanesi'nde tek başına yatıyordu. Yine bir yalnız gününde Başhekim Fikri Altan, kendisini ziyarete geliyor, *'Sen burada sıkılırsın'* diyerek, subay koğuşuna naklediyordu. Fikri Paşa, Türkeş'e şu öğütte bulunmuştu: *"Subay koğuşuna gidince, kimliğini açıklama, tutuklu olduğunu söyleme."*

Türkeş, yine o günleri anlatıyor:

"Subay koğuşunda çok rahat ettim. Muhafızlarım kalkmıştı. Özgürce yatıyor, hastane bahçesinde öteki subaylarla birlikte, serbestçe dolaşıyordum. Bir de baktım bahçede, Rıfat Ilgaz Bey de geziniyordu. Hasta olduğu için, onu da buraya getirmişler. Ailesi ve yakınlarıyla birlikte, bir masa etrafına çevrilmiş, muhabbet ediyorlardı. Selamlaştık, hâl hatır sorduk...

Rıfat Bey'le ikinci defa karşılaşmış olduk. Bir daha hiç karşılaşma-

yacaktık. Karşılaşsak, mutlaka o günleri hatırlayacaktık. Hücrede geçen ilk günlerimizde, birbirimizi tanımamıştık. Ama sonra, tanıştık.

İnsanların insanlara ihtiyacı vardı. Kim olursa olsun, heryerde..."

TÜRKEŞ'TEN "HAPİSHANE MEKTUBU"

Türkeş'in tutukluluk yıllarından günümüze 19 Eylül 1944 tarihli bir mektubu intikâl ediyordu. Hücrede, eski Türkçe (Arap harfleri) ile yazılan mektupta Türkeş, kayınvalidesi ve kayınpederine hitaben aynen şunları söylüyordu:

19 Eylül 1944

Çok Sevgili Anne ve Babacığım,

Hiçbir suç ve taksirim (kusur) olmadan bugün bir felâkete uğramış bulunuyorum. Allah'ın ve adaletin yardımı ile hakikatin meydana çıkacağına inanıyorum. Yalnız belki mahkeme birkaç ay daha uzayacaktır. Bunun için ya Emin'i göndererek veya Beybabamın kendisi gelerek Muzaffer'i ve çocukları Isparta'ya götürmenizi rica ederim. Size külfet ve masraf olacak, kusura bakmamanızı istirham ederim. Muzaffer doğumunu yanınızda yapsın ve bu kışı da Isparta'da geçirsin.

Muzaffer'e ve çocuklara mümkün olan bakımı ve şefkati göstereceğinizden eminim. Fakat böyle olduğu halde yine elinizden geldiği kadar iyi bakmanızı tekrar tekrar rica ederim.

Son hayır duâlarınızı dileyerek hürmetle ellerinizden öper, çok selâm ederim. Emin ve Gülten kardeşlere de mahsus (özellikle) selâmlar.

Oğlunuz
Alparslan Türkeş

TÜRKEŞ, "TABUTLUK"TA

Turancılık Dâvası sanığı Alparslan Türkeş, Haydarpaşa Askerî Hastanesi'nde bir ayı devirmişti. Hayatından memnundu. O kasvetli günler geride kalmıştı. Tekrar hücreye gireceğini düşünmek dahi istemiyordu. Anacığı ile hasret gidermiş, eşini ve çocuklarını Isparta'ya göndermeleri için, ricada bulunmuştu.

İşte böyle bir günde, hastanenin Baştabibi Tuğgeneral Fikri Altan, Türkeş'i makamına çağırtıyor, hiç de iç açıcı olmayan bir haberi üzüntü içerisinde kendisine duyuruyordu:

- *'Yavrum, siz buraya yatalı beş altı defadır Sıkıyönetim Komutanlığı iki albay gönderiyor. Hele içlerinde bir Albay Mahmut Bey var, çok huysuzluk ediyor. Senin için,* 'O tutukludur, suçludur, niçin onu burada yatırıyorsunuz?' *diyor. Onun için sizi taburcu etmek zorundayım. Ama, on-onbeş gün sonra kendinizi tekrar hastaneye havâle ettirebilirseniz, gelin sizi bir iki ay daha yatırayım. Ama sizi, bugün taburcu etmek zorundayım.'*

* * *

Fikri Paşa'nın bu konuşması üzerine, Türkeş'in verdiği cevabı ve sonrasını kendisinden dinleyelim:

" 'Paşam, bu kadar iyiliğinize ve lûtfunuza karşı minnettarım. Beni fazlasıyla himâye ettiniz. Sağolun' , *dedim. Paşa'nın elini öptüm, kendisiyle vedalaştım. Beni hastaneye getiren Binbaşı Tahsin Bey, bu sefer cezaevine götürülmemem için tekrar görevlendirilmiş, onu yine karşımda buldum. Tahsin Bey, beni teslim aldı. Sağlığıma kavuşmuş olduğumu görünce, sevindi. Sohbet ederek, Haydarpaşa İskelesi'ne doğru yürüdük. Tam o sırada, uçaksavar ateşi başladı. İstanbul üzerinde, İngiliz uçakları görülmüş, her taraftan ateş açıldı.*

Bu, unutamadığım bir olay olarak, bugüne kadar benimle birlikte yaşadı."

SANSARYAN HAN YOLCUSU

"Vapurla Karaköy'ü geçtik. Son durağımız yine Tophane'ydi. Hücredeki yerimizi aldık. Birkaç gün sonra, ifadeye götüreceklerini söylediler. Bir seher vakti hücrelerimizden çıkarıldık. Yola koyulduk. Tophane Caddesi'nden, Galata Köprüsü yoluyla Eminönü'ne ulaştık. Yanımızda muhafızlarımız vardı. Herkes bize bakıyor, muhafızlar ellerinde testereli süngüler taşıyordu. Sirkeci'de Emniyet Müdürlüğü olarak kullanılan Sansaryan Han'a götürdüler.

Eski bir bina. Üç kat çıkardılar, sahanlığa yakın bir yere oturttular. Savcı, içeride meşgulmüş. Daha sonra ortalıkta Emniyet Müdürü göründü. Adı Ahmet Demir'miş. Beni içeriye çektiler, Askerî Hâkim Yüzbaşı masanın başındaydı. Onun adının da Kâzım Alöç olduğunu sonradan öğrenecektim. İçeriye girdim, Savcı beni şöyle bir süzdü, görevlilere şu emri verdi:

- 'Üsteğmenimi götürün, mûtena hücreleri bir seyretsin...'

* * *

Askerî Savcı'nın 'mûtena' *dediği hücreler bölümüne doğru gittim. Yanımda polisler vardı. Koridorun ilerisindeydi. Beton duvarlara oyulmuş gibi yerlerdi. Tabut şeklindeydi. Adeta duvarlardaki dikey oyuklardı. Telefon kulübesinden çok küçük, ancak bir insan alacak kadar.*

Duvarlarında demirden mengeneler ve prangalar vardı. Tavan çok alçak, bazılarının kapıları kapalı duruyordu. İçeriden, inleyen insanların sesi geliyor, beni hâlâ gezdiriyorlardı. Bazılarının, kapı aralıklarından gözüm içeriye ilişiyor, oradakilerin perişan halini izliyordum. Kimi külçe gibi, kimi de üstüne abdest yapmış haldeydi.

Tavanlarından da, beşyüzer mumluk üç tane elektrik ampulü sarkıyordu.

* * *

Mûtena (!) hücreleri tek tek gezdirdiler. Tekrar, Savcı'nın huzuruna çıkarıldık. Savcı Alöç, önüme bir kağıt kalem uzatıp, konuşmaya başladı:

- 'Siz, Hükûmeti devirmek üzere ihtilâl hazırlıyorsunuz, darbe hazırlıyorsunuz. Şu kağıt kalemi al, namusluca düşünerek, herşeyi baştan sona yaz. Kiminle beraber oldun? Nerede, neler konuştunuz? Nerede, ne yaptınız? '

Kâzım Alöç, konuyu biraz daha açıyor, ve bana şunları sırayla soruyordu:

• Nihâl Atsız'la ne zaman biraraya geldiniz?

• *Nihâl Atsız, sana ne dedi?*

• Prof. Zeki Velidî Bey'i tanıyor musun?

• *Prof. Hüseyin Namık Orkun'la ne gibi ilişkiniz var?*

• Dr. Hasan Ferit Cansever'i nereden tanıyorsun?

* * *

Savcı sordukça, ben de sanıkların adını öğreniyor, ancak, sıralanan bu isimlerden sadece Nihâl Atsız Bey'i tanıyordum. Savcının yanı başında duran Emniyet Müdürü Ahmet Demir de zaman zaman sorgulamaya katılıyor, o daha saygılı davranıyordu. 'Üsteğmenim, siz subaysınız, akıllı insansınız, işi zora sokmayalım, herşeyi olduğu gibi bize anlatın', *diyordu.*

Sıkıyönetim Savcısı Yüzbaşı Kâzım Alöç ile İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir'e, sorgulamanın başında ilk sözlerim şu oldu:

- 'Biz, milliyetçiyiz. Biz, bütün Türklerin, dünyada yaşayan Türklerin mutlu olmasını istiyoruz, esaretten kurtulmasını istiyoruz. Yani bu fikir, eğer Turancılıksa; bu fikri taşıyoruz. Biz, komünizme karşıyız. Komünizm ideolojisi, beğenmediğimiz bir siyasî ve iktisadî görüştür. Biz, milliyetçi yazılar yazmayı, memlekete hizmet kabul ettik. Onun için, Orkun Dergisi'ne yazı gönderdim. Nihâl Atsız Bey'le zaman zaman memleket mes'eleleri üzerine mektuplaştık. ' "

"SİZİN YUMUŞAMANIZ LÂZIM"

Piyade Üsteğmen Alparslan Türkeş, İstanbul Sirkeci'deki ünlü Sansaryan Han'ın en üst katında elinde kağıt kalem, bekliyordu. Karşısında Sıkıyönetim Askerî Savcısı Yüzbaşı Kâzım Alöç ile İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir, sürekli yan gözle onu süzüyorlardı.

Türkeş, Savcı ile Emniyet Müdürü'nün birbiri ardı sıra sordukları soruları dinliyor, beklemeye koyuluyor, kağıt önünde, kalem elinde, görevlilere dönüp:

- *Yazacak bir şey bulamıyorum,* diyordu.

Ardından, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Yani, söylediğiniz konuların aslı yok. Hükûmet aleyhine bir darbe plânlamak, ihtilâle girişme gibi bir faaliyetin içinde bulunmadık. Sıraladığınız isimlerden sadece Nihâl Atsız Bey ile kardeşi Nejdet Sancar Bey'i tanıyorum. Prof. Zeki Bey'le de, onun evinde tanıştım. Ama diğer bahsettiğiniz isimlerin hiçbirini görmedim ve tanımıyorum."

* * *

Sansaryan Han'da geçen kasvetli saatleri yine Türkeş anlatıyor:

"Benim bu sözlerim üzerine Savcı, hiddetlendi. Emniyet Müdürü ise, daha yumuşak davranıyordu. Bu arada, Nihâl Atsız Bey'e gönderdiğim mektupları konu ettiler. Ondan, birtakım anlamlar çıkarmak istiyorlardı.

Kendilerine, mektupta anlatmak istediklerimi sıraladım. Tatmin olmadılar. Kimseyi kasdetmiyorum, dedim. Sonra, Nihâl Atsız Bey'in evinde geçen konuşmaları kendilerine anlattım. Dedim ki; Biz, Nihâl Atsız Bey'in evinde toplanır, Sovyet işgali altındaki Türklerin durumunu görüşürdük. Doğu Türkistan, Azerbeycan meselesini görüşürdük.

Savcı ve Emniyet Müdürü arzu ettikleri tarzda bir ifadeyi bulamayınca, bana dönüp, şunları söylüyorlardı:

- Peki peki, sizin biraz yumuşamanız lâzım...

Bir işaretle Emniyet görevlileri beni yerimden kaldırıp, tabutluğa doğru götürdüler. Sonra, bunlardan birisine tıkmaya kalkıştılar. Bu anda görevlilere şu uyarıda bulundum:

- Beni, buraya koymayın. Ben, bir Türk Subayıyım. Buraya belki vatan hainlerini koyabilirsiniz ama, beni koyamazsınız!

* * *

Yüzsüz bir polis, beni göğsümden yakalayıp, kapısı açık bulunan tabutluklardan birisine itti. Bağlamaksızın, oraya kapattılar. Üzerimde, subay üniforması vardı. Biraz sonra bir ses duydum. Çıkarın onu oradan, diye bağırıyordu. Sanıyorum Emniyet Müdürü. Beni çıkardılar, bu defa başka bir odaya götürdüler.

Orada, yeni bir sorgulama başladı. Bunun türü değişikti. Anlaşı-

lan, konusunda uzman kişiler işbaşındaydı. Karşılarına oturdum. Şunları söylemeye başladılar:

- Siz, subaysınız. Size birşey yapmak istemiyoruz. Olup biteni doğru olarak söyleyin!"

TÜRKEŞ'İN TIRNAĞI ÇEKİLİYOR

Türkeş, yeni tezgahta, yeni görevlilerle karşı karşıyaydı. Bu sefer, yöntem değişmiş, sözlü sorgulama yerini, işkenceli sorgulamaya bırakmıştı. Polislerden birisi, Türkeş'in hızla elini tutuyor, avucunun içindeki madeni bir kıskaca doğru götürüyordu. O sahneyi şimdi birlikte izleyelim:

GÖREVLİ - Bildiklerinizi olduğu gibi söyleyecek misiniz?

TÜRKEŞ - Hep söylüyorum.

GÖREVLİ - Bu söylediklerinizle kendinizi avutuyorsunuz. Size elimizdeki metodu uygulamak istemiyoruz. Ama, bunu istiyorsunuz.

TÜRKEŞ - Bak, sizin uygulamak istediğiniz yöntemler konusunda biz eğitimliyiz. Düşmanın eline düştüğümüz zamanlarda da böyle hallerle karşılaşabiliriz. Eğer siz, bana karşı işkence yapmak isterseniz, sıkıntıya düşersiniz!

GÖREVLİ - Bizi tehdit mi ediyorsun?

TÜRKEŞ - Yaptığınızın, doğru olmadığını anlatmaya çalışıyorum.

* * *

Türkeş'in bu sefer kapatıldığı yer, bir işkence odasıydı. Odada bulunan görevliler ise, uzman kişilerdi. Ellerinde, tırnak sökmek için özel madenî aletleri vardı. Karşılıklı tartışma, eyleme dönüşüyor, polislerden birisi Türkeş'in parmaklarından birisine ansızın saldırıyordu. İtişme başlamıştı. Polis, Türkeş'in bir elini iki avucunun arasına alıp, sonra kolunu destek vererek, aletle tırnağına yapışıyordu.

Olayın devamını yine Türkeş anlatıyor:

"Acımasızca parmaklarımdan birini yakalayıp, tırnağımı çektiler. Aslında, ben o görevlilere acıyordum. Yönetim, bizi faşistlikle suçluyor ama, tüm faşizan yöntemleri kendileri kullanıyordu. İçimden, bu da geçer yahu, diyordum. Memurların gözü birşey görmüyordu. Aslında kanım beynime fırlamıştı. Ama, yapabileceğim fazla birşeyim yoktu.

Emniyet Müdürü ansızın kapıyı açtı, içerideki manzarayı gördü,

ardından bir sağlık görevlisini yanıma getirdiler. Elinde pansuman için ilaç ve sargı vardı. Kanayan parmağımı ilaçladılar, sardılar.

Müdür Ahmet Demir, çok önemli bir emrinin yerine getirilmesi karşısında herhalde rahatlamıştı. Odadaki uzman görevlilere, 'Bırakın, bırakın, Üsteğmenimi bana verin', *dedi. Emniyet Müdürü ile birlikte odadan çıktık, tekrar Askeri Savcı'nın huzuruna alındık. Sinirlerim bozulmuştu. Üniformalı hâlimden ızdırap duyuyordum. Ama görevliler, maalesef o hassasiyet içinde değillerdi.*

Savcı ile ikinci karşılaşmamız daha değişik bir üslûp içerisinde geçiyordu. Kendisine şu uyarıda bulundum:

- 'Sizin yaptığınız muamele, Türk subayına yapılamayacak bir muamele. Bakın, siz de bir subaysınız. Aynı üniformayı taşıyoruz. Ben size, ne biliyorsam hepsini söylüyorum. Sakladığım bir şey yok. Ama işkence ile bir yere gidemezsiniz.'

Askerî Savcı Kâzım Alöç, bu tavrım karşısında, çok sinirlenmişti. Herhalde benden, kendisine tabî olmamı bekliyordu. Yüksek sesle bağırmaya başladı:

- 'Ne konuşuyorsun, sen kimsin? Siz, milletimize karşı, Anayasayı yıkmak, memlekette ihtilâl yapmak girişiminde bulunan vatan hainlerisiniz.'

* * *

Kâzım Alöç'e, aynı ses tonuyla cevap verdim:

- 'Biz vatan haini değiliz! Olmadığımızı siz de anlayacaksınız.'

Ardından, Nihâl Atsız'a yazdığım mektupları çıkardı. Bunları birer suç unsuru olarak, önüme uzattı. Şöyle bir gözattım, kendisine şu cevabı verdim:

- 'Evet, bu mektupları ben yazdım. Bu mektuplarda, ülkemizin milliyetçilikle kurtulacağını yazdım. Ben bir Türk milliyetçisiyim. Atsız'a yazdığım mektupta diyorum ki; II.Dünya Savaşı İnşaallah Türklerin kurtuluşuna yol açacaktır. Rusya yıkılacaktır, komünizm yıkılacaktır.'

* * *

Sansaryan Han'daki ifadem saatlerce sürdü. Tabutlukla tanıştık, tırnak çekicilerle kapıştık. Askerî Savcı ve Emniyet Müdürü ile atıştık. Son durağımız yine Tophane'deki Askerî Ceza ve Tutukevi'nin mûtena hücrelerinden birisiydi."

SAVCI: "EVET, İŞKENCE YAPTIK!"

Turancılık Dâvası sanığı Üsteğmen Alparslan Türkeş, Sansaryan Han'daki işkence tezgahından, Askerî Cezaevindeki hücresine dönmüştü. Yaşadığı kâbusu beyninden silemiyordu. Kendisi ve arkadaşları, acaba bu işkenceyi hak etmiş miydi? Vicdanında bu sorunun cevabını ararken, hücresine yeni bir haber geliyor, yargılamaların başlayacağı bildiriliyordu.

Şimdi, meşhur Turancılık Dâvası'nı, Üsteğmen Alparslan Türkeş'in anılarından izleyelim:

"1944 yılının 4 Eylül günü Askerî Cezaevi'nden bir manga süngülü erin ortasında, yargılanmanın yapılacağı binaya götürüldük. Çevrede sıkı güvenlik önlemleri alınmıştı. Üzerimizde üniformalarımız vardı. Biz subaydık, ama kaçmayalım diye bizi korumakla görevlendirilenler ise, askerdi. Muhafızların ellerinde testereli silâhlar vardı.

Bir zamanlar Boğazlar Komisyonu'nun çalıştığı, halen Malûl Gaziler Yurdu olarak kullanılan köşkte, 1 nolu Sıkıyönetim Mahkemesi kurulmuştu. Mahkeme salonuna, bizden başka, Emniyet Müdürlüğü'nde tutuklu bulunan arkadaşlarımızı da celbetmişlerdi.

Mahkeme salonu gazeteciler ve izleyiciler tarafından tıklım tıklım doluydu. Biz sanıkları, çok sıkı koruma altında tutuyorlardı.

Bizi yargılayacak Mahkeme Heyeti, şu hâkimlerden oluşuyordu:

- *Mahkeme Başkanı : Tuğgeneral Yusuf Ziya Yazgan*
- *Duruşma Hâkimi : Albay Cevdet Ergut*
- *Üye : Süvari Albay Galip Kaan*
- *Savcı : Hâkim Yüzbaşı Kâzım Alöç*

Duruşma açılınca, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın Son Tahkikat Kararı, Savcı Kâzım Alöç tarafından okundu. Bu kararın başında aynen şöyle deniliyordu:

'Irkçılık ve Turancılık faaliyetleri dolayısıyla, vatana ihanetleri sabit olanlar hakkındaki Son Tahkikat Kararı umumi efkâra sunulmuştur.'

* * *

Bu ifadeden de görüleceği gibi, Sıkıyönetim Komutanlığı bizi, yargılamadan, suçlu ilân ediyordu. Bu üslûp, apaçık Milli Şef İsmet İnönü'nün, 19 Mayıs Nutku'nun sadece bir taklidi idi.

Ülkesini ve milletini çok sevmek ve onu yükseltmekten başka hiçbir amaç gütmeyen, temiz ve mâsum milliyetçi Türk çocuklarına 'vatan hainliği' *suçlaması utanmadan ve alçakça reva görülüyordu.*

Bu karar okunduktan sonra, ilk günkü duruşmaya ara verildi. Biz, yargılamanın başlamasından çok memnunduk. Çünkü, günışığına çıkma imkanını elde etmiştik. Onun da ötesinde, kader arkadaşlarımızın yüzünü görüyor, sesini duyuyorduk.

Mahkeme Heyetindekiler, Türk fikir hareketlerine yabancı ve genel kültür yönünden zayıf kimselerdi. Hakkı ve adaleti teslim etmekten çok, Milli Şef İnönü'nün iftira ve ithamlarını bir mahkeme kararı haline sokarak, tescil etmek amacını güdüyorlardı.

'Irkçılık' *anlamına gelen* 'rasisizm' *kelimesini, Duruşma Hâkimi, bir çocuk hastalığı terimi olan* 'raşitizm' *şeklinde telaffuz ediyor, bu büyük yanlışlık zabıtlara aynen geçiyordu. Bizi yargılayanlar, Türkçülüğün ne olduğunu bilmedikleri gibi, dünya gidişatından da habersizlerdi.*

Sanık ifadeleri, duruşma yargıcı tarafından değiştirilerek, zabıtlara geçiriliyor, sanıkların itirazları gözardı ediliyordu. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse; sanıklardan birisine, Ankara'da, Reha Oğuz Türkkan'ın evindeki toplantıya katılıp katılmadığı soruluyor, katılmadım, şeklinde verdiği cevap ise, mahkeme zabıtlarına 'evet katıldım', *biçiminde yazdırılıyordu.*

Hakim, yanlışta direniyordu. Sanıkların, ısrarı karşısında 'peki düzeltelim', *diyor., eski metni sildirmeden, satır devamına yeni sözleri yazdırıyordu. Her cümle birbirini tekzip eder durumdaydı.*

Baktık, olacak gibi değil, ifadelerimizi yazılı olarak hazırlayıp, mahkeme dosyasına koydurduk. Ancak bu sefer, Duruşma Yargıcı, bu dilekçelerimizi kaldırıp kaldırıp suratımıza atmaya başladı. Ardından, daha fazla direnirseniz sizi polisle dışarı attırırım, tehdidinde bulundu.

Her çareye başvuruyorduk. Bu adaletsizlik çemberini kırmamız gerekirdi. Konuyu, avukatlarla müzakere ettik. Daha sonra, mahkemeden geri dönen bu yazılı ifadelerin noter kanalıyla gönderilmesine karar verildi. Tüm bu olaylarla birlikte, Mahkeme Heyeti daha da sertleşti. Bir yandan bize gözdağı verirken, bir yandan da sanık avukatlarını sindirme yoluna gittiler.

Duruşmalar sırasında, özellikle İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ndeki işkenceler, bütün dehşetiyle anlatılıyor, fakat Mahkeme Heyeti bu ifadeleri de zapta geçirmiyordu.

İşte böyle bir günde, Sıkıyönetim Savcısı Kâzım Alöç, horoz gibi kızarmış bir halde ansızın ayağa fırlıyor, şunları söylüyordu:

- Efendim, biz bunları, Yüksek Mahkeme'nin huzuruna, Cumhurbaşkanı adayları olarak değil, Hükûmeti devirmeye kalkışan caniler, vatan hainleri olarak çıkarmış bulunuyoruz. Kendilerini, saraylarda yatıracak değiliz. Elbette işkence yaptık. Bunlar, her türlü muameleye lâyıktırlar..."

1944 yılının 4 Eylül tarihi, Türk siyaset ve düşünce hayatının kilometre taşlarından birisidir. O gün, ünlü *"Turancılık Davası"* başlamış, asker ve sivil 23 kişi İstanbul 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde sanık sandalyesine oturtulmuştur. İddianameye göre, suçları *'ihtilâl yapmak'*tır.

Ancak, Savcı Hâkim Yüzbaşı Kâzım Alöç, duruşmanın ilk günü tüm sanıkları sözleriyle mahkûm ediyor, onunla da yetinmeyip, kendilerine işkence yaptıklarını açıkça söylüyordu. Aynı duruşmada, *"Vatan Hainleri"* suçlamasını şiddetle protesto eden sanıklar, topluca sert bir şekilde ayağa fırlayıp, şöyle bağırıyorlardı:

- Biz, vatan haini değiliz! Bu sözleri aynen, Savcıya iade ederiz.

Daha sonra, sanık avukatlarından Kenan Öner, Mahkeme Heyetine hitaben şunları söylüyordu:

- Efendim, huzurunuzda yargılanmakta olan vatandaşlar, henüz hükümlü olmayıp, sadece sanık durumundadırlar. Savcının bu sözleri söylemeye hakları yoktur. Lütfen, Savcı Kâzım Alöç'ün bu beyanlarının aynen zabıtlara geçirilmesini talep ederim.

* * *

Sıkıyönetim Hâkimleri, ünlü avukat Kenan Öner'in bu itirazını da zapta geçmiyor, ayrıca avukatların çalışabilmelerini engelleyecek tüm tuzaklar da sergileniyordu. İşi daha da ileri götüren özellikle Savcı Kâzım Alöç, tanıklara da polis kanalıyla baskı yaptırıyor, hepsini mahkemeye mevcutlu olarak getirtiyordu.

Sanıkların ve avukatların, tahkikatın genişletilmesi için yaptıkları tüm talepler reddedilmiş, savunma şahitleri dinlenmemişti. Radyo ve basına sansür uygulanmış, bunların tek yönlü yayın yapması sağlanmıştı.

Basında *"Turancılık Dâvası"* sanıkları hakkında çok ağır ithamlara yer veriliyor, her biri adeta birer vatan haini gibi gösteriliyordu. Gazeteleri okudukça, sanıklar sıralanan iddialar karşısında, kendilerini tanımakta güçlük çekiyor, biz neler yapmışız, diye adeta birbirlerini sorguluyorlardı.

TÜRKEŞ'İN SORGUSU YAPILIYOR

Üsteğmen Alparslan Türkeş, yargılanmakta olduğu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 20 Ekim 1944 Pazartesi günü saat 10.15'te sorguya alındı. Şimdi birlikte bu tarihî duruşmanın sorgulama safhasını adım adım mahkeme zabıtlarından izleyelim:

HÂKİM - Tahsil durumunuzu anlatınız?

TÜRKEŞ - İlk tahsilimi Kıbrıs'ta, Lefkoşe'de Sarayönü İlkokulu'nda ve orta tahsilimi yine orada yaptım. Lise tahsilimi Kuleli Askeri Lisesi'nde tamamlayarak, 1 Mayıs 1936'da Harp Okulu'na girdim. 1938, 30 Ağustos'unda asteğmen olarak Harbiye'yi bitirdim. Ondan sonra İstanbul'da, Maltepe'de Piyade ve Atış Okulu'na geçtim. 28 Şubat 1939'da, teğmenliğe nasbedildim.

Teğmenlik nasbımdan bir müddet sonra, Haziran 1939'da Atış Okulu'nu bitirdim. 10 Haziran 1939'da Askeri Posta 15008'e (Isparta) takım subayı olarak iltihak ettim. 1941 Şubat'ında, -afedersiniz- Nisan'ında, kıtamla birlikte Bandırma mıntakasına intikal ettik. 1942 Ağustos'unda, üsteğmenliğe nasbedildim. 1944 senesi 13 Haziran'ında tevkif edildim.

HÂKİM - Takım subayı olarak mı?

TÜRKEŞ - Bölük Komutan Vekili olarak.

HÂKİM - Ecnebi dillerden bildiğiniz var mı?

TÜRKEŞ - Biraz İngilizce bilirim.

SAVCI - Harp Akademisi imtihanını kazandı.

TÜRKEŞ - Kazandığım tebliğ olundu.

HÂKİM - Son tahkikat kararında, hakkınızda ileri sürülenleri dinlediniz. Bunlara karşı ne diyeceksiniz?

TÜRKEŞ - Efendim, önce beni çok müteessir eden bir nokta hakkında bir iki şey söylememe yüksek mahkemenizin müsaadesini dilerim. Son tahkikat kararında diğer maznunlarla (sanıklarla) birlikte, bana da vatan hainliği isnad edilmiştir. Bunu, şiddetle reddederim. Ben, yeryüzünde herşeyden çok milletimi ve vatanımı severim. Devletimin, büyüklerimin emirlerine, kanunlara daima itaatli ve kelimenin tam manasıyla milletsever, yurtsever bir Türk subayıyım.

Son tahkikat kararında, Atsız'ı gölgede bırakacak derecede Turancı, ırkçı ve menfi buyrulmaktadır. Bu mefhumlar hakkında, kana-

atlerimi yüksek mahkemenize sunmak isterim. Ben daima Devletimin kabul ettiği prensiplere inandım ve onlara hürmet ve riayetten ayrılmadım. Koyu bir milliyetçiyim. Fakat, zannedilen manada ırkçı değilim.

Yani, memleket içerisinde ayrılıklara ve düşmanlıklara yol açacak hiçbir fikrim yoktur; yalnız ben, Türk milletinin yeryüzünde eşsiz bir yaratılışa sahip olduğuna ve kahramanlıkta bu milletten üstün bir millet bulunmadığına iman ediyorum. Buna en yakın misâl olarak, İstiklal Harbi'ni gösterebilirim. Bunu yüksek mahkemeniz benden daha iyi bilirler.

Dört taraftan sarılmış olduğumuz halde, bu kahramanlığımız ve üstün yaratılışımız sayesindedir ki, bizden her bakımdan on misli, yirmi misli üstün bir düşmana karşı galebe çalmış ve istiklâlimizi kurtararak, yere düşmüş olan bayrağımızı yeniden yükseltmişizdir. Bu, millî hasletimizden ileri gelmiştir. Ben, buna iman ediyorum.

Bunu kısaca ve askerî olarak, şöyle izah ve hülasa edebilirim:

Bir Türk bölüğü, üç veya beş, hatta daha fazla düşman bölüğünü pekala tepeliyebilir. Mazide tepelediği gibi, gelecekte de tepeleyecektir. Bizim kışlalarımızda, yüksek mahkemeniz de takdir buyururlar, *"Bir Türk, on düşmana bedeldir."*, *"Bir Türk, dünyaya bedeldir"* gibi Atatürk tarafından irad edilmiş vecizeler asılı durur. Bu üstünlüğü, okullardan başlayarak, bütün askerlik hayatımda bana öğretmenlerim, kıtalarda komutanlarım ve generallerim daima tekrarlamışlar, telkin etmişlerdir.

Efendim, ben ne ırkçılığa ait bir mevzuda, ne de herhangi başka bir mevzuda, ne ordu içerisinde, ne ordu dışında hiçbir yerde, hiçbir zaman ne sözle, ne yazıyla bir telkin ve propagandada bulunmadım.

Turancılığa gelince;

Benim fikrime göre, herşeyden evvel esas olan Türkiye'dir.

HÂKİM - Evvela, şu noktayı size soralım: Türkiye'de mevcut saf bir soydan gelme ve karışık ırktan olanların bulunmayacağı hakkındaki düşüncenizin ne olduğunu şey etmek istiyorum.

TÜRKEŞ - Bugün Devletimizin kabul ettiği ve üzerinde yürüdüğü prensip bence de en doğru, en makûl prensiptir. Yani, Türklüğü herşeyden üstün görmekle beraber, gayri Türk unsurları da gerek kültür ile, gerek sıhriyet (evlenmeden ileri gelen akrabalık) yoluyla çok kısa zamanda temsil etmek. Ben de bunu doğru görürüm.

İdare işine gelince; benim de şahsi kanaatim, mühim işlerimizi görecek şahsiyetlerimizin tamamiyle Türk olmalarıdır.

HÂKİM - Karışık ırklar hakkında ne olacak?

TÜRKEŞ - Arzettim efendim. Madem ki Türkleşmiştir; dedesini, ninesini şöyledir, böyledir diye aramam.

SAVCI - Efendim, Türkleşmişse, kabul ederim, diyorsunuz?

TÜRKEŞ - Türklüğe tamamıyla temessül etmiş (girmiş) olanları... Efendim, yalnız demek kafi gelmez, bugün bir Yahudi de gelip, ben Türküm diyebilir. Fakat, onun dili Türkçe değildir. Annesi Türk değildir. Herşeyi başkadır, buna Türk denemez.

HÂKİM - Bunları nasıl tefrik edeceksiniz (ayıracaksınız)?

TÜRKEŞ - Bana ait değil efendim. Ben bilmiyorum ve bu mevzuu üzerinde uğraşmadım.

SAVCI - Bana ait değil, ne demek acaba efendim? Bunu anlayamadık.

"KİMSENİN KAFASINI ÖLÇMEDİM"

TÜRKEŞ - Efendim, ben ırkçılık üzerinde uğraşmış değilim. Kimsenin kafasını ölçmüş değilim. Kimsenin burnu böyle olursa, rengi şöyle olursa diye bir tetkik de yapmış değilim. Onun için, bu hususta bir şey söyleyemem.

HÂKİM - Hazırlık tahkikatında karışık ırktan olanlar ekalliyet (azınlık) vaziyetinde kalmalıdır. Türk soyundan gelmeyenlere yer verilmemelidir, diyorsunuz.

TÜRKEŞ - Efendim, bunu şimdi hülasaten (özetle) arz, şey ile hülasa edebiliriz.Yani, bu gayri Türk unsurların fakat kendisini yabancı hissettiği takdirde, gayet tabii olarak uygun görürüm.

* * *

(Tahkikat ifadesinin bu kısmı okundu. Ne diyeceği soruldu. Okunan ifadeyi, aynen kabul ediyorum. Zaten benim yukarıda, bu nokta hakkındaki söylediklerim de bunun bir hülasasından ibarettir, dedi.)

HÂKİM - Turancılık hakkındaki fikirlerinizi söyleyiniz?

TÜRKEŞ - Turancılığa gelince, benim fikrime göre, herşeyden mühim olan Türkiye'dir. Memleketimizin ilim, irfan, sanayi, iktisat ve sair sahalarda en ileri seviyeye ulaşması için çalışmak lâzımdır.

Türkiye'nin pek küçük bir tehdit ve tehlikeye maruz kalması karşısında Turan'ı düşünmek değil, hiç düşünmeden canımı vermeye hazırım.

Turan, yani Türk Birliği, yalnız Asya'dakiler değil, bütün Türkler'dir. Yani Türk Birliği, yalnız Asya'dakilerle değil, Bulgaristan'daki, Yunanistan'daki, Romanya ve sair yerlerdeki Türkleri de...

Bunların birleşmesi, istikbâle ait bir temenniden ibarettir. Yani, bugünün mevzuu değildir. Keza, bu mevzuuda ne ordu içinde, ne ordu dışında, ne sözle, ne yazıyla hiçbir propaganda ve telkinde bulunmuş değilim.

HÂKİM - Hazırlık tahkikatınızda diyorsunuz ki: "Bugünkü Türkiye'de yaşayan Türkler arasında, Türk soyundan olanlar azdır. Küçük nüfuslu milletler tehlikeye maruzdur. Onun için, ilk fırsatta bütün Türklerin birleşmesi lâzımdır" *diyorsunuz.*

MAHKEMEDE "TÜRK BİRLİĞİ" TARTIŞMASI

TÜRKEŞ - Efendim, bunlar benim istikbâle ait beslediğim temennilerden ibarettir. Efendim, bunu biraz izah edeyim. Tabiatıyla, takdir buyurursunuz ki, bir devletin kuvvetini teşkil eden birçok unsurlar vardır. Bu unsurlardan birisi de, bir devletin nüfus azlığı veya çokluğudur. Bu benim, Türk Birliğini temenni ediş sebeplerimden birisi de bu olabilir. Ben, tahkikatta bunu arzettim.

Tavzih etmek istiyorum, bugün nüfusumuz azdır. Bunu çoğaltmak için, hemen kalkıp, birliğe yürüyelim, demedim. Bu da istikbâle ait bir mes'eledir ve Devletimiz için bir kuvvet teşkil eder.

MAHKEME BAŞKANI - (Paşa'dan) - Peki, bu fırsattan istifade nasıl şey edebilir?

TÜRKEŞ - Efendim, mesela, 1917'de olduğu gibi 1965'te veya 1990'da da Rusya'da bir ihtilâl zuhur edebilir. O zamana kadar, Türkiye harp endüstrisi bakımından da, ilim ve irfan bakımından da ilerlemiş bulunur ve Türkiye'nin de müzahereti (yardımı) ile bu birliğe doğru yürünebilir. İşte fırsat budur.

MAHKEME BAŞKANI - (Paşa'dan) - Demin bütün Türklerdir, dediniz. Bulgaristan'da filan da Türk var, İran'da, İngilizlerin elinde de var.

TÜRKEŞ - Efendim, en büyük Türk kitlesi Rusya'da olduğu gibi, bizim başka sebeplerden, başka âmillerden de en büyük düşmanımız Rusya'dır. Bizi bu hale getiren, bize diş bileyen, bizim İmparatorluğumuzu parçalayan da Rusya'dır.

Bugünkü coğrafi vaziyetimiz dolayısıyla, bizimle dalaşmağa, uğraşmaya mecbur kalacak olan devlet de yine o dur. Onun için, benim kanaatime göre, en büyük düşmanımız Rusya'dır.

Bulgaristan küçüktür, İran bizden her bakımdan geridir, İngilizlere gelince, onların elinde yalnız Kıbrıs vardır. Kıbrıs'ta ise, 70-60 bin Türk vardır.

HÂKİM - Peki, siz Turancılık fikirlerinizi kimseye telkin ettiniz mi?

TÜRKEŞ - Katiyen.

HÂKİM - Sizin bu kanaatlerinize en ziyade müessir olan (fazlasıyla tesir eden) kimlerdir?

TÜRKEŞ - Efendim, son tahkikat kararında gördüğüme göre, ben tahkikat ifademde, Atsız bana Irkçı ve Turancı telkinlerde bulunurdu, ben de onun gibi düşünürüm, demişim.

Bu yanlıştır. Atsız'la filvaki (gerçi) Turancılık üzerinde konuşmuşuzdur, fakat hiçbir telkin (etkileme) mes'elesi bahse mevzu (konu) olmamıştır.

Ben, tarihi severim ve Türk tarihi ile uğraşırım. Mesela, Oğuz Han zamanında ve başka devirlerde Türk Birliği'nin kurulduğunu biliyorum. Bu mevzular üzerinde, mazide (geçmişte) olan mes'elelerin istikbâlde de (gelecekte) olabileceği noktasında konuşmuşuzdur.

SAVCI - Irkçılık üzerinde de konuşmuşlar mı acaba?

TÜRKEŞ - Hayır efendim.

HÂKİM - Hazırlık tahkikatınız nerede yapıldı?

TÜRKEŞ - Emniyette.

HÂKİM - Size tazyik (baskı) yapıldı mı?

TÜRKEŞ - Hiçbir zaman. (Bu sorunun cevabını verirken, Emniyette gördüğü işkenceyi anlatıyor, ama duruşma hakimi, sorgulama zabtını kendi kafasına göre yazdırıyordu.)

HÂKİM - Tahkikatta diyorsunuz ki, beni Turancılığa üç sebep götürmüştür:

Biri nüfus azlığı, ikincisi Turan'daki Türklerin de Türk olmalarından dolayı kurtarılması lüzumu. Üçüncüsü Atsız, diyorsunuz.

TÜRKEŞ - Efendim, benim bu noktalara ait ifadelerim yazılıdır. Bana ifademi yazmak üzere bir kağıt verilmiş ve ben de eski harflerle yazmışımdır. Orada telkin (etkileme) diye bir kelime geçmemiştir. Konuştuk, diye yazdım.

SAVCI - Kendisinin Türk subayları hakkında temennileri var, bunları Atsız'a bildiriyor. Konuşma olmasa bildirir mi?

TÜRKEŞ - Efendim, ırkçılık konuşması olmamıştır. Yalnız, ben intişar etmiş (yayınlanmış) yazılarından fikirlerini biliyorum. Eğer bahsetmişsem, bu sebepten bahsetmişimdir.

HÂKİM - Size mektuplarında bunlardan bahsetmiş midir?

TÜRKEŞ - Hayır efendim, bahsetmemiştir. Ben yalnız yazılarından ırkçı olduğunu biliyorum.

HÂKİM - Geniş olarak mı yer şey etmiştir, münteşir (yayınlanmış) yazılarında?

TÜRKEŞ - Efendim, *"İçimizdeki Şeytanlar"* kitabında açıkça *"Ben ırkçı, Türkçü, Turancıyım"* diyor. Yani, bunu açıkça yazıyor.

HÂKİM - Size, demek Turancılıktan bahsederdi?

TÜRKEŞ - Türk Birliğinden konuşurduk efendim.

HÂKİM - Ne derdi size?

TÜRKEŞ - Mâzide olan şeyler, istikbâlde de olabilir, şeklinde Ali Fuat Paşa'nın bir sözü vardır. Bu sözün gayet doğru olduğunu söylerdi. Türklerin, Oğuz Han zamanında birleştikleri gibi, istikbâlde de birleşebileceklerini konuşurduk.

HÂKİM - Bu konuşmalarda karışık ırktan olanlara filan yer verilmemesini söyler miydiniz?

TÜRKEŞ - Efendim, bu hususta hiçbir şey söylememiştir. Bana hatta belki, Yüksek Mahkemenizce garip görülecek ama, benim yanımda birkaç kere Hükûmeti metihkar (övücü) yollu sözler söylemiştir. Bunu iyi hatırlıyorum.

HÂKİM - Demek Hükûmet, Meclis hakkında tahkir (hakaret) veya tenkid yollu sözler söylemedi?

TÜRKEŞ - Hayır efendim, hayır.

SAVCI - Efendim, methetmiştir diyor, zapta geçsin. (Bu söz üzerine zapta girdi)

TÜRKEŞ - Evet efendim, methetmiştir.

HÂKİM - Atsız, görüşmelerinizde, Turancılık'tan bahsederdi, diyorsunuz. Mektuplarında da bahseder miydi?

TÜRKEŞ - Etmezdi efendim. Mektuplar daha ziyade (çok) tarihî bir mevzuda, edebî bir mevzuda veya herhangi bir kitap hakkında suallerime karşı cevaplar şeklindeydi.

HÂKİM - Burada, Atsız mektuplarında da Türk Birliği'nin kurulacağından ve bundan sonra da hiçbir şeyden korkmamak icap ettiğini söylerdi, diyorsunuz. Bu hususta, hâfızanızı biraz yoklayınız.

TÜRKEŞ - (düşünerek) Belki etmiştir efendim, hatırlayamıyorum.

HÂKİM - Efendim, birşey saklamayınız. Hakikat, bütün çıplaklığıyla mektuplar okunurken ortaya çıkacaktır.

TÜRKEŞ - Hayır, saklamıyorum.

HÂKİM - Demek bu ifadenizi kabul ediyorsunuz. Bunları size söylemiştir.

TÜRKEŞ - Söylemiş olabilir efendim.

HÂKİM - Türkiye'de, Türk soyundan gelenlerin hâkim olmasını isterdi, diyorsunuz.

TÜRKEŞ - Efendim, o yazılardan aklımda kalmış olsa gerek. Söylemesinden değil. Ve bu şeylerden aynı zamanda ben de ona yazdığım mektuplarda bahsetmişimdir.

HÂKİM - Atsız'la nasıl tanıştınız efendim?

TÜRKEŞ'İN ATSIZ'LA TANIŞMASI

TÜRKEŞ - Efendim, ben Harbiye'de iken, hatta daha eskiden beri tarihe ve bilhassa Türk tarihine ve edebiyata meraklıydım, ve meraklıyım. İddia Makamının elindeki kitaplarım tetkik edilirse, bunların beşte dördünün tarih ve edebiyata ait olduğu görülür.

Harbiye'de Hüseyin adlı bir sınıf arkadaşım vardı. Konuşurken bana Atsız'dan bahsederdi. Edirne'de iken talebesiymiş. Bir gün Atsız'ın kahramanlık, toprak ve mazi şiirlerini okudum. Kendisini bu suretle tanıdım. Evvelce bilmiyordum. Şiirleri hoşuma gitmişti. Bir yaz tatilinde İstanbul'a gelirken, İstanbul'a gelmeden önce Ziya Özkaynak'a rastlamıştım. O, bana Atsız'ın adresini vererek, *"Atsız, Türk tarihi gayet iyi bilir. Senin öğrenmek istediğin şeyleri sana anlatır. Git, kendisini gör"* demişti.

HÂKİM - Özkaynak'ı evvelden tanıyor musunuz?

TÜRKEŞ - Efendim, Ziya Özkaynak Gümüşsuyu Hastanesi'nde hasta olarak yatarken, ben orada hasta bulunan bir arkadaşımı ziyarete gitmiştim. Orada görüştüm. Hatta sonra, Ankara'da benden Harbiye Marşı ve diğer askerî marşlar da istemişti.

Atsız'ı bu suretle Maltepe'de ziyaret ettim. Evinde, kendisi ve eşi vardı.

HÂKİM - Neler konuştunuz?

TÜRKEŞ - Babasının bir subay olduğunu, eşinin de Sarıkamış Muharebesi'nde şehit düşmüş bir albayın kızı olduğunu, Türk milletinin kahramanlığından, askerliği sevdiğinden filan bahsolundu.

Ben eski Türk tarihini merak edip öğrenmek istedim. Bana, *"Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar"* adlı kitabını hediye etti. *"Şimdi onunla meşgul olun,"* dedi.

NİHÂL ATSIZ

Yakın tarihimize "Turancılık Dâvası" *adıyla geçen olayın 1 numaralı sanığı Hüseyin Nihâl Atsız, 1905 yılında İstanbul'da doğdu.*

Gümüşhaneli güverte binbaşısı Mehmet Nail Bey'in oğlu olan Atsız, ilk öğrenimini Kadıköy Fransız Okulu ile Alman Okulu'nda sürdürdü. Daha sonra Yüksek Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde asistanlık da yapan Atsız, Malatya Ortaokulu Türkçe ve Edirne Lisesi edebiyat öğretmenliklerinde bulundu.

Edirne'de, 'Orkun Dergisi'ni yayınlamağa başladı. 1944 yılında Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na hitaben yazdığı iki açık mektupla, ülkedeki marksist odaklar konusunda eleştirilerde bulundu.

Devrin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ve bazı yazarların teşviki ile, Sabahattin Âli tarafından mahkemeye verildi.

3 Mayıs 1944'de gözaltına alınıp, 9 Mayıs'ta "Turancılık Dâvası" *sanığı olarak tutuklandı. 11 ay cezaevinde kaldıktan sonra beraat etti.*

11 Aralık 1975'de vefat etti.

KİMDİR?

HÂKİM - Bu konuşmanızda, Turancılık'tan filan konuşuldu mu?

TÜRKEŞ - Hatırlamıyorum. Hep kahramanlık ve askerlik mevzuları üzerinde konuşuldu.

HÂKİM - Evet, devam ediniz.

TÜRKEŞ - Bundan sonra birkaç defa daha ziyaret ettim.

HÂKİM - İstanbul'da izinli bulunurken mi ziyaret ettiniz?

TÜRKEŞ - Hayır, bu müddet içinde bir kere gördüm, ve yirmi günlük izinden sonra tekrar Ankara'ya döndüm.

HÂKİM - Ankara'ya dönünce mektuplaştınız mı?

TÜRKEŞ - Hayır efendim, ben subay olarak Maltepe'ye geldikten sonra, tekrar ziyaret ettim.

HÂKİM - Yanınızda kimler vardı? Ve bunda neler konuştunuz?

TÜRKEŞ - Yanımda hiç kimse yoktu. Benim ziyaretlerimin biri müstesna (bir defasında Erzincan felaketi sebebiyle oradan gelmiş tanıdıkları vardı.) başka hiçbir zaman ne benim yanımda, ne de evde kimse yoktu. Yalnız eşi vardı. Neler konuştuğumuzu sarahaten (açık olarak) hatırlayamıyacağım.

HÂKİM - Irkçılık, Turancılık filan şey etmediniz mi?

TÜRKEŞ - Zannetmiyorum.

HÂKİM - Peki, niçin gittiniz, yalnız görmek maksadıyla mı?

TÜRKEŞ - Ziyaret maksadıyla efendim. Ve bundan sonra iki veya üç defa - muhtelif tarihlerde- ziyaret ettim. Bu arada, ara sıra da - tevkifime kadar- mektuplaştık.

HÂKİM - Bu ziyaretlerinizde Irkçılık, Turancılık üzerinde konuştuğunuzu hatırlıyor musunuz?

TÜRKEŞ - Birçok şeyler üzerinde konuşurduk. Fakat, ırkçılık bir defa mevzuu bahis değildir. İki tanıdık biribiriyle karşılaştığı zaman neler konuşurlarsa, onları konuştuk.

HÂKİM - Demek Turancılık,Irkçılık konuşulmadı?

TÜRKEŞ - Turancılık üzerinde herhalde konuşulmuştur. Bundan ayrı zamanlarda ara sıra mektuplaşırdık. Mesela ben, bir defasında Orhun alfabesini öğrenmek istedim, o da bana gönderdi. Bir başka defa, kitap istedim. O da bana Türk Edebiyatı Tarihi adlı bir kitabını gönderdi.

HÂKİM - Mektuplarınızdan başka mevzularda şey etmez miydiniz?

TÜRKEŞ - İlmî ve millî mevzular dışında, ne ben yazdım, ne o yazdı.

HÂKİM - Tahkikat ifadenizde bana Türkçülükten bahsetti... Atsız, yukarıda arz ettiğim Irkçılık ve Turancılık telkinlerinden başka bir telkinde bulunmamış ve söylememiştir, diyorsunuz. Buradaki ifadelerinizde tezat var.

TÜRKEŞ - Efendim, ırkçılık muhakkak bir alışkanlık eseri olarak oraya yazılmıştır ve belki de zuhul benim tarafımdan yapılmıştır. Irkçılık, mevzuu bahis olmamış, fakat Türkçülük, Türk Birliği mevzuubahis olmuştu. Ve telkin değil, nihayet bir görüşmedir.

HÂKİM - Demek zuhul olmuş.

TÜRKEŞ - Efendim, Müddeiumumi (Savcı) Bey hatırlattılar. O kağıt gelirse, ne söylediğim meydana çıkar.

SAVCI - Efendim, hatırlayamıyorum demişti, ben de kağıt vererek hatırlaması için mühlet (süre) verdim.

HÂKİM - İfadeleriniz yazılırken, bu kağıda bakmadınız mı?

TÜRKEŞ - Hayır bakmadım efendim.

HÂKİM - İfadelerinizi okuyorsunuz, insan ifadelerinin aykırılığını pekala bilir. Bilhassa sizin gibi konuşmasından olgun bir genç olduğu anlaşılan bir insanın her şeyi anlaması lâzım gelir. Binaenaleyh (Bu nedenle), aksi bir şekilde zapta geçmesini nasıl izah edeceksiniz?

TÜRKEŞ - Arz edeyim. Biraz önce, bana hiçbir tazyik yapılmadığını söyledim. İddia Makamı yanlış yazmıştır, demiyorum. Bu zuhul, belki benim tarafımdan yapılmıştır, diyorum. Ve şimdi onu kabul etmiyorum. Bunu böylece arz ediyorum.

HÂKİM - Atsız hakkında başka anlatacaklarınız var mı?

TÜRKEŞ - (elindeki kağıda bakarak) Evet, birşey arz edeceğim. Atsız ifadesini verirken, bana kendisi tarafından kaç mecmua (dergi) gönderildiği soruldu: O da bir mecmua gönderdiğini, yalnız son nüshasından (sayısından) iki veya üç tane gönderdiğini zannettiğini söyledi. Atsız bu noktada yanılıyor, bu bir zuhuldur. Bana her nüshadan bir tek gelmiş ve hiçbir nüshadan, birden fazla gelmemiştir.

HÂKİM - Abone mi idiniz?

TÜRKEŞ - Resmen aboneydim.

HÂKİM - Parasını göndermiş miydiniz?

TÜRKEŞ - Evet, göndermiştim.

HÂKİM - Demek Atsız zuhul ediyor?

TÜRKEŞ - Zaten zannederim, demişti, tamamıyla yanlıştır efendim.

HÂKİM - Reha'yı tanır mısınız?

TÜRKEŞ - Evet, evvela yazılarından tanıdım, sonra da Ahmet Hikmet Bey'in Çağlayanlar'ını, bir de Ziya Gökalp Bey'in Türkçülüğün Esasları adlı eserlerini neşrettiklerini bir yerde okudum. İzinli bulunduğum bir sırada kendisine müraacatla bu kitapları almak istediğimi bildirdim. Şöyle bir beş dakika kadar ayakta görüştük. Bundan gayri hiçbir yerde kendisini ne gördüm, ne de konuştum.

HÂKİM - Mektuplaşmadınız da tabii?

TÜRKEŞ - Efendim, herhalde mecmualarına abone olmak için bir mektup ve para göndermişimdir.

HÂKİM - Düşünceleri hakkında filan bir kanaatiniz yok mu?

TÜRKEŞ - Sadece yazılarından tanırım.

HÂKİM - Buna nazaran nasıl şey ediyor sunuz?

TÜRKEŞ - Milliyetsever, yurtsever bir insan olarak tanıyorum.

HÂKİM - Irkçılığı filan yok mu?

TÜRKEŞ - Zaten mecmuasının üzerinde yazıyor.

HÂKİM - Turancı mı?

TÜRKEŞ - Turancı değil efendim.

HÂKİM - Nereden anlıyorsunuz?

TÜRKEŞ - Efendim, mecmuasında bir yazı ve bir tablo neşretti. O tabloda biribiri arkasına dizilmiş bir takım dağlar görülüyordu. İlk plânda maarif (eğitim) vesaire gibi birçok memleket dâvaları, öndeki dağların üzerlerinde yazılıydı. Tablonun en gerisinde sisler içinde bir dağ sinsilesi görünüyor ve üzerinde Turancılık Dâvası yazıyordu. İşte bundan anladım ki, Turancılık'ı en geride uzak bir fikir görüyor.

SAVCI - Efendim uzak diyor. Acaba kendisi için yakın mı?

TÜRKEŞ - Efendim, ben yakın demedim. Sorgunuz üzerine bunu söyledim. Turancılık yalnız Turancılar için uzak değil, yakın bir dâvadır.

HÂKİM - Burada, başka tanıdıklarınız var mı?

TÜRKEŞ - Efendim, bir noktadan daha bahsetmeme müsaade buyurun. Son tahkikat raporunda Atsız'ın bir beyanından bahsolunuyor. Orada Atsız, bana Meclis, Hükûmet şu ve bu hakkında isnadlarını söylemiş ve ben de tamamen buna iştirak etmişim. Ve ben, ona Hükûmetin mevcudiyeti ile alakalı elfaz-i (kaba sözler) havi yazılar yazmışım.

HÂKİM - Efendim, bütün mektuplarınız okunacak.

TÜRKEŞ - Mektup değil efendim, son tahkikat kararı. Bu işlere dair ne Atsız bana, ne de ben Atsız'a birşey yazmış değilizdir. Kendisi, bu meselenin bir zuhul olduğunu sorgusunda söyledi. Ama, ben de tekrar edeyim. Yine, müsaadenizle bir iki cümle daha ilave edeceğim. Benim hakkımda menfidir, deniyor. Ben menfi değilim ve bugüne kadar menfiliğe alâmet sayılacak bir şey de yapmış değilim.

İstiklâl Harbi'ni yapan ve bugün işbaşında bulunan kahramanların devleti idare etmekte olduklarını bütün Türk subayları gibi ben de müdrikim. Onları ve bütün komutan ve generallerimi sadece büyüklerim oldukları için değil, muharebe meydanlarında çarpışarak vatanı kurtaran kahramanlar oldukları için de çok fazla sever ve sayarım. Ve onların koymuş oldukları yasa ve törelere karşı hiçbir aykırılık göstermedim.

HÂKİM - Tanıdıklarınız?

TÜRKEŞ - Fethi Tevet'i 1938'de Tıbbiye'de bir arkadaşımı ziyaretim sırasında tanıdım. Ben o zaman Harbiye'de idim. Ziyaret ettiğim Tıbbiyeli hemşehrim vasıtaşıyla tanıştık. Asker olmak dolayısıyle birbirimize çabuk ısındık.

HÂKİM - Sonra, mektuplaştınız mı?

TÜRKEŞ - Ben kıtaya, o da Ankara ve Samsun'a gittikten sonra, mektuplaşmadık.

HÂKİM - Düşünce ve kanaatleri hakkında fikriniz var mı?

TÜRKEŞ - Az çok fikir sahibiyim. Tamamıyle milliyetçi ve Kemalisttir. Irkçılığı yoktur. Turancılığı da yoktur. Gerçi, ilk çocukluk veya gençlik yaşına ait *"Yarın Turan Benimdir"* diye kitapları çıkmışsa da, onlar eskidir. Benim tanıştığım zamanda, böyle fikirleri yoktu.

HÂKİM - Başka kimseyi tanıyor musunuz?

TÜRKEŞ - Kimseyi tanımıyorum.

SAVCI - Atsız'la samimiyet derecesi, orduya ait esrarı (sırlar) faşedecek (yaymak) kadar mıdır?

TÜRKEŞ - Efendim, Atsız'la tanıştım ve kendisini sıcak buldum. Asker çocuğu ve milliyetperverdir.

HÂKİM - Orduya ait bir sırrı kendisine faşettiniz mi?

TÜRKEŞ - Hiçbir sırrı faşetmedim. Zaten kimseye de faşetmiş değilim. Arz edeyim efendim, ihsas etmek istediklerini anladım. Benim mektuplarım arasında çıkan ve meçhul bir şahıs tarafından yazıldığı söylenen Reisicumhur (Cumhurbaşkanı) Hazretlerine gönderilmiş bir mektuptan bahsolunuyor.

SAVCI - O değil efendim, Atsız'ın hissiyatını tahrik edecek bir mektup. Ordunun disiplini hakkında ve Atsız'ı isyana tahrik edecek mahiyetinde.

TÜRKEŞ - Hatırlamıyorum. Atsız'ı tahrik edecek şekilde hiçbir mektubum yoktur. (Görülen lüzum üzerine tahkikat sırasındaki 19.7.1944 tarihli ifadesi okundu. İfadede...)

HÂKİM - Ne dersiniz bu ifadeye?

TÜRKEŞ - Efendim, burada askerî esrar (sır) olarak Atsız'a yazdığım bir ibare ileri sürülüyor. Ben, Atsız'a belki bir disiplin meselesinden bahsetmiş olabilirim. Fakat, öyle tahmin ediyorum ki, bu bir teessürün tahriki ile yazılmıştır. Ve bir sır değildir. Nihayet benim kendi indi mütalâamdır (kişisel görüş).

HÂKİM - Hey'eti umumiye olarak (genel olarak), demek söyleyeceğiniz bir şey yok.

TÜRKEŞ - Yalnız, bir iki nokta var ki; eğer arzu etmezseniz, mektupların okunması sırasında söylerim.

BİR YIL SONRA TAHLİYE...

İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi Turancılık Dâvası sanıklarıyla ilgili kararını 29 Mart 1945'te verdi. Sanıklardan bazıları beraat ediyor, bir kısmına da 10 yıla kadar hapis cezası veriliyordu. Bu gelişmeleri de Türkeş'ten dinliyoruz:

"Neticede Mahkeme karar vermek üzere bizi çağırdı. Gittik, hakkımızdaki hükümler okundu. Profesör Zeki Velidî Bey'e 10 yıl ağır hapis verildi. Nihâl Atsız Bey 6.5 yıl, kardeşi Nejdet Sancar da 5.5 yıl ağır hapis cezası aldı. Orhan Şaik Gökyay beraat etti. Başka beraat eden arkadaşlarımız da oldu.

Bana, 9 ay 10 gün hapis cezası verildi. Sebebi de, Nihâl Atsız Bey'de ve Orkun Dergisi'nde bulunan mektuplarım, yazılarım Turancılığı övücü kabul edildi. Turancılık da bir suç olarak görüldüğünden, bu suçu övmek de suçtur, mütalaası ile önce 6 ay ceza verdiler. Fakat, birden çok mektuplarım, yazılarım olduğu için, bunu şiddetlendirici sebep kabul ederek arttırdılar ve 9 ay 10 gün hesapladılar.

Ben, zaten bir yıl yatmışım içerde. Fazladan yatmış oldum. Tahliye kararının verildiği günün gecesi yine hapishanede kalmak istedik. Çünkü, tahliye olmayan arkadaşlarımız vardı. Onlarla beraber olalım, onları teselli edelim, onların evlerine, dışarıya yazacakları mektupları alıp, cebimize koyalım diye.

Geceyi cezaevinde geçirme kararımızı Müdür'e söyledik. Ben sorumlu olurum, sizi burada tutamam dedi. Böylece üzülerek arkadaşlarımıza veda ettik. Onların, acele yazdıkları mektupları gizlice cebimize koyduk. Yatağımızı, burcumuzu topladık. Hapishane kapısına çıktık.

Buruk bir sevinçle ayrılıyorduk. Kader arkadaşlarımızın bir kısmı içerdeydi. Tahliyem, trafik kazası geçirmiş bir hastanın taburcu oluşu gibiydi. Ben bu dâvayı gerçekten bir trafik kazasına benzetiyordum. Beklenmedik, görülmedik, anlamsız bir felâket. Bu, geliyorum diyen bir felâket değil. Zoraki yaratılmıştı. Devlet büyüklerimizin belki de bir tavizi idi. Öylesini düşünmek dahi istemiyordum.

Askeri Hapishane'nin kapısından özgürce ilk adımımı attığımda, yine çilekeş annem karşımdaydı. Benimle sevincimi paylaşmaya gelmişti, çileme ortak olduğu gibi.

Oracıktan bir hamal bulup, yükümüzü sırtına verdik. Annemle birlikte öne düşüp, Fatih'in Hacıkadın Mahallesine gitmek üzere yola koyulduk. Annemin misafir kaldığı Naciye Hanım'ın evine ulaştık. Bizi çok iyi karşıladılar. Üzerimde ayların yorgunluğu vardı. Yer yatağına uzandığımda, hâlâ askerî cezaevi'ndeki kasvet dolu hücreyi yaşıyordum. O günleri beynimden silecek halim de yoktu, iradem de.

Ertesi gün vapurla Bandırma'ya yol aldık. Zaten İstanbul'da beklemeye hiç tahammülüm kalmamıştı. Evime, işime hemen ulaşmak istiyordum. Ulaştım da. Ama, çocuklarım ve eşim Isparta'daydı. Nasıl olsa onları getirtirdim. Özgür olmuştum ya.

Bandırma'ya inişimin hemen ertesinde Alaya gittim. Beni gören herkes, hortlak görmüş gibi oluyordu..."

"HÜCRE"DEN AMERİKA'YA...

Turancılık Dâvası sanığı olarak 1944 yılında tutuklanıp, bir yıla yakın hücrede kaldıktan sonra serbest bırakılan Üsteğmen Alparslan Türkeş, İstanbul'dan Bandırma'ya dönmüştü. Annesi ve babası orada gecekondu gibi bir evde oturuyorlar, eşi ve üç kızı ise Isparta'da, kayınpederinin yanında kalıyordu. Herşey altüst olmuş, tutuklu kaldığı süre içerisinde maaşı kesildiği için evine beş kuruş para girmemiş, eşi ve çocuklarının geçimini kayınpederi sağlamıştı.

Yaşlı baba ve çaresiz ana perişandı. Aslında Türkeş ailesi, eski silâh arkadaşları arasında da dışlanmıştı. Hiçbir subay ailesi Türkeş ailesiyle görüşmeye cesaret edemiyor; bu, çocuklara kadar yansıyordu. Onlar, *"öcü"* muamelesi görüyordu. O günün şartlarında, Turancılık *"en büyük suç"*, olarak niteleniyor, bu nedenle tutuklu bulunan Türkeş'in sözüm ona özgür ailesi ve çocukları toplumdan dışlanıyordu.

Türkeş, kendisini Tophane Askeri Cezaevi'nin kapısında karşılayan anacığı ile birlikte Bandırma'ya gelmiş, iki gözlü evine sığınmıştı. Bu arada silâh arkadaşı Kâmil Tortop'un atını alıp, birliğine gitmişti. Bakalım, bundan sonra neler olacaktı:

"Bandırma'ya gelince, Kâmil'e haber gönderdim. Atını yollamış. Tren yolunun kenarındaki kulübe gibi evimizin önüne hayvan geldi. Alay, şehrin dışında Erdek yolunda olduğu için atla gitmek zorundaydım. Sabah ata atladım, mahmuzu bastım, çıktım alaya. Beni gören herkes, şaşkına döndü. Arkadaşlarla görüştükten sonra doğruca yeni Alay Komutanı Piyade Albay Kâzım Baykan Bey'in yanına gittim.

Mahkemeden aldığım kararları Alay Komutanına verdim. Beni 6.Bölüğe gönderdi. Cezam bir yılı geçmediği için, 9 ay 10 günlük mahkumiyet kararı göreve dönmeme engel teşkil etmedi. Bölükte göreve başladım. Yüzbaşı Ethem Bey isminde, bana uymayan tabiatta bir bölük komutanımız vardı. Her akşam vur patlasın, çal oynasın, esmer vatandaşlarımızı başına toplar, onlarla âlem yapardı."

"AİLEM, BANDIRMA'YA GELİYOR"

"Birliğimde göreve başladıktan sonra, annemi Isparta'ya gönderdim. Eşimi ve üç kızımı alıp, trenle Bandırma'ya getirttim. Üçüncü kızım Sevenbige'yi ilk defa gördüm. İki aylık veya dört aylık, kundakta bir bebekti. Evimiz tarumar (darma dağınık) olmuştu. Yer yatağında yatıyorduk. Ama moralim bozuk değildi. Yeniden bir dünya kuracaktım.

Alaydaki görevim Emir Subaylığı idi. Ama bu görevi bana emanet etmekten çekiniyorlar, bana Harbiye Ayniyat Muhasipliği yaptırıyorlardı. Bu arada asıl görevime döndüm; cephaneleri, silahları, koşumları, atları ve katırları teslim ettim.

1946 yılına geldiğimizde, gazeteler bizimle ilgili mutluluk verici bir haber yayınladılar. Turancılık Dâvası'nın kararı Askeri Yargıtay tarafından esas ve usûl yönünden bozulmuştu. Askeri Yargıtay, kanunda suç olarak yazılmayan bir fiil, bir görüşten dolayı kimse suçlanamaz ve ceza göremez, diyordu.

Evet kanunda, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarında Turancılık diye bir suç bulunamamıştı. Yine aynı kararda, 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinin tarafsızlıktan ayrıldığı belirtiliyor, bu nedenle bozulan dâvaya 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nin bakacağı ifade olunuyordu.

* * *

1944 yılında tutuklanmadan önce, Harp Akademileri sınavına girmiştim. Sınavı kazandığımı, yargılanmam sırasında Savcı açıklamıştı. Ancak, tutuklu olduğum için bu hakkım yanıyordu.

Tahliye olduktan sonra, yeniden Akademi sınavına girmek istedim. Bu başvurum reddedildi. Siz taht-ı muhakemesiniz (yargılanıyorsunuz) dediler. Kadere boyun eğmekten başka sığınağım yoktu. Bende bu irade ve çalışma azmi olduktan sonra ilk fırsatta yine sınava girer, kazanır ve Kurmay Subay olurum, diyordum."

ONAYLANAN BERAAT KARARI

"Bir süre sonra İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanmamız başladı. Mahkeme Başkanı, Yaşar Yenicioğlu isminde vakur, kibar bir Tuğgeneraldi. Duruşma Hakimliğini de Şevki Mutlugil isminde bir Hakim Yarbay yapıyordu. Bu zat daha sonra MİT'te görev alacaktı. Ayrıca, bir de Albay rütbeli mahkeme üyesi vardı.

Askerî Savcı Yüzbaşı Mehmet Bartınlıoğlu da İddia Makamında görev almıştı. Bizim duruşmalarımız sırasında emekli General Ali İhsan Sabis Paşa da yargılanıyordu. Mahkemeye gidiş gelişte onunla da karşılaştık. Biribirimize geçmiş olsun dileklerimizi sunduk.

Bu arada Mahkeme Başkanı, beni makamına çağırttırmış, yanına gittim. Aynen şunları söyledi:

- Oğlum, sen Bandırma'dan geldin, değil mi? Senin Alay'ın orada. Mahkeme bir günde bitmez. Senin gelip gitmen zor olur. Ya bir dilekçe ver, ya da duruşma sırasında kalk, duruşmalardan vareste tutulmanı (duruşmaya katılmama) iste.

Mahkeme Başkanı'nın bu sözleri karşısında çok memnun oldum. Hem gelip gitme zahmetinden kurtuluyor, hem de bunu, işin iyiye gideceğine dair bir işaret kabul ediyordum. Başkanın söylediğini yaptım, duruşmadan vareste tutuldum.

Bandırma'da, görevimin başındaydım. Mahkemenin, hepimiz hakkında beraat kararı verdiğini öğrendim. Aklanmıştık. Ama, bunu da Askerî Yargıtay'ın onaylaması gerekiyordu. Yargıtay dosyamızı inceledi, Başsavcı'nın itirazına rağmen beraat kararımızı onayladı. 4-5 yıllık dâva böylece sonuçlandı. Benim de bu yüzden Kurmay Okulu'na gitmem gecikti. 1951 yılında tekrar sınava girip kazanıyor, Harp Akademilerine katılma hakkı elde ediyordum."

MUTLULUK VE HÜZÜN BİRARADA...

"Bandırma'da, dördüncü kızım dünyaya geldi. Adını Selcen koyduk. Yıl 1948'di, Bandırma'dan sonra Gelibolu'ya tayin edildim. 2.Kolordu 11.Tümen, 58.Alay'da görev aldım. 5.Bölük Komutanı oldum. Dört çocuğum, eşim, annem ve babamla Gelibolu'ya gittik.

Bu arada Genelkurmay'dan gelen bir emir üzerine Amerika Birleşik Devletleri için sınav açıldı. Bu sınavda başarı gösteren

subayları oraya göndereceklerdi. Türk subayları Amerika'da, II.Dünya Savaşı'nda meydana gelen yenilikleri öğreneceklermiş.

Sınava girebilmem için Birlik Komutanı'ndan olumlu sicil, hastaneden tam ve sağlam raporu almam gerekiyordu. Şartları yerine getirdim, Ankara'da sınava katıldım. Alay Komutanımız, 'Amerika'ya gidecekler çoktan belli olmuştur, bu bir formalite sınavıdır' *diyor, masraf etmememi istiyordu. Ben, mutlaka bu sınava girme azmindeydim. Girmesem, içimde ukte kalırdı.*

Tüm olumsuz propagandalara rağmen sınava katıldım. Sınavın birinci bölümü meslek bilgilerini, askerliği kapsıyordu. İkinci bölümde ise İngilizce dil sınavı vardı. Sonuçları almadan birliğime döndüm. Çünkü hergün, gün atıyorlardı. Bu nedenle içime bir kuşku düşmüştü.

Birliğime döndüğümde herkes benimle alay etmeye başladı. Bana, Amerikalı Subay diyorlardı. Herkesin içinde, bu sınavdan bir sonuç çıkmayacağı inancı vardı. Çevremdekilerin sözleri ve hareketleri moral bozmaya yetiyordu. Günler böyle geçti...

Bir gece yarısı evimin kapısı çalındı, açtım bir er elinde pusula ile gelmiş. Nöbetçi Subay Hüsnü Çakır, bir not göndermişti. Notun üzerinde 'Kolordu'dan emir geldi, acele sizi Ankara'ya çağırıyorlar', *deniliyordu. Hüsnü Çakır, Karadenizli, şakacı bir arkadaş olduğu için, bu hareketi de şaka olarak kabul ettim. Tekrar istirahate çekildim. Sabah saat 6.30'da Kışla'ya geldim ki; herkes* 'Gözünaydın, Amerika'ya gidiyorsun', *diyordu.*

"BABAMI KAYBETTİM"

Bu sevinçten bir şey anlamadım. Amerika'ya gidiş hazırlığı yaparken, Gelibolu'da babamı kaybettim. Yakınımızda bulunan Demirtepe Köyü'ne gezmeye giden babacığım, dönüşünde Alayımızın mutemedi teğmen Semih Bey'in atına binmiş, ancak attan inerken hayvanın karnına, ayağı ile dokunduğu için, at altından fırlamış. Bir ayağı üzengide takılı kalan babam, sürüklenmiş, etrafa çarpmış. Yüzü gözü kan içinde. Komaya girdi, beyin kanamasından kurtulamadı, kazadan 10 gün sonra vefat etti. Evimizin yakınındaki köy mezarlığına defnettik.

Artık yol görünmüştü. Amerika'ya gidecektim. Eşim, dört çocuğum ve annemi Isparta'ya bırakacaktım. Bu, iki yıl kadar sürecek bir ayrılıktı. Maaşım, aileme kalıyordu. Biz, 16 Türk subayı İstanbul'dan New York'a hareket edecektik. Yeni dünyada, yeni bir hayat başlıyordu. Tutukluluk, hücre, işkence, mahkumiyet,

beraat geride kalmıştı. Sınavda aldığım başarı ile adeta kendi kendimi ödüllendiriyordum. Bu, bir direncin ödülüydü. Hak ettiğim inancındaydım.

Fakat bu arada kader, bizleri sevgili babamızdan ayırmıştı. Kıbrıs'ın Tuzla'sından, Gelibolu'daki vatan topraklarına... Şehitlerin kanı ile sulanan bu mukaddes yurt köşesi, babacığıma da ebedi istirahatgâh oluyordu.

Ama, hayat devam ediyordu..."

TÜRKEŞ'İN KIZLARININ ADI

Alparslan Türkeş, dört kızının doğumundan sonra onlara isim bulmaya koyulmuş, bu arada Şair ve Yazar Nihâl Atsız'a mektupla başvurmuştu. Atsız, 1940-1948 yılları arasında dünyaya gelen bu dört yavruya "isim babalığı" *yapacaktı. Çocukların isimleri ve anlamları şöyleydi:*

* ***Ayzıt** : (27 Kasım 1940 doğumlu) Göktürkler'de fazilet ve güzellik ilâhesi.*

* ***Umay** : (18 Ocak 1943 doğumlu) Göktürkler'de fazilet ve şefkat meleği.*

* ***Sevenbige** : (13 Aralık 1944 doğumlu) Kazan'da hükümdarlık yapmış, vatansever ve yüksek ahlâklı bir bayanın (Süyunbige) ismi.*

* ***Selcen** : (5 Şubat 1948 doğumlu) Dedekorkut hikâyelerindeki Selcen Hatun'dan geliyor. Kelime anlamı: hamaratlık, güzellik ve fazilet.*

HANGİ ANLAMA GELİYOR?

"AMERİKA, BİRDEN GÖZÜMÜ KAMAŞTIRDI"

Alparslan Türkeş, çileli yılları geride bıraktı. Bunca eziyetten sonra, açılan bir sınavı kazanıp, Amerikan Kara Harp Akademisi'nde eğitim görmek üzere ülkeden ayrıldı. Mazide kalan yıllar, inanılmaz olaylara tanıktı. II.Dünya Savaşı bütün şiddetiyle yaşanıyor, ülkede sefalet ve kıtlık insanları perişan ediyordu. Bu arada savaşla barış arasında bocalayan Türkiye, dosta düşmana mavi boncuk dağıtma uğruna siyasi dâvalara sahne oluyor; sosyal, siyasal ve ekonomik kriz insanları canından bezdiriyordu.

Bu dönemde çilenin her türlüsünü yaşayan Alparslan Türkeş, azmi ile güçlükleri aşıyor, bir anda Askerî Tutukevi'nin karanlık hücresinden Amerika Birleşik Devletleri'nin Kara Harp Akademisi'ne gidebiliyordu.

Akıllara durgunluk veren bu değişik yaşantıları Türkeş'ten, söyleşerek dinleyelim:

- *Sayın Türkeş, siyasî tutukluluktan sonra Amerika'ya gidişiniz adeta bir ödül mü idi?*

- Tabii bir sınav neticesi, bir başarı neticesinde Amerika'ya gitmeye hak kazandık. Askerlik hayatımdaki verdiğim hizmet ve olumlu siciller bunda etkili oldu.

- *Bir süre önce siyasi bir dâvanın sanığı olmuştunuz. Bu sınava sokmayabilirlerdi?*

- Evet, sokmayabilirlerdi.

* * *

Türkeş, Amerika'da geçen iki yılını ise şu anılarla nakledİyor:

"16 Türk subayı, Amerika'ya gönderildik. Burada, İngilizce tabiriyle oryantasyon kursuna tâbi tutulduk. Cansas eyaletinde Amerikan Kara Harp Akademisi'nde eğitim gördük. Missuri nehrinin kıyısında güzel bir kasabaya yerleştik. Önce İngilizce kursları verdiler, ardından arazi değerlendirmesi ve hava fotoğraflarının okunması konusunda eğitim gördük.

Aramızda Güney Amerikalı subaylar da vardı. Bolivya'dan, Şili'den, Brezilya'dan, Arjantin'den gelen subaylarla birlikte kurs gördük. Ardından, Georgia eyaletinde bulunan Amerikan Piyade Okulu'na gönderildim.

Amerika birden bire gözümü kamaştırdı. Kıbrıs ve Türkiye'nin dışında hiçbir ülkeyi görmemiştim. İlk defa yurtdışına çıkıyordum. New York'a giderken, Lüksemburg ve Londra'ya uğradım.

Yol'un ne olduğunu ilk defa Amerika'da gördüm. Daha o tarihlerde üç şeritli, dört şeritli gidişi ayrı, dönüşü ayrı muazzam yollar vardı. Demiryolları da gayet muntazamdı. Onlar, 50 yıl önce refahı yakalamıştı. İnsanları da bizim gördüğümüz kadarıyla çok kibar ve çok anlayışlıydı.

Bizim oraya gittiğimiz zaman Sovyetler, Türkiye'den Kars, Ardahan ve Artvin'i istemişlerdi. Boğazlar'dan da üs talep ediyorlardı. Bununla da yetinmeyip, Ankara'da kendi rejimlerine benzer bir rejime dayalı, yani dost bir iktidar oluşmasını gönüllerinden geçiriyorlardı. Bu talepler bizi çok korkutuyordu.

Amerika'ya gittiğimiz zaman, onları Sovyet Rusya'ya karşı dost-

luk duyguları içinde, onları müttefik olarak kabul eden bir zihniyette gördük. Bu, bizi çok şaşırttı ve üzdü. Amerikalı subaylarla sohbetimizde 'Almanları yendiniz ama, asıl büyük tehlike Sovyetler'dir, komünizm ayakta duruyor', *diyorduk. Amerikalılar ise, söylediklerimize itiraz edip,* 'Hayır Sovyetler dostumuzdur', *diyor, hattâ Stalin'den; Uncle Joe (Joe Amca) diye bahsediyorlardı.*

Ama 1948'lere geldiğimizde NATO kuruluyor, Amerikalılar'ın da, Sovyetler'e karşı tavrı değişiyordu. Aslında, Amerikalılar II.Dünya Savaşı'nın galibi olarak çok gururluydular. Bizi de, Marshall Plânı çerçevesinde Sovyetler'e karşı güçlendirmek için eğitiyorlardı."

ÇANKIRI'DA "GERİLLA ÖĞRETMENİ"

"Amerika'daki staj dönemim bittikten sonra, Türkiye'ye döndüm. Gelibolu'daki birliğime intikal ettim. Bu arada ailem Isparta'da idi, gidip onları aldım. Kısa bir süre sonra Çankırı Gerilla Okulu'na, 'Gerilla Öğretmeni' *olarak tayinim çıktı. Bu sefer Çankırı'ya yerleştik. Henüz yüzbaşı rütbesindeydim. İki buçuk yıl orada kaldık.*

Kurmay subay sınavı açılınca, o fırsatı yeniden değerlendirdim. Bir defa daha kazandım ve İstanbul'a gittim. Yıldız'da bir ev kiraladık, Abbas Ağa Mahallesi'nde, üç yıldan fazla orada kaldım. 'Kurmay Binbaşı' *rütbesiyle Harp Akademileri'nden mezun oldum.*

Bu sefer görev yerim Başkent Ankara idi. Millî Savunma Bakanlığı'nda karargâh stajına geldim. Anıtkabir'in karşısında bir ev kiraladık. Matbaacı Avni Dökmeci Bey'in evi. Dört kızın üzerine orada bir oğlumuz oldu. Adını Yıldırım Tuğrul koyduk. Oğlumun doğumunu, ev sahibimizin eşi rüyasında görmüş. Çocuğun doğumunda şimşekler çakıp, yıldırımlar düşüyormuş. İşte bunun üzerine oğlumuzun adı Yıldırım Tuğrul oldu.

Hiç o günü unutamıyorum, kızlarım çok sevinmişti, Tuğrul'un doğumuna. Haberi alınca hepsi tavana sıçrıyorlardı.

* * *

Ankara'da Genelkurmay Başkanlığı Yayın Şubesi'ne tayin edildim. Aynı şubede Nurettin Ersin de Kurmay Binbaşı olarak görev yapıyordu. O sıralarda yine Genelkurmay Başkanlığı'nda dış görevler için sınav açıldı. Sınava girdim. Onu da kazandım. Bu sefer Washington'da, Pentagon'da NATO Türk Temsil Heyeti Üyeliğine atanıyordum. Daha, neler görecektim..."

TÜRKEŞ, HİTLER HAYRANI MI?

Alparslan Türkeş, 1944'de *"Turancılık Dâvası"* sanığı olarak yargılandığı tarihten günümüze kadar sürekli *"Hitler hayranı"* ve *"Faşist"* olarak suçlandı. Anılarını anlatırken, kendisine bu konudaki soruları da yönelttik, cevaplarını aldık. Şimdi, bu soru ve cevapları birlikte izliyoruz:

- *Sayın Türkeş, Turancılık Dâvası sanıkları hakkında yıllardan beri* "Hitler hayranı", "Faşizm özlemcisi" *gibi suçlamalar yaptılar. Bu konudaki değerlendirmeniz nedir?*

- Bu suçlamaları yapanlar, marksistler, komünistlerdir. Onlar, milliyetçilik düşmanı olduklarından, önlerinde Türk milliyetçilerini gördüler. O tarihlerde Türklerin büyük çoğunluğu Rus esareti altında, komünist esareti altındaydı. Türkiye'deki komünistler de körükörüne Rus dostluğu taraftarı bulunduklarından, bizim fikirlerimizi umacı gibi gösteriyorlardı.

Bir de o zaman rejimin kalemşörü olan Falih Rıfkı Atay, her gün aleyhimizde *'Bunlar nazidir, bunlar faşisttir'*, diye makaleler yazıyordu. Ayrıca bizi *'Dordist'* olarak da suçluyordu. O tarihte, Romanya'da faşist bir yönetim vardı, gençlik teşkilâtlarının adı da *'Dordist'* idi.

Sovyet propagandasının etkisi altında kalan yerli marksistler, milliyetçileri gözden düşürmek için ne lâzımsa yapıyorlardı. Aslında biz, Hitler'in hareketini hiç tasvip etmiyorduk. Zararlı buluyorduk.

Kendi Devletimiz ve kendi milletimiz bakımından da onlardan korkuyorduk. Çünkü, o sırada memleketi tek parti olarak idare eden CHP'de de faşizme meyledenler vardı.

Bandırma'da görevli olduğum sırada iskelenin açılış törenine CHP Genel Sekreteri Recep Peker gelmişti. Törende CHP'nin hâki üniformalı gençlik kolları mensupları da hazır bulunuyordu. Bu gençler askerî teşkilât içinde silâhlı eğitim yapardı. Biz, parti örgütlerinin faşizan yöntemlerle gençlik yetiştirmesine karşıydık.

O sıralarda, Nihâl Atsız, Davetiye ismiyle bir şiir kitabı yazmıştı. Bu kitabında İtalyanların faşist lideri Mussolini ile Almanların faşist lideri Hitler'e çok hakaret ediyordu.

Atsız, şiirinde Mussolini'ye şunları söylüyordu:

Ey İtalyanların Başvekili ey Duca,
İşittim ki, yelkenleri edip de fora,

Orduların gelecekmiş yeşil Bosfor'a,
Buyursunlar, savaş bizim için düğündür...

* * *

Hukuk sizin, bizim için savaş düğündür,
Hukuk sizin, harp Türklüğündür,
En büyük şaheserler süngülerle yazılır ancak,
Germenliğin ucu kırık haçını tekrar paramparça ederiz Haçova'da.

Böyle uzun bir şiirdi. Yani, nazizmi, faşizmi nefretle karşılıyordu.

- *Sayın Türkeş, Hitler'i taklit ettiğiniz, ona benzemeye çalıştığınız da söylenir. Bu konudaki düşüncelerinizi açıklar mısınız?*

- Bunlar, parti rekabeti dolayısıyla siyasi hasımlarımız tarafından yapılan propagandadır. Amacı, bizi halkın gözünden düşürmektir. Bir kısım marksist-komünist aydınlar da komünizm taktiği olarak buna daima başvurdular. Komünizm tarihini inceleyecek olursak, onlar hasımlarını daima faşistlikle, nazilikle ve kapitalistlikle suçlarlar. Biz tabii anti-komünist bir siyasi görüşün sahibiydik. Türkiye'de komünizm ise, Rus emperyalizminin bir aracı olarak kullanılıyordu.

Biz, II.Dünya Savaşı yıllarında Sovyetlerin yayılmacılığı karşısında daima endişe duyduk. Türkiye'de komünist bir rejim kurulursa, bu komünist rejim Türkiye'yi, Ruslar'a teslim eder, görüşündeydik. Çünkü, örneklerini görmüştük. Çekoslavakya'nın, Polonya'nın, Sovyetler'in eline nasıl geçtiğini, Romanya ile Macaristan'ın, Rusların kucağına ne şekilde düştüğünü görmüştük.

Sovyetler o tarihte bizden toprak talebinde bulunmuştu. İşte bu nedenle komünist faaliyetlere karşı çıkıyorduk. Bizim tavrımız, insafsızca eleştirilmeye başlandı. Turancılık, faşistlik olarak gösterildi. Aradan 50 yıl geçtikten sonra, bizim görüşlerimizin haklılığı ortaya çıktı. Turancılığın, faşistlik olmadığı anlaşıldı. Turancılık, Türk Birliği idi. Faşistlik bunun neresindeydi? Türk Birliği 50 yıl önce Sovyetler'in boyunduruğu altındaydı. Ama bugün, komünizm iflas etti, geç de olsa bizim haklılığımız ortaya çıktı.

Yarım asırdan beri süren çile, baskı, hücre, tutukluluk ve suçlamalar, bugün geldiğimiz noktada bulduğumuz teselli ile birer buruk anı olarak mazide kaldı.

İKİNCİ BÖLÜM

FIRTINALI YILLAR

● Kurmay Binbaşı Alparslan Türkeş, 1958 yılında Elâzığ'da görev yaparken, aynı Tümen'de bulunan Kurmay Binbaşı Talât Aydemir'den, "*cunta*"ya girme dâveti alıyor, bir süre sonra *"evet"* diyerek, *"gizli örgüt"* üyesi oluyordu. Türkeş, 1960 yılında, Başkent Ankara'da, *"gizli örgüt"* ün *"kilit adam"* ı haline gelecekti.

● 27 Mayıs 1960 Cuma günü sabaha karşı Ankara Radyosu, bir *"İhtilâl Bildirisi"* ile yayına başlıyor, bu tarihî bildiriyi *"gizli örgüt"*ün ileri gelen subaylarından Kurmay Albay Alparslan Türkeş okuyordu.

● Türkeş, *"İhtilâlin Kudretli Albayı"* oldu. Fiilî Başbakan'dı. Ancak bir süre sonra İhtilâlciler iki gruba ayrıldı. Gruplar, biribirlerini tasfiye plânları hazırladı. 13 Kasım 1960 Pazar günü, Türkeş karşıtı grup, baskın çıktı. 38 ihtilâlciden 14'ü ansızın gözaltına alındı, ardından sürgün edildi. Türkeş, sürgün edilenlerin başını çekiyor ve Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'ye gönderiliyordu.

27 MAYIS'IN SESİ

"Dikkat!.. Dikat!..

Muhterem Vatandaşlar, radyolarınızın başına geçiniz. Güvendiğiniz Silâhlı Kuvvetlerimizin sesi, bir dakika sonra sizlere hitap edecektir..."

* * *

Uzun dalga 1648 metreden yayın yapan Ankara Radyosu 27 Mayıs 1960 Cuma günü sabaha karşı saat 5.25'de vakitsiz bir şekilde ansızın yayına giriyor, alışılmışın dışında yabancı ve acemi bir spiker sesi, Türk insanını radyolarının başına davet ediyordu.

Radyodan yapılan uyarı ve çağrı, derin uykudaki 27 milyon Türk vatandaşını uyandırmağa yetmeyecek, ancak askerî birliklerin bulunduğu kentlerde tankların palet sesi ile Ankara ve İstanbul'da makinalı tüfeklerin kustuğu mermiler, herkesi ayağa dikecekti.

* * *

Ankara Radyosu'ndan yapılan bir başka anonsta da şöyle deniliyordu:

"Dikkat!.. Dikkat!..

Burası, Türkiye Radyoları Yayın Postası. Türk Silahlı Kuvvetleri, Türk Vatandaşlarını radyolarının başına davet eder.

Sevgili Vatandaşlar,

Dün, geceyarısından itibaren bütün Türkiye'de deniz, kara, hava Türk Silâhlı Kuvvetlerimiz elele vererek, memleketin idaresini ele

almıştır. Bu hareket, Silahlı Kuvvetlerimizin müşterek işbirliği sayesinde kansız başarılmıştır.

Sevgili vatandaşlarımızın sükûnet içinde bulunmaları ve resmî sıfatı ve vazifeleri ne olursa olsun, hiç kimsenin sokağa çıkmamasını rica ederiz..."

Önce İstanbul Radyosu'nun bölgesel olarak başlattığı, ardından Ankara Radyosu'nun tüm ülkeye ve hatta sınır ötesine yaydığı anonslar, o günlerde zaten diken üstünde olan Türk insanını, yeni bir rejime ve bambaşka bir hayata hazırlıyordu.

Radyolar durmaksızın *"Sokağa çıkmayın!"* ihtarında bulunuyor, 37 yıllık Cumhuriyet tarihinde sadece *"Genel Nüfus Sayımı"* ve *"Seçmen Yazımı"* günlerinde zorunlu olarak 4-5 yılda bir defa evlerine kapanan insanlar, bu sefer silah gücüyle sokağa çıkmaktan men ediliyordu.

* * *

"Eski Ankara" ile *"Yeni Ankara"*'nın sınır çizgisinde kurulu Ankara Radyoevi aslında 27 Mayıs 1960 Cuma günü sabaha karşı tarihî bir göreve hazırlıksız giriyor, mikrofonlarından dalga dalga yayılan *"ihtilâl"* uyarısı kimi insanları mutlu ederken, kimilerini de can evinden vuruyordu.

RADYOEVİ NASIL DÜŞTÜ?

Bir günün yorgunluğunu 26 Mayıs 1960 Perşembe gecesi saat 24'de son haberlerle noktalayan Ankara Radyosu tatile girerken, koskoca stratejik bina sadece iki mehmetçiğin piyade tüfeğine emanet ediliyor, şafakla birlikte kapıda beliren askerî bir jeep, *"çok önemli"* bir görevliyi bu binaya taşıyordu.

Harp Okulu'ndan, bir tabur askerî öğrenciyi önüne katıp, Kızılay-Sıhhiye yönünden Radyoevi'ne dayanan bu görevli, Harbiyelilerin koruması altında binaya girerken kapıdaki nöbetçilerle şunları konuşuyordu:

- *Oğlum Mehmet,*

- Emret Komutanım,

- *İçeride görevli var mı?*

- Yok Komutanım,

- *Neredeler?*

- Evlerindeler Komutanım...

Uzun, ince boylu, gür siyah saçlı, kara kaşlı, kara gözlü subay, elini kolunu sallayarak hızla binanın içine giriyor ve Radyoevi antresinde bir hademe ile karşılaşıyordu.

Radyo susalı beş saat olmuştu. Hademenin söylediklerine göre, binada cihazların dilinden anlayan kimse yoktu. Ancak, *"çok önemli"* görevlinin de beklemeye hiç tahammülü kalmamıştı. Dakikalar, adeta saat gibi uzuyor, birşeyler yapmak, Radyo İstasyonu'nu hemen devreye sokmak gerekiyordu.

Bu uzayan dakikalar arasında, oracıkta bir sivil görevli beliriyor ve selâmsız, sabahsız karşısındaki subayın boynuna sarılıyor, işte bu sahneden sonra bir yeni diyalog başlıyordu:

- *Albayım çok şükür, Allah bu günleri de bize gösterdi.*

- Siz burada görevliyseniz, hemen açın da radyoyu faaliyete geçirelim. Halka bir bildiri yayınlayacağız!

Albayın boynuna sımsıkı bir şekilde sarılan ve sürekli olarak öpen bu sivil görevli, Komutanın zorlaması üzerine kollarını çözüp, *"Şimdi, derhal"* diyerek işe koyuluyordu. Nöbetçi daha sonra İhtilâlci Komutanla yanındaki Harbiye öğrencisi korumalarını bir üst kata çıkarıp, yayın stüdyosunun kapılarını açıyor, Kurmay Albay ise cebinden çıkardığı üstü eski Türkçe yazılı kâğıdı dikkatle gözden geçirip, yayın için hazır bekleyen Türkiye Radyoları Yayın Postası'ndan gür sesiyle ihtilâl bildirisini okumaya başlıyordu.

* * *

27 Mayıs 1960 sabahı Türkiye Radyoları'ndan ihtilâl bildirisini okuyan o gür sesin sahibi, Kara Kuvvetleri Komutanlığı NATO Şubesi Müdürü Kurmay Albay Alparslan Türkeş; Ankara Radyoevi'ni, Türkeş'in boynuna sarılarak askerlere teslim eden sivil ise ünlü Kemancı Suna Kan'ın eşi Faruk Güvenç'ti.

1960... 1995...

İşte o gün, bu gün 27 Mayıs'ı yaşayan tüm Türk insanının hâlâ belleğinden silinmeyen bu tarihî konuşma, Albay Türkeş'i de ülke gündemine ve tarih sayfalarına sokuyordu.

Kimi insanların hüzün ve ürperti, kimilerinin de ümit ve sevinçle dinlediği bu tarihî konuşma aynen şöyleydi:

TÜRKEŞ'İN RADYODAN OKUDUĞU

"Dikkat!.. Dikkat!..

Muhterem Vatandaşlar, radyolarınızın başına geçiniz. Güvendiğiniz Silâhlı Kuvvetlerimizin sesi, bir dakika sonra sizlere hitap edecektir.

Bugün, demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hâdiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silâhlı Kuvvetleri, memleketin idaresini eline almıştır.

Bu harekete Silâhlı Kuvvetlerimiz, partileri, içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partilerüstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda âdil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi, hangi tarafa mensup olursa olsun, seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır.

Girişilmiş olan bu teşebbüs hiçbir şahsa veya zümreye karşı değildir. İdaremiz, hiçkimse hakkında şahsiyata müteallik tecavüzkâr bir fiile müsaade etmeyeceği gibi, edilmesine de aslâ müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaş kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir.

Bütün vatandaşların, partilerin üstünde aynı milletin, aynı soydan gelmiş evlâtları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle ve anlayışla muamele etmeleri ıstıraplarımızın dinmesi ve millî varlığımızın selâmeti için zarurî görülmektedir. Kabineye mensup şahsiyetlerin, Türk Silâhlı Kuvvetlerimize sığınmalarını rica ederiz. Şahsî emniyetleri, kanunun teminatı altındadır.

Müttefiklerimize, komşularımıza ve bütün dünyaya hitap ediyoruz. Gayemiz, Birleşmiş Milletler Anayasası'na ve insan hakları prensiplerine tamamıyla riayettir. Büyük Atatürk'ün 'Yurtta sulh, cihanda sulh' *prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sâdıkız. NATO'ya inanıyoruz ve bağlıyız. CENTO'ya bağlıyız. Tekrar ediyoruz; düşüncelerimiz, yurtta sulh, cihanda sulhtur. Türkiye dahilinde bütün garnizonlardaki Garnizon Komutanları, o yerin mülkî ve askerî idaresine el koyacaklar ve vatandaşların her hususta emniyetini sağlayacaklardır."*

27 MAYIS İHTİLÂL BİLDİRİSİ

Evet, bu konuşma Avusturyalı ünlü yazar Stefan Sweig'in dediği gibi, acaba Kurmay Albay Türkeş'in, yıldızının parladığı an mıydı?..

BİLDİRİNİN HİKÂYESİ

O günleri yaşamış insanların hiç belleğinden çıkmayan bu tarihî konuşma, ihtilâl kararından hemen sonra kaleme alınıyordu.

İhtilâlciler, 26-27 Mayıs 1960 gecesi Harp Okulu'ndaki karargâhlarından düğmeye basıyor, ancak tüm Türk ve dünya kamuoyuna duyurulması gereken bildiri unutuluyordu. İşte bu eksikliğin hızla giderilmesi için Harp Okulu Komutanı Tuğgeneral Sıtkı Ulay, silâh arkadaşları ile toplantı ânında müdahalede bulunup, şunları söylüyordu:

"İyi, pekiyi, plânları yaptık, anlattık. Birlik komutanları, emirlerini aldılar. Şimdi hareket edecekler. Ama radyoda da bir bildiri yayınlamak lâzım. Bu bildiri hazır mı? Bunu, kim hazırlayacak?"

General Ulay'ın uyarısını dikkatle dinleyen ihtilâlcilerin derin sessizliğini, Kurmay Albay Türkeş'in şu sözleri bozuyordu:

"Ben bildiriyi hazırlarım. Şimdi ben onu düşündüm. Onun ana ilkeleri aklımdadır. Şimdi ben, onu hazırlarım. Siz merak etmeyin."

Kurmay Albay Türkeş, ihtilâl karargâh odasını hızla terkedip, hemen üstündeki 3. Şube Müdür odasına geçecekti.

Bildirinin yazılış hikâyesini şimdi kendisinden dinleyelim:

"Şube Müdürünün odası boştu. Işığı açtım, müdürün masasına oturdum ve Ankara Radyosu'nda yayınlanacak bildiriyi yazmaya başladım.

Bildirinin yarısına gelmiştim ki; baktım, dışarıdan tank sesleri geliyor. Gerisini sonra tamamlarım diyerek, yazdıklarımı katladım, cebime koydum.

Dışarı çıktım baktım, tanklar lâmbalarını, ışıldaklarını yakmışlar, komutanları da tankların üzerinde, bizi selâmlayarak önümüzden geçmeye başladılar.

O bildiriyi yazmayı düşünürken, daima şuna dikkat ettim:

Milletin birliğini pekiştirmek, Halk Partisi ile Demokrat Parti arasında bulunan zıtlaşmayı ve gerginliği yumuşatmak ve halkın, yapılan bu askerî müdahaleye sempati duymasını temin etmek.

Bu amaçla, bunu sağlayacak kelimeleri seçerek hazırladım. Bir mühendisin, bir inşaat projesini hazırlarken hangi taşı, hangi köşeye oturtacağı, veyahut dökeceği betonun yoğunluk hesabını nasıl yapacağı, koyacağı demirin hangi kalınlıkta olacağı gibi, ben de her kelimeyi, her cümleyi bu amacı sağlamaya hizmet edecek şekilde seçmeye, hazırlamaya dikkat ettim."

YA AMERİKA MÜDAHALE EDERSE?

O sırada en büyük kuşku, ihtilâle dışarıdan yapılacak bir müdahale idi. 1960 yılının Mart ayında ABD ile imzalanıp, Mayıs ayında TBMM tarafından kabul edilen anlaşmaya göre, *"Türkiye'ye doğrudan doğruya veya dolaylı bir saldırı halinde, Birleşik Amerika, Silâhlı Kuvvetlerini kullanmak dahil olmak üzere, gerekli her türlü harekete geçmeyi"* taahhüt ediyordu.

Bu arada ihtilâlciler, Türk Hükûmeti'nin, bir silâhlı hareket karşısında ABD'nden yardım isteyebileceğini de duymuşlardı.

Öte yandan, Sovyet Rusya'nın da ihtilâlden faydalanıp, bunu müdahale için bir sebep olarak kullanmaya kalkışması ihtimâlini de düşünüyorlardı.

Albay Türkeş, hazırlamakta olduğu bu tarihî bildiride, iç ve dış dengeleri koruma konusunda titizleniyor, NATO'ya ve CENTO'ya bağlılıktan bahsediyor, ama metin bir türlü tamamlanamıyordu. Çünkü, Harp Okulu Binası tarihî dakikalara tanık oluyor, burada bir yandan ihtilâl yönetilirken, bir yandan da gözaltına alınanlar olaylı bir şekilde getiriliyordu.

Türkeş'in hedefi, Radyoevi ve Büyük Postane binalarıydı. Nitekim, Harp Okulu Öğrenci Tabur Komutanı'na emir verip, jeep'e atlıyor ve onlarla birlikte Başkent'in stratejik noktalarının ele geçirilişine adım adım nezaret ediyordu.

Şimdi yine Albay Türkeş'le birlikte harekâtı izleyelim:

"Bakanlıklar üzerinden Sıhhiye'ye geldiğimizde silâh sesleri duyuluyordu. Bir yandan Taburun harekâtını denetliyor, bir yandan da elimde kâğıt-kalem bildiriyi tamamlamaya çalışıyordum. Orduevi'ni geçtikten sonra Taburun mevzie yattığını gördüm. Etibank binasının arkalarından silâh sesleri geliyordu.

Etibank'ın gerisindeki birkaç apartmanın üstünde ceketsiz, beyaz gömlekli 4-5 tane sivil, ellerinde tabancalarıyla ateş ediyordu.

Bunları ciddiye almadım, Taburu mevziden kaldırıp, hareket ettirdim. Radyoevi'ni ele geçirdikten sonra değerli san'atçılarımızdan Suna Kan'ın eşi Faruk Bey cihazları çalıştırdı. Ben, elimdeki müsveddeleri bir daha gözden geçirip, 1 numaralı bildiriyi okumaya başladım.

Bildiriyi her tekrarlayışımda, üzerinde düzeltmeler yapıyordum. Yani her konuşmamda farklılıklar vardı. Ancak ihtilâl hareketi

devam ettiği için konuşmamı teybe kaydettirip, Radyoevi'ni terkedeceğim sırada, 'Tüfekçi' *soyadlı bir kurmay yarbay binaya girmek istedi.* 'Madanoğlu Paşa'dan emir aldım, şunları okuyacağım' *dedi.* 'Hayır, içeri giremezsiniz' *karşılığını verdim.* 'Şimdi içeride bildiri okunuyor, o yeter. Başka bildiri okumaya gerek yok' *dedim. O, ısrar etmeye kalktı. Israr edince, sert bir şekilde geri çevirdim. Ve döndü gitti oradan. Ben de jeepe binip, Karargâha hareket ettim..."*

* * *

İşte, Ankara Radyosu'nun ele geçiriliş hikâyesi böyle.

Ya Türkeş'in Hikâyesi...

"İhtilâl'in Kudretli Albayı" diye anılan Alparslan Türkeş'in...

O başlıbaşına bir roman...

2000'lere beş yıl kala 78 yaşına basan Türkeş, geride neler bırakmamış ki...

- Yavru Vatandan, Anavatan'a göç,
- "Turancılık Dâvası"nda tutukluluk,
- Sansaryan Han'da tabutluk çilesi,
- Türkiye'de ilk ihtilâl hareketine öncülük,
- Hindistan'a sürgün ediliş,
- 21 Mayıs 1963'de yine tutuklanış,
- CKMP'de siyasete ilk adım,
- 1965'de başlayan Parlamenterlik,
- 70'li yıllarda Başbakan Yardımcılığı,
- Yıllarca süren 12 Eylül tutukluluğu.
- ...Ve toplam 6.5 yıl hapishane, 6 ay da hücre hayatı.

78 yıllık yaşantısının 60 yılı fırtınalı. O, bu fırtınalara göğüs gererken, Napolyon'un hep şu sözlerini tekrarlamış:

"Activité...** (eylem) **Activité...

Vitesse...** (sür'at) **Vitesse..."

"DP'LİLER, ELEKTRİK DİREĞİNE ASILSIN"

Takvim yaprakları 1958 yılını gösteriyor. Mevsim kış. Doğu illerimizden Elazığ, o yıl çetin soğuklara sahne oluyor.

243 ncü Piyade Alayı 1.Tabur Komutanı Kurmay Binbaşı Alparslan Türkeş, kendisini makamında ziyarete gelen Motorlu Topçu Tabur Komutanı Kurmay Binbaşı Talât Aydemir'den *"çok önemli"* bir teklif alıyor.

Şimdi, askerî karargâhtaki bu ziyareti izleyelim:

AYDEMİR - Arkadaşlar, sizi aramızda görmek istiyor.

TÜRKEŞ - Aranızdayım, beraberiz.

AYDEMİR - Yoo, öyle değil.

TÜRKEŞ - Nasıl?

AYDEMİR - Bizim, bu namussuzları, bu iktidarı devirmek üzere bir gizli cemiyetimiz var. Arkadaşlar, sizin de aramızda olmanızı istiyorlar. Sizi çok seviyorlar hepsi.

TÜRKEŞ - Peki, ne yapmak istiyorsunuz?

AYDEMİR - Bu Demokrat Parti iktidarı, memleketi batırıyor. Kötüye götürüyor. Bu memleketi yine İsmet Paşa kurtarır. Bunları devirelim, Halk Partisi'ni iktidara getirelim, diye düşünüyoruz.

TÜRKEŞ - İsmet Paşa 27 sene bu memleketi idare etti. Bu bahsettiğiniz yoksulluklar, aksaklıklar, geri kalmışlıklar falan, onun sorumluluğudur. Şimdi onu tekrar iktidara getirirseniz, ne verecek memlekete? Ne getirebilir memlekete? Atatürk'ün emri var, asker politikaya

karışmaz. Subayın, politikayla uğraşmaması lâzım. Tarihimizde, bir Balkan Faciası yaşadık. Onun için, bu defalık siz bana böyle birşey söylememiş olun, ben de böyle birşey duymamış, işitmemiş olayım.

* * *

Türkeş, Kurmay Binbaşı Talât Aydemir'le yaptığı konuşmanın devamını şöyle anlatacaktı:

"Ben böyle deyince, çok üzüldü, bozuldu. Sarışın bir insandı böyle, mavi gözlü. Sarardı rengi. Peki, dedi. Kalktı gitti benim odamdan..."

İKİNCİ ÇENGEL

Türkeş, ordu içinde cuntadan gelen bu teklif üzerine derin bir düşünceye dalıyor, bu arada kendi kendine durum değerlendirmesi yapıyordu.

Yine Türkeş anlatıyor:

"Bu görüşmeden sonra anladım ki; Silahlı Kuvvetler'de içten içe birşeyler oluyor. Zaten, bazı şeyler de duyuyordum.

Aydemir'le görüşmemizin üzerinden bir süre geçti, eğitimdeyim. posta eri koşarak geldi, nefes nefese...

Dedi ki:

'Topçu Komutanı Albayım geldi, Taburda, sizi bekliyor'

Hemen döndüm, süratle gittim. Baktım, Tümen Topçu Komutanı Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı."

* * *

Şimdi, Albay Ateşdağlı ile Binbaşı Türkeş'in konuşmalarını izleyelim:

TÜRKEŞ - Hoş geldiniz Komutanım.

ATEŞDAĞLI - Siz, genç kurmaylar, büyüklerinizi aramazsınız, sormazsınız. Hatır saymazsınız. Burnunuz çok büyük oluyor.

TÜRKEŞ - Emredin Komutanım, ne emriniz varsa, ben yapmaya hazırım. İçeri buyurmaz mısınız?

ATEŞDAĞLI - Hayır, girmeyeceğim. İnsan, bir yemek de vermez mi?

TÜRKEŞ - Emredersiniz. Bizim evi teşrif eder misiniz?

ATEŞDAĞLI - Ederim, gelirim.

TÜRKEŞ - Kimleri emrediyorsanız, yemekte kimlerle bulunmayı arzu ediyorsanız, o arkadaşlarımızı davet edeyim?

ATEŞDAĞLI - Talât'tan başka Muammer ve Turan'ı da çağır.

Binbaşı Türkeş, Alay Komutanı Ateşdağlı'nın bu beklenmedik teklifi karşısında şaşırıyor, yemek vereceği günün heyecanına kapılıp, muhtemel gelişmeler karşısında nasıl bir tavır alacağının plânlarını yapmaya koyuluyordu.

Bu işin devamını yine Türkeş anlatıyor:

"Ben, Alay Komutanı'nın ayaküstü ziyaretinden sonra mes'eleden biraz işgil aldım. Daha sonra yemeğe geldiler. Oturduk, yemek yedik, sohbet ettik. Bana dedi ki:

'Biz, sizi seviyoruz. Beraber olalım, diyoruz. Talât da, bunu sana söylemiş. Sen, reddetmişsin.' "

Türkeş, Alay Komutanı'nın bu serzenişi karşısında hemen toparlanıp, şu karşılığı verecekti:

"Efendim, bu mes'elenin, zât-ı âlinizin bir emri olduğunu bilmiyordum. Konuyu, tam kavrayamamıştım. Emrediyorsanız, sizin olduğunuz yerde ben her zaman olurum..."

İşte, bu yemekli toplantı, Kurmay Binbaşı Alparslan Türkeş'in, Silâhlı Kuvvetler içinde bulunan bir önemli cuntaya girişinin tescili oluyordu.

ARABASINI SAMANLIĞA SAKLIYOR

Türkeş, Elazığ'da, *"Şark görevi"*ne, Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmişti. Pentagon'daki NATO Türk Temsil Heyeti'nde görev yapmış, vatana dönüşünde bir de Amerikan otomobili getirmişti.

Ancak bu otomobil, Türkeş'in başını ağrıtıyor, Amerika görmüş hali, Tümen Komutanı'nda kıskançlık yaratıyordu.

O günlerin anısını Türkeş şöyle anlatacaktı:

"Nuri Paşa isminde bir Tümen Komutanımız vardı. Aslında, çok temiz ve çalışkandı. Fakat bizler, dış görevden geldiğimiz için, bize karşı hırçın hali vardı. Bu arada Amerika'dan getirdiğim arabaya taktı. Onu, Tabura sokmamı yasakladı. Arabamı nerede görse, sinirleniyordu.

Bir defasında Harput Kalesine çıkmış. Oradan aşağıyı seyrederken, dere içinde duran arabama yine gözü takılmış. O sinirle hemen aşağıya inmiş. Araba konusunu açtı. Görmek istemiyorum, dedi. Ben de, önce bir samanlık kiralayıp orada sakladım. Daha sonra da sattım."

AYDEMİR'İN KUŞKUSU

Elazığ'daki Tümen Komutanı Nuri Paşa, Kurmay Binbaşı Alparslan Türkeş'in Amerika'dan getirdiği otomobile takadursun, Alay Komutanı Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı ve çok güvendiği birkaç silah arkadaşı cuntaya yeni elemanlar kazandırmakla meşguldü. Zaten Nuri Paşa'nın, bu işlerle ilgilenmesi düşünülemezdi.

Türkeş'in *"cuntaya evet"* demesinden sonra özellikle Talât Aydemir, kendisi ile teması sıklaştırıp, kuvvetli bir dostluğun kurulmasını sağlıyordu. Bu arada *"örgüt"* konusunu da yeni arkadaşına ayrıntısı ile açmağa başlayan Aydemir, bir önemli kuşkusunu dile getirmekten de edemiyordu.

Acaba, Aydemir'in kuşkusu neydi? Bu gelişmeleri de Türkeş'ten dinliyoruz:

"Aydemir'le artık ailece görüşüyoruz. Konu tabii hep dönüp, dolaşıp memleket mes'elesine geliyor.

Merhum Aydemir, Cuntayı anlatırken, yalnız bir arkadaşından gocunuyor, endişeleniyor. Bu kişi, o sıralar Kurmay Yarbay olan Faruk Güventürk. Aydemir'in anlattıklarına göre Güventürk birkaç gizli örgütün üyesi imiş. İleri-geri konuştuğundan, biraz fazla alkol alınca, herşeyi söyleyebileceğinden kuşku duyuyor.

Güventürk'ün lâkabı, arkadaşlar arasında 'Makarios' *diye geçiyordu. Makarios aşağı, Makarios yukarı. Kendisini, ben tanımıyordum. Önce İstanbul'da görevliymiş, sonra Bolu'ya Topçu Komutan Muavini olmuş."*

"HANIMLARIN YANINDA KONUŞMUYORUZ"

Türkeş, gizli örgüt konularını eşinin ve öteki subay ailelerinin yanında konuşmamaya çok özen gösteriyordu. Ancak, arkadaşlarının aynı titizliği gösterip, göstermediklerini bilmiyordu.

Bu arada Aydemir, kişisel sırlarını da Türkeş'e açmaya başladı. İşte şimdi yine böyle bir sahneyi Türkeş'ten dinleyelim:

"Talât Aydemir çok sıkılmış, birgün bana geldi. Dert yanmaya

başladı. Maaşın yetmediğini söyledi. Astlarına borçlandığını anlattı. Böyle söyleyince, asabiyet gösterdim. 'Ast'a borçlanmak, otoriteyi yıkar, ertesi gün ona emredemezsin', *dedim.*

Geçim zorluğundan bahsetti. Çaresiz kaldığı için borçlandığını söyledi. Benden toplu para istedi. Bölük-pörçük borçları dağıtmayı arzu ettiğini belirtti.

Maaşlarımız 200-220 lira. Zannediyorum, topluca 2500 veya 3500 lira verdim. O da borçlarını temizledi."

GÜVENTÜRK TUTUKLANIYOR

Türkeş gizli örgüte girmişti ama, örgütün İstanbul merkezinden hiç de iyi haber gelmiyordu. Talât Aydemir adına postalanan ve *"Perdeci"* imzalı bir mektup, özellikle bu Kurmay Binbaşı'yı perişan ediyordu.

O kritik günleri Alparslan Türkeş, daha dün olmuş gibi, olaydan 36 yıl sonra anlatmaya koyuldu:

"Aydemir'e, İstanbul'dan bir mektup gelmiş. Altında 'perdeci' *diye imza var. 9 Subay'ın yakalandığı,* 'Makarios' *diye anılan Faruk Güventürk'ün de içlerinde olduğu belirtiliyor.*

Mektuptaki bilgilere göre, Güventürk tutuklanmış. Maaşı kesilmiş. İstanbul'daki gizli örgüt üyeleri, Güventürk'ün ailesine her ay 500 lira verecekler, kendisine de göndereceklermiş. Bu arada yine Güventürk'e, 'Ağzını sıkı tut' *diye haber yollamışlar.*

Mektubun, bizce en önemli noktası Aydemir'e yapılan uyarı idi. Ona, 'Tedbirli ol. Makarios konuşabilir.' *deniliyordu.*

'Beni tutuklarlarsa, çoluk-çocuk sana emanet' *dedi. Ben de kendisini teselli ettim. Elimden gelen her türlü yardımı yapacağımı söyledim.*

Bu olaydan birkaç gün sonra Aydemir ve ailesi bir ikinci panik daha yaşadı. Diyarbakır'dan, Kolordu Komutanı bir akşam vakti, Tümeni denetlemeye geldi. Bunun üzerine Aydemir, acele evinden çağrıldı. Ancak, eşi, bu çağrıyı hemen mektuba bağlamış, paniğe kapılmış. Kocasını tutukladıklarını zannetmiş.

Ardından, evdeki feryad-figânı, ev sahibi duyup, gelmiş. Aydemir'in eşi de, emekli polise herşeyi anlatmış. Kocasına gelen mektuptan, hattâ gizli örgütten bile bahsetmiş.

Meğer Aydemir gizli örgütle ilgili herşeyi eşine anlatırmış. Sonra

kendisini, 'Böyle şeyleri niye Hanımefendiye söylersin', *diye uyardım.* 'Oldu bir kere', *dedi.*

Bu olay böyle geçiştirildi. Sonra Aydemir Siirt'e, ben de yarbaylığa terfi ederek Ankara'ya tayin oldum. Önce Genelkurmay NATO Şubesinde görev aldım, ardından da Kara Kuvvetleri NATO Şubesi Müdürü ve Kurmay Albay oldum.

Aydemir, Siirt'ten mektup göndererek, kendisini Kore kâfilesine yazdırmamı istedi. Ankara'da, Millî Savunma Bakanı Şem'i Ergin'in emir subaylığını yapmış olan Adnan Çelikoğlu isimli arkadaşımız vasıtasıyla Aydemir'in isteğini yerine getirdim. Emir Subayı da örgüt üyesi idi. Bu arkadaş daha sonra İstanbul Belediye Başkan Yardımcılığı da yaptı."

ÖRGÜT NASIL KURULDU?

Elâzığ'dan Başkent Ankara'ya yerleşen Türkeş, bir yandan örgütün İstanbul kanadını öğrenmeğe çalışırken, bir yandan da Ankara kadrosu ile temasa geçecekti.

Bakalım, sonrasında neler var:

"İstanbul'da, örgütün ilk kurucu heyetinde Kurmay Albay Cemal Yıldırım, Faruk Ateşdağlı, Naci Asutay ve Bekir Ecevit var. Hepsi, seçkin kimseler.

Ankara ve İstanbul'da gruplar oluşturmuşlar. Henüz plânlı çalışmaları yok. Biribirleri ile kısmen irtibatlılar. Gizliliğe riayet ediyorlar.

Ben Ankara'ya gelince, bunlarla temasım oldu. Bunlar, Demokrat Parti'yi devirip, yerine İsmet Paşa'yı geçirmek istiyorlar.

Bu onlara, kolay, basit geliyor. İktidara, 'siz beceremiyorsunuz, çekilin' *diyecekler, İsmet Paşa da* 'Paşam, siz buyurun' *edilecek. Araştırıyorum İsmet Paşa ile irtibatları var. Paşa'nın evine gidip, geliyorlar. Damadıyla görüşüyorlar.*

Meselâ bunlar, Muzaffer Karan, Fikret Kuytak. Bunlar daha sonra Millî Birlik Komitesi'ne üye oldular.

Bu arkadaşlar, CHP'nin o tarihteki Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal'la da görüşüyorlar. Birtakım temasları olduğunu görüyorum."

TÜRKEŞ'İN KAFASI KARIŞIYOR

Türkeş, Elâzığ'da gizli örgüte *"evet"* diyerek giriyor; ancak Ankara ve İstanbul ekibinin CHP ile irtibatı onu rahatsız ediyordu. İşte, bundan sonra yapacaklarını şöyle sıralayacaktı:

"Bu durumda düşünüyorum ve diyorum ki; Demokrat Parti, Anayasaya göre kurulmuş bir siyasî parti. Demokrasilerde çeşitli siyasî partiler var. DP'yi, yani CHP'nin karşısında bir parti olduğundan dolayı suçlamak doğru değil. O da seçim kazanmış, iktidar olmuş. Hataları olabilir.

Bizim, Demokrat Parti'ye kızıp, CHP taraftarlığı yapmamız doğru değil. Kendi kendime böyle düşünüyorum ve Ankara'daki arkadaşlarıma da söylüyorum. Yanlış bir düşünce tarzı ortaya koyuyorsunuz, diyorum.

Gizli örgüt toplantılarında daima İsmet Paşa münakaşası var, Halk Partisi münakaşası var. İçimizden bazıları da, 'Çankaya'dan Dışkapı'ya kadar karşılıklı elektrik direklerine 10'ar tane Demokrat Partili asmalı ki; memleket düzelsin' , *diyor.*

Mevcut iktidar da soğukkanlılığını kaybetmiş. Meclis Tahkikat Komisyonları kurulmuş, çok sert tartışmalar oluyor.

İsmet Paşa, Meclis'te, 'Sizi, ben de kurtaramayacağım' *falan gibi meşhur sözler söylüyor. Vatan Cephesi kuruluyor.*

Böyle bir hava içerisinde memleket."

34 YIL GİZLİ KALAN MEKTUBUN ÖYKÜSÜ

"27 Mayıs İhtilâli'nin Kudretli Albayı" Alparslan Türkeş, 34 yıldır sürdürdüğü suskunluğunu *"şok"* açıklamalarla bozup, yakın tarihin bilgilerini de alt-üst edecek belgeleri konuşturmaya devam ediyordu.

Türkeş, bu arada gözü gibi koruduğu bir belgeyi gösterirken, ihtilâl tarihinin yeniden yazılması gerektiğini de vurguluyordu.

İşte *"şok"* belge ve *"şok"* açıklama:

- Sayın Türkeş, bu elinizdeki belge nedir, özelliğini ve önemini açıklar mısınız?

- Bu, Kara Kuvvetleri eski Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in, Demokrat Parti iktidarının son Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e 3 Mayıs 1960'da yani ihtilâlden 24 gün önce yazdığı tarihî mektuptur. Mektup, ihtilâlden sonra bizzat Cemal Paşa tarafından değiştirilerek kamuoyuna açıklandı. İlk mektupta, Adnan Menderes'in Cumhurbaşkanı olması öneriliyor, değiştirilen şeklinde ise bu bölüm atılıyor.

- Peki, bu mektup Yassıada'daki duruşmalarda sanıklar tarafından orjinal haliyle açıklansa, ne olurdu dersiniz?

- Bomba tesiri yapardı!

- Bu açıklamadan sonra Yassıada Dâvalarında idam kararı çıkar mıydı?

- Hayır.

- Buna, tarihin seyrini değiştiren bir tahrifat diyebilir miyiz?

- Evet.

- Cemal Paşa, bu tahrifatı yaparken, size herhangi bir açıklamada bulunma ihtiyacı hissetti mi?

- Hayır. Beni çağırdı, eski mektubun üzerindeki değişiklikleri yaptı ve *'Bu şekilde basına verilsin'* dedi.

- Bu mektup üzerinde değişiklik yapılmadan açıklansaydı, Yassıada Yüksek Adalet Divanı kurulabilir miydi?

- Herhalde, Ethem Menderes'e verildiği haliyle yayınlanamazdı. Çünkü, Menderes ve öteki Demokrat Parti erkânı tutuklanmıştı. Bu arada Millî Birlik Komitesi'nin pekçok üyesi CHP ve İsmet Paşa ile irtibat halindeydiler. Onlar, mektubun orijinal haliyle yayınlanmasına izin vermezlerdi...

- Eski mektubu ne yaptınız?

- O günün şartlarında tarihî mektubun orijinalini yayınlamak mümkün değildi. Cemal Paşa tarafından üzerinde yapılan metni daktilo ettirdikten sonra, tarihî mektuba şu notu düştüm:

"Neşredilmek üzere Cemal Paşa tarafından kendi el yazısı ile rötuş yaparak matbuata verdiği mektup, 9.6.1960 A.T."

Tarihî bir olay olarak bunu unutmamak için, ben o notu düşmeyi gerekli saydım. Tarihî bir belgedir. İlerde de tarihe, gerçeği intikal ettirmek faydalı olur diye bu notu koydum. Sonra arşivimde sakladım.

- Millî Birlik Komitesi'ndeki arkadaşlarınız, mektubun içeriğini biliyorlar mıydı?

- Hayır, bilmiyorlardı. Onların çoğu zaten toplama insanlardı. Büyük kısmı ilk MBK'de yoktu. Olanlar da, mektuptan haberdar değildi. Çünkü Cemal Paşa'ya o sıralar en yakın kimse bendim. 27 Mayıs'tan önce de ben, O'nun karargâhındaydım. NATO Şubesi Müdürü'ydüm.

...Ve çok özel münasebetlerimiz vardı. Herşeyi kendisi ile konuşabiliyordum."

İHTİLÂLİN TARİHİ YENİDEN YAZILACAK

Zamanın Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in Demokrat Parti iktidarının Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e yazdığı *"askerden sivile ilk muhtıra"* niteliğindeki mektup, yakın tarihimizin *"olağandışı"* dönemlerinden biri olan 27 Mayıs İhtilâli'nin en önemli yazılı belgelerinden sayılır.

Öyle ki, ihtilâlciler, Yassıada'daki Yüksek Adalet Divanı'nda okunan bu mektubu, ihtilâlin sebeplerinden ve hukukî dayanaklarından biri olarak göstermişlerdi.

Fakat, 34 yıl aradan sonra ortaya çıkan yeni ve gerçek belge, 27 Mayıs İhtilâli'nin sebeplerinden ve hukukî dayanaklarından birini daha tarihe gömdüğü gibi, ihtilâlin tarihini yeniden yazdıracak kadar da önem taşıyor.

Gürsel, ihtilâl sürecinin başlangıcında, zamanın Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı suçladığı mektupta değişiklik yaparak, Bayar'ı hedef almaktan çıkarmış, yerine zamanın Başbakanı Adnan Menderes'i koymuştur.

İşte, mektubun aslı üzerinde bizzat mektup sahibi tarafından yapılan o değişiklik, aralarında Başbakan Adnan Menderes'in de bulunduğu üç devlet ve siyaset adamını idam sehpasına götürecekti.

Türkeş, Cemal Gürsel'in mektubunun tam ve doğru metnini bir kazaya uğratmadan günümüze kadar özenle saklamayı ve 34 yıl sonra tarihin arşivine armağan etmeyi başardı.

Şimdi, Orgeneral Gürsel'in o ünlü mektubunu nasıl yazdığını, ardından da büyük tahribata yol açan o tarihsel tahrifatı hukukî deyimi ile *"evrak üzerinde tahrifat yaparak sahtekârlık"* fiilini neden işlediğini olayın bir numaralı tanığı Alparslan Türkeş'den dinleyelim:

> *"1960 yılının Nisan sonu, Mayıs başı. Öğrenci olayları başlamış. Söylentilere göre güya birçok kimse öldürülmüş, ölenlerin cesetleri Et-Balık Kurumu'na verilmiş, kıyma yapılmış, tavuk yemi yapılmış...*
>
> *İşte böyle bir günde Cemal Gürsel Paşa beni makamına çağırıp, eski harflerle (Arap harfleri) kaleme aldığı bir mektubu uzatarak,* 'Bunu, sana emanet ediyorum!' *dedi. Ardından* 'Gayet gizli kalmasını istiyorum. Bizim Emir Subayı Şerafettin var. O, güzel daktilo yazmasını biliyor. Senin odanda kapıyı içeriden kilitle, bu mektubu ona yazdır, bana getir' *tâlimatını verdi.*
>
> *Odanın iki kapısı vardı. Şerafettin Binbaşı ile odama kapandık. Her iki kapıyı da kilitledim. Kapının öbür tarafındaki odada Kurmay Binbaşı Ali Elverdi, Recep Ergun ve Hasan Sağlam -Millî Eğitim Bakanlığı yapmış olan Hasan Sağlam- bulunuyor, her üçü de benim emrimde çalışıyordu.*
>
> *Yazıyı bitirdik. Paşa'ya götürdüm. Üçünü de imza etti. Birini bana verdi.* 'Birini sen sakla, biri de bende dursun' *dedi.*

Birisine ise zarf hazırladık. Üzerine 'Sayın Ethem Menderes, Millî Savunma Bakanı' *diye yazdık. Mektubu, zarfa yerleştirip, ağzını yapıştırdım.* 'Ben, bunu Millî Savunma Bakanı'na vereceğim' *dedi. O gün götürmüş, Millî Savunma Bakanı yokmuş. Müsteşar Salih Coşkun Paşa'ya vermiş."*

"ADNAN MENDERES CUMHURBAŞKANI OLSUN"

"Şimdi, mektubun enteresan olan tarafı; o günkü yönetimi, iktidarı eleştiriyor, fakat bu aksaklıkların, kötülüklerin sorumlusu olarak Celâl Bayar'ı tutuyor.

Ve diyor ki:

'Halk, hâlâ Adnan Menderes'i çok seviyor. Celâl Bayar Cumhurbaşkanlığından çekilip, Adnan Menderes'i Cumhurbaşkanı yaparsa iyi olur', *diyor.*

Bu mektubun yazıldığı günün akşamı Sıkıyönetim var, o sıralarda sokağa çıkma yasağı var ve bu olaylar sebebiyle evdeydim. Soyunmuş, pijamalarımı giymişim. Binbaşı Şerafettin geldi, Cemal Paşa'nın beni çağırdığını söyledi.

Paşa'nın, Namık Kemal Mahallesi'ndeki evine gittik. 'Millî Savunma Bakanı beni çağırıyor' *dedi. Tedirgindi. Kendisinden izin istedim. Genelkurmay Muhafız Taburu'na gidip, güvenlik önlemleri aldırdım.*

Bizim arkadaşlarımız, Bakanlık koridorları ve merdiven başlarını tuttu. Bakan'ın, Cemal Paşa'yı tutuklatma ihtimâline karşı her türlü tedbiri aldık. Daha sonra Paşa'nın evine döndüm. Kendisini alıp, Millî Savunma Bakanlığı'na götürdüm.

Cemal Paşa, Bakan'la, 10-15 dakika konuştuktan sonra makamından ayrıldı. Birlikte evine döndük."

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Gürsel'i, Millî Savunma Bakanı'nın çağırması üzerine meydana gelen gelişmeleri yine Türkeş'le söyleşiyoruz:

- *Sayın Türkeş, Orgeneral Gürsel, Milli Savunma'ya gitmekten çekiniyor muydu?*

- Beni evimden çağırdığına göre, evet.

- *Siz, Paşa'yı götürmeden önce, örgütteki arkadaşlarınızı mı haberdar ettiniz?*

- Evet, önce Üsteğmen Mehmet Alanyuva'yı buldum. O, öteki arkadaşları toparlayıp, güvenlik önlemini aldı.

- *Bakan, Komutanı tutuklatmak isterse, ne yapabilirdiniz?*

- Genelkurmay Muhafız Taburu bizim kontrolümüzde idi. O teşebbüsü önlerdik.

- *Sonrası...*

- Cemal Paşa, Bakan'ın yanından gayet rahat çıktı. Güvenlik için koridora diktiğim arkadaşları görevlerine gönderip, Paşa'yı evine götürdüm.

YASSIADA'DA "MEKTUP" SORGULAMASI

Mektupla ilgili birinci macera böylece noktalanacak, ancak 24 gün sonra 27 Mayıs 1960 İhtilâli gerçekleşecekti.

İşte bu ihtilâlle birlikte Orgeneral Cemal Gürsel, Devlet ve Hükûmet Başkanı oluyor, Kurmay Albay Alparslan Türkeş de Başbakanlık Müsteşarlığı'na getiriliyordu.

Tarihler 9 Haziran 1960'ı gösterirken, Devlet ve Hükûmet Başkanı Gürsel, Müsteşarı Türkeş'e şu emri verecekti:

- *Ethem Menderes'e yazdığımız mektubun, sendeki nüshasını getir.*

- Emredersiniz.

- *Şu değişiklikleri yap. Yeniden daktilo ettir. Basına verin.*

* * *

Albay Türkeş, mektubun yeni şeklini Özel Kalem Müdürü Mehmet Geylangil'e daktilo ettirip, basına dağıttırdı. Mektup metni, aynı gün Türkiye Radyolarında da okundu ve kamuoyunda yankılar uyandırdı.

Aradan aylar geçti, Yassıada Yüksek Adalet Divanı çalışmaya başladı. *"Ankara Olayları"*'nın 14 Şubat 1961 Salı günkü duruşmasında şu ilginç sorgulama oluyordu:

"...Ankara-İstanbul olaylarının meydana geldiği sıralarda, Kara Kuvvetleri Komutanı olan Orgeneral Cemal Gürsel'in, Ethem Menderes'e yazdığı 3 Mayıs 1960 tarihli mektup okundu.

BAŞKAN - Sanık Ethem Menderes... Demek böyle bir mektubu, Başbakan'a ayaküstü söylediniz?

E. MENDERES - O anda mektubun mahiyetini Başbakan'a okumayı zararlı buldum. Ve olayların yumuşamasını bekledim .

BAŞKAN - Bence Cemal Gürsel, bu mektubu tek başına yazmamıştır. Arkadaşları da olacak. Böyle mühim bir mektuptan ayaküstü Başbakan'a bahsetmeniz gaflet değil midir?

Sanık Adnan Menderes... (Başkan, sorguya çağırıyor)

A. MENDERES - Ethem Menderes, Cemal Gürsel'in mektubunu bana, yalnız Cumhurbaşkanı'nın istifa etmesi şeklinde özetledi. O sırada Cumhurbaşkanı'nın istifa etmesini havsalasının almadığını beyan etti. Ben de mektubu yalnız Cumhurbaşkanı'nın istifa etmesi mahiyetinde zannettim. Hayatî bir mesele olduğunu şimdi anlıyorum.

BAŞKAN - Adnan Menderes! Sizin de, Ethem Menderes'e, 'Ver bakayım şu mektubu' *demeniz lâzım gelmez miydi?*

A. MENDERES - Öteden beri Gürsel Paşa'nın, Celal Bayar'a karşı hisleri malûm olduğu için demedim.

BAŞKAN - Mektubu alsaydınız ne yapardınız?

A. MENDERES - Derhal kendisiyle temas temin ederdim.

BAŞKAN - Sanık Medenî Berk... Kararname'de, seni alâkadar eden hususlar hakkında ne diyorsun?

BERK - Cemal Gürsel'in mektubundan haberim olmadı. İnkılâptan sonra Harbiye'de mektubun içeriğini radyodan dinledim. Bütün arkadaşların, Ethem Menderes'e karşı reaksiyonları oldu..."

* * *

Evet, Yassıada duruşmalarında da hâkimlerin *"delil"* olarak kullandığı bu *"sahte mektup"* konusunda, Adnan ve Ethem Menderes niçin susmayı tercih ettiler?

Hâkimler, bu olay yaratan mektubun orijinalini görse, İhtilâl Lideri Gürsel'in *"Gönlündeki Cumhurbaşkanı"* Adnan Menderes hakkında idam cezası verirken bir kez daha düşünmezler miydi?

İşte bu tarihî mektubu Ethem Menderes 1993 yılında hayata veda ederken, öteki sırları ile beraberinde götürdü.

Ama, *"İhtilâlin Kudretli Albayı"* Türkeş, bu tarihî yanlışı, belgesi ve bilgisi ile kamuoyuna açıklarken, önemli bir görevi de yerine getirmiş oluyordu. Mektup, antetsiz bir kâğıda yazılmıştı. Üzerinde çok az daktilo hataları bulunuyordu. Günümüze kadar gelen mektubun sayfalarında Gürsel'in elyazısı ile düzeltmeleri bulunuyordu.

GÜRSEL'DEN, ETHEM MENDERES'E MEKTUP

Ankara
3 Mayıs 1960

Aziz Vekilim;

Dün geceki konuşmalarımızdan cesaret ve ilham alarak zât-ı âlilerine, memleketin huzur ve istikrarı için alınması lâzım gelen tedbir ve kararlar hakkında düşüncelerimizi arz etmeyi millî ve vatanî bir vazife bildim.

Sayın Başvekilin açıklamalarını dinledim ve okudum; bunlarda, benim düşüncelerimin kabulüne müsait bir zeminin henüz mevcut olmadığı aşikâr olarak belli ise de, gene de görüşlerimin sizlere iblâğının zaruretine inanıyorum.

Muhterem Vekilim; şu hakikatı kabul etmek lâzımdır ki, Kayseri hâdiseleriyle başlayıp son karar ve feci olaylara kadar devam eden vak'alar vatandaş ruhunda derin tesirler ve Hükûmete karşı telâfisi güç hoşnutsuzluklar yaratmıştır. Hele Ordunun talebelere karşı akılsızca kullanılması, işin vehametini arttırmış, Ordu mensuplarında da huzursuzluk ve güvensizlik hisleri belirmiş, korkulan şey olmuş, Ordu politikaya karıştırılmıştır.

Sayın Vekilim;

Bu ahvâl küçümsenecek, cebir ve şiddetle geçiştirilecek şeylerden değildir. Memleket, Hükûmet ve Partinin düştüğü bu müşkül vaziyeti kurtarmak için sükûnetli fakat ciddi ve zecri tedbirler almak lâzımdır. Bu tedbirler şunlar olmalıdır:

1 - Cumhurbaşkanı istifa etmelidir.
Cumhurbaşkanlığına Sayın Adnan MENDERES getirilmelidir. Bu muhterem zatı her şeye rağmen Milletin çoğunluğunun sevmekte olduğuna kaniim, bu sevgiden istifade edilerek kırılanların gönülleri alınmalı ve millete yeniden güven telkin edilmelidir.

2- Kabine'de iyi kabul edilmeyen ve suihalleri bütün memlekete yayılmış bulunan zevat çıkartılmalı ve yeni kabine mutlak dürüst, makûl, zorcu değil, adalet ve şefkat hissi taşıyan zevattan kurulmalıdır.

3- İstanbul, Ankara Valileri ve Emniyet Müdürleri süratle değiştirilmelidir.

4- Son çıkarılan ve Tahkikat Komisyonları ihdas eden Kanun kaldırılmalıdır.

5- Ankara Örfi İdare Kumandanı değiştirilmelidir.

6- Partilerin Ocak, Bucak teşkilâtı kaldırılmalı, sadece Vilâyet merkezlerinde mümessiller bulundurulmalıdır.

7- Parti faaliyetleri azami senede iki defa Vilâyet merkezlerinde ve mahdut partililerle yapılmalıdır.

8- Mevkuf gazeteciler bir af kanunu ile kısa zamanda tahliye edilmelidir.

9- Son hadiseden tevkif edilen talebeler tedricen serbest bırakılmalıdır. İlim müesseseleri yeniden faaliyete geçirilmelidir.

10- Şimdiye kadar çıkarılan bütün antidemokratik kanunlar tedricen kaldırılmalıdır.

11- Vatandaş, hürriyet ve eşit muamele hakkına mutlak surette riayet edilmelidir.

12- Ordunun mes'eleleri süratle hal edilmelidir.

13- Din istismarcılığından vazgeçilmelidir.

14- Suistimaller oluyor mu bilmiyorum. Fakat olduğu hakkında umumi bir kanaat mevcuttur ve milletin, Hükûmete karşı itimatsızlığına sebep olmaktadır. Bu gibi kötülüklerin şiddetle bertaraf edilmesi lâzımdır.

15- Müstesna zamanlar ve günler haricinde hükûmet büyükleri ile memleket gezilerinde sayısı büyük vatandaş toplulukları ile karşılamalar yapmak usulü kaldırılmalıdır.

Çok Muhterem Vekilim;

Bu yazdıklarım aslâ bir parti ve politika mülâhaza ve tesiriyle değildir.

Memleketin durumunun bu tedbirlerin alınmasının zarurî kıldığına inandığım için arz ediyorum. Sizlerin vatanperverlik ve vicdanlarınıza hitap ediyorum. Memlekette çok şeyler yaptığınız muhakkaktır, fakat bu da aslâ kâfi değildir. Bu yapılan işleri müstemleke idareleri de yapar, yapıyor ve yapmıştır.

Asıl mühim olan toplumun ruhunda yaşama şevk ve azminin geliştirilmesi, hak ve hürriyet aşkının kökleştirilmesi ve vatandaş idrakinin yüksek ve necip hislerle donatılmasıdır. Olaylar bu yolda olmadığımızı göstermektedir. Talebelerin hürriyet duygusu ile yaptıkları mâsumane tezahürata karşı, idarecilerin hatası yüzünden kıtalar sevk edilmesi ve onların desteği ile emniyet kuvvetlerinin ilim yuvalarının içine kadar girerek talebeleri, profesörleri ile beraber coplarla ve kurşunlarla tedip etmesi feci bir şeydir.

O hengamede kız talebelerin yürekler parçalayan çığlıklarının analar, babalar ve halk ruhunda onulmaz yaralar açacağını ve açtığını anlamamak, memleketin huzuru bakımından büyük hata olduğuna kaniim. Bizim gençlerimizde hak, adalet ve hür-

riyet duygularının gelişmesinden ve kemâlinden memnun olmamız lâzım gelmez mi? İstikbâli hissiz, duygusuz müstemleke ruhlu, yalnız maddeci bedbaht insanlara mı bırakmak istiyoruz.

Sayın Vekilim, maruzatım muhakkak ki çok mühim ve hatta çok cüretkâranedir. Fakat memleket için, millet için, Hükûmet ve hatta partilerin selâmeti için dikkate alınması lâzımdır ve hatta çok lâzımdır.

Derin ve sonsuz hürmetlerimi sunarım.

(imza)
Kara Kuvvetleri Kumandanı
Orgeneral
Cemal GÜRSEL

TARİHÎ MEKTUBUN DEĞİŞTİRİLEN METNİ

Aziz Vekilim;

Dün geceki konuşmalarımızın ışığı altında zât-ı âlinize, memleketin huzur ve istikrarı için alınması lâzım gelen tedbir ve kararlar hakkındaki görüşlerimi arzetmeyi millî ve vatanî bir vazife bilirim.

Sayın Başvekilin açıklamalarını dinledim ve okudum; bunlarda, benim düşüncelerimin kabulüne müsait bir zemin henüz mevcut olmadığı aşikâr olarak belli ise de, gene de düşüncelerimin sizlere iblağının zaruretine inanıyorum.

Muhterem Vekil'im; şu hakikatı kabul etmek lâzımdır ki, Kayseri hadiseleriyle başlayıp, son karar ve feci olaylara kadar devam eden vak'alar, vatandaş ruhunda derin tesirler ve Hükûmete karşı telafisi güç hoşnutsuzluklar yaratmıştır. Hele Ordunun, talebelere karşı akılsızca kullanılması, işin vehametini arttırmış, Ordu mensuplarında da huzursuzluk ve güvensizlik hisleri belirmiş, korkulan şey olmuş, Ordu politikaya karıştırılmıştır.

Sayın Vekilim;

Bu ahvâl küçümsenecek, cebir ve şiddetle geçiştirilecek şeylerden değildir. Memleket, Hükûmet ve partinizin düştüğü bu müşkül va-

ziyeti kurtarmak için sükûnetli fakat ciddi ve cezri tedbirler almak lâzımdır. Bu tedbirler şunlar olmalıdır:

1- Cumhurbaşkanı istifa etmelidir. Çünkü bütün fenalıkların bu zat'tan geldiği hakkında memlekette umumi bir kanaat vardır.

2- Kabinede iyi kabul edilmeyen ve suihalleri bütün memlekete yayılmış bulunan zevat çıkartılmalı ve yeni kabine mutlaka dürüst, makûl, zorcu değil adalet ve şefkat hissi taşıyan zevattan kurulmalıdır.

3- İstanbul, Ankara Valileri ve Emniyet Müdürleri süratle değiştirilmelidir.

4- Ankara Örfi İdare Kumandanı değiştirilmelidir.

5- Son çıkarılan ve tahkik komisyonları ihdas eden kanun kaldırılmalıdır.

6- Mevkuf gazeteciler bir af kanunu ile kısa zamanda tahliye edilmelidir.

7- Son hadiselerde tevkif edilen talebeler serbest bırakılmalı, ilim müesseseleri yeniden faaliyete geçirilmelidir.

8- Şimdiye kadar çıkarılan bütün antidemokratik kanunlar tedricen kaldırılmalıdır.

9- Vatandaş hürriyet ve eşit muamele hakkına mutlak surette riayet edilmelidir.

10- Ordunun mes'eleleri süratle hal edilmelidir.

11- Din istismarcılığından vazgeçilmelidir.

12- Suistimaller oluyor mu bilmiyorum. Fakat olduğu hakkında umumi bir kanaat mevcuttur ve milletin Hükûmete karşı itimatsızlığına sebep olmaktadır. Bu gibi kötülüklerin şiddetle bertaraf edilmesi lâzımdır.

13- Müstesna zamanlar ve günler haricinde hükûmet büyüklerini memleket gezilerinde suni büyük vatandaş toplulukları ile karşılamaları usulü terkedilmelidir.

Muhterem Vekilim;

Bu yazdıklarım aslâ bir parti ve politika mülâhaza ve tesiriyle yazılmamıştır. Memleketin durumunun bu tedbirlerin alınmasını zaruri kıldığına inandığım için arz edilmiştir. Sizlerin vatanperverlik ve vicdanlarınıza hitap ediyorum. İyi düşününüz, iyi hareketler yapınız. Memlekette çok şeyler yaptığınız muhakkaktır,

fakat bu asla kâfi değildir. Bu yapılan işleri müstemleke idareleri de yapar, yapıyor ve yapmıştır. Asıl mühim olan, toplumun ruhunda yaşama şevk ve azminin geliştirilmesi, hak ve hürriyet duygusu ile yaptıkları mâsumane tezahürata karşı kıtalar sevk edilmesi ve onların desteği ile emniyet kuvvetlerinin ilim yuvalarının içine kadar girerek talebeleri, profesörleri ile beraber coplarla ve kurşunlarla tedip etmesi dünyada görülmemiş çok feci bir şeydir. O hengâmede kız talebelerin yürekler parçalayan çığlıklarının, analar, babalar ve halk ruhunda onulmaz yaralar açacağını ve açtığını anlamamak, memleketin huzuru bakımından büyük bir hata ve hazin bir gaflet olduğuna kaniim.

Bizim gençlerimizde hak, adalet ve hürriyet duygularının gelişmesinden ve kemâlinden memnun olmamız lâzım gelmez mi? İstikbâli, hissiz, duygusuz müstemleke ruhlu yalnız maddeci bedbaht insanlara mı bırakmak istiyoruz.

Sayın Vekilim, maruzatım muhakkak ki çok mühim ve hatta çok cüretkâranedir. Fakat memleket için, milletin selâmeti için, Hükûmet ve hatta partinizin kurtarılması için dikkate alınması lâzımdır ve hatta çok lâzımdır.

Saygılarımla. 3 Mayıs 1960

Kara Kuvvetleri Kumandanı
Orgeneral
Cemal GÜRSEL

"MENDERES, CENTİLMENLİĞİNİN KURBANI OLDU"

Türkeş, *"Gürsel'in Mektubu"* olayını anılarından naklederken, sözlerini şu cümle ile noktalıyordu.

"Adnan Menderes, centilmenliğinin kurbanı oldu. İhtilâl yönetimi ile zıtlaşmadan, iyi geçinmek istiyordu. Bu yüzden, Gürsel'in mektubu konusunda da suskun kaldı."

Hayatta kalan siyaset arkadaşlarının ifadelerine göre ise, Adnan Menderes, Gürsel'in mektubunun içeriğini biliyordu. Duruşmalar sırasında Menderesler susarken, Adnan Menderes'in avukatı Burkan Apaydın işin üstüne gidiyor, koskoca mahkeme salonunda herkese gergin dakikalar yaşatıyordu.

Apaydın, yumağın ucunu yakalamıştı ki; atışmalı geçen duruşmadan çıkarken kendisine derhal bir suç icad ediliyor ve hemen oracıkta tutuklanıp, susturuluyordu.

"GİZLİ ÖRGÜT"TE PANİK

1960'ların Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in, dönemin Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e 3 Mayıs 1960'da yazdığı *"muhtıra"* niteliğindeki mektup, *"gizli örgüt"*'te panik yarattı. Başgösteren telaş tabiî mektubun içeriğinden kaynaklanmıyordu.

O güne kadar, Silâhlı Kuvvetlerdeki gizli örgütün lideri konumunda olan Gürsel bir anda karar değiştirmiş ve *"Müdahaleyi şimdilik durduralım"* diyerek havlu atmıştı.

Orgeneral Gürsel'in bu beklenmedik kararı hemen Ankara'daki örgüt üyelerine duyuruluyor, beyninden vurulmuşa dönen genç subaylar, kısa süren bir şoktan sonra yeni arayışlara geçiyordu.

Türk ihtilâl tarihi içinde çok önemli bir yeri olan bu olayın baş aktörü şüphesiz Kurmay Albay Türkeş'di. Çünkü O, ünlü mektubu daktilo ettirmiş, ardından da Orgeneral Gürsel, Savunma Bakanı'nın davetine uyarken, her ihtimâle karşı güvenlik önlemleri aldırmıştı.

Bakan-Komutan görüşmesi bitiyor, Albay Türkeş, Cemal Paşa'yı, Millî Savunma'dan alıp, tekrar güven içinde konutuna götürüyordu.

Bu arada, Ankara'nın Bakanlıklar semtinde, Namık Kemal Mahallesi diye de anılan ünlü Saraçoğlu Mahallesi'ndeki Kara Kuvvetleri Komutanlığı konutunda çok, ama çok önemli bir diyalog sürüyordu.

Şimdi, bunu Türkeş'ten dinleyelim:

"Paşa'yı, Emir Subayı Şerafettin'le birlikte evine getirdik. Sonra, evin salonunda başbaşa kaldık. Paşa, 'Bakan bana izin verdi', *dedi.*

Millî Savunma Bakanı, size izin vereyim. İzmir'e gidin, dinlenin, demiş. Ardından da; siz, bu kargaşaların içinde bulunmayın, şeklinde düşüncelerini söylemiş.

Cemal Paşa'nın eşi o günlerde zaten İzmir'deki evlerinde kalıyordu..."

"MÜDAHALEYİ ERTELEYİN"

Orgeneral Gürsel ile, Kurmay Albay Türkeş arasındaki ikili görüşmelerin can alıcı bölümü bundan sonra başlayacaktı. Şimdi, o sahneyi izleyelim:

GÜRSEL - Vekil Bey izin verdi, İzmir'e gidiyorum.

TÜRKEŞ - Aman Paşam, arkadaşlar hazırlık yapıyor. Aşağı-yukarı herşey tamamlanmış gibi. İzmir'e gitmeseniz de, ben şimdi gitsem, arkadaşları bulsam, Harp Okulu'na çıksak. Olayı hazırlasak, Karargâhınızı oraya kursak, yarından itibaren harekâta başlasak?

GÜRSEL - Hayır!

TÜRKEŞ - Aman Paşam bizi yalnız, yüzüstü bırakmayın.

GÜRSEL - Bırakmam canım. Her zaman beraberiz. Ama, halkta birşey görmüyorum. Arkadaşlara selâm söyle. Bu şartlarda müdahaleye lüzum yok. Müdahale plânını geri bırakın, şayet iki parti arasında zıtlaşma daha çoğalırsa ve halk ikiye bölünür, vuruşma, çatışma başgösterirse, o zaman müdahale edelim.

* * *

Cemal Paşa aynı gece Ankara'yı alelacele terkediyor, giderken, arkasında pekçok bilinmeyeni de bırakıyordu. Acaba, Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'le neler konuşmuştu? Teslimiyet içinde miydi, yoksa başka hesabı mı vardı? İşte bu soruların cevabı o gün bugün karşılıksız kaldı. Çünkü her iki sorumlu, anılarını açıklamadan bu dünyadan göçtü. Ancak o günlerde fısıltı gazeteleri pekçok senaryo üretiyor, hattâ Millî Savunma Bakanı'nın, Komutanlarla anlaştığı söyleniyordu. Yassıada duruşmaları sırasında ise Adnan Menderes bir odada tecrit edilecek, Ethem Menderes'e, arkadaşları şüpheli gözle bakacaktı.

Cemal Paşa, Ankara'yı ansızın terkederken orduya bir de veda mesajı yayınlamıştı. Gürsel'in veda mesajı aynen şöyleydi:

T.C.
M.M.V.
KARA KUVVETLERİ KUMANDANLIĞI KARARGÂHI

SS :

KONU : Veda *3 Mayıs 1960*

1. Kara Kuvvetleri Kumandanlığından izinli olarak ayrılıyorum. Bütün silâh arkadaşlarıma arz-ı veda ederim.

2. Sizlere son sözlerim şunlar olacaktır.

Herşeye rağmen Ordunun ve taşıdığınız üniformanın şerefini daima yüksek tutunuz. Şu sırada memlekette esen hırslı politika havasının zararlı tesirlerinden kendinizi korumasını biliniz. Ne bahasına olursa olsun politikadan kat'iyyen uzak kalınız. Bu; sizlerin şerefi, ordunun kudreti ve memleketin kaderi için hayatî ehemmiyeti haizdir.

Bütün gayretinizi, memleket müdafaası için lâzım olan kudretinizi arttırmaya ve onu en yüksek dereceye çıkarmaya hasrediniz.

Sizlere inanıyor son erden en büyük Kumandana kadar cümlenizi derin saygı ve sevgi hislerimle selâmlıyorum.

3. Bu yazının en küçük birliklere kadar ulaştırılmasını rica ederim.

(imza)
CEMAL GÜRSEL
Org.
K.K.K.

DAĞITIM
Gereği
Orduya tamim edilmiştir.

Gürsel'in veda mesajı da, Hükûmet'te sıkıntı yaratıyor, Genelkurmay Başkanlı'ğının emriyle ordu içinde derhal toplatılıyordu. Cemal Paşa'nın, Ethem Menderes'e mektubu ile orduya veda mesajı kamuoyundan saklanıyor, ayrıca yayın yasağı da getiriliyordu.

Günler geçtikçe olay, dalga dalga tırmanacak, bir yandan askerî birliklerde köşe-bucak, Cemal Paşa'nın veda mesajının metni aranırken, bir yandan da Gürsel, adım adım izlenmeye alınacaktı.

Dış basın, olayı öğrenmişti. Yurtdışındaki radyo istasyonları Gürsel'in ansızın ve *"zorla"* izne çıkarıldığı yorumlarını yapıyor, orduya veda mesajının metnini de yayınlıyordu.

ÖNLEMLER SIKLAŞTIRILIYOR

Gürsel'in Başkenti terketmesinin ardından, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun 5 Mayıs 1960 tarihinde *"seyahat 1"* adıyla bir emir yayınlıyor, sokak ortasında, 4 kişiden fazla toplulukların dağıtılacağını, engelleneceğini, gerektiğinde sırası ile dipçik, süngü, ateşle müdahale ve tutuklama yöntemlerinin uygulanacağını bildiriyordu.

Aynı bildiride, devriye görevi yapanlar da uyarılıyor ve ***"Elinizdeki silâhı kaptırmamak için her türlü karşı saldırıda bulunabilirsiniz"*** deniliyordu.

Erdelhun Paşa'nın bu sert emri de derhal İstanbul ve Ankara Sıkıyönetim Komutanlıkları ile ülke çapındaki tüm Merkez Komutanlıklarına *"gereği için"* gönderildi.

Kara Kuvvetleri Komutanlığına vekâlet etmesi için Konya'dan, II.Ordu Komutanı Orgeneral Suat Kuyaş Ankara'ya intikal etti.

Ankara ve İstanbul kıpır kıpırdı. Öğrenciler sık sık gösteri yapıyor, Hükûmet ise, kendisine bağlı Komutanlar aracılığıyla, Cemal Paşa'yı izliyordu.

Orgeneral Gürsel aslında, İzmir'deki evine çekilmiş, eşi Melâhat Hanım'la birlikte emeklilik hayatına geçiş dönemi yaşıyordu. Ailenin tek evlâdı Özdemir Gürsel ise, İstanbul'un Sirkeci semtindeki Doğubank İşhanı'nda gümrük komisyonculuğu yapıyordu.

Gürsel'in veda mesajı *"olay"* oldu. Genelkurmay Başkanı'ndan sonra, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı da, Gürsel'le ilgili bir bildiri yayınladı. Bu bildiri ile, Gürsel'in basına verdiği demece *"yayın yasağı"* konuluyordu. Daha üç gün öncesine kadar Kara Kuvvetleri Komutanı olarak Ordu'da söz sahibi bulunan Gürsel, bir anda siyasî iktidarın hedefi haline geliyor, Silâhlı Kuvvetler'e hitaben yayınladığı veda mesajı yasaklanıyordu. Hatta o kadar ki, bu yasaklamanın dahi kamuoyuna duyurulmaması istenmekteydi.

Sıkıyönetimin, basında yayınlanması yasak olan 8 Mayıs 1960 tarihli emri şöyleydi:

T. C.
ÖRFİ İDARE KUMANDANLIĞI KARARGÂHI
ANKARA

8 Mayıs 1960
Saat: 00:35

Sayı : 7130-282-60
Konu : Neşir Yasağı

Halen İzmir'de, izinli olarak bulunmakta olan ve 14 Temmuz 1960'da kanunî yaş haddi sebebiyle emekliye sevki mukarrer (kararlaştırılmış) bulunan Kara Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral Cemal Gürsel'in bugün (7 Mayıs 1960) İzmir'de bir gazete muhabirine vaki beyanatı, son günlerde tahaddüs eden (sezilen) olaylar muvacehesinde (karşısında) umumî efkârda (kamuoyunda) yanlış tefsire sebebiyet vereceği mütalâa edildiğinden, işbu beyanatın ve bundan sonra da gazetelere vukua bulacak her türlü mesaj ve beyanatının da gazetelerde neşri yasak edilmiştir.

Bu neşir (yayın) yasağının, neşri dahi yasaktır. Bu tebligatımızın Ankara Emniyet Müdürü tarafından, bilumum (tüm) Vilâyet Emniyet Müdürlüklerine, Ankara'daki bilumum gazete Neşriyat (yayın) Müdürlüklerine çok acele olarak tebligatını rica ederim.

Namık Argüç
Korgeneral
Örfi İdare Kumandanı

YENİ LİDER ARAYIŞI

Ankara'yı terkeden Cemal Paşa, İzmir Bostanlı'daki bahçeli-müstakil evinde eşi Melâhat Gürsel'le birlikte istirahate çekiliyor, ama ardında bıraktığı fırtına, bir türlü dinmek bilmiyordu.

Paşa, Genelkurmay Başkanı'ndan sonra, daha düne kadar emrinde bulunan Ankara Sıkıyönetim Komutanı'nın da *"boy hedefi"* oluyordu.

Tüm bu olaylar sürüp giderken, Ankara'da *"Gizli Örgüt"* cephesi acaba ne yapıyordu? Şimdi, biraz da onlara bakalım. Bu pencereyi de yine Kurmay Albay Türkeş'e aralatalım:

"Paşa, Emir Subayı Şerafettin'le birlikte gece vakti gitti. Tabiî, biz

kaldık öyle. Bunu duyan arkadaşlar arasında bir üzüntü ve panik başladı.

Ne yapacağız? diye düşünürken, ilk hatırımıza gelen isim, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay oldu.

Sevilen bir şahsiyet. Ilımlı, subayları koruyan, seven bir general. Acaba Cemal Paşa'nın yerine, Cevdet Paşa'yı koyabilir miyiz? diye herkeste bir düşünce başladı.

Askerî harekât konusunda, kıt'alarda konuştuğumuz subaylar da, 'Bir orgeneralin yazılı emrini isteriz. Bunu sağlayamazsanız, biz bu işlere karışmayız. Biz yokuz' *, diyorlardı.*

Orgeneral aramaya koyulduk. Kurmay Albay Bekir Ecevit o sırada Genelkurmay Karargâhı'nda görevliydi. Cevdet Sunay Paşa'nın da çok sevdiği bir subaydı. Konu, arkadaşlar tarafından Ecevit'e açıldı. Cevdet Paşa ile konuşması için işaret verildi.

Paşa'dan haber geldi. Ama cevap, olumsuzdu. Cevdet Paşa, 'Ben de bunları beğenmiyorum. Hoşlanmıyorum bu adamlardan. Ama, böyle işlere beni karıştırmayın' *, demiş.*

Cevdet Paşa'nın cevabı olumsuz, fakat yaklaşımı olumlu idi. Kabul etmediğine üzülmedik. Bizi ele vermediğine sevindik.

İsterse, askerî savcıyı çağırıp, hepimizin ifadelerimizi aldırır ve tutuklattırabilirdi. Yapmadı bunu.

İstanbul'dan bir haber geldi. I.Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Fahri Özdilek'e de çengel atılmış. Hayır da dememiş, evet de dememiş."

MADANOĞLU, ÖRGÜTE GİRİYOR

Orgeneral Cevdet Sunay'ın *'hayır'* demesinden sonra yeni bir orgeneral, hattâ korgeneral bulmak mümkün olamayacaktı.

Gizli Örgüt üyelerinden Orhan Kabibay, arkadaşlarına, Kara Kuvvetleri Lojistik Başkanı Tümgeneral Cemal Madanoğlu'nun ismini öneriyordu. Teklif olumlu karşılanıyor, Kabibay, Cemal Paşa'yı ziyarete gidiyordu.

Yeni gelişmeleri de Türkeş'ten dinliyoruz:

"Orhan Kabibay, Cemal Madanoğlu için, 'Yahu ben, Paşa ile Kore'de beraber bulundum. Yakınlığım var biraz. Argo bir adam. Gideyim, konuşayım', *dedi. Ne yapalım, orgeneral olmazsa, tümge-*

neral olsun, diyerek Kabibay'ı göndermeğe karar verdim. Ancak, tek kuşkumuz, bizi ele vermesi idi...

Birlikte gittik. Ben, emir subayının odasında oturdum. Sonrasını Kabibay bana şöyle anlattı:

KABİBAY - Paşam, sizinle çok önemli bir mes'eleyi konuşmaya geldim. Kabul ederseniz, iki kelime ile cevap verin. Etmezseniz, hayır, deyin. Yalnız, söyleyeceğim mes'ele çok gizlidir. Kabul etseniz de, etmeseniz de gizliliğini korumanız lâzım. İfşa ederseniz, karşı tedbir alınmıştır!

MADANOĞLU - (Yerinden fırlayarak) *Nedir ulan senin söyleyeceğin?*

KABİBAY - Paşam, bu iktidarı biz devireceğiz. Gizli bir örgütümüz var. Devirmek için çalışıyoruz. Sizin de, aramıza katılmanızı istiyoruz. Kabul ederseniz evet, etmezseniz hayır, deyin. Yalnız, sırrımızı, emanetimizi saklayın!

MADANOĞLU - *Ulan biliyorsun bende t....... var, beyin yok.*

KABİBAY - Paşam, sen de biliyorsun; bizde ikisi de var.

MADANOĞLU - Ben, akşam yatağa yatıyorum, tümgeneralim, bir savaş olsa, tümeni nasıl kullanacağım, diye düşünüyorum. Alayın birini öyle mi sevketsem, öbür alayı, buraya mı koysam diye işin içinden çıkamıyorum. Sen, şimdi gelmiş, bana, Hükûmeti devirelim, iktidarı alalım diye lâf söylüyorsun. Bir de hemen cevap bekliyorsun. Bari, üç gün müsaade et. Düşüneyim.

KABİBAY - Yok, üç gün olmaz. Gizli kalması kaydıyla 24 saat izin veriyorum. "

* * *

Binbaşı Orhan Kabibay'ın, Tümgeneral Cemal Madanoğlu'na verdiği süre doluyor, 24 saatin bitiminde, Paşa da heyecanla beklenen tarihî kararını açıklıyordu:

"Ulan, erkeklik öldü mü, örgütünüze girmeyi kabul ediyorum..."

HARBİYELİLER, MENDERES'İ KAÇIRACAKTI!..

Türk Silâhlı Kuvvetleri içinde oluşan en büyük gizli örgüt, 1960 yılının ilkbaharında transferlerini olanca hızıyla sürdürüyordu.

Cemal Gürsel'in kulvarı terketmesinden sonra bir başka Cemal Paşa, Tümgeneral Madanoğlu, *"Ulan, erkeklik öldü mü?"* diyerek bu yarışa katılıyor, Paşa transfer furyasına hergün yeni halkalar ekleniyordu.

Gizli örgüt, kararını vermişti. Müdahaleyi *"kaçınılmaz"* görüyordu. Ama bu hedefe doğru başıbozuk gidiyordu. İlk hedef, Gürsel'in boşluğunu doldurmaktı.

İşte, gizli örgüt üyesi ve Kara Kuvvetleri NATO Şubesi Müdürü Kurmay Albay Alparslan Türkeş o günlerin manzarasını şöyle anlatacaktı:

"Son zamanlarda baktım, örgütte gizliliğe riayet edilmez olmuş. Mevcut iktidar da soğukkanlılığını kaybetmiş. İleri-geri çok sert beyanlar veriyorlar.

Madanoğlu'nu da aramıza aldıktan sonra, o zaman Tuğgeneral olan, Harp Okulu Komutanı Sıtkı Ulay'a, Muzaffer Yurdakuler'i gönderdik. O da 'peki' *deyip, kabul etmiş. Ama biz, hâlâ general aramayı sürdürüyoruz.*

Orgeneralden artık ümidimiz yok. General olsun da, hangi rütbede olursa olsun. Derken, bir-iki arkadaş İrfan Baştuğ Paşa ile konuşuyor. O da 'peki' *diyor, üç tane generalimiz oluyor.*

Böylece, bunlarla çalışmaya başladık. İşte, bu sıralarda Harp Okulu'nun yürüyüşü meydana geldi. Onu, biz düzenlemedik. O, kendiliğinden ve zannediyorum biraz da Halk Partililer'in kışkırtmasıyla meydana gelen bir olay.

Harp Okulu öğrencileri Ankara'da, toplu bir yürüyüş yapıyor, bunun başına da Veteriner Tuğgeneral Burhanettin Uluç geçiyor.

Tabiî, biz bundan hem telaşlandık, hem de öfkelendik. Bir ihtilâl komitesinin gizli çalışma yaptığı sırada dikkatleri çekici bu gibi olaylar, Hükûmetin tedbir almasına yol açar.

Buna canımız sıkıldı ama, kimseye de birşey söylemedik. Sıtkı Ulay Paşa da Harbiye Komutanı olarak işi kontrol edememiş."

TÜRKEŞ, İZLENİYOR MUYDU?

Orgeneral Gürsel'in İzmir'e gidişinin ardından Genelkurmay ve Hükûmet alarma geçecek, Kara Kuvvetleri Komutanı'nı adeta evinde göz hapsinde tutacaktı.

Bu arada Albay Türkeş, İzmir'e görevli olarak gidiyor, bunu duyan gizli örgüt üyesi arkadaşlarında müthiş bir kuşku beliriyordu.

Türkeş, İzmir gezisine şu açıklığı getirecekti:

"O sıralarda İzmir'de, NATO ile ilgili işim vardı. Gidip, döndüm. Cemal Paşa'ya uğramadım. Ama bir kısım örgüt üyeleri, benim gidişimden kuşkulanmışlar. 'MİT, Türkeş'i takip ediyor, O da İzmir'de Gürsel'le görüşmüştür. Türkeş, bundan sonra iyice izlenir', *diye benimle ilişkiyi kesmişler.*

Daha sonra Millî Birlik Komitesi'nde görev alan bazı arkadaşların bu şekilde beyanları çıktı. Bunlar, gerçek değil.

İzmir'de, Cemal Paşa'ya gitmedim. Yurtiçi Bölge Komutanlığı ve NATO ile ilgili işler için gittim. Bir gün kalıp, akşama döndüm. Gidiş, gelişim askerî uçakla oldu.

Onlar, benim trenle gidip geldiğim şeklinde anılar anlatıyordu. Aslı yok bunların."

Ankara'daki gizli örgüt üyeleri başta kendi arkadaşları olmak üzere, adeta havada uçan sinekten de kuşkulanıyorlardı. Aslında kuşku, işin doğasında vardı. İşte bu kuşku son zamanlarda daha da artıyor, dört duvar arasındaki konuşmaların sakıncalı olacağı kararına varılıyor ve 1960 Nisan, Mayıs toplantıları için *"açık hava"* seçiliyordu.

Bu iş için en iyi ortamın Gençlik Parkı olduğuna karar verildi. Örgüt üyeleri, Başkent'in bu ünlü parkını aşındırmaya başladılar. Parktaki cunta toplantıları nasıl yürütülüyordu? Onu da Türkeş anlatıyor:

"Bazen benim evde, bazen de Mustafa Kaplan'ın evinde toplanırdık. Ama, son zamanlarda buna son verdik. Gençlik Parkı'nda biraraya gelmeye başladık. Açık havada, yürüyerek, konuları tartışıyorduk.

Çalışmalarımız sözlü idi. Konuları, kesinlikle kağıda dökmüyorduk. Gençlik Parkı'nda, ağaçların altında gezer, kuytu yerlerde gelişmeleri tartışırdık.

Bu park toplantılarına kimimiz sivil, kimimiz de üniformalı gelirdi. Görüşmeler bittikten sonra, herbirimiz ayrı kapılardan dağılırdık..."

MENDERES'İ KAÇIRMA PLÂNI

1960'ın Mayıs ayı rüzgâr gibi geçiyordu. Olaylar da baş döndürücü hızla devam ediyor, Ankara ve İstanbul'daki üniversiteliler, derslere hiç girmiyorlardı.

Tarihe *"555-K"* diye geçen, *"Beşinci ayın, beşinci günü, saat beşte Kızılay'da"* başgösteren olaylar, tüm çevrelerde müthiş bir tedirginlik yaratıyordu.

Başkent'in Kızılay Meydanı'nda, devrin Başbakanı Menderes, otomobilinden inip, göstericilerin arasına dalıyor ve bir dizi tatsız olay yaşanıyordu.

Konular TBMM çatısından sokağa taşmıştı. Üniversiteliler de, fakültelerini terkedip, sokağı işletiyorlardı.

Diplomatik trafik ise aynı yoğunluktaydı. Başbakan Menderes'in 27 Mayıs 1960'da Yunanistan'ı resmen ziyaret edeceği açıklanmış, NATO Bakanlar Konseyi ise İstanbul'da toplanmıştı.

Ankara, 20 Mayıs'ta, bir önemli konuğu ağırlamaya hazırlanıyordu. Bu, Hindistan Başbakanı Nehru idi. Bu ziyareti haber alan gizli örgüt, yeni ve önemli bir plânı uygulama konusunda tartışma açıyor, bunun olumlu ve olumsuz yönlerini gözden geçiriyordu.

Plân şuydu:

Hindistan Başbakanı Nehru uçakla Esenboğa Havaalanı'na geldikten sonra Başbakan Menderes'le, üstü açılabilen bir otomobile binecekler. İki Başbakan, şehre girişte, yol boyunda bekleşen Ankaralıları selamlayacaklar.

İşte, böyle bir ortamda konvoy, silahlı güçler tarafından durdurulup, Başbakan Menderes, konuğu Nehru'nun yanından kaçırılacak.

Albay Türkeş, bu konuda şunları söyler:

"Menderes'in, Nehru'nun yanından kaçırılması teklifi, ihtilâl komitesine geldi. Konu tartışıldı. Böyle bir hareketin, dış dünyaya karşı iyi olmayacağı kanaatine varıldı. Bir yabancı misafir varken, bu tür hareketlere girişmenin, dış itibarımızı zedeleyeceği düşünüldü. Menderes'i kaçırma teklifi reddedildi."

* * *

Hindistan Başbakanı Nehru, belirlenen tarihte Ankara'ya geliyor, karşılanışı sırasında güvenlik önlemlerini alma görevi Harbiyelilere veriliyor, Menderes aleyhinde yer yer öğrenci gösterileri sergileniyor, konuk Başbakan da, bunları endişe ile izliyordu.

TÜRKEŞ'E, DIŞ GÖREV TEKLİFİ

İhtilâle yakın günlerde Albay Türkeş, çok önemli bir *"dış görev"* teklifine muhatab olacaktı.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun, Türkeş'i makamına çağırıp; kendisine, Kıbrıs Türk Ordusu Başkomutanlığı teklif edecekti. Bu olayı Türkeş şöyle anlatıyordu:

"Erdelhun Paşa, benimle görüştükten sonra, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun yanına gönderdi. Beni, Bakana yollarken, 'Kıyafetin düzgün olsun. Konuşurken, saygıda kusur etme', *dedi.*

Zorlu'yu ziyarete gittim. Aramızda, şu konuşma geçti:

ZORLU - Sizi, Makarios'un karşısına, Kıbrıs Türk Ordusu Komutanı olarak göndermeyi düşünüyoruz. Tuğgeneralliğe yükselterek, göndermeyi düşünüyoruz.

TÜRKEŞ - Muhterem Bakanım, askerlik mesleğinde ilerlemek istiyorum. Genelkurmay Başkanımıza da arzettim. Birkaç şartım olacak.

ZORLU - (Kaşlarını çatarak) Nedir şartın?

TÜRKEŞ - Türk Silahlı Kuvvetleri'nden kopmuş olmamalıyım.

ZORLU - Evet, başka?

TÜRKEŞ - Kendi sınıf arkadaşlarımın, kendi emsalimin sahip

olduğu hak ve imtiyazların aynen sahibi olarak devam etmeliyim. Terfiim sağlanmalıdır.

ZORLU - Kolay işler onlar... Memnun oldum görüştüğümüze. Hazırlıklı ol. Zamanını bildireceğim."

* * *

Evet, ihtilâl arefesinde Türkeş, işte böyle bir görev teklifi ile karşı karşıya bulunuyordu. Londra ve Zürich Anlaşmaları ile kurulan bağımsız Kıbrıs Devleti'nin, Türk kanadı Silahlı Kuvvetler Komutanı olacaktı.

Hükûmet, Rumları temsilen Devlet Başkanı olan Papaz Makarios'un karşısına, Türk komutan olarak, bir Kıbrıs Türk'ünü çıkaracaktı.

ÜLKE YÖNETİMİNE EL KOYMA ÖZLEMİ

Alparslan Türkeş, Kıbrıs Türk Komutanlığına atanma emrini bekleyedursun, biz kendisinin ülke yönetimine el koyma arzusunun ne zaman ve nerede başladığını öğrenmeye çalışalım.

Şimdi bu ve benzer soruların cevabını kendisinden alalım:

TURGUT - 1958 yılında, Elâzığ'a Tabur Komutanı olarak tayin edildiniz. Yeni görev yerinizde Aydemir size gizli örgüt üyeliği teklif etti. Bundan önce, gerek Türkiye'deki görevleriniz sırasında, gerekse iki defa gittiğiniz ABD'nde, Türkiye'yi sıkıntılardan kurtarmak için Ordu bünyesinde bir gizli örgüt kurup, ülke idaresine el koyma fikriniz oldu mu?

TÜRKEŞ - Zaman zaman düşündüğüm olmuştu ama bunun zorluğunu, imkânsızlığını gözönünde bulundurarak, böyle bir girişimde bulunmadım.

Kendim ilk Amerika'daki eğitimden geçip döndükten sonra askeri okullarda öğretmenlik yaptım. Bütün gücümü iyi bir öğretmen olmaya ve İkinci Cihan Savaşı'nda meydana gelmiş olan yenilikleri iyi kavrayarak, kendi orduma, kendi subaylarıma, kendi komutanlarıma, generallerime öğretip anlatmak üzerinde topladım bütün gayretimi.

Çünkü korgeneral rütbesine kadar generaller de eğitime tabi tutuluyordu. Ben, onlara da hocalık ediyordum. Yaşça da benden büyük, tecrübeli, rütbece de büyük, tecrübeli bulunmalarına rağmen, o zaman Genelkurmay böyle bir eğitim plânı uyguluyordu. Ben de yüzbaşı rütbesiyle onlara öğretmenlik yapıyordum.

ABD'de gördüğüm yenilikleri, yeni silahları, uygulanmış olan yeni

taktikleri onlara anlatıp öğretmeye çalışıyordum. Çok titizlikle bunun üzerinde duruyordum. İnanıyordum ki, onlara bunu iyice anlatıp öğretirsem, kabul ettirirsem, kendi Silahlı Kuvvetlerimiz de çok daha iyi duruma gelecek, durumu iyileşecek düşüncesindeydim ve öğretmenliğe vermiştim bütün gayretimi.

TURGUT - 27 Mayıs İhtilâli'ne yakın günlerde ülke yönetimine Silâhlı Kuvvetler mensubu olarak el koyup, gerek Silâhlı Kuvvetler'in, gerekse ülkenin sivil kadrolarının meselelerini halletme özlemi içerisinde olduğunuzu ifade ediyorsunuz?

TÜRKEŞ - Evet, o özlem içindeydik. Fakat bizim bu özlemimizi gerçekleştirme işini çok yakın bir gelecekte düşünmüyorduk. Şimdi hazırlanalım, hazırlık yapalım, teşkilâtlanalım, teşkilâtımızı güçlendirelim, genişletelim ve daha ileri bir tarihte, münasip göreceğimiz bir zamanda sarsıntısız bir müdahale plânlayalım diye düşünüyorduk. Fakat olaylar bizi aştı.

TURGUT - Çok süratli bir gelişme?

TÜRKEŞ - Çok süratli gelişmeler oldu. Tabii bunda, memleketteki Sovyetler'in desteklediği çok hızlı bir komünist faaliyetler, komünist hareketler...

TURGUT - Tehdit mi oluşturdu?

TÜRKEŞ - Müessir oldu. CHP'nin de, DP'nin uzlaşmaz ve sert tutumu da onları tahrik etti. Bundan ürken CHP'nin de girişiminin tesiri oldu. Biz bu gelişmeler karşısında kendi arkadaşlarımızla oturup durumu muhakeme ettiğimiz zaman, arkadaşlarımız şu neticeye vardılar. Bana dediler ki: *"Sizi biz, Liderimiz olarak Devletin başında görmek istiyoruz."*

TURGUT - Ne zaman oldu bu efendim?

TÜRKEŞ - Bu, 27 Mayıs'tan birkaç ay evveldir. Görmek istiyoruz...

TURGUT - Bizzat size mi söylüyorlar?

TÜRKEŞ - Evet. *"Bunun dışında başka birisine güvenimiz yok. Sizin bu hizmeti, bu görevi yapacak liyakatte olduğunuz inancındayız."* diyorlar.

TURGUT - Ankara Garnizonu'ndaki arkadaşlarınız mı söylüyor bunu?

TÜRKEŞ - Evet, arkadaşlarımız söylüyor.

TURGUT - Gizli örgüt mensubu arkadaşlarınız mı söylüyor?

TÜRKEŞ - Gizli örgüt mensubu arkadaşlarımız. Fakat bizim Silahlı Kuvvetler'de ve memlekette söz sahibi olabilmek için en az rütbenizin general olması lâzımdır. Halbuki siz halen genç bir albaysınız, yeni albay oldunuz. Bu bir handikap teşkil ediyor. Bizim istediğimiz hedefe varmakta güçlük meydana getirecek bir durumdur. Bu bakımdan, bu çeşitli ihtilâl örgütlerinin faaliyetlerine falan biz katılmayalım, hatta bu müdahale operasyonunda da yer almayalım...

TURGUT - Bunu arkadaşlarınız mı ifade ediyor?

TÜRKEŞ - Evet, yer almayalım.

TURGUT - Birkaç isim verebilir misiniz?

TÜRKEŞ - Meselâ Numan Esin, benim öğrencilerimdendi. O da gizli örgüt üyesiydi. Muzaffer Özdağ vardı, başka arkadaşlar vardı.

TURGUT - Daha çok genç subaylar?

TÜRKEŞ - Genç ve yaşlılar hepsi aynı şeyi ... Bunun üzerinde bir hayli durduk. Biz katılmayalım, biz çekilelim, bir kenarda seyirci kalalım diye. Fakat olaylar çok hızlı gelişiyordu. Ve yönetimi elinde bulunduran o günkü hükûmet, iktidar büyük gaflet içindeydi. Yani kaynaşmayı fark edemiyordu.

TÜRKEŞ, İHTİLÂLİ DP'Lİ BİLGİÇ'E HABER VERİYOR

Türkeş, ihtilâl konusundaki ilk sinyalini, kader arkadaşı, dostu, Demokrat Parti Isparta Milletvekili Said Bilgiç'e verdi. Türkeş, aslında gizli örgüt çalışmalarını eşi Muzaffer Hanım'dan dahi saklıyordu. Hattâ Elazığ'da, Talât Aydemir'in, gizli örgüt bilgilerini kendi eşine anlatmasını duyunca onu uyarmış, *"Böyle şeyler evde dahi anlatılmaz!"* demiş, Aydemir de *"Oldu bir kere..."* karşılığını vermişti.

Alparslan Türkeş, ihtilâl hazırlıklarını eşinden saklamasına gerekçe olarak, *"Bayanlar, duygusal olur. Ayrıca, onların dirençleri, böyle hayatî konularda yetersiz kalabilir. Onları üzecek bilgileri, kendilerine vermemek gerekir"* diyerek cevaplıyordu.

Evet, hayat arkadaşından sakladığı çok önemli bilgileri, üstü kapalı da olsa, kader arkadaşından saklamaması gerekirdi. *"Kader arkadaşı"* dediğimiz Said Bilgiç, Türkeş'in 1944 yılında tutuklu olarak yargılandığı *"Turancılık Dâvası"* sanıkları arasında yer alıyordu.

Bilgiç de, daha sonra Türkeş gibi bu dâvadan kurtulacak, 9 aylık tutuklulukla birlikte, hücre ve tabutlukta geçen cehennem günlerini tüm yaşantısı boyunca hâfızasından silemeyecekti.

İşte, Türkeş'le böylesine ortak bir kaderin sahibi olan Said Bilgiç 1950 yılında Demokrat Parti'den Isparta Milletvekili seçiliyor, bu görev 1954 ve 1957 seçimlerinde de yenileniyordu.

"DP'DEN İSTİFA ET!"

Kurmay Albay Alparslan Türkeş, 1960 ilkbaharında Ankara'nın Kumrular Sokağı'ndaki bir dost davetine katıldı. Davet sahibi, Nejdet

Sancar idi. Sancar, *"Turancılık Dâvası"*'nın 1 numaralı sanığı Nihâl Atsız'ın kardeşi oluyordu.

Dost davetinde, Türkeş'in yanı sıra, Demokrat Parti Isparta Milletvekili Said Bilgiç de bulunuyordu. Türkeş, böylesine yakın olduğu kişilerin arasında, üstü kapalı da olsa, bazı mesajları vermek gereğini içinde hissetti... Ve Said Bilgiç'le konuşmaya başladı:

TÜRKEŞ - Saidciğim, iyi gitmiyorsunuz. Bu DP iktidarı, hatalı işler yapıyor.

BİLGİÇ - Kardeşim, ben, Malatya ve Elazığ illerinin Parti Müfettişiyim. Oradaki teftişlerimden yeni geldim. İki gün önce geldim. Halk, Demokrat Parti'den çok memnun.

Eskiden ayağa giyecek çarık bile bulamazken, şimdi plastik pabuç giyiyorlar. Yani, refah durumları iyi. Bunu, DP sağladı.

CHP, halkı çok ezdi. 6 lira yol parası için köylünün kazancını, yatağını, yorganını sattırırlardı. DP, halkı bu durumdan kurtardı. Halk, bize memnuniyetini ifade ediyor.

TÜRKEŞ - Ama aydın, memur ve subaylar sizi sevmiyor! Bunu söylemeye mecburum. Çünkü eski dostuz. Herhalde gücenmezsiniz.

BİLGİÇ - Hayır, gücenmem. Ama, biz komutanlarla hergün konuşuyoruz. Temastayız. Onlar, bizden çok memnun.

TÜRKEŞ - Mesela, kimlerle görüşüyorsunuz?

BİLGİÇ - Mahmut Berköz Paşa. Dün akşam onunla beraberdim. Bir süre önce de Erdelhun Paşa ile görüştüm. Hepsi, bizden memnun. Bizi destekliyorlar.

TÜRKEŞ - Belki bunlar, sizden memnundurlar. Sizi destekliyor olabilirler. Ama onların altındaki kademede bulunan subaylar, memur ve aydınlar, size düşman! Sizden çok şikayetçiler. Onun için, ben endişe duyuyorum. Size bir teklifte bulunmak istiyorum. Gelin, Demokrat Parti'den istifa edin!..

BİLGİÇ - *(Durdu, düşündü, Türkeş'in yüzüne dikkatlice bakarak...)* Alparslan Bey, ben bu partinin kuruluşundan beri varım. İyi günlerinde beraber oldum. Nimetlerini gördüm. Gemi fırtınaya tutuldu, diye kendimi fare durumuna sokmak istemem. Gemimi terketmem! Gemim batacaksa, gemimle birlikte batarım!

BİLGİÇ'TEN SERZENİŞ

Nejdet Sancar'ın evinde, Türkeş-Bilgiç diyaloğu böylece noktalandı. Bilgiç, kısa bir süre sonra başlarına inen ihtilâlle birlikte tutuklanıp, Yassıada'ya gönderilecek, mahkûmiyetini ise Kayseri Cezaevi'nde çekecekti.

İhtilâlle birlikte iki eski dostun arası biraz tatsızlaşacak, ancak daha sonra bu kader arkadaşları *"dünür"* olacaktı. Said Bilgiç'in siyasî hayatı ihtilâlle noktalanırken, kardeşi Dr. Sadettin Bilgiç, 1961 yılında Adalet Partisi'nin kuruluşuna katılıyordu. Bilgiç'in parlamenterlik hayatı ise 1961'den 1980'e kadar kesintisiz 19 yıl devam edecek, Onu da bir ikinci ihtilâl 12 Eylül 1980'de yakalayacaktı.

Said Bilgiç'in, kader arkadaşına serzenişini, Türkeş'ten dinleyelim:

"Sonraki yıllarda, arkadaşlarımızdan, Said Bilgiç'in benden şikâyetçi olduğunu duydum. 'Kendisi, bu işin içindeydi, bana niye haber vermedi', *demiş.*

Ben de, Nejdet Sancar'ın evindeki konuşmayı, ortak dostlarımıza anlattım. Said Bilgiç'le konuştuğumuz günlerde, ihtilâl tarihi henüz belli değildi. Bu gibi durumlarda kesin gün ve saat tesbiti yapmak mümkün değil. Ama, üstü kapalı olarak bunları söylemiştim kendisine. Gerçekten, memleketin durumu da, buydu."

TÜRKEŞ'TEN, BİR BAŞKA UYARI

Türkeş, Said Bilgiç'ten başka, yine Demokrat Parti Çorum Milletvekili Kemal Güderoğlu'na, bu sefer bir yüzbaşı ile haber yollayacaktı. Ama, bunun dozu daha başkaydı. *"Tabutluk Arkadaşı"* Said Bilgiç'e söyledikleri gibi açık değildi.

Albay Türkeş, bu ikinci uyarısı konusunda şunları söylüyordu:

"Çorum Milletvekili Kemal Güderoğlu'nun akrabası olan Yüzbaşı bir öğrencim vardı. Beni çok severdi. Onunla bir gün konuşurken, Kemal Güderoğlu'na haber yolladım. 'Öğrencilerin üzerine polisi saldırtmak, muhalefet partisi ile bu derece kanlı-bıçaklı olmak, iş değil' *dedim. Vatan cepheleri teşkil edip, her akşam radyodan bunları ilân etmek, bıkkınlık getirmiştir. Soğukkanlı bir biçimde durumu gözden geçirsinler, diyerek uyarıda bulundum."*

* * *

Türkeş, ihtilâlle ilgili uyarılarını nakledip, hazırlıkları nasıl yaptıklarını ise şöyle anlatıyordu:

"Evet, anlayana sivrisinek saz...

Şimdi, İhtilâl Komitesi içindeki çalışmaları anlatacağım. Durumu inceledik... inceledik, kartopu gibi birşey. İhtilâl hazırlıkları ilerliyor. Genelkurmay ve Kara Kuvvetleri'ndeki toplantıların hepsinden haberimiz oluyor. Hattâ, birçoğunda bulunuyoruz. Arkadaşlarımızın konuşmalarını dinliyoruz. Herkes, o günkü iktidara karşı büyük bir öfke içinde, büyük bir düşmanlık içinde.

Bu işler Genelkurmay Karargâhında konuşulduğuna göre, artık örgütü aşmış.

Herşey meydanda. Yani Hükûmet, bunu nasıl haber alamadı, nasıl kavrayamadılar, ben ona şaşıyorum hâlâ..."

GENÇ SUBAYLARIN KUŞKUSU

Ankara'daki gizli örgüt toplantısına katılan genç subaylar, rütbelerinin küçük olması nedeniyle adeta kompleks içindeydiler. Zaman zaman da *"Acaba, bir kenarda mı dursak?"* diyorlardı.

İşte böyle bir toplantı sahnesini yine Türkeş nakledlyor:

"Arkadaşların çoğu, general rütbesi olmadan, işe hâkim olamayız, diye kuşku duyuyorlardı. Bunu, başarılarında ciddi bir engel olarak görüyorlardı.

Rütbeleri küçük olduğu için, ihtilâl anında, emirlerinin yerine getirilmesinde sıkıntılar doğabileceğini düşünüyorlardı.

Bunlar, uzun uzun tartışıldı. Genç arkadaşlar, 'Kenarda duralım', *dediler. Onlara cevabımız şu oldu:*

İhtilâl hareketinin dışında kaldığımız zaman, darbeyi yapıp da, başarı kazananlar, iktidarı ellerine geçirince, bizleri tasfiye edebilirler.

Bitaraf (tarafsız) olan, bertaraf edilir. Yani, biz general olmayı beklerken, toptan kökümüz kazınır. Ordu dışında bırakılırız. O zaman da hiçbir şey yapamayız.

O halde, gelişmekte olan ve önlenmesi mümkün görülmeyen bu gizli örgüt faaliyetlerine katılalım. Devam edelim ve örgütü ele geçirmeye, hâkim olmaya çalışalım. Bu, daha akılcı yoldur."

ÖRGÜTTE, DP-CHP ÇEKİŞMESİ

İhtilâl yaklaştıkça, *"Hesap sorma"* işi gündeme geliyor, *"Kanlı mı olsun, kansız mı?"* tartışmaları yapılıyordu. Bazı örgüt üyeleri, DP'li-

lerden mutlaka sert bir biçimde hesap sorulmasını istiyor, bazıları ise *"partilerüstü kalalım"* diyordu.

O günleri de, Türkeş'in anılarından izliyoruz:

"Bizim dışımızdaki gruplar çok katı idi. Aşırı konuşmalar yapıyor, aşırı davranışlarda bulunuyorlardı. Bunların aşırılıkları üzerine, meydanı onlara bırakmamak için işi sıkı tuttuk.

Bunlar, ortaya dinmez bir Demokrat Parti düşmanlığı koyuyorlardı. DP'lilerin, elektrik direklerine asılmasını istiyor, intikama hazırlanıyorlardı.

Biz ise, DP'nin, Türk milletinin evlâtları tarafından kurulduğunu, demokrasilerde, hoşgörü gerektiğini söylüyorduk.

Bizim ihtilâl stratejimiz şöyleydi:

* *Partilerüstü bir müdahale plânlayalım.*
* *Herkese karşı tarafsız davranalım.*
* *Eşitliğe dayalı bir yönetim kuralım.*

Bizim tezimiz buydu. Halk Partisi'nden hava alanlar, orayla temasta bulunan arkadaşlarımız ise bundan hoşlanmıyordu.

Uzun tartışmalardan sonra gücümüzü hissettirdik. Aramızda zâhiri bir birlik görüntüsü oluştu.

Birlikte, iktidarı yıkma konusunda anlaşıp, faaliyetlerimizi yoğunlaştırdık..."

TÜRKEŞ, İHTİLÂLİN FİİLÎ LİDERİYDİ

29 Ekim 1923'de ilân edilen Cumhuriyetin ilk askerî müdahalesi silüetini gösterdiğinde, takvim yapraklarında *"26 Mayıs 1960 Perşembe"* yazısı okunuyordu.

Evet, ihtilâl kapıya dayanmıştı. Orgeneral Cemal Gürsel yarışı terkedip İzmir'e gitmiş, ardından gizli örgüte birkaç general transfer edilmişti.

Ama, gerçek lider kimdi?

Gizli örgüt, aralarına henüz girmiş olan, geçmişte bu işlere kafa yormamış bulunan paşalardan mı emir alacaktı?

Tüm bu soruların cevabını Kurmay Albay Alparslan Türkeş'ten dinleyelim:

"27 Mayıs İhtilâli'nin fiilen lideri bendim. General olmamama rağmen, fiilen liderliğini ben yaptım. General olsaydım, herhalde bir disiplin, sağlam bir disiplin kurmuş olacaktım örgüt içerisinde.

Örgüt, hiçbir zaman disiplinli bir örgüt olamadı. Bundan dolayı da birçok aksaklıklar meydana geldi."

Türkeş, ihtilâl lideri olmadan önce, kendisinde daima liderlik vasfı hissettiğini de şu sözlerle açıklıyordu:

"Ben, kendimi bildim bileli, kendimi lider hissettim. Yani, başkasının arkasından gitmek, aklımdan geçmedi. Daima, her işde inisiyatif sahibi oldum.

Düşünürdüm yarını, yarınları, yarınların da ötesi. Yarınları daima düşünmek huyumdu benim, çocukluğumdan beri..."

27 Mayıs İhtilâli'nin fiilî lideri, *"liderlik vasfı"* konusunda çocukluk günlerine gidiyor ve kararlılığını örneklerle sergilemeye çalışıyordu.

Bu konudaki söyleşimiz şöyleydi:

-Henüz 15-16 yaşında, ortaokulu bitirmişiniz. Kıbrıs'tan ailenizi peşinize katıp; anneniz, babanız ve kızkardeşinizle birlikte Anavatan Türkiye'ye göçüyorsunuz. Bu hareketiniz, liderlik özelliğinizin ilk tezahürü mü?

- Herhalde. Yani artık babama karşı direnmeye, direnç göstermeye başladım o yaşta. Daha küçükken tabii onu yapamıyordum. Ama, o yaşta artık dayatıyorduk. Yani, bu böyle olacak, diyordum. Siz, bunu kabul etmezseniz, o zaman ben, kendim gideceğim diyordum.

'Nasıl gideceksin?' dedikleri zaman, *'Girne limanına gider, Anadolu'ya kereste taşıyan yelkenlilerden birisinin kaptanı ile anlaşır, tek başıma gider, askerî liseye kaydolurum'*, dedim.

* * *

Tarih: 26 Mayıs 1960 Perşembe.

Başkent Ankara garnizonunda bulunan gizli örgüt, ihtilâl tarihini kararlaştırıyordu:

"Bu geceyarısından itibaren harekâta geçilecek ve müdahale, şafakla birlikte tamamlanacak."

Şimdi, ihtilâl arefesini, Kurmay Albay Alparslan Türkeş'le birlikte adım adım izleyelim:

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, ülke yönetimine ilk defa el koyuş hazırlıkları nasıl başladı?

- Cemal Gürsel Paşa, bizi bırakıp, İzmir'e gittikten sonra, bir sarsıntıya sebep oldu. Önce bize söz vermiş olan bazı tabur komutanları, bazı birlik komutanları da, bu defa bir orgeneralin yazılı emri olmadıkça harekâta katılamayacaklarını söyleyerek, karşı çıktılar. İşte, bunu çözmek için arkadaşlar general bulmaya çalıştı. General Madanoğlu bulundu...

- Madanoğlu'nda mı karar kılınmıştı?

- Hayır, İrfan Baştuğ, Sıtkı Ulay da vardı.

- İstanbul'da?

- İstanbul'da da Birinci Ordu Komutanı Fahri Özdilek'ten söz alın-

'dı. Kendisiyle, Orhan Kabibay konuşmuş. Bizimle beraber olacağını söylemiş.

- *Ankara'daki öteki gelişmeler nelerdi?*

- Son günlerde Muammer Ürgen Paşa'yı da kazanmıştık. Bunu da bize, Kurmay Albay Muzaffer Yurdakuler temin etti. Yurdakuler çok zeki, çalışkan, sempatik ve sevimli bir kimsedir. Yapı itibariyle, karakter itibariyle girgindir, akıllıdır. Ankara Merkez Komutanlığı bizim için çok önemli idi. Bu meseleyi hallettik. Muammer Paşa'dan söz aldık.

- *Harekâta hazır hale geldiniz mi?*

- Ankara için bize endişe veren birlik, Zırhlı Eğitim Merkezi idi. Bir alay gücünden daha fazla güç ifade eden tanklar bulunuyordu. Orada, eğitim faaliyeti vardı. Komutanı, Yusuf Demirdağ Paşa idi. Yusuf Paşa çok iyi bir asker, temiz bir adamdı. Hükûmetin adamı olarak tanınıyordu. Yani, Hükûmet ona çok güveniyordu.

Müdahaleyi plânlarken, düşünürken tabii şunları hep gözönüne aldık:

- Ankara'da bulunan kuvvetlerin başında kimler var?
- Bunlar bize katılır, bizimle birlikte hareket eder mi?
- Katılıp hareket etmediği taktirde, tarafsız ve pasif kalır mı?
- Seyirci kalır mı?
- ...Veya, karşımıza çıkar mı?

Bütün arkadaşların, bu konudaki kanaati, Tümgeneral Yusuf Demirdağ'ın karşımıza çıkacağı şeklinde idi. Bu, bizim işimizi alt-üst eder, deniliyordu.

Ayrıca, Harp Okulu'nun arkasında Tank Taburu var. Onun Komutanı da Tank Binbaşısı Hakkı Bozkaya. Benim de sınıf arkadaşım. İyi bir insan, iyi bir subay. Fakat birçok yoklamalarımıza rağmen hiç yanaşmadı. Yani bizimle beraber hükûmete karşı bir harekette bulunmak istemedi.

Zaten O'na açılamadık, cesaret edip de açılamadık. Yokladık, baktık ki müsait değil. İşte bütün bu durumları dikkate alarak tedbir düşündük."

DEMİRDAĞ PAŞA'YI İZOLE ETME PLÂNI

Kurmay Albay Türkeş saatler ilerlerken harekâtı hedefine ulaştırmak için ne gibi tedbirler aldıklarını anlatmaya devam ediyordu:

"Yusuf Demirdağ Paşa, harekât sırasında kuvvetlerinin başına gitmemeliydi. Evindeyken onu izole edip, tecrit edip, ele geçirmeliydik. Öldürmek, böyle bir şey aklımızdan geçmiyor. Onu ele geçirerek devre dışı bırakmak durumunda zırhlı birliklerden bize zarar gelmeyeceği düşüncesindeydik.

Tank Taburu'nun başından da Hakkı Bozkaya'yı uzaklaştıralım dedik. Yerine ise Tabur Komutan Vekili olarak görev yapan Selahattin Bey'i getirecektik. Tank Taburu'ndaki bölük komutanı yüzbaşılarla da anlaştık.

Yusuf Demirdağ Paşa'yı izole etmek için bir ambulansla kaçırma plânı yaptık. Buna göre iki görevli subay bir ambulansla Yusuf Paşa'nın evine gidecekler. Ambulansı, görünmeyen bir yere park edecekler. Daha sonra bu subaylar kapıyı çalıp,Sıkıyönetim'den geldiklerini ifade edecekler. Kapıyı Paşa açarsa mes'ele yok, hanımı açarsa, Yusuf Paşa'yı çağırtacaklar. Paşa kapıya gelince zor kullanıp, ambulansa bindirecekler ve Harp Okulu'na kaçıracaklar.

O sıralarda, Ankara'daki kuvvet durumumuz şöyleydi:

Tümgeneral Selahattin Kaptan komutasındaki 28.Tümen birlikleri ile anlaşma yapılmış, tabur komutanları, emrimizde harekete geçmeyi kabul etmişlerdi. Alay komutanları Nami Günal ile Fikri Güleç ve Tümen Komutan Yardımcısı Tuğgeneral Fikret Esen'in, harekâttan haberleri yoktu.

Harp Okulu ile anlaşma tamdı. Okul Komutanı Sıtkı Ulay, Okul Alay Komutanı Topçu Albay Mücteba Özden, Okul Tabur Komutanı Piyade Yarbayı Hikmet Akıncılar ve pekçok kıt'a subayı ile anlaşma sağlanmıştı. Aslında ihtilâl hazırlıklarını Harp Okulu'nda kolaylıkla yapıyorduk. Çünkü 22 Mayıs Cumartesi günü Harp Okulu öğrencileri Ankara'da olaylı bir yürüyüş yapmış, bunun üzerine Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun, okuldaki subayları toplayarak, onlara belindeki silahını gösterip, bununla beyninizi patlatacağım, demişti. Ardından da tüm subayların evlerine gitmelerini yasaklamış, kısacası onları birliklerine adeta hapsetmişti.

Harp Okulu'ndaki subaylar gece-gündüz orada bulundukları için ihtilâl hazırlıklarına kolaylıkla ayak uyduruyorlardı. Ama günler geçtikçe evlerine gidememenin stresini de yaşıyorlardı.

26 Mayıs Perşembe günü jeep'e atlayıp Ankara Garnizonu'ndaki birlikleri gezmeye başladım. Genelkurmay Muhafız Kıt'a Komu-

tanlığına geldiğimde Tabur Komutanı olarak görev yapan Piyade Binbaşısı Fâzıl Akkoyunlu, tüm hazırlıkların yapıldığı işaretini veriyordu. Denetlemelerimi diğer birliklerde sürdürdüm.

Üzerinde titizlikle durduğumuz ve en kritik birlik olan Zırhlı Birlikler Okulu emrindeki Bindirilmiş Piyade Bölük Komutanı Binbaşı Mehmet Ali Güleç, aramızda bulunan cesur, fedakâr ve her an harekâta hazır bir arkadaşımızdı. Onun aracılığıyla, Tank Taburu'nun Harekât ve Eğitim Subayı Tank Binbaşısı Selahattin Alparslan, Tank Bölük Komutanı Tank Yüzbaşısı Rahmi Yeşil ve daha birkaç tank subayı da bize katılmıştı.

İHTİLÂL, 25 MAYIS'TA YAPILSIN

Gizli Örgütteki arkadaşlarım Suphi Karaman, Sezai O'kan ve Kadri Kaplan beni, 23 Mayıs Pazartesi günü Millî Savunma'daki 23 numaralı odada cunta toplantısına davet ettiler. Toplantıya katılmadım. Çünkü o toplantıya pekçok kişiyi çağırdıklarını öğrendim.

Kendi aralarında, ihtilâl tarihi olarak 25 Mayıs 1960 Çarşamba gününü belirlemişler. Ancak, Sarıkışla'daki tabur komutanları, harekât için bir orgeneralden yazılı emir istemişler.

Toplantıda sert tartışmalar olmuş. Cuntadaki Ekrem Acuner, Sezai O'kan'ı odadan kovmuş.

Bu toplantıda, harekât gününün İstanbul'daki arkadaşlara telefonla bildirilmesi için bir de parola belirlenmiş. Parola şöyle:

'Dündar Seyhan'ın oğlu bütünlemeye kaldı veya sınıfını geçti!..'

* *Parolada, bütünlemeye kaldı denilirse, harekâtın geri bırakıldığı anlaşılacak,*
* *Sınıfını geçtiği söylenirse, harekâtın zamanında yapılacağı mesajı verilmiş olacak.*

* * *

İşte, Sarıkışla'daki çatlak yüzünden, harekât 27 Mayıs 1960 Cuma gününe erteleniyordu.

Süvari Alayı bizim emrimizde hareket edecekti. Alay komutanlığını arkadaşımız Reşit Çölok yapıyordu. Grup komutanları olarak binbaşı Turgut Alpagut ve Vehbi Ersü vardı. Onlar da bizim arkadaşlarımızdı."

CELÂL BAYAR, NASIL KAÇIRILACAKTI?

"Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanlığını örgütümüzden Kurmay Albay Osman Köksal yürütüyordu. Köksal'la yapılan plâna göre biz harekâtı başlatınca kendisi Cumhurbaşkanı'nın huzuruna çıkıp, 'Sayın Cumhurbaşkanım aşağıda bir ayaklanma varmış. Zât-ı âlinizi korumam lâzım. Buyurun sizi bir tanka bindirip, emin bir yerde saklayalım' *diyecek. Daha sonra Celâl Bayar'ı Harp Okulu'na getirip bize teslim edecek.*

Harp Okulu'nda her türlü hazırlıklar yapıldı. Okul Komutanı Sıtkı Ulay Paşa, 'Harp Okulu'nu harekete geçiririz, siz merak etmeyin' *dedi. Alay Komutanı, Topçu Alay Komutanı Müjdat Bey'le de biz anlaştık. Tabur Komutanı Hikmet Akıncılar,* 'Emrinizdeyim siz ne derseniz, sizinle beraber ölürüm', *dedi.*

Herşey çok iyi ayarlandı. Harekâta girişmesek, gevşemeler olacaktı. Zaten Genelkurmay Başkanı'nın emriyle Okul'daki bütün subaylar bir haftadan beri evlerine gidemiyorlardı. Bu fırsatı iyi değerlendirmemiz lâzımdı. Aslında işin beklemeye tahammülü kalmamıştı. Subayların da sabrı..."

27 MAYIS İHTİLÂLİ HAMAMDA BAŞLADI

27 Mayıs ihtilâli hamamda başladı. Evet, evet yanlış okumadınız hamamda. Hem de Genelkurmay Karargâhı'ndaki hamamda.

Ankara'nın Bakanlıklar semtinde bulunan Genelkurmay Başkanlığı binasında 26 Mayıs 1960 Perşembe günü saat 18.00'de, dünya ihtilâl tarihinde herhalde benzeri olmayan çok ilginç bir senaryo sahneye konuluyordu. Genelkurmay Başkanlığını korumakla görevli Muhafız Taburu'nun Komutanı Piyade Binbaşı Fâzıl Akkoyunlu Tabur binasında bulunan hamamın yakılması için emir veriyordu.

Bu arada mesaisi biten bazı subayların yıkanmak amacıyla hamama girdiği gözleniyor, bir kısmı ise evlerine gidiyordu. Hamam yavaş yavaş müşterilerini almaya başlamıştı. Tabur Komutanı Fâzıl Akkoyunlu hamam senaryosunu titizlikle uyguluyor, yıkanması gereken subayları oraya sevkediyordu.

* * *

Günün ilk saatlerinde Ankara'daki cunta önderleri ihtilâl için *"start"* vermişti. Lider kadro saat 21.00'de Harp Okulu binasında buluşmak üzere randevulaşmış, bu arada Kurmay Albay Alparslan Türkeş tüm gününü Ankara'daki birlikleri ziyaretle geçirmişti.

Akşam saatlerine ulaşıldığında hiçbir aksaklığın olmadığı gözlendi. Türkeş, Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki evine geldiğinde Tank Yarbayı Muzaffer Karan ile eş ve çocuklarını misafir olarak karşısında bulmuştu.

Gerek Türkeş ve gerekse Karan'ın eş ve çocukları günün öneminin farkında değillerdi. Bir ara Karan, Türkeş'in koluna girip, kendisini balkona çıkarıyor ve şunları söylüyordu:

"Sezai O'kan, benim bu gece saat 21'de Harbiye'de bulunmamı istedi. Gece, harekât başlayacak dedi. Kendisine güvenmiyorum. Gidip gitmemekte tereddüte düştüm. Gideyim mi?"

Türkeş, silâh arkadaşı ve evdeki konuğu Muzaffer Karan'a *"Evet, 20.45'te seni gelip evden alacağım. Birlikte gideceğiz. Gece, harekâtı başlatacağız."* cevabını veriyordu.

HAREKÂT BAŞLIYOR

Kurmay Albay Türkeş, harekâtın başlayacağını Muzaffer Karan'a açıklamıştı. Bundan sonra çok çetin bir mücadele dönemi başlıyordu. Şimdi bu dönemi safha safha Türkeş'ten dinlemeye koyulalım:

"Muzaffer Karan'ı yolcu ettikten sonra yemeğimi yiyip, pijamamı giydim ve istirahate çekildim. Eve hiçbir şey hissettirmek istemiyordum. Adeta günlük yaşantımı sergiliyordum. O kadar ki, şöyle bir uzandım, günlük gazeteleri de okuma fırsatı buldum. Saat 20.30'da eski öğrencilerimden Piyade Üsteğmeni Mehmet Alanyuva kapı zilimizi çaldı. Kalktım, kendisini karşıladım. Beni götürmeye gelmişti. Eşime ve çocuklarıma, sıkıyönetim nedeniyle önemli bir göreve çağrıldığımı söyledim, gece gelemeyebileceğimi ifade edip, merak etmeyin diyerek ayrıldım.

İlk uğrağım, Muzaffer Karan'ın evi oldu. Ama beni beklemeden Harp Okulu'na gittiğini söylediler. Daha sonra Genelkurmay Muhafız Tabur Komutanlığı'na ulaştım. Tabur Komutanı Piyade Binbaşı Fâzıl Akkoyunlu, karargâhında idi. Beni karşıladı. Akkoyunlu, taraftarımız subayları taburda toplayabilmek için hamamı yaktırmıştı. Bu arada hükûmet yanlısı subayların dikkatini çekmemesi için sözkonusu senaryo uygulanıyordu. Hatta, olaydan habersiz olan subaylar, bize bağlı olanları taburda görüp, o saatte ne işleri olduğunu sormuşlar, onlar da hamama yıkanmaya geldik, demişler.

KARARTMA GECESİ

Herkes oyununu gayet güzel oynuyordu. Bu arada dikkat çekmemesi için tabur odasının ışıkları söndürülmüştü. Kapıyı açıp, ışıkları yaktım. Baktım, her masada tanıdık tanımadık birçok subay oturmuş, karanlıkta bekliyorlardı. Bunlardan Kurmay Binbaşı Hasan Sağlam gözüme ilişti. Benim maiyetimde görev yapıyordu. Gözgöze geldik, ama ona da ötekilerine de hiçbir şey sormadım.

Sözüm ona bu karanlıkta bekleşenler, Fâzıl'ın ifadesine göre, hamamda yıkanmaya gelmişlerdi. Manzara buydu. Harekâttan ha-

beri olmayan subaylar, bu durum karşısında hiç şüphelenecek halde değillerdi. Fâzıl Akkoyunlu ve öteki arkadaşlara başarılar dileyerek, Tabur Karargâhı'ndan ayrıldım.

Bundan sonraki durağım, Yedeksubay Okulu idi. Okul Komutanı Tuğgeneral Abidin Paşa için hükûmetin adamı olduğu söyleniyordu. Ortalık sakindi. Subaylar hazır, komutanları da başlarındaydı. Tank Taburu'na geldiğimde, daha önceki plânımızın uygulandığını gördüm. Tabur Komutanı Binbaşı Hakkı Bozkaya devre dışı çıkarılmış, evine gönderildikten sonra, komutanlığı Binbaşı Selahattin Alparslan üstlenmişti.

İHTİLÂL KARARGÂHI

Son durağım Harp Okulu idi. Binaya arka yoldan çıktım. Öğrenciler, binanın çevresinde güvenlik kordonu oluşturmuştu. Okulun Taktik Öğretmeni olduğum için öğrenciler beni tanıdı. 'Parola', *dediler;* 'İnkılap' *cevabını verdim. Daha sonra Okul Komutanı Tuğgeneral Sıtkı Ulay ile karşılaşıp, kucaklaştık. Kendisi dışarıda meşguldü. Ben komutanlık odasına doğru yol aldım. Kurmay Başkanı Kurmay Albay Tevfik Bey ile Üçüncü Şube Müdürü Kurmay Albay Sadettin Bey tarafından karşılandım. Kara Kuvvetleri Karargâhı'nda görevli olduğum için bu albaylar benden şüphelenmişlerdi. Teftişe geldiğimi zannetmişler. Harp Okulu öğrencilerinin yürüyüşü ile ilgili ayaküstü savunma yapıyorlardı. Yürüyüşten üzüntü duyduklarını, öğrencilerin kandırılmış olduğunu söylüyor, Sayın Genelkurmay Başkanımıza bunları anlatın, şeklinde bağlılık mesajı veriyorlardı.*

Komutanlık odasına girdim. Tam karşıda, makam masasının solunda Tümgeneral Madanoğlu başı eğik bir vaziyette oturuyordu. Dirseklerini dizlerine dayamıştı. Düşünür vaziyette idi. Hemen onun yanıbaşında Tuğgeneral İrfan Baştuğ ve Tuğgeneral Gani Güvener bulunuyordu. Gani Paşa, Ankara'ya görevli olarak gelmiş, Harp Okulu'nda konaklayacakmış.

Karargâhta, gizli örgüt mensubu arkadaşlarımızdan Fikret Kuytak ve Ekrem Acuner de oturmuş, bekleşiyorlardı."

MADANOĞLU: "YAHU BU İŞTEN VAZGEÇELİM"

İhtilâl için düğmeye basılmış, bu işin öncüleri Harp Okulu'ndaki karargâhlarında toplanmaya başlamıştı. Ancak, hava hiç de iyi değildi. Karamsarlık hâkimdi. Öğrenciler, işi sıkı tutmuştu ama komutanlarda pek bir hareket yoktu. Karargâhtaki sessizliği Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in selâmı bozacaktı.

Şimdi, o sahneyi izleyelim:

TÜRKEŞ - İyi akşamlar efendim. Nasılsınız?

MADANOĞLU - *(Başını yerden kaldırdı, rengi sararmıştı.)* Yahu Türkeş, hazırlık yok, b.. yok, kuvvet yok. Bu işten vazgeçelim. Toplanıp, Celâl Bayar'a gidelim, Adnan Menderes'i Başbakanlık'tan alıp, başka iyi bir adamı getirsin, başbakan yapsın. Bu iş de böyle hallolsun. Daha iyi olur.

TÜRKEŞ - Paşam, kuvvet hazır, plân hazır, herşey hazır. Yayı gerdik, oku salacağız. Artık, geri dönüş yok!..

Bu diyalogtan sonra o koskoca komutanlık makamında soğuk bir hava esiyor ve Madanoğlu sessizliğe gömülüyordu. Albay Türkeş ise, işlerin bozulabileceği korkusundaydı. Madanoğlu'nun sözleri karşısında çok öfkelenmişti. Etrafındaki subaylara renk vermemeye çalışıyordu.

* * *

Kısa bir süre sonra Harp Okulu Komutanı Tuğgeneral Sıtkı Ulay makama geliyor ve orada bulunanlara çalışmalar hakkında bilgi veriyordu. Bu arada zaman ilerliyor, gizli örgüte mensup pekçok subaydan bir ses çıkmıyordu.

Saatler 22.30'a yaklaştığı halde Sami Küçük, Sezai O'kan, Muzaffer Karan, Mithat Ceylan, Vehbi Ersü ve Refet Aksoylu hâlâ ortalarda yoktu. Bunlardan Aksoylu, ihtilalin ilk iki günü de ortada görünmeyecekti.

Gizli örgütte aktif görevi olmadığı halde Kurmay Albay Memduh İnceoğlu, Kurmay Albay Nusret Özselçuk, Kurmay Albay Necati Kumruoğlu ve Tank Binbaşı Dündar Taşer ilk saatlerden itibaren harekâta hazır hale gelmişlerdi. Saat 23'te Suphi Karaman, Sami Küçük, Muzaffer Karan ve Sezai O'kan ile Mithat Ceylan Harp Okulu'na geliyor, zihinlerdeki kuşkular gideriliyordu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Harp Okulu'nda bir yandan harekât plânlanırken, bir yandan da subaylar hazır hale getiriliyordu. Bu arada Piyade Yarbayı Saadettin, *'Hükûmete karşı gelinmez, harekâta katılmak istemiyorum'* diye tavır koyuyor, buna Kurmay Albay Sevinç de ayak uyduruyordu. Her iki subay göğüslerine dayanan tabancalarla komutanlık karargâhından dışarı çıkarılıyor, bodrum katta bir odaya hapsediliyorlardı. Yarbay Saadettin hastalığını ileri sürüp, bağlılık yemini edecek ve nezaretten kurtulacaktı.

SANTRAL KONTROLE ALINIYOR

Kurmay Albay Türkeş, saat 24'ten itibaren ihtilâl gecesini saat saat anlatmaya koyuldu:

İlk iş olarak okulun telefon santralını kontrola aldık. Oraya güvenilir bir subay oturttuk. Dışarıyı aramaları yasakladık. Dışarıdan gelecek tüm telefonların da komutanlık odasına bağlanmasını emrettik.

Harekâtın plânlanması için bulunduğumuz odada yere bir Ankara haritası serdik. Haritanın etrafında benimle birlikte, Kuytak, Acuner, Özselçuk ve İnceoğlu da vardı. Tartışma ve müzakereye geçtik. Bu arada harekâta katılacak birliklerin komutan ve subaylarını çağırarak kendilerine harita üzerinde ele geçirecekleri hedefler ile harekât tarzlarını gösterdik.

Harekâta geçilmeden önce Harp Okulu öğrencilerine hoparlörle heyecanlı bir konuşma yaptım. Tarihimizde yeni bir yaprak çevirmek üzere bulunduklarını, Harp Okulu'nun Türk tarihinde muhteşem bir yeri olduğunu, buna göre kendilerine düşen görevleri yapacaklarına güvenin tam olduğunu söyledim.

Askeri müdahaleye, 27 Mayıs 1960 Cuma günü sabaha karşı saat 3.15'te yaya birliklerinin ve süvari grubunun harekete geçmesiyle başlandı. Bundan 15 dakika sonra ise tanklar yola çıkarıldı. Yaya ve süvari birlikleri bu süre içerisinde epey mesafe katetmişlerdi.

İlk silah sesi İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü istikametinden geldi. Tuğgeneral İrfan Baştuğ yanıma gelerek kuşkulu bir ifade ile, 'Bunu beğenmedim, bu ateş sesleri acaba neden?' *dedi. İrfan Paşa'ya bu gibi olayların işin tabiatında bulunduğunu anlatmaya çalıştım.*

Harp Okulu'nun gözaltına alınacak ilk konuğu Zırhlı Eğitim Merkezi Komutanı Tuğgeneral Yusuf Demirdağ, belirlenen saatte bir ambulans içinde karargâha getirildi. Paşa, pijamalıydı. Ayaklarında terlik vardı. Sıtkı Ulay, Yusuf Paşa'yla heykelin önünde karşılaştılar ve sert biçimde tartışmaya başladılar.

DEMİRDAĞ - Ayıp değil mi, beni bu şekilde evden aldın, buraya getirttin. Bana, niye haber vermedin? Ben de seninle beraber olurdum.

ULAY - (Bağırarak) *Sana ben kaç defa söyledim. Bunu anlatmaya çalıştım. Senin kafana dank etmedi. Anladın mı!..*

Yusuf Demirdağ Paşa, yatak kıyafeti ile Harbiye'ye getirilmiş, Sıtkı Paşa'nın emri ile nezarethaneye kapatılmak üzere binanın bodrumuna gönderilmişti. Paşa'nın muhafızlığını iki yarbay yapıyordu. 'Götürün, içeri götürün' *emriyle hapsedilen General Yusuf Demirdağ, 1961 seçimlerinde Adalet Partisi'nden Trabzon Senatörü seçilerek Parlamento'ya girecekti.*

Yusuf Paşa'dan sonra bir başka konvoy TBMM Başkanı Refik Koraltan'ı getiriyordu. Koraltan, korku ve telaş içindeydi. Kravatsızdı. Rengi, bembeyaz kireç gibiydi. Önüne gelen asker ve subaya yarı beline kadar eğilip, selâm veriyordu. Onu da içeri götürdüler.

Harp Okulu'nda daha fazla kalmanın bir anlamı yoktu. Hemen yola koyuldum. Bakanlıkları geçip, Sıhhiye'de Orduevi'nin önüne kadar geldim. Tabur mevzie yatmıştı. Etibank tarafından, damlardan ateş sesi geliyordu. Beyaz gömlekli dört-beş sivil ellerinde tabancalarla ateş ediyorlardı. Ama mesafe uzaktı. Taburu mevziden kaldırıp, Radyoevi'ne sevkettim. Oranın işini tamamladıktan sonra sabahın ilk saatlerinde Harp Tarihi Enstitüsü Binası'na nakledilmiş bulunan İhtilâl Karargâhı'na gittim."

BAYAR'IN TUTUKLANIŞI

"En büyük canlı hedefimiz Cumhurbaşkanı Celâl Bayar idi. Gizli örgüt mensubu Kurmay Albay Osman Köksal, Muhafız Alayı Komutanlığı yapıyordu. Köşk'ü ele geçirme görevi ona verilmişti. Celâl Bayar'ı gözaltına alıp, Harp Okulu'na getirmesini bekliyorduk. Ama bir ses yoktu.

Telefonla irtibat kurmak zorunda kaldık. Fakat ağzından olumlu bir lâf alamıyorduk. Sıtkı Ulay Paşa, telaşlanıyor ve heyecanlanıyordu. Bizlere dönüp, 'Bu Osman niçin hareket etmiyor, sakın bize oyun oynamasın?' *diye söyleniyordu. Muhafız Alayı'nın Çankaya'dan şehre inmesi halinde ihtilâlin güçleşebileceğini belirtiyor, biz de kendisini teselli ediyorduk. Ben, Sıtkı Paşa'ya şunları söylemiştim:*

'Paşam, merak etmeyin, Osman böyle bir şey yapmaz. İstese de yapamaz. Muhtemel bir ters hareket için gerekli tedbirleri aldık. Tanklarımız, süvari grubu ve piyadelerimiz hazır bekliyor, eğer Muhafız Alayı tehdite girişirse, bu kuvvetlerimizle onu yandan vurup dağıtmak işten bile değil.'

Osman Köksal'ı tekrar telefonla aramak gereğini duydum. Bu sefer şunları söylüyordu:

'Şimdi Sayın Cumhurbaşkanı'na ordunun isyan ettiğini arzettim. Bunun için Köşk'ün çevresinde güvenlik önlemi almak üzere kendilerinden izin istedim. '

Sonradan öğrendik ki, Osman Köksal bizimle görüşürken, Celâl Bayar yanında bulunuyormuş. İşte tam bu sırada süvari birlikleri ile öteki subaylar Köşk'e çıkmış. Veteriner General Burhanettin Uluç, Topçu Yarbay Abdullah Tardu ve Kurmay Albay Sami Küçük, Celâl Bayar'ı gözaltına alıp bir araca bindirmişler. Bu arada Jandarma Muhafız Alayı astsubayları da Osman'ın belinden tabancasını alıp, içeriye kapatmışlar. Ama sonra serbest bırakmışlar."

İSMET İNÖNÜ'NÜN EVİNDE

"Yeni ihtilâl karargâhımız Harp Tarihi Dairesi tıklım tıklım doluydu. Generallerden çeşitli rütbelere kadar her sınıftan subay vardı. Binanın çevresinde müthiş bir kargaşa ve gürültü hâkimdi. Emekli subaylar bile eski üniformalarını üstlerine geçirip, gelmişlerdi. CHP Milletvekili emekli Albay Celâl Dora da bunlardan biriydi.

Binanın ikinci katındaki telefonlardan birisiyle bizi arayan kişi önemli bir haberi veriyordu. Buna göre, büyük bir kalabalık İsmet İnönü'nün evini sarmış, acele önlem alınması gerekiyormuş. Çevrede kimseyi bulamadım. Bir tank takımı ve bir piyade bölüğü ile İnönü'nün evine gittim. Bölük Komutanı'ndan, evin çevresinde güvenlik önlemleri almasını emrettim. Kapıda CHP'nin ileri gelenlerinden Avni Doğan vardı. Selâmlaştık, beni içeri buyur etti. Merdivenin tam karşısına gelen iki odadan sağdakinin kapısı açıktı. Odadaki karyolanın karşısına konmuş bulunan bir sandalyede İnönü oturuyor, Kasım Gülek de yanıbaşında ayakta duruyordu.

İnönü'nün evine gelirken Muzaffer Karan da bana katılmıştı. Bu arada yanımda Tank Tabur Komutanı Hakkı Bozkaya da vardı. Ona güvenmediğimiz için gece kendisini devre dışı çıkarmıştık. Sabah İnönü'nün evine giderken Bozkaya'yı da yanımda buldum. Aslında Bozkaya benim sınıf arkadaşımdı. Sabah iş bittikten sonra ortaya çıkmıştı.

Ben odaya girince, İnönü ayağa kalkarak elimi sıktı ve beni tebrik etti. Ben de kendisine, ordunun idareye el koyduğunu, parti çalışmalarının bir süre için durdurulduğunu, asayişin normal olduğunu, sokağa çıkma yasağı bulunduğunu, bu ana kadar hiç kan dökülmediğini bildirdim.

Bu sözlerim üzerine İnönü, beni kucakladı ve tekrar tebriklerini

sundu. İnönü'den sonra yanımda bulunan Kasım Gülek de beni kucaklayarak elimi sıktı. Muzaffer Karan, İnönü'nün elini öpüp, kendisine birtakım iltifatlarda bulundu. Ardından Hakkı Bozkaya'yı takdim ettim. Evinin güvenliğini sağlayacak Tank Birliği Komutanı olduğunu söyledim. O da Paşa'nın elini öptü, odadan ayrıldı.

Merdivenlerden inerken Muzaffer Karan bana şunları söylüyordu:

'Hayret, Paşa çok ihtiyarlamış. Beni hiç tanımadı.'

Oysa, Muzaffer Karan 27 Mayıs'tan önceki günlerde bana CHP ileri gelenleri ile sık sık görüştüğünü hattâ İnönü ile sürekli temas halinde olduğunu söylüyordu. 29 Nisan günü üniversite olayları patlak verdiğinde telaşla yanıma gelmiş, Suphi Karaman'a ve bana, İnönü acele Cemal Gürsel Paşa'yla görüşmek istiyor, demişti. Daha sonra Karaman, bu isteği Gürsel'e duyurmuş, red cevabı almıştı. Ben ise buna gerek görmemiştim.

İnönü'nün evinden dönüp, tekrar Karargâha geldiğimde eski gizli örgüt üyesi arkadaşlarımızdan bazılarının toplanmış olduklarını gördüm. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Sabah Orduevi'nden alınıp, Harp Okulu'nda gözaltına alınan General Muharrem İhsan Kızıloğlu da oradaydı. Serbest bırakılınca karargâha gelmişti.

Kalabalık içinde çalışmak mümkün değildi. Bir düzenleme yapmak gerekiyordu. Tam bu işlere giriştim ki, bir telefon geldi. Mesaj çok ilginç ve düşündürücüydü. Şöyle deniliyordu:

'Cemal Madanoğlu, İnönü'yü Çankaya'ya çıkarmak istiyor.' "

GÜRSEL, İHTİLÂLCİLERİ "DEVRE DIŞI" BIRAKMAK İSTİYORDU

27 Mayıs 1960 Cuma günü Türkiye'de yeni bir hayat başlıyor, ilk defa askerî bir ihtilâlle karşı karşıya kalan insanlar, sokağa çıkma yasağı nedeniyle dört duvar arasında, gözler pencerelerde, kulaklar radyoda gelişmeleri izliyordu. İhtilâl tamamlanmıştı. Kansız olmuştu. Bu, anonim bir ihtilâldi. Yani, *"lider"i* yoktu. İşte bu boşluğu doldurmak için birtakım kimselerde gayretler başgösteriyor, boşalan Çankaya Köşkü için yeni bir sahip aranıyordu.

İhtilâlcilerin karargâh olarak kullandıkları Harp Tarihi Dairesi'ne gelen bir telefon bu tür arayışların örneklerinden birisini oluşturuyordu. Bu telefona muhatap olan Kurmay Albay Alparslan Türkeş, sinirli bir şekilde cevap veriyor, zaman zaman ses tonunu yükseltiyordu. Telefondaki ses, şu haberi veriyordu:

"Cemal Madanoğlu, İsmet İnönü'yü alarak Çankaya Köşkü'ne götürmek istiyor. Kendisini oraya oturtacak. Bunun için bütün arkadaşların beraber olmasını arzu ediyor. Karargâhı toplayıp, hemen yukarı çıkılmasını bildirdi."

Haber üzerine, Alparslan Türkeş ansızın sinirleniyor, telefondaki kişiye şunları söylüyordu:

- *Cemal Paşa nerede? Kendisiyle görüşmek istiyorum!*

- Biraz önce dışarı çıktı. İsmet Paşa'nın evine gitmiş olabilir.

- *Cemal Madanoğlu Paşa'nın sözünü ettiği konuyu sonra görüşürüz. Şimdi, kritik bir durum içindeyiz. Erzurum'dan, III.Ordu'dan*

olumlu cevap alamıyoruz. Madanoğlu Paşa acele karargâha gelsin veya en yakın zamanda bana telefon etsin. Sizden bunu önemle rica ediyorum. Hemen kendisini bulun ve bunları bildirin.

* * *

Lider boşluğunu doldurma çabaları bu şekilde sürerken, Alparslan Türkeş de bir başka teşebbüse girişiyor, Kurmay Binbaşı Avni Elevli ve Necati Irmak'ı çok önemli bir görev için İstanbul'a sevk ediyordu. Askerî bir uçakla, Yeşilköy Askerî Havaalanı'na inen bu iki Kurmay Binbaşı, İstanbul'dan Kurmay Yüzbaşı Muzaffer Özdağ ile birlikte, I.Ordu Karargâhı'nda görevli birkaç subayı daha yanlarına alıp, bu defa İzmir'e doğru havalanıyorlardı.

Amaç belliydi, hedef belliydi. İzmir'de yıllık iznini geçirip, emekliliğini bekleyen Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel, hızla başkent Ankara'ya getirilip, ihtilâl yönetiminin başına oturtulacaktı.

İhtilâlci subayları taşıyan C-47 uçağı İzmir'e inmiş, üniformalı uçak yolcuları Karşıyaka, Bostanlı'da Cemal Gürsel Paşa'yı evinin bahçesindeki karanfilleri sularken bulmuştu. Gürsel'in gözü konuklarında, kulağı ise sürekli bildiri okuyan radyoda idi.

Gürsel, genç subayları *"Çocuklar geldiniz mi?"* sözü ile karşılıyor, bu arada kendisini Ankara'ya götürmekle görevli ihtilâlciler ise komutanlarına şöyle hitap ediyorlardı:

"Efendim, sizi bekliyor arkadaşlarımız. Emirleriniz üzerine, işte gerekli müdahale yapıldı. Acele Ankara'ya gitmemiz gerekiyor."

Cemal Gürsel, bu kısa görüşmeden sonra, hemen gardrobun başına geçip, 24 gün önce çıkardığı orgeneral üniformasını giyiyor, silâhını kuşanıp, genç ihtilâlcilerle birlikte başkent Ankara'ya gitmek üzere yola koyuluyordu.

Bu arada, III.Ordu'dan arzu edilen haber gelmiyordu. Orgeneral Ragıp Gümüşpala ile telefon görüşmesi yapılıyor, kendisinden yeni askerî yönetime bağlılığını bildirmesi isteniyordu. Ordu Komutanı Gümüşpala, *"Lideriniz kim?"* diye sormuş, Orgeneral Gürsel'in adı verilince, *"O halde Cemal Paşa'yla telefonla görüşeyim."* demişti. Oysa, Gürsel Paşa, hâlâ İzmir'deydi. Gümüşpala, Gürsel'le konuşmadan *"evet"* demiyordu.

I.Ordu'da problem yoktu. İhtilâlciler oraya da hâkimdi. Ordu Komutanı Orgeneral Fahri Özdilek, harekâta *"evet"* demişti. O tarihte, Konya'da bulunan II.Ordu da sıkıntı yaratmıyordu.

GÜRSEL ANKARA'DA

Orgeneral Cemal Gürsel, İzmir'e giden askerî heyet tarafından Ankara'ya getiriliyor ve ihtilâl lideri olduğu radyodan resmen ilân ediliyordu. Ankara Radyosu'ndan ilk resmî konuşmayı sabah saat 5.25'te Kurmay Albay Alparslan Türkeş yapıyor, ihtilâlin yeni lideri Orgeneral Cemal Gürsel ise aynı gün saat 16'da radyo aracılığıyla Türk milletine hitap ediyordu.

Bir güzel bahar günü sokağa çıkma yasağı nedeniyle tüm Türk insanı evlerine kapatılmıştı. O tarihte evinde telefon olanlar telefona sarılıyor, olayların perde arkasını öğrenmeye çalışıyordu. Ancak, Millî Birlik Komitesi adıyla ülke yönetimine el koyan ihtilâlciler, birbiri ardına bildiriler yayınlamağa başlıyorlardı. Bunlardan en ilginç olanı, 5 numaralı bildiri idi. Bu bildiride şöyle deniliyordu:

"Millî Birlik Komitesi faaliyetlerini aksatmamak maksadıyla Sayın Vatandaşlarımızın mücbir (zorunlu) sebepler olmadıkça mahalli ve şehirlerarası telefonlarla konuşmaması rica olunur.

Millî Birlik Komitesi Başkanlığı"

* * *

O günün gelişmelerini Kurmay Albay Alparslan Türkeş, daha dün gibi, tam 34 yıl sonra şöyle anlatacaktı:

"Harekât başarıyla tamamlandı. Hükûmet yanlısı generaller tek tek toplatılıp, Millî Savunma Bakanlığı binasının alt katındaki konferans salonunda enterne edildiler. II.Ordu Komutanı Orgeneral Suat Kuyaş, zaten Ankara'da, Gürsel Paşa'ya vekâlet ediyordu. O da enterne edilenler arasındaydı.

Telefon, telgraf ve radyo emirleriyle ülkedeki tüm mülkî âmirlerin görevleri ve yetkileri ellerinden alınıp, Garnizon Komutanlarına devredildi. Askerî Valilikler oluşturuldu.

İlk ihtilâl bildirilerinde Orgeneral Gürsel'den 'Millî Birlik Komite Başkanı ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanı' *şeklinde bahsedilecek , daha sonra kendisi aynı zamanda* 'Devlet ve Hükûmet Başkanı' *sıfatını da taşıyacaktı.*

Cemal Gürsel Paşa, Harp Tarihi Binası'na saat 11.30 sıralarında geldi. Binanın önü ana-baba yerine dönmüştü. Herkes merakla bakıyor ve bekliyordu. Cemal Paşa'yı ben karşıladım. Hoşgeldiniz, dedim. Binanın içine aldık ve kendisine hitaben şu tekmili verdik:

'Ülke tamamıyla kontrolumuz altında. Hiçbir yerden, bir muhalefet sesi yok. Yalnız, III.Ordu Komutanı Orgeneral Ragıp Gümüşpala zât-ı âlinizle görüşmek istiyor, sesinizi duymak istiyor.'

Bu konuşma üzerine hemen Ragıp Paşa'ya telefon açılıyor, Gümüşpala ile Gürsel arasında şu görüşme geçiyordu:

- Ragıp Paşa, merak etme, ben Ankara'dayım. Harekâtın başındayım.

- Paşam, siz olduktan sonra ben de varım. Size katılıyorum...

* * *

Böylece harekâtın ilk hedefine ulaştık. Ardından Cemal Gürsel Paşa'yı, Genelkurmay Başkanlığı'na götürdük. Orada, ilk temaslarına başladı.

Adnan Menderes ise, bir gün önce Eskişehir'de bir miting yapmıştı. Bu mitingte, kırkbin kişi Menderes'i dinlerken, ağlayıp, gözyaşı dökmüş ve kendisine sevgi gösterisinde bulunmuşlar. Fakat... ertesi gün ortada hiç kimse yoktu.

Adnan Bey de Eskişehir'den, Kütahya'ya geçmiş. Tabii biz onu mutlaka ele geçirmeliyiz, diye düşündük. Havacı arkadaşlarımıza görev verildi. Eskişehir'de Keşif Tabur Komutanı olan Agasi Şen'e, bu işi hallet denildi. O da, o tarihte Binbaşı olan arkadaşı Muhsin Batur'la birlikte Kütahya'ya uçmuşlar. Oradan alıp, Adnan Bey'i Ankara'ya getirdiler.

Sıtkı Ulay Paşa, Adnan Bey'i Harp Okulu'nun Şeref Salonu'na yerleştirdi. Yatağı falan oraya seriliyor, kendisine bir çalışma masası veriliyor, koltuk veriliyor. Şeref Salonu'nda misafir ediliyor."

HARP OKULU'NDAKİ ZORAKİ MİSAFİRLİK

"Sıtkı Paşa, Celal Bayar'ı da, komutanlık odasının yanındaki bir başka odaya yerleştirmiş. Bayar, Köşk'ten getirilmeden önce tabancasını çekip, intihara kalkışmış, kendisini enterne etmeye gidenler, silâhını elinden almış.

Bayar'ı almak için Köşk'e çıkan Topçu Binbaşı Abdullah Tardu da, Muhafız Alayı Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal'ı, Bayar'ın muhafızı gibi gördüğü için ona çok kızıyordu. İşte o sırada, Köksal'ın tabancasını da almışlar. Kendisini enterne etmişler.

Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile Başbakanlık Müsteşarı

Ahmet Salih Korur, Celâl Bayar'ın odasının hemen üstündeki bir başka odaya yerleştirilmişler. Diğer hükûmet üyelerini öğrenci koğuşlarına koymuşlar. İlk gün Ankara'da toplanan hükûmet erkânının durumu böyleydi."

TÜRKEŞ, BAŞBAKANLIK'TA

İhtilâl amacına ulaşmış, aranan lider bulunmuştu. Şimdi sıra kadroların yeni sahiplerini bulmaya gelmişti. İhtilâl karargâhına ilk getirilen yüksek bürokrat Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Selim Sarper'di. Harp Okulu öğrencileri, kendisini apar topar getirmiş, adeta ihtilâl yönetimine teslim etmişti.

.Her kafadan bir ses geliyordu. İhtilâlcilerden bir tanesi, Sarper'e hitaben *"Siz, Dışişleri Bakanı olun. Hemen, harekâtımızı bütün devletlere duyurun ve onların bizi tanımasını sağlayın"* diyordu..

İşte bu kargaşa ortamındaki gelişmeleri de Türkeş'in anılarından izleyelim:

"Sabahın ilk saatlerinde, adeta bakanlık dağıtılıyordu. Selim Bey, ayaküstünde Dışişleri Bakanı yapılmak isteniyor, kendisi ise hiç niyetli görünmüyordu. Teklif sahiplerine hitaben, 'Ben zaten Dışişleri Genel Sekreteriyim. İzin verin gidip, Dışişleri'ni açarak, temasa başlayayım', *diyordu.*

Selim Sarper, konuşmasının bir yerinde, 'Bakalım sizin harekât tutacak mı?' *gibi ağzından bazı kelimeler kaçırdı. Biz, ona gayet sert davrandık.* 'Peki, git aç Hariciye'yi' *dedik. Onu Dışişleri Bakanlığı'na gönderik.*

Harekât günü işler yatışınca, Başbakanlığa gittim. Baktım ki, kapılar kırılmış, sabah Başbakanlık çevresinde vuruşmalar olmuş. Harp Okulu öğrencileri mi, yoksa jandarma bölüğü erleri mi, birileri, oraları basmış. Kapılar kırılmış, odalar karıştırılmış, dosyalar yerlere atılmış. Böyle bir perişanlık var.

Başbakanlık Levazım Müdürü'nü arattım. Ispartalı bir zat idi. Onun da yardımcısı Zafer Bey vardı. Zafer Bey çıkageldi. Sonra, Başbakanlık memurlarından Savni Bey de orada belirdi. Bunlara, 'Ne oldu buraya?' *dedim,* 'Bilmiyoruz, askerler yapmış', *cevabını aldım.*

Odalara baktım, oralarda kasalar var. Toplam 7 kasa. 3 tanesi Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur'un odasında, 2 küçük kasa Adnan Menderes'in istirahat odasında. Burası, Menderes'in makam odasına bitişik, yatağı, koltukları olan bir oda.

Dışişleri Bakanlığı da, o tarihte Başbakanlık binasının içindeydi. Dışişleri Bakanı'nın da kasası var. Levazım Müdürü olan kişiye dedim ki; 'Hemen bu kasaları mühürletip, odaların kapılarına da mühür vurdurun. Kilidi kırık kapıları da iple bağlayın. Balmumu ile mühürleyin. İkinci bir emir gelinceye kadar burası mühürlü kalacak ve kimse içeri giremiyecek."

GÜRSEL'DEN ŞOK EMİR

İhtilâlin ilk gününe pekçok olayı sığdıran Albay Türkeş, bir yandan önemli düzenlemeleri kontrol ederken, bir yandan da kamuoyunu bilgilendirme işlerini üstlenecekti. Günün bitimine yakın yeni ihtilâl lideri Gürsel, ihtilâli gerçekleştiren subaylarda şok etkisi yaratan bir tavır takınacaktı.

Şimdi günün gelişmelerini yine Türkeş'ten dinleyelim:

"İhtilâlin ilk günü, öğleden sonra Cemal Gürsel Paşa'nın, Genelkurmay'daki yeni makamında toplandık. Paşa'nın pekçok ziyaretçileri vardı. Asker ve sivil ziyaretçilerden çalışmak mümkün olmuyordu. Kapıda, Harp Okulu öğrencileri nöbet tutuyor, ama gelenler emir falan dinlemiyordu.

Bu arada, yabancı basın mensupları da akın etmişti. Gazetecilerle görüşme görevini Gürsel, bana verdi. 'Hem İngilizce biliyorsun, hem de bu gibi işlerde tecrübelisin' *dedi. Yabancı gazetecilere, ihtilâlin hedefini anlatmamızı istedi.*

Gazetecileri topladım, kendilerine yaptığımız harekât hakkında ayrıntılı bilgiler verdim. Toplantıya yabancıların yanı sıra yerli gazeteciler de katılmıştı. Amacımızın demokrasiyi korumak olduğunu vurguladım.

Gürsel'in çalıştığı Şûra Toplantı Salonu'na döndüğümde, Ordu Donatım Albay İsmail Çataloğlu'nu çok garip bir kıyafetle karşımda buldum. Albay İsmail Bey, hem çapraz, hem de belinden sarma fişekler kuşanmış, eline de filinta tüfek almıştı. Cemal Paşa'nın hemen arkasına dikilmiş, ben Paşa'nın muhafızıyım diyordu. Sırnaşıyordu. 'Böyle fişeklik takmış, albay olur mu?' *dedim. Kendisini dışarı çıkardım. Kapıdaki nöbetçileri iki defa daha atlatıp, içeri girdi.* 'Bir daha seni görürsem, tutuklatırım' *deyince, arkasına bakmadan gitti.*

* * *

Millî Birlik Komitesi, ilk gün toplantısını Genelkurmay Karargâhı'nda yapıyordu. Harekâtı gerçekleştiren arkadaşlarımızın

hemen hepsi oradaydı. Gürsel Paşa, ilerleyen saatlerde bizlere hitaben şunları söylüyordu:

'Çocuklar, artık ben geldim. Buradayım. Size gerek kalmadı, hepiniz karargâhlarınıza, şubelerinize dönün, gidin!'

Hava birdenbire elektriklendi. Merhum Sezai O'kan, sinirlendi, masaya bir yumruk vurdu ve bağırmaya başladı. Bağırırken, Cemal Paşa'nın yüzüne hiç bakmıyor, bizlere hitap ediyordu:

- 'Yahu, ne diyor bu adam?'

Cemal Paşa'nın rengi attı, şaşırdı, bir an durakladı. Sonra toparlayıp, işi düzeltmeye çalıştı. Gürsel, şunları söylüyordu:

'Çocuklar, yani çok yoruldunuz. Ben buradayım, merak etmeyin. Sizin hakkınızı, hukukunuzu korurum, demek istedim.'

* * *

Cemal Paşa, son sözleri ile bizleri yumuşatmaya çalışıyor, ama elinden gelse hepimizi şubelerimize, birliklerimize göndermek istiyordu. Ben, NATO Şubesi Müdürlüğü'ne, ötekiler ise bulundukları yerlere gidecekler. Ama Sezai O'kan'ın birdenbire sert çıkışı işin öyle ucuz olmadığını Cemal Paşa'ya anlattı. Vazgeçti o talebinden. Bu arada baktık, aynı gün birtakım profesörleri getirdiler.

İstanbul Üniversitesi'nden Prof.Dr.Sıddık Sami Onar, Prof.Dr.Hüseyin Naili Kubalı, Ankara Üniversitesi'nden Vasfi Raşit Seviğ ve daha pek çok profesör vardı. Profesörler, bizi tebrik edip, 'Memleketi kurtardınız', *dediler.*

Bu profesörleri kim getirtti? bilmiyorum. Ortalıkta bir kargaşa vardı, her kafadan bir ses çıkıyordu. Bize, 'Siz Türk milletinin direnme hakkını kullandınız', *dediler. Sonra onu bir bildiri haline getirdiler. Yaptığınız harekât meşrudur, suç işlemiş değilsiniz, şeklinde bize teminat verdiler. Bunlar, hoşumuza gitti tabii..."*

BAYAR VE MENDERES'İN KASALARINDAN NELER ÇIKTI?

27 Mayıs İhtilâlinin en önemli cansız hedeflerinden biri de Başbakanlık binasıydı. Ülkenin kaderi, bu binada şekillendirilip, yönlendiriliyordu. İcra, oradaydı. Tüm siyasî kararlar oradan çıkardı. Ekonominin beyni de o çatı altında idi. Ülkenin kasasıydı orası. İşte böylesine önemli bir cansız hedefi, kazasız belâsız ele geçirmek gerekiyordu. Ancak, ihtilâl günü bir ufak çatışma olmuş, kapı pencere kırılmış, bazı camlar buz gibi dağılmıştı.

İşte bu hedef binanın içinde, bir hedef bölüm bulunuyordu. O da, Başbakanlık makamındaki kasalardı. Acaba o kasaların içerisinde ne gibi sırlar saklıydı? Ne kadar para vardı? Hangi evraklar, hangi kararların hükmünü taşıyordu? Devlet sırrı niteliğindeki gizli evraklarda ne tür bilgiler vardı? Demokrat Parti iktidarı, geride kendisini suçlayacak belge bırakmış mıydı?

Tüm bu soruların cevabını bulmak için Başbakanlık kasalarını kısa zamanda açmak şart olmuştu. İşte, ihtilâlcilerin hedef olarak gördükleri bu kapalı kutular kimbilir ne bilgi ve belgelere yataklık yapıyordu?

* * *

İhtilâl lideri Cemal Gürsel, harekâtın ilk iki gününü Genelkurmay'da geçiriyor, artık icranın da başı olduğu için, Başbakanlık binasına geçmesi gerekiyordu. Devlet çarkı dönecekti. Başbakan konumundaki kişi direksiyon başına geçip, bürokrasiyi işletecek ve günlük hayatın normale dönmesini sağlayacaktı.

Cemal Paşa için Başbakanlık binasının hazırlanması amacıyla,

olağanüstü bir çalışmaya geçildi. Kırık kapı ve pencereler yapıldı, camlar takıldı, kilitler yeniden onarıldı, yerlere atılmış dosyalar toplanıp, dolaplarına yerleştirildi. İhtilâlin izi kaybolmaya başlamıştı. Ama koridorlar, üniformalılar nedeniyle adeta bir askerî karargâhı andırıyordu.

KASALARIN ANAHTARLARI ARANIYOR

O günleri, ihtilâlin önderlerinden Kurmay Albay Alparslan Türkeş'ten dinleyelim:

"Harekâtın ikinci günü Cemal Paşa'ya, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığına ait kasaların hâkim gözetiminde açılmasını teklif ettim. İlk gün bunları mühürlettiğimi, kendilerine söyledim. Önerilerim arasında Adalet ve Millî Savunma Bakanlığından, bu iş için hâkimlerin görevlendirilmesi ve onların huzurunda kasaların açılması vardı.

Gürsel, 'İyi olur oğlum, iyi olur, onu yapalım', *dedi. Ardından Adalet ve Millî Savunma Bakanlıklarına birer emir yazıldı. Adalet Bakanlığı'ndan 10 hâkim, Millî Savunma Bakanlığı'ndan da 6 askerî hâkim istendi. Hâkimler gelip, göreve başladılar. Ben de o sırada fiilen Başbakanlık'ta çalışıyordum.*

Hâkimler önce mühürlü odaları tetkik ettiler, kasaların durumuna baktılar. Onlar da mühürlüydü. Öncelikle, odalardaki eşyaların sayım ve dökümü yapılıp, zapta geçildi. Bir sonraki gün, sıra kasaların açılmasına gelmişti. Ancak, kasa anahtarları ortada yoktu."

BAYAR'LA YÜZYÜZE

"Kasa anahtarlarının, sahiplerinde olduğunu öğrendik. Bunlar, Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Ahmet Salih Korur ve Ercüment Yavuzalp idi. Daha sonra Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Selim Sarper ve Millî Birlik Komitesi'nden Fâzıl Akkoyunlu ile birlikte kasa anahtarlarını almak üzere Harp Okulu'na gittik. Bu arada beraberimizde Bayar ve Menderes'e ait kişisel eşyaları da götürdük.

Celâl Bayar, Harp Okulu Komutanı'nın makamına yakın bir odada kalıyordu. Odada bir yatak, yatağın önünde bir paravan, beri tarafta da çalışma masası ve koltuğu vardı. Bayar'ın yanına girdik. Yaptığımız müdahalenin gerekçelerini anlattım. Memleketteki gerginliği gidermek amacını güttüğümüzü belirtip, yeni bir anayasa hazırladıktan sonra, seçimlere gideceğimizi açıkladım.

Bayar'a hitaben, 'Sizin vatanseverliğinizden emin bulunuyoruz. Siz, Atatürk'ün de eski arkadaşlarındansınız. Ama Millî Birlik Komitesi'nin kulağına, demokratlar silahlanıyor, ayaklanacaklar, memlekette bir isyan çıkacak ve Millî Birlik İdaresi'ni devirecekler diye dedikodular geliyor. Bu gibi dedikoduların aslı varsa bu, memlekette kan dökülmesine neden olur. Bize acaba tevdi edeceğiniz Devlet için önemli sırlar var mı? Varsa lûtfen bunları bildiriniz', *dedim.*

Bayar'ın cevabı şöyle oldu:

'Biraz önce benim vatanseverliğimden emin olduğunuzu ifade ettiniz. Vatansever bir insan böyle şeylere âlet olur mu? Böyle şeyler yapar mı? Böyle şeyler düşünür mü? Bunların hepsi uydurma şeylerdir. Aslı yoktur.

Demokratlardan bir ayaklanma gelmez, biz de onları kışkırtmayız. Yalnız, yeni anayasa hazırlayacaksanız ki; hazırlayacağınızdan bahsettiniz, benim de memleket idaresinde çok tecrübem var. Yeni anayasa hazırlanırken, fikir beyan etmeme müsaade edilecek mi?'

Bayar'ın bu konuşması karşısında kendisine şunları söyledim:

'Hay hay. Elbette, zât-ı âliniz gibi tecrübeli bir Devlet Adamımızın da meydana getirilecek yeni anayasa için görüşlerine mutlaka başvurulacaktır.'

* * *

Konuşmamızın sonunda Bayar, elini cebine atıp, bir deste anahtar çıkarıyor ve şunları söylüyordu:

'Bunlar, benim Köşk'teki, Çankaya Köşkü'ndeki kasa anahtarlarıdır. Kasanın üst gözündekiler, Devlete ait evraklardır. En alttaki iki gözünde eşime ait mücevherat vardır. Anahtarları buyurun, size teslim ediyorum. İsterseniz, eşimin mücevheratını, kendisine verirsiniz. İstemezseniz, bildiğiniz gibi hareket edersiniz.'

Celâl Bayar'dan anahtarları aldıktan sonra, kendisine teşekkür edip, yanından ayrıldık. "

MENDERES, NELER SÖYLEDİ?

İhtilâl önderlerinden Kurmay Albay Alparslan Türkeş ve beraberindekiler, daha sonra Adnan Menderes'i ziyaret edeceklerdi. Bu ziyaretin anısını yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Celâl Bey'den sonra, merhum Adnan Menderes'in yanına geldik. Kendisi o zaman Harp Okulu'nun Şeref Salonu'nda kalıyordu. O salonda, kendisine bir yatak hazırlanmış, bir masa ve bir koltuk konulmuştu. Biz, Sıtkı Ülay Paşa, Fâzıl Akkoyunlu ve ben üçümüz beraber gittik yanlarına.

Merhum Adnan Menderes'in yanına gidince, o kendi şahsına mahsus böyle güler bir yüzle bizi karşıladı. Ayağa kalktı. Ve hoşgeldiniz dedikten sonra bana dönerek şu konuşmayı yaptı:

'Muhterem Albayım,

Biz, iki siyasî parti olarak saç saça, baş başa birbirimizle çok çetin bir mücadeleye girmiştik. Çok sert bir çatışma içine düşmüştük. Bundan nasıl kurtulabiliriz, bu durumu nasıl çözebiliriz, diye akşamları yatağımda düşünüyordum. Bir çıkış yolu bulamıyordum. Ordunun müdahalesi iyi oldu bu bakımdan. İnşaallah, memleket için hayırlı olur.

Size yardımcı olmak isterim. Arzu ederseniz, kendi sesimden teybe beyanat veririm. Arzu ederseniz, kendi el yazımla bir bildiri yazıp, size vereyim...'

* * *

Adnan Bey'in bu tekliflerine gerek görmedim. Aklıma şu geldi: El yazısı ile vereceği yazıyı veya teybe yapacağı konuşmayı baskı ile aldık, zannedilir.

Böyle bir şeye gerek olmadığını söyledikten sonra, kendilerine dışarıdaki dedikoduları aktardım. Demokratların bir ayaklanma yapacaklarını, silâhlanmış olabileceklerini, bu konuda bilgileri varsa, bizi aydınlatmalarını istedim. Aksi takdirde kan dökülür, dedim.

Kendisi yine o mütebessim haliyle, güleç yüzlü ifadeleriyle, bunların aslının olmadığını söyledi. Devletin işleyişi ile ilgili herşeyin Bakanlıklarda dosyalarda bulunduğunu ifade etti. Ardından, cebindeki anahtarları, kasaların anahtarlarını bana teslim etti.

Daha sonra Dışişleri Bakanı'nın odasına gittik. Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur da, ya odadaydı veyahut onu da oraya getirmişlerdi. Fatin Rüştü Zorlu ve Korur ile aynı şekilde konuştuk. Onlar da, Demokratlar'dan ters bir hareket gelmediğini, kendilerinin de böyle bir şeyi uygun görmediklerini ifade ettiler. Kasaların anahtarlarını çıkarıp, bize verdiler."

KASALAR AÇILIYOR

Kurmay Albay Türkeş, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı kasalarının anahtarlarını alıp, görevli hâkimlere teslim ediyordu. Hâkimler, dört ayrı kurul oluşturdu ve çalışmaya başladılar.

Kasalar, anahtar ve şifrelerle bir türlü açılamıyordu. Belki kurcalanmış, belki de bozulmuştu. Bunun üzerine, MİT'ten kasa uzmanları getirildi. Onlar da çare bulamadılar. Olayın devamını yine Türkeş'ten dinleyelim:

"Açılamayan kasalar için kaynak makineleri kullanıldı. Hepsi hakimlerin huzurunda açıldı. Tek tek incelenip, dökümü yapıldı ve zapta geçildi. Bu tutanakların bir suretini Maliye, bir suretini de Milli Savunma Bakanlığı'na gönderdim."

* * *

Başbakanlık kasalarının açılışı konusunda Alparslan Türkeş, şu ayrıntılı bilgileri verecekti:

- *Bu kasaların açılışı sırasında, siz Başbakanlık binasında mıydınız?*

- Evet, Başbakanlık binasındaydım.

- *Açılışa nezaret ediyor muydunuz?*

- Hayır, Hâkimler vardı. Hâkimler kalmıştı.

- *Örtülü ödenekle ilgili defterler, kasanın içinde miydi?*

- Evet.

- *Kasalardan neler çıktı?*

- Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur'un kasasında bir kısım milletvekillerine ait gizlice doldurulmuş teyp bantları vardı. Bu kasadan iki aşk mektubu çıktı. Mektubu yazan bayanlar, altına imzalarını attıktan sonra rujlu dudaklarını da basmışlar. Bu mektupların sahibi hanımefendilerin bazıları Parlamentoya girdi. Daha sonra siyasi rakipleri benden bu konuda bilgi istedi. Böyle birşeyden haberim yok, dedim.

Ardından hanımefendiler bana gelip, mektupların varlığını sordular. Onlara da, haberim yok, bende böyle birşey yok, cevabını verdim.

- *Bu mektuplar ne oldu?*

- Hâkimler hepsini zapta geçti. Sonra kasaya yerleştirdim. Başbakanlık Müsteşarlığını Hilmi İncesulu'ya devrederken, onları da aynen teslim ettim.

- Bu kasaların açılışı ve kasadan çıkan örtülü ödenek paraları konusunda yıllardan beri epey spekülasyonlar var. Bu konuyu etraflıca anlatır mısınız?

- Evet, bununla beni lekelemeye çalıştılar. Siyasete de girince ben CHP'li birçok kimsenin öfkesini çektim. Çünkü onlar diyorlardı ki, bu ihtilâli biz olgunlaştırdık, tam bu meyva bizim avucumuza düşecekken, siz kışla'dan çıkıp kopardınız. Bu, bizim hakkımızdı.

- Bu kasaların hikâyesi 34 yıldan beri merakla izleniyor. Bunlara biraz daha açıklık getirir misiniz?

- Hepsi 7 kasa. Hatta, Cumhurbaşkanlığı kasasını da sayarsak, 8-9 kasa olur. Dışişleri Bakanı'nın kasası ile beraber 9 kasaya çıkar. Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Bey'in odasında üç kasa vardı. Üç büyük kasa. Başbakan Adnan Menderes'in dinlenme odasında da iki kasa bulunuyordu. İki kasa ise Özel Kalem Müdürü'nün odasındaydı.

Dışişleri Bakanı'nın kendi odasında kendi kasası vardı. Bir de Cumhurbaşkanlığı'nın kasası mevcuttu. Bunların hepsi hâkimler huzurunda açıldı ve içindekiler tutanakla tesbit edildi. Sayın Celâl Bayar'ın kasasında, kendi söylediği gibi alttaki iki göz merhum eşine ait mücevhere ayrılmıştı. Onlar, olduğu gibi eşine teslim edildi. Üst gözlerdeki Devlete ait evraklar alındı. Rahmetli Sayın Fatin Rüştü Zorlu'nun kasasındakiler de aynı işlemi gördü. Onun kasasında zaten para yoktu. Devlet işleri ile ilgili dosyalar vardı.

- Bu kasada, Sayın Sevin Zorlu'nun iddialarına göre, babasına ait bir miktar para varmış?

- Hayır, babasına ait bir miktar para, üstünde çıkmış babasının. Babası yakalandığı zaman, onun üstünde çıkmış, döviz vs... Daha sonra o paraları Dışişleri Bakanlığı'na teslim etmişler. Duyduğum bu benim. Yalnız o günlerde yani 27 Mayıs'tan 10 gün sonra, 15 gün sonra iki işgüzar subay, galiba birisi yarbay rütbesinde, biri daha küçük rütbede, iki kişi merhum Fatin Rüştü Zorlu'nun evine gitmişler. Evinde arama tarama yapmışlar. Çünkü o sıralarda yani 27 Mayıs'tan önceki dönemde bunlar hakkında suiistimal dedikoduları vardı. Keyfi olarak bir gün hiç kimseden emir almadan evi aramışlar, hanımına ait ne kadar mücevher varsa büyücek bir çantanın içine doldurup, Milli Birlik Komitesi'ne getirdiler.

Fatin Rüştü Zorlu'nun evinden mücevher çıktı, elmas çıktı, altın çıktı gibi sözler ettiler. Sonra bu mücevherat Milli Birlik Komitesi tarafından Maliye Hazinesine teslim edildi. Ardından ben, Hindistan'a sürgüne gönderildim, dönüşümde, Fatin Rüştü'nün evinden alınan mücevherler Türkeş'tedir şeklinde bir dedikodu çıktı. Olayı anlattım, ardından Maliye Bakanlığı bir açıklama yapılarak aranan mücevherat bizde emanettedir, denildi."

"ÖRTÜLÜ ÖDENEK" HESABI

27 Mayıs İhtilâli'nin birinci günü öğleden sonra ihtilâlciler basın aracılığıyla kamuoyuna çıkarken, Millî Birlik Komitesi Başkanı ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanı Orgeneral Cemal Gürsel de, alelacele bir atama emrini imzalıyordu. Bu emir, Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne getirilmesi şeklinde gerçekleşiyordu. Nitekim, Türkeş öğleden sonra yerli ve yabancı basın mensupları ile görüşüp, yeni görevinin gereğini yerine getiriyordu.

Aradan iki gün geçmişti ki, Türkeş'te bir görev değişikliği meydana geliyordu. Bu sefer Başbakanlık Müsteşarlığı gündemdeydi. Şimdi, o günlere dönüp, gelişmeleri Türkeş'ten dinleyelim:

"30 veya 31 Mayıs günüydü. Başbakanlık'taydım. Hâkimler kasaları saymakla meşguldü. Başbakanlık Levazım Müdürü ve diğer ilgili memurlar bana gelerek, 'Başbakanlık Müsteşarı veya Başbakan kim olacak?' *dediler. Bütün memurların maaş almaları için bazı belgeler varmış, bunların İtâ Âmiri sıfatıyla imzalanması gerekiyormuş. İmza edilmezse, memurlar maaş alamazlarmış.*

'Getirin, hepsini imza edeyim' *dedim. Böylece fiilen Başbakanlık Müsteşarlığı koltuğuna oturdum."*

Kasa sayımları bitmiş, tutanaklar hâkimler tarafından yeni Müsteşar Alparslan Türkeş'e teslim edilmişti. Müsteşar artık bunların gereğini yapacaktı. Kasalarla ilgili ayrıntılı bilgiyi yine Türkeş'ten alıyorduk:

- Kasalardan çok para çıktı mı?

- Evet, en çok para Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur'un kasasındaydı. Örtülü ödenekler, dövizler, çeşitli devletlere ait paralar. Yani, Rus parası, İsviçre frankları, dolarlar ve Alman markları.

- Hâkimler, bu paraların ayırımını yaparken milliyetlerini kolay tesbit edebiliyorlar mıydı?

- Uzman getirttiler Merkez Bankası'ndan. Onların yardımıyla hepsini saydılar, döktüler. Tutanaklara hepsini geçirdiler. Sadece bu kadar değildi. Odalarda da çok kıymetli hediyelik eşyalar vardı. Demek ki o zaman belki merhum Menderes'in emriyle, belki de Ahmet Salih Korur'un kendi düşüncesiyle temin edilmiş eşyalar.

- Bunlar kasalarda mıydı?

- Kasalarda da vardı. Kasaların dışında da. Ahmet Salih Bey'in odasında bazı camilerden getirtildiği söylenen altın kandiller vardı.

- Tarihî nitelikli kandiller mi?

- Evet, altın kandiller. Ayrıca gümüş leğen, ibrikler ve gümüş bastonlar.

- Acaba bunlar ne amaçla alınmıştı?

- Bunlar yabancı devlet adamlarına hediye olarak verilmek üzere temin edilmiş.Kıymetli halılar da vardı.

- Bunlar, antika değerinde mi?

- Hayır. Kasalarda ayrıca pırlantalarla süslenmiş sigara kutuları, sigara tabakaları, saatler, kol ve cep saatleri bulunuyordu. Bunlar, nadide eşyalardı. Mesela, o zamana kadar hiç ismini duymadığım, sonradan çok meşhur olduğunu öğrendiğim Vacheron Constantin saati vardı. Benim bildiğim en kıymetli saat ise Omega ve Zenith idi.

Ayrıca, kadife keselerde çil çil altınlar çıktı. Onların hepsi sayıldı, tutanaklara geçti. Sonra ben, Müsteşarlık'tan ayrılırken, tekrar sayım yapıldı. O altın torbalardan ikişer altın fazla çıktı. Yani, ben devir teslim ederken, eksik değil, tutanaklara göre fazla verdim. Yeni Müsteşar Hilmi İncesulu Bey'e de espri yapıp, eh bunlar da benim size hediyem olsun, dedim.

Bunların hepsi hâkimler tarafından sayılıp, kasalara konulmuştu. Ondan sonra anahtarları hâkimlerden teslim aldım. Bir daha ellemedim onları. Kimseye de altın vermedim. Ancak bazı şeylere para ihtiyacı olduğunda senet karşılığı para verdim. Hatırımda kaldığına göre, Milli Birlik Komitesi üyelerinin bazıları için seyahat masraflarını karşıladım. Onun dışında, olduğu gibi muhafaza ettim hepsini. Ve sonra devrettim.

- Demek kasalarda, kıymetli mücevherat da varmış?

- Evet, döviz, mücevherat, ses bantları ve o dönemin ünlüleri hakkında Başbakan'a ulaştırılmış şikayet belgeleri. Mesela, TBMM'nin o zamanki Başkanı olan merhum Refik Koraltan aleyhinde yazılar vardı.

- *Şikayet yazıları, Ahmet Salih Korur'un kasasında mı muhafaza ediliyordu?*

- Hayır. Bunlar Menderes'in kasasından çıktı.

- *Ses bantlarını dinlediniz mi?*

- Dinleyemedim, hayır.

- *Uzmanlar dinlemişler mi?*

- Belki dinlemişlerdir. O kargaşa içinde ben meşgul olamadım. Çünkü ayrıca devlet işleri de benim omuzumda kalmıştı. Sayın Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa, birkaç gün sonra beni çağırdı. Tabii bir yığın evrak geliyor önüne. *'Ben seni biliyorum, sen bu işleri yürüt. Bu konular hakkında bana özet bilgi ver, gerisiyle ben uğraşamam'* dedi.

- *Yassıada yargılamaları sırasında, Menderes'in kasasından bayan iç çamaşırı çıktığına dair iddialar ileri sürüldü. Hattâ, hâkimler kürsüsünde bir bayan külotu teşhir edildi. Bu konuda bilginiz var mı?*

- Hâkimlerin bana verdiği kasa sayım tutanağında, bu konuda bilgi yoktu.

- *Yani, külot çıktığına dair kayıt yok muydu?*

- Bana verilen bilgi ve zabıtlarda yoktu.

"FİİLÎ BAŞBAKANIM"

- *Siz o günlerde Başbakanlık Müsteşarlığı makamını mı işgal ediyorsunuz?*

- Başbakanlık Müsteşarıyım. Aynı zamanda Başbakan gibiyim, yani Başbakan olarak...

- *Fiilî Başbakan mısınız?*

- Fiilî Başbakanım. Devlet Başkanlığına ait işleri de bana bıraktı Cemal Paşa. *'Önemlileri sadece bana söyleyin'*, dedi. *'Bana malûmat verin, ben bunlarla uğraşamam'* dedi.

Cemal Gürsel, Millî Birlik Komitesi Başkanı ve Türk Silâhlı Kuvvetleri Başkomutanı olmuştu, ama henüz Millî Birlik Komitesi oluşma-

mıştı. Bu Komite'nin müşterisi çoktu. Yüzlerle ifade edilen subaylar, Genelkurmay ve Başbakanlık makamlarını aşındırıyordu. İhtilâlin üzerinden birkaç gün geçmesine rağmen hâlâ hiçbir şey yerli yerine oturmamış vaziyetteydi. Yine o günleri, Türkeş'le tartışıyoruz:

- İhtilâl sonrası değişik merkezlerden bildiriler mi yayınlandı?

- Evet. Ankara'da biz işe el koyduktan sonra İzmir Millî Birlik Komitesi, İstanbul Millî Birlik Komitesi gibi değişik tebliğler yayınlandığını duyduk. Onları derhal susturduk. O günlerde bir kargaşadır yaşanıyordu. Herkes kendi kendine ünvan ve makam yakıştırıyordu. İşe hâkim olduk. Çok başlılıktan kurtulmaya çalıştık. Ama tamamıyla kurtulamadık.

- Komiteye girmek isteyen çok muydu?

- Ankara'da bizim gizli örgüt mensuplarının sayısı 12-13'ü geçmiyordu. Ancak, harekâttan sonra Millî Birlik Komitesi'nin sayısı 50'yi geçti. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Cemal Gürsel Paşa da, gerçek lider olmadığı için komitenin gücünü kavrayamıyordu. Çoğu zaman odasında oturuyor, arada bir Millî Birlik Komitesi toplantısına geliyor, başkanlık ediyordu.

- Şeklen mi başkan?

- Evet, şeklen. Zaten Cemal Gürsel Paşa, 27 Mayıs öncesinde de herhangi bir örgüt toplantısına falan katılmış değildi. Onunla sadece Sadi Koçaş temastaydı.

Sonra Sadi Bey, Londra Ataşemiliteri olarak memleketten ayrılırken, Paşa ile bizi tanıştırdı. Beni ve Suphi Karaman'ı.

- Teması sizler mi yürütüyordunuz?

- Evet, biz yürüttük.

- Hattâ bir süre önce meşhur gizli mektubu da size yazdırdığına göre Gürsel Paşa'nın güvenini tam olarak kazanmışsınız sanırım?

- Evet. Beni çok seviyordu, bana güveniyordu. İltifat ediyordu, herşeyini benimle konuşuyordu.

- Komiteyi nasıl oluşturdunuz?

- Bir kurul oluşturduk, Madanoğlu var, Sezai O'kan var, ben varım. İsim tesbitleri yaparken, gizli örgütün eski üyelerine öncelik tanıdık. Cemal Paşa, aramıza sonradan katıldığı için bu önerimize alındı. Epeyce münakaşalarımız oldu. Sonra 38 rakamında karar kıldık. Ama bazı isimleri çıkarırken, Madanoğlu şunları söylüyordu:

'Yahu, bunlar deli dolu adamdır, çeker silahı olay yaratır. Ses etmeyelim, varsın kalsınlar.'

BASINA DAĞITILAN "ÖRTÜLÜ ÖDENEK"

Başbakan Adnan Menderes'in, eski adıyla *"Tahsisat-ı Mesture"* olan *"Örtülü Ödenek"* hesabını, Müsteşar Ahmet Salih Korur tutardı. Kanunun, Başbakanlara, *"dilediği gibi kullanma"* yetkisi verdiği örtülü ödenek miktarı, her yıl Bütçe Yasası ile belirleniyordu.

Bu paraların harcanma yerini açıklama zorunluluğu da yoktu. Ancak, Başbakan veya görevlendirdiği bir kişi, örtülü ödenekten yapılan harcamaları özel deftere kaydediyordu.

Başbakan Menderes'in Örtülü Ödenek defteri de Müsteşar Ahmet Salih Korur'un kasasından çıktı. Paraların büyük bölümü bankada korunuyor, kısa süreli ihtiyaçlar için bir miktar para ise kasada bulunduruluyordu.

Başbakanlık kasaları açıldığında, içinden Örtülü Ödenek defteri çıkıyor, kayıtlarda bazı gazete ve gazetecilere de bu hesaptan ödeme yapıldığı görülüyordu.

"Basın Hesabı" örtülü ödeneğin Türkeş'deki belgelere göre dağıtımı şöyleydi:

BAŞVEKÂLETE AİT TAHSİSAT-I MESTURE'DEN (Örtülü Ödenek) PARA ALAN GAZETECİLER:

• Burhan Belge	350 TL	(Mayıs 1952)
• Burhan Belge	350 TL	(Ağustos 1952)
• Burhan Belge	500 TL	(Eylül 1952)
• Kemal Onan - Hizmet Gazetesi Sahibi	1000 TL	(Eylül 1952)
• Cemal Bilgili - Malatya Gazetesi Sahibi	750 TL	(Eylül 1953)
• Son Çağ Yazı İşlerine	150 TL	(Mart 1954)
• Yusuf Ziya Ortaç'a	15.000 TL	(Nisan 1954)
• Ahmet Emin Yalman'a Amerika'ya gönderilen (800 dolar karşılığı)	2.262.40 TL	(Mayıs 1954)

• Toros Gazetesi	5 TL	(Mayıs 1954)
• Panorama Mecmuası	180 TL	(Temmuz 1954)
• Lütfullah Baydoğan Müslüman Dergisi Sahibi	750 TL	(Kasım 1954)
• Mithat Cemal Kuntay'a	500 TL	(Kasım 1954)
• Burhan Belge adına ödenen	1000 TL	(Ocak 1955)
• Gemi Mecmuası'na	150 TL	(Temmuz 1955)
• İzmir Gazeteciler Cemiyeti'ne	100 TL	(Ağustos 1955)
• Peyami Safa'ya	1500 TL	(Ekim 1955)
• Son Çağ Dergisi	87 TL	(Aralık 1955)
• Lütfullah Baydoğan Müslüman Dergisi Sahibi	1000 TL	(Ocak 1956)
• Aslan Tufan - İktisadi Yürüyüş Dergisi Sahibi	675 TL	(Şubat 1956)
• Son Çağ Dergisi	87 TL	(Mart 1956)
• Orhan Seyfi Orhon	1000 TL	(Haziran 1956)
• Son Çağ Dergisi	60 TL	(Aralık 1956)
• Yusuf Ziya Ortaç'a	2000 TL	(Ocak 1957)
• Newyork Herald Tribune	135.61 TL	(Mart 1957)
• London Times	128.54 TL	(Mart 1957)
• Le Monde	91.95 TL	(Mart 1957)
• Nida El Gurup Gazetesi	23.73 TL	(Mart 1957)
• Son Çağ Mecmuası'na	150 TL	(Mayıs 1957)
• Neslihan Kısakürek	3000 TL	(Haziran 1957)
• Son Çağ Mecmuası	150 TL	(Ağustos 1957)
• Endüstri Aylık Teknik Dergi	1500 TL	(Ocak 1958)
• Safa Kılıçlıoğlu'na	1500 TL	(Ocak 1958)

- Son Çağ Mecmuası'na 180 TL (Nisan 1958)
- Müslümanın Sesi 2000 TL (Mayıs 1958)
- Lip Rairrir Gründ Mecmuası'na (Fransız Frankı karşılığı) 64.544 TL (Haziran 1958)
- 14 Mayıs Gazetesi 600 TL (Mart 1957)
- Havacılık ve Turizm Mecmuası 500 TL (Mart 1959)
- Endüstri Aylık Teknik Dergi 1500 TL (Mart 1959)
- Türk Ekspres 2958 TL (Mart 1959)
- Yusuf Ziya Ortaç'a 8000 TL (Nisan 1959)
- Son Çağ Mecmuası 150 TL (Haziran 1959)
- Suat Baydur'a T. Enformasyon Ajansı Sahibi 2400 TL (Haziran 1959)
- Tabofis Sağlık Rehberi 300 TL (Haziran 1959)
- Müslüman Dergisi Sahibi 2000 TL (Temmuz 1959)
- Ziya Tansu - İKA Ajansı 1440 TL (Temmuz 1959)
- Refik Korkut - Fikir Ajansı 28.000 TL (Ağustos 1959)
- İktisat Gazetesi 50 TL (Aralık 1959)
- Ekonomi Günlük Sabah Gazetesi 160 TL (Aralık 1959)
- Amerikan Neşriyat 2626 TL (Ocak 1960)
- M. Ali Akbay (İstanbul Ansiklopedisi) 1500 TL (Ocak 1960)
- Amerikan Neşriyat Bürosu 895 TL (Şubat 1960)
- Halit Kiper, İstanbul Turistik Dergisi Sahibi 1200 TL (Mart 1960)
- Faruk Gürtunca 10.000 TL (Mart 1960)
- İKA Ajansı 1.440 TL (Nisan 1960)

• Lütfullah Baydoğan (Müslüman Dergisi Sahibi)	2.000 TL	(Nisan 1960)
• İstanbul Ansiklopedisi	1.500 TL	(Nisan 1960)
• Halit Kiper, İstanbul Turistik Dergisi	600 TL	(Nisan 1960)
• T. Flarmonik Dergisi	1000 TL	(Nisan 1960)
• Amerikan Neşriyat Bürosu	112.50 TL	(Nisan 1960)

İŞTE BAŞBAKANLIK KASALARINA AİT ZABITLAR

Bode Panzer Markalı Kasanın Birinci ve Tekrar Kilitli Olan Gözünde Bulunan Malzemeler :

1) 16 adet 500 liralık

2) 100 adet 100 liralık

3) 11 adet 100 liralık

4) Altın (HELVETIA 20-FR Rumuzlu bir torba içerisinde Bay Ahmet Nuri Temel P.K. No: 3 Ankara / yazılı 64 adet kıymeti meçhul)

5) 12 bin 300 Fransız Frangı, üzerindeki rakam ve yazılara göre.

6) Bir zarf içerisinde ve bu zarfın üzerinde Emil Gillis yazılı küçük teyp şeridi.

7) Cenab Tükyü yazılı zarf içerisinde küçük teyp şeridi.

8) Kasa şifresinin açılma ve bozulma tarifi ve Baş Vekilin kasasının şifresi.

9) Muzaffer Ersü'nün son Londra seyahatindeki avans ve mahsup dövizine ait hesaplar belgeleri.

10) Milli Emniyet Hizmet Başkanlığı Naci Perker'in Baş Vekile yazdığı mektup ile Çorum Milletvekili Ahmet Başıbüyük'ün dosyasından alınan notları ihtiva eden zarf.

11) Zarf içerisinde Baş Vekâlete ait dövizler.

a) Bir adet 50 rakamlı Mısri yazılı para.
b) Onbir adet bir rakamı yazılı mısri yazılı para.
c) Bir adet 50 kuruşluk mısri ibareli para.

12) Zarf içerisinde:

a) Yüz adet 20 dolarlık.
b) Yüz adet 5 dolarlık.
c) Kırkiki adet 10 dolarlık.
d) Ellibir adet 5 dolarlık.

13) Zarf içerisinde:

a) Yüz adet 5 dolarlık.
b) Yüz adet 5 dolarlık.
c) Altı adet 50 dolarlık.
d) Ellibeş adet 5 dolarlık.
e) Onbir adet 50 Türk Liralık.
f) Bir adet On Türk Liralık.
i) Bir adet Beş Türk Liralık.

14) Zarf içerisinde:

a) Seksenyedi adet 10 dolarlık.
b) Altı adet 20 dolarlık.
c) İki adet beş dolarlık.
d) Elli adet 50 dolarlık.
e) On sekiz adet 20 dolarlık.
f) Yirmi dört adet 10 dolarlık.
i) Yüzyirmialtı adet bir dolarlık.

15) 15 numaralı zarf içerisnde:

a) Kırkaltı adet bir dolarlık.
b) Yüz adet bir dolarlık.
c) Yüz adet bir dolarlık.
d) Kırkdört adet iki dolarlık.
e) Oniki adet bir dolarlık

16) Zarf içerisinde:

a) Kırkbir adet bin liralık Türk Parası.
b) Onbir adet beşyüz liralık Türk Parası.
c) Üç adet elli liralık Türk Parası ve bu zarf içerisinde Behçet Türkmen'in onsekiz bin liralık elbise bedeli vesikası.

17) Zarf içerisinde Sekiz adet Beşyüz liralık Türk Parası.

18) Zarf içerisinde üçyüz Türk Lirası.

19) Zarf içerisinde Üçyüz Türk Lirası bütün olarak

20) 1960 yılına ait 823476 numaradan 823492 muhtelif şahıslara ve müesseselere verilen paranın çek dip koçanı.

21) Muhtelif şahıslara ve D.P. Teşkilâtı'na verilen paralara dair alfabetik defter.

22) Muhtelif şahıs ve teşekküllere ve D.P. Teşkilâtı'na verilen paraların kayıtlarını muhtevi 1959 tarihli Ece Ajandası.

23) Muhtelif şahıs ve teşekküllere ve D.P. Teşkilâtı'na verilen paraların miktarlarını gösterir 1960 tarihli Ece AJandası.

24) Nisan ve Mayıs 1960 yılına ait bazı sarfiyatı gösterir matbu defter.

Bode Panzer Markalı Kasanın İkinci Gözünden Çıkanlar :

1) 84 adet 100 liralık Türk Parası.
22 adet 1000 liralık Türk Parası.
100 adet 50 liralık Türk Parası.
16 adet 50 liralık Türk Parası.

2) Meşin Portföy içerisinde :
   a) 7 adet 500 liralık Türk Parası.
   b) 12 adet 100 liralık Türk Parası.
   c) 7 adet 10 liralık Türk Parası.
   d) 8 adet 5 liralık Türk Parası.
   e) 2 adet ikibuçuk liralık.
   f) 1 adet 20 dolarlık ve ayrıca Vakıflar Bankası'na ait 600 liralık bir makbuz.

3) Üzerinde *'şahsîdir'* ibaresi bulunan zarf içerisinde :
   a) Ahmet Salih Korur'a ait diplomatik pasaport.
   b) 9 adet 50 liralık. (Mektep parası)
   c) Beyaz zarf içinde:
   6 adet 100 liralık Türk Parası.
   1 adet 50 liralık Türk Parası.
   1 adet 10 liralık Türk Parası.

7 adet 5 liralık Türk Parası.
1 adet ikibuçuk liralık Türk Parası.
1 adet beş kuruş Türk Parası.
1 adet bir kuruş Türk Parası.
25 Türk Lirası (Kaymakamlara verilen kurs ücreti) yazılı zarf içinde.

Beyaz zarf içerisinde:

a) 8 adet 100 liralık Türk Parası.
b) 1 adet 50 liralık Türk Parası.
c) 3 adet 10 liralık Türk Parası.
d) 1 adet yirmibeş kuruşluk Türk Parası.
e) Beş adet 50 liralık Türk Parası.
f) Altı adet 10 liralık Türk Parası ve yine aynı zarf içinde Ziraat Bankası'nın 236026 ve 236025 sayılı V.G. taksitli 5389 K.G krediler ile ilgili 84-64-63 numaralarını havi daktilo yazısı.

4) Beyaz zarf içerisinde:
   a) Bir adet 100 dolarlık.
   b) Üç adet 10 dolarlık.
   c) Dört adet 1 dolarlık.

5) Emekli aylığı hakkında bir yazı.

6) Ege acentası 1957 yılı muhtelif şahıs ve müesseselere verilen paraların müfredatı.

7) 1958 Ege acentası muhtelif şahıs ve müesseselere ve D.P. Teşkilâtı'na ve Adnan Menderes'in İstanbul Kalender Mahallesi ile Çeşme ve Ilıca'daki ikâmetgâhlarında kullanılan telefon için ödenen para makbuzu.

8) İngiltere ve Mısır bölgelerinde Harp Sanayii ve İkmal Teşkilâtı müesseselerinde yapılan tetkiklere ait rapr. isimli kitap.

9) Hariciye Vekili'nin İtalyan Reisi Cumhurunu Memleketimizi ziyareti münasebetiyle Baş Vekalete yazdığı yazı.

10) Paris'te yapılan NATO 20'inci Askerî Komitesi'ne ait yazı.

11) İngilizce yazılı 1'den 8'e kadar Alfabetik rakamı ihtiva eden Registre

12) Atina'da yapılan 5'inci Üçlü toplantıya ait raporlar.

13) Amerikan v e İngiliz Müşahitlerinin iştirakiyle yapılan HABBANİYE Konferansı hakkında rapor.

14) Türk-Pakistan Müşterek Savunma Planı.

15) Kara Muharebe Menzil sahalarında aktif olarak savunması gereken kilit noktalarına ait öncelik listesi. Kopya No. 1,2,3,4.

16) NATO Konseyi'nin yeni savunma planlaması raporları.

17) Üçlü Pakt E.U. Rs.leri toplantısına ait Rapor dosyası.

18) NATO Askerî Komitesi'nin 12'inci toplantısı hakkında rapor dosyası.

19) NATO Askerî Komitesi'nin 11'inci toplantısı hakkında rapor dosyası.

20) NATO Askerî Komitesi'nin 15'inci toplantısı hakkında rapor dosyası.

21) NATO Askerî Komitesi'nin 18'inci toplantısı hakkında rapor dosyası.

22) NATO Askerî Komitesi'nin 14'üncü toplantısı hakkında rapor dosyası.

23) NATO Askerî Komitesi'nin 17'inci toplantısı hakkında rapor dosyası.

24) CENTO 8. Askerî toplantısı ait rapor.

25) NATO Askerî Komitesi'nin 16'ıncı toplantı rapor dosyası.

26) Üçlü İttifak E.U. Rs. temsilcilerinin 6'ncı toplantısı hakkında rapor.

27) Türk-Pakistan askerî delegesinin REVVAL PINDI da yaptıkları 11'inci toplantı raporu.

28) Millî Savunma Akademisi 3'üncü devre çalışma raporları.

29) Bağdat Paktı Askerî Komitesi 4'üncü toplantısı raporu

30) Veteriner Fakültesi Öğrenci Derneği'nin 500 lira verildiğine dair makbuz

31) Zarf içerisinde:

a) 40 adet 100'lük İsviçre Frangı
b) 3 adet binlik İsviçre Frangı
c) 10 adet 50'lik İsviçre Frangı
d) İki tane 500'lük İsviçre Frangı
e) Onsekiz tane 20'lik İsviçre Frangı

32) Bir Zarf İçerisinde:

a) 30 adet 100'lük Rus parası
b) 8 adet 50'lik Rus parası
c) 38 adet 25'lik Rus parası
d) 20 tane 10'luk Rus parası
e) 10 adet Beşlik Rus parası

33) Zarf içerisinde:

40738 ve 40739 numaralarını taşıyan 1941 jan 10 london Bono

Bode Panzer Markalı Kasanın Üçüncü Gözü Muhtevası :

1) Baş Vekâlet Hususi Kalem ibareli makbuz defteri. (Boş)

2) Aktif Hava Savunmasına ait 6 adet hedef öncelik listesi.

3) Boş defter.

4) Çek dip koçanı 190176-den 190200'e kadar kullanılmış olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen parayı göstermektedir.

5) Çek dip koçanı 821676'dan 821700'e kadar kullanılmış olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen parayı göstermektedir.

6) Çek dip koçanı 820926'dan 820950'ye kadar kullanılmış olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen parayı göstermektedir.

7) Çek dip koçanı 191901'den 191925'e kadar kullanılmış olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen parayı göstermektedir.

8) Ankara yeni camii inşaat mukavelenamesi.

9) Millî Emniyet v.s. makamlarla cereyan eden yazışma evrakı ve gönderilen raporlarla ilgili dosya.

Bode Panzer Markalı Kasanın En Altını Teşkil Eden Dördüncü Gözünde Çıkan Kuyudat'ın Listesi :

1) İş Bankası'nın çek defteri 331551'den 331575'e kadar olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen paralar.

2- 2b) İş Bankası çek defteri. 346101 numaradan 246125 ve 1035451'den 1035375'e kadar No.lu olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen paralar.

3- 3b) İş Bankası çek defteri. 1293226'dan 1293250 ve 282326'dan 282350'e kadar No.lu olup, muhtelif şahıs ve müesseselere ödenen paralar.

4) İş Bankası çek defteri. 1295301'den 1295325'e kadar

4b) İş Bankası çek defteri 1301101'den 1301125'e kadar

4c) İş Bankası çek defteri 1301126'dan 1301150'ye kadar

4d) İş Bankası çek defteri 1303601'den 1303625'e kadar

4e) İş Bankası çek defteri 1311876'dan 1311900'e kadar

4f) İş Bankası çek defteri 1311076'dan 1311100'e kadar muhtelif şahıs, müessese ve D.P. Bşk.'lıklarına verilen paralar.

5) İş Bankası çek defteri 185501'den 185525'e kadar.

5b) İş Bankası çek defteri 184801'den 184825'e kadar

5c) İş Bankası çek defteri 183201'den 183225'e kadar

5d) İş Bankası çek defteri 181926'dan 181950'ye kadar

5e) İş Bankası çek defteri 181076'dan 181100'e kadar

5f) İş Bankası çek defteri 187251'den 187275'e kadar olup, 1958 yılında muhtelif şahıs, müessese, D.P. Bşk.'lıklarına verilen paralar.

6) İş Bankası çek defteri 189401'den 189425'e kadar

6b) İş Bankası çek defteri. 187276'dan 187300'e kadar

7) Çek Baş Vekâlet emrindeki ödenekten yapılan sarfiyat. 000001'den 000099'a kadar olup, 1957 ve 58 yıllarında muhtelif şahıslara tahsis edilen dolar miktarı.

8) Çek 000001'den 000109'a kadar olup, 1958 yılında muhtelif şahıslara tahsis edilen dolar miktarı.

9) Çek 000001'den 000100'e kadar olup, 1958-1959 yıllarında muhtelif şahıslara yapılan dolar tahsisi.

10) Alarm tedbirleri, Manevra tatbikatları, Hazırlık standartlara kuruluş kuvvet hedefleri görüşmelerine mütedair malumatı ihtiva eden klasör.

11) Çankaya Baş Vekil Köşkü Rölöve planı dosyası.

12) Milli Savunma Akademis 3'üncü devre Komite çalışmalarını havi mukavva kutu.

13) Atatürk'ün Anıtkabrine nakline mütadir zabıt. (zarf içinde)

14) Baş Vekâleten alınan aylık tahsisatlar ve masraflara ait liste ile yine 1958 ile 1959 yıllarının bazı aylarına ait 4 adet geliş ve gider cetveli.

15) Birçok kararnameler; Etibank'ın yeni tesisleri projesi, şeker programı, Köy Kanunu, Et Balık Kurumu'nun çalışmaları hakkında not, Aydın Çimento Fabrikası etüdleri, Etibank'ın elektrik mevzuları etüdlerini havi ve bağlı dosyalar.

16) Yalova İngiliz, Amerikan Sefirleri ve Marşal misafirleri masraflarına ait dosya.

17) Fener Patrikhanesi'nin gizli faaliyetleri hakkında Milli Emniyet raporları.

18) Çok gizli COSMİK dosyası.

19) Millî Emniyet Hizmet Başkanlığı'nın Fener Patrikhanesi Kürtçülük ve Kıbrıs v.s. mevzuundaki raporları.

20) Zıngal Şirketi hakkındaki etüd zarfı.

21) İki sahifelik sâbık Müsteşar Ahmet Salih Korur'a Posta Kutusu... Ankara adresi ile .....31 Temmuz 1959 günü bayan...... imzalı aşk mektubu ve yine 20 Temmuz 1959 ve 10 Mayıs 1950 Ankara'dan .... imzalı iki adet aşk mektupları. (İsim ve adresler zabıtta mevcuttur)

Hakim Kd. Bnb.	Hakim Yzb.	Hakim Yzb.
Halit Anılan	Mustafa Şahin	Turgut Armay
Örfi İdare Bşk.	M.M.V. Hukuk	Örfi İdare Hakimi
Hakimi	Müş. Mv.	
(mühür ve imza)	(imza)	(imza)

Başvekâlet Müsteşarlığı'na Ait Kasadaki Evrak ve Malzemenin Listesi :

Birinci Göz:

1) Kırmızı kutu içerisinde ve A. Menderes imzasını havi gümüş üzerine altın yaldızlı 9 taşlı sigaralık. (Taşların mahiyeti ve değeri meçhulümüz.)

2) Kırmızı kutu içerisinde ve A. Menderes ve 18 Avril 1959 yazılı gümüş sigaralık.

3) Bir zarf içerisinde İthalat ve İnşaat Komisyoncusu Süleyman Teoman tarafından Ahmet Salih Korur'a hitaben yazılan mektuplar.

4) Sabiha Sertel ve Paris'teki Jön Türklerin Mektupları.

5) Gümrük Tekel Bakanlığı raporları.

6) Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Şambr Fort'unda bulunan ve saraylara ait bazı kıymetli eşyayı ihtiva eylediği içerisindeki yazıdan anlaşılan iki adet kasanın beş adet anahtarı mevcuttur.

7) 1953-1954 yıllarına ait sarfiyat listesi (müsvedde halinde)

8) Dış İşlerine ait haber dosyası (zarf içinde)

9) Millî Savunma'ya ait raporlar (zarf içinde)

10) Topyekûn Milli Savunma hazırlıkları ile ilgili yazılar.

11) Gizli Askerî Raporlar

12) Millî Savunma Yüksek Kurulu Kararları (zarf içinde)

İkinci Göz:

13) Büyük kırmızı kutu içerisinde A. Menderes imzalı gümüş sigaralık.

14) Kırmızı kutu içerisinde A. Menderes imzasını havi altın tabaka.

15) Kırmızı kutu içerisinde A. Menderes imzasını havi altın tabaka.

17) Nefti renkte boş bir kutu.

18) Cumhuriyetin 30'uncu Yıldönümü kutlama masrafları. (zarf içerisinde)

Üçüncü Göz:

19 - a) Adana ve Mersin'den kurulacak radyo istasyonuna ait para makbuzları.

b) Adana Radyosu'yla ilgili Milli Emniyet'in 15 Temmuz 1957 tarih ve NATO-BP 98854 sayılı yazısı ve ekleri.

c) Adana Radyo istasyonu için ihzari çalışmalara ait yazılar.

d) Kırmızı kutular içerisinde yuvarlık ve köşeli olmak üzere 20 adet Movado marka altın erkek kol saati (ambalajlı olup, hiç kullanılmamış) ve kâğıda sarılı 1 adet Vaşerlon Konstantin markalı altın erkek kol saati (cedit)

e) Gümüş üzerine pırlantalı bir çift kol düğmesi ve bir yaka düğmesi.

20) Bu gözün sağında bulunan kapalı kısmı tamamen boş idi.

21) Keza kasanın en alt gözü açık ve boş idi.

İşbu zabıt 2 Haziran 1960 günü saat 15'de tarafından tanzim kılınarak imzalandı.

ÖZEL KALEM MÜDÜRÜ'NÜN KASASININ TUTANAĞI

Kalemi Mahsus Müdürlüğü'nde mevcut çelik kasanın anahtarı zayi olması dolayısıyle muhteviyatı tesbit edilmek üzere usta marifetiyle açtırılmasına lüzum hasıl olmuş ve 16/6/1960 Perşembe günü saat 10.30'da aşağıda isimleri yazılı heyet huzurunda delmek ve sökmek suretiyle kasa açılarak muhteviyatının yapılan incelenmesinde:

Saim Bey ve Parkotel ibarelerini taşıyan zarfın içerisinde 632.5 lira Türk parası ile Başvekâlet Hususi Kalem Müdürlüğü başlığını taşıyan bir zarfın içerisinde 189 Dolar Amerikan parası ile 11 lira 12 kuruş Türk Parası, yine Dahiliye Vekâleti Hususi Kalem Müdürlüğü başlığını taşıyan bir zarfın içerisinde 2748 dolar para mevcut olduğu ve bundan başka içinde bazı mektup fotokopilerini ihtiva eden ve ÖNEMLİDİR kaydı bulunan bir zarf ile BARAJ parulalı şifre anahtarını ihtiva eden küçük bir zarf, BULUT parulalı Vilâyet şifre anahtarını ihtiva eden zarf, Adnan Menderes hesabına kaydedilmek üzere 37.000 Türk Lirası havale edilmiş olduğunu mubeyyin Osmanlı Bankası'nın 7/Mart/1960 tarihli ve 109768 numaralı havale emri, 8 sayılı şifre anahtarı, Ercüment Yavuzalp'e hitaben yazılmış hususi bir mektup, Amerika seyahati ile ilgili masraf evrakını ve makbuzlarını muhtevi ve Başvekâlet Hususi Kalem Müdürlüğü başlığını taşıyan bir zarf, Yüksel Menderes, Mutlu Menderes vesair şahıslar için tutulmuş masraf ve varidat listesi (2 sahife bir karton içerisinde) mevcut olduğu anlaşılmakla keyfiyeti hali mübeyyin işbu zabıt tanzim edilmiş ve yukarıda cins ve miktarı yazılı paralarla masraf evrakı vesair evrak ve husûsi mektupla gereği yapılmak üzere Başvekâlet Kalemi Mahsus Müdürü'ne teslim edilmiştir.

16/6/1960

Tahkik Heyetinden
Hâkim Nihat Tokuz

Tahkik Heyetinden
Hâkim Yb. Haydar Demirarslan

Kalemi Mahsus Müdürü
Yzb. Rıfat Baykal

Hususi Kalemden
Yzb. Solmazer İrfan

Başvekâlet Hususi Kalemde Şef
Vecihi Bilge

Hususi Kalemde
Yzb. Mehmet Ali Yılmaz

TÜRKEŞ, ASTEĞMENİNİ "BAKAN" YAPTI

27 Mayıs İhtilâli kansız başarılmıştı ama, ülke yönetimini üstlenecek kadro henüz belirlenememişti. *"Millî Birlik Komitesi"* adında, bir ihtilâl kadrosu vardı. Başına, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel getirilmiş, kendisine pek çok pâye verilmişti:

* Devlet Başkanı
* Hükûmet Başkanı
* Millî Birlik Komitesi Başkanı
* Silâhlı Kuvvetler Başkomutanı

Kamuoyunda, Orgeneral Gürsel'in dışında bir de Kurmay Albay Türkeş'in adı duyuluyor, ihtilâlin öteki kadroları, esrarını koruyordu.

28 Mayıs 1960 Cumartesi günü, 27 numaralı bildiri ile Bakanlar Kurulu ilân ediliyordu.

Kabinede 3 asker ve 14 de sivil *"Bakan"* olarak görevlendirilmişti. Aynı gün, Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın yazılı istifasının elinden alındığına dair bir haber Komite tarafından gazetelere yazdırılıyordu.

Albay Türkeş, Bakanlar Kurulu'nun nasıl tesbit edilip, atandığını ilginç anılarıyla şöyle nakledîyordu:

"Önce, Millî Birlik Komitesi'nin, Hükûmet sorumluluğunu da üstlenmesi düşünüldü. Sonra, bundan vazgeçtik. Bakanları, dışarıdan aramaya başladık.

Cemal Paşa'nın teklif ve tavsiyesi ile Orgeneral Fahri Özdilek Millî Savunma Bakanı olurken, Tuğgeneral Sıtkı Ulay da Ulaştırma Bakanlığı'na getirildi.

Gürsel, aynı zamanda Başbakan oluyor, Dışişleri Bakanlığına da Selim Sarper düşünülüyordu. Ancak Sarper, Bakan olmayı kabul etmemişti. Zaten ilk gün, ilk teklif ona yapılmıştı.

Bu arada, Dışişleri Bakanlığı için Fahri Korutürk Paşa'nın ismi gündeme geldi. Kendisini, Deniz Kuvvetleri Komutanı yapmışız. Dışişleri Bakanlığına atanması, Cemal Paşa tarafından imzalanıyor.

İşte tam bu sırada Ticaret Bakanlığına getirilen Cihat İren devreye girip, Selim Sarper'i ikna ettiğini açıklayacaktı. Cemal Paşa, Cihat İren'i çok sevdiği için, onun bu teşebbüsüne memnun oluyor ve Sarper'i, Dışişleri Bakanlığına atıyordu.

Ancak, Fahri Korutürk'ün Dışişleri Bakanı olduğu radyoda ilan edilmişti. Durumu Cemal Paşa'ya bildirdik, 'Ziyanı yok, değiştirelim, Fahri Paşa'yı Moskova'ya Büyükelçisi yaparız', *cevabını verdi. Her ikisinin atama işlemi de hızla tamamlandı.*

Ardından, Fahri Paşa beni ziyarete geldi. Bu işlerin çok hızlı yapılması karşısında hayretini ifade ediyordu. Selim Sarper'in, Dışişleri Bakanlığı'na atanmasını kendisi de olumlu karşıladı."

SOVYETLER'LE İLİŞKİLER

"Fahri Korutürk, ihtilâlin ilk günü radyoda okuduğum 1 numaralı bildirinin metnini benden istedi. Yazıdaki ifadelerden ne demek istediğimi öğrendi. Bazı notlar aldı.

Yeni görev yerinde yapması gerekenler konusunda tavsiyelerimi istedi. Moskova Büyükelçiliğinin önemini vurguladım. Sovyetler'le pekçok savaşlarımız olduğunu belirtip, Boğazlar bizim elimizde; onlar, Karadeniz'de kapalı, dedim."

* * *

Yeni Hükûmet'te Maliye Bakanlığı'na, Menderes'in eski Bakanlarından Ekrem Alican, Adalet Bakanlığı'na da Abdullah Pulat Gözübüyük getiriliyordu.

General Muharrem İhsan Kızıloğlu İçişleri Bakanı, Daniş Koper de Bayındırlık Bakanı yapılmıştı. Milli Eğitim Bakanlığı'na ise Alparslan Türkeş'in önerisi ile Prof.Dr.Fehmi Yavuz atanacaktı.

Türkeş, bu olayı şöyle anlatıyordu:

"Ben Isparta'daki 6.Tümen'in 7.Alayında subay olarak görev yaptım. O sırada birliğimizde yedeksubay olarak bulunan çok sevdi-

ğimiz arkadaşlar vardı. Bunlardan birisi de, Prof.Dr.Fehmi Yavuz Bey'di. Kendisini, 27 Mayıs Hükûmetinde, Milli Eğitim Bakanlığına getirdim."

27 MAYIS İHTİLÂLİ'NİN BAKANLAR KURULU

Başbakan ve Millî Savunma Bakanı	*: Orgeneral Cemal Gürsel*
Devlet Bakanı	*: Amil Artüs*
Devlet Bakanı	*: Şefik İnan*
Adliye Bakanı	*: Abdullah Pulat Gözübüyük*
İçişleri Bakanı	*: Muharrem İhsan Kızıloğlu*
Dışişleri Bakanı	*: Selim Sarper*
Maliye Bakanı	*: Ekrem Alican*
Millî Eğitim Bakanı	*: Prof. Fehmi Yavuz*
Bayındırlık Bakanı	*: Daniş Koper*
Ticaret Bakanı	*: Cihat İren*
Sağlık Bakanı	*: Prof. Nusret Karasu*
Gümrük Bakanı	*: Fethi Aşkın*
Tarım Bakanı	*: Feridun Üstün*
Ulaştırma Bakanı	*: Tuğgeneral Sıtkı Ulay*
Çalışma Bakanı	*: Prof. Cahit Talas*
Sanayi Bakanı	*: Muhtar Uluer*
Turizm Bakanı	*: Zühtü Tarhan*
İmar ve İskân Bakanı	*: Orhan Kubat*

Prof. YAVUZ'DAN BİR ANI

27 Mayıs'ın Millî Eğitim Bakanı ve Türkeş'in eski asteğmeni Prof. Dr. Fehmi Yavuz, daha sonra yayınladığı anılarında, eski komutanı ile ilgili şunları anlatıyordu:

"Isparta'da, 6.Tümen Komutanlığı ve ona bağlı 50.Alay vardı. Yedeksubaylığımı orada yaptım. Boş zamanlarda bizim, II.Dünya Savaşı'na girip girmeyeceğimiz, hangi tarafın yeneceği, yenileceği savaşın ne kadar süreceği gibi konular tartışılıyor ve bol bol spekülasyonlar yapılıyordu.

Hitler'in, 'Yıldırım Savaşı' *sözü birçok subayları etkilemiş görünü-*

yordu. Alparslan Türkeş de, Teğmen rütbesiyle bir bölüğün başındaydı. Tümenimiz, Bandırma'ya taşındı.

Muvazzafların hemen tümü, yedeklerin büyük çoğunluğu bu savaşı Almanların kazanacağı kanısındaydı. Ben ise, Almanların yenileceği görüşündeydim.

21 Haziran'da Almanlar Rusya'ya saldırdı. Alparslan Türkeş bunu bekliyordu:

- Hitler Rusya'ya saldırsın, size görkemli bir ziyafet çekeceğim, dedi.

Türkeş sözünü yerine getirdi. Erdek'te düzenlediği şölene biz de gittik, başka yerlerdeki birliklerden, taburlardan da birçok subay katıldı. Türkeş'e göre, biz de Kafkaslardan saldıracağız, sonunda komünist Rusya çökecek ve 'Kızılelma *'ya kavuşacaktık."*

SİVİLLER TASFİYE EDİLİYOR

İhtilalden hemen sonra başta Valiler ve kaymakamlar olmak üzere sivil görevlerde bulunan pekçok bürokrata işten el çektiriliyor, yerlerine subaylar atanıyordu.

Bu arada Merzifon'dan, izinli olarak İstanbul'a gelmiş bulunan bir hava binbaşısı İstanbul Darphane Müdürlüğü makamına oturuyordu.

O günleri de yine Türkeş'ten dinleyelim:

"Millî Birlik Komitesi, sadece mülkî amirliklere garnizon komutanlarının getirilmesini emretmişti. Ama, subaylarda sivil görevlere karşı bir alaka olacak ki; o kargaşa içinde birçok subay, kendiliklerinden belirli sivil makamlara gidip, sahiplendiler.

Mesela sevdiğim, çok kıymetli saydığım bir kurmay albay arkadaşım vardı. Ona, İstanbul'da rastladım. Neredesin, ne yapıyorsun? dedim, Beykoz Kundura Fabrikası'nın Müdürlüğünü yapıyormuş.

Yine o günlerde uzun boylu, iriyarı bir binbaşı, piyade binbaşısı, sırtında arka çantası, tam teçhizat, ekmek torbası, matarası ve elinde de bir tane tomson makinalı tabanca olan kişi bana gelip, selam verdi.

Başında, miğfer vardı. Kendisini, Altındağ Kaymakamı olarak takdim ediyordu. Tekmil verdi. Bölgesinin, gecekondulardan oluştuğunu söylüyor; asayiş berkemal, diyordu.

Bu seferi kıyafetli binbaşı, isminin İhsan Kabadayı olduğunu söylemişti. Sonra, kendisini yakından tanıdım, siyaset arkadaşlığımız oldu.

Bir başka binbaşı ise, Çankaya Kaymakamı olduğunu söylüyordu. Sarışın bir arkadaştı. Adı, Mahmut'muş.

Bir gün, Bayındırlık Bakanı Daniş Koper, emriniz üzerine, Çankaya Kaymakamı'na iş makinaları verdim, dedi. O gün biraz dalgınlığıma geldi, peki dedim. Daniş Bey daha sonraki karşılaşmamızda Çankaya Kaymakamı'na bütün iş makinalarını verdiğini söyledi.

Sonra farkettim, niçin? dedim. Emriniz üzerine, cevabını verdi. Askerî Kaymakam, benim adımı kullanarak, Bayındırlık Bakanlığı'nın bütün makinalarına el koymuş.

Ardından, Kaymakam; Bakan'a emir veremez diyerek müdahale ettim ve Bayındırlık'a ait makinaları geri gönderttim."

İHTİLÂLCİLER, ET- BALIK'TA İNSAN KIYMASI ARATIYOR!

27 Mayıs ihtilâlinin üzerinden henüz 15 gün geçmişti ki, Ankara Radyosu, Millî Birlik Komitesi'nin çok önemli bir bildirisi ile halkı dehşete düşürüyordu. Sözkonusu bildiri özetle şöyleydi:

"Demokrat Parti iktidarı döneminde pekçok gencin öldürülüp, cesetlerinden, Et-Balık Kurumu tesislerinde kıyma yapıldığı ihbarları gelmiştir. Bu konudaki araştırma titizlikle yürütülmektedir."

* * *

Millî Birlik Komitesi'nin bildirisi, Komite üyesi iki yüzbaşı tarafından Radyoevine götürülüp, okunmak üzere nöbetçi spikere veriliyordu. Ancak, sözkonusu bildiri Komite'de görüşülmemiş, sadece üyelerden bir kısmı oturup, aralarında kaleme almışlardı.

Bildiri, radyoda yayınlanmış, yurdun dörtbir yanında insanlar dehşete kapılmıştı. Aslında, bu konudaki haberler ihtilâlden önce de fısıltı gazeteleri ile kulaklara üfleniyor, öldürülen gençlerden kiminin Konya yoluna gömüldüğü, kiminin de Et-Balık'ta kıyma haline getirildiği söyleniyordu.

Böyle bir dedikodu, Millî Birlik Komitesi'ni harekete geçiriyor, bildiri yayınlatıyor, ardından da Et-Balık Kurumu'nun Ankara tesislerinde arama yapılmasına yol açıyordu.

İKİ ALBAYIN İŞİ

Şimdi, o günlere dönelim ve Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'i dinleyelim:

"Millî Birlik Komitesi'nin ilk çalışma dönemiydi. İlk haftalardı yani. Sıcağı sıcağına. Komite içerisinde henüz tasfiye de yapılmamıştı.

Kurmay Albay Ertuğrul Alatlı, benim Başbakanlık Müsteşarı olmam üzerine, Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne getirildi.

İşte o günlerde Kurmay Albay Alatlı, Kurmay Albay Mithat Ceylan'la birlikte bir bildiri kaleme alıyorlar. Bildiride, gençlerin kıyma makinalarında kıyıldıkları, kıymaların daha sonra tavuk yemi haline getirildiği anlatılıyor.

Biz, işlerle o kadar meşgulüz ki, radyo haberlerini takip edemiyoruz. Bu haberden de bilgimiz yok.

Ya haberin yayınlandığı gün, ya da ertesi gün İngiltere Büyükelçisi, Cemal Gürsel Paşa'yı ziyarete geldi. Görüşmenin ortasında beni de çağırdılar. Büyükelçi, Gürsel'e birşeyler söylemiş. Cemal Paşa da, anlattıklarından hiç haberi olmadığını açıklamış.

Bu, bir radyo bildirisi imiş. Paşa, bana sordu. Ben de haberim yok, dedim. Ve mahcup oldum..."

İNGİLİZ'DEN AL HABERİ

İngiltere'nin, Ankara Büyükelçisi, Gürsel'i ziyaretinde, şunları söylüyordu:

"27 Mayıs harekâtı ile memleketinize güzel şeyler yaptınız. Müdahalede bulunarak, memlekette gerginliği giderdiniz, yatıştırdınız.

İlk günlerde, basın suçundan tutuklu bulunanları serbest bırakıp, özgürlüklerine kavuşturdunuz.

Başka ülkelerdeki darbeler ve ihtilâllerde binlerce tutuklamalar olur. Herkes, hapishanelere tıkılır. Ama sizin hareketinizde, bunun aksine bir gelişme gördük. Tutuklanmış olan birçok kimse, hürriyetine kavuşturuldu. Bunlar, güzel şeyler.

Yalnız, radyo yayınınızda, öldürülen gençlerin Et-Balık Kurumu'na sevkedilip, kıyma makinalarında kıyılıp, hayvan yemi haline getirildiği anlatılıyor.

Herhalde bunlar doğru değil. Bunlara inanmak da mümkün görülmüyor. Ama doğru olsa bile, bu gibi şeyleri yayınlamanız, Türk milleti hakkında yanlış düşünceler doğmasına yol açar.

Amma gaddar ve barbar insanlarmış, der kamuoyu. Bunlardan, fayda ummayacağınızı tahmin ederim..."

İhtilâl Lideri Gürsel, karşısındaki Büyükelçinin bu şekildeki konuşması üzerine derhal Müsteşarı Türkeş'i çağırıyordu. Şimdi, o diyalogu izleyelim:

- *Türkeş, bakın Sefir Bey ne diyor!*

- Emrediniz Komutanım.

- *Sefir Bey, radyodaki bir bildiriyi haber veriyor.*

- Acaba ne zaman yayınlanmış Komutanım?

- *Dün.*

- *(Türkeş, mahcup bir tavır içinde)* Hemen araştırayım efendim. Size malûmat veririm.

BİLDİRİNİN CEZASI

Bildiri, radyoda yayınlandıktan hemen sonra Genelkurmay Muhafız Taburu harekete geçiyor, Et ve Balık Kurumu'nun Ankara'daki tesislerini kuşatıyordu.

İçeride çok ciddi bir arama başlatılıyor, dışarıda tank ve tüfekler, kuş uçurtmuyordu.

Olayın devamını yine Türkeş anlatıyor:

"Cemal Paşa'nın yanından ayrıldıktan sonra olayı hemen araştırdım. Bildiriyi, Ertuğrul Alatlı ile Mithat Ceylan'ın yazdıklarını tesbit ettim. Niçin böyle bir bildiri yazdılar, kimin tesiri altında kaldılar, bilemiyorum. Konuyu, Millî Birlik Komitesi'ne götürdüm. Oradaki arkadaşların büyük çoğunluğu, bundan üzüntü duydular.

Bu olay üzerine Ertuğrul Alatlı'yı görevden aldık. Ardından sıra, Millî Birlik Komitesi'nin son şeklini vermeğe gelmişti. Bu sırada Alatlı ve Ceylan'ı, Komite'den çıkardık."

KOMİTE'DE ŞOFÖR KRİZİ

Millî Birlik Komitesi ilk günden itibaren çok sesli oldu. Organizasyon yoktu. Komite üyelerinin çoğu biribirlerine şüphe ile bakıyorlardı. Ufacık bir olay, onarılması güç yaralar açıyordu.

İşte o günlerden bir ilginç olay daha. Türkeş anlatıyor:

"Millî Birlik Komitesi toplantısından çıkan Binbaşı Fâzıl Akkoyunlu, acele bir yere gitmek için, Gürsel'in, kapıda duran makam oto-

mobiline yönelmiş. Şoför Ali, Binbaşım, ben Cemal Paşa'nın şoförüyüm, kendisi, her an beni arayabilir, cevabını vermiş.

Akkoyunlu bağırıp, çağırmış. İş büyümüş. Binbaşı, şoförün üzerine yürümüş, şoför de Akkoyunlu'yu bir yumrukta yere yuvarlamış.

Binbaşı Akkoyunlu, üst-baş perişan halde Komite toplantı salonuna geldi. Bu arada şoförü tutuklatmış. Bir süre sonra Cemal Paşa şoförünü aratmış, tutuklu demişler. Paşa, çok üzüldü. Kendisinden habersiz makam arabasına binilme teşebbüsünü kınadı.

Sonra, Cemal Paşa'nın emriyle araya girdim. Paşa, şoförüm adına özür diliyorum, dedi. Şoför Ali hapisten çıkartıldı, kriz de böylece bitti."

GÜRSEL, GÜLHANE'Yİ LAĞVEDİYORDU

27 Mayıs İhtilâli ile birlikte meydana gelen olaylar bitmiyor. Albay Türkeş, bu olayları hatırladıkça anlatmaya devam ediyor:

"Cemal Paşa, benimle istişare etmeden bir karar almazdı. Ama bazen tek başına kararları da oluyordu.

İhtilâlin ilk günleri Gülhane Askerî Tıp Akademisi'nin komutan ve profesörleri bana geldiler. Gayet üzüntülü idiler. Rahatsızlık duyuyorlardı.

Bana, Akademinin, Cemal Paşa tarafından lağvedildiği haberini verdiler. Kendilerine, böyle bir olaydan haberim olmadığını söyledim. Oysa, Cemal Paşa'nın emri kendilerine tebliğ edilmiş. Hatta, Gülhane Akademisi, 300 yataklı bir hastane haline dönüştürülecekmiş.

Beni ziyarete gelenler arasında Okul Komutanı Necmi Ayanoğlu, Prof. Dr. Cihat Borçbakan, Halit Kamgöze, Ziver Berkman vardı. Mes'eleye el koydum. Hocaları teskin ettim. Sonra ellerindeki emre baktım. Konuyu araştırdım. Sağlık Dairesi Başkanı Tabip Tümgeneral Tevfik Sağlam Paşa imzalatmış bu emri, Gülhane Akademisi, memleket hastanesi yapılsın, diye.

Ardından, Cemal Gürsel Paşa'ya gidip, konuyu açtım. Pek hatırlayamadı. Tevfik Paşa imzalatmış olabilir, dedi. Kararın mahzurlarını kendisine anlattım. Bu emrin yürürlükten kaldırılmasını önerdim. GATA (Gülhane Askerî Tıp Akademisi) bir ilim kuruluşu olarak görevini sürdürsün, dedim. İyi olur oğlum, cevabını verdi.

Daha sonra Tevfik Paşa'ya biraz sertçe şunları söyledim:

'Çok yanlış bir iş yapmışız. Cemal Paşa'ya rastgele emir imzalatmanız doğru değil. Genelkurmay Başkanı'nın haberi yok, öteki yetkililerin haberi yok.

GATA, eskisi gibi faaliyetini sürdürecek. Ben, emri tutuyorum. Cemal Paşa'nın da tasvibini aldım.' "

* * *

Türkeş, daha sonra yeni gelişmelerden Necmi Ayanoğlu ve öteki tabipleri haberdar ediyor, onları çok sevindiriyordu. Orgeneral Gürsel'in, GATA'nın lağvedilmesi konusundaki yazılı emri aynen şöyleydi:

6996 Sayılı Kanun ile 28/7/1958 Tarih ve 4/10601 Sayılı Kararname ile Mer'iyete Giren Nizamnamenin İlgasına Dair Kararname

Madde-1. *6996 sayılı Gülhane Askeri Tıb Akademisi kanunu ile mezkûr kanunun 1.nci maddesine müsteniden İcra Vekilleri Hey'etinin 28 Temmuz 1958 tarih 4/10601 sayılı kararıyle mer'iyete konulan Gülhane Askerî Tıb Akademisi nizamnamesi mülgadır.*

Madde-2. *Bu karar 28/5/1960 tarihinden mer'idir.*

28 Mayıs 1960

Cemal GÜRSEL
Orgeneral
Millî Birlik Komite Başkanı
Devlet ve Hükûmet Reisi ve
Türk Silâhlı Kuvvetler Baş Kumandanı

DP'LİLERİ İSVİÇRE'YE "SÜRGÜN" PLÂNI

27 Mayıs 1960 ihtilâli için düğmeye basıldığı andan itibaren iki ayrı eylem gerçekleştiriliyordu:

- Canlı ve cansız hedefler ele geçirilecek.
- Canlı hedefler gözaltına alınıp, cansız hedeflerde ise yönetime hâkim olunacak.

* * *

Asker ve sivil canlı hedefler yakalandıkça Harp Okulu'na sevkediliyor, ilk iki gün kararsızlık içinde bekleniyordu.

Bakanlar Kurulu açıklanmış, ancak Millî Birlik Komitesi tam teşekkül etmemişti.

Siyasal partilerin faaliyetleri durdurulmuş, bunlardan yalnızca Demokrat Parti kadrosu toplanıp, gözaltına alınmıştı. Yönetim kademelerinde CHP'liler etkili oluyor, Başbakanlık ve Bakanlıklarda, bunlara sıkça rastlanıyordu.

Bu arada, seçimle gelmiş tüm muhtarların ellerinden mühürleri alınmıştı. Albay Türkeş, o mühürlerin daha sonra CHP örgütünün eline geçtiğini, bu partiye mensup kişilerin muhtar yapıldıklarını açıklıyordu.

Demokrat Parti'nin yöneticileri hemen hemen eksiksiz bir biçimde yakalanıp, gözaltına alınmıştı. Şimdi, onlara karşı uygulanacak yaptırımlar tartışılıyordu.

Bu, çok önemli konuyu Türkeş şöyle anlatıyor:

"Harp Okulu'nda gözetim altında tutulan DP'ye mensup Parla-

menterlerin kişisel eşyalarını gönderme konusunu Cemal Paşa ile münakaşa ettik. Bu sırada, Parlamenterleri ne yapacağız? mes'elesi ortaya geldi. Paşa ile bunu konuşuyorduk.

Cemal Paşa, onların birçoğunun vatanperver insanlar olduğu kanaatindeydi. Kendisi aslında daha çok Demokrat Parti yanlısıydı. Adnan Menderes'e karşı sevgi ve hürmeti vardı, sempatisi vardı. Ethem Menderes'e yazdığı mektup da onun işaretidir.

İzmir'den Osman Kibar, Cemal Paşa'nın en yakın dostuydu. İzmir Belediye Başkanı olan Osman Kibar, Asfalt Osman. İhtilâlden sonra, gidişatla ilgili mektupları gelmişti Cemal Paşa'ya.

Cemal Paşa, DP'lilerin çoğunu tanıyordu. 'Bunları ne yapsak?' *diye bana sordu.*

Ben de dedim ki:

'Paşam, bunları İsviçre'ye gönderelim. Yurtiçinde, belki problem olur.'

* * *

Alparslan Türkeş'in bu teklifi konusunda ayrıntılı bilgiyi yine kendisinden alacaktık:

- İsviçre'ye, sadece Bakanları mı göndermeyi düşündünüz?

- Bakanlarla birlikte DP ileri gelenleri.

- Yani, milletvekilleri dahil değil mi?

- Hayır, parti ileri gelenleri. Teklifimde şunlar da vardı:

Bunlara, orada tahsisat da verelim. Orada, sefâlete mahkûm olmasınlar. Birisi, Cumhurbaşkanıdır. On sene Cumhurbaşkanlığı yapmıştır. Birisi de, on yıl Başbakanlık yapmış olan bir zat'tır. Bakanlık yapmışlardır.

Bakarız, 3-5 yıl sonra memleketin durumu sükûnete erer, yatışır. Onlar da tekrar memlekete dönebilirler. Bu yol, en selâmet yol olur.

- Bir siyasî sürgün olarak, ama tüm masrafları Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından mı karşılanacak?

- Evet, karşılansın. Sefâlete mahkûm edilmesinler.

Cemal Paşa, bu teklifimi çok beğendi. Böyle yapalım, dedi. Bunu, Dışişleri Bakanı'na soralım, bir alttan alta İsviçre Hükûmeti ile de temasa geçilsin, talimatını verdi.

HAZIRLIK BAŞLIYOR

Cemal Paşa, hazırlık işaretini verdikten sonra Dışişleri Bakanı Selim Sarper'i çağırdık. Konuyu, ona da açtık. Çok memnun oldu, çok sevindi. Bana sarıldı, daha sonra Cemal Paşa'ya dönüp, şunları söyledi:

'Paşam, bu Albayı çok iyi bulmuş, seçmişsiniz. Çok kıymetli bir insan. Bu teklifi de fevkalâde güzel bir hâl tarzı. Fevkalâde isabetli bir teklif olur. Madem emir buyuruyorsunuz, ben bu mes'eleyi araştıracağım.'

İHBAR ÇARKI İŞLİYOR

Dışişleri Bakanı Selim Sarper, Gürsel Paşa ile benim yanımdan sevinçle çıktı.

DP ileri gelenlerinin İsviçre'ye gönderilmelerini diplomatik yollardan araştıracaktı.

Ama... ihbar çarkı işlemeye başladı. Bu konuda başvurular, mektuplar yağıyordu. İhbarların içinde, yeni bakanları hedef alanları da vardı. İhbarda en büyük gerekçe, o Demokratların adamı, şeklinde oluyordu.

İhbarların kafaları karıştırdığı günlerde, Demokrat Parti erkanına da yer arandı. Gürsel Paşa, Ankara'ya geldiği ilk günden itibaren Harp Okulu'nun boşaltılmasını istedi. Orada öğrenciler eğitim görüyor, dedi.

Yassıada fikri, ondan çıktı. Ada'yı bildiğini söyledi. Siyasîlerin, sürekli olarak Harp Okulu'nda barınamayacaklarını ifade etti.

YASSIADA VE TARIK GÜRYAY

Cemal Paşa'ya göre Yassıada, en güvenli yerdi. 'Orası, Deniz Kuvvetleri'nin elinde, kimse oradan kaçamaz', *dedi.*

Yarbay Tarık Güryay, onun adamıydı. Polatlı Topçu Okulu'nda görev yapıyordu. Silâhlı Kuvvetler'de hiç iyi bir şöhreti yoktu. Sevilmez, tutulmaz bir adamdı. Ama Cemal Paşa'nın yakınıydı. Onu, çok seviyordu. Neden seviyordu, bilemiyorum.

Demokrat Partililer'in, Yassıada'ya gönderilmeleri Millî Birlik Komitesi'nde benimsendi. Bu gönderilme sırasında çok çirkin olaylar cereyan etmiş. Ben, bunu haber aldım. Bu gibi olayları yapan subayları arattım, buldurdum.

Bir kısmını buldum, bir kısmını bulamadım. Bulduklarımı çok sert bir şekilde azarladım. Olaylar İstanbul'da, uçaktan inişten itibaren olmuş...

Bazı bakanları dövmüşler, hakaret etmişler. Bunlar, hava ve deniz subayları. Bunlardan 3-4 tanesini getirttim, yaptıklarının ayıp olduğunu söyledim.

Eğer siz, kendinizi yiğit sayıyorsanız, bu hareketleri, onlar Bakanken yapsaydınız. Şimdi hepsinin eli-kolu bağlı. O şekilde hareket etmeniz, Türk Subayının da şerefine uygun değil, dedim.

DP'liler, Yassıada'ya götürüldükten sonra da çok ağır muameleye tâbi tutulmuşlar. Ben, Yassıada'ya hiç gitmedim. Bunun iki sebebi var..."

"KANSIZ BİFTEK OLMAZ, KANSIZ İHTİLÂL OLMAZ!"

27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin lideri Orgeneral Cemal Gürsel ile *"İhtilâlin Kudretli Albay"* sıfatıyla anılan Alparslan Türkeş haziran ayının ilk günlerinde, DP yöneticilerinin İsviçre'ye sürgün edilmesi işini sürekli gündemde tutuyorlardı.

Ancak, Millî Birlik Komitesi, bu teklife şiddetle karşı koyacak, ardından Yassıada Yüksek Adalet Divanı'nın kurulmasına hız verilecekti.

Türkeş, bu konudaki gelişmeleri ayrıntılı bir şekilde anlatmayı sürdürüyordu:

"30-40 kişilik bir Demokrat Parti kadrosunun İsviçre'ye gönderilme işini olgunlaştırmaya çalışıyordum. Cemal Paşa'dan tasvip görmüş, konuyu Dışişleri Bakanı Selim Sarper'e havale etmiştik.

Daha sonraki sohbetlerimizde Cemal Paşa, harekâtın kansız sonuçlanmasından duyduğu memnuniyeti dile getiriyor, mahkeme kurulmasına karşı ifadeler kullanıyordu.

İsviçre'ye gönderileceklerin dışında kalan grubun serbest bırakılması konusu, Cemal Paşa'nın düşünceleri arasındaydı.

Fakat, memleket için çok hayırlı olacak bu düşüncemizin hayali, fazla sürmedi. Konu, birkaç gün sonra Komite toplantısına getirilince, büyük fırtına koptu.

CHP ile sürekli işbirliği halinde olan üyelerden Ekrem Acuner, Fikret Kuytak, Sami Küçük ve Sezai O'kan, karşıma dikildiler. Bu grup, Komite toplantısına girişim sırasında beni alaylı bir tavırla

karşılıyor, içlerinden Sezai O'kan, Sıtkı Ulay'a dönerek şunları söylüyordu:

- 'Paşam bak, bizim merhametli arkadaşımız geldi. Demokratları korumaya çalışırken, onların vatan haini olduklarını acaba hiç düşünmedi mi?'

* * *

Sezai O'kan'ın ardından Sami Küçük de şu sözlerle, bana sataşıyordu:

- 'Bunlar, buz gibi vatan haini. Vatan hainlerini dışarı göndermek, ne demek? Böyle iş olmaz! Onları, kesinlikle mahkemeye vereceğiz. Hırsızlıklarını, ihanetlerini, kanun eliyle cezalandıracağız.'

* * *

Buna benzer itirazlar devam etti. Sözlerim ve olumlu teklifim, vicdanları etkilemiyordu. Sonunda çoğunluk, eski iktidar mensuplarının yargılanmalarına karar verdi.

Cemal Paşa tarafından beğenilip, desteklenen teklifim ise suya düştü."

"YASSIADA'YA NİÇİN GİTMEDİM?"

Demokrat Partililer'in Yassıada'ya kapatılışının ardından, hâfızalardan hiç silinmeyecek dramlar sahnelenmeğe başlanıyordu. Ada'daki Bizans zindanlarında bakanlar, milletvekilleri acımasızca işkence görüyor, Cumhurbaşkanı ise, yapılan münasebetsizlikler karşısında intihara teşebbüs ediyordu.

Ada'ya, Millî Birlik Komitesi üyelerinin çoğu gidiyor, denetliyor; ancak Albay Türkeş böyle bir ziyareti yapmamak konusunda kesin kararlı görünüyordu.

Bu arada kendisi, Adaya *"sanık"* kılığında üç yakınını gönderip, onlara istihbarat yaptırıyordu.

Bu ilginç gelişmeleri de Albay Türkeş'ten dinliyoruz:

"Yassıada'ya gitmek istemeyişimin iki sebebi olduğunu söylemiştim. Birinci sebep şuydu:

Ada Komutanlığı'na getirilen Tarık Güryay'dan hoşlanmıyordum. Onun, Cemal Paşa'nın yakını olarak bana karşı horozlanmasına tahammül edemiyeceğimi biliyordum.

Adaya gitmeyişimin ikinci sebebine gelince:

Orada bulunan ve iktidardan düşmüş olan insanların halini görmek istemiyordum. Bu, benim için üzüntü kaynağı olacaktı.

Aldığım haberler beni yeterince etkiliyordu. Oradakilere yapılan kötü muameleyi önleyecek bir imkânım da yoktu.

Yassıada'ya, sanık kılığında, çok güvendiğim birkaç kişiyi soktum. Eski iktidar mensuplarından bir kısmıyla, onlar aracılığı ile temas kurdum.

Gönderdiğim arkadaşlar çok kalamadılar. Çünkü onlar, siyasi sorumlulukları olmayan kişilerdi. Onları, kısa zamanda Ada'dan çıkardılar."

TÜRKEŞ, NEYİ ÖĞRENMEK İSTİYOR?

"İhtilalin Güçlü Albayı" Türkeş, her tarafta etkiliydi, ama Yassıada konusunda değil. Orasını, kontrol altında tutamıyordu. Çünkü Ada'nın Komutanı, İhtilâl Lideri'nden torpilli idi. Ama Türkeş, Ada'da herhalde birşeyler arıyordu.

Şimdi, bu konunun cevabını bulmaya çalışalım:

- Ada'ya adam gönderme işini, özellikle mi yaptınız?

- Evet.

- Amacınız ne idi?

- Oradaki meydana gelenleri yakından takip edip, öğrenmek istiyordum. Bir de, içerdeki insanlara moral vermeyi düşünmüştüm. Yani, gönderdiğim kişiler aracılığıyla.

- Bu arkadaşlarınız sivil miydi?

- Evet

- Ankara'dan mı yolladınız?

- Evet, Ankara'dan.

- İsimlerini açıklamanızda bir sakınca var mı?

- Bunlardan bir tanesi Vecihi Özcüoğlu.

- Nasıl bir suçlama ile gönderdiniz?

- Eski Demokrat, denildi. 27 Mayıs'a karşı, düşük, kuyruk suçlaması, yetti. O zaman böyle suçlamalar yetiyordu.

- O çarkı nasıl işlettiniz?

- O, biraz da tarihin *"sır"* köşesini teşkil etsin.

- *Diğer iki ismi de açıklar mısınız?*

- Hayır. Onlar halen bürokrasideler.

- *Bunlar, yeterli bilgiyi, istihbaratı toplayabildi mi?*

- Tabii topladılar. Olan biteni hep haber aldım. Birkaç defa da Cemal Paşa'nın dikkatini çekmeye çalıştım. Ben, zaten Yassıada Mahkemeleri'ne karşıydım. Mahkemeler, benim muhalefetime rağmen teşkil edilmiştir, iyi olmamıştır. Neticesi de çıktı meydana."

DP'LİLERİ LİNÇ ETME TEŞEBBÜSÜ

İhtilâl sonrası Millî Birlik Komitesi'ni en çok uğraştıran konulardan bir tanesi de ihbar furyası idi. *"Düşükler... Kuyruklar"* diye sürekli aşağılanmak istenen Demokrat Partililer bir anda adeta ikinci sınıf vatandaş durumuna düşürülüyordu.

İşte böyle bir ortamda, insanları linç etme teşebbüslerine de rastlandığını Albay Türkeş anılarında açıklıyor:

"Zaten, o zaman rastgele bir ihbar üzerine insanlar yakalanabiliyordu. Çok karışık bir dönemdi. O bakımdan, büyük sıkıntı çekildi.

Zaman zaman Refik Koraltan'ın çocukları bana müracaat ettiler. Onları, mümkün olduğunca korumaya çalıştım.

Sayın Bayar'ın kızı Nilüfer Hanım, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde görevliydi. Bu arada aynı fakülteden Prof.Muzaffer Bey vasıtasıyla, onların durumları da bana intikâl etti. Bayar ailesini de mümkün olduğu kadar korumaya çalıştım.

Meselâ Altemur Kılıç Bey'in ailesini de korumaya çalışmışımdır. DP'lilerin, aile ve çocuklarının haksızlığa maruz kalmalarını önlemeğe gayret etmişimdir.

Bu arada bazı DP'lilerin linç edileceklerine dair bilgiler aldım. Kendilerini hem haberdar ettim, hem de korumaya aldım.

O dönemde, kişisel birtakım garazlar, insanlar arasında gerginlik meydana getirmişti. 'Bu adam, tedavi edilmez derecede Demokrat', *lafı; en büyük suçlama oluyordu.*

Demokrat Partililer hep koşup geliyor, adeta bana sığınıyor ve yalvarıyorlardı. Diyorlardı ki:

'Aman, bizi, İsmet Paşa'ya bırakmayın. Siz idare edin...' "

YASSIADA'NIN

Marmara Denizi'nde, Burgaz Adası'nın 2,5 mil batısına düşen Yassıada'nın tarihi, Milâttan sonra 4.yüzyıla kadar uzanıyor. Ada, aslında denizin ortasında kayalık bir dağ olup; 47 metre yüksekliği, 180 metre genişliği, 280 metre de uzunluğu bulunuyor.

4. asırda Yassıada'ya Ermeni Katalikos'u "Büyük Nerses"*in sürgün edildiğini görüyoruz. 9.asırda ise Bizans İmparatoru Teofilos döneminde* "Kırk Azizler" *adına bir kilise yaptırıldığını, aynı dönemde meydana getirilen mahzenlerin ise 10.asırda cezaevi olarak kullanıldığını öğreniyoruz.*

10. asrın amansız bir zindanı olarak sözü edilen Yassıada'nın korkunç bir sürgün yeri olduğuna ait tarihi kaynaklarda acıklı bilgiler bulunuyor.

14. asırda İskit işgâl ve yağmasına uğrayan Yassıada, 1412 yılında ise Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt döneminde bir deniz savaşı sırasında karargâh olarak kullanılıyordu.

İstanbul'un, Türkler'in eline geçmesinden sonra İngiliz Sefiri (Büyükelçisi) Sir Henry Bulwer'e satılan Yassıada, hemen ardından Padişah Abdülmecit'in fermanıyla, Mısır Hıdivi İsmail Paşa'ya devrediliyordu.

1947 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine tahsis olunan Yassıada, uzun yıllar "Deniz Topçu ve Harekât Sınıf Okulları Eğitim Tesisi" *olarak hizmet vermişti.*

Yassıada halen İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'nin uygulama bölümü olarak kullanılıyor.

TARİHÇESİ

NAMIK GEDİK'İN İNTİHARI

Albay Türkeş, Demokrat Parti iktidarının İçişleri Bakanı Dr.Namık Gedik'in intiharı konusunda ayrıntılı bilgi veremiyordu. Dr.Gedik, ihtilâl günü Harp Okulu'na getirilmiş, 30 Mayıs 1960 Pazartesi gecesi saat 22.55'de, kaldığı odanın penceresinden atlayarak, intihar ettiği açıklanmıştı.

Dr.Gedik'in odasında, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes de kalıyordu. Türkeş, bu konudaki soruları şöyle cevaplandıracaktı:

- *Namık Gedik'in intiharı konusunda ayrıntılı bilginiz var mı?*

- Ayrıntılı bilgim yok. Yakalanıp, getirilirken, çok hakarete uğra-

mış. Dövmüşler. Sanıyorum, onun verdiği ruh çöküntüsüyle intihar etmiş olabilir.

Alparslan Türkeş, ihtilâlin sıcak günlerinden bir başka anısını daha anlatırken, dış tahriklerin hangi boyutlara ulaştığını da göstermeye çalışıyordu.

İşte, bir yeni örnek:

"Özellikle, bakan atamalarından sonra ihbar çarkı hızla işlemeye başladı. Eleştirinin dozu arttı. Marksist çevreler, 'siz nasıl devrimcisiniz?' *diyordu.*

'Kansız biftek olmadığı gibi, kansız ihtilâl de olmaz', *demeğe başladılar. Bu sloganı bazı marksist yazarlar üretmişti. Komite'de de taraftar buluyordu."*

KOMİTE'YE GİRME YARIŞI

27 Mayıs İhtilâli'nin üzerinden 15 gün geçmiş olmasına rağmen Türk insanı, kendisine hükmeden yeni yöneticilerini tanımıyor, bilmiyordu. İlk günlerde duyulan iki isim, Orgeneral Gürsel ve Albay Türkeş kamuoyunu meşgul ediyordu.

Ancak, tüm bildirilerin altındaki "Millî Birlik Komitesi" imzası, herkesi merakta bırakıyor, *"Bu Komitede acaba kimler var?"* sorusunu da beraberinde getiriyordu.

Aslında, Komite toplantılarına katılan üyeler, isimlerinin bir an önce ilân edilmesini istiyorlardı. Çünkü bu istek, herhangi bir nedenle, Komite üyeliğinden uzaklaştırılma endişesinden geliyordu.

Millî Birlik Komitesi'nin oluşmasını Albay Türkeş şöyle anlatıyordu:

"Komite, daha ilk günden oluşmuştu. Toplantıya katılanların sayısı elliyi buluyordu. 38 rakamında karar kıldık. Bu seçimi Madanoğlu ve Sezai O'kan'la birlikte yürütüyorduk.

Bana kalsa Komite'yi 15-20 kişiye indirecektim. Fakat, Kurul buna razı olmuyordu. Tesbit tamamlandı. Komite dışında kalanlar, kıt'alarına gönderildi.

İlk toplantılara bazı profesörler de çağrılıp, çeşitli konularda fikirlerine başvuruluyordu. Bu toplantılara Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ve Hüseyin Naili Kubalı sıkça katılıyorlardı.

Toplantılarda ara sıra bulunanlardan birisi de, sonradan 38'lere dahil olan İrfan Solmazer'di. Kendisi, Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü yapan Rıfat Baykal'ın yanına, yardımcı olarak verilmişti.

YEMİN SORUNU

Acele, Geçici Anayasa hazırlanması gerekti. Bu görev Muzaffer Özdağ ile Numan Esin'e verildi. Bu iki üyemiz, profesörlerle işbirliği yaparak, Geçici Anayasa'yı ortaya çıkardılar.

Komite, Anayasa'yı inceleyip, onayladı. Ardından, Resmî Gazete'de yayınlandı. Yeni Anayasa gereğince, Komite üyelerinin, Meclis binasında ve halkın huzurunda yemin etmeleri gerekiyordu.

* * *

Yeni metin hazırlanırken, bir kriz doğdu. Metnin son cümlesi şöyle bitiyordu:

'... bir karşılık beklemeksizin, kendimi Türklüğe adadım!'

Buradaki 'Türklük' *sözüne Sami Küçük ve birkaç Komite üyesi şiddetle karşı çıktı,* 'Türklük' *sözünün,* 'Turancılık' *anlamına geleceğini ileri sürdüler.*

Sonra, yeminin bu bölümü, '...bir karşılık beklemeksizin Türk Milletine adadım.' *şeklinde değiştirildi.*

KOMİTE İÇİN BÜYÜK PAZARLIK

İhtilâlin en zor tarafı, Komite'nin oluşması şeklinde ortaya çıktı. Yüksek Yönetim Kurulu adını verdiğimiz kurucular 10-12 kişiden ibaretti.

29 Mayıs 1960 pazar günü Bakanlar Kurulu toplantı salonunda, Komite için sadece 18 kişinin ismini belirledik. Hatta bu liste, ismi olan üyeler tarafından da imzalandı. Fakat bir gün sonra liste 24'e ulaştı.

İş bununla da kalmadı, arkadaşlarını ziyarete gelen her subay, Komite'ye yerleşmenin çarelerini aradı. Bir de baktık ki; sayımız 45'e ulaşmış.

Gerçek kurucular, biribirleri ile rekabet halindeydiler. Bu yüzden hizip halindeki Komite üyeleri, kendilerine dışarıdan destek aramaya, adamlarını de içimize sokmaya kalkıştılar.

O tarihte yurtdışında görevde bulunan Sadi Koçaş, Dündar Seyhan, Talât Aydemir ve Halim Menteş'i, Komite üyeliğine teklif ettim. Benim bu önerimi, Orhan Kabibay da destekliyordu.

Komite'ye sonradan gelenler bu teklifimizi hiç beğenmediler. Oy-

sa, bu dört isim, yıllar önce kurulan Gizli Örgüt'ün ilk elemanları olarak çalışmışlardı.

İhtilâlin ilk günlerinde, Kurmay Albay Abbas Yurdakul, Komite toplantı salonuna girip, Menderes'i havaalanından Harp Okulu'na kendisinin getirdiğini ifade ediyor ve adeta bu işin karşılığını istiyordu. Albay Yurdakul daha sonra bir sandalye çekip, Komite üyeleri arasına oturdu.

Toplantı başlarken, üye olmayanların salonu terketmesi isteniyor, Abbas Yurdakul ise kılını dahi kıpırdatmıyor, ikazlarımız karşısında hâlâ, Menderes'i getirdiğinden bahsediyordu.

GÜRSEL'İN DURUMU

27 Mayıs'tan önce Gürsel'den hemen hemen hiçbir yardım ve destek görmedik. Tek yardımı, gizli örgütümüzü ele vermemekti.

Zaman zaman kilit noktalara tayinler konusunda ricalarımız olmuş, bu isteklerimizi hep kulak arkası etmişti.

3 Mayıs'ta bizi yüzüstü bırakıp, İzmir'e gitmesi de, bu işe ne derece sarıldığının bir göstergesi oluyordu. Buna rağmen, Orgeneral ihtiyacından, kendisini başımıza getirdik.

* * *

Bazı arkadaşlarımız 27 Mayıs'ı takip eden günlerde evlerine gizlenmek ihtiyacı duydular. Daha sonra ise, Komite üyesi olarak ortaya çıktılar. Bunların başında Vehbi Ersü ve Refet Aksoyoğlu geliyordu.

Ahmet Yıldız, Suphi Gürsoytrak, Kâmil Karavelioğlu ve Şükran Özkaya gibi üyeler ise İstanbul'da bulunduklarından, esas harekâtı planlayan hiçbir karar toplantısına katılmadılar.

Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, Münir Köseoğlu ve Selahattin Özgür de ne çalışmalara katıldılar, ne de harekat günü iş yaptılar.

Aslında ben, tüm bu nedenlerden dolayı Komite'nin açıklanmasını istemedim. Gizli bir hüviyet içinde bir süre daha çalışmasında yarar gördüm. Bu konuda Cemal Paşa ile de mutabık kaldık.

Haksız yere Komite'ye girmiş olanları zaman içerisinde tasfiye edeceğimiz düşüncesindeydim. Ancak, arkadaşların hepsi, isimlerin hemen açıklanmasında diretti.

Artık, Komite'ye son şekli verilmek üzere idi. Öncelikle Kurmay Albay Mithat Ceylan, Ertuğrul Alatlı, Necati Kumruoğlu ve Cevat Kırca liste dışı kaldılar.

Mithat Ceylan'ın, 27 Mayıs'ı izleyen günlerde sık sık İnönü'nün evine gidip, Komite çalışmalarını ona bildirdiği haberi geldi. İrfan Solmazer bu olayı tanıklarla açıkladı. Tabii bu arada Kıyma Makinası Bildirisi gündeme geldi. Ortalığı bir anda karıştıran bu bildiriyi Mithat Ceylan, Ertuğrul Alatlı ile birlikte hazırlamıştı.

Alatlı aramıza, Sami Küçük tarafından dahil edilmişti. O da, Mithat Ceylan gibi CHP yöneticileri ile temas halindeydi.

Listeden çıkarılan Necati Kumruoğlu ile Cevat Kırca ise, kendileri Komite çalışmalarından hoşlanmadıkları için başka görevlere atanmalarını istediler."

AGASİ ŞEN, İSTİFA EDİYOR

Kurmay Albay Türkeş, Millî Birlik Komitesi'nin oluşması sırasında verilen mücadeleyi bir nefeste anlattı. Bu konudaki anılarının sonuna gelmişti ki, bir arkadaşını davranışlarından dolayı şükran ve rahmetle yadediyordu. O kişi, Hava Kurmay Yarbay Agasi Şen'di. Türkeş, Şen'le aralarında geçen diyalogu şöyle nakletti:

TÜRKEŞ - Agasi, senin bir sıkıntın var galiba?

ŞEN - Komutanım, bu adamlarla memleket işleri yürütülemez. Aklı bir şeye ermeyen, dünya gidişatından habersiz bir sürü insan, toplantılarda gürültü edip duruyor.

TÜRKEŞ - Agasi, görüşünde haklısın. Fakat, bu ilk günlerin böyle olması kaçınılmaz. Sabret, yavaş yavaş herşeyi düzene koyacağız.

ŞEN - Yok Komutanım, ben, bunların içinde yapamayacağım.

* * *

Agasi Şen daha sonraki bir Komite toplantısında söz alıp, cebinden çıkardığı kimlik kartını masaya atıyor ve şunları söylüyordu:

"Arkadaşlar, ben, Komite'de çalışmayacağım! Üyelikten istifa ediyorum. Allahaısmarladık..."

* * *

Bu istifanın devamını yine Türkeş'ten dinleyelim:

"Agasi Şen'i yanımızdan uzaklaştırmama konusunda Orhan Ka-

bibay'le anlaştık. O sırada Cumhurbaşkanlığı Başyaverliği boştu. Tavsiyem üzerine Cemal Paşa, Agasi Şen'i yanına aldı.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği için adayım, Ankara Komutanlığı Kurmay Başkanı Kurmay Albay Şinasi Orel'di. Cemal Paşa, bu teklifimi de olumlu karşıladı. Ancak, Genel Sekreterliğin, Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal'a verilmesi uygun görüldü.

Daha sonra Şinasi Orel'i, Başbakanlık binasında, Devlet Plânlama Teşkilâtı kuruluşunu hazırlamakla görevlendirdim.

Bu Teşkilâtın kuruluşu ile ilgili tüm emir ve direktifler imzamla yayınlandı."

MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ, 17 GÜN SONRA AÇIKLANDI

27 Mayıs 1960 günü ülke yönetimini ele geçiren 38 subay, aynı gün saat 12.05'de ilk toplantısını yaptı. Genelkurmay Başkanlığı Yüksek Askerî Şûra Salonu'nda toplanan MBK, önce yeni anayasa ön projesini hazırlayacak komisyonu kurdu. Komisyon Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar başkanlığında; Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Prof. Dr. Naci Şensoy, Prof. Dr. Hüseyin Naili Kubalı, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya ve Doç. Dr. İsmet Giritli'den oluşuyordu. MBK, bir gün sonra da yeni Bakanlar Kurulu üyelerini belirleyip, ilân etmişti.

MBK üyeleri ilk günlerde tesbit edilemedi. Ancak, Anayasa Ön Projesi'ni kimin imzalayacağı sorunu ortaya çıkınca; MBK üyelerinin önce *"milletvekili"* gibi yemin etmeleri, ardından da kanun yapmaya başlamaları kararlaştırıldı.

Bu zorunluluk üzerine, merak konusu MBK üyelerinin kimlikleri ihtilâlden 17 gün sonra, 18 Haziran 1960 tarihinde açıklandı.

MBK şu kişilerden oluşuyordu:

Cemal Gürsel	Orgeneral
Fahri Özdilek	Orgeneral
Cemal Madanoğlu	Tümgeneral
İrfan Baştuğ	Tuğgeneral
Sıtkı Ulay	Tuğgeneral
Alparslan Türkeş	Albay
Mucip Ataklı	Albay (Hava)

Osman Köksal	Albay
Fikret Kuytak	Albay
Sami Küçük	Albay
Haydar Tunçkanat	Albay (Hava)
Ekrem Acuner	Albay
Muzafer Yurdakuler	Albay
Refet Aksoylu	Yarbay
Orhan Erkanlı	Yarbay
Orhan Kabibay	Yarbay
Mustafa Kaplan	Yarbay
Suphi Karaman	Yarbay
Sezai O'kan	Yarbay
Ahmet Yıldız	Yarbay
Emanullah Çelebi	Binbaşı (Hava)
Fâzıl Akkoyunlu	Binbaşı
Vehbi Ersü	Binbaşı
Suphi Gürsoytrak	Binbaşı
Kadri Kaplan	Binbaşı
Muzaffer Karan	Binbaşı
Mehmet Özgüneş	Binbaşı
Şükran Özkaya	Binbaşı
Şefik Soyuyüce	Binbaşı
Dündar Taşer	Binbaşı
Münir Köseoğlu	Binbaşı (Deniz)
Selahattin Özgür	Önyüzbaşı (Deniz)
Rıfat Baykal	Önyüzbaşı (Deniz)
Ahmet Er	Yüzbaşı
Numan Esin	Yüzbaşı
Kâmil Karavelioğlu	Yüzbaşı
Muzaffer Özdağ	Yüzbaşı
İrfan Solmazer	Yüzbaşı

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NDAKİ CIA MERKEZİ

27 Mayıs 1960 Cuma günü ülke yönetimine el koyan *"Millî Birlik Komitesi"* işe hâkim olabilmek için tüm bürokrasiyi de kontrol altında tutuyor, özellikle Bakanlıklarda dönen çarkı keşfetmeye çalışıyordu.

İhtilâlden üç gün sonra *"Fiili Başbakan"* konumuna gelen Kurmay Albay Alparslan Türkeş, Bakanlıkları denetleme ihtiyacı duyuyor, bu işe İçişleri Bakanlığı binasından başlıyordu.

TBMM'nin kuzey cephesinde yer alan İçişleri Bakanlığı binası üç bölümden oluşuyordu. Bunlar, Bakanlık Merkez binası, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı idi.

Başbakanlık Müsteşarı Türkeş, ülke güvenliğinin beyni konumundaki bu siteyi ziyaret ederken, daha bir dikkatli davranmak ihtiyacı hissetmiş, üç bölüm halindeki binaları köşe bucak gezmişti. Şimdi biz de Türkeş'le birlikte gezip, izlenimlerini alalım:

"27 Mayıs'tan sonra Başbakanlığa oturunca, Bakanlıkları dolaşmaya başladım. İçişleri Bakanlığı'na gittiğimde, orada, ayrı bir odada, bir ayrı büroda Amerikalıları gördüm. Bizim yetkililere 'nedir bu?' *diye sorduğumda şu cevabı aldım:*

- Biz, komünizmle mücadele için Amerika ile işbirliği yapıyoruz. Onlar, bu konuda bizim memurlarımızı eğitiyorlar. Beraber çalışıyoruz. Buradaki Amerikalılar da, onlarla bizim aramızdaki işbirliğinin koordinasyonunu yapıyorlar."

* * *

Alparslan Türkeş, İçişleri Bakanlığı'nı denetlerken, böylesine önemli bir manzara ile karşı karşıya kalmıştı. Konuyu biraz daha araştırınca, hayrete düşüyor, yeni bilgiler almak ihtiyacı hissediyordu.

Yine Türkeş'i dinliyoruz:

"Ama işi biraz daha inceleyince gördüm ki, İçişleri Bakanlığı'na dışarıdan gelen şifre, telgraflar ile Bakanlık'tan dışarı çıkan tüm evraklar oradan geçiyor. Yani onlar, bunları görüyorlar, kontrol ediyorlar.

Bunu öğrenince dedim ki: Bunlar, buradan çıksınlar, Amerikan Yardım binasına gitsinler. Orada çalışsınlar.

CIA DEVREDE

Ben bu tâlimatı verdikten sonra, CIA'in Ankara'daki Başkanı olan Amerikalı zat, bana geldi. Çankaya'da oturuyordu. Hatta,

bir iki defa birlikte yemek yemiştik. Oradaki Amerikalıların kalmasını rica etti. Ben ısrar ettim. Sonra kendisine dedim ki:

- Biz, sizinle dostuz. Amerika ile dostluğumuzu sürdürmek kararındayız. Komünizmle mücadelede sizinle işbirliği yapacağız. Ama orada, o memurlarınızın bulunmasına gerek yok. Onları alın, başka yerde çalışsınlar. Fakat onlar, orada kalmamalı.

Derken, Amerikan Büyükelçisi geldi. Aynı talebi ileri sürdü. Israr ediyorlar, üzülüyorlardı. Ona da, aynı şeyi söyledim. Bununla da yetinmeyip, ardından daha sonra bir de mektup yazdı Amerikan Sefiri. Orası, zaten küçük bir odadır, önemli değildir. Orada kalmalarına müsaade edin, diyordu."

Bu arada, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçiliği Birinci Sekreteri William H.Doyle tarafından, Başbakanlık Müsteşarı Albay Alparslan Türkeş'e gönderilen 25 Temmuz 1960 tarihli mektupta, İçişleri Bakanlığı'ndaki büronun CIA ofisi olduğu da açıklanıyordu.

William H.Doyle mektubuyla birlikte ayrıca, Türk Polisi ile CIA'in işbirliğini içeren bazı dökümanları da Albay Türkeş'e göndermişti.

Doyle'ın mektubu aynen şöyleydi:

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
DIŞİŞLERİ TEŞKİLÂTI

Amerikan Büyükelçiliği,
Ankara, Türkiye,
Temmuz 25, 1960

Değerli Albay:

CIA, Türk Milli Polisiyle yaklaşık, geçen on yıldan beri irtibat içerisindedir. Şu anda, polislik deneyimi çok fazla olan Mr. Arthur V. Miller, CIA'in Türk Polisi ile irtibatını temsil etmektedir.

Bizim irtibat görevlimiz, geçtiğimiz yıllar içerisinde, Türk Polisi ile, ülkenizde yıkıcı eylemlere karşı gelmek üzere Little Groups (Küçük Gruplar) adındaki grupların örgütlenip, eğitilmesinde çalıştı.

Bu gruplara, "karşı tahrip" *edici hareketler konusunda uzman olmaları için yaygın bir eğitim verildi. Geçtiğimiz birkaç yıl içerisinde bu grupların yaklaşık altı tanesi eğitildi.*

Bir süre önce, Milli Güvenlik Genel Direktörlüğü, Mr. Miller'a, artık bu alanlarda çalışmasının istenmediğini bildirdi. Ayrıca, Mr.

Miller'dan, Polis Karargâhınızdaki küçük ofisten çıkması da istendi.

Benim ve Karargâhımın, bu karardan dolayı oldukça rahatsızlık duyup, şaşırdığımızı söylemeye gerek yok. Çünkü CIA, önceki çabalarımızın, ülkelerimize karşılıklı şekilde kayda değer yararlar sağladığına inanıyordu.

Geçtiğimiz birkaç yıl boyunca Türk Milli Polisi ile ilişkimizin kısa bir özetini ilişikte bulacaksınız. Ayrıca, aslında bizim teşvikimizle ve ortak çabalarımızı harekete geçirmek amacıyla 1959 yılında yayınlanan, Bakanlığa ait Kararnamenin bir kopyasını da gönderiyorum.

Görüşmemiz ve ilişiktekileri okumanızdan sonra Türk Milli Polisi ile CIA bağlantısı sorununa eğilmeniz en samimi ve içten dileğimdir.

Eminim ki, bir yerde, bir yanlış anlama vardır. Yıllar boyunca süren karşılıklı işbirliğimizi dikkatlice inceledikten sonra, ortak programımıza devam etmek isteyeceğinize inanıyorum.

Saygılarımla,

William H. Doyle
Birinci Sekreter

Albay Alparslan Türkeş
Başbakanlık Müsteşarı
Ankara

TÜRKEŞ, MEKTUP İÇİN NE DİYOR?

Albay Türkeş, İçişleri Bakanlığı'ndaki Amerikalılar Bürosu ile igili mektubu alınca, konunun ciddiyetini kavrıyor ve bu büronun açılmasına kesinlikle izin vermiyordu. Bu konuyla ilgili söyleşimiz şöyleydi:

- *Amerikalılar, bu büronun açık kalması için neden ısrar ettiler?*

- Tabii kendi menfaatleri için. Yani orada, Türkiye'de olup bitenleri daha iyi takip etmek için. Ben de, onların herşeyi öğrenmelerini, bilmelerini istemiyorum. Amerika ile dostluğa taraftarım, ama...

- *Hükümdanlık haklarımızı gölgeliyor diye mi izin vermediniz?*

- Amerika ile ittifaka taraftarım. Ama biz ayrı bir Devletiz. Bizim de kendi özel birtakım işlerimiz vardır. Herşeyin yabancılara gösterilmesine ve bildirilmesine taraftar değilim.

- *İçişleri Bakanlığı'ndaki Amerikalılar Bürosu ileride bir soruşturmaya konu oldu mu?*

- Hayır, olmadı...

Amerikalıların bürosunun kapatılması, 27 Mayıs ihtilâlinden hemen sonra iki ülke arasındaki ilişkileri gerginleştiriyor, ama Türkeş bu konuda tâviz vermiyordu. Amerikalılar önce, sözlü olarak ricada bulunmuş, bundan bir sonuç alamayınca mektup yazma ihtiyacını hissetmişti.

Bu önemli mektupta, sözkonusu büronun açık seçik bir biçimde CIA İrtibat Bürosu olduğu belirtiliyor, mektupla birlikte verilen dokümanda ise, CIA'in, Türk Polisi'nin yetiştirilmesi konusunda yaptığı çalışmalar ile verdiği paralar açıklanıyordu.

KOMÜNİSTLERE KARŞI EYLEM YÖNETMELİĞİ

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçiliği'nden 25 Temmuz 1960 tarihinde, Başbakanlık Müsteşarı Albay Alparslan Türkeş'e gönderilen mektubun ekinde bir de *"Bakanlık Kararnamesi - 1959"* başlıklı bir yazı bulunuyordu.

Üzerinde *"Secret"* (gizli) damgası vurulu olan belgede, CIA'in, komünist eylemlere karşı Türk Polis Teşkilâtı ile ortaklaşa yürüteceği çalışmanın yönetmeliği yer alıyordu. İşte belgenin Türkçe tercümesi:

BAKANLIK KARARNAMESİ - 1959

1. *Halk Güvenliği Müdürlüğü bünyesinde, Cumhuriyet sınırları içerisinde yer alan yıkıcı unsurlara karşı ustalıklı operasyonlar yürütmek için, güçlü bir birim kurulacak. Böyle bir birimin kurulması ve devamı için sorumluluk Halk Güvenliği'nin Genel Müdürü'ne veriliyor.*

2. *Bu birimi kurmak için İstanbul, Ankara, İzmir ve Genel Müdür'ün uygun gördüğü diğer yerlerde* "Little Groups" *(Küçük Gruplar) olarak bilinen operasyon birimleri yaratılacak. Küçük Gruplar'ın kadrolarını öncelikle,* "olay görevlisi" *olarak bilinen özel eğitimli görevlilerle birlikte Genel Müdür'ce öyle tayin edilmiş olabilen diğer personel oluşturacak. Küçük Gruplar'a ya da Küçük Gruplar'dan bütün kişisel atamalar, transferler, yeniden atamalar sadece Genel Müdür'ün emri altında yapılacak.*

3. *Her Küçük Grup atandığı merkezin İlk Bölüm Karargâhı içerisinde konumlanacak. Küçük Grub'un* "şef olay görevlisi" *Genel Müdür'ce başka bir tâlimat verilmedikçe İlk Bölüm Merkezi'nin şefine özel asistan olarak hizmet edecek. İlk Bölüm Şefi, ya da Genel Müdür'ce öyle atanan diğer görevliler, görevlendirildikleri Küçük Grub'un idaresi ve operasyonel desteklenmesinden sorumlu tutulacaklar.*

4. *Her Küçük Grup, komünistlere ve Sovyet, uydu veya Türkiye'de ikâmet eden ve faaliyetlerinin Türkiye Cumhuriyeti'ne zararlı olduğuna inanılan diğer yabancı devlet üyelerine karşı eylem yapacak. Genel Müdür'ün izni dışında, bu Küçük Gruplar'a başka hiçbir tip görev verilmeyecek. Küçük Gruplar'ın bütün eylemleri Genel Müdür tarafından yönetilecek ve denetlenecek. Her Küçük Grubun* "Şef olay görevlisi" *direk olarak, Ankara'daki Genel Müdür Ofisiyle iletişim kuracak ve aynı zamanda İlk Bölüm Şefi ya da Güvenlik Müdürü'nü de Küçük Grub'un eylemleri konusunda bilgilendirecek.*

5. *İlk Bölüm Masalarınca başlatılan ve öncelikli olan, uzman metodlar ve teknikler gerektiren ve üstte paragraf 4'te tanımlanan yapıdaki operasyonel eylemlerin takibi Küçük Gruplar'a verilecek. Küçük Gruplar'ın görevlerinin yerine getirilmesinde Güvenlik Müdürü, ya da varsa İlk Bölüm Şefi, Küçük Grubun İlk Bölüm içerisinde Küçük Grubun eylemlerini ilgilendirebilecek bütün operasyonlardan haberdar edilmesinden sorumlu olacak. Şef Olay Görevlisi, Güvenlik Müdürü ya da varsa İlk Bölüm Şefi ile müzakere ederek, İlk Bölüm Masası'nın hangi eylemlerinin Küçük Gruplar tarafından takibe alınacağına karar verecek. Güvenlik Müdürü ve bütün Bölüm Şefleri, Küçük Gruplara yardım ve destek sağlayacak.*

6. *Küçük Gruplara dağıtılan ya da onlara Genel Müdür'ün ofisinden direk çıkışla tahsis edilen malzeme, sadece Küçük Gruplar'ca kullanılacak ve Güvenlik Müdürlüğü'nün başka birimlerince, Genel Müdür'ün açık izni olmadan kullanılmayacak. Küçük Gruplar'a operasyonel masraflar için ayrılan fonlar, Genel Müdür'ün tâlimatı altında kullanılacak ve hesabı tutulacak.*

7. *Genel Müdür'e, burada belirlenen sorumlulukların yerine getirilmesinde yardım etmek için, kadro derece 90'dan bir Halk Güvenliği Genel Müdür Asistanı atanacak. Bu ofisin tüm görevi, Küçük Grup organizasyonunun eylemlerini yönetmek ve Küçük Grub'un yönetim ve idaresinde Genel Müdürü, istekleri doğrultusunda temsil etmek olacak. Bu ofisin tam adı, Halk Güvenliği Genel Müdür Yardımcısı, Özel Operasyonlar olacak.*

8. *Genel Müdür veya yukarıda paragraf 7'de belirtildiği gibi Özel Operasyon için Genel Müdür Yardımcısı, gerekli tâlimatları ve burada bahsedildiği gibi Küçük Grupları yönetmede ihtiyaç duyulabilecek emirleri verecek.*

27 MAYIS İHTİLÂLİ, CIA'İN ESERİ Mİ?

27 Mayıs 1960 İhtilâli'nden bu yana çok şey yazıldı ve söylendi. Yakın tarih de, şekillenmeye başladı. Aradan geçen bu 34 yıl içinde sıkça tekrarlanan bir iddia var:

"27 Mayıs İhtilâli'nde, CIA'nin parmağı var"

Albay Türkeş'le bu konuları söyleştik. Sorularımız ve kendi cephesinden verdiği cevaplar şöyle:

- Çoğu dış kaynak, 27 Mayıs İhtilâli'nde, Amerikan Merkezî Haberalma Teşkilâtı CIA'in parmağı olduğunu ileri sürer. 1972 yılında da, Londra'da yayınlanan Sunday Telegraph Gazetesi'ndeki bir araştırma yazısında 27 Mayıs ve 12 Mart'ın birer CIA operasyonu olduğu iddia edildi. Sözkonusu gazetenin, o tarihte ülkemize sokulması da yasaklanmıştı.

Sizin, bu konudaki düşüncelerinizi almak istiyorum.

- Bunlar, gerçek değil. Benim bildiğim kadarıyla, bu olayların hazırlanmasında CIA'in hiçbir katkısı olmadı. Ama, temasta oldukları bazı subay arkadaşlarımız var mı, oldu mu, onlardan bilgi aldılar mı, onlara bazı fikirler telkin ettiler mi, kesin birşey bilmiyorum.

Ama, içinde bulunduğum toplantılardaki arkadaşlarımı yakından tanıyorum. Hiçbirinin, CIA ile en küçük bir ilişkisi yoktur.

- O tarihlerde, DP iktidarının, ABD yönetimine ters düşen bir tavrı var mıydı?

- Bilemiyorum.

- 27 Mayıs 1960 günü siz, ünlü radyo konuşmanızda, NATO'ya ve

CENTO'ya bağlıyız, dediniz. Ama, daha sonraki yıllarda Amerikalılara karşı "Go home!" *-evine git- sloganları atılmaya başlandı. Bu gelişmeleri değerlendirir misiniz?*

- Benim düşüncem, Türkiye'nin menfaatinin, Batı devletleriyle yakın dostluk ve işbirliğinde olduğu yolundaydı. ABD ile dostluk ve ittifakta da, Türkiye için çok yarar görüyordum. Bugün de görüyorum. Buna karşı değilim. Ama sonraları bir kısım arkadaşlarımız marksizme kaydılar. Yani, marksistlerin tesiri altında kaldılar. O sıralarda Türkiye'de yoğun bir Sovyet propagandası ve baskısı vardı.

Bu Sovyet propagandası ile Marksist olmuş birçok aydınlar, birçok gençler, şiddetli bir Amerikan düşmanlığı gösteriyorlardı.

AP, halk çoğunluğuyla iktidar oldu. Tabiî Senatörlüğe geçmiş eski Millî Birlikçiler ise bundan hoşlanmadı.

KOMÜNİZM MODASI

Eski Demokratların siyasal haklarının geri verileceği kuşkusu gerginlik yarattı. Demokratların tekrar iktidar olmaları halinde, 27 Mayıs'ı yapanlardan intikam alacağı düşüncesi belirdi. Bu arada yoğun propaganda nedeniyle ortaya çıkmış komünist aydınlar ve yazarlar, çok önemli yayın organlarının başına geçtiler. Birçoğu da, Devlet dairelerine sızdı, TRT'ye sızdı. Yani o günün modası, aydın olmak, sosyalist olmak ve marksist olmaya dayanıyordu. Bu tesirler altında birtakım eski Millî Birlikçiler de o tarafa kaydılar.

Hatta sağ-sol mücadeleleri sırasında zannediyorum Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ülkücü gençlerle komünist gençlerin bir çatışmasında, Tabiî Senatör Muzafer Yurdakuler'in oğlu Hakan Yurdakuler vurularak vefat etti. Ben bunu öğrendiğim zaman çok üzüldüm. Fakat o günün marksist propagandası, komünizm propagandası o kadar istismarcıydı ki; bu olayı bile benim yaptırdığım şeklinde lanse etmeye çalıştılar.

İki grup, birbiri ile çatışıyordu. Birisinin attığı tabancanın kurşunu, karşı tarafın içinde bulunan birisine rastlıyor. O birisi de, tesadüfen Hakan Yurdakuler oluyor.

• • •

Ben, Muzaffer Yurdakuler'i çok severdim. Takdir ettiğim bir arkadaştı. Çünkü temiz, çalışkan, gayet zeki, kültürlü, değerli bir kurmay subaydı, kurmay albaydı.

O grubun içinde benim her zaman sevgi ve sempatimi toplamış

bir insandı. Bana muhalefet eden grubun içindeydi ama, onun yaradılışı, huyu çok ılımlı, çok nâzik, kibar, hoşgörülü; böyle arkadaş canlısı, sıcakkanlı bir insandı. O sebeple de, ona kırılmadım hiçbir zaman.

Onu daima sempatiyle, sevgiyle hatırlarım. Sempati duyduğum bir kimsenin değil de, en çok kızdığım bir kimsenin oğlu bile olsa, böyle birşeyi ben düşünmem ve yaptırmam. Zaten, hayatımda hiçkimseyi öldürmedim. Hiç kimsenin vurulması, öldürülmesi için hiç kimseye emir vermedim. Değil ki, Muzafer Yurdakuler'in oğlunu vurdurup, öldürtmek gibi birşey yapayım.

Hattâ Muzaffer Yurdakuler'e o sırada koşup gidip, bizzat onu kucaklayıp, yani teselli etmek, tâziyetlerimi sunmak istiyordum. Ama bu estirilen hava karşısında bunu yapamadım. Sadece telgraf çektim. Telgrafımın da açılıp okunur okunmaz yırtılıp, parçalanıp, çöpe atıldığı haberini de duydum.

Yani, o derece aleyhte propaganda estirdiler o hadiselerde..."

TRAFİK DÜZENİMİZİ DE CIA BELİRLEMİŞ!..

27 Mayıs İhtilâli'nin Başbakanlık Müsteşar Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in, denetleme sırasında İçişleri Bakanlığı'nda bulduğu CIA (Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilâtı) Bürosu daha sonra iki ülke arasında diplomatik bir gerginliğe yol açacaktı.

Amerikalılar, Türkiye İçişleri Bakanlığı binasına, *"yıkıcı eylemlere karşı ortak çalışma"* amacıyla gitmişlerdi. Bu amaçla, Türk Polis Örgütü'ne eleman yetiştiriyorlardı.

Ancak zamanla işi ileri götüren Amerikalı görevliler, Türk bürokratların gafletinden yararlanıp, Bakanlığın tüm evrak akışını kontrolleri altına alıyor, binaya giren ve çıkan yazışmaların, kendi bürolarından geçmesini sağlıyorlardı.

Demokrat Parti iktidarının yüksek bürokratları, İçişleri Bakanlığı'nda görev yapan Amerikalı uzmanları *"Yıkıcı Eylemlere Karşı Koyan Yetişmiş Eleman"* olarak biliyor, oysa bu görevlilerin birer istihbarat elemanı oldukları, tesadüfen ortaya çıkarılıyordu.

BİR YAZI, CIA'İ ELE VERİYOR

Albay Türkeş tarafından kapatılan *"Amerikalılar Bürosu"* konusunda, ABD'nin Ankara Büyükelçiliği'nden gelen bir mektup, o Ofis'in CIA Merkezi olduğunu belgeleyecekti. Sözkonusu mektubun altında, Büyükelçilik Birinci Sekreteri William H. Doyle imzası bulunuyordu.

Tesbit edildiğinde sadece *"Yıkıcı Eylemlere Karşı Koyma Bürosu"* olarak tanımlanan merkezin gerçek amacı, mektupla ortaya çıkmıştı. Ardından Büyekelçi ve Birinci Sekreter, Türkeş'i ziyaret edip, buranın tekrar açılması için ısrara başlamışlardı.

Türkeş, *"Komünizmle mücadele için ortak çalışmaya evet, İçişleri Bakanlığı'nda CIA Bürosu'na hayır!"* diyordu.

Albay Türkeş'in içine iyice kuşku düşüyor ve bu konuyu araştırmaya koyuluyordu. Sonuçta, William H. Doyle'un, CIA'nin Ortadoğu'daki birinci derecede sorumlu kişisi olduğunu öğrenecekti.

CIA'İN, TÜRK POLİSİNE YARDIMI

Albay Türkeş'e, 25 Temmuz 1960 tarihinde, William H. Doyle tarafından gönderilen mektubun ekinde bir de, *"Türk Milli Polisi ile Resmileştirilmiş İşbirliği"* başlığını taşıyan yazı bulunuyordu. Sözkonusu yazıda, CIA kanalıyla Türk polis örgütüne verilen hizmetler ve yapılan yardımlar sıralanmaktaydı.

Üzerinde *"Secret"* -gizli-, damgası bulunan ve 21 Temmuz 1960 tarihini taşıyan belgenin tam metni şöyle:

21 Temmuz 1960

TÜRK MİLLİ POLİSİYLE RESMİLEŞTİRİLMİŞ İŞBİRLİĞİ

1. *Türk Millî Polisiyle irtibat eylemlerinin, ilk CIA Temsilcilerinin Türkiye'ye varışından beri devam etmesine karşın, Türkler'den işbirliği için resmîleştirilmiş bir isteğin dosyalardaki kaydı, 1950 yazını gösterir. Bu zamanda Halk Güvenliği Genel Müdürü, Mr. O'Donnell'a, Amerikan Hükûmeti'nin Türk Milli Polisi'nin yeniden örgütlenmesinde yardımcı olması için, Amerikan Polis görevlilerinden bir danışma kadrosu sağlama konusunda yardım talebinde bulundu. Bu başarıldı.*

2. *İlk operasyon fonları için, o zamanda, 15.000 dolarlık bir başlangıç fonu konmuştu. Bu ilk giderlere 1950-51 Malî Yılında - aşağıdakiler için 200.000 $ yetki veren bir değişiklik getirildi.*

   A. Özel polis malzemesinin satın alınması.

   B. Seçilmiş Türk Polis görevlileri için Amerikan eğitimi veren "State -Side" (Amerikan misyonu için) finansmanı.

C. Türk Milli Polisi tarafından istenen alanlarda teknik danışman istihdamı sağlamak.

3. *Yukarıdakilere ek olarak İki memur-stenograf sağlandı. Derhal, üst düzey bir polis danışmanı ve iki uzman temin edildi ve Türk Milli Polis Şefiyle çalışmaya başladı.*

4. *Direk, Türk Milli Polisi'nin maaş bordrosuna yerleştirilen, ama Amerika tarafından avans olarak verilen fonlarla ödenen iki tercüman-yorumlayıcının ianesinde fazladan yardım sağlandı.*

5. *Aşağıdakiler başarıldı:*

A. O zamanki Türk Milli Polisi'nin tam bir teftişi.

B. Teftişin ihtiyaçları ortaya çıkardığı yerlerde, teknik tavsiye ve malzeme sağlandı.

C. Tam bir polis idare yenilenmesi yapıldı.

D. Amerika Narkotik Bürosu'yla yakın temas içinde bir narkotik kontrol kuruldu.

E. Türk Milli Polisi'nin malzeme, metod ve personelde uzun vadeli modernizasyonu için danışma, fonlar ve programlama getirildi.

6. *Danışma Grubu'nun işbirliği ve tavsiyesi ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi onaylanan programın gelecek yıl da sürdürülmesi için 1.200.000 TL. tahsis etti.*

7. *Ek olarak, Polis Danışma Grubu, Türkiye için tek tip bir trafik kodunun inşasına yardım etti ve çalıştırdı. Bu program taşıt trafiğinin bütün evreleriyle ilgili kuralları ve düzenlemeleri koydu.*

8. *1955'te FOA yoluyla 20 trafik devriye arabası için para sağladık. Aynı yıl Ankara'da polis tabanca atış alanı dizayn ve inşa ettik. Yine FOA yoluyla Türk polis görevlilerinin Amerikan eğitimi porgramını başlattık ve masraflarını ödedik. Radyo iletişimi alanında yenilik ve polis tarafından yönetilen ve o zaman çökmekte olan radyo ağının yedek parçaları için bir 10.000 $ harcadık. Bu malzeme başlangıçta Türk Milli Polisi'ne hiçbir şeye mal olmadan, Amerika tarafından savaş fazlasından donatıldı ama kullanım ve doğru bakım eksikliği nedeniyle süratle bozuldu.*

9. *1957'de CIA'dan ,Türk Milli Polisi'ne malzeme alımı için toplam*

505.000 $ tahsis edildi. Bu bağış, bizim Polis Danışman Grubumuzun tavsiyeleri ve CIA'nin bu dileğin, normal düşünmeye alınma süresinden bir yıl ya da daha önce bir sürede halledilmesini sağlama etkisi sayesinde mümkün oldu. (Asıl öncelikli değerlendirme tarihi 1 Aralık 1955'te başlıyor.)

10. *1958 ve 1959'da paragraf 9'daki harcanılan başlangıç paralarının ardından toplam 150.000 $ tahsis edildi ve harcandı.*

11. *1958'de Küçük Gruplar için bir eğitim programı başlattık ve bu tarihe kadar dört kurs vermeyi başardık. Ortalama masraf 3.000 $ idi (CIA personel giderleri hariç) En sonuncusu bu yılın Nisan ayında bitti ve tüm Türkiye'den 11 öğrenciyi kapsıyordu. Bu sayının içinde Zonguldak ve Adana'daki iki yeni grubu açması amaçlanan beş öğrenci vardı. Kurs on hafta devam etti ve temel bir zekâ kursunun tüm alanını kapsadı.*

İHTİLÂLCİLER DE AMERİKA'DAN PARA ALDI!..

NATO'nun Amerikalı Başkomutanı General Norstad, 1960 yılı Ağustos ayının ilk günlerinde şu ilginç sözleri sarfediyordu:

- *Ruslar, bir atom bombası atsaydı, bir hamlede, bu kadar Türk Generalini saf dışı bırakamazdı.*

* * *

General Norstad bu sözleri acaba niçin söylüyordu?

Araştırıyoruz, soruşturuyoruz ve konuyu Albay Türkeş'ten dinliyoruz:

"İhtilâlden hemen sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'ni güçlendirmek, modernize etmek istedik. Bizler de ordu içinden yetiştiğimiz için, birçok aksaklıkları bizzat görüp, yaşamıştık. Bunların düzeltilmesini istiyorduk. Ordunun gençleştirilmesini istiyorduk.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nde yüksek rütbeli subayların sayısı çok artmıştı. Yüzbaşı, üsteğmen, teğmen rütbeli subaylar ise azdı. Piramidin altı tıkanmıştı. Ayrıca, subayların bir kısmı sağlık bakımından yeterli değildi. Çeşitli hastalıkları geçirip, rapor almışlardı. Bir manevra, bir tatbikat sözkonusu olunca, çoğu raporunu gösteriyor, ben araziye çıkamam, ben tatbikata katılamam şeklinde maazeret beyan ediyordu.

Bir savaş olursa, memleket nasıl savunulacaktı? Sağlığı elverişli olmayan bir insan nasıl savaşacaktı? Ordunun içinde bu hizmetleri yürütemeyecek insanların artık kalmamasını düşünüyorduk.

Ayrıca, meslekî bilgileri yetersiz olan subayların sayısı hayli fazlaydı. Bu durumu, kıtalarda görüyorduk. Terfi için, hizmet süresi yeterli görülüyor, bilgi ve yetenek aranmıyordu.

Modern ilme ve tekniğe dayalı bir san'at olan, yüksek bir san'at olan askerliğin ehil ellerde yürütülmesi gerekirdi. Mevcut subayları orduda tutarak modern askerlik sanatını icra etmenin mümkün olamıyacağı ortadaydı. Ayrıca, bazı subaylar da ahlâk bakımından yeterli değildi.

TASFİYE BAŞLIYOR

Millî Birlik Komitesi, subayların dosyalarını tek tek incelemeye aldı. İncelemede, üç konuya ağırlık veriyordu. Bu konular şunlardı:

* *Subayların sağlık durumları,*
* *Askerlik san'atına yeterlilikleri,*
* *Ahlâkî durumları.*

Araştırmalar sür'atle tamamlandı. Aşağı yukarı 300'e yakın general ve amiralle, 7000 civarında albay, yarbay ve binbaşının ordudan tasfiyesi için listeler hazırlandı. Tabii bu araştırma ve tesbit yapılırken, muhtemelen yüzde üç, yüzde beş hata yapılmış olabilir. Yahut, birtakım nefret ve kıskançlıklar rol oynamış olabilir.

HEDEF: SIFIR GENERAL

Hattâ birkısım arkadaşlarımız, bütün generallerin tasfiye edilmesi, ordu komuta kademelerinin genç albay ve yarbaylardan oluşturulmasını öneriyordu. 'Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve Ordu Komutanlarını albaylardan, yarbaylardan yapalım', *gibi fikirler ileri sürülüyordu.*

Öneri sahipleri, yüksek komuta kademesine getirilecek albay ve yarbayların başarılarına göre, generalliğe terfi ettirilmesi fikrini ortaya atıyor, Devlet Başkanı Orgeneral Gürsel ise, tüm bunlara karşı çıkıp, 'Generalsiz ordu olur mu?' *diyordu.*

Bizim, Cemal Paşa'ya cevabımız ise şöyleydi:

- 'Hiç kimse anasının karnından general olarak doğmaz. Ordu yine generalsiz olmayacak. Ama genç subaylar, albaylar, yarbaylar çalışma ve performansları ölçüsünde yükselecekler. Tuğgeneral, tümgeneral hattâ korgeneral olacaklar. Ama generalliği biraz böyle bol keseden vermeyelim. General olan, hakkıyla olsun. Hakkıyla hizmet yapabilsin.'

Gürsel Paşa'nın, ısrarı karşısında 30 general ve amiral hizmette bırakıldı, 275 general ve amiral ile, 7000 subay emekliye ayrıldı. Şimdi, böyle bir tasfiyeyi düşünürken, bir taraftan da Milli Birlik Komitesi olarak, bu silah arkadaşlarımızı sefalete itmemenin yollarını araştırmaya koyulduk.

Bunlara yüksek ikramiye vererek, yüksek emeklilik maaşı vererek, tasfiyeye girişmek için, bir bütçe çalışması başlatıldı. Fakat, para yoktu...

PARALAR AMERİKA'DAN

Evet, emeklilik için bütçe hazırlıyoruz, ama para yoktu. Devlet borç içindeydi. Düşündük taşındık, dostumuz ve müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleri'nden yardım isteyelim, dedik. Daha önce de yardım istemiştik. Çünkü, 27 Mayıs olduktan sonra, biz idareyi ele alınca, önümüze bir başka problem geldi. O problem şuydu:

Devletin elinde döviz olmadığı için, dış temsilciliklerimizde maaşlar ödenemiyor, masraflar karşılanamıyordu. Bu yüzden, çok sıkışık vaziyetteydik. Ne yapalım, diye düşündük. Dostumuz Amerika'ya başvurduk. Hatırımda kaldığına göre, 15 milyon dolar yardım alarak, Büyükelçiliklerimizin masraflarını karşıladık. Hatırımda kaldığı kadarıyla bu para, bağış şeklinde alınmıştı.

* * *

Ordunun, gençleştirilme hareketinde de yine paraya ihtiyaç vardı. O sırada, NATO'nun Paris'teki Başkomutanı Hava Orgenerali Norstad, Türkiye'ye gelmişti. Projemizi kendisine anlattık. Bize yardım edin, dedik. Bu iş için 12 milyon dolara ihtiyaç vardı.

Para, Amerika Birleşik Devletleri'nden temin edildi. Bu, NATO parası değildi. Bundan sonra, tasfiye hareketine girişildi. O gün için yüksek sayılan bir ikramiye verildi. Bu arkadaşlar kişi başına 36'şar bin lira ikramiye aldılar. Ayrıca, kendilerini yüksek maaşla emekliye sevkettik.

Bu ikramiyelerini değerlendirmek isteyenlere, hazine arsaları tahsis edildi. Kendilerine, Devletin kontrolunda lojmanlar yaptırıldı. Halen Ankara ve İstanbul'da bulunan bu lojmanlar, o arkadaşlarımızın ellerinde. Orada oturuyorlar, yaşıyorlar.

Ama bu hareket, çok tepkiye sebep oldu. Hatta, bazı Amerikalılar da bu konudan hoşlanmadılar. Amerikalıların bu tavrı, biraz bizi

üzdü. Zaman zaman aramızda tartışmalara sebep oldu. Onlara bir gün nihayet dedik ki:

- Siz, bizim içişlerimize karışmayın. Bizim içişlerimizle ilgili tavır alıp, beyanlarda bulunmak doğru değildir. Dostluğu da zedeler. Biz, sizin dostunuz, müttefikiniziz. Ama kendi memleketimizin iç meselelerini de sizden iyi biliriz."

NİÇİN AMERİKA?

Ordudaki tasfiye operasyonu, bir aksamaya uğramadan yürütüldü. Ama, gürültüsü büyük oldu. Bu olay, yıllardır hiç unutulmadı. Günümüze de yansıdı. İşte o gün bugün *"EMİNSU" (Emekli İnkılâp Subayları)* olayı olarak nitelenen bu emeklilik işlemi ile ilgili, dönemin Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Türkeş, ayrıntılı sorularımızı şöyle cevaplandıracaktı:

- Emekli edilen subaylar, ikramiyelerini taksit taksit mi aldı?

- Ev isteyenlere, ikramiye verilmedi. Yani paraları verilmedi. Devlet bunlara hazine arazisi tahsis etti, üzerine de bina yaptı. Ev istemeyenlerin ikramiyeleri ise, kendilerine verildi. Yani ev sahibi olmayı kabul edenler, ikramiyelerinin karşılığında mülk aldılar.

- Dış temsilciliklere gönderilen paralarla, emekli edilen subayların ikramiyeleri niçin Amerika Birleşik Devletleri'nden geldi?

- Dost ve müttefiktik. Çok yakın münasebet içindeydik.

- Her iki amaç için istenen paralar, borç şeklinde mi gelmişti?

- Hayır. Hibe şeklindeydi. Sefarethanelerin maaşlarının ödenememesi bir skandaldı. Yani Devlet için bir skandal. Bu durum karşısında telâşa düştük, hemen ödeyelim, dedik. Bunun için Amerikalılara başvurduk, onlarla görüştük, rica ettik. Nihayet bize 15 milyon dolar verdiler.

- Emekli subaylar için, ikramiye paralarının Amerika'dan geldiğini söylemiştiniz. Ama bu arada, sözkonusu tasfiyeye Amerikalılar'ın karşı olduğunu da belirttiniz. Acaba, karşı oldukları bir iş için niçin para gönderiyorlar?

- Sadece bu eleştirilmişti. Daha sonra, General Norstad ile görüşüldü. O da şunları söylemişti:

'Madem böyle düşünüyorsunuz, bu sizin bileceğiniz iştir. Amaç, Silahlı Kuvvetlerinizi güçlendirmek olduğuna göre, biz size her hususta yardımcı olmak isteriz.'

147'LER OLAYI

İhtilâlciler, ordudaki tasfiyeyi gerçekleştirirken, bir de üniversite tasfiyesi gündeme geliyordu. *"147'ler Olayı"* olarak nitelenen, bu hareketi de Türkeş'ten dinliyoruz:

"147'ler olayı, üniversitedeki bir tasfiye hareketidir. Milli Birlik Komitesi Üyesi İrfan Solmazer, Orhan Erkanlı ve birkaç arkadaş, tam emin değilim ama Numan Esin ve Muzaffer Özdağ da olabilir, İstanbul ve Ankara Üniversiteleri'nde bulunan bir kısım öğretim görevlilerinin ilim yönünden, ahlâk yönünden noksanlıkları konusunda duyum almışlar.

Silahlı Kuvvetlerde bir gençleştirme yaptınız, asıl tasfiyeyi üniversitede yapmanız gerekir, şeklinde telkinler de alıyorlardı. Konu, Komite'ye getirildi. 147 üniversite hocasının ilişiğinin kesilmesi gerektiği belirtildi.

Öneriyi getiren arkadaşlarımız, Milli Birlik Komitesi topluluğu tarafından sevilen kimseler oldukları için, raporlarına güvenildi, 147 öğretim görevlisinin tasfiyesine karar verildi. Tabii bu hareketten sonra, tasfiye edilmiş olanların sevenleri, muhalefete başladı. Tasfiye edilenlerin çoğunluğu CHP'ye bağlı kimselerdi. Daha sonra, CHP bunları destekledi. Ve üniversiteye dönmelerini sağladı."

BAŞKAN'IN ODASINDA ORGENERALLER KAVGASI

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa gerçekleştirilen, ancak komuta zinciri içinde olmayan 27 Mayıs İhtilâli kansız başarılmıştı. İhtilâlciler bundan sonra öncelikle kendi can güvenliklerini düşünmek zorundaydı. İşte bu amaçla Silahlı Kuvvetler ve Emniyet Teşkilatı'nda hızla bir dizi atama gerçekleştirmek gerekiyordu. Önemli yerlere güvenilir kişilerin getirilmesi plânlandı. Ama bazı engeller vardı. Onların aşılması için zaman zaman iç mücadeleler kaçınılmazdı.

Şimdi yine o günlere dönüyor, Albay Türkeş'in anılar defterinden sayfalar çeviriyoruz:

"III.Ordu Komutanı Orgeneral Ragıp Gümüşpala, 27 Mayıs günü öğleye kadar bize katılmakta tereddüt göstermişti. Fakat, aynı gün saat 12'den sonra ihtilâlci ve 27 Mayısçı görünmek yolunda herkesi geride bırakacak bir çabaya düştü.

Gümüşpala, o sıralarda 51.Tümen Komutanı bulunan Tümgeneral Halil Göney'i jurnal eden uzun bir raporu Komite'ye göndermişti. Bu raporda özet olarak, Halil Paşa'nın, 27 Mayıs aleyhinde

beyanlarda bulunduğunu, DP'lilerle oturup kalktığını, bu nedenle güvenilir kişi olmadığını bildiriyordu. Sözkonusu raporu 51.Tümen'in Kurmay Başkanı ile Askerî Hakim'i de imzalamışlardı. Halil Paşa, bu rapor üzerine emekli edildi.

Millî Birlik Komitesi, ihtilâlden sonra, Silâhlı Kuvvetler'in yüksek kademesinde sür'atle bir değişiklik yapma gereği duymuş, bunun sonucunda Hava, Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlarını değiştirmişti.

Önemli olan Genelkurmay Başkanlığı idi. DP iktidarının Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun gözaltına alınıp, Yassıada'ya gönderilmişti. Yerine, II.Başkan Cevdet Sunay düşünülüyordu. Kendisi, bütün subaylar tarafından sevilen ve sayılan bir generaldi.

Ancak, özellikle orduda yapılacak değişikliklerin kademe kademe ve emniyet içerisinde yürütülmesine özen gösterildi. Orgeneral Sunay, önce Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildi. İşin başında III.Ordu Komutanlığı'nda kalması düşünülen Orgeneral Gümüşpala ise, şartlar öyle gerektirdiği için Genelkurmay Başkanı yapıldı.

Cevdet Paşa, Gümüşpala'nın yeni görevinden dolayı çok huzursuz oldu. Memnuniyetsizliğini ve Gümüşpala'ya karşı olan antipatisini açık açık sergilemeye başladı. Devlet Başkanı Gürsel'in başkanlığında Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve bazı generallerin de katıldığı bir toplantı Sunay'ın, Gümüşpala'ya karşı beslediği duyguları sergileme alanı oluyordu. Gümüşpala tarafından ileri sürülen bazı fikir ve teklifleri Cevdet Sunay büyük bir öfke ve şiddetle reddediyor, onunla da yetinmeyip, ağır sözler söylüyordu.

Devlet Başkanı'nın huzurunda meydana gelen olay, Cemal Paşa'yı çok üzmüştü. Gürsel, bu üzüntü ile hiddetlenip, Sunay'a şu sözlerle çıkışıyordu:

- 'Ne oluyorsun bee! Karşındaki kim senin? O, Genelkurmay Başkanı, sen ise Kara Kuvvetleri Komutanı'sın. Ayrıca, benim huzurumda nasıl oluyor da böyle konuşabiliyorsun!..'

* * *

Sunay, Cemal Paşa'nın bu şiddetli ihtarını, başını önüne eğerek dinleyecekti. Daha sonra Cemal Paşa ile yaptığımız konuşmalarda, bu münasebetsiz olaydan dolayı çok üzüldüğünü ve kızdığını

bana açıklıyor, Sunay'ın emekliye sevk edilmesinde isabet olacağını imâ eder ifadeler kullanıyordu.

Fakat ben, eskiden tanıdığım Cevdet Sunay'ın çalışkan, temiz ve dürüst bir insan olduğunu belirtip, Gürsel'in bu konudaki kızgınlığını gidermeye çalışıyordum. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Orgeneral Sunay'ın Genelkurmay Başkanlığı'na atanması konusunda Devlet Başkanı Gürsel'i ikna ettim. Durumu daha sonra Cevdet Paşa'ya telefonla bildirdim.

YENİ ORDU KOMUTANLARI

Ordu Komutanlıkları'na yapılan tayinleri ise şu şekilde gerçekleştirdik:

I. Ordu Komutanlığı'na Cemal Tural, II. Ordu Komutanlığı'na Şefik İlter, III. Ordu Komutanlığı'na da Danyal Yurdatapan Paşalar atandı.

I. Ordu Komutanlığı'nda bir süre Fahri Özdilek görevini sürdürmüştü. Fakat, Millî Birlik Komitesi'ndeki üyelerin büyük çoğunluğu albay ve albaydan aşağı rütbede kimseler oldukları için, bazı arkadaşlarımız, Fahri Özdilek Paşa'nın aramıza alınmasını istediler. Böylece, Komite'nin, Silâhlı Kuvvetler'e karşı durumunun daha sağlam olacağı düşüncesi hâkimdi.

Öte yandan 27 Mayıs sabahı Ankara Sıhhiye Orduevi'nden alınıp, Harp Okulu'ndaki tutuklulann arasına dahil edilen Tümgeneral Muharrem İhsan Kızıloğlu, arkadaşı Cemal Madanoğlu aracılığıyla serbest bırakılmış, ilk günlerde Komite toplantılarına katılmaya başlamıştı. Hattâ daha da ileri gidip, akıl hocalığı yapmak ister gibi bir tavır takınmıştı. Kızıloğlu, Kabine'nin kuruluşu sırasında Gürsel ve Madanoğlu'nun teklifi, bazı üyelerin de desteği ile İçişleri Bakanlığı'na atanıyordu."

SOVYETLER'DEN GELEN "ŞARTLI" YARDIM TEKLİFİ

27 Mayıs 1960 Cuma günü, Türkiye'de askerî bir ihtilâl olduğu sırada, Sovyetler Birliğinin Ankara Büyükelçiliği görevini de Rijov yürütüyordu. İhtilâlin bir numaralı bildirisinde, Kurmay Albay Alparslan Türkeş, *"NATO'ya ve CENTO'ya bağlıyız"* diyor, ayrıca komşularımızla iyi ilişkiler içerisinde olacağımız mesajını veriyordu.

Albay Türkeş, o günlerin ilgi odağı idi. Herkes onun kapısını çalıyor, diplomatlar da etrafında kur yapıyordu. Bir gün Amerikan Sefiri, İçişleri Bakanlığı'ndaki CIA Bürosu'nun yeniden açılması için ricada bulunacak, bir başka gün ise, Sovyetler Birliği Sefiri, Devlet Başkanı Kruşçev'den çok önemli bir mesajı kendisine sunacaktı.

Türkiye üzerine büyük pazarlıklar başlamıştı. İki süper güç, egemenlik alanlarını genişletmek için yoğun çaba harcıyor, ayrıca kesenin ağzını açabileceğini de ifade ediyordu.

Evet, Türkeş'in peşine bu sefer Rijov düşmüştü. Paradan, dolardan, silahtan, yatırımdan, bağımsızlıktan bahsediyordu. Rijov, acaba Türkeş'ten ne istiyordu?

Türkeş anlatıyor:

"İhtilâlin ilk günlerinde, Sovyetler Birliği'nin Ankara'daki Büyükelçisi Bay Rijov isminde bir zat idi. Rijov, çok faal ve dost tavırlı bir insandı. Bize, dostluk gösteriyor, yakınlık gösteriyor. Kendisi, uzun boylu, yakışıklı bir zat. Bana da çok iltifat ediyor, davetlere çağırıyor.

Rijov'dan böyle bir davet geldi. Kabul ettim. Yanıma, Dışişleri Ba-

kanlığı Ekonomi Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Baydur'u da alıp gittim. Büyükelçilik, o tarihte eski binasında idi. Baydur'u, Washington'dan tanırdım. Amerika'da bulunduğum sıralarda, kendisi de Büyükelçiliğimiz Müsteşarı idi.

Bay Rijov, bizi Sefarethane'nin üst katındaki geniş salonunda ağırladı. Şerefime akşam yemeği veriyordu. Mehmet Baydur, iyi bir diplomat olduğu için onu, bu gibi görüşmelerde hep yanıma alırdım. Kendisini, daha sonra Ticaret Bakanlığı'na önerdim. Cemal Paşa da kabul etti.

SOVYETLER'DEN BÜYÜK TEKLİF

Sovyetler Birliği Sefarethanesi'ndeki yemek devam ediyordu. Büyükelçi Rijov, sohbetin bir yerinde, konuşmaya başladı. Devlet Başkanları Kruşçev'den bana selâmlar ileteceğini belirterek sözlerini şöyle sürdürdü:

- Sayın Müsteşar, Devlet Başkanımız Sayın Kruşçev'in size özel selam ve sevgisi var. Sizi çok seviyor. Türkiye'yi de çok seviyor. Sizi, Moskova'ya davet ediyor. Bakınız, Kafkasya'daki Türkiye sınırından itibaren, Karadeniz kıyılarından itibaren 250 km derinliğine kadar, bütün bir alanı askerden arındıracağız. Ayrıca, size her yıl 500 milyon dolar hibe edeceğiz. Türkiye'nin ekonomisini kalkındırmak için sürekli yardımda bulunacağız.

* * *

Sovyetler Birliği Büyükelçisi Bay Rijov, bir ara durdu, bu sefer ben kendisine sordum.

- 'Peki Sayın Büyükelçi, bizden ne istiyorsunuz?'

Büyükelçi'den, beklenen cevap gelmişti:

- 'NATO'dan çıkın!'

Bu talep karşısında, cevabım şöyle oldu:

- 'Biz, Sovyetlerle dostuz. Sizin, düşmanınız değiliz. Bu dostluğu, Atatürk kurdu. Türkiye'nin geleneksel dış politikasının temel ilkesi, yurtta barış, dünyada barış'tır. Özellikle Sovyetler Birliği ile dost yaşamaktır. Biz de, sizin dostunuzuz.

NATO'ya girmemize, bize karşı daha önceleri Stalin'in yöneltti̇ği tehditler sebep oldu. Bizden, toprak istediniz. Boğazları istediniz. Türkiye'de marksist bir iktidar kurulmasını istediniz.'

Sovyet Sefarethanesi'ndeki yemek, adeta satranç oyununa dönüşmüştü. Hep diplomatik ağız kullanıyor, sözlerimizi ölçüp, tartarak sarfediyorduk. İşte böyle hararetli müzakerenin bir yerinde Bay Rijov, son sözlerime şu karşılığı veriyordu:

- 'Sayın Müsteşar, yeni bir durumda, bir yeni teklifle karşınıza çıkıyoruz. Devlet Başkanımız Sayın Kruşçev, bu son mesajı ile ilgili benden haber bekliyorlar. Atatürk zamanındaki dostluğu yeniden canlandırmak istiyoruz. Türkiye ile Sovyetler Birliği elele veririz.' "

KONU, GÜRSEL'E AKTARILIYOR

Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Alparslan Türkeş, bu, çok önemli diplomatik yemekten Mehmet Baydur'la birlikte ayrılırken, kimbilir neler düşünüyordu? Konuyu, sadece Devlet Başkanı Gürsel'e açmaya karar verdi. İşi, dallandırıp budaklandırmak niyetinde değildi. Öteki müttefik ülkeler duyarsa, ortaya yanlış anlamalar çıkabilirdi.

Bu konunun devamını yine Türkeş'le söyleşiyoruz:

-Sovyetler Birliği Büyükelçisi'nin teklifini, daha sonra nerede değerlendirdiniz?

- Sadece Cemal Paşa ile görüştüm.

- Sonucu ne oldu?

- Görüşmeye değer bulmadık.

- Bay Rijov, o sohbette başka neler söyledi?

- Bu konuları görüşmek için, Moskova'ya gitmemi önerdi. Kruşçev'le, daha ayrıntılı görüşürsünüz, dedi.

- Sadece sizi mi davet etti?

- Evet, beni davet ediyorlar. Büyükelçi, *'Askerî yardım da yaparız, en modern silâhları veririz, biz Türk ordusunu, Amerikalılar'dan daha iyi modernize ederiz'*, diyor.

- Başka neler konuştunuz?

- Ben, sürekli Sovyetler'le dostluğu savundum, NATO'ya üye olduğumuzu, bu üyeliğimizin devam edeceğini bildirdim. *'Şimdi bunu, birdenbire değiştiremeyiz, ama sizinle dostuz, endişe etmeyin'*, cevabını verdim.

- Onların endişeleri var mıydı?

- Onlar diyor ki, sizin topraklarınızda Amerikan üsleri var. Ameri-

kan nükleer başlıklı silâhları var, füzeleri var. Bunlar, Sovyetler için tehdittir, tehlikedir.

- *Büyükelçiyi ikna ettiniz mi?*

- Konuşmamı şöyle tamamladım:

Biz, topraklarımızdan, Sovyetler aleyhine herhangi bir harekete izin vermiyeceğiz, ama NATO'da üyeliğimiz devam edecek. Onu bozamayız, çıkamayız."

GÜRSEL'DEN, KRUŞÇEV'E MESAJ

Türk-Sovyet ilişkilerinde, perde arkası işte böyleydi. Şimdi işin, kamuoyuna yansıyan tarafına bakalım:

- 1 Eylül 1960 tarihli gazete haberlerine göre, Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Kruşçev ile Orgeneral Gürsel arasında alınıp verilen 28 Haziran ve 8 Temmuz tarihli mesajlar Moskova'da yayınlandı.
- Kruşçev, Türk-Rus ilişkilerinin düzeltilmesini istiyor ve sözlerini şöyle bitiriyordu: Türkiye, tarafsız olsaydı, silahlanma masraflarını, kalkınmasına harcayabilecekti.
- Orgeneral Gürsel, Kruşçev'in sözlerini şöyle cevaplandırıyordu: İki ülke arasındaki ilişkilerin düzeltilmesini biz de istiyoruz. Sayın Kruşçev, silahsızlanmadan bahsediyor ama, artık tarafsızlar da silahlanıyor. Fakat biz, anlaşmalara sâdık kalacağız.

* * *

Türkiye üzerindeki büyük pazarlık, böylesine boyutlara ulaşırken, Türkeş o günleri, 34 yıl sonra şöyle değerlendirecekti:

"O tarihlerde, Mısır'da da yeni bir idare kurulmuştu. Nasır idaresi kurulmuştu. Onlar, bize çok ilgi gösteriyorlardı. Bizimle yakınlık kurmaya çalışıyorlardı. Biz ise, bundan kaçınıyoruz, çekiniyoruz.

Çekinmemizin sebebi; biz NATO'dayız, NATO üyesi bir devletiz. NATO'nun, Türkiye için yararlı olduğuna inanmışız. Çünkü üstümüzde, büyük bir Sovyet tehdidi var. Bu Sovyet tehdidine karşı, Türkiye'nin bağımsızlığını, özgürlüğünü korumak, ancak NATO üyesi olmakla mümkün olduğu düşüncesindeyiz. Bunun için de, Mısır'ın anti-Amerikan, anti-Batı politikalarından dolayı, onlara bulaşmamaya dikkat ediyoruz. Memleketimizin güvenliğini burada görüyoruz."

1960 YILININ EKONOMİK GÖSTERGE RAKAMLARI

* Bütçe gelirleri	: 7.281.695.000.TL
* Bütçe giderleri	: 7.449.611.000.TL
* Vergi tahsilatı	: 6.933.254.375.TL
* İthalat	: 468.186.000.$
* İhracat	: 320.730.000 $
* Yıllık enflasyon	: %5.2
* 1 ABD Doları	: 9 TL
* Sovyetler'in önerdiği 500 milyon $ karşılığı	: 4.500.000.000.TL

KIBRIS'LI GENÇLER EĞİTİLİYOR

Kıbrıs Mes'elesi ihtilâl döneminde de sıcaklığını koruyordu. Demokrat Parti iktidarı zamanında, Başbakan Menderes ve Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun büyük çabaları ile bağımsız Kıbrıs Devleti kurulmuştu. Bu devletin kuruluşunu sağlayan Londra ve Zürich Anlaşmaları imzalanmış, Türkiye bu anlaşmalar gereğince *"Garantör Devlet"* imtiyazı elde etmişti. 20 Temmuz 1974'deki Barış Harekâtı, işte bu imtiyaza dayanılarak gerçekleştirilecekti.

Yine sözkonusu anlaşmalar gereğince, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden bir alay asker, Ada'ya gönderilecekti. Kıbrıs'ta, bir yandan Türk Alayı beklenirken, bir yandan da Türk cemaatinde, siyasal çekişmeler başgösteriyordu. Tüm bu problemler İhtilâl Hükûmetine yansımıştı. Kıbrıs doğumlu Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, Ada'nın sorunlarıyla daha bir yakından ilgileniyordu.

Şimdi, yine Türkeş'in anılar demetine dönüyor, Kıbrıs konusunu kendisinden dinliyoruz:

"İhtilâlin yapıldığı sıralarda, Londra ve Zürich Anlaşmaları imzalanmış, fakat Kıbrıs sorunu henüz çözülmemişti. O anlaşmalara göre, Türklerle, Rumlar Kıbrıs'ta ortak bir hükûmet kuracaklar, rahmetli Dr.Fazıl Küçük, Makarios'un yardımcısı olarak Cumhurbaşkanı Yardımcılığı'na getirilecek, hükûmete ise %30 oranında Türkler katılacak.

Kıbrıs'ın bağımsız bir ordusu olacak, komutanlığını bir Rum subay, komutan yardımcılığını da bir Türk subayı yapacaktı. Bilindiği gibi, ihtilâlden önce, devrin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü

Zorlu, Komutan Yardımcılığı görevini bana teklif etmişti. Bunun yanı sıra, müstâkil bir Türk Alayı da bulunacaktı.

KÜÇÜK-DENKTAŞ ÇEKİŞMESİ

Bizim göreve başladığımız sıralarda, Dr. Fâzıl Küçük ile Rauf Denktaş arasında bir çekişme olduğu haberini aldık. Fâzıl Bey'in, yeterli ve yetenekli olmadığı, hatalı davranışlar sergilediği söyleniyordu.

Konuyu, Dışişleri Bakanlığımızla görüştüm. Onlar da, aynı düşüncedeydi. Rauf Bey'in liderliği üstlenmesini gerekli ve yararlı görüyorlardı. Ama, anlaşmalar henüz uygulama alanına konulmadan, bu değişikliğin yapılmasında sakınca olduğunu ifade ediyorlardı.

Dışişlerimiz, Denktaş'ın sabırlı olmasını istedi. Fâzıl Küçük'ün liderliğine itiraz etmemesini, onun yardımcılığını kabul etmesini önerdi. Sonra ben, Rauf Bey'le konuştum. Kendisini, daha önceden de tanıyordum. Askerî doktor olan ağabeyi Cahit Bey'le de dostluğum vardı.

Ben, biran önce Türk Alayı'nın Kıbrıs'a çıkmasını istiyordum. Aslında, Kıbrıs Rumlarının lideri Papaz Makarios, Londra ve Zürich Anlaşmaları'ndan memnun değildi. Yeni hazırlanmış anayasayı beğenmiyordu. Ben, bunlardan huylanıyor, bir an evvel Türk askerinin Ada'ya çıkmasını istiyordum.

Her an Rumların bir Enosis emrivakisi ile karşılaşabilirdik. İşte bu tehlikeleri bertaraf etmek için, Kıbrıs Türk Alayı'nın hemen şekillenmesini arzu ettim. Ancak, bazı müşküller vardı.

SUNALP, İHBAR EDİLİYOR

O zamana kadar Kıbrıs Adası'na hiç Türk askeri çıkmamıştı. Hazırlanan alayın başına, Kurmay Albay Turgut Sunalp düşünülüyordu. Ancak, Sunalp için DP'yi ve Menderes'i övüyor, diye ihbar ve raporlar gelmeye başladı. Milli Birlik Komitesi'nde, Sunalp'in sınıf arkadaşı olan Kurmay Albay Fikret Kuytak, 'kendisini çağıralım, sorguya çekelim, tutuklatalım' , *diyordu.*

Komite üyelerinden bazıları bu konunun müzakeresi sırasında hop oturup, hop kalkmaya başladılar. Ben, Turgut Sunalp'i eskiden beri tanıyordum. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yetiştirdiği en değerli subaylardan birisiydi. Kendisi, yabancı dil biliyordu. Amerika'da tahsil görmüş, Moskova Ataşemiliterliği yapmış, Kore'de bu-

lunmuştu. Savaşlara katılmış, Türk Kurmay Okulu'nda, Harp Akademisi'nde öğretmenlik yapmıştı.

Komite'de, Sunalp'i savundum. 'Dedikodulara kulak vermeyin', *dedim. Makarios'un karşısında, millî dâvamızı ancak bu gibi insanların koruyabileceğini söyledim.*

Sonuçta, Turgut Sunalp'i, Kıbrıs Türk Alayı Komutanı yaptık. Alayımızı, Kıbrıs'a çıkardık. Orada, artık bir Türk Alayı ve başında da Turgut Sunalp vardı.

Böylece, bir ohh.. dedim.

KIBRIS'A BÜYÜKELÇİ

Türkiye, Kıbrıs'a ilk Büyükelçisini gönderecekti. Bu görev için de, en uygun isim Emin Dırvana'ydı. Kendisi, Almanca, İngilizce ve Fransızca biliyor, büyük bir ailenin çocuğuydu. Meşhur Sadrazam Mehmet Emin Paşa'nın torunuydu. Vatansever ve uyanıktı.

Kendisini İstanbul'dan çağırttım. Kıbrıs Büyükelçiliği görevi teklif ettim. Önce kabul etmek istemedi, 'Altıma bir jeep verin, Anadolu'yu gezeyim, halkımızı uyandırayım', *dedi. Ama ben,* 'Makarios gibi bir kimsenin karşısına, sizin gibi bir Büyükelçimizin çıkması gerekir', *cevabını verdim.*

Israrım karşısında kabul etti. Emin Dırvana'yı Kıbrıs Büyükelçisi yaptık.

Alayımız'ın Adaya çıkması töreninde bulunmak üzere, Millî Birlik Komitesi'ni temsilen, Cemal Madanoğlu Paşa görevlendirildi. Hatırımda kaldığı kadarıyla, 16 Ağustos1960 tarihinde Türk Alayı Kıbrıs'a çıktı, törenler yapıldı.

Madanoğlu Paşa, döndü geldi. Biz de Kıbrıs'ta fiilen asker bulundurmaya başladık."

MUKAVEMET TEŞKİLÂTI

Lefkoşe doğumlu Alparslan Türkeş, Kıbrıs'a yapılan yardımlar konusunda da şu açıklamalar da bulunuyordu:

"Demokrat Parti iktidarı döneminde üçer aylık devrelerde Kıbrıs'tan 250'şer genç getirilerek eğitilmiş. Bu eğitimi biz de sürdürdük. Sözkonusu eğitim, Kıbrıs Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın güçlenmesini sağladı. Eğer bu eğitim yapılmasaydı, Kıbrıs Türkleri çoktan yok edilirdi."

Prof. KÖPRÜLÜ, TÜRKİYE'Yİ YUNANLILAR'A JURNALLEDİ

27 Mayıs İhtilâli'nin önder kadrosundan Alparslan Türkeş, söze *"Karşılaştığım çok önemli bir olayı da anlatmak istiyorum"* diye başladı. Anlaşılan, Türkeş'i çok etkileyen bir olay vardı gündemde. 34 yıl sonra hâlâ, *"çok önemli"* dediğine göre, acaba bu olay ne idi?

Şimdi, kendisinden dinleyelim:

"27 Mayıs başarılı olduktan, biz yönetimi ele aldıktan sonra, muhtemelen Temmuz ayı olabilir, Demokrat Parti'nin dört büyüklerinden biri kabul edilen merhum Prof.Fuat Köprülü, Amerika'dan Türkiye'ye döndü. Daha önce, bilmiyorum aralarında bir anlaşmazlık çıkmış, ve Demokrat Parti'den istifa etmişti.

Hatırımda kaldığı kadarıyla, Köprülü İstanbul'a vapurla dönüyordu. Daha vapurdan çıkmadan önce, bir basın toplantısı yapmış, eski iktidar mensupları aleyhinde, onları şiddetle eleştiren demeçler vermişti.

Bu arada, şunları söylüyordu:

- 'Atatürk'ün, Selânik'teki evine bomba koyduranlar Celâl Bayar'la, Adnan Menderes'tir. İstanbul'da patlak veren 6-7 Eylül Olayları'nı hazırlatan ve yaptıranlar, yine bunlardır.'

Yukarıdaki sözler, basında çok büyük başlıklarla yer aldı. Bunun üzerine, Atina ve Selânik'te, Yunanlı üniversite gençleri, Türkiye aleyhinde gösterilere başladılar. 6-7 Eylül Olayları'nın, eski Türk yöneticileri tarafından düzenlenmiş olduğu iddiası, barbarlık şeklinde niteleniyordu.

İş büyüdü, Yunan Hükûmeti, Türkiye'ye bir nota verdi. Notada şöyle deniliyordu:

'Eski yönetimin ileri gelenlerinden olan Prof. Fuat Köprülü'nün basına yaptığı açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, Selânik'te Atatürk'ün evine bomba konulması ve İstanbul'da meydana gelen 6-7 Eylül Olayları, eski Türk Hükûmeti'nin tertibidir. Bu nedenle, İstanbul'daki Rumların uğradıkları maddî ve manevî kayıpları karşılamak üzere, aşağıdaki hususların sağlanmasını talep ediyoruz:

- Rumların uğradıkları büyük maddî kayıplar ödenmeli,
- Manevî kayıplar için de tazminat verilmeli,
- Suçlu olan Bayar ve Menderes'in Yunan mahkemelerinde yargılanmak üzere, Yunanistan'a verilmeleri sağlanmalı,
- Bir daha bu gibi olaylara meydan verilmeyeceğine dair teminat verilmeli,
- Bu olayların Bayar ve Menderes tarafından tertip edildiği resmen açıklanıp, Yunan Hükûmeti'ne, üzüntü duyulduğunu belirten bir tâziye gönderilmeli.'

* * *

Yunan Hükûmeti, Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği'ne yukarıdaki notayı verdi. Sözkonusu nota, şifre ile Ankara'ya gönderildi. Fuat Köprülü gibi bir ilim ve devlet adamının sırf hırs, öfke ve kin ile söylediği manasız sözlerin Devlete ne gibi dertler ve zorluklar açtığını görüp, üzüldüm.

KÖPRÜLÜ'NÜN YARATTIĞI SKANDAL

İşte böyle bir durumla karşılaştık. Derhal Dışişleri Bakanı'nı çağırdım, ve üç kişilik bir kurul oluşturarak, Köprülü'ye göndermesini istedim. Giden heyet, Köprülü ile görüştü. Biz, açıklama yapmasını istedik. Yaptığı yanlışı düzeltmesi için hemen basına yeni bir demeç vermesini talep ettik. Önce direnmiş, 'açıklama yapmam', *demiş. Bu konuda, bana bilgiler geldi. Heyet kanalıyla Köprülü'ye kesin ihtarımı ulaştırdım. Düşünebiliyor musunuz, koskoca profesör, eski bir Dışişleri Bakanı, siyaset ve devlet adamı, ülkesini jurnalliyor. Düşmanın yapacağı bir işi, adeta üstlenmişti. Hâlâ hatasının farkında değildi.*

Bayar ve Menderes'le dargınmış. Adeta, onlardan intikam alır gibiydi. Oysa, kendisi de 1945 yılında Demokrat Parti'yi kuran dört kişiden birisiydi, hattâ, olaylar sırasında Başbakan Yardımcısıydı.

Gönderdiğim haber üzerine, Köprülü, yelkenleri indirmiş, ertesi gün bir basın toplantısı yaparak, eski iktidarın, Atatürk'ün evine bomba koymadığını söylemiş. Bu haber de basında yer aldı, bir büyük siyasî skandal kısmen de olsa tamir edildi. Bu olay, kişisel rekabetin, ülke çıkarı dinlemediğinin bir önemli örneği olarak, o gün bugün zihnime takılıp kaldı. Hey gidi Köprülü bey...

SUÇLAMALAR DEVAM EDİYOR

6-7 Eylül Olayları ile ilgili bir başka anımı daha nakletmek istiyorum. Yine, ihtilâlin ilk aylarında Genelkurmay Başkanlığı'na getirilen Orgeneral merhum Ragıp Gümüşpala, bana telefonda şunları söylüyordu:

- 'Yanımda,Selahattin Alparslan adında bir Hâkim Albay arkadaşımız var. 6-7 Eylül Olayları sırasında, İstanbul'da Sıkıyönetim Savcısı olarak görev yapmış. Bu olaylar hakkında çok bilgisi var. Bunu bir dinleyiniz. Çok önemli şeyler anlatacak size. Sonra da, Soruşturma Kurulu'na gönderiniz.'

Orgeneral Gümüşpala'nın gönderdiği Hâkim Albay, bana geliyor, ve o da merhum Fuat Köprülü'nün söylediklerini tekrarlıyordu. Verdiği bilgiler şunlardı:

- 'Ben, Sıkıyönetim Savcısıydım. 6-7 Eylül Olayları'ndan hemen sonra, İstanbul'da Sıkıyönetim ilân edildi. Nurettin Aknoz Paşa da, Sıkıyönetim Komutanı oldu. Olayları soruşturmak için görevlendirildim. Soruşturmanın sonunda baktım ki, bu işin tertipçisi, Cumhurbaşkanı ile Başbakan.'

* * *

Orgeneral Gümüşpala'nın bana gönderdiği Hâkim Albayın beyanları böyleydi. Kendisini, Soruşturma Kurulu'na gönderdim. Gönderirken, şunları söyledim:

- 'Şimdi, sizi Kurul'a gönderiyorum. Orada konuşun. Ancak, herşeyden önce, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ve Türkiye'nin yüksek menfaatlerini gözönünde bulundurun. Bakınız, sizin bu anlattıklarınızı bir süre önce Dışişleri eski Bakanı Prof.Köprülü, basına açıklamış. İşi düzeltinceye kadar çok zorlandık. Eski yöneticileri ne yapıp edip, muhakkak suçlamak hırsıyla hareket edilirse, ülke menfaatleri ayaklar altına alınabilir. Bu konu fazla kurcalanmamalıdır. Çünkü, Devleti birtakım dış problemlerle karşı karşıya getiriyor. '

Albay Alparslan yanımda iken, Yüksek Soruşturma Kurulu Başkanı'nı da makamıma çağırdım. Ona da şunları söyledim:

- 'Sayın Başkanım, sizi Albay Selahattin Alparslan'la tanıştırıyorum. Kendileri, Genelkurmay Başkanı'mızın tavsiyeleri üzerine, yanıma geldiler. 6-7 Eylül Olayları ile ilgili özel bilgileri varmış. Kendilerini dinleyin. Ancak, eski iktidar mensuplarını suçlayıcı beyanlar ararken, Devletin yüksek menfaatlerini tahrip etmeyin.'

* * *

Köprülü Olayı'nın ardından, yaklaşık 15 gün geçmişti. Komitedeki arkadaşlarımdan Orhan Erkanlı, beni telefonla arayarak, şunları söyledi:

- 'Acele Komite toplantısına bekliyoruz. Burada, ateşli konuşmalar var. Bazı arkadaşlar, düşük iktidar mensuplarını himâye ettiğinizi söylüyorlar. Mutlaka bunlara cevap vermelisiniz.'

Bu telefon mesajı üzerine, sür'atle Ulus semtindeki eski Meclis Binası'na gittim. Millî Birlik Komitesi, Ankara Palas'ın karşısındaki o binada çalışıyordu.

Toplantı salonuna girdiğimde, çok fırtınalı bir hava ile karşılaştım. Mucip Ataklı, Sami Küçük ve Sezai O'kan yüksek sesle konuşuyor, vatan haini diye niteledikleri eski DP'lileri mahkûm ettirmemek için, Soruşturma Kurulu'na emir verdiğimi ileri sürüyorlardı.

Konuşmaları sükûnetle dinledim. Arkadaşlara, ellerinde bir belge olup olmadığını sordum. Bana, Gümüşpala'nın gönderdiği Hâkim Albay olayını hatırlattılar. Sonra, olayı tüm ayrıntısıyla kendilerine anlattım. Ardından, Köprülü konusunda Dışişleri Bakanlığında tutulmuş dosyayı getirttim. Birlikte inceledik.

Mes'eleyi daha da ileri götürdüm. Hâkim Albay Selahattin Alparslan'ı Komite'ye celbettik. O da, konuyu benim anlattığım gibi nakletti. Ardından, Muzaffer Özdağ söz alarak, olayların seyrini özetledi. Özdağ, konuşmasını şöyle tamamladı:

- 'Dağ, fare doğurdu...'

Prof. Köprülü'nün basın toplantısı bakın işi nerelere kadar götürdü. Sözkonusu bombayı, Celâl Bayar veya Adnan Menderes koydurmuş olabilir. Onlar, memleketin menfaatini bu yönde görmüş, düşünmüş bulunabilirler.

Belki hatalı, belki de değil. Her neyse, bir insanın kişisel ihtirasını ülke yararlarının önünde tutması, Devlete ne gaileler açıyor. Evet, olayın başı ve sonu bu. Fakat, ona rağmen işi götürdüler, büyüttüler ve gerçekten Yunanistan'a bir koz, bir fırsat verdiler."

TARIM BAKANLIĞI'NIN BODRUMUNDAKİ SİLÂHLAR

27 Mayıs İhtilâli'ni takip eden günlerde, en çok konuşulan konu Demokrat Partililer'in silâhlanması işi idi. Hatta, Albay Türkeş, ihtilâlden birkaç gün sonra Harp Okulu'na gidip, Bayar, Menderes ve Zorlu ile görüşüyor, onlardan kasa anahtarlarını alırken, halkı silahlandırıp silahlandırmadıklarını soruyordu.

Türkeş'in aldığı cevap ise, *"Olur mu öyle şey!"* şeklindeydi.

Buna rağmen, askerî yönetim kendi güvenlikleri açısından bu konu üzerinde hassasiyetle duruyordu. İhbarların ise ardı arkası kesilmiyordu. İşte yine Türkeş'in anılarından böyle bir ihbarın hikâyesi. Kendisinden dinleyelim:

"Vatandaşlarımızın silahlandırılması hikâyesi 27 Mayıs'tan sonraki dönemde dedikodu olarak çıkarılmıştı. O günlerde, çok önemli bir ihbar geldi. Buna göre, Tarım Bakanlığı binasının bodrumlarında yığınla silah vardı. İhbarda, bu silahların halka dağıtılacağı da belirtiliyordu.

İhbarı çok ciddi bulduk. Bakanlığın etrafını kuşattırdık, sıkı bir arama başlattık. Gerçekten, sandıklar dolusu silâh ve cephane Bakanlık bodrumunda yatıyordu. Heyecanlandık, dehşete kapıldık. Konunun üstüne gittik, derinliğine inceleme yaptık. Öğrendik ki; her yıl Tarım Bakanlığı belli mevsimlerde yaban domuzu ile mücadele yaptırırmış. Bu silâhlar da o amaçla kullanılırmış. Mücadele mevsimi gelince, silâhlar halka dağıtılır, daha sonra toplanırmış.

Bu ve buna benzer yalan haberler fazlasıyla üretildi. Herkesi heyecana verecek, dehşette bırakacak senaryolar yayıldı. Her ihbarda, sık sık tekrarlanan can alıcı cümle şuydu:
'Halkı silahlandıracaklar, ayaklanmaya sevkedecekler.'

O günler de, öyle geçti..."

6-7 EYLÜL OLAYLARI'NIN HİKÂYESİ

1955 yılı yaz aylarında *"Kıbrıs Dâvası"* kritik bir safhaya girmiş, Türk ve Yunan Dışişleri Bakanları'nın konuyu çözmek amacıyla, Londra'da toplandıkları bir sırada, Atatürk'ün Selanik'te doğduğu ev, 5 Eylül 1955 günü bombalanmıştı.

Bombalama olayından sonra, İstanbul ve İzmir'de yoğun gösteriler patlak veriyor, Rum azınlığın ev ve işyerleri tahrip edilip, yağmalanıyordu. Ardından, Sıkıyönetim ilân edilmişti.

Bu olayların meydana geldiği sırada, Celâl Bayar Cumhurbaşkanı, Adnan Menderes Başbakan, Prof.Fuat Köprülü ise Devlet Bakanı-Başbakan Yardımcısı idi. Olaylardan sonra, Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes görevinden istifa ediyor, Prof. Köprülü o bakanlığı da vekâleten üstleniyordu.

27 Mayıs İhtilâli'nden sonra, bu konuda dâva açıldı. Yassıada'daki Yüksek Adalet Divanı'nda görülen üç numaralı *"6-7 Eylül Dâvası"* Türk kamuoyunun yanı sıra uluslararası ilgiyi çeken bir nitelikteydi.

Cumhurbaşkanı, Başbakan, bazı illerin Valileri ile üst düzey yöneticiler ve bazı diplomatlar bu dâvanın sanıkları arasında bulunuyordu.

Adnan Menderes, Yassıada'da yaptığı savunmada, Atatürk'ün Selânik'teki evine bomba konulması olayında, tamamen Yunan Mahkemeleri'nin verdiği karar doğrultusunda hareket edildiğine dikkat çekip, tüm suçlamaları reddediyordu.

Fatin Rüştü Zorlu da savunmasında, o tarihte Dışişleri Bakanı olmadığını belirtip, olayları Yunanlılar'ın tertip ettiğini söylüyordu.

Yüksek Adalet Divanı, Celâl Bayar hakkında bu konuda dâva açılamayacağına karar verdi. Adnan Menderes ile Fatin Rüştü Zorlu, 6'şar yıl hapis cezasına mahkûm edildi. İzmir Valisi Kemal Hadımlı, 4 ay 15 gün hapis cezası alırken; Fuat Köprülü, Mehmet Ali Balin, Mehmet Ali Tekinalp, Hasan Uçar ve Oktay Engin beraat ediyor; İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay ile Alaattin Eriş haklarındaki kamu dâvası ise kaldırılıyordu.

"DEMOKRAT PARTİ'Yİ CHP'LİLER KAPATTIRDI"

"Demokrat Parti" adı, Türkiye'de çok partili demokratik rejimin sembolü olmuştu. Parti, 7 Ocak 1946 tarihinde, CHP eski Milletvekillerinden Celâl Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü'nün önderliğinde kuruldu. Demokrat Parti'nin kuruluş öyküsü çok ilginçti:

Cumhuriyet Halk Partisi'nin *"tek parti"* olduğu 1945 yılında, aynı partinin bu dört milletvekili Grup Başkanlığı'na ortak bir önerge vererek, Parti Tüzüğü'nde ve kanunlarda değişiklik yapılıp, rejimin demokratikleştirilmesini istiyorlardı.

Siyasal tarihimizde, *"Dörtlü Takrir"* adıyla anılan bu önergeden sonra, CHP karışıyor, Menderes ve Köprülü partilerinden 25 Eylül 1945'te ihraç ediliyordu. Parti içindeki olaylar tırmanacak, Celâl Bayar ise, 1 Kasım günü İzmir Milletvekilliği'nden, 3 Aralık'ta da partisinden istifa edecekti.

Bu dört arkadaşın çıkışı, Cumhuriyet Halk Partisi içinde müthiş bir kargaşa yarattı. Olaylar hızla gelişti, Bayar'ın partiyi terketmesinden yaklaşık 1 ay sonra, yani 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kuruldu. Partinin ilk Genel Başkanlığı'na Celâl Bayar getirildi.

DEMOKRAT PARTİ'NİN İKTİDARI VE SONU

Aynı yılın 21 Temmuz günü, Türkiye'de ilk defa tek dereceli *(doğrudan, halk tarafından)* seçim yapılıyor, CHP: 395, DP: 66 ve Bağımsızlar da: 4 milletvekilliği kazanıyordu. Ancak, bu seçimlere hile karıştırıldığı iddiaları ortalığı saracak, bu dedikodular siyasî tarihimize kara bir leke olarak geçecekti.

Demokrat Parti'nin ikinci seçim sınavı, 14 Mayıs 1950'de gerçekleşti. Henüz 4 yaşındaki DP, inanılmaz bir sonuçla, iktidar oldu. Parlamento'da sandalye dağılımı şöyle gerçekleşti:

DP : 408, CHP: 69, MP: 1, Bağımsız: 9

Demokrat Parti'nin zaferiyle sonuçlanan bu seçimin hemen ardından, parti Genel Başkanı Celâl Bayar görevinden istifa ediyor ve 20 Mayıs 1950 tarihinde, TBMM tarafından Türkiye'nin 3.Cumhurbaşkanı seçiliyordu. İstanbul Milletvekili Adnan Menderes ise, DP Genel Başkanlığı'na getiriliyor, 22 Mayıs 1950'de de Başbakanlığa atanıyordu.

* * *

Demokrat Parti'nin kısa kuruluş öyküsü böyleydi. Ama, kader çizgisi nasıl olacaktı bilinmez...

Parti, iktidar oldu. Bu, ülkemizdeki çok partili rejimin ilk iktidarıydı. Günahı ile sevabı ile ülkeyi tam 10 yıl yönetti. 27 Mayıs 1960 İhtilâli ile birlikte, DP iktidarı sona eriyor, bir süre sonra da Ankara 4. Asliye Ceza Mahkemesi, hukukî varlığını sona erdiriyordu. Şimdi, bu olayların ihtilâlden sonraki perde arkasını Albay Türkeş'ten dinliyoruz:

- *Sayın Türkeş, Demokrat Parti'nin kapatılışı nasıl gerçekleşti?*

- İhtilâlle birlikte kurulan hükûmete, CHP kökenli kişilerden de bakanlar girdi. Bunlardan birisi de, Devlet Bakanlığı'na atanan Şefik İnan Bey'di. Kendisi, DP aleyhtarı, mutaassıp bir Halk Partili durumundaydı. Şahsen kendisi kibar, iyi bir insandı. Kendisiyle, benim münasebetlerim de iyi idi.

Bir gün, Şefik İnan'dan, bir toplantı ânında şöyle bir teklif geldi:

- *'Bu DP'yi kapatmak lâzım.'*

Şefik İnan, kendisine destekçi buldu. Ardından,

- *'Ben, bu işi hallederim',* dedi.

Şu anda ismini tam hatırlamıyorum, DP'li bir avukat bulmuş, bu zat, partiye kayıtlı imiş. Şefik İnan'ın bulduğu bu avukat, parti üyesi sıfatıyla Ankara Adliyesi'ne dâva açtı. Mahkeme, Demokrat Parti'nin Büyük Kongresi'ni zamanında yapmadığı gerekçesiyle, hukukî varlığına son verdi.

Bunu, Şefik İnan Bey düzenledi. Onu biliyorum. Birçok kimse, DP'nin, Millî Birlik Komitesi tarafından kapatıldığını zannediyor. Bu yanlış bir bilgidir. Mahkeme tarafından kapatılmıştır. Hatırladığım kadarıyla, İhtilâl'den sonra, DP'nin Büyük Kongresini yapmadığına dair, Savcılığa da bazı ihbarlarda bulunulmuş."

Tam 10 yıl 13 gün iktidarda kalan Demokrat Parti'nin tüm yöneticilerinin tutuklu olduğu bir sırada, 29 Eylül 1960 tarihinde, partiye kayıtlı Cemal Özbey adındaki bir üyenin Ankara 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne açtığı dâva sonucu, hukukî varlığına son veriliyor, malları da Hazine'ye devrediliyordu.

27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 ihtilâlleri ile birlikte kapatılan siyasal partilerin yeniden açılması 1992 yılında Parlamento'da gerçekleştirilen yasal düzenlemeyle sağlanıyor, Demokrat Parti'nin de hayata geçirilmesi mümkün oluyordu.

34 yıl önce, Adnan Menderes'in liderliğindeki Demokrat Parti, günümüzde oğul Aydın Menderes'in Genel Başkanlığında siyasi faaliyetini sürdürecekti.

DP'LİLERİ YENİDEN TOPARLAMA

Demokrat Parti kapatılmıştı. Bu partiye gönül vermiş milyonlar, ortada kalmıştı.

Ülke yönetimini elinde tutan askerler, bu kitleyi yeniden kazanmayı plânladı. Ya bir parti kurulacak, ya da bir başka formül bulunacaktı. Bu gelişmeleri de Türkeş'ten alıyoruz:

"Bu noktaya geldikten sonra, Millî Birlik Komitesi üyelerinin orduya dönmesi, hem mümkün değildi, hem de uygun değildi. Bu arada, başsız kalan bir Demokrat Parti kitlesi, vatandaş topluluğu vardı. Bu vatandaşları, biz toparlayabiliriz, diye düşündüm.

Bunlar, İsmet Paşa'dan şikâyetçiydi. Onu sevmiyorlardı. Bizimle görüştükleri, konuştukları zaman, aman bizi siz idare edin, bu İsmet Paşa'ya bırakmayın, şeklinde ifade kullanıyorlardı.

Demokrat Partili kitle ile CHP'li kitle arasındaki gerginlik, ihtilâlden sonra da devam ediyordu. Demokrat vatandaşlardaki, İsmet Paşa'ya karşı bu kırgınlığın ve kızgınlığın sebebi, zannediyorum Menderes sevgisinden kaynaklanıyordu.

Demokrat Parti'yi, İsmet Paşa'nın yıkmış olduğuna inanıyorlardı. Hatta, 27 Mayıs'ta, ordu müdahale etti ama, esas bunu hazırlayan, yapan İsmet Paşa'dır, diyorlardı.

Bu parti meselesi ortaya çıkınca, Cemâl Paşa ile görüştüm. Ayrıca, Ekrem Alican'la da müzakere ettik. Partileşme konusunu araştırırken, Sıtkı Ulay Paşa, evinde bir yemek düzenledi. Yemekte, Memleketçi Serbest Parti Genel Başkanı Enver Adakan da bulundu.

Ev sahibi Sıtkı Paşa, yemek sohbetine, bir parti kurmak lâzım, diye başladı. Konuyu uzun uzun müzakere ettik. Demokrat Parti tabanına dayalı bir partinin kuruluş şartlarını tesbite çalıştık.

Konu, Millî Birlik Komitesi'ne getirildi. CHP ile temasta olan arkadaşlar, buna şiddetle karşı çıktılar. Onlar, 'Biz ihtilâlciyiz, biz partici değiliz, biz particilik yapamayız', *diyorlardı. Aslında onlar, rakipsiz bir CHP istiyorlardı.*

Muhalifler, Millî Birlik Komitesi'nin, Millî Birlik Partisi'ne dönüşmesine karşı çıktılar. Zannediyorum bu, CHP çevrelerinden de böyle teşvik ediliyordu. Ayrıca, el altından da arkadaşlarımıza, 'Siz şerefli bir görev yaptınız, dikta kurmaya giden bir iktidarı devirdiniz, anayasayı çiğneyen DP iktidarından memleketi kurtardınız. Her birinizin altın heykelinin yapılması lâzım', *şeklinde mesajlar geliyordu. Hattâ bunlar, Akis Dergisi'nde de yayınlandı. MBK üyelerinin altından heykeli dikilmeli, diye.*

Başka vaadler de yapılıyordu, CHP'den milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz, büyükelçi tayin edilebilirsiniz, şeklinde. Ama büyük çoğunluk, buna güvenmiyor, benim tesirim altında. Millî Birlik Komitesi'nde, 10-11 kişi muhalefeti temsil ediyor. Bunlar, Mucip Ataklı, Fikret Kuytak, Sezai O'kan, Ekrem Acuner, Sami Küçük, Kadri Kaplan, Suphi Karaman, Suphi Gürsoytrak, Cemal Madanoğlu."

* * *

Alparslan Türkeş'le, söyleşimizin bu bölümünde yine Millî Birlik Komitesi içindeki anlaşmazlığı konuşuyorduk:

- Sayın Türkeş, Sıtkı Ulay hangi grupta idi?

- Sıtkı Ulay Paşa, ortada... Bazen...

- Ahmet Yıldız'ın durumu?

- Ahmet Yıldız'da onlarla beraber. 10-11 veya 12 kişiler. 38 kişilik MBK'dan 12 kişiyi çıkarın, 25 kişi çoğunluk yine bizde. Şimdi, Suphi Karaman çok zaman bize yakın, bizim arkadaşımız. Fakat, çok tesir altında kalan bir durumu var. Beraber görüşüyoruz, anlaşıyoruz, fakat MBK'da anlaştığımız konu müzakere edilirken, bakıyoruz öbür tarafa kaymış."

ADNAN MENDERES'İN

1950-1960 yılları arasında 10 yıl süre ile Başbakanlık yapan Adnan Menderes, son hükûmetini 10 Temmuz 1958'de kurdu.

"Beşinci Menderes Hükûmeti" diye adlandırılan ve 27 Mayıs 1960 İhtilâli'e kadar görevde kalan Bakanlar Kurulu şu üyelerden oluşuyordu:

Başvekil	: Adnan Menderes (İstanbul)
Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı	: Medenî Berk (Niğde)
Devlet Vekili	: Emin Kalafat (Çanakkale)
Devlet Vekili	: İzzet Akçal (Rize)
Adliye Vekili	: Celâl Yardımcı (Ağrı)
Millî Müdafaa Vekili	: Ethem Menderes (Aydın)
Dahiliye Vekili	: Namık Gedik (Aydın)
Hariciye Vekili	: Fatin Rüştü Zorlu (Çanakkale)
Maliye Vekili	: Hasan Polatkan (Eskişehir)
Maarif Vekili	: Atıf Benderlioğlu (Yozgat)
Nafıa Vekili	: Tevfik İleri (Samsun)
Ticaret Vekili	: Hayrettin Erkmen (Giresun)
Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili	: Lütfi Kırdar (İstanbul)
Gümrük ve İnhisarlar Vekili	: Hadi Hüsman (İstanbul)
Ziraat Vekili	: Nedim Ökmen (Gaziantep)
Münakalât Vekili	: Şem'i Ergin (Manisa)
Çalışma Vekili	: Halûk Şaman (Vekâleten)
Sanayi Vekili	: Sebati Ataman (Zonguldak)
Basın-Yayın ve Turizm Vekili	: Halûk Şaman (Bursa)
İmar ve İskân Vekili	: Hayrettin Erkmen (Vekâleten)
Koordinasyon Vekili	: Abdullah Aker (İzmir)

SON BAKANLAR KURULU

İHTİLÂL DÖNEMİNDE PARTİ KURMA ÇALIŞMALARI

27 Mayıs İhtilâli'nin üzerinden birkaç ay geçtikten sonra, gerek Komite içerisinde, gerekse politikacılar arasında siyasal arayışlar yavaş yavaş filizleniyordu. Tabii, bu arada hedef kitle Demokrat Partililer'di. Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, böyle bir arayışın içindeydi. Şimdi, yine o günlere dönüyor, anılarından, yaptığı çalışmaları izliyoruz:

"Demokrat Parti'nin kapatılışından sonra, bir siyasal denge bozukluğu başgösterdi. Bunu sür'atle gidermek gerekiyordu. Yani, partisiz kalan vatandaşları yeni bir siyasî çatının altında toplamak lâzımdı.

İlk görüşmelerimi, Gürsel'in önerisi üzerine, eski DP'li bakanlardan, İhtilâl Hükûmeti'nin üyesi Ekrem Alican'la yaptım. Aslında Gürsel, beni Alican'la görüşmeye sevketmeden önce şunları söylüyordu:

- 'Türkeş, ben, kurulacak böyle bir partinin Genel Başkanı olabilirim. Ancak, Devlet Başkanı olarak, tarafsız kalmam daha doğru olur. Parti kurulunca, onu her konuda desteklerim ve onayladığımı ilân ederim. Ancak, partiye girmem.'

* * *

Cemal Paşa'nın fikirlerini öğrendikten sonra, Ekrem Alican'la görüşmüştüm. Ardından, konuyu Adalet Bakanı Abdullah Gözübüyük, Emniyet Genel Müdürü Necip San, Prof.Aydın Yalçın ve bazı arkadaşlara açtım. Bu amaçla, Adalet Bakanlığı'nda, Gözübüyük'ün odasında birkaç kere toplandık. Bu toplantılardan birisini de, Necip San'ın, Namık Kemal Mahallesi'ndeki evinde yaptık. Kurulacak partinin doktrin ve prensiplerini tesbit etmeye ve teşkilâtın esaslarını hazırlamaya çalıştık.

Parti kurma arayışında bulunduğumuz günlerde, Dışişleri Bakanı Selim Sarper'le, ziyaretime geldiği sırada, aramızda şu konuşmalar geçti:

- 'Albayım, sizin yeni bir parti teşebbüsünüz varmış; doğru mu?'

- *'Sayın Sarper, DP'nin kapatılışından sonra, siyasî denge bozuldu. Açıkta kalan büyük bir vatandaş kitlesi var. Bunları toplayacak, yeni bir parti kurmak ve böylece memlekette demokrasi düzenine imkân vermek gerekiyor. İşte bu sebeple, birtakım hazırlıklara giriştik.'*

- 'Albayım, *(Sarper, o anda Türkeş'in elini tutuyor)* böyle bir parti kuracak olursanız, ben de sizinle beraberim. Yalnız, ben İsmet İnönü'yü çok eskiden tanırım. Kendisine karşı duygularım da müsbettir. Çünkü, 30 yaşlarında genç bir halde beni elimden tutarak, bir hamlede büyükelçi yaptı. Bu sebepten, ona karşı bağlılığım ve sevgim var. Fakat, artık memlekete hizmet edebileceğine ihtimal vermiyorum.

Yalnız, size şunu söyleyeyim: çok dikkatli olmalısınız. Çünkü, benim tanıdığım kadarıyla İnönü, gayet sâkin görünen bir çehrenin arkasında, müthiş siyasî manevralar tertipleme kabiliyetinde olan bir kimsedir. Bunun için, girişmekte olduğunuz bu yeni parti işinde, onun tarafından ortaya konacak birçok çetin şeylerle karşılaşacağınızı hatırdan çıkarmayın ve hesapta bulundurun.'

- *'Sayın Sarper, biz ne İsmet Paşa'ya ve CHP'ye; ne de Celâl Bayar'a veya DP'ye karşı kimseleriz. Bizim için Türk milleti, bölünmez bir bütündür. Bu bölünmez bütün olan Türk milleti içinde, İnönü'sü, Bayar'ı, Bölükbaşı'sı ve diğerleri ile bütün Türkler vardır. Bizim hedefimiz, her ferdi ile bütün Türk milletinin saadet ve selâmetini sağlamaktır. Biz, bu yolda çalışırken, İsmet Paşa'nın bize karşı takınabileceği hasmane tavırdan zerre kadar endişemiz olmaz.'*

* * *

Aylar ilerledikçe, Millî Birlik Komitesi içerisinde gruplaşmalar daha da belirgin hale geliyordu. Hemen her konuda anlaşmazlık vardı. Ama, özellikle partileşme mes'elesi gündeme gelince, bu anlaşmazlık iyice keskinleşti. Ben ve arkadaşlarım, Demokrat Parti kitlesine sahip çıkma içerisinde olurken, karşımızdaki grup, CHP'ye gölge edilmesini istemiyorlardı.

Bu, böyle sürüp gidecekti..."

CEZAYİR'E GİZLİCE SİLÂH SOKTULAR!..

Ankara Radyosu'nda, 16 Eylül 1960 günü Milli Birlik Komitesi'nden bazı üyelerin imzasıyla bir bildiri yayınlanıyor, bu bildiri ile Cezayir Kurtuluş Hareketi'nin desteklendiği ilân ediliyordu. Bu olaydan 34 yıl sonra, devrin Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, radyoda yayınlanan bildiriyle yetinmeyip, Cezayir'e gizli olarak, çok sayıda silâh ve cephane soktuklarını da açıklayacaktı.

Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne yardımı organize eden ve sözkonusu bildiriyi yayınlayanlar, Milli Birlik Komitesi içindeki Türkeş yanlılarıydı. Şimdi, yine anılardan bu olayın gelişmesini ve perde arkası kararları izliyoruz:

"Bizden önceki Demokrat Parti iktidarı, Fransız sömürgeciliğine karşı savaş veren Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne sahip çıkmamıştı. Hattâ, Birleşmiş Milletler'de, Fransa'nın tarafını tutan bir politika izlenmişti.

Biz, bundan üzgündük. Cezayir'i, dost bir ülke olarak görüyorduk. Halkını, kardeş bir ülke olarak biliyor, sömürgeciliğin esaretinden kurtulup, bağımsızlığa, özgürlüğe kavuşmasının hakkı olduğuna inanıyorduk.

Bunun için, Libya Elçiliği ile irtibat kurduk. Onlar, ihtilâl yöneticileriyle temasımızı sağladı. Kendilerinin temsilcilerini kabul edeceğimizi bildirdik."

Albay Türkeş, Cezayir milliyetçilerine yapılan yardım konusunda, sorularımızı şöyle cevaplandırıyordu:

- Libya, kurtuluş mücadelesi veren Cezayir'in yerli halkına destek mi sağlıyordu?

- Hem aracılık yapıyor, hem de yardım ediyordu.

- *Libya'nın başında, herhalde o tarihte Kral vardı?*

- Evet, o zaman İdris El Sunusi hazretleri Libya Kralı olarak bulunuyordu. O yönetim aracılığıyla ilişki kurduk. Cezayir ihtilâl hareketi, bu davetimiz üzerine, içlerinde bir bayanın da bulunduğu üç kişilik temsilci heyetini hemen Türkiye'ye gönderdi.

Bu heyeti kabulümüzden sonra, Cezayir ihtilâl hareketini resmen kabul ettik. Bunun üzerine, Fransa itirazda bulundu. NATO'da müttefikimiz olduklarını belirtip, bunu yapmamamız gerektiğini bildirdiler. Hareketimizi, dostluğa aykırı bir tavır olarak nitelediler.

Fransa'nın çeşitli mesaj ve girişimlerine karşı verdiğimiz cevapta, hareketimizin onlara karşı olmadığını, NATO ile mevcut anlaşmalarımıza ters düşmediğini bildirdik.

Cezayir Heyeti, bizden ısrarla silâh ve cephane yardımı isteğinde bulundu. Bu dileklerini kabul ettik, silâh sevkiyatını Libya üzerinden yaptık.

- *Silâhları Libya'ya deniz yoluyla mı gönderdiniz?*

- Evet, deniz yoluyla Libya üzerinden Cezayir'e gönderdik. Giden savaş malzemeleri arasında silah, cephane ve top da vardı.

- *Demek, top da mı gönderdiniz?*

- Evet, top da gönderdik. Bizim depolarımızda bulunan bu malzemeleri, onlara yardım olsun diye gönderdik.

- *Fazla miktarda mıydı?*

- Rakamlar tam olarak aklımda değil. Eğer yanılmıyorsam, 20.000 tüfek ve 2000 adet de top gönderdik. Tabii bu rakamlar çok sağlıklı değil. Çünkü, aradan çok zaman geçti.

Silâh sevkiyatından sonra, Cezayir Kurtuluş Hareketi liderleriyle, aramızda gayet sıcak, kardeşçe bir bağ kurulmuş oldu. Daha sonra ben, 13 Kasım 1960'da yurtdışına sürgün edildim. Cezayirliler beni, orada da buldular. Hindistan'da, yanıma bir albayı elçi olarak gönderdiler. Beraberinde bir heyetle geldi, bana teşekkür etti. Kendileriyle uzun süre mektuplaştık.

Bir süre önce, Cezayir Cumhurbaşkanı'nın vefatı münasebetiyle Ankara'daki Büyükelçilik binalarına başsağlığı dileklerimi bildirmeye ve özel defteri imzalamaya gitmiştim. Büyükelçi, beni çok sıcak bir şekilde karşıladı. Kurtuluş Savaşları sırasında yaptığımız yardımdan

dolayı tekrar teşekkürlerini bildirdi; tüm Cezayir halkı, o değerli yardımlarınızı unutmuş değil, dedi.

- Cezayir'i ziyaret ettiniz mi?

- Hayır, ondan sonra bir münasebetimiz olmadı.

KURTULUŞ HAREKETİ'NİN DIŞ TEMSİLCİLERİ

Bu arada, Libya'nın Ankara Büyükelçisi, Essad El-Jerbi, 13 Temmuz 1960 tarihinde, Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'e gönderdiği resmî bir yazıda, Cezayir Geçici Hükûmeti'nin, dış temsilcilerine ait listeyi, onların bazı faaliyetlerini kapsayan bilgilerle birlikte açıklıyordu.

Sözkonusu bilgilere göre, Cezayir Millî Kurtuluş Cephesi, 1960 yılında ABD, İngiltere, Federal Almanya, İtalya, İspanya, Belçika, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Yunanistan, Afganistan, Hindistan, Endonezya, Japonya ve Yugoslavya'da özel temsilciler bulunduruyordu.

Çoğu NATO'ya dahil bu ülkeler, Fransa'nın karşı koymasına rağmen Cezayirli mültecilere insanî yardımlarda bulunuyor, ayrıca hareketlerini destekleyici tavırlar sergiliyorlardı.

MADANOĞLU, MİLLETVEKİLLERİNİN SERBEST BIRAKILMASINI İSTİYOR

27 Mayıs İhtilâli çok ilginç olaylara sahne oluyordu. Bir yandan dış sorunlarla uğraşılırken, bir yandan da içeride sürpriz gelişmeler oluyordu. İhtilâli yapan grup, koordineli hareket etmediği için, alınan kararlar da, birbirinden çok farklılık gösteriyordu. Milli Birlik Komitesi'nin kimi üyeleri yargılama istiyor, kimileri de buna gerek görmüyordu. Bu arada, Tümgeneral Madanoğlu'nun da bir ilginç önerisi dikkat çekiyordu.

Bu öneriyi, Albay Türkeş'ten dinliyoruz:

"Ankara Komutanı General Madanoğlu, bir gün Ayten Sokak'ta, önce Maliye eski Bakanı Hasan Polatkan'ın eşi ile çocuklarını ziyaret etmiş. Onlara, geçmiş olsun dileklerini bildirip, Polatkan'dan gelen haberleri aktarmış.

Bilemiyorum, niye böyle bir ziyareti yaptı?

Hemen o ziyaretten sonra da, aynı sokakta, hemen yanıbaşında bulunan İsmet Paşa'nın damadı Metin Toker'in evine gitmiş. Toker'le oturup konuşmuşlar, Madanoğlu, İsmet Paşa'ya ulaştırılmak üzere, şu mesajı vermiş:

- 'Ben, Şem'i Ergin ve Sıtkı Yırcalı'yı serbest bıraktım. İki DP'li parlamenteri serbest bıraktım. Hattâ, bu arada Sıtkı Yırcalı'dan bir liste aldım, o liste çerçevesinde birtakım tahliyeler daha yaptık. Bütün DP camiasının yargılanmasına gerek görmüyorum.'

Şimdi diyorum ki;

DP'yi temsilen, Şem'i Ergin ile Sıtkı Yırcalı'yı alalım. CHP'yi temsilen de Prof. Turhan Feyzioğlu ile Kemal Satır'ı da alıp, iki ayrı parti temsilcilerini, iki yanıma çekip, Kızılay'dan aşağıya doğru yürüyüşe geçelim. Böylelikle bizim, siyasi partilerle bir problemimiz yok, bu işin sanığı olanları ise, içeri aldık, şeklinde kamuoyuna bir mesaj verelim.

Bu sayede, tansiyonu biraz düşürelim...

* * *

General Madanoğlu ile Metin Toker arasında daha sonra şöyle bir konuşma geçmiş:

TOKER - 'Peki Paşam, bana bu anlattıklarınızı gidin, İsmet Paşa'ya siz anlatın.'

MADANOĞLU - 'Hayır, benim anlatmam olmaz. Ben şimdi, Hasan Polatkan'ın evine gittim. Eşini ve çocuklarını ziyaret ettim, görüştüm. Oradan size geliyorum. Şimdi, İsmet Paşa'nın evine gidersem, senaryolar üretilir. İşte ihtilâl, İsmet Paşa'ya bağlılıklarını bildiriyor, ihtilâli İsmet Paşa yönlendiriyor, falan derler. Bu düşüncelerimi siz söyleyin. Nasıl buldunuz bu teklifimi?'

* * *

Toker de o tarihle ilgili anılarında diyor ki:

- 'Çocuksu buldum, cevabını verdim' *diyor.*

Konu, daha sonra hukuk otoritelerine sorulur, DP mensuplarından bir kısmının tahliyesi, doğru mudur, değil midir? diye. Hayır, biz ayırım yapamayız, herkes toplansın ve mahkeme huzuruna çıkarılsın, cevabı gelir. Böylece Madanoğlu'nun projesinden vazgeçilir.

Konu, Millî Birlik Komitesi'nde görüşüldü. Madanoğlu'nun da içinde bulunduğu bir kısım arkadaşlarımız, DP'li tutukluları koyacak yerimiz kalmadı. Ne suçları var? İşte, zamanın Anayasası'na göre kurulmuş bir parti. Bunlar da seçime girmiş, milletvekili olmuşlar. Bunları tutuklamaya gerek yok, şeklinde görüşler ortaya atıyorlardı.

Sonuçta, Bakanlar dışında olanların serbest bırakılması kararlaştırıldı. Bu sırada, Ankara Merkez Komutanı Madanoğlu, yerinden fırlayarak şunları söyledi:

- 'Tamam, ben gideyim tutuklanmış DP milletvekillerinin hepsini serbest bırakayım. Ancak, size daha önce de anlattığım gibi, İstanbul Üniversitesi'nden, Ankara Üniversitesi'nden gelen profesörler buna karşı çıkıyor. 27 Mayıs'ın meşrû bir hareket olduğunu, halkın zulme karşı direnme hareketini kullandığını söylüyorlar. Bu konuda, bir de bildiri kaleme almışlardı. Bu, bizim meşruiyet bildirimizdi.'

* * *

Madanoğlu'nun bu konuşmasından sonra, profesörlerin hazırladığı bildiriyi, kamuoyuna açıkladık. Aslında, CHP çevreleri ile aşırı solcular ve komünistler, Demokrat Parti milletvekillerinin yanı sıra il yöneticilerinin de tutuklanıp, yargılanmasını istiyorlardı. Bu gelişmelerden sonra, serbest bırakılmış milletvekilleri, yeniden tutuklandılar."

MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ, BİR DE GAZETE KURDU

27 Mayıs İhtilâli'nden hemen sonra Ankara'nın *"Bâbıâli"si* Rüzgârlı Sokak'ta, *"Öncü"* adıyla günlük - siyasî bir gazete yayın hayatına atılıyor, Başkent'in yetenekli basın mensupları bu yeni kuruluşta görev alıyordu.

Öncü, daha sonraki yıllarda patron değiştirip, yayınını bir süre daha sürdürecekti.

Millî Birlik Komitesi'nin sözcüsü şeklinde yayın hayatına atılan bu gazetenin kuruluş öyküsü de ilginçti. Bunu da, Türkeş'ten dinliyoruz:

"27 Mayıs Harekâtı'nın kadrosu, girişilecek reformların anlatılması ve Komite'ye sözcülük etmesi için bir gazete kurulmasını istiyordu. Ancak, bu fikre muhalif olanlar da yok değildi.

O sıralarda İKA Ajansı'nın sahibi Ziya Tansu Bey'le tanıştım. Bana hergün gelmeye, memleketteki faaliyetler hakkında bilgi vermeye başladı.

Bu arada, bir gazetemiz olmalı, diye düşünüyorduk. Arkadaşlarla konuştuk, bir gazete çıkaralım, bu gazete 27 Mayıs fikriyatını savunsun, 27 Mayısçıları savunsun, diye.

Çünkü, o sırada çıkmakta olan gazetelerde yazarlar, köşe yazar-

ları, çeşitli tesirler altında, kimi lehte yazıyor, kimi aleyhte yazıyor, eleştiriler yayınlıyorlar. Birçoğunun da aslı yok.

Böyle bir gazete çıkarmayı düşünüyoruz ama, bu arada benim 1944 Turancılık Dâvası'nda sanık olduğum öğrenilmiş; o da ortaya çıktı.

SERMAYE, KÂZIM TAŞKENT'TEN

Cemal Paşa'ya da haber vererek, bir gazete kurmayı kararlaştırdık. Bu gazetenin kurulup, yayınlanma görevini de ben, Ziya Tansu'ya verdim. Sermayesini de Kâzım Taşkent'ten istedik. Bankasından (Yapı ve Kredi Bankası) 300 bin TL'lık bir kredi açtı bize ve isim babalığını da ben yaptım.

Adını ben koydum. 'Öncü' *diye bir gazete çıkardık. Adından da belli olduğu gibi, 27 Mayıs'ın sonrasında girişeceğimiz reformların öncüsü olacak.*

Birgün, Milli Birlik Komitesi toplantısında, Kadri Kaplan Bey, kravatına beyaz bir kağıt iğnelemiş durumdaydı. Kağıdın üzerinde yazı vardı ama, aramızdaki mesafe fazla olduğu için okuyamadım.

Görüşmeler başladı, Kaplan ayağa kalkıp, söz istedi. 'Bir Öncü gazetesi mes'elesi varmış; unutmayayım diye, notumu kravatıma iğneledim' *diyerek konuşmaya başladı.*

GAZETEYE, İTİRAZLAR BAŞLIYOR

Kadri Kaplan, Öncü gazetesi konusunda, benden açıklama yapmamı istiyordu. Kendilerine, görüşlerimizi savunacak bir basın organına ihtiyaç vardı, fikirlerimizi halka anlatacak bir gazete gerekliydi diyorum, itirazlar yükseliyordu.

Bu teşebbüsümüze karşı olan arkadaşlar şu görüşleri ileri sürdüler:

* *Bütün gazeteler, bizi destekliyor,*

* *Yeni bir gazete çıkarırsak, onları gücendiririz.*

Öncü fikrini savundum, daha sonra gazeteyi yayınlamaya karar verdik. Sonra biz, yurtdışına sürülünce, birileri gelmişler, zaptetmişler gazeteyi. Ziya Tansu'nun elinden almışlar."

SAİD NURSÎ'NİN CENAZESİ NEREYE GÖTÜRÜLDÜ?..

27 Mayıs İhtilâli'nin henüz ikinci ayında, 12 Temmuz 1960 Salı günü geceyarısı güneydoğu illerimizden Urfa, olağanüstü bir gün yaşıyordu. Yaz aylarının kavurucu sıcağı gecenin ilerleyen saatlerinde biraz yatışmış, halk derin bir uykuya çekilmişti. Ancak, şehrin belli başlı noktaları silâhlı askerler tarafından tutulmuş, güvenlik güçleri de *"alarm"* durumuna geçirilmişti.

Aynı gece saat 01'de tarihî Halil-ür-rahmân Camii askeri kordon altına alınıyor, bu arada Askerî Havaalanı'nda da olağanüstü bir durum gözleniyordu. İşte böyle bir ortamda alana inen askerî bir uçağın merdivenlerinde birkaç üniformalı ile bir de sivil kişi bulunuyordu.

Uçak yolcuları sıkı güvenlik önlemleri altında alanı terkedip, araç konvoyuyla, şehre doğru yönelecekti. Araçlar, ünlü Balıklı Göl civarındaki tarihî Hz.İbrahim Peygamber makamının önünde duruyor, alandan gelen asker ve siviller ise hemen oracıktaki cami avlusuna giriyordu.

* * *

İhtilâl ortamında Urfa kentinde gecenin kör karanlığında böylesine esrarengiz bir olayın sergilenişinden halk habersizdi. Görevler, askerî disiplin içerisinde yürütülüyor, elinde kazma ve kürek bulunan işçiler, koşar adım içeri doğru giriyorlardı.

Bir başka grup ise, ellerindeki boş bir tabutu cami avlusuna götürüyordu.

KARDEŞİ Mİ İSTEDİ?

Urfa'daki bu olayın esrarlı sahnesini burada bırakıp, şimdi dönemin Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i dinleyelim:

"Millî Birlik Komitesi'nin toplantı halinde olduğu bir sırada, İçişleri Bakanı emekli Tümgeneral Muharrem İhsan Kızıloğlu, içeriye haber gönderip, âcil bir konuda Komite'nin huzuruna çıkmak istediğini bildirmişti.

'Buyursunlar, gelsinler' *dedik. Muharrem İhsan Paşa, elinde bir dosya ile geldi. Bir konuda bilgi vermek istediğini söyledi. Paşa'nın, Komiteye anlattıklarına göre, 27 Mayıs'tan önce, Urfa'da vefat edip, oraya defnedilen Said Nursî'nin kardeşi, kendilerine bir dilekçe vermiş. İsmi Mehmet olabilir, ama soyadı, kardeşinin soyadına benzemiyordu.*

Dilekçe sahibi, 'Ben Konya'da oturuyorum, oysa ağabeyimin mezarı Urfa'da. Sık sık ziyaret etmek istiyorum, ama iki şehrin arası çok uzak olduğu için, her zaman ziyaret imkânı bulamıyorum', *demiş. Paşa, bize bunları anlattıktan sonra,* 'Said Nursî'nin kardeşi, kabir nakli istiyor', *dedi. Dilekçe, Millî Birlik Komitesi'nde, Kızıloğlu tarafından okundu ve üyelere gösterildi.*

Komite'nin izin vermesi halinde, Cemal Gürsel Paşa'ya da arzedeceğini belirtti. Millî Birlik Komitesi, Said Nursî'nin kabrinin nakline izin verdi. Gelişmeler hakkında, İçişleri Bakanlığı tarafından bilgi sunulması da hatırlatıldı.

Olayın bize yansıyan şekli budur. Cenazenin nakil işi, Komite tarafından gündeme getirilmiş değildir. İçişleri Bakanı'nın verdiği bilgiye göre, bu talep kardeşinden gelmiş. Biz, olayı böyle biliyoruz."

27 Mayıs İhtilâl döneminin Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, anılarında özellikle Said Nursî'nin cenazesinin nakline açıklık getiriyor, *"Dönemin İçişleri Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun, Komite'ye verdiği bilgi dışında bir ayrıntı alamadım. Zaten 13 Kasım oldu, biz yurtdışına çıkarıldık. Olayın, Komite'ye sunulan kısmını biliyorum"* diyor.

Türkeş, bu konudaki açıklamasını şöyle sürdürüyor:

"Dönemin İçişleri Bakanı, Millî Birlik Komitesi'ne açıklama yaptığına göre, cenazenin nakli ile ilgili bir dosya tutulmuştur. Elde,

Said Nursî'nin kardeşinden alınan bir dilekçe vardı. Bakan'ın bize gösterdiği dilekçe, işlem de görmüştü.

1965-66 yıllarında bu konuda bana soru yönelten Nur talebesi vatandaşlarıma dedim ki; şimdi sizin desteklediğiniz bir iktidar işbaşında. İçişleri Bakanlığı'ndan bu dosyayı çıkarttırın. Ne işlem yapıldığı, mezarın nereye kalktığı ve bu işlerle kimlerin ilgili olduğu ortaya çıkacaktır.

Kardeşi, cenazenin Konya'ya mı naklini istemişti? Kimler, nereye nakletti? O dosyada bunlar mevcuttur. Mesele budur."

NAKİL NASIL GERÇEKLEŞTİ?

1960'ların Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'in bu ön bilgilerinden sonra, konunun ayrıntısına inelim.

Günümüzdeki *"Nur Cemaati"*'nin üstâdı Bediüzzaman Said Nursî 23 Mart 1960 Çarşamba günü Urfa'da İpek Palas Oteli'nin bir odasında vefat ediyor, cenazesi 24 Mart Perşembe günü ikindi namazından sonra defnediliyordu.

Nursî'nin vefat haberi, İstanbul gazetelerinin manşetini kaplıyor, ülkenin her yanında cenaze töreni konuşuluyordu. Bu arada, Urfa Valisi Şerafettin Atak, Halil-ür-rahmân Camii'ndeki dergâhta, mezar yeri hazırlatıyordu.

Çok kalabalık bir cemaatin katıldığı namazdan sonra, Said Nursî'nin cenazesi Ulu Cami'den alınıp, dergâha getiriliyordu.

* * *

Said Nursî'nin Konya İmam Hatip Okulu'nda meslek dersleri öğretmenliği yapmış bulunan kardeşi Abdülmecit Ünlükal'ın anılarından günümüze yansıyan bilgilere göre, 11 Temmuz 1960 Pazartesi günü dönemin Urfa Valisi Necdet Yalçın, Doğu Bölgesi Kolordu Komutanı ile birlikte Konya'ya geliyorlardı.

Ardından, Said Nursî'nin kardeşi Abdülmecit Ünlükal, Konya Valiliğine davet edilip, kendisine daha önce hazırlatılmış bir dilekçe imzalatılıyordu. Yine aynı kaynaklara göre, Ünlükal, II. Ordu Komutanı Cemal Tural'la birlikte, askerî bir uçakla Urfa'ya götürülecek ve ağabeyinin cenazesi nakledilirken, yanıbaşında bulunacaktı.

CENAZE, DENİZE Mİ ATILDI?

Said Nursî'nin cenazesinin nakli kısa zamanda tüm yurda yayılmıştı. Ama, yeni mezar yeri *"sır"* olarak saklanıyordu. Kimi senaryo-

lara göre, cenazenin konulduğu tabut, askerî uçaktan bir denize bırakılmış, kimine göre de Isparta Şehir Mezarlığı'na defnedilmişti.

1960'ın 13 Kasım günü, Millî Birlik Komitesi'nde bir iç hesaplaşma oluyor, Kurmay Albay Alparslan Türkeş ve 13 arkadaşı yurtdışına sürgün ediliyordu. Türkeş'in şansına Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi çıkmıştı. Yaklaşık 2.5 yıl Hindistan'da kalan Türkeş, ülkeye döndüğünde Said Nursî Olayı'nın da sorumlusu şeklinde gösteriliyor, daha sonra siyasete atılınca, kendisine bu konuda pekçok soru yöneltiliyordu.

Şimdi yine o günlerin gelişmelerini Türkeş'le söyleşiyoruz:

- Sayın Türkeş, askerî görevliler, Said Nursî'nin cenazesini niçin Urfa'dan, meçhule naklettiler?

- Efendim, Hindistan sürgününden Türkiye'ye dönüp, siyasete atılmıştım. O sıralarda, bilhassa Adalet Partisi'ni çok yakından destekleyen bir kısım Nur talebeleri, aleyhimde suçlamalarda bulundular.

Said Nursî Hazretleri'nin türbesinin benim tarafımdan kaldırıldığı yolunda bir takım propagandalar yaptılar. Bunu bana ilk defa Eskişehir'de gece, bir geniş salonda yaptığımız siyasî bir toplantıda soru olarak yönelttiler.

Orada da açıkladım, daha sonra başka toplantılarda da açıkladım. Bu konuyu, Millî Birlik Komitesi'ne getiren merci, doğrudan doğruya dönemin İçişleri Bakanı Muharrem İhsan Kızıloğlu'dur.

Şimdi, sorunuzun cevabına geliyorum. Türk Silahlı Kuvvetleri'nde eskiden beri Nurculuk konusuna karşı bir tepki vardı. Tepki de, Atatürk'ün yapmış olduğu inkılapların, reformların bozulmaması isteğinden ileri geliyordu.

Atatürk aleyhinde beliren her türlü görüş bilhassa Silahlı Kuvvetler'de tepkiye sebep oluyordu. Bu Nur cemaati hakkında da, bundan dolayı endişe duyuluyordu.

- Sayın Türkeş, cenazenin naklinden sonra, basına yansıyan bilgilere göre, subaylar Urfa'ya gelip, kabri açmışlar, cenazeyi çıkartmışlar, tabutu bir askeri uçağa yüklemişler. Oradan itibaren, film kopuyor...

- İhtilâl şartlarında, cenazenin nakledilişini, Milli Birlik Komitesi'nde, bize yansıyan şekliyle değerlendirdik. Bu olayın, başlangıç noktası Komite değildir.

SAİD NURSÎ'NİN KABRİ EMİRDAĞ'DA MI?

Alparslan Türkeş'in 1 Ağustos 1965'de siyasete atılışından bir süre sonra karşısına bir problem çıkarılacaktı. O da, Said Nursî'nin cenazesinin nakli konusu. Türkeş, konunun ayrıntısını bilmiyordu. Cenazenin nakledildiği yer hakkında, İhtilâl döneminden kalma özel bilgisi de yoktu. Zaten 13 Kasım 1960'da film kopacak, kendisi de 13 arkadaşı ile birlikte yurtdışına gönderilecekti. Ancak bazı görgü tanıklarının günümüze kadar taşıdığı bilgiler, olayı kısmen de olsa aydınlatıyordu. O bilgiler ise şöyleydi :

Said Nursî'nin cenazesinin taşınması için, Diyarbakır'da galvanizli özel bir tabut yapılmıştı. Cenaze, 12 Temmuz'u 13 Temmuz'a bağlayan geceyarısı askerî uçakla alınıp, Afyon'a götürülüyordu. Afyon Askerî Havaalanı'nda çok sıkı güvenlik önlemleri alınıyor, cenazeyi getirecek uçak inmeden, Isparta, Kütahya ve Uşak Valileri de ayrı ayrı uçaklarla alana geliyorlardı.

Son inen uçak ise, Urfa'dan havalanmıştı. Beklenen yolcular kapıda beliriyor, ardından çok sıkı güvenlik önlemleri arasında uçaktan çıkarılan tabut, hemen orada hazır tutulan bir ambulansa yerleştiriliyordu.

Ambulansın içine, görevli üç astsubay bindirilmişti. Herşey çok süratli gelişiyor; ambulans, escort ve askerî koruma araçlarının eşliğinde bir belirsiz istikamete doğru hareket ediyordu. Bu olayın gerçekleşmesinde hazır bulunan tüm görevliler, ciddi bir biçimde uyarılıyor, taşınan cenazenin kime ait olduğu haberinin yayılması ve gömüldüğü yerin açıklanması yasaklanıyordu.

Evet, bu yeni bilgilere göre, Said Nursî'nin kabri, bir zamanlar yıllarca yaşadığı Emirdağ ilçesi yakınlarındaki bir dağın yamacındaydı.

BANKALARA EL KONULDU!

Zaman ilerledikçe 27 Mayıs İhtilâli'nin Maliye Bakanı Ekrem Alican, ekonomik konularda *"sorumsuz"* beyanlardan rahatsız oluyor, işi bilmeyenlerin konuşmamasını, müdahale etmemesini istiyordu. Bu arada bankalara el konulması, Alican'ı çileden çıkarıyordu.

Adnan Menderes'in de Maliye Bakanlığı'nı yaptıktan sonra Demokrat Parti'den istifa edip, Hürriyet Partisi'nin kuruluşuna katılan Alican, ihtilâl yönetiminin ilk hükûmetinde Maliye Bakanı olmuştu.

Ekonomik konulardaki sıkıntılarını zaman zaman Türkeş'e yansıtan Alican, bir defasında şunları söylüyordu:

"Sayın Albayım, ekonomik ve malî konularda MBK üyeleri rastgele beyanlarda bulunmasın. Aniden, memlekette paniğe sebep oluruz."

Türkeş'in odasında dile getirilen bu şikayetin arkası ve önü de vardı. Bu konuyu da, Albay'ın anılarından izleyelim:

"İhtilâlde, İstanbul Valiliği'ni, Celâl Bayar'ın Cumhurbaşkanlığı eski Başyaveri Refik Tulga, onun da yardımcılığını Kurmay Albay Fikret Göknar yapıyordu.

Yoğun bir günümde, İstanbul Vali Yardımcısı Fikret Göknar'dan şöyle bir telefon mesajı aldım:

- 'Albayım, yanımda genç üniversite hocası ekonomist, maliyeci arkadaşlar var. Ağlaşıyorlar... Heyecan içindeler...

Banka kasalarında Yahudiler'in, Rumlar'ın ve Ermeniler'in sakladıkları altınlar varmış. Azınlıklar, şimdi bu altınları yurtdışına kaçırıyorlarmış. Onun için hemen tedbir alınmasını istiyorlar. Bankalara el konulması lâzım, diyorlar.'

* * *

Bu sözleri dinlerken, Ekrem Alican'ın yakınmaları hatırıma geldi. Göknar'ın konuşması bittikten sonra, kendisine şu uyarıda bulundum:

- 'Fikret, sakın haa... Böyle birşey olmaz! Bu konularda Maliye Bakanımız çok titizdir. Bunları Hükûmette konuştu, benimle de konuştu. Bankalara, hiç kimse dokunmamalı.'

"50 BİN TON ALTIN KAÇIRILIYOR!"

Fikret Göknar, beni dinledikten sonra, konuşmasını şöyle sürdürdü:

- 'Ama, az-buz değil, 50 bin ton altın varmış. Bunu, yurtdışına kaçıracaklarmış.'

Göknar'a cevabım şöyle olmuştu:

- 'Fikret, hangi 50 bin ton altından bahsediyorsun! Türkiye Cumhuriyeti'nin sadece 18 ton altını var. Bunun da 12 tonu rehinde. Halen elimizde, serbest olarak 6 ton altınımız var.

Kasalarda böyle 50 bin ton, hattâ 50 ton altın bulunması bile mümkün değil. Buna inanmayın.'

Fikret Göknar telefonda ısrarını sürdürdü:

- 'Ama, bu bilgi verenler, değerli arkadaşlar.'

- *'Peki Fikret, kim bunlar, senin iktisatçı dediklerin?'*

- 'İdris Küçükömer.'

- *'Hayır hayır olmaz Fikret. Sakın kimse, bankalara müdahale etmesin!'*

- 'Bankalara değil, sadece kasalara el koyalım?'

- *'Hayır, kesinlikle kasalara da el konulmayacak!'*

İŞ BÜYÜYOR

Türkeş, İstanbul'da yaptığı bu *"çok önemli"* telefon görüşmesini İhtilâl Lideri Gürsel'e anlatıp, onun da onayını alıyordu. Ama iş burada bitmiyor, devreye başka üniformalılar giriyordu.

Devamını, yine Türkeş anlatıyor:

"Fikret'le görüşmemi Cemal Paşa'ya anlattım. 'İyi cevap vermişsin', *dedi. Bu arada Gürsel'in makamına, Maliye Bakanı Alican'ı da dâvet ettik.*

Cemal Paşa, İstanbul'dan gelen ihbarı, benim naklettiğim tarzda, Alican'a anlattı. Ekrem Bey'in cevabı şöyleydi:

- 'Aman Paşam, böyle bir durum, memlekette büyük panik yaratır. Bunlar yalan bilgiler. Aslı-astarı olmayan sözler. Banka kasalarında 50 ton veya 50 bin ton altının ne işi var?'

* * *

Ekrem Bey'le bu görüşmemizin ardından, Cemal Paşa'nın makamından ayrılıp, çalışmaya başladım. Akşamın alacakaranlığında İstanbul'dan bir başka telefon mesajı aldım. Şöyle deniliyordu:

- 'Çok önemli bir konu için üç subay arkadaşımız ziyaretinize gelecekler. İstanbul'daki Millî Birlik, eski Millî Birlik üyesi, yahut eski örgüt üyesi arkadaşlarımızın öğrendikleri bir hususu size arzedecekler. Yola çıktılar. Onları mutlaka kabul edin ve dinleyin.'

Telefonda, bana mesajı veren görevli, sormama rağmen, gelecek heyetteki kişilerin isimlerini vermedi. Akşam saatlerinde heyet geldi. Onları kabul ettim.

Baktım, bir Hâkim Üsteğmen, bir Kurmay Yüzbaşı, bir de Topçu Üsteğmen. Üç kişi...

Geldi genç subaylar, yani çocuklar. Heyecan içindeydiler; başladılar konuşmaya:

- 'Efendim, banka kasalarında 50 ton altın var. Bunları, Yahudiler, Rumlar kaçırmaya başladılar. Yazık olacak memleketimizin servetine. Önlemek lâzım. Bunun için de, bütün banka kasalarına el koyalım. Banka kasalarını açalım, bu altınlara el koyalım!'

AĞABEYCE NASİHAT

Bunlara önce, ağabeyce tatlı şekilde mes'elenin aslı hakkında bilgi verdim. Maliye Bakanı'nın düşüncelerini söyledim. Ama ben bunu söyledikçe, bunlar şımarık, terbiyesiz hâl almaya başladılar.

Yani, aramızdaki rütbe farkına rağmen böyle birşey. İstanbul'dan, tesir altına alınarak gönderilmişler.

Öyle bir tavır alınca, ben bunlara sert bir şekilde bir azar geçtim, azarladım kendilerini ve kovdum. 'Dönün gidin görevinizin başına; bunlar sizin işiniz değil. Siz, niye bu işlere burnunuzu sokuyorsunuz?' *diye odadan çıkardım bunları, sonra çalışmamı sürdürdüm.*

Gecenin geç saatlerinde eve gitmeye hazırlanırken, bir kısım Komite Üyesinin geldiğini söylediler. Ardından, beni de toplantıya çağırdılar. 38 kişilik MBK'sinden 14 kişi toplanmış.

Benim kovduğum genç subaylar, Komite'ye gitmişler. Oradakileri inandırmışlar. Baktım, hemen emir verelim, kasalar açılsın' diyorlar. Onlara, durumu anlattım. Maliye Bakanı'nın düşüncelerini söyledim; Devlet Bakanı da, aynı görüşteler dedim.

Zaten çoğunluk yoktu; toplanan arkadaşlar dağıldı. Ben de istirahate çekildim.

GENÇ SUBAYLARIN MARİFETİ

Ertesi sabah, Maliye Bakanı Ekrem Alican'dan kötü haberi aldım. Alican telefonda, üzgün bir halde konuşuyordu:

- 'Sayın Albayım, bu yapılır mı? Bunu konuşmamış mıydık?'

- *'Ne oldu, hayrola Ekrem Bey?'*

- 'Albayım, banka kasalarına el konmuş. Panik başladı. Halk, bankalara hücum etmiş. Şu ana kadar 860 milyon TL bankalardan

çekildi. Bunları, ben size söylememiş miydim? Albayım, kim izin verdi buna?'

- *'Ekrem Bey bilmiyorum. Bir araştırayım.'*

* * *

Maliye Bakanı'nın telefonundan sonra, konuyu araştırdım. Kararda maalesef, Komite üyesi bazı arkadaşlarımızın imzası varmış. İstanbul'dan gelen bu üç genç subay, Komite üyelerinin çoğunluğuna geceyarısı telefonla ulaşıp, toplamışlar.

16-18 kişi, bankaların kasalarına el konulması kararını vermiş. Hükûmetin haberi olmayan emir, Valiler aracılığıyla tüm yurda yayılmış.

Bunca çabamıza rağmen, bu üç genç subay, koskoca Millî Birlik Komitesi'ni etkileyip, kafalarına göre karar çıkarttırabiliyorlardı.

İşte, olağanüstü dönemlerin kargaşasına tipik bir örnek..."

GENÇ SUBAYLAR, MASON LOCASI'NI BASIYOR

Alparslan Türkeş anılarında, masonlar ve masonluk konularından da söz ediyor. Bu arada, İstanbul'da bir kısım genç subayın mason locası baskınını anlatıyor. Anıların bu bölümünde şu bilgiler yer alıyor:

- *Sayın Türkeş, ihtilâlden sonra size ve Millî Birlik Komitesi'nin öteki üyelerine* "Mason" *olma teklifi yapıldı mı?*

- Hayır, bana böyle bir teklif yapılmadı. Öbür arkadaşlarıma da yapıldığını hiç duymadım.

- *Bu arada, genç subaylar İstanbul'da mason locasını basmış, o olayı hatırlıyor musunuz?*

- Evet, bazı genç subaylar, bir kısım çevrelerin teşviki ile böyle bir olay meydana getirmişler. Ama bu olay, Millî Birlik Komitesi ve Hükûmet tarafından eleştirildi, subayların politikayla meşgul olmamaları gerektiği, bir emirle bildirildi. Ayrıca, bu harekete girişenlerin de biraz kulakları büküldü.

- *Sayın Erol Simavi, birkaç yıl önce yayınlanan anılarında, sizin mason olmak istediğinizi ifade ediyordu. Bu konuya açıklama getirir misiniz?*

- Sayın Simavi, bir mesele için bana gelmişti. Görüşmemiz sırasında benim masonlara karşı ifade kullandığımı, kendisinin de masonluğu savunduğunu yazdı. Ben, bu görüşmeyi bugün teferruatıyla

hatırlıyamıyorum. Ancak, gerek Erol Bey, gerekse kardeşi Haldun Bey sık sık gelip gidiyorlardı. İlk gelişlerinin sebebi, eski DP Bakanlarından Afyon Milletvekili Arif Demirer Bey'in bir kitabının, gazetelerinde tefrika edilmesi konusuydu. Bunu yayınlamanın sakıncası olup olmadığını sordular. Benden destek istediler.

İstanbul'a geldiğim zaman Florya'daki Belediye Köşklerinden birisinde kalırdım. Bazen sabah o kadar erken saatlerde gelirlerdi ki, ben daha henüz giyinmemişim, perdeden baktığım zaman Erol Bey'i yahut Haldun Bey'i görürdüm evin önünde. Birçok defalar kendileriyle görüşmüşüzdür.

TÜRKEŞ, GÜRSEL'İ VURDU MU?

27 Mayıs İhtilâli'nin üzerinden üç ay geçtikten sonra, ihtilâlciler arasında güvensizlik su yüzüne çıktı. Millî Birlik Komitesi üyeleri birbirlerinin gölgelerine kurşun sıkmaya başladılar. Komite toplantılarında üyeler, çıplak tabancalarını masanın üzerine koyup, silâhların gölgesinde ülke sorunlarını görüşmeye geçtiler.

Bu arada Devlet ve Hükûmet Başkanı Cemal Gürsel'in sağlık durumu konusunda da çelişkili haberler fısıltı gazeteleriyle tüm yurdu kapladı. O günlerin gelişmelerini Alparslan Türkeş'e sorduk. Cevaplarını da aldık. Şimdi, o döneme dönelim ve olayları izleyelim:

- *Sayın Türkeş, ihtilâl sonrası çok yaygın bir dedikodu vardı. Cemal Paşa'yı vurduğunuz, omuzundan aldığı yara ile felç olduğu söyleniyordu. Bu konulara açıklık getirir misiniz?*

- Bunlar, tamamıyla gerçek dışı. Hiç böyle bir şey olmamıştır. Ama, zaman zaman Cemal Paşa'ya bazı ihbar mektupları gelirdi, benimle ilgili. Gönderilen bu mektuplarda, *'Dikkat et Paşam, Türkeş şöyle bir adamdır, bu 1944'de Turancılık Dâvası'nda şöyle yaptı, böyle yaptı'*, diye.

Cemal Paşa zaten 27 Mayıs yapılmadan önce de yorulmuş ve yıpranmıştı. Birinci Cihan Savaşı'na katılmış. Askerlik zaten çok zahmetli bir meslektir. Yorgundu, ben yanına gittiğim zaman, birçok zaman böyle masanın üstüne abanmış, uyur bulurdum kendisini. Uyandırırdım. Bir bitkinlik hali vardı üzerinde. Devletin yükü, ihtilâl, heyecan ve gerginlik de onun hastalanmasına sebep olmuştur. Yani asıl sebep, stres ve gerginliktir, sanıyorum. Böyle bir vurma hâdisesi cereyan etmedi.

Ben, Cemal Paşa'ya gittim konuştum. *'Bunlara inanmadığınızı biliyorum, size hürmetim sonsuzdur',* dedim. *'Memlekete hizmet etmeye çalıştığımı ve kendilerine yardımcı olma gayretinde bulunduğumu'* ifade ettim.

Cemal Paşa, bu konuşmam karşısında memnun oldu. Ancak, Komite'de çoğunluk bizimle beraber olmasına rağmen, tartışmalar havayı bozuyordu. Herkes birbirinden şüphe etmeye başlıyor, toplantıların bir çoğunda Komite Üyelerinin tabancaları kılıfından çıkmış, çıplak bir vaziyette masanın üstünde duruyordu. İşte, böyle bir ortamda çalışıyorduk.

- *Komite toplantısında hiç karşılıklı silâh çekme olayı meydana geldi mi?*

- Hayır, olmadı.

TÜRKİYE'NİN NÂSIR'I

İhtilâlin sıcak günlerinde, özellikle Batı basını bu harekâtın arkasında ve önünde bulunan güçlü kişileri araştırmaya koyuluyor, bu arada Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i *"Türkiye'nin Nâsır'ı"* şeklinde lanse ediyordu. Bilindiği gibi, Mısır'da *"Necip Rejimi"* Cemal Abdülnâsır adındaki bir albay tarafından gerçekleştirilen ihtilâlle son bulmuş, bu arada Türkiye'deki askerî harekât, *"Nâsır Olayı"*nı yeniden gündeme getirmişti. Türkeş'le, 27 Mayıs'ın bu yönünü söyleşirken, kendisinin olaya bakışını da öğreniyorduk:

- *27 Mayıs'ın hemen ilk günlerinde Batı basını sizden* "Türkiye'nin Nâsır'ı" *diye bahsediyordu. Bu benzetme karşısında tavrınız ve değerlendirmeniz neydi?*

- Evet, bu devamlı işlendi. Benim, diktatörlük istediğim, demokrasiye karşı olduğum şeklinde propaganda yapıldı. Halbuki ben, daha ilk aylardan itibaren siyasî bir parti kurma çalışmalarına başladım. Bunun için uğraşıyorduk.

İsmet Paşa ise, üç ay içinde seçim yapıp gidin, diyordu. Sayın Bölükbaşı da, acele etmeyin, mesajı veriyor, CHP'liler ise çok acele ediyordu. Bu şartlar altında, kıskançlık kışkırtıldı. MBK üyeleri arasında plânlı şekilde kıskançlık teşvik edildi.

KAFASI İŞLEYEN ÜYELER

38 kişilik Komite içinde kültürlü, kafası fikir üreten, eli kalem tutan grup, benim başında bulunduğum gruptu. Bunlar kimdi?

* Muzaffer Özdağ
* Numan Esin
* Münir Köseoğlu
* Şefik Soyuyüce
* Ahmet Er
* Mehmet Özgüneş

Başlangıçta bizim grupta olup, daha sonra kopanlar:

* Kâmil Karavelioğlu
* Emanullah Çelebi

Bu arkadaşlarımız, diğer arkadaşlarımıza göre çok okuyan, bir kısmı dış ülkeleri de görmüş, dış hizmetlerde bulunmuş, iç ve dış politika konusunda daha bilgili kimselerdi. Yani, MBK'nın bir nevi motoru durumundaydılar.

Suphi Karaman da meselâ bizim gruptaydı. Böyle fikir üreten, eli kalem tutan bir insandı. Bu bakımdan, Komite'nin esas motoru 14-15 veyahut 20 kişiydi. Diğer arkadaşlarımız da iyi insanlardı. Ama, onlarda bir tutku vardı. İktidarı İsmet Paşa'ya devretmek istiyorlardı. Bizim görevimiz bitti, diyorlardı. O ne takdir ederse, onu verir, onunla yetinip, gidelim evimize oturalım, görüşündeydiler.

Hattâ, merhum Cemal Madanoğlu Paşa, Komite'deki bir tartışmada şunları söylemişti:

- *'Yahu arkadaşlar, biz orduevlerinde ne gördük, ne biliriz? Bırakalım, bu memleketi İsmet Paşa idare etsin.'*

* * *

Merhum Mucip Ataklı da, 14 Mayıs 1950'deki iktidar değişimini Türkiye'de felâketin başlangıcı olarak sayıyor, konuşmalarında, İsmet Paşa'ya bağlılıktan hiç ayrılmadığını ifade ediyordu.

Bizim görüşlerimiz ise farklıydı. Biz, İsmet Paşa'nın tarihî bir şahsiyet olduğunu, memlekete hizmetlerde bulunduğunu kabul ediyor, ama büyük hataları olduğunu da düşünüyorduk.

Bilhassa, o II.Dünya Savaşı patlak verdikten sonra, orduda karşılaştığımız perişanlık, silâh-teçhizat-donatım eksikliği bizi çok sarsmıştı. Bunlar, nasıl devlet adamı ki, ileriyi görememişler; ileriye göre hazırlık yapmamışlar, diyorduk. Onları sorumlu olarak görüyorduk.

"İSMET PAŞA, GERDEĞE GİRECEK DELİKANLI GİBİ"

27 Mayıs'ın meydana geldiği günden itibaren İsmet Paşa ve CHP, Millî Birlik Komitesi'ni tesir altına almaya, kendi hükmü altına almaya çalıştı. Biz de bunu mahsurlu gördük. Dediğimiz şuydu:

'Biz, Türk Silâhlı Kuvvetleriyiz. 27 Mayıs, bir partinin değil, Silâhlı Kuvvetler'in eseridir. Silâhlı Kuvvetler, Türk Milleti'nin birliğini temsil eder. Bu sıfatıyla da Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin, Türk vatandaşlarının bir bölümünü temsil eden bir siyasî partiyle beraber olup, diğer bir bölümünü temsil eden başka bir siyasî partiye düşmanca davranması, millî birliği bozar.'

Ben, bunu 27 Mayıs'tan önce de savundum. Hattâ, gizli örgüte girişte başlıca şartım bu idi. Arkadaşlarım, benim bu görüşümü o zaman benimseyip, *'tamam'* demişlerdi.

Ancak, ihtilâlden sonra Halk Partisi yöneticileri, *'27 Mayıs'ı biz yaptık, MBK, İsmet Paşa'nın emrindedir, Cemal Paşa da İsmet Paşa'nın emrindedir'*, demeye başladılar. Yine, Halk Partililer tüm muhtarların mühürlerini toplayıp, kendi istedikleri adamları muhtar tayin ettirdiler. Hattâ, ihtilâlin ilk günlerinde Madanoğlu, radyoda İsmet Paşa'nın sağlık haberini yayınlatmıştı. Ben de hemen ardından *'Sayın Celâl Bayar da sağ ve sıhhattedir'*, diye bildiri yayınlattım.

* * *

CHP'nin yoğun propagandası ile Cemal Paşa'yı tesir altına aldılar. Aslında, Cemal Paşa, İsmet Paşa'ya karşıydı. Hattâ, sık sık şu sözleri tekrarlıyordu:

- *'İsmet Paşa, gerdeğe girecek bir delikanlı gibi iktidar için sabırsızlanıyor.'*

Cemal Paşa, CHP propagandası karşısında görüş değiştirdi. Sanıyorum, bana karşı da bir endişeye kapıldı. *'Türkeş, kendisi Nâsır olup, beni Necip yapacak. Kendisi, diktatör olacak'*, kuşkusuna düştü.

Ben, kendisine harbî olarak açıktan açığa mes'eleyi açtım. *'Buna inanır mısınız, beni tanıyorsunuz'*, dedim. *'Yok oğlum, kat'iyyen, seni oğlum, evlâdım gibi seviyorum'*, dedi. Kendisiyle bu konuyu birkaç defa konuştuk.

Günler geçtikçe, Cemal Paşa'nın düşünceleri değişmeye başladı. Yaşlı generaller akşamları kendisini ziyaret ediyor, genç subaylardan endişelerini dile getiriyorlardı. Hattâ, bir defasında bunlarla karşılaştım. Cemal Paşa, onların şikayetlerini bana naklediyordu:

- *'Memleketi bu üsteğmenler, yüzbaşılar mı idare edecek?'*

O şikayet dolu sohbet içerisinde, generaller Numan Esin ve Muzaffer Özdağ'ın bazı beyanlarını eleştiriyor, kuşkularını dile getiriyorlardı. Ben, bir defasında genç arkadaşlarımı şöyle savunmuştum:

- *'Bu arkadaşlar, çok kıymetli arkadaşlardır. Kendileri, Millî Birlik Komitesi üyesi. Bunlar, 27 Mayıs'ı yapan heyetin içinde bulunuyorlar. Memleket meseleleri hakkında konuşmaları gibi, tabii bir şey olamaz.'*

* * *

O geceki sohbetin sonuna doğru Cemal Paşa, bana şu uyarıda bulunuyordu:

- *'Bu sorumsuzca konuşanlar, senin arkadaşların. Bunlara bir çeki düzen ver. Bilhassa Numan Esin'in çıkışları çok tepki topluyor.'*

Cemal Paşa'nın bu ikazından sonra, arkadaşları toplayıp, kendilerine durumu aktardım. Onlardan aldığım cevap şu idi:

- *'Biz ağzımızı mı dikelim? Millî Birlik Komitesi üyesi değil miyiz? Memleket mes'eleleri üzerinde fikir ve görüşlerimizi söyleyemiyecek miyiz?'*

MÜSTEŞARLIKTAN AYRILIŞ

Millî Birlik Komitesi içerisindeki rekabet, aktif görev işgal eden üyelerin üzerine şimşekleri çekmeye başladı. Özellikle, Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş, boy hedefi oldu. Aslında, üyelerin ek görevlerinden ayrılmaları için bir prensip kararı alındı. Türkeş, 22 Eylül 1960 günü bu karara uyup, Müsteşarlığı, Hilmi İncesulu'ya bırakıyordu. O gelişmeyi de yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Necip-Nâsır hikâyelerinden usanmıştım. Cemal Paşa'ya gidip, 'sizin emrinizdeyim, Müsteşarlıktan ayrılıyorum, affımı rica ediyorum', *dedim.* 'Peki oğlum, sen madem böyle istiyorsun, böyle olsun', *cevabını verdi. Görevimi, evrakları, kasaları ve tutanakları o sırada Vali olan yeni Müsteşar Hilmi İncesulu'ya devrettim. Millî Birlik Komitesi'ne döndüm. Ben döndüm ama, Basın-Yayın Müdürü Ahmet Yıldız, Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal, Ankara Komutanı Cemal Madanoğlu, diğerleri, hiçkimse dönmedi.*

Temmuz ayından bu yana işler iyi gitmiyordu. Bu havada yürümeyeceğini de görüyordum. Çok güvendiğim arkadaşlara, ikinci bir operasyona gitmek gerektiğini de söyledim..."

CEMAL GÜRSEL

27 Mayıs 1960'da, Türk Silâhlı Kuvvetleri'ne mensup bir kısım subay tarafından gerçekleştirilen ihtilâlin liderliğine getirilen Orgeneral Cemal Gürsel 1895 Erzurum doğumlu. Orduda "Cemal Aga" *lâkabı ile anılan Gürsel, Silâhlı Kuvvetler'e ilk adımını Erzincan Askerî Rüştiyesi'nde (ortaokul) attı.*

I. Dünya Savaşı ile Kurtuluş Savaşı'na katılan Gürsel bu arada Kurmay Mektebi'ni (Harp Akademisi) bitirdi.

Demokrat Parti iktidarının son günlerinde Orgeneral rütbesi ile Kara Kuvvetleri Komutanı iken, devrin Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e 3 Mayıs 1960 tarihinde yönetimi eleştiren bir mektup yazdıktan sonra, izinli olarak fiilî görevini bıraktı ve İzmir'deki evine çekildi.

27 Mayıs 1960 Cuma günü gerçekleştirilen ihtilâlden sonra, Ankara ve İstanbul ihtilâl gruplarının ortak kararı ile "lider" *yapılmak üzere aynı sabah askerî bir uçakla Başkent'e getirildi.*

Önce "Devlet ve Hükûmet Başkanı" olan Gürsel, 1961'de genel seçimlerin ardından, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin baskısıyla 4. Cumhurbaşkanlığı'na seçtirildi.

1966 yılında felç geçirip, bitkisel hayata giren Gürsel, sağlık raporu ile görevinden alınınca, 5. Cumhurbaşkanlığı'na, o günlerin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay seçildi.

219 gün komada kalan Gürsel, 14 Eylül 1966'da öldü. Cenazesi, Anıtkabir yanındaki "Devrim Şehitleri Mezarlığı" *adıyla anılan bölüme gömüldü. Daha sonra* "Devlet Büyükleri Mezarlığı"*'na nakledildi. Gürsel'in eşi Melâhat Gürsel de bir süre sonra vefat etti. Hayattaki tek çocukları Özdemir Gürsel, İstanbul'da uzun süre Gümrük Komisyonculuğu yaptıktan sonra, kendisini emekli edip, Silivri'ye yerleşti.*

KİMDİR?

GÜRSEL'DEN, TÜRKEŞ'E "ÜSTÜN BAŞARI" BELGESİ

Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı'ndan ayrılışı münasebetiyle, Devlet Başkanı Cemal Gürsel tarafından kendisine övgü dolu bir mektup gönderiliyordu. Mektup, aynen şöyleydi:

TÜRKİYE
RİYASETİCUMHUR

Ankara, 24 Eylül 1960

Sayın Alparslan Türkeş
Millî Birlik Komitesi Üyesi

Dört ay süren Başbakanlık Müsteşarlığı görevinde gösterdiğiniz üstün başarı, İnkılâp Tarihimizde dikkati çekecek bir yer tutacaktır.

Millî Komite'nin ikinci devre çalışmalarının daha verimli olması, üyelerinin sinesinde toplanmasıyla daha da parlak olacağına inanıyorum.

Uzun zamandan beri aynı ideal etrafında birleştirdiğimiz gayretlerimizin gene de devam edeceğine inanarak, Müsteşarlık görevindeki çalışmalarınız için takdir hislerimi ifade ederim.

Devlet Başkanı ve Başbakan
Cemal Gürsel

TÜRKEŞ, SÜLEYMAN DEMİREL'İ NEZARETTEN Mİ ÇIKARDI?

27 Mayıs İhtilâli ile birlikte Başbakanlık Müsteşarlığı görevini üstlenen Kurmay Albay Alparslan Türkeş'i, Temmuz ayının ilk günlerinde çok sevdiği eski bir asteğmeni ziyarete geliyordu. Türkeş'in, teğmen olarak kıta hizmetine başladığı 1939 yılında, Isparta'da yedeksubaylığını yapan bu ziyaretçi 60'lı yıllarda Devlet Su İşleri'nde çalışıyordu.

Albay Türkeş, eski bir asteğmenini karşısında görünce mutlu oluyor, 20 yıl öncenin acı tatlı anılarını bir film şeridi gibi gözünün önünden geçiriyordu. Ziyaretçinin adı Talât Çağman'dı. Eski komutanı tarafından muhabbetle karşılanan konuk, ihtilâl günlerinin ürkütücü havasını bir anda unutup, mâzinin dostluklarını dile getirmeye başlıyordu.

Başbakanlık Müsteşarlığı makamında bir üçüncü kişi daha vardı. O da, Türkeş'in eski bir silâh arkadaşıydı. Hikmet Aslanoğlu adındaki bu asker, Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı olmuştu. O da, Talât Çağman'ın komutanıydı.

İki eski teğmen ile bir eski asteğmen muhabbeti koyultuyor, savaş yıllarının kahredici yoksulluğundan, o günün mutluluğuna erişmeyi adeta birlikte kutluyorlardı. Ancak, asteğmen Talât düşünceliydi. Her ne kadar eski komutanlarını, yeni makamlarında ziyarete gelmişse de, onlardan çok önemli bir dileği vardı. Bu, masum bir asker işiydi.

Talât Çağman'ın görev yaptığı Devlet Su İşleri'nin Genel Müdürü, ihtilâlin kendine has şartlarında boy hedeflerden biri haline getirilmiş,

hakkında olur olmaz ihbarlar üretilmişti.

ASTEĞMEN TALÂT'IN, KOMUTANINDAN RİCASI

Talât Çağman'ın ziyaretini, tam 34 yıl sonra Albay Türkeş, şöyle anlatıyordu:

"Isparta'da, 6.Tümen'in 7.Alayında görevli subay olarak bulunduğum sıralarda, o Alay'da yedeksubaylığını yapan çok sevdiğimiz arkadaşlar vardı. Bunlardan birisi, sonradan Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde profesör olan ve 27 Mayıs Hükûmeti'nde benim Milli Eğitim Bakanlığına getirdiğim Fehmi Yavuz Bey'di. Kendisi, aslen Ispartalı'ydı. Askerliğini de memleketinde yapıyordu.

Ayrıca, Ankaralı Mıhçıoğlu ailesinden Mehdi Mıhçıoğlu da o dönem yedeksubaydı. Yine onlarla beraber, Ispartalı bir de Talât Bey isminde bir arkadaşımız vardı. Böyle sarışın, sarı saçlı, kırmızı dudak bir arkadaşımız. Çok munis tabiatlı, çok temiz bir arkadaş.

Şimdi, Silâhlı Kuvvetler'de o sırada yedeksubaylarla, muvazzaf subaylar arasında zaman zaman gerginlik olurdu. Yedeksubaylığını yapan vatandaşlarımız, askerlik hizmetini geçici bir iş olarak görüyor, biran evvel bu bitsin de, şuradan kurtulup, evime gideyim havası içinde davranıyordu. Muvazzaf subaylar da buna kızarlardı.

Ama bu bahsettiğim arkadaşlarımız, bizim Alay'mıza gelen bu asteğmen rütbesindeki arkadaşlarımız işe canla başla sarılıyorlardı. Çok çalışır ve hizmetten kaçmazlardı. Bu sebepten de galiba bunlarla biz çok kaynaşmıştık. Dost olmuştuk, arkadaş olmuştuk ve bu dostluğumuz, sevgimiz de devam etti.

Nitekim, 27 Mayıs'ta da Fehmi Yavuz Bey'i, -hiçbir şeyden haberi yoktu, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde hocaydı- *onu aldık, Milli Eğitim Bakanlığına getirdik. Sonra da başka bir Bakanlığa kaydırdık.*

Bu arada, eski yedeksubaylarımızdan Talât Bey geldi. O da Ispartalı. Sular İdaresi'nde memurmuş. Süleyman Bey'in, Sayın Süleyman Demirel'in emrinde, Genel Müdürlüğünde memur. Ve Süleyman Bey'le yakın münasebetler içindeymiş. O zaman Süleyman Bey'in adını ilk defa duydum. Sular İdaresi Genel Müdürü imiş. Hiç ilgilenmediğim bir konu idi. Sular İdaresi Genel Müdürlüğü neymiş acaba? dedim. Hiç düşünmediğim bir şeydi...

Talât Bey, benden önce Müsteşar Yardımcımız Yarbay Hikmet Aslanoğlu'nu ziyaret etmiş. O da, Alay'dan arkadaşımızdı bizim.

Hikmet Bey'e anlattıklarını sonra bana da nakletti. Şöyle diyordu:

- 'Sayın Süleyman Demirel, henüz askerliğini yapmadı. Genç yaşında Genel Müdür oldu, Sular İdaresi Genel Müdürü. Bunu ihbar etmişler. Şimdi, Merkez Komutanlığı gözaltına almış. Kelepçe vurup, askere sevk edeceklermiş.

Halbuki, bu öyle bir insan değildir, çok değerli bir insandır ve zaten vatan vazifesinden de kaçacak bir insan değildir. Kendisi, serbest bırakılsın. Gider teslim olur, askerliğini yapar.'

Eski asteğmenimiz Talât Bey bu anlattıklarını, daha önce Muavinim Hikmet Bey'e söylemiş. Sonra, birlikte bana gelip duyurdular.

Bunları dinledikten sonra, 'pekiyi Talât, şimdi hemen Merkez Komutanlığına tâlimat verelim, bıraksınlar, kendileri gitsin, yapsınlar vatani görevlerini', *dedim.*

DEMİREL, ANKARA'DA KALSIN

Merkez Komutanlığı'na talimat verdik. Süleyman Bey bırakılmış. Daha önce ifade ettiğim gibi, kendisini hiç görmedim ve tanımıyorum o tarihte. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Talât Bey yine geldi. Süleyman Bey'in konusunu açtı, askerlik işlemlerini tamamladığını söyledi. Ankara'daki bir Yedeksubay Okulu'nda kalmasının teminini istedi.

O sırada böyle test falan yok, zannediyorum. Komutanlar, sınıflara ayırıyorlar.

Onun için de emir verdik, Ordu Donatım Sınıfı'na ayrıldı Süleyman Bey. Öylece Yedeksubay Okulu'nu bitirdi.

Bir süre sonra, Talât Bey tekrar geldi. Bu sefer şunları söyledi:

- 'Komutanım, Süleyman Bey çok değerli bir Mühendistir. Sular İdaresi Genel Müdürlüğü yaptı. Türkiye'nin barajlarını, herşeyini bilen insandır. Kendisini, Devlet Plânlama Teşkilâtı'na verirseniz, askerliğini orada yapar, Devlete de çok yararlı hizmetler verir.'

Talât Bey'in bu isteğine de 'pekiyi', *dedim ve Süleyman Bey'in kıt'a hizmetini Devlet Plânlama Teşkilâtı'nda yapması için tâlimat verdim..."*

SİYASET SAHNESİNDE KARŞILAŞMA

1960'ların Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş ile, Müsteşar Yardımcısı Hikmet Aslanoğlu ve Yedeksubay öğrencisi Süleyman

Demirel, 1973 yılında aynı çatı altında, Parlâmento'da buluşacaklardı.

Bu ilginç öykünün devamını yine Türkeş'in anılarından izleyelim:

"1965'te Parlamento'ya girdim. Aradan bir süre sonra, eski silâh arkadaşım, Müsteşar Yardımcım Hikmet Aslanoğlu da Senatör olarak Parlamento'ya seçildi. Ben MHP Genel Başkanıydım. Aslanoğlu da Adalet Partisi'nden Balıkesir Senatörü olmuştu. Kendisiyle birgün sohbet ederken, bana şunları söyledi:

- 'Albayım, Süleyman Bey beni tanımıyor. Partisinden Senatörüm. Bilirsiniz, çalışmayı, araştırmayı severim. Bana şefaat edin. Çok çalışıyorum. Kültürüm, bilgim yerinde. Memlekete hizmet için Süleyman Bey, bana imkan tanısın. Bu konuda yardımlarınızı rica ediyorum.'

* * *

Aslanoğlu'nun bu teklifi karşısında şaşırdım. Kendisine, şu cevabı verdim:

- 'Ben, başka bir muhalefet partisinin Genel Başkanıyım, Süleyman Bey ise iktidar partisinin Genel Başkanı. Yani, benim sözümü dinler mi Süleyman Bey?'

Hikmet Aslanoğlu ile konuşmayı şöyle sürdürdük:

- 'Dinler Albayım, dinler.'

- *'Niye dinler Aslanoğlu?'*

- 'Süleyman Bey, kendisine yaptığınız yardımları unutmaz.'

- *'Aslanoğlu, benim Süleyman Bey'e ne yardımım oldu ki?'*

- 'Albayım, hatırlamadınız mı? Bizim Ispartalı asteğmen Talât, 27 Mayıs'tan sonra Başbakanlığa gelmişti. Devlet Su İşleri Genel Müdürü'nün bir askerlik işi vardı. O meseleye müdahale etmiştiniz. Doğabilecek bir yanlışlığı ve haksızlığı önlemiştiniz.'

- *'Evet, olayı hatırladım Aslanoğlu.'*

- 'Yardımcı olduğunuz kişi kimdi?'

- *'Bilmem.'*

- 'Albayım, o kişi Süleyman Bey'di...'

- *'Yaa öyle mi... Aslanoğlu, o Süleyman Bey, bu Süleyman Bey mi?..'*

SÜLEYMAN BEY, OLAYI BİLİYOR MU?

Alparslan Türkeş, Süleyman Demirel'e, gıyabında yardım ettiğini olayın üzerinden yaklaşık 15 yıl geçtikten sonra Parlamento çatısı altında iken öğrenecekti. Eski Müsteşar Yardımcısı Hikmet Aslanoğlu ise, 1973 yılında Adalet Partisi'nden Balıkesir Senatörü olarak Parlâmento'ya giriyor, bu görevini 10 Ekim 1979 yılına kadar sürdürüyordu.

Aslanoğlu, siyasî hayatı süresince bu olayı bir *"sır"* gibi saklamış, Genel Başkanı Süleyman Demirel'e dahi açmamıştı. Demirel, aslında kendisini çok seviyordu. 1980 yılında vefat eden Aslanoğlu'nu çok iyi duygularla ve rahmetle anmaktaydı.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı ve iki dönem koalisyon ortağı olan Alparslan Türkeş de, bu olayla ilgili sorularımızı şöyle cevaplandırıyordu:

- *Sayın Türkeş, Sayın Demirel'e, askerlik konusunu hiç açtınız mı?*

- Hayır, hiç açılmadı. Ben zaten açmaya da lüzum görmedim. Öyle bir şey de olmadı aramızda.

- *Acaba kendileri, o olaya müdahale ettiğinizi bilirler mi?*

- Herhalde kendilerine söylenmiş olması lâzım.

- *Evet, eğer Talât Bey söylemişse...*

- Talât Bey söylemiş olmalıdır, zannediyorum.

- *İlginç bir anı.*

- Bakınız, nasıl tesadüfler var hayatta.

DEMİREL'İN, SİLÂHLI KUVVETLER'DEN "BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ" ALACAĞI VAR

İstanbul Teknik Üniversitesini 1949 yılında bitirip, *"İnşaat Yüksek Mühendisi"* olan Süleyman Demirel, henüz 30 yaşındayken, 1955 yılında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne atandı. Demokrat Parti iktidarı döneminde, *"Barajlar Hamlesi"*'ni başlatan Demirel, Bayındırlık Bakanlığı'nın isteği üzerine, askerliğini erteletti.

O tarihlerde Demirel'in bağlı bulunduğu Bakanlık'tan, Millî Savunma Bakanlığı'na resmî başvuru yapılıyor, Devlet Su İşleri Genel Müdürü'nün askerliğinin ertelenmesi isteniyordu. Millî Savunma Müsteşarı Orgeneral Fahri Özdilek, Demirel'in askerliğinin ertelenme kara-

rını imzalıyor, kamu hizmetinde görevini sürdürmesini sağlıyordu.

27 Mayıs İhtilâli'nden sonra, dönemin Bayındırlık Bakanı Daniş Koper'e, başvuran Demirel, *"artık askere gitmek istiyorum"* diyor, kendisinden olumlu cevap alıyordu. Ancak, bu arada bir ihbarı bahane eden askerî yetkililer, Demirel'e *"asker kaçağı"* işlemi uygulamaya kalkışıyordu.

Süleyman Demirel hakkındaki asılsız ihbarlar daha sonra gözardı edilecek, kendisi 12 Temmuz 1960'da, Ankara'daki Ordu Donatım Yedeksubay Okulu'nda silâh altına alınacaktı.

51. Dönem Yedeksubay adayları 1 Temmuz'da okula kabul ediliyor, Demirel ise 12 gün gecikmeyle eğitime başlıyordu. DSİ eski Genel Müdürü, öğrenciliği döneminde, devrik Demokrat Parti iktidarının icraatındaki yolsuzlukları araştıran Soruşturma Komisyonu'na çağrılıp, ifadesine başvuruluyordu. Yedeksubay öğrencisi Süleyman Demirel, askerî kimliğine rağmen DP iktidarını bu kurulda saatlerce korkusuzca savunuyor, ancak bunun bedelini dönem sonunda ödüyordu.

Demirel, Yedeksubay Okulu'ndan mezun olmadan önce, Milli Birlik Komitesi'nde iç hesaplaşma sonucu Kurmay Albay Alparslan Türkeş, Hindistan'a sürgün edilecekti.

Süleyman Demirel, Ordu Donatım Yedeksubay Okulu'nun *"Dönem Birincisi"* olmuştu. Diploma töreni sırasında, ödülünü alması, en doğal hakkıydı. Ancak, askerî yönetim, kendisine siyasî bir ceza veriyor, birincilik ödülünden mahrum bırakıyordu.

Süleyman Demirel'den esirgenen ödül ise, dönem ikincisi öğrenciye veriliyordu. Bu arada Demirel, askerliğinin bundan sonraki bölümünü, Başbakanlık bünyesinde Müsteşar Alparslan Türkeş'in çabalarıyla oluşturulmuş *"Devlet Plânlama Teşkilâtı"*'nda *"teğmen"* rütbesiyle, uzman olarak sürdürecek, 1962 yılının başında da üsteğmenliğe yükselerek terhis olacaktı.

Demirel, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nden bir ödül alacaklıydı...

BÜYÜK SÜRGÜN

27 Mayıs İhtilâli'nin üçüncü ayına ulaşıldığında, ihtilâlciler arasındaki uçurum daha da büyüyecekti. Komite'de, güven duygusu kalmamıştı. Birisinin ak dediğini, diğeri kara olarak görüyordu. Bu şartlar altında ülke sorunlarının çözümlenmesi mümkün değildi.

Kardeş kavgasına son vermek amacıyla yapıldığı söylenen ihtilâl yön değiştiriyor, Türk insanını iki gruba ayırıyordu. Bunlar;

* 27 Mayıs'ı benimseyenler,
* DP taraftarları düşükler ve kuyruklar, şeklinde sınıflandırılıyordu.

Millî Birlik Komitesi içerisindeki bir grup, Türkeş'e karşı cephe almıştı. Bunun çeşitli sebepleri vardı. Şimdi, bu kritik günleri Türkeş'in anılarından izleyelim:

"Komite içinde, benden şikâyeti olanları biliyordum. Bu arada Talât Aydemir, Kore'den yurda dönmüş, Harp Okulu Kurmay Başkanlığı'na getirilmişti. Daha sonra Sıtkı Paşa'nın görevi bırakması üzerine Komutan olacaktı. Aydemir, Komite'deki arkadaşlarımın benden şikâyetlerini kısmen de olsa, bana nakletti. Aranızı bulalım, dedi.

Ben, Aydemir'e mes'elenin içyüzünü anlatmaya çalıştım. Bana karşı olanlardan bir kısmının CHP'ye teslim olduklarını, bunların başını Mucip Ataklı ile Fikret Kuytak'ın çektiğini söyledim. Oysa, 27 Mayıs bir fırsattı. Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyacı olan reformları yapmamız gerekirdi. Hatta, memleketin ihtiyacı olan yenilikleri de gerçekleştirmemiz şarttı. Oysa, CHP'nin güdümündeki arkadaşlarımız bunu engelliyordu.

Aydemir'e, 'sen bunları ikna et, bunlar beni desteklesinler. Birliği bozmayalım, beraber hareket edelim', *dedim. Fakat anladığım kadarıyla Aydemir, bizim aramızdaki anlaşmazlıktan biraz da sevinç duyuyordu. Çünkü, kendisi dışarıda kalmıştı. Aramızdaki tartışmalarda hakemlik yaparak, bir yerlere gelmek arzusundaydı. Sonra, işte bildiğiniz gibi Harp Okulu'nda bir ihtilâl hareketi girişimine başlıyor, onun da sonunu getiremiyordu.*

TÜRK KÜLTÜR DERNEĞİ

Bu arada Türk gençliğini marksist ve bölücü ideoloji tesirlerine karşı uyarmak, onları millî kültürle yoğurmak, teşkilâtlandırmak amacıyla Türk Kültür Derneği'ni kurdurdum. Başına da çok değerli arkadaşım ve her zaman şerefine, haysiyetine güvendiğim Şahap Homriş Bey'i getirdim. Dernek merkezi olarak da, eski iktidar tarafından TBMM Başkanı için yaptırılmış evi tahsis ettim. Ama sonra biz yurtdışına çıkınca, derneği oldu-bitti halinde Şahap Bey'in elinden alıp, Genel Başkanlığa merhum Behçet Kemal Çağlar'ı getirmişler.

Burada bir konuya açıklık getirmek istiyorum. Millî Birlik Komitesi emrinde çalışan Sosyal İşler Komitesi'nin Ülkü ve Kültür Birliği projesi ile Türk Kültür Derneği'nin bir ilgisi yoktur. Sözkonusu projeyi Sami Küçük Bey'in Başkanı olduğu Sosyal İşler Komitesi hazırlamıştı. Bu projenin de başında emekli Kurmay Albay Muhterem Seral bulunuyordu.

Ancak, bana karşı muhalefet başladığında, bu projeyi de benim işim gibi gösterdiler. Aleyhimde, memlekette estirilen hava bir taraftan Halk Partisi, diğer taraftan komünistler-marksistler ve bölücüler tarafından körüklendi.

Bu mihraklar, Ülkü ve Kültür Birliği projesini benim hazırlattığımı ileri sürdüler. Faşist bir teşkilât kurmaya çalıştığımı, memlekete dikta rejimi getireceğimi söylediler ve yazdılar.

Oysa, projeyi hazırlayan Sosyal İşler Komitesi'nde bulunmadım. Fakat, Komite'nin ilk yöneticisi Sami Küçük, daha sonra da zannedersem Suphi Gürsoytrak ağızlarını açıp da, bu proje Türkeş tarafından hazırlanmadı, demediler.

Sayın Bülent Ecevit de, bu proje nedeniyle yazılar yazdı. Bunu, bana mal etti, bu arada faşizmi tel'in etti. Zaman zaman da beni suçlamaya kalktı.

OPERASYONA HAZIRLANIYORUZ

Yakın arkadaşlarıma, 'Millî Birlik Komitesi bu havada yararlı hizmetler yapamaz, bir tasfiye yapalım ve direksiyonu kesin olarak elimize alalım', *dedim. Komite'nin bir disiplin içinde çalışmasını arzu ediyorduk.*

Fakat, konuştuğumuz arkadaşlar ikinci bir operasyonu göze alamıyorlardı. O işe istekli değillerdi. 'Arkadaşlarla konuşur, onları ikna ederiz, Cemal Paşa da bunu kabul etmeyebilir', *diyorlardı. Onların görüşüne göre, Cemal Paşa bize hayır derse, o zaman çok müşkil duruma düşerdik.*

Oysa, ben bu görüşte değildim. 'Cemal Paşa, kuvvetliden yanadır; kendisi yorgundur, güçlü olup da bir işi başarana hayır demez, o da bizimle beraber olur', *şeklinde konuşuyordum. Ama arkadaşlarımda bir ürkme, bir çekinme vardı. Aslında operasyonu yapacak gücümüz mevcuttu.*

* * *

Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alay Komutanı bizim arkadaşımızdı. Meclis Muhafız Tabur Komutanı da arkadaşımızdı. Bunun gibi daha Ankara'daki birçok kuvvetler bizim arkadaşlarımızın elindeydi.

Hatırımda kaldığına göre, 2 veya 3 Kasım'da İstanbul Üniversitesi'nin açılış törenine gittik. Törenden önce, Tuğgeneral Faruk Güventürk'ü 66. Tümen Karargâhı'nda, yeni görev yerinde ziyaret ettik. Güventürk, bana ve arkadaşlarıma çok iltifat etti. Bize, armağanlar verdi. Bizim grupta Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Numan Esin, İrfan Solmazer vardı. Üniversite'deki törenden sonra yine topluca Vilâyete gidip, Vali Refik Tulga'yı makamında ziyaret ettik.

OTOMOBİL İÇİNDE CUNTA TOPLANTISI

İstanbul'da sorunlarımızı konuşacak zamanı ve zemini yakalamıştık. Ziyaretlerimizi tamamladıktan sonra, arkadaşlarıma bir öneri de bulundum. 'Başbaşa görüşelim', *dedim. Vilâyet'ten bir otomobil aldık, şoförü bıraktık. Orhan Erkanlı, direksiyona geçti. Ben, Erkanlı'nın yanına oturdum; diğer üç arkadaşımız da arka koltuktaydı. Boğaz'a doğru yol aldık. Bebek'e geldik, arabayı yolun kenarına, sahile çektik, içerde konuşmaya başladık. Hepimiz de sivildik.*

Arkadaşlarıma, otomobilin içinde şunları söyledim:

- 'Mesele artık iyice girift hale geldi. Bunu çözmemiz lâzım. Çözmek için de mutlaka müdahale gerekiyor. Millî Birlik Komitesi'ni bozguncu olan gruptan kurtarmak, direksiyonu tamamen ele almak lâzım.'

* * *

Boğaz'daki görüşmemiz sürerken, stratejimizin ana hatlarını belirledik. Harekât plânımızı çizdik. Cemal Paşa'nın muhtemel tavırlarını müzakere ettik. Bizimle birlik olursa, ne olur; karşı olursa, ne olur diye alternatif düşünmeye başladık. Bazı arkadaşlarımız, Cemal Paşa'nın karşı çıkabileceğini ileri sürdüler. 'Çıkmaz, merak etmeyin', *dedim.* 'Ya çıkarsa?' *dediklerinde,* 'Enterne ederiz', *cevabını verdim.*

Bir kısım arkadaşım, teşebbüsümüzün riskli olduğunu söylediler. 'En iyisi, Cemal Paşa'ya gidip, mes'eleyi ona anlatalım', *dediler. Arkadaşlarımın ileri sürdükleri öneri şuydu:*

'Bir kısım arkadaşlarımızın ikinci görevleri hâlâ devam ediyor. Osman Köksal, Muhafız Alay'ını bırakmadı. Madanoğlu, Ankara Komutanlığı'nı sürdürüyor. Sıtkı Paşa, hâlâ Ulaştırma Bakanı. Ahmet Yıldız da, Basın Yayın Genel Müdürü. Oysa, Albay Türkeş, Başbakanlık Müsteşarlığı'nı bıraktı. Bu durumu gidip, Cemal Paşa'ya anlatalım. Çift görevi olanlar, ikinci makamlarını bırakıp, Komite'ye dönsünler. Bunu sağlarsak, işler daha kolay duruma gelir.'

* * *

Yukarıda anlattığım teklif, Orhan Erkanlı'dan geliyordu. Bunu birlikte dinledik. Ardından, ben görüşlerimi aktarmaya başladım. Kendilerine şunu söyledim:

- 'Arkadaşlar, sakın Cemal Paşa'ya böyle bir müracaatta bulunmayalım. Bunu yaptığımız takdirde, kuşkulanır, huysuzlanır ve işin sonu kötüye varır. Cemal Paşa'yı iyice kaybederiz.'

Arkadaşlarım, uzun tartışmadan sonra görüşlerimi benimsediler. Konuyu, Cemal Paşa'ya açmama kararına vardılar.

Bebek'te, otomobil içinde, operasyon kararı aldık. Uygulamaya bir sonraki haftanın Çarşamba veya Cuma günü geçecektik. Uzlaşmıştık, anlaşmıştık. Bebek'ten, yavaş yavaş yola koyulduk. 'İstanbul'un her bir yanına dağılalım, ertesi gün saat 12'de, Yeşilköy Askerî Havaalanı'nda buluşalım', *dedik.*

Günü böyle geçirdikten sonra, randevu saatinde Yeşilköy'e geldim. Arkadaşlarım, ortalarda yoktu. Dakikalar ilerliyor, ama onlardan bir ses çıkmıyordu. Oysa, randevu saatimiz 12 idi. Bizi uğurlamaya gelen İstanbul Emniyet Müdürü'ne, Komite Üyesi arkadaşlarımdan haberi olup olmadığını sordum. 'Efendim, arkadaşlarınız Florya Köşkü'nde, Cemal Paşa'nın yanına gittiler', *diyince, içimden, eyvah... çektim.*

"ERZURUM KALESİ'NE HAPSEDİN!"

Bir gün önce Bebek'te, otomobil içinde yaptığımız konuşma, aldığımız karar boşuna imiş. Arkadaşlarım, hangi akla hizmet ediyorlar bilemem, uçak saatinden önce Florya Deniz Köşkü'ne gidip, Cemal Paşa'ya içlerini dökmüşler. Paşa, hepsini güler yüzle karşılamış. Onları, bir güzel dinlemiş, her sözlerine, 'Haklısınız', *demiş.*

Arkadaşlarım, falanı falanı görevden alın diye öneri götürmüşler Cemal Paşa'ya. Onları, sükûnetle dinlemiş. Kendilerine yakınlık göstermiş. Sonra, 'Ben de zaten dönmelerini istiyorum. Çift görev olmaz, Komite'ye dönsünler', *cevabını vermiş.*

Baktım, arkadaşlarım neşeli bir vaziyette Askerî Havaalanı'na geldiler. Beni yatıştırmaya çalıştılar. Cemal Paşa'ya söylediklerini naklettiler. Onlar anlattıkça, ben eyvah... diyordum. Oysa, arkadaşlarım, Cemal Paşa'dan çok memnun ayrıldıklarını bana anlatmaya çalışıyorlardı. İsabetli bir ziyaret yaptıklarını ısrarla ileri sürüyorlardı.

Ben, kendilerine dedim ki:

- 'Ben, Cemal Paşa'yı tanıyorum. O, boş bir adam değildir. Akıllı, kurnaz bir insandır. O, sizin böyle istekleriniz karşısında iyice kuşkulanmıştır, şüpheye düşmüştür. Siz, Osman Köksal'ın Muhafız Alayı Komutanlığı'ndan ayrılmasını, Sıtkı Paşa'nın Ulaştırma Bakanlığı'ndan çekilmesini istiyorsunuz. Oysa, Cemal Paşa bunları hoş karşılamaz.'

* * *

Arkadaşlarımın iyimserlikleri devam ediyordu. 'Cemal Paşa, bizi çok iyi karşıladı, isteklerinizi Ankara'ya gider gitmez hallederim' *dedi, şeklinde savunmaya geçtiler. Benim, Cemal Paşa'ya inanmam için çaba harcıyorlardı. Oysa, ben bu gidişi kuşkuyla karşıladım. Kendilerine de açık açık söyledim.*

Ankara'ya zannedersem 5 veya 6 Kasım'da döndük. Ben, tahminimde yanılmamıştım. Cemal Paşa, arkadaşlarımı çok şirin bir

şekilde karşılayıp, yolcu etmişti ama, onun da kendisine göre bir hesabı vardı. Ben, bunu biliyordum. O yüzden arkadaşlarımın, kendisine açılmamalarını tavsiye etmiştim. Onlar da 'evet' demişlerdi. Fakat buna rağmen gidip, içlerini dökünce, Cemal Paşa hepsinin niyetini öğreniyordu. Paşa'ya, bir fırsat verilmişti. Paşa, pek tabii onu değerlendirecekti. Eğer renk verse, kontrolu kaybedeceğini biliyordu.

Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Numan Esin ve İrfan Solmazer Florya Deniz Köşkü'nden ayrılır ayrılmaz, Devlet Başkanı Gürsel, acele Başkenti telefonla aratıp, Ankara Komutanı General Cemal Madanoğlu'na şu emri veriyordu:

- 'Cemal Paşa, Alparslan Türkeş, Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Numan Esin ve İrfan Solmazer şu sıralar askerî bir uçakla Yeşilköy'den, Ankara'ya doğru hareket ediyorlar. Bunları, Havaalanı'nda tutukla. Sonra, derhal Erzurum'a sevk et. Bunları, Erzurum Kalesi'ne hapsettirelim!..' "

KOMİTE'DE İÇ HESAPLAŞMA

6 Kasım 1960 Pazar günü öğle saatlerinde İstanbul Yeşilköy Havaalanı'ndan kalkıp, Ankara Etimesgut Askerî Havaalanı'na inen *"Viscount"* tipi uçak, çok önemli beş yolcuyu Başkent'e getirmişti. Alanda bir fevkalâdelik yoktu. Herşey yerli yerindeydi. Oysa, Devlet Başkanı Gürsel, İstanbul'dan telefonla Ankara Komutanı General Madanoğlu'na tutuklama talimatı vermişti:

Albay Türkeş'in yıllar sonra öğreneceği Gürsel'in bu emrine, General Madanoğlu şu karşılıkta bulunmuştu:

- *'Komutanım, ben onların icabına bakacağım. Bugün acele etmeyelim.'*

* * *

Gürsel ve Madanoğlu, Türkeş ve arkadaşlarının *"icabına bakmak"* için hazırlıklara girişirken, karşı grup da Meclis Muhafız Taburu'nu alarma geçiriyordu. Artık, Millî Birlik Komitesi içerisinde bir *"iç hesaplaşma"* kaçınılmaz hale gelmişti. Bu işin nerede başlayıp, nerede biteceği ise hiç kestirilemiyordu.

İşte bu gergin havada, 11 Kasım 1960 Cuma günü Millî Birlik Komitesi Üyesi Orhan Erkanlı, Mucip Ataklı ve arkadaşları ile tartışıyor, daha sonra görevinden istifa ediyordu. Erkanlı'nın istifası kabul edilmeyecekti.

Türkeş ve arkadaşları, Madanoğlu grubu tarafından adım adım izleniyor, telefonları da dinleniyordu. Her iki taraf da bir operasyon hazırlığı içindeydi. Ama, kim erken davranacak belli değildi.

13 KASIM 1960, SAAT: 9.30

13 Kasım 1960 Pazar sabahı Kurmay Albay Alparslan Türkeş'in Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki özel konutunun kapısı saat tam 9.30'da çalınıyor, Devlet Başkanlığı'ndan gelen sivil bir görevli elindeki zarfı, ev sahibine uzatıyordu. Türkeş, hemen oracıkta zarfı açıyor, içinden çıkan şu yazıyı okumaya başlıyordu:

TÜRKİYE
RİYASETİCUMHUR

ANKARA
13 Kasım 1960

Sayın Bay Alparslan TÜRKEŞ

1. Türk Silâhlı Kuvvetleri adına millete verilen sözün yerine getirilmesinde uğranılan aksaklıklar ve güçlükler karşısında, vaki istek üzerine Millî Birlik Komitesini feshetmiş bulunuyorum.

2. Başarmış olduğunuz yüksek hizmete lâyık bir şekilde size verilecek olan dış görevi beklemenizi, bu müddet içerisinde memleketin ve şahsınızın menfaati bakımından evinizden dışarı çıkmamanızı ve ziyaretçi kabul etmemenizi, aksi taktirde hakkınızda 6 ve 25 numaralı Kanun hükümlerinin tatbik edileceğini ve bugün (13 Kasım 1960) den itibaren emekliliğe sevkedilmiş bulunduğunuzu bildiririm.

Cemal GÜRSEL
Orgeneral Devlet Başkanı ve
Silâhlı Kuvvetler Başkumandanı

OPERASYON BAŞLIYOR

Orgeneral Gürsel'den, Kurmay Albay Türkeş'e gelen mektup, beklenen operasyonun ilk işaretini veriyordu. Madanoğlu ve arkadaşları

elini çabuk tutmuş, Gürsel'i kendi saflarına çekmişlerdi. Şimdi, zorlu bir mücadele başlıyordu. Türkeş, Devlet Başkanlığı'ndan gönderilen zarfı imza karşılığı aldıktan sonra, kapısını kapatıp, evine çekiliyor ve elindeki kağıdı dikkatlice okuyordu.

Gürsel'in yazısında önemli mesajlar vardı. Şimdi bundan sonrasını Türkeş'ten dinleyelim:

"Cemal Paşa, bana gönderdiği yazıda, emekliye sevkedildiniz, diyordu. Millî Birlik Komitesi Üyeliğimizin sona erdiğini de bildiriyor, ikinci bir tâlimata kadar evden çıkmamamız gereğini belirtiyordu. Yazıyı okudum, sonra pencereden bir baktım ki, evin etrafı çevrilmiş. İnzibatlar, askerler ve polisler çevreyi kuşatmış. Apartmanın kapısına polisleri dikmişler, bu arada telefonum da kesilmiş.

Tabii o günlerde aramızda bir yarış vardı. Ben, bunu hep hesaplamış ve düşünmüştüm. Ve en son İstanbul'da o nüve (çekirdek) teşkil eden arkadaşlarımla Bebek'teki arabanın içinde, mes'eleyi enine boyuna ortaya koymuştuk.

'Tehlike var, aramızda zaman yarışı var, kim daha erken davranırsa, o ötekini tasfiye edecek', *demiştim. Fakat, onlar inanmak istemiyorlardı. Bu yüzden de karşı grubun tasfiyesine yanaşmıyorlardı.*

* * *

Dışarıyla irtibatım kesildi. Aile fertlerimin dışarı çıkmasına da izin verilmedi. Bu arada kapı çaldı, açtım, bir kız çocuğu asker-polis barajını aşıp, bizim eve kadar gelmiş. Piyade Yarbayı olan arkadaşım Şemsi Alpat'ın kızı. O küçük çocuk hemen kapı aralığında bana şunları söyledi:

- 'Amca, babamın selâmı var. Babam dışarıda dolaşıyor, otobüs durağında bekliyor beni. İçeri girmek istemiş, bırakmamışlar. Bir emriniz olup olmadığını soruyor.'

Şemsi Alpat'ın kızını dinledikten sonra kendisine usulca şunları söyledim:

- 'Kızım, babana selâm söyle, beni buradan çıkarsın!'

Aslında çocuğun eline bir yazı yazarak vermeyi düşündüm. Ancak, kapıda bekleyenlerin bunu görebileceğini hesap ederek vazgeçtim. Sadece, bu birkaç kelimeyi söylemekle yetindim."

TÜRKEŞ KURTULSAYDI...

Evinde göz hapsine alınan Kurmay Albay Alparslan Türkeş, çok heyecanlı dakikalar yaşıyordu. İşte o günleri 34 yıl sonra biz sorduk, kendisi anlattı:

- Evinizden çıkmayı başarsaydınız, ne yapardınız?

- Çıkmayı başarsaydım, güvendiğim birliklere, arkadaşlara giderdim. Oradan, karşı harekât başlatırdım. Bu arada karşı tarafa bir teklif yapardım. Yani, kendilerine derdim ki:

Bu yaptığınız haksızlıktır. Millî Birlik Komitesi bir bütündür. 27 Mayıs'ı beraber yaptık. Bu bütünlüğü bozamazsınız. Bu ilân ettiğiniz karardan geri dönün ve Komite'nin devam ettiğini açıklayın.

* * *

Eğer kurtulup harekete geçseydim, Radyoevi'ni ele geçirir, derhal karşı bir bildiri yayınlayıp, Millî Birlik Komitesi'nin bölünmediğini, devam ettiğini açıklardım.

- Ankara'da bu düşüncelerinizi gerçekleştirecek gücünüz var mıydı?

- Güveniyordum, yani güç bulacağıma güveniyordum.

- Ankara Garnizonu'ndaki birliklerin durumu neydi?

- 229.Piyade Alayı'nın başında kendi arkadaşımız vardı. Meclis Muhafız Taburu başındaki komutan da bizim arkadaşımızdı. Ayrıca, Personel Okulu, Başbakanlık Jandarma Muhafız Kıtası subayları da bize bağlı arkadaşlardı.

- Sizleri tasfiyeye karar vermiş bir gruba sadece sözlü uyarı ve teklif götürmeniz yeterli miydi?

- Yeterliydi.

- Onların durumunu biliyor musunuz?

- Evet biliyorum.

- Biraz ileri gidemezler miydi?

- Birşey yapamazlardı. Uzlaşmaya mecbur olurlardı.

- O kanaatiniz nereden kaynaklanıyor?

- Tanıyorum kendilerini.

- Yani serbest olmanız halinde, tekrar üstünlüğü elde edeceğinizi biliyorlar mıydı?

- Evet.

- *O yarbay arkadaşınızdan bir haber çıkmadı mı?*

- Hayır, çıkmadı.

- *Bütün günü evde mi geçirdiniz?*

- Evet, evde geçirdim.

KAPIYI KIRIYORLAR

13 Kasım Pazar gecesi olmuştu. Bütün bir günü stres içinde geçiren Türkeş, istirahate çekilmek üzereydi. Bu arada evinin kapısı çalınıyor, bir polis memuru kendisine şunları söylüyordu:

"Efendim emir aldık, zât-ı âlinizi Mürted Hava Üssü'ne götüreceğiz..."

Filmin sonu gelmişti. Sahneler daha da sertleşiyordu. İşte o gerginliği yine Türkeş anlatacaktı:

"Polislere, Ankara Komutanlığı'ndan emir verilmiş. Beni, götürmeye gelmişler. Bu sözleri dinledikten sonra kapıyı kapattım. Polisler, zorladılar. İtmeye başladılar. Buna rağmen kilitledim, arkadaki zincirini taktım. Konuşuyorlar, rica ediyorlardı. Biz emir kuluyuz, demeye başladılar. Bu saatte bir yere gidilmez, yarını bekleyin, dedim. Bu defa kapıya yüklenip, kırdılar. Kapı açıldı, bir Binbaşı ile bir Üsteğmen orada belirdi. Polisler geri çekildi, subaylar elimi öptü. Ve bana şunları söylemeye başladılar:

- 'Komutanım, biz, sizi çok seviyoruz. Size bağlıyız, kılınıza bir zarar gelmesine aslâ müsaade etmeyiz. Bize güvenin, ama sizi Mürted Hava Üssü'ne götürme görevi verildi. Onun için, bizi anlayışla karşılamanızı istirham ediyoruz.'

* * *

Subayların bu konuşmasından sonra, 'pekiyi' *dedim. Bütün gün üzerimde olan üniformamı çıkarıp, sivil bir kıyafet giydim. Annem, eşim ve çocuklarımla vedalaşıp, dışarı çıktım. Bir otomobile bindirdiler, korumaların refakat ettiği konvoyla beni Mürted Üssü'ne götürdüler.*

Beni Üs'de Komutan Hava Tuğgeneral Lütfi Paşa karşıladı. Bir süre misafirimiz olacaksınız, dedi. Benden başka arkadaşların da getirildiğini öğrendim. Hava Üssü'nde, binanın dördüncü katında Ayaş tarafına bakan bir odaya yerleştirildim. Günlerim

dört duvar arasında geçmeye başladı. Pencereden eski Komite arkadaşlarım Osman Köksal, Mehmet Özgüneş, Suphi Gürsoytrak ve Suphi Karaman'ın binaya gelişlerini gördüm. Ama, benim yanıma uğramadılar.

Bu arada, emekli işlemlerim yapılmıştı. Bana bazı evraklar imzalattılar. Daha sonra, Hindistan'daki Türkiye Büyükelçiliği'ne, yani Yeni Delhi'ye Hükûmet Müşaviri olarak atandığımı bildirdiler. Ailemi sordum, onlar da sizinle gidecek, dediler.

Mürted'den ayrılmadan önce, benim gibi gözaltında tutulan öteki arkadaşlarımı ziyaret ettim. Bu arada Orhan Kabibay'ın odasına girip, şunları söyledim:

- 'Napolyon, meşhur Seliç Savaşı'na hazırlanırken, gece yarısı topçusuna, şöyle bağırıyordu:

Aktivite, aktivite!..

Vites, vites!..'

Yani, hareket edin, acele edin, süratle hareket edin, diyordu. Kabibay, ben de size hep süratle hareket etmemiz gerektiğini söylemiştim. Çünkü, aramızda bir zaman yarışı vardı. Ama arkadaşlar, bunu benimsemiyorlardı."

* * *

19 Kasım 1960 Cumartesi günü Esenboğa Havaalanı'nda çok sıkı güvenlik önlemleri alınmıştı. PANAM Dünya Havayolları'nın Uzakdoğu'ya gidecek 2 sefer sayılı uçağı kalkışa hazır bekliyor, bu arada asker ve polis korumasında piste giren sivil plâkalı siyah bir araçtan inen Alparslan Türkeş, önce ailesiyle, daha sonra da kendisini yolcu etmeye gelenlerle kucaklaşıyordu.

Evet, meçhule doğru bir yolculuk başlıyordu. Ataları, 19.asırda Kayseri'den, Kıbrıs'a sürgün edilmiş, kendisi de bundan bir asır sonra Hindistan'a, sürgüne gönderiliyordu. Kaderin cilvesine bakın, Atalarının da, kendisinin de sürgün edildikleri yer, birer eski İngiliz sömürgesiydi.

O, PANAM uçağında Napolyon'un hep şu meşhur sözlerini mırıldanıyordu:

'Aktivite (eylem), aktivite...

Vites (sürat), vites...'

14'LER, NEREYE SÜRGÜN EDİLDİ?

27 Mayıs İhtilâli'ni gerçekleştiren Milli Birlik Komitesi 38 kişiden meydana gelmişti. İçlerinden General İrfan Baştuğ bir trafik kazasında ölünce, Komite 37 kişiye düştü. 13 Kasım 1960 Operasyonu'nda ise, bu üyelerden 14'ü daha uzaklaştırılıyor, yurtdışına sürgün ediliyordu. 14'ler ve yeni görev yerleri şöyleydi:

Alparslan Türkeş	: Yeni Delhi	(Hindistan)
Orhan Kabibay	: Brüksel	(Belçika)
Orhan Erkanlı	: Mexico City	(Meksika
Münir Köseoğlu	: Stockholm	(İsveç)
Mustafa Kaplan	: Lizbon	(Portekiz)
Muzaffer Karan	: Oslo	(Norveç)
Şefik Soyuyüce	: Kopenhag	(Finlandiya)
Fâzıl Akkoyunlu	: Kâbil	(Afganistan)
Rıfat Baykal	: Tel-Aviv	(İsrail)
Dündar Taşer	: Rabat	(Fas)
Numan Esin	: Madrid	(İspanya)
İrfan Solmazer	: Lahey	(Hollanda)
Muzaffer Özdağ	: Tokyo	(Japonya)
Ahmet Er	: Trablus	(Libya)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR SÜRGÜNÜN ÖYKÜSÜ

● 13 Kasım 1960 Pazar sabahı evinde ansızın gözaltına alınan Alparslan Türkeş, Millî Birlik Komitesi'ndeki bir *"iç hesaplaşma"*'nın kurbanı olarak enterne edilip, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'ye sürgüne gönderildi. Türkeş'in bu zorakî seyahatine ailesi de dahil edildi.

● **Alparslan Türkeş, Hindistan'da 2.5 yıla yakın kaldı. Bu arada, kendisi gibi çeşitli ülkelere sürgün edilmiş bulunan arkadaşları ile temasa geçip, onlarla zaman zaman buluştu. Türkiye'deki askerî rejim, Türkeş'in yurtdışındaki faaliyetlerinden çok rahatsızlık duyuyordu.**

● Türkeş, 1963 yılının 22 Şubat günü Edirne'den, Türkiye'ye giriş yaptı. Bir gün sonra İstanbul'da büyük törenle karşılandı. Sürgünde olduğu süre içerisinde yine *"ilgi odağı"* oldu, yine siyasete ağırlığını koydu.

TÜRKEŞ, HİNDİSTAN YOLCUSU

Yakın tarihimizde en büyük *"siyasî sürgün"* olayı 1960 yılının Kasım ayında yaşandı. 27 Mayıs 1960 tarihinde Cumhuriyet'in ilk askerî darbesini gerçekleştiren 38 asker, ihtilâlin altıncı ayında iki düşman kampa ayrılıyordu.

İçlerinden Tuğgeneral İrfan Baştuğ bir trafik kazasında hayatını kaybetmiş, sayıları 37'ye düşmüştü. Bu kısa süre içinde *"İhtilâlin Kudretli Albayı"* diye anılan Başbakanlık Müsteşarı Kurmay Albay Alparslan Türkeş, darbeyi gerçekleştiren Millî Birlik Komitesi'nde *"boy hedefi'* olacak, tasfiyesi için plânlar yapılacaktı.

13 Kasım 1960 Pazar sabahı harekete geçen Türkeş karşıtı grup, Millî Birlik Komitesi'nde üye olan 14 ihtilâlciyi evlerinde tutuklatıp, askerî garnizonlara hapsediyorlardı.

Tarihe, *"14'ler"* diye geçen grubun lideri, Kurmay Albay Alparslan Türkeş'ti. Zaten 13 asker, Türkeş'in tasfiyesi sırasında harcanacak, hepsi birden, yedi gün sonra yurtdışına sürgüne gönderilecekti.

Sürgün piyangosunda Türkeş'in şansına, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi çıkıyordu. 19 Kasım günü tutuklu bulunduğu Mürted Hava Üssü'nden Esenboğa Havaalanı'na getirilip, oradan ailesiyle birlikte yurtdışına gönderilecekti.

Türkeş, merhume eşi Muzaffer Hanım; kızları Ayzıt, Umay, Sevenbige, Selcen ve oğlu Tuğrul'la birlikte geceyarısı Pan-Am uçağına bindirilip, *"Zoraki Diplomat"* olarak Hindistan'a yolcu edilecekti. Annesi Fatma Zehra Hanım ise, Adana'da bulunan ve Türkeş'e üvey kardeş olan oğullarının yanına gidecekti.

Tarihe, *"Türkeş'in Hindistan Sürgünü"* şeklinde geçen bu olayı şimdi kendisinden dinleyelim:

"Ailece Esenboğa'dan gece saat 23'de hareket ettik. Ertesi sabah, mahallî saatle 6.30'da Yeni Delhi Havaalanı'na indik. Tarih, 20 Kasım 1960'ı gösteriyordu. Hindistan, çok sıcaktı. Böyle bir havayla karşılaşacağımızı hiç tahmin etmemiştik.

Bizi, havaalanında Yeni Delhi Büyükelçimiz Sayın Necdet Kent beyefendi bütün elçilik mensuplarıyla beraber karşıladılar. Hoş geldiniz, dediler. Bizim ünvanımız, Hükûmet Müşaviri idi.

Yeni Delhi'nin 'Aşoka' *adındaki en lüks oteline yerleştirildik. Kapıcılar, çok şık yerli kıyafetler içindeydi. Kapıcısı bile, karşıdan baktığınız zaman, sadrazam gibi görünüyordu. Kafaları, sorguçluydu. Çok güzel, suit bir odaya yerleştik. "*

"AŞILANDIK, ATEŞLENDİK"

"Büyükelçimizin uyarısı üzerine kolera, tifo, tifüs aşısı yaptırdık. Sefaretin doktoru Bayan Şila, bize Hindistan'da imâl edilen aşılardan uyguladı. Oysa, filtre edilmiş Bayer'in aşıları varmış. Bunu düşünemedik. Aşı ile birlikte adeta yatağa düştük. Çolukçocuk on gün ateşler içinde yandık.

Kaldığımız otel, lüks içinde yüzüyordu. Devamlı müzik vardı. Yemeklerimizi, Hint müziği dinleyerek yiyorduk. Hepimizin arkasında üniformalı birer garson, muhafız gibi duruyordu. Kaldığımız otelin günlüğü 100 doları geçiyordu. Oysa, Ankara'dan ayrılırken sadece 400 dolar yolluk vermişlerdi."

"ONUNCU GÜN, PARASIZ KALDIK"

"Otelde onuncu günümüzü tamamladık. Herşey mükemmeldi. Ancak, bu süre içinde parayı tükettik. Otel parasını ödeyemeyecek duruma düştüm. Elçi Beyle görüştüm. Elçilikten, borç para verdi. Otel hesabını kapatıp, hemen bir ev aramaya koyuldum.

Yeni Delhi'de, diplomatlar mahallesinde iki katlı bir evin, üst katını tuttum. Dört odalı, geniş salonlu, teraslı bir evdi. Alt katımızda ise Japonya Büyükelçilik Müsteşarı oturuyordu. Bizim dairede daha önce Büyükelçiliğimizin Basın Ataşesi ikâmet ediyormuş. Ondan kalan eşyalarla, düzenimizi kurduk.

Hindistan'da bulaşıcı hastalıklar çok yaygındı. Evin yerleri hergün ilaçlı sularla siliniyor, yiyecek maddeleri dezenfekte ediliyordu. Suyu ise önce kaynatıp, daha sonra soğutarak içiyorduk."

YEMEĞE DÜŞEN KERTENKELELER!

Türkeş ailesi, Hindistan sürgününün birinci ayında çevreye ve iklime uyum sağlamakta çok zorlandı. Hele hele ilk on gün, yaptırdıkları koruyucu aşının verdiği ateş, onları perişan etmişti. Ev yaşantıları ise başlıbaşına bir âlemdi.

Evin içinde gece ve gündüz davetsiz misafirler dolaşıyor, bunaltan sıcaklara rağmen, kapı ve pencereler kapalı tutuluyordu.

Türkeş ailesini adeta şaşkına çeviren bir başka olay ise, yastıklarının altında bulunan yumurtalardı. Bu esrarengiz olayla birlikte Yeni Delhi'deki *"yeni hayat"*ı Türkeş'ten dinleyelim:

"Hindistan'daki tüm evlerde, dışarılarda kertenkele ve kene gibi mahlûklar vardı. İnsanlara zarar vermezlerdi. Ama, alışmadığımız bir manzaraydı.

Kertenkeleler duvarlarda, tavanlarda adeta bizlerle içiçe yaşıyordu. Sabah kalktığımızda, yastıklarımızın altında, bu hayvanların yumurtalarını buluyorduk. Demek ki, gece üstümüzde, başımızda dolaşmışlardı.

Yemeklerimizi, avluya bakan terasta yerdik. Tavanda gezinen kertenkeleler, bazen yemeğin içine bile düşerlerdi. Bundan kurtulmak için tavana branda bezi gerdim ve kertenkelelerin, üzerimize düşmesinden kurtulduk."

MAYMUNLAR CİRİT ATIYOR

"Hindistan yaşantımızın ilk günlerinde rahmetli eşim Muzaffer Hanım'la birlikte balkona oturup, sohbete başladık. Eşim, ansızın bağırdı. Baktım, balkon kapısından içeriye, bir hayvan dalıyor. Kuyruğunu gördüm, fırladım. Bir baktım ki; eve dalan hayvan, maymunun ta kendisi.

Muzaffer Hanım'ın feryadı, maymunu tekrar dışarı kaçırttı. Bir başka gün, pencerelerimizi açık bırakıp, ailece gezmeye çıktık. Eve döndüğümüzde, köşe-bucak her tarafın talan edildiğini gördük. Özellikle çamaşır dolapları açılmış, her taraf karıştırılmış, giyeceklerimiz yerlere saçılmıştı.

Önce, bir anlam veremedik. Sonra, hırsızı keşfettik. Evet, yine bir davetsiz misafir, eve gelip, altını-üstüne getirmişti. O da, bir maymundu. Bu mahlûklar, yanıbaşımızdaki ormanlık bir alanda yaşıyordu.

Kalktık, o bölgeye doğru gittik. Bir de ne görelim, o soytarı hayvan-

lar, bizim evden kaldırdıkları iç çamaşırlarımızı, ağaçların dallarına sarkıtmışlar.

İşte böyle bir hayatla karşı karşıya kaldık. Küçük kızım Selcen, onlarla çok ilgileniyor, Babacığım ne olur, maymunlara yiyecek, yemiş götürelim, *diyordu. Artık bol miktarda havuç, muz almaya başladık. Maymunları besliyorduk.*

Çocuklarla birlikte sık sık gittiğimiz yer oldu orman. Çok mutlu oluyorlardı. Maymunlar da yemişlerle geldiğimizi hissedince, etrafımızda toplanıyor, adeta bayram ediyorlardı.

Hindistan'da, hayvanlara karşı korunmak için bir baston aldım. Onu, elimden hiç düşürmüyordum. Sözünü ettiğim orman, bizim mahallenin hemen yanıbaşındaydı. Oranın adı Cangıl'mış. Biz, çengel ormanı adını takmıştık.

Yeni Delhi şehri zaten baştan aşağı ormanla kaplı. Yalnız, dümdüz bir alanda kurulu olduğu için ben, kendimi etrafı yeşil ağaçlarla, çalılarla çevrilmiş bir kuyuda gibi hissediyordum.

Bu yüzden herkes bisiklet kullanıyordu. Hattâ o kadar ki, bir ailenin tüm fertleri tek bisiklete binip, seyahat ediyordu. Baba bisikleti kullanıyor; kucağı çocuklu anne, önde oturuyor, arka tarafta da bir-iki çocuk peşpeşe ilişmişler, umursamaz bir halde yol alıyorlar. Özellikle, işyerlerinin tatili ile birlikte bisikletli ordusu yolları dolduruyordu."

HİNDİSTAN'DA PARYALAR

"Hindistan'da toplum kastlara ayrılmış, sınıflara ayrılmış. En yüksek kast, rahipler sınıfı. Brahman, diyorlar onlara. İkinci kast, yöneticiler sınıfıdır. Yüksek yöneticiler. Üçüncü kast, askerler, bürokratlar; dördüncü kast ise esnaf ve san'atkarlar. Bir de bunların dışında paryalar var. Çok aşağı görülen bir sınıf.

Paryalar da kendi içlerinde sınıflara ayrılmış durumda. Üç-dört kademe halinde, onlar da. En aşağısının, gündüz sokağa çıkması yasakmış. Sebebi de şu: Bu paryanın gölgesi, kendinden yüksek bir kast'a sahip insanın üstüne düşerse, onu kirletirmiş. Bu durumda hemen kendi kendisini öldürmesi gerekiyormuş. Bunun için paryalar, gündüz güneş varken dışarı çıkmazlar..."

HAYVANLAR "İLAH" OLMUŞ

Türkeş ailesi Hindistan'da sürgün hayatının ilk günlerinde her an yeni ve ilginç manzaralarda karşılaşıyordu. Aile, Yeni Delhi'ye gelme-

den önce Türkiye'nin pek çok köşesinin yanı sıra Amerika'da da yaşamış, ama böylesi tablolarla karşılaşmamıştı.

Eve yerleşilmiş, işe alışılmış, maymunların günlük yaşamı renklendirdiği bir ortamda bu sefer karşılarına *"kutsal inekler"* çıkmıştı.

Sürgün anılarını yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Hindistan'da, inek eti yenmez. Çünkü, ona taparlar. Ama, gizlice yiyenler olurmuş. Kimse ineklere, sığırlara dokunamaz. Sokaklarda, caddelerde salına salına gezerler. Trafiği de engellerler.

Meselâ, en işlek bir caddede, ineğin birisi gelir, orta yere yatar. İşte o zaman, bütün trafik durur. Kimse o ineği dürtükleyip de kaldırmaya, yolun üstünden uzaklaştırmaya girişemez.

Bütün polisler gelir, ineğin önünde selâm durur. Onların, özel selâmı vardır. Ellerini birleştirip, yukarıdan, çenenin ucundan aşağıya doğru indirirler. Bu, Hindular'ın en büyük selâmıdır. İneği, bu şekilde selâmlarlar.

Trafiği alt-üst eden inekler için özel vinçli kamyonlar gelir, görevliler, bu hayvanları okşayarak, hürmet ederek aletle kaldırır ve aracın üstüne alırlar. Bu işlem yapılıncaya kadar trafik durur.

Gece de bu sığırlar yollardaki çöp bidonlarına üşüşürler. Oradan, yiyecek bulmaya çalışırlar. Eğer evinizin bahçe kapısı açıksa, davetsiz misafir gibi dalar, çimenleri yerler. O hayvanları kovamazsınız. El süremezsiniz. Kendiliklerinden gitmesini beklemekten başka çareniz yoktur.

Ama Müslümanlar, bu kutsal hayvanları gizlice keserler. Etini, kaçak olarak satarlar. Bir gün baktım, bizim evin kapısı çalındı, açtım. Karşımda bir Hindu, şunları söylüyordu:

- 'Ya sahip, taze dana eti var. Yeni kestim. Sizin de Müslüman olduğunuzu öğrendim.'

Tabii, bu teklifi geri çevirdim. Hastalıktan çok çekiniyorduk. Gelen et nedir, bilmiyorduk. Ama et ihtiyacımızı çoğunlukla tavuk ve balık eti alarak gideriyorduk.

Hindistan, adeta bir açık hayvanat bahçesi gibiydi. Sokaklarda maymunlar, çakallar kol geziyordu. Alabildiğine özgür dolaşıyorlardı. Evlerin damları, onların oyun pisti olmuştu.

Eğer önlem almamışsanız, pencerelerimize tel çakmamışsanız, onlara davet çıkarmış olurdunuz. Özellikle maymunlar daldıkları

evlerde çamaşırların yanı sıra defter-kitap karıştırmaya da meraklıydılar."

ÇAPKIN MAYMUNLAR

"Erkek maymunlar, genç kızlara ve kadınlara saldırır. Ama, onlara da dokunamazsınız. Çünkü Hindistan'da, maymunlar da kutsal yaratıklar sınıfına dahil.

Evde, Dobi adında bir yardımcımız vardı. Kendisi güney Hindistanlıymış. Çok iyi huyluydu. Fener gibiydi rengi. Ama, efendi çocuktu. Bizde, çamaşırcılık yapardı.

Birgün baktım, 'borsati' *dediğimiz dama çıkmış ütü yapıyordu. Bizim çocukların getirdiği kahvaltı tepsisi ise kendisini bekliyordu. Ansızın bir maymun efendi geldi, tepsinin başına geçti. Dobi, hemen bizim çocukları uyardı.* 'Sakın haa, buna dokunmayın' *dedi. Sonra bir baktık, eğilmiş maymunu selâmlıyor.*

İşte bu olaydan sonra anladık ki, Hindistan'da ineklerin yanı sıra maymunlar da kutsal yaratıklar arasında. Daha bitmedi.; tavuskuşları da, ilâhlarına dahil.

Bu hayvanlar da sürüyle gezerdi. Ona da hiç dokunamazlardı. İnsanlar, inekler, maymunlar ve tavuskuşlarıyla adeta içiçe yaşardı. Tabii bu arada imtiyazlı olanlar, hayvanlardı. Onlardan bir tekinin kılına dokunmak, kimsenin haddi değildi.

Hergün evimden, işime yürüyerek gidiyor, 6 km yol katediyordum. Avrupalılar ise, arabalarla gidip geliyordu. Zaten ben, henüz otomobil sahibi de olamamıştım.

İlk günlerde, sokaklarda Hint fakirleri yolumu kesip, dilenmeye başladılar. Ben de, sadakalarını dağıttım. Ama hergün, beni görün-ce adeta sıraya girmeye başladılar. Sonra kazancıma ortak oldular. Onlardan kurtulabilmek için yolumu değiştirmek zorunda kaldım.

Yolda, hangi Hindu çingene ile karşılaşsam, 'Ya sahip' *diyor ve avucunu açıyordu.* 'Sahip' *kelimesi,* 'efendi' *anlamına geliyormuş. Onların, ya sahip sözüne ben, Aleykümselâm, diyerek karşılık verirdim.*

Zamanla acemiliğimiz de bitti, bahşiş dağıtma faslımız da. Artık herşey rayına oturuyordu. Kısa zamanda çocukları okula yerleştirme konusu gündemdeydi."

NEHRU, ATATÜRK HAYRANIYDI

Millî Birlik Komitesi tarafından, ailesi ile birlikte sürgüne gönderilen Alparslan Türkeş kısa zamanda Hindistan'a uyum sağladı. Türkiye Büyükelçiliği'ndeki çalışma arkadaşlarıyla dostça ilişkiler kurdu. Daha sonra yabancı diplomatlarla temasa geçti. Çocuklarını okula yerleştirecek, araba alacak, ardından da dünyanın dört bir yanına dağıtılan öteki arkadaşlarıyla temasa geçecekti.

Türkeş, Hindistan yaşantısının ilk aylarını şöyle anlatıyordu:

"Hindistan'daki görevim, Büyükelçilik Müşaviri idi. Sefaret'te benim için özel, güzel, geniş bir oda tahsis edilmişti. Çalışma masam, gayet mükellefti. Koltuklar, kanapeler herşey vardı. Fakat, görevim yoktu. İşim yoktu... Bana, bir iş vermiyorlardı. Bir iş yaptığım yoktu.

Hindistan'a geldiğimi duyan yabancı diplomatlar, benimle görüşebilmek için adeta sıraya girdiler. Büyükelçiler ve askerî ataşeler özel ilgi gösteriyorlardı.

Usûldenmiş, daha sonra kartvizit bastırıp, tüm ülkelerin Yeni Delhi'deki temsilciliklerine göndererek adeta ben geldim, mesajı verdim. Bu kart dağıtımından sonra ziyaretçilerim daha da arttı.

Federal Almanya Askerî Ataşesi Herr Hoşnu'yu Türkiye'den tanıyordum. Ankara'dan, buraya atanmış. Bana çok yakınlık gösterdi. Hemen bizi, evlerine yemeğe çağırdı, gittik. Misafir odalarına girdiğimde bir de baktım ki; Türkiye'de bulunduğu süre içinde bizim Anadolu kasabalarından merkep semerleri toplamış. Ama hepsi tertemiz, yırtığı filan yok. Bunları, merkeplere takılan başlıklarla süslemiş.

Alman Ataşemiliteri Herr Hoşnu, Anadolu işi semerlerini şöminenin önüne yerleştirmişti. İçki bardağını alan, semerlerin üstüne oturup, ocağın önünde birbirleriyle sohbet ediyordu.

Kısa bir süre sonra Hindistan'ın Ankara Büyükelçisi Bay Atar da Yeni Delhi'ye döndü. Kendisi ile Ankara'da tanışmıştık. Samimiyetimiz vardı. Hemen beni ziyaret etti. Başbakan Nehru'dan bir mesaj getirdi. Nehru'nun, benimle görüşmek istediğini söyledi."

NEHRU'NUN DAVETİ

"Nehru, görüşmenin ötesinde, yemek daveti yapıyordu. Haber geldikten bir gün sonra eşimi, büyük kızımı ve oğlumu alıp, Başbakan'ın konutuna gittik.

Başbakan'ın yanında, o tarihte Milli Eğitim Bakanlığı yapan kızı Mrs. İndira Gandi de bulunuyordu. Baba-kız'la tanıştık. Bize çok kibar davrandılar. 27 Mayıs'ta uyguladığımız siyaseti beğendiklerini söyledi. İsabetli işler yaptınız, dedi. 'Keşke görevde kalsaydınız, Türkiye için daha yararlı olurdu', *diyerek sözlerini sürdürdü.*

Nehru, ülke yönetiminde yaptıklarını ve yapmak istediklerini anlattı. Hindistan ile Türkiye arasında benzerlikler olduğunu ifade etti.

Türkiye ile Hindistan mukayesesi yaptı. Çünkü o tarihte bizim nüfusumuz 35 milyon kadar, onlarınki ise 600 milyondu. Bu hususa da dikkati çekti. Bunları anlatırken, kendi problemlerinin çok büyük olduğunu belirtmek istiyordu."

ZİNDANDA KUTLAMA

"Nehru, 'pancıyak' a*dını verdikleri köy teşkilâtını anlattı. Köyleri kalkındırmak için yaptıklarını sıraladı. Kendi yazmış olduğu İngilizce eserlerini bana hediye etti. Sonra okudum, hepsinden çok yararlandım. Çok güzel konuları incelemiş, yaşamış ve yazmış.*

Başbakan Nehru'nun 13 yılı Hindistan zindanlarında geçmiş. Dehradun şehrindeki meşhur bir İngiliz zindanında geçmiş ömrü. Kendisi zindanda iken, Atatürk, Dumlupınar zaferini kazanmış. Yunan kuvvetlerini denize dökmüş.

Nehru, Atatürk'ün başarısını duydukları zaman hapishanede bayram ettiklerini anlattı. Türkiye'nin, Asyalı bir millet olarak, İngiliz sömürgeciliğine ilk darbeyi vuran ülke olduğu için, zindanda kutladıklarını anlattı.

Nehru ve hapisteki arkadaşları, cezaevi bahçesinde toplanıp, çalı-

çırpı ve odunla ateş yakıp, etrafında şarkılar ve bağımsızlık türküleri söylemişler. Tüm bunları, bizzat Nehru'nun ağzından dinledim. Bu anılarını, kitaplarından da okudum."

ALMAN DOKTORUN TAVSİYESİ

"Zorakî Diplomat" Alparslan Türkeş, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de kırmızı pasaportla dolaşıyordu, fakat Hint fakirlerinin elinden bir türlü kurtulamıyordu. Bir defa onları bahşişe alıştırmıştı. Büyükelçilikle ev arasında gidip gelirken dilenciler adeta cebindeki paraya ortak oluyorlardı.

Türkeş, her bölümü birbirinden ilginç Hindistan anılarını şöyle sürdürüyordu:

"Komşumuz, çene cerrahı bir Alman vardı. Hanımı da Tibet uzmanı, Tibetolog imiş. Hanımefendi Tibetçe'yi okuyor, yazıyor ve konuşuyordu. Doktorun adı Şrayner. Kendisine, yolda karşılaştığım dilencilerden söz ettim. Beni görünce, önüme nasıl dizildiklerini anlattım. Yanlış yaptığımı söyledi. 'O adamları gördün mü, görmemiş gibi davran, başını semaya kaldırıp, dimdik yürü', *dedi. Doktorun tavsiyelerine uydum."*

ÇOCUKLARA OKUL

"Eve yerleştik, ama çocukların okul işi halledilmemişti. Bakıyorum beşi de bir odaya toplanıyor hergün birarada civciv gibi günlerini geçiriyordu. Ülkenin yabancısı olduğumuz için bir yerlere de gidemiyorduk.

Daha sonra, iki büyük kızımı, Delhi Üniversitesi'ne yazdırmak istedim. Gidip, Rektör'le tanıştım. Mr. Beyt isimli bir zat. Beni çok iyi karşıladı. Türk olduğumu öğrenince, çok itibar etti. Ardından, şunları söyledi:

'Benim köküm de Türk. Ailem, Buhara'dan geldi. Hattâ soyadım, Türkçe *'bey'* kelimesinden kaynaklanıyor. Yalnız, kızlarınızı buraya almayı uygun bulmuyorum. Çünkü bunlar, genç ve güzel kızlar. Hindular'da, beyazlara karşı bir kompleks var. Rahatsız ederler.'

* * *

Rektör Mr. Beyt'in tavsiyesi üzerine iki büyük kızımı Mirande House College'e kaydettirdim. Burada sadece kız öğrenciler öğrenim görüyormuş. Okul müdiresi çok ilgi gösterdi, büyük kızım felsefe, küçük kızım da kimya bölümüne kaydoldu.

Sıra, öteki üç çocuğuma gelmişti. Üç numaralı kızım Çağrı'yı

(Sevenbige), Bahçe Lisesi'ne yazdırdım. Öğrenciler bu okulda, açık havada ve ağaçların altında öğrenim görüyordu.

Küçük kızım Selcen ile oğlum Tuğrul'u ise katolik okuluna kaydettirdim. Tuğrul 7 yaşına gelince, kız okulundan çıkardılar. Katolikler, çok tutucu olduklarından, kız öğrenciler arasında, 7 yaşına basan delikanlımı barındırmak istemediler. Bu arada Selcen de, o okuldan mezun oldu.

Çocukların okul derdi bir türlü bitmedi. İki küçük kızımızı daha sonra Simra şehrine götürüp, orada İngilizce eğitim yapan Okland House adındaki bir başka okula kaydettirdik.

Okul, yatılı idi. İngilizce'nin yanı sıra Fransızca dersi de veriyor, arzu eden çocuklara müzik aletleri kullanması öğretiliyordu. Bu arada tüm öğrenciler her sabah okul içinde bulunan kiliseye götürülüyormuş. 'Müslüman çocukları, bu uygulamanın dışında tutamayız' *dediler, kabul ettik. Çünkü, başka imkânımız yoktu.*

Oğlum Tuğrul'a ise bir Hint okulu bulduk. O da, kısa zamanda Hintçe öğrendi, hatta konuşmaya başladı. Tuğrul, daha sonra bize tercümanlık yapacaktı.

Hindistan'da en ucuz şey, insan gücüydü. Evlerde, iş görmek için pekçok kişi kapımızı çalıyordu. Bu arada Hintli bir uşak tuttuk. Çok ucuz bir maaşla çalışıyorlardı. Yani, bir ev kirasının onda biri fiyatına."

ASKERÎ ATAŞE GİBİ ÇALIŞTIM

"Daha önce de söylediğim gibi Sefaret'te hiç işim yoktu. Boşuboşuna oturuyordum. Daha sonra kendi kendime bir iş icad ettim. Sefaret'te Ataşemiliter'lik yapmaya başladım. O tarihte, bizim ateşemiliterimiz yoktu.

Bu görevi kendi başıma üstlendim, Sefir Bey de memnun oldu. O tarihte Kızıl Çin, Tibet'i işgal etmişti. Bu konuda özel istihbaratlar yaptım, raporlar hazırladım, Ankara'ya gönderdik.

Ayrıca, Hindistan'ın askerî gücü, askerî kuvvetlerinin yerleşim yerleri, tümenleri, kolorduları, hatta komutanları konusunda, ikibin sayfayı bulan bir rapor hazırladım.

İngiliz ve Alman Ataşemiliterlerinden, bölgenin güvenlik sorunları konusunda çok ilginç bilgiler aldım ve bunları da raporuma ekledim. Tabii, Sefir Bey'in çok hoşuna gitti."

"BOŞLUKTA KALMIŞTIM"

"Hindistan'a gönderildiğim zaman 43 yaşındaydım. Genç yaşta emekli edilmiştim. Bir işim yoktu. Çok canım sıkılıyordu. Askerlikten geldim. Bütün hayatım hareketli geçti. Eğitim, manevra, tâlim ve tatbikat...

Birden emekli edilmişiniz. Hindistan Büyükelçiliği'ne Müşavir olarak atanmışınız, ama hiçbir görevimiz yok. Ona rağmen sabah mesai saatlerinde çıkıyorum, muntazaman, Büyükelçiliğe gidiyorum.

Maaşım, Hint parası olarak 700 rupi idi. Hatırımda kaldığı kadarıyla 200-250 rupi ev kirası veriyordum. Yani, maaşımın üçte biri ev kirasına gidiyordu. Ankara'daki evimizi kapatıp, gelmiştik. Annem ise, Adana'daki ağabeylerimin yanına gitmişti. Ben, getirmek istemiştim; fakat oğlum ben oralarda ölür kalırım, beni gayrimüslim mezarlığına gömersiniz, buna razı olamam, onun için ben burada kalacağım, demişti."

"KAYMAKLI MAKARNA"

"Bir süre sonra araba ihtiyacı belirdi. Benden başka her diplomatın otomobili vardı. Chevrolet acentasına gidip, sipariş verdik, 3-4 ay sonra gelir, dediler. Param kafi gelmedi, yine Sefir Bey'den borç aldım.

Bu arada, öteki ülkelerin askerî ataşeleri ile tanıştık. İtalya Sefiri çok ilgi gösterdi, birkaç defa yemeğe davet etti. Onun sayesinde, İtalyanlar'ın makarna çeşitlerini öğrendim. Çok da güzel yapıyorlar makarnayı.

Ispanaklı var, bilmem efendime söyleyeyim peynirlisi var, kaymaklısı, fındıklısı, fıstıklısı var. Güzel dostluklarımız oldu böyle.

Günler bu şekilde geçerken düşündüm, taşındım, boş oturmaktansa, kendime bir icad edeyim, dedim. Askerim, kurmay subayım. Kızıl Çin, o saralarda Tibet'i işgal etmiş. Birmanya var, Hindistan'a komşu. Hindistan'ın yanı sıra Birmanya ve Endonezya'da da ataşemiliterimiz yok. Endonezya'nın ve Seylan'ın askerî istihbaratını yapayım diyerek, başladım çalışmaya."

MEKTUPLARINI SANSÜRDEN KAÇIRIYOR

Türkeş, 19 Kasım 1960 tarihinde ülkeden adeta sınırdışı edilirken eline bir kırmızı pasaport, cebine de bir miktar para verilmişti. Eşi ve çocukları da yanındaydı. Hindistan'da, göstermelik bir de makamı vardı. Ama, Türkiye'ye dönüşü yasaktı. Bu arada, Hindistan'daki yaşantısına herhangi bir kısıtlama getirilmemişti. İşsiz oturarak, belirli bir maaş alacaktı. Fakat, ağzını tutması da isteniyordu.

Hindistan içinde özgürce gezebilir, hattâ imkânı varsa, Türkiye dışında, dünyanın tüm ülkelerine gidebilirdi. Özgürlüğünde, sadece Türkiye'ye yönelik kısıtlama vardı. Gönderdiği mektuplar Türkiye'ye girişte kontrol ediliyor; ülkeden, adına yollanan mektuplar da uçağa konulmadan önce Sansür Dairesi'ne uğratılıyordu.

1961-62, hattâ 63'de Türkeş, Türkiye'yi yönetenlere göre *"potansiyel tehlike"* idi. İşte bu nedenle, kendisi Hindistan'da da yaşasa, tüm hareketleri ve temas halinde bulunduğu kişiler, kontrol altında tutulmalıydı.

Türkeş, tüm bu önlemlerin farkındaydı. Oyunu kuralına göre oynamak için *"uyanık"* davranıyor ve tedbirini ona göre alıyordu. Bakalım, bu önlemler nelerdi, kendisinden dinleyelim:

"Sadece Türkiye'de değil, Hindistan'da da bütün haberleşmenin kontrolda tutulduğunu farkettim. Mektuplarım açılıyor, telefonlarım dinleniyor, ayrıca istihbarat görevlileri, şu veya bu şekilde vesile yaratarak, benimle dostluk kurup, yemeğe davet ediyorlardı. Bana çengel atanlar, Türkiye ve Ortadoğu konusunda sorular yöneltiyorlardı.

Oysa, ben de bu sohbetler anında onlardan bilgi alıp, bunu rapor

haline dönüştürüyordum. Büyükelçimiz, bu konularda benimle daima temas halindeydi. Raporların, benim tarafımdan yazıldığını bizim Hariciye yöneticileri de biliyor, onlardan memnuniyet haberleri geliyordu.

Bu arada Büyükelçimiz Necdet Kent, daima fikrimi soruyor, açtığı konuları nasıl halledeceğimizi öğrenmek istiyordu. Ayrıca Hindistan'ın muhalif bölgesine gidiyor, oralardan da haber topluyordum. Hintli istihbaratçılar peşimdeydi ama benden, işe yarar birşey alamıyorlardı. Oysa ben Keşmir, Ağra ve Caypur'a gidip, Himalaya bögesindeki serin yerlerde hem ailece dinleniyor, hem de ilginç bilgiler topluyordum."

"ÖZEL KANALLARIM"

"Türkiye ile haberleşmemi, özel kanallarla sağlıyordum. Mektuplarımın çoğu şifreliydi. Beyrut'ta, MİT'te görevli bir arkadaşım vardı. Mektuplarımı ona gönderir, Türkiye'ye ulaştırmasını rica ederdim. Bu, benim için en güvenli haberleşme yoluydu. Yine Beyrut'ta, bir de gazeteci arkadaşım vardı. Bir kısım mektuplarımı ise ona yollardım. Bu arkadaşım da, mektuplarımı sansüre uğratmadan, yerine ulaştırırdı.

Ayrıca Kıbrıs Lefkoşe'de, Atina'da arkadaşlarım da vardı. Mektuplarımı takma isimle yazıp, Kıbrıs'a gönderirdim, oradan da Türkiye'ye postalanırdı. İfadelerim, kurgu filmlerde konuşulan sözler gibiydi. Ama okuyan, ne söylemek istediğimi anlardı.

Kıbrıs'ın yanı sıra Yunanistan, İtalya ve Almanya üzerinden de mektuplar gönderirdim. Çoğu mektuplar, merhume eşimin adıyla gider, ismi, Muzaffer Katırcıoğlu şeklinde yazılırdı. Sansürden korunmak için eşimin kızlık soyadını kullanırdık.

Bu arada Pan American Havayolan'nın bazı personeli de bana kuryelik yapardı. Türkiye'ye göndereceğim mektupları onlara elden verirdim, bir kazaya uğramadan İstanbul'a ulaşırdı.

Yeşilköy Havaalanı'nda, uçak personelinden alıp, yerine ulaştıracak arkadaşlarım vardı. Bu yol, çok sağlıklıydı.

Bu haberleşmeler sayesinde, Türkiye'de olup bitenleri birinci elden öğrenebiliyor, tavrımı ona göre belirliyordum."

TÜRKEŞ'TEN, 14'LERE MESAJ

Alparslan Türkeş, Hindistan sürgününün birinci yılında, 13 kader arkadaşına gönderdiği yeni yıl mesajında ise onlara moral verecekti.

14'ler, yerlerine yerleşip, bulundukları ülkelere uyum sağladıktan sonra, aralarında mektuplaşmaya da geçeceklerdi. Lider konumundaki Türkeş, yeni yıl münasebetiyle 1962'de, 14'lere hitaben ilk bildirisini yayınlıyordu.

Türkeş'in bildirisi aynen şöyleydi:

* * *

"Tarihî Ondörtler!.. Sevgili Arkadaşlarım!..

Bir kerre daha yeni yıl bizi sürgünde buldu... 1962 yılını da gurbet ellerde karşılamış bulunmaktayız. Fakat, sevgili yurdumuz, erişilmez güzellikleri ve hâtıraları ile gönlümüzde yaşamaktadır. Bütün varlığımızla kendisine derinden bağlı olduğumuz milletimizin sevgisi, kalplerimizde yaşatıcı ve aydınlatıcı bir alev olarak bugün, her zamandan daha kuvvetle yanmaktadır.

Arkadaşlar...

Türk milletinin özünden, mutlu bir ülkü için ileri çıkarılmış olan Ondörtler, Türklüğün ümit dünyasını aydınlatan meş'ale olmağa devam etmektedirler.

Bugün milletimiz, iktidar ve menfaat hırsı ile gözü dönmüş politika esnafının cahil ve şuursuz güdümüne terk edilmiş bulunmaktadır. Liyakatsız ve faziletsiz tutumları millet hayatına çok pahalıya oturmuş bulunan yalancı şöhret ve yalancı unvan sahibi sarsak eller, memleket idaresini büsbütün perişan ederek huzursuzluğu artırmaktadır.

Bu durumda, Ondörtler olarak her zamandan daha çok birlik ve beraberlik halinde olmaklığımızın önemi artmaktadır. Ondörtler'e karşı halkın beslediği derin sevgi ve saygıyı gördükçe büsbütün kızan ve şaşkına dönen politika bezirgânları ve eski düşmanlarımız, bu varlığı ortadan kaldırmak için didinmekte ve çareler aramaktadır.

Kasım ayı içinde bazı parti liderleri ile yakın adamları arasında üç gün üst üste yapılan gizli, müşterek toplantıların konusunu bu teşkil etmiştir. Neticede oybirliği ile Ondörtler'i yıkmaya ve bu hususta tam bir işbirliği halinde bulunmaya karar vermişlerdir. Bu kararın alınmasından bir hafta sonra, ilk hücum olarak, Madanoğlu'nun 17 Kasım 1960 yılında aleyhimizde yaptığı yalan ve iftira dolu alçakça beyanat gazetelerde yayınlanmıştır. O günden beri beyanat, çeşitli vilâyet gazetelerinde tekrar tekrar basılarak yayınlanmaktadır.

Dıştan kullanılacak zor tedbirleri ile ezmeye çalışmanın bizi

daha çok kuvvetlendireceğini düşünerek daha sinsi ve daha tesirli tedbirlere başvurmuşlar ve vurmağa devam edeceklerdir. Bu tedbirler de bizi birbirimiz aleyhine çevirerek içten çökertip yıkmak yollarıdır. Böyle fesat tedbirleri ile 27 Mayıs Millî Birlik Komitesi'ni nasıl yıktıklarını hepimiz biliyoruz. Şimdi bunu 13 Kasımcılar'dan da birçokları anlamış bulunuyorlar. Fakat çok geç ve faydasız...

Kullanılan metod açık ve bellidir. Bu da bizi, birbirimize düşman edecek şekilde ve tarzda yalan dedikodular yaymak metodudur.

Böyle fesat oyunlarına karşı korunmak için yeni yılın eşiğinde Ondörtler olarak hepimiz aşağıdaki prensipleri benimsemeli ve birbirimizle münasebetlerimizi bunlara göre ayarlamalıyız:

1. a) Ondörtler birbirlerine karşı körü körüne itimad ve güven beslerler.

b) Birbirleri hakkında duydukları haberleri, herşeyden önce ilgili arkadaşlarına bildirerek kendilerini aydınlatmasını isterler ve ondan sonra bu gibi haberler üzerinde mütalea yürütürler.

c) 1 Ocak 1962 tarihinden önce, Ondörtler arasında geçen sözler, münakaşalar ve işitilmiş olan dedikodular unutulmuş olup, bir daha arkadaşlar arasında bunlar üzerinde konuşma ve yazışma yapılmaz.

d) Ondörtler'e dahil bulunan kimseler, çok şerefli ve faziletli insanlar olup, onların gereksiz bir hareket yapacağı kabul edilmez ve düşünülmez.

e) İnsan olarak, herkesin tabiatı ve itiyatları diğerlerinden farklıdır. Bize kusurlu görünen taraflarını da hoş görerek arkadaşlarımızı bağrımıza basarız.

f) Ondörtler'den olmayan kimselere, kendi arkadaşlarımızdan herhangi biri aleyhinde söz söylenmez, tenkid yapılmaz.

Arkadaşlar!... Bu basit prensiplere sıkı sıkıya sarılmalıyız. Şimdiye kadar gelmiş geçmiş dargınlıklarımızı birer birer inceledim. Hemen hepsi de küçük dedikodular ve alınganlıklardır.

2. Evvelce bildirildiği gibi, her arkadaş Şubat ayından itibaren harekete hazır olacak şekilde malî durumunu ayarlamalıdır. Mart ayı içinde veya Nisan'da yurda dönmekliğimiz çok muhtemeldir. Olaylar, bizim tahminimizden daha hızlı olarak gelişmektedir.

13 Kasımcılar ve eski arkadaşlarımız, bugün bizlere yaklaşmak istemektedirler. Bunlara karşı bizi herhangi bir şekilde sorumluluk altına sokacak şekilde hareket etmekten sakınmalı ve fakat kendilerine karşı kin ve garaz da gösterilmemelidir. Prensibimiz, 'her varlıktan, geçmişteki hatasını affederek millet hizmetinde faydalanmak' *olmalıdır.*

3. Sevgili Arkadaşlarım!.. Ondörtler, tarihî bir varlık olarak millet hayatında yer almış büyük olayların tesiri ile birbirine kaynamış, kenetlemiş bir kitledir. Bu birliğin hiçbir sebeple gölgelenmesine meydan verilmemelidir. Dışardan bize ulaştırılacak her haber ve havadisin üzerinde titizlikle durarak kaynağı ve hedefi tayin edilmeğe çalışmalıdır.

İstikbâl, Türk milleti için ve Ondörtler için büyük günler ve büyük ümitlerle doludur. Dâvamız, kutsal ve şerefli bir dâvadır. Bu dâvayı, zafere ulaştırma yolunda giriştiğimiz mücadelenin birinci safhasında, kendi bayrağımızın altında bulunan bir kısım hainler tarafından ihanete uğradık. Fakat mağlubiyeti kabul etmedik ve teslim olmadık.

Birinci safhadan ağır yaralar alarak çıktık. Lâkin uğruna baş koyduğumuz ülkü için mücadeleden vazgeçmedik ve yılmadık... İçimiz daima 27 Mayıs Ruhu ile dolu olarak bu yolda sonuna kadar yürümeğe devam edeceğiz.

1962 yılına bu inanç ve azimle girmiş bulunan tarihî Ondörtler!.. Sevgili arkadaşlarım!.. Yeni yılın kutlu olmasını, hepimize ve milletimize uğur ve esenlikler getirmesini dilerim. Selâm ve sevgiler.

Alparslan Türkeş"

TÜRKEŞ'TEN SOYUYÜCE'YE MEKTUP

Hindistan'da sürgün bulunan Alparslan Türkeş, kendisi gibi emekli ve sürgün edilen Şefik Soyuyüce'ye 11 Ocak 1962 tarihinde yazdığı mektupta ise, arkadaşları arasındaki anlaşmazlıkları dile getiriyor, bazı haberleri de yalanlıyordu.

İşte, Türkeş'in mektubu:

* * *

11 Ocak 1962

"Sevgili Kardeşim Şefik,

27 Aralık 1961 tarihli mektubunu bugün aldım. Sana hemen

cevap veriyorum. Dün sana yeni yıl kutlama mesajımı postalamıştım. Orada birçok hususlara temas edilmiştir. Şimdi de senin bu son yazdığın mektup muhteviyatı hakkında, gayet özet olarak fikirlerimi belirteceğim.

Bundan önceki mektubunun benim tarafımdan yanlış yorumlandığı hakkındaki ifadelerinizi ve o mektubunuz için yaptığınız izah ve yorumları memnuniyetle aynen kabul ediyorum. Beni bu şekilde aydınlattığın için de çok teşekkürler ederim. Ancak, satırlarınız arasında, yer yer yapmış olduğunuz târiz ve iğmâlara itibar etmeseydin, çok daha isabetli olurdu... Her ne ise, onları da arkadaşlığımızın kudsiyeti dolayısıyla cevapsız bırakıyorum.

Burada yanlış bildiğiniz bazı hususlara dokunmayı faydalı sayıyorum. Aziz kardeşim, ben kimse ile şeflik yarışmasına girişmiş değilim. Eğer böyle bir yarışma varsa, buna sebep olan ve bunu açan da ben değilim. Ne size karşı, ne de başka bir arkadaşımıza karşı infialim yoktur. Evvelki mektubumda işaret ettiğim gibi, herkes için sadece iyi niyetlerim vardır. Bunun aksini hiç kimse iddia edemez ve isbat edemez.

Brüksel'de yaptığımız üçlü toplantıda, 'Karan ve Şefik'in gerektiği zaman ipini keseriz' *diye ne bir ifadede bulundum, ne de bu manâya gelebilecek sözler söyledim. Bunu size en mukaddes şeyler üzerine yemin ederek temin ederim. Ben daima birlik ve beraberliğimizin korunması üzerinde ısrar ettim. Orada yapılan görüşmeler daha ziyade başkanlık mevzuunda oldu. Sana bu hususta gizli kaydı ile bazı şeyler bildirmeği faydalı görüyorum. Fakat artık bu meseleleri kapamak lâzım. Bunu seni tatmin için yazacağım.*

Orada bana, Kabibay ve Erkanlı tarafından bir triyomvira teşkil etmekliğimiz teklif edildi. Ben bunu kabul etmedim. Tarihte hiçbir triyomviranın hayır getirmediğini söyleyerek, en son Osmanlı tarihinde Talât, Cemal ve Enver Paşalar'ın teşkil ettikleri triyomviranın nelere mâl olduğunu anlatmaya çalıştım. Konuşmalarımız hep bu konu etrafında cereyan etti.

Aslan Humbaracı meselesine gelince; bu herif 'Orta-Doğu'nun Çilesi' *adlı İngilizce kitabını birçok arkadaşlara yolladığı gibi bana da gönderdi. Arkasından 27 Mayıs'ın yıldönümünde tebrik telgrafları, daha sonra Sami Küçük'e yazdığı mektup ve telgrafların suretlerini, ayrıca Roma'da Kızıloğlu ile yaptığı görüşmenin yazılı suretlerini göndererek Hindistan'a benimle görüşmek üzere geleceğini bildirdi. Kabul etmedim. Avrupa'ya gelince de benimle görüşmek istedi, fakat görüşmedim. Kendisini ne gördüm ne de konuştum.*

Fakat bu işde Kızıloğlu'nun tertipleri bulunduğu da muhakkaktır. Çünki bu adamla daha önce yaptığı görüşmelerle, kendisini tekrar nasıl Türk vatandaşlığına kabul ettirebileceği üzerinde tavsiyeler yapan ve onunla işbirliğinde bulunan Kızıloğlu'dur. Belki de bu adam, onun tâlimatı ile bizim peşimize düşürülmüştür.

Bir kısım arkadaşlarımızın, 13 Kasım'cılara karşı bir gün harekete geçecekleri gibi sözlere gelince; böyle bir hareketi arkadaşlarımız aslâ kabul etmediler. Bu gibi iddialar, 13 Kasım'cıların kendilerini haklı göstermek için uydurdukları hikâyelerdir.

Benim Etlik'teki 5.nci Bölüğe gittiğim hakkındaki sözler baştan başa yalan ve iftiradır. Orada böyle bir Bl., bulunduğundan ilk defa sizin mektubunuzu okuduktan sonra haberdar oldum. Bunun üzerine başka bir şey yazmayı lüzumsuz sayıyorum. Görüyorsunuz ki, evvelki mektubumda da işaret ettiğim gibi hep asılsız, uydurma şeylere, hiçbir inceleme ve araştırma yapmadan inanıyor ve birbirimizi haksız ithamlarla bombardıman ediyoruz. Bu bilgiyi, şayet bir de bana sorarak hakikat olup olmadığını bildirmekliğimi isteseydiniz, o kadar kırıcı şeyler yazmaya lüzum kalmazdı. Komite'de dâva ile ilgili hususları açıklamadığım yolundaki sözleriniz de yanlıştır. Pekçok defalar bu konuları teferruatı ile Komite'de açıkladım. Boşta kalan kitlenin avından bahsetmeniz çok lüzumsuz. Bu tâbiri daima 13 Kasım'cılar bize karşı kullanmışlardır. Tamamıyla asılsızdır.

Alparslan Türkeş"

TÜRKEŞ'TEN BAYKAL'A ÖNERİ: "TÜRKİYE'YE DÖNÜN!.."

Türkeş, Hindistan'daki sürgün yıllarında 14'lere mensup öteki arkadaşlarıyla birlik ve beraberliği sağlamak için yoğun bir çabanın içindeydi. Onlara sürekli olarak gönderdiği mektuplarda dedikodulara kulak asmamalarını istiyor, bu arada bazılarının ansızın Türkiye'ye dönmelerini arzuluyordu.

Türkeş'in, sevdiği ve güvendiği arkadaşı Rıfat Baykal'a hitaben 1962 yılının Ocak ayında yazdığı mektup ilginç bilgileri içeriyordu. Şimdi, o mektubun satırlarında birlikte gezinelim:

* * *

"Sevgili Kardeşim Baykal,

Gayet güzel ve mertçe kaleme alınmış olan 15/Ocak/1962 tarihli mektubunu aldım. Bu mektup belki serttir, fakat birçoklarımız bunu

değil, bundan daha çok sertini bile bakketmiştir. Yazdığın hususlar gayet doğrudur. Hepsini istisnasız uygun bulur ve katılırım.

Üçlü Karargâh meselesinden hiç bilgim yoktur. Böyle birşey teşkil edenler bize bilgi vermeye lüzum görmemişler demektir. Bu bir emr-i-vâkidir. Kabul edilmemesi gerektir.

Memlekete dönmek için artık daha fazla beklemeye lüzum yoktur. Fakat malûm kişilerden müşterek ve samimi işbirliği ummak maalesef boşunadır. Fakat kaabil olduğu kadar birlik ve beraberliği sağlamaya çalışacağız. Fakat bu, hep bizlerin fedakârlığı ile oluyor. Ve daima emr-i vâkilerle karşılaşıyoruz.

Dönmekliğimiz meselesine gelince; hep beraber Şubat ayı içinde istifa etmeli ve kanunî müddet olan bir ay beklendikten sonra Mart içinde yine hep beraber Türkiye'ye dönmeliyiz. Veya daha acele gitmek istendiği takdirde, Şubat ayının onbeş veya onaltısında aniden gitmeli ve emr-i vâki yapmalıyız. Bu işi uzatmaya ve ortalığı dallandırıp budaklandırmaya gelmez. Anî olarak karar vermeli ve sür'atle icra etmeliyiz.

Avrupa'dan döndüğümden beri Kabibay, Erkanlı ve Solmazer'den hemen hiç haber alamadım. Fakat diğer arkadaşlardan durumu öğreniyorum. Hep birden anî olarak gitmek için müşterek bir karara varmanın mümkün olabileceğini sanmıyorum. Bu takdirde Şubat ortası veya Mart başında Sen, Mustafa Kaplan, Esin ve Özdağ'ın yurda girmenizde faydalar görmekteyim. Arkanızdan sizin bana bildireceğiniz tavsiyeye göre de ben gelirim. Ben her an harekete hazırım. Arabamı çoktan sattım. Diğer eşyamızı da satılığa çıkardım. Onbeş güne kadar her şeyi elden çıkararak, hafif bir duruma gireceğiz.

Bence eski karargâh muteberdir ve gayet yararlı çalışmalar yapmıştır. Yine bu arkadaşlarımız faaliyete devam etmelidirler. Çünkü, kendilerini görevden alıkoyan bir Genel Kurul kararı yoktur. Birkaç kişinin arzusu ile de hareket olamaz.

Sana çok selâmlar ederek hasret ve sevgi ile gözlerinden öperim. Bu mektubun suretleri Kaplan, Esin ve Özdağ'a gönderilecektir.

Alparslan Türkeş"

TÜRKEŞ: "TÜRKİYECİLİK FİKRİNİ SAVUNUYORUM"

Alparslan Türkeş'in Hindistan'da bulunduğu sürece 14'lerde yoğun bir mektup trafiği vardı. Bunlar, klâsik mektuplar olmayıp, arkadaşlar arasındaki anlaşmazlıkları gidermeye yönelik, uzlaşmacı ifadeler taşıyan birer belgeydi. Türkeş bu mektuplarında zaman zaman

bazı konulara açıklık getiriyor, yorumlar yapıyor ve muhatabına tarihî bilgiler de aktarmaya çalışıyordu. Bunlardan en ilginci 24 Ocak 1962 tarihini taşıyan ve Orhan Erkanlı'ya hitaben kaleme alınmış mektuptur. Şimdi birlikte bu mektubu okumaya başlayalım:

* * *

Yeni Delhi
24 Ocak, 1962

"Sevgili Kardeşim Erkanlı,

Mektuplarını aldım. Sağlık haberlerinize ailece çok memnun olduk. Sarper'e yazdığın mektubu da uygun buldum. Bakalım ne cevap verecekler..? İkinci mektubunu aldığım gün hemen Rıfat'a ve diğer bazı arkadaşlara, her çeşit münferit hareketten sakınmalarını rica eden bir mektup gönderdim. Hepsine de, sizin yazılarınıza gelecek cevabın beklenilmesini ve ondan sonra tâkip edilecek hareket tarzını yine müştereken tesbit edeceğimizi yazdım. Tek başlarına bir işe girişeceklerini tahmin etmiyorum. Yalnız yapılan işlerden devamlı olarak her arkadaşı haberdar etmenin fayda sağlıyacağı da âşikardır. Senin gayet güzel ifade ettiğin gibi herkes 1/14 olduğunu unutmadan faaliyette bulunursa, muvaffakiyet nisbetinin yükseleceği tabiidir.

Hakkımda Fâzıl ve Muzaffer'e yazdığından bahsettiğin şeyler, ve şahsım için beyan ettiğin ümitsizlik üzerinde durmıyacağım. Bunlar 1961'de kaldığı 1962'ye intikâl etmediği için geçiyorum.

İkinci mektubunda beyan ettiğin doktrinimiz, gayet güzel ifade edilmiştir. Tamamiyle bizim fikrimizi aksettirmektedir. Mustafa Kaplan'ın geçenlerde yazıp gönderdiği 6 sayfalık yazıda da bu husus etraflı ve güzel olarak anlatılmıştır.

Memlekette zümre ve gruplar, birbirleri ile adeta ölüm dirim savaşına girişmişlerdir. Hiçbir tarafta müsamaha, hoş görürlük ve hürmet duyguları göze çarpmamaktadır. Bu, komünistlerin istediğinden daha mükemmel bir durumdur. Çünki komünistler, zümre, grup ve partiler arasındaki nefret ve düşmanlığı azami dereceye çıkarmayı ve kendilerine karşı olan kuvvetleri birbirleri ile boğuşturarak yok ettirmeyi ve böylece iktidarı almayı gaye ve metod edinmişlerdir. Bu mücadelede bizim acele ederek taraflardan birinin safında erken bir şekilde taraf tutmamaklığımızın önemi büyüktür.

Bahsettiğin Turancılık, Komünizm ve Gericilikle ilgili bazı şeyleri açıklamakta fayda görmekteyim. Türk fikir hareketleri tarihine göz atılacak olunursa, başlıca şu cereyanlar görülür:

*a. **İslâmcılık ve İslâm Birliği Fikri;** Çok eskiden beri tâkip edilmiş ve tahâkkuk ettirilmeğe çalışılmış olan bir fikirdir. En son İttihatçı triyomviraya dahil bulunan Talât Paşa ve Enver Paşa (ayni zamanda Turancı) ayrıca Sadrazam Sait Halim Paşa ve daha birçokları bu fikre taraftardılar.*

*b. **Osmanlıcılık Fikri;** İttihatçılar'dan Cemal Paşa bu fikri benimseyenlerin başında idi. Osmanlıcılık, İmparatorluk içinde bulunan Arap, Arnavut, Rum, Ermeni, Bulgar herkesi bir millet haline getirme ve böylece Osmanoğlu Hanedanı'nın etrafında bir Osmanlı Milleti yaratarak İmparatorluğun mülkî bütünlüğünü muhafaza etmeyi hedef edinmişti. Bu hayâl, Tanzimatçılar tarafından ortaya atılmıştı.*

*c. **Türkçülük, Turancılık ve Pan Türkizim Fikri;** Türk'ten başka milletlerin bize katılmasındaki imkânsızlığı gören Türk aydınlarının, Türklerin birleştirilmesini uygun bir hâl tarzı kabul etmelerinden meydana gelen Türkçülük, Turancılık ve Pan Türkizim (ki bunların hepsi de birbirinden farklı terimlerdir) gibi fikir cereyanları vardır. Bunu benimseyenler arasında Ali Süavi, Şair Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Enver Paşa gibi şahsiyetler göze çarpar.*

*ç. **Türkiyecilik Fikri;** Bu fikir, Birinci Cihan Harbi sonunda ortaya çıkmış olup, başta Atatürk olmak üzere bir çok Türk aydınları tarafından benimsenmiş ve uygulanmış olan fikirdir. Bizim de benimsediğimiz fikir budur. Türklüğün yegâne varlığı olan Türkiye'yi her çeşit macera ve riskten koruyarak modern uygarlığa ulaştırmak gayesini güder. Türkiye dışında bulunan Türkler hakkında iyi temenniler beslemekle beraber onların mukadderatını kendilerine ait bir mes'ele kabul eder. Ancak, Balkanlar'da ve diğer yerlerde bulunan Türklerin anlaşmalar ve kendi iç kanunlarımız gereğince Türkiye'ye göç etmelerini kabul eder ve onları öz kardeş olarak bağrına basar.*

*d. **Anadoluculuk Fikri;** Bu fikir, Türkiye tarihinin başlangıcını 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi'ne dayar ve bu tarihten sonra Anadolu'ya gelmiş olan Türkler'in yerli halkla karışmasından ve İslâmiyet kültürü içinde yoğrulmasından, Orta Asya Türkleri'nden tamamiyle farklı yeni bir Anadolu Milleti meydana geldiğini iddia eder. Bu Anadolu Milleti'nin milliyeti, İslâm esaslarından ayrılmaz bir varlık olarak ileri sürülür ve Rumeli Türkleri bu milletten kabul edilmez. Bunların çoğuna göre Rumeli'den göç etmiş olan Türkler (Atatürk de dahil) Anadolu Milleti'nden değildir. Ve bunlara 'Suyun o bir tarafından' tâbirini kullanırlar.*

Memleket idaresinin tamamıyle Anadolu halkından olan kimselerin elinde olmasını isterler ve göçmen Türklerin ikinci derece görevlerde kullanılmasını arzu ederler. Bunlara göre, Orta Asyalı, Azer-

baycanlı, Kazanlı Türkler ile bir Rus veya İngiliz arasında hiçbir fark yoktur. Hepsini de aynı derece yabancı sayarlar.

Bu bakımdan Turancılar'la aralarında büyük zıddiyet vardır. Bu fikrin baş savunucuları Ali Fuat Başgil, Doçent Nurettin Topçu (Halen AP'den Milletvekili), Profesör Fındıkoğlu gibi kimselerdir. Ali Fuat Başgil'in Cumhurbaşkanı seçilmesi umulduğu günlerde, tanınmış Turancılar'dan Nihâl Atsız, Başgil'in aleyhinde bir broşür yayınlayarak burada Başgil'in takip ettiği fikirleri şiddetle cerh etmiş ve Türkiye'nin başına böyle bir kimsenin Cumhurbaşkanı olarak getirilmemesini istemiştir.

Buraya kadar özet olarak bunları sıraladıktan sonra, şimdi niye Dünya, Hürvatan vesaire, karşılarındaki AP'lilere (Anadolucu bulundukları halde) Turancı ve Irkçı diye hücum etmektedir?

Bu gazeteler ve bunların etrafında toplananlar, karşılarındakilerin önemli bir kuvvet olmadıklarını biliyorlar ve onlardan korkmuyorlar. Onların asıl korkusu Ondörtler'dir. Çünki Ondörtler'in baştan itibaren tâkip ettiği sosyal reform politikası ve imtiyaz tanımama düsturu, yıllardanberi gayrımeşru servetler elde etmiş ve büyük bir imkân ve kudreti (Basın) kontrolları altına almış olan bu mütegallibe insanları çok korkutmuş ve endişeye düşürmüştü.

Bunun neticesi olarak hepimizin bildiği haksız ve alçakca hücuma giriştiler. Bugün ise, memleket işleri çıkmaza girdikçe Silâhlı Kuvvetler ve halk tek ümit olarak başlarını Ondörtler'e çevirdikçe bu adamlar korku ve dehşetten çılgına dönmektedirler. Bir taşla iki kuş vurabilmek amacı ile hem karşılarındakine saldırıyorlar ve hem de bizleri hasımları ile ayni fikirde olarak göstermeye çalışıyorlar. Ellerinde koz diye tuttukları da Turancılık-Irkçılık damgasıdır. Şimdi bütün mesele bu adamların korkularını giderebilmektir. Bunun da mümkün olup olmadığını kestirmek çok güçtür.

İşte Sevgili Kardeşim, karşımızda bulunan önemli problemlerden biri budur. Yeni cunta (Generalleri dışta bırakarak kurulmuş ve halen gizli toplantılar yapıyormuş) da bu gazetelerin tutumundan faydalanmaya çalışarak Silâhlı Kuvvetler içinde hakkımızda beslenen sevgiyi yıkmaya çalışıyormuş. Bu yeni cuntanın en mühim şahsiyetleri Talât, Halim ve Necati imiş. Ayrıca Acuner, Kuytak, Ataklı ve diğer malûm kimseler de bunları kışkırtmaktan geri durmuyorlarmış. Halim bilhassa bana ve sana karşı amansız derecede düşman olduğu gibi onu Ataklı ve Talât da bu hususta takviye ediyorlarmış. Bunun da en mühim sebebi, ikimize bilhassa genç subaylar (havacılar dahil) tarafından açıkca gösterilen sevgi imiş.

Basın, Partiler ve Cunta dahil olmak üzere hepsinin müşterek hedefi bizi parçalamak imiş (son aldığım mektuplardan), ilk adım olarak da benim ayrılmam taktiklerinin esasını teşkil ediyormuş.

Memlekete gitmek işimizi de bunlar elbirliği ile çıkmaza sokmak gayesini güdüyorlarmış. Şimdilik iki yıl bitmeden getirilmeleri doğru değildir, diye tutturmuşlar. İki yıl dolduktan sonra da yine başka bir formül bulmak kararında imişler. Bir yığın mışmış... Fakat hakikatle ilgisi olsa gerek.

Daima temkinli olmaklığımız ve aslâ ürkütücü şekilde konuşmamaklığımızın faydalı olabileceğini sanıyorum.

Son ailece mahsus selâmlar ederek en iyi dileklerimizi sunarız. Yavruların gözlerinden öperiz. Ben, seni hasretle kucaklar gözlerinden öperim.

Alparslan Türkeş"

***Not:** Bugün bir arkadaştan aldığım mektupta, F.R.Atay'ın aleybimde bir baş makale yazdığını, buna sebep olarak da gerici bir dergiye yazı göndermiş olduğum bildirilmektedir. F.R.Atay'ın bu yazısı da diğerleri gibi baştan aşağıya yalandır. Ben Türkiye'den ayrılalı hiçbir dergiye yazı göndermedim. Arkadaşları aydınlatmak bakımından bildiriyorum.*

"İNÖNÜ, CUNTAYI AP'YE KARŞI KULLANIYOR"

Alparslan Türkeş, Hindistan'da bulunduğu süre içerisinde, kader arkadaşı 14'lere sıkça mektup yazıyordu. Hepsi birbirinden ilginçti. 12 Şubat 1962 tarihini taşıyan ve Numan Esin ile Muzaffer Özdağ'a hitaben kaleme alınmış mektupta, Türkiye'den elde edilmiş önemli bilgiler aktarıyordu. Mektup aynen şöyleydi:

* * *

12 Şubat 1962

"Sevgili Kardeşim Esin ve Özdağ,

Mektuplarınızı aldım. Sağlık haberlerinize ailece pek çok memnun olduk. Özdağ'dan üst üste iki mektup aldım. M.Kaplan'dan da ayrıca aldım. Şimdi aşağıya bu mektuplarda ileri sürülmüş olan mütalealar üzerinde düşündüklerimi sıralıyacağım.

Özdağ'ın istemiş olduğu 'Hindistan'ın Siyasî Partilerinin Doktrin ve Programları'*na ait dökümanları yakında postalıyacağım.*

Bugüne kadar Erkanlı ve Kabibay'dan yeni mektup ve haber almadım. Fakat çeşitli kaynaklardan öğrendiğime göre, onlar her zamanki âdetleri üzre yine sıkı bir kulis faaliyetindelermiş. Bu kulis

hem Ondörtler içinde hem de Junta ile ve CHP ileri gelenleri ile oluyor. Arkadaşlarımızın evlerinde misafir olmuşlar ve gayet samimi konuşmalar yapmışlar.

Görüşmelerin teferruatı hakkında bilgi alamadım. Ancak Halim'in ve diğer arkadaşların sizlerin şahsına hiçbir itirazları yoktur. Fakat Türkeş, Esin, Özdağ, Er, Baykal gibileri kimse istemiyor. Vesaire... gibi sözler teşkil etmiştir. Bana Avrupa'da bulunduğum sırada iki arkadaş tarafından bu sözler 'Silâhlı Kuvvetler içinde bilhassa Juntada bizim aleyhimizde çok kimseler bulunduğu' tekrar tekrar ileri sürüldü.

Fakat Paris'te şahsen birkaç defa görüştüğüm Juntaya dahil üç general, üç albay, beş altı bnb. ve yzb. bana karşı üstün bir sevgi ve ilgi gösterdiler ve benim 'Hakkımda ileri sürülen yalan iddiaları açıklamaya ve her şeyin hesabını vermeye her zaman hazırız. Bizi, arkadaşlarınız ya gizlice çağırtarak dinlesinler veya seçecekleri bir tahkik heyetini göndererek bizimle temas etsinler.' *yolundaki sözlerimi büyük bir hayretle karşılayarak,* 'Biz, sizi tanıyoruz. Hakkınızda arkadaşlar arasında hiçbir kötü düşünce yoktur. Bilakis size karşı herkesin sevgisi ve saygısı vardır.' *yolunda cevaplar verdiler. Ayrıca devamlı olarak her kuvvete mensup subaylardan aldığım mektup ve kartlar da, arkadaşlarımız tarafından ileri sürülen* 'Sizin hakkınızda muhalefet vardır' *mütaleasını esassız bırakmaktadır.*

Birkaç gün önce Kabibay'a tekrar mektup yazarak son temaslar hakkında bizleri aydınlatmasını rica ettim. Cevap alırsam sizlere de muhteviyatını bildireceğim. İrfan'dan, General Niyazi Bengisu'nun hasta kızına yardım edilmesini rica eden bir mektup aldık. Hemen ayni gün verilen adrese para gönderdim. Ayrıca kısa bir mektup yazarak aldıklarını bildirmelerini rica ettim. Bu güne kadar ne İrfan'dan ne de Taşer'den hiçbir haber alamadım. Bu kısa mektuptan önce Taşer'e bir yeni yıl tebrik kartı, ayrıca bir mektup ve yeni yıl mesajı gönderdim. Hiçbirine de cevap alamadım. Münir ve Karan'dan cevap aldım. Ben de tekrar yazdım.

Erkanlı'dan aldığım son mektup Kabibay'la ikimize müşterek yazılmış bir yazıdır. Burada 'Alb. Türkeş hakkındaki ümitsizliğimi, Akkoyunlu'ya ve Özdağ'a bildirmiştim (onların yazıp sormaları üzerine). Ve zamanı gelince bunu Türkeş'e de yazacağımı bildirmiştim. İşte ona da yazıyorum.' *denilmekte ve daha sonra da başka konuya geçilmektedir. Bu kadar ifadeden fazla bir şey anlaşılmıyor. Fakat yeniden kırıcı yazışmalara yol açılmaması bakımından ben de üzerinde durmadım. Şayet Özdağ, kendisine Erkanlı'nın yazdıkları hakkında bize de bilgi verirse, bizleri de aydınlatmış olur.*

Özdağ, 'Erkanlı'nın biraz kırılmış olduğunu sandığını, gönlünün münasip şekilde alınması gerektiğini' *yazıyor. Ben bir hayli düşündüm, onun kırılmasına sebep sayılacak hiçbir olay bulamadım. Fakat ben, her zaman için gönül alınmasına taraftar bir kimseyim.*

Arkadaşlarımıza gaye ve hedefi belirten yeni bir yazı hazırlıyorum. Yakında herkese göndereceğim. Öncü kademesi olarak Baykal, Kaplan en uygun kimselerdir. Fakat Kaplan çok daha teennili olmak taraflısıdır. Olmazsa, Kaplan'ın yerine başka bir arkadaşın gitmesi yerinde olacaktır.

Türkiye'den son günlerde hepimizin tanıdığı çok güvenilir bir arkadaşımızdan aldığım mektuptan (kurye ile geldi) şahsen benim, kendilerinden direkt davet almadıkça gitmemekliğimi tavsiye etmektedir.

Özdağ'ın tavsiye ve teklif ettiği 'Benim Avrupa'ya giderek şimdilik orada kalmaklığım ve durumu oradan takip etmekliğim' *fikri bence de çok uygundur. Ben de aynı kanaattayım. Fakat bunu Nisan ayından evvel uygulayabileceğimi tahmin etmiyorum. Ailemi göndersem bile yine de iki kızımı Eylül ortasına kadar burada, okulda bırakmak zorundayım.*

Esin kardeşimizin çok değerli fikirler ve haberlerle dolu mektubu bizlerin başlangıçtan beri ileri sürdüğümüz şeylerin birbiri arkasından meydana geldiğini göstermektedir. Aynı şeyleri Alman gazeteleri de yazmışlardır. Millet, birisi intikam almak, diğeri tam alamadığı intikamını çıkarmak ve kazançlarını koruyabilmek hırsı ile iki düşman bölüm halinde birbirine kuyu kazmakla meşgul bulunuyor. Komünistler, Rus ajanları kendileri için büyük imkân vaadeden bu durumu daha da gerginleştirmek ve barışılmaz, geri dönülmez bir hale sokmak için olanca gayretlerini harcamaktadırlar.

Bizi seven ve tutan arkadaşlarımız ve yakınlarımızla taraflarımızın çoğu, komünizmden çekindikleri için ve memleketimizde komünistlerin çoğu sosyalizm perdesi arkasına gizlendikleri için sosyalizme de çatmaktadırlar. Karşı taraf da onları, 'Gerici, Faşist, Turancı, Irkçı' *diye artık klâsikleşmiş ithamlara boğmaktadır.*

Biz bundan endişe etmemeliyiz. CHP ve Ahmet Emin'le, Falih Rıfkı'nın başında bulundukları basın çetesi, bizim barışmaz düşmanlarımızdır. İhtilâlden sonra ben bunları teskin ve tatmin için kendilerine birçok defalar izahat ve teminat verdim. Dostluk gösterdim, menfaatlar sağladım. Fakat onlar düşmanlıklarından vazgeçmediler. Çünki, bizim yapmak istediğimiz sosyal reformlar, onların menfaatlerine uygun düşmemektedirler.

Düne kadar bizleri, 'Diktatörlük heveslisi, faşist veya komünist hayranı' *diye itham ederek kendilerini demokrasi ve hürriyetin koruyucusu ilân eden bu adamlar, bu defa* 'Devletçi Sosyalizm' *taraftarı ilân ediyorlar. Şu halde samimi olmadıkları âşikar bulunan bu sürüye,* 'Bizim fikirlerimizi taşıyorlar' *diye güvenmeye ve onlara dayanmaya kalmak imkânsızdır.*

Biz fikir ve doktrinimizi açıkça ileri süreceğiz, ve gerekirse yalnız kalmaktan, eskisinden daha şiddetli hücumlara uğramaktan çekinmeyeceğiz. Bu arada dayanmak ve yardım almak gerekirse, artık başvurulacak yer doğrudan doğruya milletin kendisidir. Dostlarımızla da onları aydınlatmaya çalışarak iyi münasebetlerimizi devam ettireceğim.

14'ler ekibi meselesine dönüyorum. Bu ekibin yararlı olabilmesi için, gurubumuzun faal işbirliğine dayanması şarttır. 'Karıma iki astragan kürk manto aldım ben şimdi memlekete dönemem, mali durumumu düzeltmeliyim.' *Veya* 'otomobilimi değiştireceğim, evim yandı, param yok.' *yahutta 1200 dolar maaş aldığı ve çoluğu çocuğu ve zaruri masrafı bulunmadığı halde* 'ben borç içindeyim. Şimdi dönersek emekli maaşı ile ne yaparız..?' *gibi mütalealarla daha başlangıçtan itibaren feragatsizlik, azimsizlik, ülküsüzlük belirten ve arkadaşlarını 13 Kasım'cıların en çirkef ithamları ile suçlayan insanların ruh hâleti ile bir iş görülmeyeceği muhakkaktır. Bu ruh hâletini yenmek ve değiştirmek esastır. Elbirliği ile buna çalışmalıyız.*

Birçok arkadaşlarımız, hâlâ 'Dünya, Hürvatan, Cumhuriyet, Akis, Kim' *gibi düşman gazeteleri takip ederek bunların kasıtlı yayını ile fikirlerini beslemektedirler. Erkanlı arkadaşımız Bedii Faik ve Abdi İpekçi ile devamlı muhabere ve temastadırlar. Kabibay, Abdi İpekçi ile hem mektup yolu ve hem de telefonla devamlı temastadır. Ayrıca Erkanlı yazdığı mektupta CHP'lilerin kendisine tekliflerde bulunduğunu bildirmektedir. Bunlarla teması muhafaza etmek faydalıdır. Ancak maksatlı fikirleri ve telkinleri ile aldatılmamaya dikkat etmek lâzımdır.*

Bazı arkadaşlar bunların o kadar çok tesirinde kalıyorlar ki, orada okuduklarını hakikatın ta kendisi gibi imiş sanarak aynen kabullenmektedirler. Ve orada yazılanlarla karşımıza çıkarak, hiçbir inceleme ve soruşturmaya lüzum görmeden bizi itham etmektedirler. Aslında o yazıların yazılmasının maksadı da, budur. Yani bizim aramızda ve bizi sevenler arasında böyle ithamlara ve şüphelere yol açmaktır.

1 Şubat 1962 de buraya 'Yeni İstanbul' *gazetesinden bir muhabir geldi. Kendisi ile gazetenin ilgililerine sert tembih ve ihtarlar gönderdim. Ayrıca şimdiye kadar okumuş olacağınız beyanatı da verdim.*

Yılbaşından önce Seyhan'a mektup yazarken. E.U.R. (Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi) ile ve Junta ile temasa geçmesini ve hakkımızda yapılan yalan yayının durdurulmasını, Madanoğlu'na atfedilen beyanatın yine Madanoğlu'nun kendisine gayet açık şekilde tekzip ettirilmesini istemiştim. Bu yapılmadığı takdirde, yılbaşından sonra mukabil yayın yaptırmağa mecbur olacağımızı bildirmiştim. Fakat kimsenin aldırdığı olmadı.

Zaten şimdi İnönü ve CHP, iktidara tamamıyla el koymuş durumdadır ve juntayı da dinledikleri yoktur.

İnönü, Junta'ya karşı üç defa istifa tehdidinde bulunmuş, hepsinin burnunu kırarak susturmuş. Fakat diğer taraftan da A.P.'ye karşı onları baskı vasıtası olarak elde bulundurmak istiyormuş. Bunun için Junta'nın içine kendine mensup yeni elemanlar sokmuş ve sokturmaya çalışıyormuş. Şimdi bir taraftan da 14'leri hallihamur etmek peşindelermiş. Birinci hedef parçalamak imiş, hiç olmasa Türkeş'i Ondörtler'den ayırmak taktiğin esası imiş. Çünki böylece Türkeş'siz bir 13'lerin dağıtılması, tesirsiz bırakılması kolay mütalea ediliyormuş. 14'lerden ayrılacak bir Türkeş'in de yıpratılarak silinmesi çok daha kolay ve mümkün görülüyormuş.

Türkiye'den gelen diğer haberlerden birisi de 'Milli Yol' *ve* 'Orkun' *adlı iki milliyetçi derginin yayınlanmaya başladığıdır. Bunlar bizi tutan ve destekleyen yayınlardır. İçlerinde zaman zaman tasvip etmeyeceğimiz fikirler ve yazılar çıkabilir. Fakat bundan dolayı üzülmemeliyiz. Onları yazı yazarken, mektup göndererek uyarmaya çalışmalıyız.*

Türkiye'deki basın içinde bizi destekliyecek şimdilik başka vasıtalar yoktur. Mevcut olandan da faydalanmak zaruri bir şeydir. Hem bunlar hakkında ileri sürülen ithamların çoğu uydurma ve yalandır. Şimdiden sonra en tesirli mücadele aracımız, basın-yayın araçları olacaktır.

Bu mektupta yazdığım hususları, diğer arkadaşlarımıza da münasip şekilde yazarak ulaştırmanızı rica ederim.

Ailece hepimiz, Özdağ ve Esin Obaları'na mahsus (özel) selâmlar ederek hasret ve sevgilerimizi ve en iyi dileklerimizi iletiriz. Ben sevgi ile kucaklar ve gözlerinizden öperim. Sık sık mektuplarınızı beklerim.

Alparslan Türkeş"

"AP İLE İYİ MÜNASEBET KURMAYA ÇALIŞALIM"

Alparslan Türkeş, kendisi gibi 14'lere mensup İrfan Solmazer'e 15 Şubat 1962'de bir mektup göndermişti. Türkeş bu mektubunda, CHP

yöneticileri ve bilhassa İsmet Paşa'nın durumunu ve konumunu tartışıyor, yine arkadaşları arasında birliğin sağlanmasını istiyordu.

Bu tarihî mektup aynen şöyleydi:

15 Şubat 1962

"Sevgili Kardeşim İrfan,

12 Şubat tarihli yazını ve mektubunu aldım. Sağlık haberlerinize ailece çok sevindik. Vermiş olduğun bilgilere teşekkürler ederim. Yazdıklarını teyid edecek birçok havadisler bana da ulaşmaktadır. Benim Yeni İstanbul Gazetesi'ne verdiğim beyanat hakkındaki endişen varit olmayacaktır.

Çünkü ben ihtilâlin mahrem saydığım taraflarını değil, daha ziyade İnönü ve CHP'nin ve 13 Kasımcılar'la Madanoğlu'nun içyüzlerini millete açıklayacak hususları anlattım. Senin gönderdiğin yazı da, arkadaşlarımıza tavsiye ettiğim hususların açık bir şekilde ifadesi olacaktır. Bu yönde sıkı bir faaliyete girişmekliğimiz gayet lüzumludur.

General Bengisu'nun kızı için arkadaşların yaptığı yardımları, isim ve para miktarını zikrederek açıklamasaydın çok daha iyi olurdu. Tenkidlerini de genel mahiyette yapmaklığın daha faydalı olur. Ne ise bir defa oldu.

Halim'in ziyareti hakkında verdiğin bilgi çok dikkate değer. Fakat 13 Kasım lordlarının acınacak halleri mes'elesi de ayrı bir konudur. Bunlar kendi kendilerine, bize ve memlekete büyük kötülük ettiler. Acımaya değmezler bile...

Ancak ONDÖRTLER olarak bizlerin, onların durumundan ders almaklığımız, birlik ve beraberliğimizi herşeyin üstünde tutmaklığımız, her çeşit dedikodu ve çekememezlikleri bir tarafa atarak bir BAŞ'ın etrafında sımsıkı bir kale gibi toparlanmalıyız. Batarsak da, çıkarsak da LİDER'le beraber, ayrılmadan, bölünmeden batmalı veya çıkmalıdır.

Ben geçmiş günlerin olaylarını tekrar ortaya atarak yeni tartışmaların başlamasını lüzumsuz ve çok zararlı sayarım. Fakat gelecekteki çalışmalarımızın başarıya ulaşabilmesi, millete ve memlekete yararlı olabilmesi için ilk yapılması gereken şey, bütün arkadaşların yepyeni bir ruhla tekrar biraraya gelmeleri ve yeniden tesbit edilecek prensip ve tüzüklerle çalışmaya girişmeleridir. Bunlar hakkında yakında bütün arkadaşlara ben bir bildiri yayınlayacağım.

Bugüne kadar hangi insan cemiyeti veya grubu vardır ki, bir reisi ve muntazam işbölümü, disiplini, tüzüğü, prensipleri olmadan tarih sahnesine çıkmış ve iş görebilmiştir. Böyle bir varlık gösterilemez. İşte biz bu durumda olan ve diğer taraftan da iş başarmak iddiasında bulunan kimseler halindeyiz. Üstelik lüzumsuz şekilde ortaya atılan bir takım dedikodularla birbirimize karşı kırgın ve dargın durumlara düşüyoruz. Bunlardan kim faydalanıyor acaba? Dedikoduyu yapan arkadaşlar mı, yoksa bizim düşmanlarımız mı? Hiç şüphesiz düşmanlarımız.

Ben CHP'nin, Ondörtler'e karşı uygulamaya karar verdiği taktiği tesbit ettim ve istihbaratım da bunları teyid etmiştir. Hedef, bizi birbirine düşman gruplara ayırmak ve parçalamaktır. Tıpkı 27 MAYIS MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ'NE yapıldığı gibi. Bu ayırma ve parçalamanın da ilk önemli kademesi onların tâbiriyle 'Türkeş'i Ondörtler'den ayırmak, böylece Türkeş'siz bir Ondörtler'in dağıtılıp eritilmesi kolay olacağı gibi, Ondörtler'den ayrılmış ve tek kalmış bir Türkeş'in de ezilip yok edilmesi çok daha kolay olur' *diyorlar. Biz ise zaman zaman hiçbir aslı esası olmayan sözlere, maksatlı yayınlara ve telkinlere kapılarak, herkesten daha çok tutunmaklığımız gereken kendi arkadaşlarımızı kırıp geçiriyoruz.*

Bunları sana samimi olarak dertleşmek üzere yazıyorum. Şu CHP'nin bugün olduğu gibi dün de yegâne kullandığı kudret ve varlık ne idi?.. Sana soruyorum... İsmet İnönü... Onun adının etrafında yaratılan ve hâlâ da yaratılmaya çalışılan efsanevî bir hüviyet, onun çok büyük bir kimse olduğu, eşsiz olduğu vesaire...

Yabancı memleketlere bakalım. De Gaulle de aynı efsanevî hüviyetle halka tanıtılmış ve bu hüviyeti daima beslenmeye çalışılmış bir insandır. Başka memleketlerde de durum aynıdır. Bütün milletin üzerinde tesir sağlayacak bir şahsiyeti bulup, onu daha kuvvetlendirerek onun etrafında toparlanmak tek kurtuluş yoludur. Ve bu, hem toplumlara ve hem de bir iş yapmaya azimli olan gurup ve teşkilâta kuvvet sağlar.

Birbiri ile rekabete girişen, sağa sola giderek, diğer arkadaşlarına durmadan herhangi bir veya birkaç arkadaşını çekiştirmek hiçbir fayda sağlamayacağı gibi o topluluğu dağılmış bir enkaz haline getirir ve bunu yapanların şahsî isteklerine de fayda sağlamaz.

Nisan içinde tekrar Avrupa'ya gelmek niyetindeyim. Memlekete dönülecek olursa dönmeden önce evvelâ bir yerde mutlaka toplanmalı ve görüşmeliyiz.

AP hakkında yazdıklarına gelince; aldığım haberlerin doğru olduğuna şüphe yoktur. Fakat bizi CHP'nin aslâ tutmadığı hakikatini

dikkate alırsak, AP ile iyi münasebet kurmaya çalışmak, CKMP ve YTP ile de iyi münasebetler aramak faydalıdır. Onların içinde bazı kimseler bize düşmanlık ve muhalefet gösterebilir. Fakat ekseriyeti, hepimize karşı sempati göstermektedir. Ancak onları da aleyhimize çevirmek için sistemli propaganda yapıldığı gözönünde tutulmalıdır.

Madanoğlu, CHP tarafından plânlı olarak ortaya sürülmüştür. Onun şahsını kullanarak bizi halkın gözünden düşürmek, AP ve YTP'yi onun etrafında toparlamak istiyorlar. Ve Madanoğlu, CHP ile danışıklı olarak yani onların kuklası olarak hareket etmektedir. Bunu gayet mevsuk (belgeli) olarak tesbit ettim.

CHP ayrıca hem AP'yi ve hem de bizi zayıflatmak üzere yine kendi içinden çıkardığı adamlarına meşhur Çalışma Partisi'ni kurdurmuştur. Bu durumda biz, senin de mektubunda işaret ettiğin gibi, birlik ve beraberliğimizi herşeyin üstüne çıkarmalı ve bunu ilân etmeli ve canlı tezahürler halinde göstermeliyiz.

Diğer taraftan da, bizim daima partiler üstü hareket etmek istediğimizi, millî birliğimizi herşeyin üstünde tuttuğumuzu açıklamalıyız. 1960 yılında CHP acele seçim yapılmasını isterken ve 13 Kasımcılar da bunu desteklerken, bizim buna engel olduğumuzu, fakat bunu CHP'nin bir oldu-bitti halinde iktidara oturmasına mani olmak için yaptığımızı, çünkü o zaman ortada yalnız CHP'nin bulunduğu, CKMP'nin ise onun karşısında zayıf durumda olduğunu, yeniden teşkilâtlanma ve yeni partilerin kurulabilmesi için seçimleri geri bıraktırdığımızı anlatmalıyız.

Mustafa Kaplan'ın La Hay'e gelmesi iyi olacaktır. Ben de ilk fırsatta size katılacağım.

Ailece hepimiz, cümlenize ayrı ayrı mahsus selâmlar ederek en iyi dileklerimizi sunarız. Ben seni kucaklar, hasret ve sevgi ile gözlerinden öperim.

Alparslan Türkeş"

TÜRKEŞ'TEN, MUZAFFER ÖZDAĞ'A MEKTUP

14'ler, 1962 yılının Temmuz ayında Brüksel'de bir toplantı yaptılar. Ancak bu toplantıya Muzaffer Özdağ katılamamıştı. Toplantı bir başka iç hesaplaşmaya sahne olacaktı. Türkeş, 14 Ağustos 1962 tarihinde Muzaffer Özdağ'a yazdığı bir mektupta bu toplantıyı ayrıntılı bir biçimde anlatıyordu. Şimdi bu ilginç mektubu birlikte okuyalım:

Yeni Delhi
14 Ağustos 1962

"Sevgili Kardeşim Özdağ,

12 Ağustos'ta Avrupa'dan Yeni Delhi'ye döndüm. Geldiğim zaman 8 Ağustos tarihli mektubunu bularak pek memnun oldum. Şimdi sana kısaca geçmiş olan olayları anlatayım.

Kabibay'ın imzası ile 18 Temmuz'da Brüksel'de toplantıya davet mektubunu almış olmakla beraber bazı sebep ve düşüncelerle toplantıya gitmedim. Niyetim de hiç gitmemekti. Fakat 20 Temmuz'da Brüksel'den Ondörtler *imzalı bir telgraf aldım. Burada, arkadaşlar* 'En geç 23 Temmuz günü akşamına kadar Brüksel'de bulunmaklığımın şart olduğunu' *bildiriyorlardı ve nihayet imza yerine* Kabibay *yerine* Ondörtler *diye yazmaları durumu kavradıklarını gösteriyordu.*

Kendilerine cevaben 23'ünde değil, ancak 27 Temmuz'da orada bulunabileceğimi telgrafla bildirdim. Fakat kendim 23 Temmuz'da Yeni Delhi'den hareket ederek Roma'ya ve oradan da Milano'ya, daha sonra da Münih'e geçtim. Buralardaki arkadaşlarımızla temaslarda bulunarak birçok hususlar hakkında bilgi aldım. Kabibay'ın Türkiye'deki temasları, kimlerle ne şekil ve pozlarda görüştüğü hakkında ve nihayet Brüksel'de karşılaşacağım hava hakkında pek çok şeyler öğrendim. Bunlara göre toplantıda takip edeceğim hareket tarzının plânını kesin olarak tesbit ederek 27 Temmuz Cuma günü Brüksel'e hareket ettim.

Tesbit ettiğim plân şu idi:

Sükûnetle, nezaket ve samimiyetle, arkadaşlarımıza hakiki durumu anlatmak, benim şahsım hakkındaki her zaman tekrarlanan Turancılık-Irkçılık propagandasına dair tekrar izahat vermek ve bunun bizi parçalamak için bu şekilde ileri sürüldüğünü izah etmek. Fakat bunun dışında hiçbir tâviz kabul etmemek ve bir milim dahi fedakârlık kabul etmemek.

Brüksel havaalanında beni Kabibay, Karan, Akkoyunlu, Soyuyüce karşıladılar. Erkanlı, Köseoğlu, Baykal Paris'te idiler ve o akşam geldiler. Esin ve Er de Bonn'a gitmişlerdi, onlar da o akşam geldiler. Kaplan böbreklerinden hasta olduğu için gelmemişti, ancak ertesi akşam gelebildi. Taşer benim gelişimin gecikmesini protesto ederek ve yetkilerini Erkanlı'ya bırakarak Bern'e dönmüştü.

Havaalanından otomobile kadar bavulumu Karan taşıdı. Bunu daha sonraki hareket ve sözlerindeki tezadı belirtmek için kaydediyo-

rum. Yoldaki konuşmalardan sahnenin hazırlanmış olduğunu kesin şekilde sezdim.

Akşam, Akkoyunlu'nun kaldığı pansiyonda toplandık. Erkanlı toplantıya kongre başkanı seçilmiş imiş, o sıfatla toplantıyı açtı. Ve bana ilk olarak evvelce hazırlanmış olup, bütün arkadaşlar tarafından müzakerelere girişilmeden peşin bir şekilde imzalanmış bir protokol vererek görüşmelere başlamadan önce bunu imza etmekliğimi rica etti.

Protokol'un metni şu idi:

'Bundan sonraki görüşmelerde ve ilerde Ondörtler tarafından her ne karar alınırsa alınsın, bunları kabul edeceğimi ve hiçbir şekilde Ondörtler topluluğunu terk etmeyeceğimi taahhüt ederim.'

Bunu okuyunca, plânlarını daha iyi anladım. Tabii çok çürük bir plân... Seçim yaparak Kabibay'ı reis yapmayı kulis faaliyeti ile garantiledikleri için, seçim neticesine itiraz ederek ayrılmaklığımı böyle bir protokolla önlemek istiyorlardı. Kendisine cevap olarak, böyle bir protokolun imzalanmasına lüzum olmadığını, herşeyden önce teşkilât meselesini müzakere ederek görüşmekliğimiz gerektiğini söyledim.

Bunun üzerine müzakereye girişmeden önce benden, şahsım hakkında izahat vermekliğimi, Turancı ve Irkçı olup olmadığım hakkında bilgi istediler. Bunlar üzerinde uzun uzun izahat verdikten sonra Münir ve Şefik çok memnun kalarak beni kucaklayıp öptüler. Karan da tatmin olduğunu beyan etti.

Tekrar müzakereye geçilince benim ileri sürdüğüm görüş herkes tarafından sükûtla ve tasviple karşılandı. (Kendi liderliğimin zarureti hk.) Fakat bu hâl Erkanlı ile Kabibay'ı çok sinirlendirdi. Erkanlı arkadaşlara hitaben 'Türkeş Albay yokken hepiniz konuşuyordunuz. Şimdi o geldi, hiçbiriniz ağzınızı açmıyorsunuz. Bizi ortada yalnız bırakıyorsunuz' *gibi tahrik yollu sözler söyledi ve oturuma bir süre için ara verilmesini, kendisinin yapacak acele bazı özel işleri bulunduğunu söyledi.*

Bir süre oturuma ara verildikten sonra yani kulis yapıldıktan sonra tekrar toplandık. Bu defa Karan söz alarak benim niyet ve maksatlarımı bilmediğini, bunlar hakkında izahat vermekliğimi istedi. Ben de gereken izahatı verebileceğimi, fakat kendisinin benim sınıf arkadaşım olması dolayısıyle beni çok eskiden beri tanıdığını, Komite'de iken de benimle birlikte parti kurmaya razı bulunduğunu, bu maksatla meşhur Adana-Mersin seyahatlerini yaptığını söyledim.

Bunun üzerine bana çirkin bir tarzda hitap etti ve 'Bunlar hep

senin düzenbazlığından olmuştur' *dedi. Bunun üzerine kendisine sert bir şekilde hitap ederek toplantıyı terk ettim. Böylece o geceki toplantı kesildi. Ertesi günü saat onbirde tekrar toplanıldı. Liderlik meselesi konuşularak benim şahsım hakkında Kabibay tarafından aynı mahzurlar ileri sürüldü ve bana kendisi bir kenarda kalmaklığımı tavsiye etti.*

Ben de milletlerin siyasî efsanelerle yaşadıklarını, CHP'yi seçimi kazanamadığı halde bu gün iktidarda tutan şeyin İnönü Efsanesi olduğunu, durumun diğer memleketlerde de aynı olduğunu, binaenaleyh benim hakiki hüviyetim ne olursa olsun, halk arasında adımın etrafında bir şöhret teşekkül etmiş olduğunu, bunun bize büyük bir siyasî kudret verebileceğini, bunu ihmâl etmemekliğimiz gerektiğini söyledim ve aksi yola gidildiği takdirde bana, bir kenara çekilmek düşeceğini ilâve ettim.

Bunlar üzerinde kavga halini alan sert konuşmalar oldu. Baykal, Esin, Er güzel teklifler ileri sürdüler. Meselâ benim reis ve Kabibay'ın reis vekili olmasını ve yetkilerimizin bir tâlimatla tesbit edilmesini söylediler. Fakat Erkanlı'nın bozgunculuğu ile teklifler hep suya düşürüldü. Ve yine kendisi tarafından 14'ler Birliği'nin feshedilmesi teklif edildi. Buna ben ve Baykal, Esin, Er muhalefet ettik.

Özet olarak dedik ki:

'Şimdi bir uzlaşmaya varamamış isek de, bu ayrılmaklığımızı veya 14'leri feshetmekliğimizi gerektirmez. Böyle bir karara gitmek cinayet olur. Durumu olduğu gibi devam ettirelim, stratejik intisar kararı alarak bir süre daha böyle devam edelim. Aradan geçecek zaman görüşlerimizde değişiklik ve yumuşama yapabilir ve bir anlaşmaya varabiliriz.'

Fakat bütün çabalarımıza rağmen kulis sayesinde dört muhalife karşı geri kalanlar fesih kararı verilmesi lehinde oy kullandılar. Böylece tarihî Ondörtler feshediliyordu. Bu bizi çok müteessir etti. Yemekten sonra gece Esin'le beraber Kabibay'ın evine gittik, İrfan da oradaydı. Arkamızdan Erkanlı ile Akkoyunlu da geldiler. Sabaha kadar kendilerini fesih kararından vazgeçirmek için uğraştık, netice de statükoyu devam ettirmeyi kabul ederek şöyle bir karara vardık:

'Mevcut durumu devam ettireceğiz. Erkanlı, Akkoyunlu, Köseoğlu ve bunlara katılacak bir veya iki arkadaştan meydana gelecek bir ön heyeti Türkiye'ye göndereceğiz. Bu ön heyet, bizim namımıza temaslar yaparak bize bilgi verecek. Sonra hepimiz Türkiye'ye dönünce yeniden toplanarak duruma göre karar vereceğiz.'

Ertesi günü bunun üzerinde bir hayli tartışmalı müzakereler oldu. Erkanlı'nın tâlimatıyla Soyuyüce bir ara 'Türkiye'de yapılacak toplantıda her ne karar alınırsa alınsın herkesin bunu kabul edeceğini ve arkadaşlardan ayrılmayacağını yeminle temin etmesini' *ileri sürdü. Bu da ortalığı karıştırdı. Bunun üzerine Şefik'le Karan öfke ile toplantıyı terkettiler. Geri kalanlar akşamki karar üzerinde oybirliğine vardılar. Saat akşamın yedisine geldiği için toplantıya son verildi ve o gece ben de o uğursuz Brüksel'den ayrılarak uçakla Londra'ya geçtim.*

Londra'da iken bir de gazetelerden öğrendim ki Kabibay, Abdi İpekçi ve Ekspres gazeteleri vasıtasıyla 14'lerin fesih kararı verdiğini bir tebliğle yayınlamış ve sinsice verdiği bilgi ve direktifle bizim aleyhimizde kampanyayı açtırmış.

Bu güne kadar hiçbir gazeteye beyanat vermedim. Durumu senin de işaret ettiğin gibi sabırla takip ediyorum. İşte sana toplantıyı özetledim. Ben şimdi kendimizi çok daha sağlam ve kuvvetli hissediyorum. Genç ve zinde kuvveti biz temsil ediyoruz. İhtilâlin motor ve beyni bizim grubumuzdur. Sabır ve soğukkanlılıkla hareket ettiğimiz takdirde muvaffak olacağımıza eminim.

Londra'dan sonra Madrid'e giderek orada Kaplan, Baykal, Esin ve Er'le görüştük. Bu görüşmede Kaplan, gazetelerin kendisini Kabibay'ın grubunda göstermelerine üzüldüğünü ve bunu gazetelere açıklayacağını bildirdi. Yaptığımız görüşme neticesinde Baykal ve Esin'le Er'in Eylül sonuna doğru yurda dönmelerine karar verdik. Sen de onlara katılabilirsin. Veyahut arzu edersen, beraber çıktığımız gibi yine birlikte döneriz.

Ben dönüşü Kasım ayı sonunda veya Aralık ayı başında olarak düşünüyorum. Araba işini ne yaptın? Satış hususunda acele etmeni ve bu yüzden ucuza satılmasını uygun görmüyorum. Yeni gelen Ataşemiliterle bir anlaşma yapılabilir mi? Ben üç bin memlekete ve ayrıca Avrupa seyahati için de bin ikiyüz dolar sarfettim. Şimdiki halde imkânım yok, fakat eşyayı satınca sana sekiz yüz dolar gönderebilirim. Tokyo'da söylediğimi yapamadığım için müteessirim. Fakat Delhi'ye dönünce acele yardım isteyen bir mektup aldım. O sırada Delhi'ye gelmiş bulunan bir arkadaşla derhal gönderdim.

Londra'dan Muammer'in mektubunu da atarak en geç 7 Ağustos'ta Münich'te Grand Hotel Continental'da beni bulmasını bildirdim. Ve orada 9 Ağustos'a kadar kaldım. Fakat herhalde Muammer'e mektubumu sansür zamanında ulaştırtmadı. Halbuki görüşebilseydik çok iyi olacaktı. Ne ise İnşaallah yurtta görüşeceğiz.

Tokyo'dan ayrıldıktan sonra Sefaret mensuplarına ayrı ayrı mektup yazmıştım, protokol icabı eksik kalan bir şey varsa, beni aydınlatmanı rica ederim.

Son evcek mahsus selâmlar ederek en iyi dileklerimizi sunarız. Ümit'in gözlerinden sevgi ile öperiz. Gönül hanım kardeşimize mahsus selâmlarımızı ve en iyi temennilerimizi sunarız. Ben seni hasretle kucaklar gözlerinden öperim. Ayrıca yine yazacağım. Senden de bilgi ve havadis beklerim.

Alparslan Türkeş"

"KÜMESTEN, TAVUK TOPLANIR GİBİ TOPLANDIK"

Orhan Kabibay da, Türkeş gibi 27 Mayıs ihtilâl kadrosunda yer aldı. Daha sonra ihtilâlciler iki gruba ayrıldılar. Kabibay, Türkeş grubuna dahildi. Bu ekibin *"Emniyet Grubu Başkanlığı"*'nı yürütüyordu. 14'ler ekibine dahil edilip, o da sürgüne gönderildi, ardından da 14'lerin liderliğine oynadı. Türkeş, 11 Haziran 1962'de yazdığı mektubunda Kabibay'ı, 13 Kasım öncesi ve sonrası davranışlarından dolayı eleştiriyordu. Mektup şöyleydi:

* * *

11 Haziran 1962

"Sevgili Kardeşim Kabibay,

30 Mayıs tarihli mektubunu, seyahat dönüşü 9 Haziran'da aldım. Samimi ve temiz duygularla yazılmış satırlarını memnuniyetle okudum. Birlik ve beraberlik konusundaki mütalea ve tekliflerinle, eskiden beri mutabık ve beraberim. Ve ben de bildiğin gibi, şimdiye kadar bu uğurda çok gayret harcadım. Bundan sonra da harcamaktan çekinmeyeceğim. Onun içindir ki mektubunu okuyunca derhal telgrafla muvafakat cevabımı bildirmiş bulunuyorum.

Bununla beraber, mektubunda temas ettiğin bazı fikir ve görüşler hakkında mütaleamı sıralamayı faydalı görmekteyim. Evvela şunu belirtmek isterim ki, sana yazdığım bundan öncekindeki şahsını hiçbir zaman hedef tutmuş bir mektup değildir.

Şahsiyetin hakkındaki sevgi ve takdir duygularımı birçok defalar muhtelif vesilelerle açıklamış olduğumu bilirsin. Esasen, böyle bir açıklama olmasa bile bu kadar hayatî işlerde bugüne kadar elele vermiş iki insan olarak elbette aramızda karşılıklı derin bağlar olması gerekirdi, realite de budur. Ben, seni daima en yakın arkadaşım ve kardeşim gibi sevdim, tanıdım ve öyle tuttum. Bugüne

kadar senin, benden arzu ettiğin herhangi birşeyi reddettiğimi hatırlamıyorum.

Seninle tanışarak aynı kadro içinde çalışmaya başladıktan sonra giriştiğimiz her iş ve teşebbüste seni daima birinci plâna aldım ve her hareketi seninle beraber yapmağı prensip kabul ettim. Benim daha Ağustos başlarında 13 Kasım'ın olabileceğini hesaplayarak daha erken davranmak istediğimi biliyorsun. Fakat daima hep seninle beraberliğimi sağlamak için gayet esaslı olarak hazırladığım plânı tehir ettim.

Sürgüne çıktıktan sonra da seninle beraber olmak ve yanyana, omuz omuza millet ve vatan hizmetini sağlamak benim için prensip olmakta devam etmiştir. Fakat düşmanlarımızın bizi yıkmak için giriştikleri çeşitli iftira ve fitne kampanyası maalesef endirek yollardan arkadaşlığımızı gölgelendirmek tehlikesini doğurdu.

Sürgüne çıktığımız ilk aylarda 'Sizin başınıza gelenler hep Türkeş'in yüzündendir. O, İsmet Paşa'ya düşman olduğu için böyle oldu. Niye ona uydunuz ve onun peşine takıldınız?' *gibi kasıtlı ve sahte sözler bilhassa bazı arkadaşlarımızın üzerinde büyük yankılar yaptı.*

Bazılarımız 6-7 ay mektuplarımıza, bayram tebriklerimize hiç cevap vermediler. Halbuki, hakikat böyle değildi ve herkes bunu biliyordu. Yani kimse bana uymuş ve benim peşimden gitmiş, benim emrime göre hareket etmiş olduğu için 13 Kasım felâketine uğramış değildi. Belki de mes'ele tam bunun aksi idi.

Yani hiçkimse söz dinlemeyi kabul etmediği için ve bilhassa benim emrim altında hareket etmediği için 13 Kasım felâketine uğranıldı. En son Rumelihisarı'nda tesbit ettiğimiz hareket tarihi 9 Kasım Çarşamba günü olduğu halde ve ben bu tarihin artık aslâ tehir etmememiz gerektiği fikri üzerinde ısrar ettiğim halde, yine uzlaşma ve anlaşma yolları bulmak bahanesiyle felce uğratıldı.

Herşey hazır bulunduğu halde ben sadece senin ve Erkanlı'nın da iştirakinin bulunmadığı için düğmeye basmamak hatasını işledim. Bundan başka sen Emniyet Grubu'nun Başkanı bulunuyordun. 13 Kasım mel'aneti pişiriliyor, kotarılıyor ve biz evlerimizde, kümesten tavuk toplanır gibi toplanıyoruz da, Emniyet Grubu en küçük birşey haber alamıyor ve bizi ikaz edemiyor.

Bunları niçin tekrar ediyorum? Bunları, grubumuzun benim emrim altında tertipli olarak çalışmadığını, düzenli bir birlik ve beraberlik içinde hareket etmediğini belirtmek için yazıyorum.

Sürgünün ilk altı ayı geçtikten sonra birçok arkadaşlarımız 13 Kasımcılar'la mektuplaşmaya başladılar. Tabii, 13 Kasımcılar'ın işlediği tez yine hep 'Türkeş şöyle, Türkeş böyle, Türkeş ırkçı, Türkeş muhteris ...vs' *gibi sözlerle bunlar hep uydurma yalanlar ve bahanelerdir. Bütün hedef bizi iyice öldürmek, parçalayarak bir kuvvet olmaktan çıkarmaktır. Daha sonra arkadaşlarımız Daimi Senatörlük temini için 13 Kasımcılar'la daha sıkı bir muhabereye giriştiler. Bu arada* 'Türkeş hakkında...' *gibi çeşitli atıp tutmalar, uydurmalar devam etti. Fakat neticede 13 Kasımcılar'ın, arkadaşlarımızın hiçbirine karşı en küçük bir iyi niyetleri bulunmadığı anlaşıldı.*

Bu arada 'Sizin başınıza gelenler hep Türkeş'e uymuş olmanızdandır...' *gibi sözlerin de ne kadar kötü niyetli olduğunun anlaşılmış olması icab ederdi. Bu sırada ortaya bir cunta meselesi çıktı. Cuntaya dahil olanları tanıyorduk. Bunların hiçbir kudret ve değer ifade etmediklerini müteaddid defalar arkadaşlara yazdım. Fakat ortaya* 'Cunta, Türkeş'i istemiyor, 14'lerin lideri olarak o tanınıyor. Türkeş'i liderlikten çıkararak, yerine Kabibay'ı geçirirseniz anlaşma ve işbirliği yapabiliriz. Türkeş ırkçıdır, Türkeş Turancıdır, Türkeş komünisttir...' *gibi zehirli ve fesat dolu mütalealar ileri sürüldü. Bu yüzden meşhur Bern Toplantısı'nda arkadaşlarımız birbirine girdiler. Bu hengâmede ve gürültüler arasında ben senden ve Dündar'dan şöyle bir hareket ve jest ummaktaydım: Senin, arkadaşlarımıza hitaben,* 'Arkadaşlar! içimizde rütbede en kıdemli olan Türkeş'tir. Ayrıca ihtilâlden önce ve Dündar Seyhan'ın Amerika'ya gideceği sıralarda yaptığımız gizli bir toplantıda biz ittifakla Türkeş'i o zamanki Millî Birlik Komitesi Başkanlığı'na seçmiştik. Bir cephede bozgun ve mağlubiyet olduğunun ilk alâmeti, orada kumandan değişikliği yapılmasıdır. Şimdi, Türkeş'in yerine benim lider olarak ortaya çıkarılmaklığım, hakkımızda çeşitli dedikodulara sebebiyet verecektir. Ayrıca bu arkadaşlarımız hakkında düşman çevrelerin uydurdukları yalanların da adeta kendi tarafımızdan kabul ve tasdik manasına gelecektir.

Sonra, böyle bir muameleye maruz kalan arkadaşlarımızın da insan psikolojisi bakımından kırılması mümkündür. Esasen biz, Türkeş'le daima birlik ve beraberlik halindeyiz. Ve hiçbir zaman bizim fikirlerimizi almadan hareket etmez. İstek ve sözlerimizi tutar. Binaenaleyh, böyle bir şeye lüzum yoktur. Bu vesileyle benim liderliğimi teklif etmek suretiyle bana itimat ve sevgilerini göstermiş olan arkadaşlarıma minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ben yine Türkeş'le beraber kendilerine gerekli hizmeti ifa etmeyi zevk bilirim. Birlik ve beraberliğimizin sağlamlığını göstermek üzere liderimizin Türkeş bulunduğunu ve onun etrafında elele sapasağlam durduğumuzu ilan ederim.'

Fakat olaylar başka türlü cereyan etti. Bu durumdan çeşitli tesir altında kalan arkadaşlar, yanlış tutumlar takındılar. Herkes elindeki imkânları birbirinden saklamaya koyuldu. Herkes kendi başına bir lider ve bir kuvvet olmak hevesine kapıldı. O kadar ki, Avrupa'da bulunduğumuz sırada, bizlerle görüşmek isteyen birçok Türk öğrencilerini bazı arkadaşlarımız bizimle görüştürmedi. Böylece, içten pazarlıklı ve iki yüzlü bir durum devam edegeldi.

Halbuki, bir memleketin idaresi için 14 lider değil, en az 14.000 lidere ihtiyaç vardı. Fakat bu 14.000 liderin de bir başı, bir lideri olması gerekir. 14.000 kişinin kendi başına buyruk olması mümkün değildir ve bir felâket olur.

Mektubunda, benim yazdığım mektubu, evvelce senin 21/22 Şubat tarihli mektubuna benim yaptığım gibi, hiç yazılmamış kabul ettiğini bildiriyorsun. Teşekkürler ederim. Fakat münasebetlerimizde misilleme veya aynı ile mukabele gibi şeylere yer verilmemelidir.

Şimdi, Feyyaz Tokar'a verilen mülâkat mes'elesine geliyorum. Bu mülâkatta sizi '14'lerin fikrî lideri' *diye göstermiş olmalarından muber olmuş değilim. Senin için söylenecek her iyi ve güzel şey, beni daima memnun eder ve edecektir. Beni üzen olay, arkadaşlarımızın aşağıda özet olarak belirteceğim sözleri söylemiş olmasıdır.*

Soru - Lideriniz kimdir? Türkeş'in, şefiniz olduğu söyleniyor, fakat o da ırkçı, Turancı ve menfi bir insan olarak tanınıyor?

***Cevap** - Türkeş hiçbir zaman bizim liderimiz olmamıştır ve liderimiz değildir. O da 14'lerden biridir, işte o kadar. Irkçılığı ve Turancılığı ise, biz aslâ kabul etmeyiz. Bu bakımdan da Türkeş'in bize lider olmasına imkân yoktur.*

Soru - Fakat herkes ve bütün dünya Türkeş'i, sizin lideriniz olarak tanıyor ve söylendiğine göre Türkeş, sizlerden habersiz olarak gericilerle ve memlekette bulunan ırkçılarla temas halindeymiş. Gizli birtakım faaliyetleri varmış. Herkes sizi de onun peşinde ve gericilerin safhında sanmaktadır?

***Cevap** - Türkeş, bizim liderimiz değildir ve olamaz. Bu, onun her nasılsa 27 Mayıs'tan sonra Gürsel Paşa'nın yanında yer almasından ve gazetelerde resimlerinin çıkmasındandır. Yoksa ihtilâlde de önemli bir rolü olmamıştır. Gerekirse biz onu ileride tasfiye de ederiz.*

• • •

Bunlar, söylenenlerin özetidir. Daha başka şeyler de vardır. Şimdi bu sözleri incelediğimiz takdirde, bunların ne 14'lerin ne de memle-

ketin faydası bakımından hiçbir değeri olmadığı meydana çıkar. Yani bu arkadaşlarımız neyi temin etmek için bu beyanları vermişlerdir?

Sadece Dünya Gazetesi'ne kendilerini hoş göstermek için içlerinden bir arkadaşlarını rasgele itham etmekten çekinmemişlerdir. Ve bu ifadeler, İstanbul'da, Ankara'da CHP çevrelerinde dallandırılarak yayılmaktadır. Bundan en fazla bizi sevenler üzülmekte ve telaşa kapılmaktadırlar. CHP de bunu istismar ederek bizi parçalayıp, dağıtmak istemektedir. Turhan Feyzioğlu'nun seni ziyareti, bunun için olduğu gibi, ayrıca bana da Dr. Ömer Lütfü adında bir CHP'li de özel olarak müracaat etmiş ve bu beyanlar dolayısıyla ne düşündüğüm yoluyla ağzımı aramıştır. Verdiğim cevap şudur:

'Bizim aramızda liderlik diye bir mesele yoktur ve olamaz. Arkadaşlarımın, benim hakkımda bahsettiğiniz şeyleri söylemesine de imkân yoktur. Bunlar tamamen ve maksatlı olarak uydurulmuş şeylerdir. Biz, millete hizmet peşindeyiz. Bizi bağlayan, bu ülküdür. Bunu yaparken içimizden biri elbette lider olacaktır. Bizim de liderimiz vardır ve çalışmaktadır. Fakat biz, bunun üzerinde durmuyoruz.'

Şimdi Aziz Kardeşim, mektubunda belirttiğin hususları kabul ederek müşterek dâvamız yolunda yürümeyi uygun görüyorum. Fakat müphem ve belirsiz bir durum içinde bulunduğumuz bizi daima çeşitli olaylarla karşılaştıracaktır. Buna artık kesin bir hâl tarzı bulmalıyız. 'Herkes 1/14'tür. Lider yoktur' *demek, bizi memleket ve dünya önünde* 'Bunlar, anlaşmazlık ve karışıklık içindedirler' *ithamı altında bırakır. Çünkü teşkilât ve iş prensiplerine aykırıdır.*

İki kişilik bir cemiyet bile olsa mutlaka birinin baş olması kaidedir. Hem arkadaşlarımızı birbirine sıkı bir şekilde bağlamak ve bu tarzdaki beyanların bundan sonra tekrarına meydan vermemek için sana büyük bir iş düşmektedir. Yapılacak şey, aşağıda yazılı hareket tarzlarından birini tutmaktır:

1- Türkeş'in liderliği etrafında toplanmış bulunmaktayız. Arkadaşlarıma rica ediyorum, artık bu konu kapanmıştır ve ben, kardeşimiz Türkeş'le beraberim ve onun liderliğini tanıyorum demek ve bunu ayrıca KG olarak da münasip bir şekilde iç ve dış efkar-ı umumiyeye duyurmak suretiyle bizi bu yolla parçalamak isteyenlerin heveslerini kursaklarında bırakmak.

Çünkü, İnönü tilkisinin mahareti budur. Bak, AP ve CKMP'yi parçalayarak dağıtmaya muvaffak oldu. Şimdi onların bütün korkuları bizdendir. Bizi de birbirimiz aleyhine kışkırtmak suretiyle

parçalamak istemekte ve bu yolda çalışmaktadırlar. Hani muvaffak da olamamış sayılmazlar.

İçten kırık dökük durumdayız. Erkanlı'nın haklı olarak işaret ettiği gibi bizim üçümüzün samimi olarak elele vermekliğimiz ve liderlik meselesini de bu şekilde, kesin bir şekilde bağlamaklığımız arkadaşlarımızı ve taraftarlarımızı da birbirine bağlayacak ve samimi şekilde elele veren bizler de birbirimize daha çok kuvvet vereceğiz. Ve başarı şansı artmış olacaktır.

2- İkinci hareket tarzı, şimdiki durumu aynen devam ettirmek yoludur. Bence her zaman ani buhranlar çıkmasına müsaittir.

3- Üçüncü hareket tarzı, yukarıda yazılanları kabul ederek muvafık mütalea (uygun düşünce) etmediğin takdirde lider olarak şahsen 13'lerin başında gerekli faaliyete girişmekliğindir. Bu takdirde ben, bir kenara çekileceğim. Sizlere karşı olan bağlarım, sevgim aynen devam edecektir.

Muvafakiyetiniz (başarınız) için de elimden geleni yapmaktan geri durmayacağım. Ve millet ve memleket hizmetinden başarı sağlanmasını görmek en büyük bahtiyarlığımı teşkil edecektir.

Orhancım, çok uzun yazdım. Fakat genel olarak durumu belirtmiş olduğumu sanıyorum. Mektubunuzda bahsettiğiniz Muhafazakâr Parti kurulması ve bana adam gönderildiği gibi havadisler, senin de takdir ettiğin gibi tamamen asılsızdır. Yani bana, şimdiye kadar bu hususta hiçbir müracaat yapılmamıştır.

Hanımefendiye mahsus selâmlar ederek, sevgi ve hürmetlerimizi sunarız. Çocuklarımız, hürmetle ellerinizden öperler. Ben, seni muhabbet ve hürmetle kucaklar ve gözlerinden öperim. Kendim de Temmuz ortalarında Avrupa'ya gelmek niyetindeyim.

Alparslan Türkeş"

İDAM KARARI VERECEK HÂKİMLER ARANIYOR!..

27 Mayıs İhtilâli'nden hemen sonra Demokrat Parti kadrosunun Yassıada'da yargılanması için bir mahkeme oluşturulmasına karar verildi. Bu arada, dönemin Adalet Bakanı Âmil Artüs, Millî Birlik Komitesi'ne elinde hâkimler listesiyle gelerek, idam kararı verebilecek hâkimlerin isimlerini açıkladı.

İhtilâlin üzerinden yaklaşık 1.5 yıl geçmişti. İhtilâlcilerden bir grup ülkeden uzaklaştırılıp, dünyanın dört bir yanına sürgüne gönderilmişti. Adeta elleri kolları bağlı vaziyette uzaklardan, çok uzaklardan ülkelerinin sorunlarını izlemekle yetiniyorlardı.

13 Kasım 1960 operasyonu sırasında zorla emekli edilen Kurmay Albay Alparslan Türkeş de bunlardan biriydi. 27 Mayıs'ta önde gelen isim olmuş, ancak 13 Kasım'da yarışı kaybetmişti. Aslında o, ihtilâlden hemen sonra Yassıada Olayı'na da ve İsmet Paşa'nın etkinliğine karşı çıkıyordu. Tüm bu karşı çıkışlar, kendisini sürgüne gönderecekti.

Alparslan Türkeş, eski DP'lilerin yargılanma olayının arkasını ve önünü anılarında şöyle anlatıyordu:

"Yassıada Mahkemeleri'ni biz kurmadık. Yani, biz karşıydık. Fakat bizim dışımızda Mahkemeler kuruldu. Kurulurken de hâkim tayin etme meselesi önem arzetti. Bunları, Millî Birlik Komitesi'nde tartıştık. Tartışmalar sırasında dönemin Adalet Bakanı Âmil Artüs de toplantılarda hazır bulundu. Hâkim isimleri gündeme geldiğinde Adalet Bakanı, Komite Üyeleri'ne hitaben şunları söyledi:

- 'Şu hâkimi tayin edersek, sizi dinlemez, idam kararı vermez. Ama bu hâkim sizi dinler, ne isterseniz onu yapar.'

Yani Komite'de Adalet Bakanı elinde bir liste, bunların içinden idam kararı verecek hâkimleri arıyordu.

Yine bu toplantılardan birinde Millî Birlik Komitesi Danışmanlarından merhum Doçent Muammer Aksoy -henüz profesör olmamıştı- bir teklif getirdi. Teklif, Türk Ceza Kanunu'nun 56. maddesinin değiştirilmesini içeriyordu. O zamanki kanun maddesine göre 56. madde, 60 yaşın üzerindeki sanıkların cezalarını hafifletiyordu. Yani, 60 veya 65 yaşın üzerindekilere idam cezası verilemeyeceği hükmünü getirmişti.

Merhum Aksoy, Komite Toplantısında, sözkonusu maddenin kaldırılmaması halinde merhum Bayar ve Koraltan'a verilecek idam cezalarının uygulanamayacağını açıklıyordu."

"TEKLİFE KARŞI ÇIKIYORUM"

"Yüzbaşı iken Hukuk Fakültesi'ne yazılmıştım. Bitiremedim ama bir süre devam ettim. Hukukun genel prensiplerini biliyordum. Aklımda kalan bir prensibe göre de, bir sanığın, suçun işlendiği tarihteki kanundan yararlanması sözkonusuydu. Yani Ceza Kanunları'nda geriye dönük değişiklikler işleyemezdi.

Ben, 56. madde üzerinde değişikliğe karşı çıktım ve toplantıda şunları söyledim:

'Nasıl olur, böyle kanun çıkar mı? Kanunların, makabline şumulü olamaz!'

Merhum Aksoy, bu teklifime şiddetle itiraz ederek şunları söyledi:

- 'O dediğiniz, normal hukuk dönemlerinde geçerli olan bir durumdur. Türkiye'de ihtilâl yapılmıştır. İhtilâl hukukunda makabline şumul vardır.'

Onun üzerin ben düşündüm ve tekrar itiraz ederek dedim ki:

- 'Madem sizin görüşünüz böyle, o halde bu konuyu Millî Birlik Komitesi'nden tekrar Hukuk Komisyonu'na iade edin. Kendileri bize bir teklif yazsınlar ve Hukuk Komisyonu Üyeleri, danışmanlar, hepsi bu hukukçu profesörler teklifin altını imzalayıp, önümüze o şekilde getirsinler.'

Geri çevirdik, teklif gitti. Daha sonra hepsi altını imzalamış, zannediyorum sadece Profesör Sulhi Dönmezer imzalamamış, getirdiler. Komite'de, bu teklife muhalif olanlar özellikle tavır koydular. Ancak, 'Bu işleri siz mi bilirsiniz, yoksa hukuk profesörleri mi bilir', *diyenler çıktı. Sonuçta, kanun maddesindeki bu değişikliği*

yaptılar. Ancak, bu 57. maddeden sonra 58 ve 59. maddeye atıflar vardı. Onları değiştirmeyi unutmuşlar. Dolayısıyla, kanunda çelişki ortaya çıktı.

İşte o günlerde, böyle olaylar yaşadık."

İDAMLARIN ONAYLANMASI

"Şimdi gelelim, Yassıada Kararları'nın onaylanması meselesine. Biz diyorduk ki, Yüksek Adalet Divanı'ndan çıkacak kararları Millî Birlik Komitesi onaylayamaz. Biz, onlara 13 Kasım Komitesi adını vermiştik. Küçümsüyorduk onları.

Türk hukuk geleneğine göre ölüm cezaları Yargıtay'dan geçip, kesinleştikten sonra, Yasama organına gider. O tarihte Yasama organı, Millî Birlik Komitesi değil, Kurucu Meclis'ti. İdam kararları önce Kurucu Meclis Komisyonları'nda görüşülür, ardından Genel Kurul'da müzakere edilerek kanun haline gelip, Resmî Gazete'de yayınlanır. Cezaların infazı da bu yayından sonra yapılabilir.

O tarihteki Kurucu Meclis, Temsilciler Meclisi ile 13 Kasım Komitesi'nin müşterek toplanmasından meydana geliyordu. Bizim ümidimiz, seçimle gelmiş olan Temsilciler Meclisi'ndeydi. Onlar, idamların infazını onaylamaz diye düşünüyorduk."

İSMET PAŞA'YA MEKTUP

"Hindistan'da arkadaşlarım Muzaffer Özdağ ve merhum Fâzıl Akkoyunlu ile konuyu etraflıca tartıştık. Daha sonra Türkiye'ye gönderdiğimiz mektupları kaleme aldık. Bu arada İsmet Paşa'nın, idamlara karşı olduğu söylendi. Karşı olabilir, fakat bir yanlışı, bir hatası var. Bizim mektubumuz İsmet Paşa'nın önüne gelmiş. O mektupta, idam kararlarını onaylama yetkisinin Millî Birlik Komitesi'nde olmadığını söylüyoruz. Paşa, mektubu tetkik etmiş, Millî Birlik Komitesi'nin idamları onaylayabileceğini, buna yetkisinin olduğunu söylemiş.

İsmet Paşa, bunu belki bir dalgınlıkla veyahut bana karşı duyduğu bir allerjiyle söylemiş olabilir. Ama bu, idamların yapılmasına yolaçan olaydır. Yani eğer benim dediğim görüş dikkate alınarak Kurucu Meclis'e sevk edilseydi, yüzde yüz kanaatim odur ki, oradan idam kararı çıkmazdı."

İDAMLARI, SİLAHLI KUVVETLER BİRLİĞİ İNFAZ ETTİRMİŞ!

Yassıada Yüksek Adalet Divanı'nda verilen kararlar, bu kararların

onaylanması ve infazlar 34 yıldan beri tartışılır. Bu olaylara her geçen gün yeni bir halka daha eklenir. Ortaya yeni tanıklar ve yeni belgeler çıkar. Konu, yeniden alevlenir. Özellikle Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'a verilen idam cezaları işte o gün, bugün kamu vicdanında kanayan bir yara olarak kalır.

"27 Mayıs'ın Kudretli Albayı" Alparslan Türkeş, Yassıada kararlarının açıklandığı tarihte Hindistan'da sürgün hayatı yaşamaktadır. Olaylara sadece mektupla müdahale edecek güçtedir. Aradan 34 yıl geçtikten sonra Alparslan Türkeş, anılarını komuoyuna yansıtmaya karar verir ve Yassıada kararları ile ilgili duyduklarını, bildiklerini şöyle anlatır:

"Cemal Gürsel Paşa idamları istemiyordu. Zaten Menderes'i Başsavcı Egesel ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Cemal Tural, Yassıada'dan adeta kaçırmışlar.

Devlet Başkanı Gürsel, Cemal Tural'ı aramış. Cemal Tural da çevresindekilere emir vermiş ve demiş ki:

'Gürsel Paşa beni ararsa, teftişe gitti deyin...'

İnfazları etkileyebilecek tek kişi Devlet Başkanı Gürsel, I. Ordu Komutanı'nı arıyor yok, Yassıada'ya telefon ediyor, oradan aldığı tekmil şu:

- 'Efendim, emriniz gelmeden cezalar infaz edildi.'

Benim duyduğuma göre idam cezasını infaz etmek için merhum Menderes'i teamüllere aykırı olarak öğle saatlerinde motoro bindirip, götürmüşler. Götürenler de Başsavcı, Ada Komutanı falan. Devlet Başkanı çırpınıyor, ama infazı önleyemiyor.

Zannederim idam cezaları Komite'de oylanmış. Gürsel Paşa da karşı oy vermiş. Komite Üyelerinden, 23 kişilik heyetten, çoğunluk üç idamın infazını istemiş, mazeretleri de şuymuş: Silâhlı Kuvvetler Birliği'nin tehdidi altındayız."

DP'LİLERE "KUYRUKLAR" VE "DÜŞÜKLER" DİYORLARDI...

Sürgüne gönderilen Türkeş, ailesiyle birlikte Hindistan'ın başkent Yeni Delhi'ye yerleşmiş, Türkiye'de meydana gelen olayları izliyordu

Şimdi yine o günleri anılarından takip edelim:

"13 Kasım'da arkadaşlık çiğnendi. Bize karşı bu hareketi yapanların amacı, ülke yönetimini bir an önce CHP'ye vermekti. Öyle de yaptılar zaten. CHP'nin tavsiyesi ile bir Kurucu Meclis oluşturdu

lar. Buraya seçilenler, CHP'nin gösterdiği adaylardan oluştu. DP'den bu Meclis'e kimsenin girmesine izin verilmedi. Ancak, Millet Partisi gibi diğer partilerden bazı kimseleri seçtirip, getirdiler.

Memlekette korku almış yürümüştü, Demokrat Partililer'in adı 'kuyruk'*tu.* 'Kuyruklar' *diye hakaret görüyorlardı. Onlara* 'Düşükler' *de deniyordu. İkinci sınıf vatandaş muamelesi görüyorlardı. Ağızlarını açmalarına bile müsaade edilmiyordu. 27 Mayıs hedefine ulaşamadı, hedefinden saptırıldı. Bunun baş sorumlusu İnönü ve Tabiî Senatörlerin bir kısmıdır. Kendileri 13 Kasım'ı yapıyorlar ve 27 Mayıs'ı ortadan kaldırıyorlar. TBMM'de de, CHP'nin paralı askeri oluyorlar.*

Seçimsiz olarak 20 yıl Tabiî Senatör adıyla orada oturuyorlar ve Halk Partisi hizmetkârlığı yapıyorlar, partizanlığı yapıyorlar. Ondan sonra da kalkıyorlar, bana diyorlar ki:

- 'Siz hâtıralarınızda 27 Mayıs'ı küçültüyorsunuz.
27 Mayıs'ı siz küçülttünüz, yok ettiniz.'

İNÖNÜ SEÇİM İSTİYOR

"Gürsel Paşa zayıf bir kişilik ortaya koyuyordu. Liderlik de yapmadı. Lider göründü ama, gerçek lider değildi. Bir otoritesi de yoktu. Ben, onun yanında bulunduğum zaman, ona otorite kazandırdım, o mücadeleyi ben yapıyordum. Fakat kendisi çok zayıftı ve güç karşısında teslim oluyordu. Yanından en son çıkanın dediğine tâbi oluyordu.

CHP bir an önce iktidara gelmek istiyordu ve bizim Millî Birlik Komitesi olarak Devletin yönetimini ele almamızdan çok rahatsız bulunuyordu. CHP'den birçokları açıkça bize şunu söylüyorlardı:

- 'Bu 27 Mayıs hareketini biz hazırladık, biz meyvayı ağaçta oldurduk. Tam meyve kucağımıza düşecekken, siz olgun meyvayı uzanıp, kopardınız. Sizin iktidarda bir hakkınız yok ama, müdahaleniz hayırlı oldu. Biz, sizin emeğinizin bedelini veririz. Sizi Senatör yaparız, bakan yaparız.'

Evet, CHP'liler bize yönetimi devredin derken, İsmet Paşa da ihtilâlden hemen sonra Eylül'de seçim yapılmasını istiyor, erken seçimde sayılamayacak kadar faydalar var, diyordu.

Aynı İsmet Paşa, 1961 seçimlerinde iktidara gelemeyince, bir İsviçre Gazetesi'ne şunları söylemişti:

- 14'ler bu konuda haklıymış. Seçimin erken yapılması, siyasî tab-

loda istenen neticeyi sağlamadı. Biraz daha geçiş dönemi yaşansaydı..."

"SİLÂHLI KUVVETLER BİRLİĞİ" SAHNEDE

13 Kasım Darbesi, Türk Silâhlı Kuvvetleri içindeki dengeleri altüst etmişti. 27 Mayıs İhtilâli'ni gerçekleştiren kadronun işbaşında kalan bölümü otorite zaafına uğruyor, ordu içinde yeni cuntalar beliriyordu.

Yine o günleri, Hindistan'da sürgünde bulunan Alparslan Türkeş anlatıyor:

"Dündar Seyhan'dan, Brüksel'de toplantı yapılacak, diye alelacele bir mesaj aldım. Mesafe çok uzaktı. Brüksel'deki toplantıya katılmak için arabamı sattım, yol parası yaptım.

Brüksel toplantısı açıldı, Dündar Seyhan konuşmaya başladı:

- 'Bir kısmınızı Elçi yapacaklar, bir kısmınızı da Tabiî Senatör.

Dündar Seyhan, Genelkurmay'da görev yapıyordu. Kendisini zannediyorum Genelkurmay Başkanı görevlendirmiş, bizimle görüşmeye gelmişti. Bu arada, İsmet Paşa, Turhan Feyzioğlu ve Kasım Gülek'e görev verip, 14'lerle görüşmelerini istemiş. Bana intikal eden bilgilere göre, bu Elçiler, arkadaşlarıma şunları söylüyormuş:

- 'Biz, sizi seviyoruz, siz iyisiniz ama Türkeş Turancı.'

* * *

Dündar Seyhan, Brüksel Toplantısı'na, Silâhlı Kuvvetler Birliği'ni temsilen katılıyordu. O tarihte pek çok subay, Millî Birlik Komitesi dışında kaldıkları için büyük bir kıskançlık duyuyorlardı. Komite üyelerini hazmedemiyorlardı.

Bunun üzerine tüm yüksek rütbeli generalleri de memnun edecek şekilde bir tarz bulalım demişler ve bütün Kuvvet Komutanlarını, Genelkurmay Başkanı'nı içine alan "Silâhlı Kuvvetler Birliği" *diye bir birlik oluşturmuşlar.*

Buna, yeni bir cunta diyebiliriz. Tabiî bu, onların kurnazlıkları. Yani onlar böylece, bütün komutanları memnun etmek, tatmin etmek ve meydana getirilen bu SKB vasıtasıyla kendi sultalarına yol açmak istiyorlardı.

Silâhlı Kuvvetler Birliği'ne öncülük eden komutanların hemen hepsi 13 Kasım operasyonunda rol aldılar. Bu harekâta katılanlar, kendilerine paye temin etmek peşindeydiler.

Millî Birlik Komitesi'nin geride kalan 23 kişisi ise sinmiş vaziyetteydi. Horlanıyorlardı. Onlar, Silâhlı Kuvvetler Birliği'ne hoş görünme gayreti içindeydiler.

Brüksel Toplantısı'nda Dündar Seyhan, Orhan Kabibay'ı 14'lerin liderliği için lanse etmeye çalıştı. Hattâ, Silâhlı Kuvvetler'in, Orhan Kabibay'ı istediği yolunda sözler sarfetti. Bana karşı allerji duyulduğunu ifade etti. Bu toplantıda liderlikten vazgeçmemi istediler. Ben de kendilerine dedim ki:

- 'Kimse beni lider yapmadı ki. Siz de beni lider seçmiş değilsiniz. Ben sizin lideriniz değilim.'

O halde Orhan Kabibay'ın liderliğini siz de kabul edin teklifini ortaya attılar, ona karşılık ta şu cevabı verdim:

- Hayır, hiç kimsenin liderliğini kabul etmem, kabul etmeye mecbur değilim."

GÜRSEL'E UYARI MEKTUBU: "DP'LİLERİN İDAMINA KARŞI ÇIKIN!"

Hindistan'da sürgünde iken Yassıada'dan idam kararları çıkacağını hisseden Alparslan Türkeş, 7 Eylül 1961'de Devlet Başkanı Gürsel'e bir mektup göndererek *"İdamlara karşı çıkmazsanız, millet ve tarih önünde sorumlu olacağınızı hatırlatırım"* diyordu.

Türkeş, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın idamlarına, hatta Yassıada Olayı'na karşıydı. Yüce Divan'dan çıkması muhtemel idam kararlarına karşı, Devlet Başkanı Orgeneral Gürsel'e yazdığı mektubunu da, Dışişleri Bakanı Selim Sarper kanalıyla ulaştıracaktı.

Türkeş'in, Selim Sarper'e gönderdiği 7 Eylül 1961 tarihli mektubu aynen şöyleydi:

* * *

7 Eylül 1961

"Muhterem Selim Beyefendi,

Size, Devlet Reisi'ne verilmek üzere bir zarf takdim ediyorum. Zarfta, eski iktidar mensuplarına verilecek ölüm hükümlerinin infaz edilmeyerek, hafifletilmesi cihetine gidilmesi lüzûmunu belirten bir mektup vardır.

İhtilâlin ilk günlerinde kendisi ile ve bir defa da sizi dâvet ederek üçümüz beraber, bunlar hakkında, ya İsviçre'ye gönderilmeleri veya mutedil başka bir muameleye tâbi tutulmaları hakkında görüşmeler yapmıştık.

Memleketimizin içinde bulunduğu intikâl günlerinde ve gittikçe

artmış olan iç huzursuzluk dolayısıyla, Mahkemece ölüm cezaları verildiği takdirde infaz edilmeyerek, tadil ve tahfif cihetine gidilmesi çok hayırlı olacaktır.

Bu bakımdan, mektubumu alır almaz, lütfen bizzat kendi elinizle Gürsel Paşa'ya takdim etmenizi rica ederim. Kendisine ilk günlerde üçümüz arasında bu konuya ait yapılmış olan görüşmeyi de hatırlatarak, cezaların hafifletilmesinin esasen kendisinin düşüncelerine de uygun düşeceğini belirtmeniz faydalı olur sanırım.

Selâmlar ve iyi dilekler.

Alparslan Türkeş"

* * *

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin önde gelen isimlerinden birisiydi. İhtilâlin ilk dört ayında fiili Başbakanlık yaptı. Resmî sıfatı ise *"Millî Birlik Komitesi Üyesi ve Başbakanlık Müsteşarı"* idi. 27 Mayıs, Demokrat Parti iktidarına karşı gerçekleştirilmiş bir askerî harekâttı. Bu harekâtın ihtilâlci kadrosundan büyük bir kısmı Demokrat Parti yöneticilerinin yargılanmasını istiyordu. Alparslan Türkeş ise, bunların yargılanmalarına karşıydı.

Türkeş, gözaltına alınmış eski Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Başbakan başta olmak üzere devrik siyasî kadronun İsviçre'ye sürgüne gönderilmesinden yanaydı.

Ancak, ihtilâlin ilerleyen günlerinde Devlet Başkanı konumundaki Orgeneral Cemal Gürsel, DP yöneticilerinin Yassıada'ya gönderilmesini istiyor, bu yöndeki kararı da Millî Birlik Komitesi'nden çıkarıyordu.

1960 yılı Haziran ayının başlarından itibaren *"Yassıada Faciası"* başlayacak, 1961 yılının 16 Eylül günü Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile Hasan Polatkan'ın, 17 Eylül'de de Başbakan Adnan Menderes'in darağacına çekilmeleriyle tarihe bir kara leke olarak geçecektir.

Türkeş, 1960 yılında yaklaşık 6 ay süreyle ihtilâl kadrosunda yer alıyor, bu zaman içinde Yassıada Olayı'na karşı tavır sergiliyor, Millî Birlik Komitesi Üyeleri'nden çoğunun bu Ada'yı ziyaret etmesine rağmen, kendisi gitmiyordu. 13 Kasım 1960'da Türkeş ve 13 arkadaşı bir iç hesaplaşma sonucu MBK'den tasfiye edilip, sürgüne gönderilecekti.

Şimdi, o günlerle ilgili anılarını Türkeş'ten dinleyelim:

"Meşhur Yassıada kararları zannedersem 15 Eylül 1961'de açıklandı. Bu kararlar açıklanmadan önce gelişmeleri Hindistan'da yabancı basından takip ediyordum. Yüce Divan çok sert gidiyor, Divan Başkanı da, 'Sizi buraya tıkan kuvvet böyle istiyor' *diyerek Mahkemenin tutumunu belli ediyordu. Yani şiddeti belli oluyordu. Yani, idam verecekleri anlaşılıyordu. Onu seziyorduk.*

Yeni Delhi Büyükelçimiz Necdet Kent de gelişmeleri takip ediyor ve bana şunları söylüyordu:

- Aman Beyefendi, Mahkemeden idam kararları çıksa bile, bunlar infaz edilmemeli. Arkadaşlarınıza mektup yazın, onları uyarın. Çok kötü olur. Yurtdışında, yabancı ülkelerde Türkiye'nin aleyhine bir propaganda vesilesi olur. Hem de memlekette onları tutan halk arasında kırgınlığa sebep olur.

Mahkeme safhasını günü gününe takip ediyorduk. İdam kararı verileceği, yargılamaların her halinden belli oluyordu. Bilhassa Cumhurbaşkanı, Başbakan vesaire hakkında verileceğini kesin gibi hissediyorduk.

Bunun üzerine 14'lerden Muzaffer Özdağ'ı Tokyo'dan, merhum Fâzıl Akkoyunlu'yu da Kâbil'den çağırdım, geldiler. Diğer arkadaşlara da mümkün olan ölçüde telgraf çekerek, mektup yazarak bu hususta görüşlerini istedim."

14'LER, İDAMLARA KARŞI

"Baktım ki, 14'lerin hepsi idamlara karşı. Bu arada Büyükelçilik binasında Fâzıl Akkoyunlu ve Muzaffer Özdağ ile yaptığımız görüşmelere Büyükelçimiz Necdet Kent de katılıyor, hepimizin görüşü aynı noktada toplanıyordu. Yani Mahkemeler, idam kararı verecek gibi görünüyordu.

Yüce Divan'dan idam kararı çıktığı takdirde, bu kararlar infaz edilmemeliydi. Bu isteğimizi Devlet Başkanı Gürsel, Başbakan İnönü, Millî Birlik Komitesi Üyeleri ve Parti Başkanlarına mektup yazarak iletmeliydik. Dönemin Dışişleri Bakanı Selim Sarper'e kısa bir mektup yazıp, yanına da Devlet Başkanı Gürsel'e hitaben kaleme aldığım mektubumu iliştirdim.

Bu mektubu Dışişleri kuryesi ile yola çıkarttım. Daha sonra takip ettim, mektuplar yerlerine ulaşmış."

TÜRKEŞ'TEN, GÜRSEL'E MEKTUP

Türkeş'in, Orgeneral Gürsel'e hitaben kaleme aldığı 7 Eylül 1961 tarihli mektup şu şekildeydi:

Yeni Delhi, 7 Eylül 1961

Orgeneralim,

Size asla yazmak niyetinde değil idim. Fakat bugün Memleketin yüksek menfaatleri bakımından bazı hususların dikkatinize sunulması zaruri oldu.

Şöyle ki:

Yüksek Adalet Divânı birkaç güne kadar eski iktidar mensupları hakkında hükmünü verecektir. Adaletin hükmüne müdahale etmemek ve daima hürmetkâr bulunmak şarttır. Ancak, hükümlerin infazı Yurtta mevcut durumun nezaketi gözönüne getirilince, ayrıca incelenmeğe değer görülmüştür.

Yüksek Adalet Divânı'nın vereceği cezalar içinde idam hükümleri mevcut bulunduğu takdirde bunların tâdil edilerek hafifletilmek cebetine gidilmesi çok faydalı olacaktır.

Çünkü:

a) İdam cezalarının infazı, 13 Kasım'dan beri atılan çok hatalı adım*lar dolayısıyla memlekette meydana gelmiş olan huzursuzluğu daha çok arttıracaktır.*

b) Ölüm cezalarının infazı, yurtdışında da Milletimiz ve Devletimiz aleyhinde tepkilere yol açacaktır.

c) Ölüm cezalarının infazı halinde, Milletimizi bölen kin ve garaz duyguları şiddetlenecek ve 27 Mayıs'ın amacı olan Millî Birlik ruhunun geliştirilmesini güçleştirecektir.

ç) Yukarıda sıralanan mahzurlarına karşılık, cezaların infazı ile memlekete sağlanacak hiçbir fayda yoktur.

Esasen siyasî suçlardan dolayı, ölüm cezaları verilmesi, bugünün insanlık duygularına uymamaktadır.

Buraya kadar sıralanan mutalealara ilâveten, hukuk bakımından da şu hususların incelenmesi lüzumludur.

I- Yüksek Adalet Divânı'nın vereceği idam kararlarının nihaî incelenmesi, bununla ilgili kanunun yürürlüğe girdiği tarihte tek meşru yasama organı bulunan 27 MAYIS MİLLÎ BİRLİK KOMİTESİ'ne ait idi.

II- Bugün ise, yasama organı yalnız başına 13 KASIM KOMİTESİ değil, Temsilciler Meclisi ile birlikte Komite'den meydana gelen Kurucu Meclis'dir.

III- Türk Anayasası'na göre, idam hükümlerinin nihaî incelenmesi, yasama organlarına aittir. Şu halde, bugün Yüksek Adalet Divanı'nın vereceği idam kararlarının yalnız 13 KASIM KOMİTESİ'nce incelenmesi hukukî ve meşru olamaz.

Aksi halde, Millet ve tarih önünde sorumlu olacağınızı hatırlatırım.

Saygılarımla,

Alparslan Türkeş

"APARTMANI KİRAYA VEREBİLİRSİNİZ!"

Alparslan Türkeş'in yaklaşık 2,5 yıllık Hindistan sürgünü, olaylarla dolu geçti. Kendisi gibi, sürgünde bulunan öteki 13 arkadaşıyla birlikte zaman zaman bir Avrupa başkentinde buluşup, orada 14'lerin ve ülkenin sorunlarını tartışıyorlardı.

Türkeş anılarında, 14'lerle Brüksel, Bern ve Paris'te yaptığı toplantıları şöyle anlattı:

"Bizim grubumuzun, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nde gücü çok artmıştı. Bizi seven arkadaşlarımız, bizi destekleyen arkadaşlarımız, 13 Kasım'ın yapılmasından çok üzüntü duydular. 13 Kasım'ı yapanlara, Millî Birlik Komitesi'nin içeride kalan öteki üyelerine karşı büyük öfke gösterdiler. Onları, ihanetle suçladılar.

Bu yüzden, Millî Birlik Komitesi güç kaybetti. Bu olaydan sonra bizim lehimize gelişen havayı ve hasıl olan bu potansiyeli yüksek rütbeli komutanlar, kendi lehlerine kanalize etmek için Silâhlı Kuvvetler Birliği'ni meydana getirdiler.

1961 seçimlerinden sonra, Silâhlı Kuvvetler Birliği, Meclis'i açmak istemedi. Bu durum bize intikâl etti. Biz ise, Parlamento'nun mutlaka açılmasını istiyorduk.

Bu arada, Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa, radyo ve basın aracılığıyla 14'ler lehine bir beyanat vermişti. Beyanatın metni bize ulaştı, çok memnun olduk. Çünkü, o günlerde elbirliği halinde gerek marksist çevreler, gerekse CHP çevreleri bizi gözden düşürmek için yoğun bir karalama kampanyasına girişmişlerdi.

Benim, Başbakanlık kasasından paralar çaldığım, Turancı olduğum, faşist olduğum, Nazi olduğum, memleketi kötü yola sürükleyeceğim şeklinde propagandalar yapılmıştı.

Cemal Paşa, sözkonusu beyanatında bizler için, 'Bunlar vatansever insanlardır. İhtilafımız, sadece bir metod farkından ileri geliyordu', *demiş. Devlet Başkanı ve Millî Birlik Komitesi Üyesi sıfatıyla Cemâl Paşa'nın yaptığı bu açıklama, bizi bir nebze memnun etti."*

"MECLİS'İ AÇIN!"

"Brüksel toplantısı sırasında, Parlamento'nun açılması, bazı arkadaşlarımıza Elçilik ve Tabii Senatörlük verilmesi meseleleri görüşüldü. Ben, bu toplantıda dedim ki:

- 'Genel Seçimler yapılmasaydı, ilân edilmeseydi o zaman bir süre daha olağanüstü yönetim sürdürülebilirdi. Ama ilân edilmiş genel seçimler yapılmış. Parlamento üyeleri seçilmiş. Parlamento'yu açmamak diye bir şey düşünülemez. Bu, çok zararlı olur ve memlekette kan dökülmesine de yol açar.

Onun için mutlaka Parlamento açılmalıdır.

* * *

Benim, kesin tavrım karşısında, Parlamento açılmasa da olur diyen arkadaşlarım artık ses çıkaramaz oldular.

Cumhurbaşkanlığı meselesinde ben, Ali Fuat Başgil'i tutuyordum. Fakat, Silâhlı Kuvvetler Birliği'nin muhalefeti sebebiyle düşündüm taşındım, o günkü şartlarda Başgil için ısrar etmedim. Çünkü, seçilse dahi dinlemeyecekler. Bu arada İsmet Paşa'nın Başbakanlığı konu edildi, karşı çıktım. 'İsmet Paşa, memleketin birçok alanda bakımsız kalmasının sorumlusudur' , *dedim.*

Parlamento'nun açılması için Ankara'ya, Dündar Seyhan aracılığıyla şifreli şöyle bir mesaj çektik:

- 'Apartmanı kiraya verebilirsiniz.' "

İNÖNÜ: "TALÂT, ŞİMDİ KAYBETTİ..."

Türkiye'de, 27 Mayıs 1960'la başlayan ihtilâller zincirine 22 Şubat 1962'de bir yeni halka eklenmek isteniyordu. Ancak, darbe teşebbüsü yarım kalıyor, halka da yere düşüyordu. O tarihte, Alparslan Türkeş, Hindistan'da sürgündeydi. Olup bitenleri uzaktan izliyordu. Ama çeşitli kanallardan kendisine sağlıklı haberler geliyordu.

Bu olaydan tam bir yıl sonra, yani 22 Şubat 1963'de Türkeş vatana dönecek ve Talât Aydemir'le arkadaşlarının başlatıp, muvaffak olamadıkları darbeyi tüm ayrıntılarıyla öğrenecekti.

Türkeş anılarında, 22 Şubat'la ilgili şunları anlatıyordu:

"22 Şubat Olayı'nın başında Silâhlı Kuvvetler Birliği de var. Sonra onlar caymışlar, çekilmişler. Merhum Aydemir ifadesinde bunları anlatıyor.

Aydemir, acele etmiş olabilir. İfadesinde diyor ki; 'Benimle beraber olanlar, daha sonra İsmet Paşa'ya kaydılar.'

Talât Aydemir, bana bağlı olan subay arkadaşlarımıza bazı vaadlerde bulunarak, onların desteğini sağlamış, şunları söylemiş:

- 'Türkeş'i Türkiye'ye getireceğim, bana yardım edin, beni destekleyin, beraber olalım, İnönü'yü devirelim. Bu iktidarı yıkalım, ondan sonra da ben, hemen uçak gönderip, hepsini yurda getireceğim, mühim görevlere getireceğim.'

22 Şubat'ı da, subayları heyecana getirerek düzenlemiş. Rahmetli Aydemir, temiz bir insandı. Ailece temiz, ama kendi kavrayışı, bilgisi, kültürü yönünden, hatta ortadan da az gücü olan bir insandı.

Etrafında marksist devrim heveslileri de toplanmış, bizim arkadaşlarımızı da toplamış. Kendisi, Harp Okulu Komutanı sıfatıyla idareye el koyacak ama, öyle bir zayıf liderlik yapıyor ki; yani başından itibaren 22 Şubat'ın başarıya ulaşmaması için her türlü şartı meydana getiriyor.

22 Şubat Harekâtı başlayınca, merhum Fethi Gürcan Muhafız Alayı Süvari Grup Komutanı olarak, Muhafız Alayı Komutanı'nı enterne edip, Köşk'ün çevresini kuşatmış.

O sırada, Çankaya Köşkü'nde Cemal Gürsel Paşa'nın başkanlığında Hükûmet toplanmış. Başbakan İsmet Paşa var, bütün Bakanlar Kurulu orada toplanmış. Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları da oradaymış.

Cemal Paşa, Muhafız Alay Komutanı'nı aramış bulamamış. Çünkü komutan enterne edilmiş. Süvari Binbaşısı Fethi Gürcan'ı bulmuş, ona demiş ki:

- 'Sayın Binbaşım, biraz hava almak istiyorum. Köşk'ten dışarı çıkabilir miyiz, müsaade var mı?'

* * *

Cemal Gürsel Paşa, çok zekî, kurnaz bir insandı. Gerektiği zaman

böyle kendinden küçük rütbedeki insanlara da tatlı hitap etmesini bilirdi.

Fethi Bey, daha sonra Harp Okulu'nda ihtilâli yöneten Talât Aydemir'i telefonla arayarak Cemal Paşa'nın isteğini iletmiş. Aydemir de, 'Bırakın kardeşim gitsinler, bizim onlarla işimiz yok', *cevabını vermiş.*

Cumhurbaşkanı, Başbakan ve tüm Komutanlar Köşk'ten kurtulup, dışarı çıkmışlar. Eski kurt İsmet Paşa, Köşk'ten çıkar çıkmaz etrafındakilere demiş ki:

- 'Talât, kaybetti. Bizi salmaması lâzımdı. Şu andan itibaren yenilmiştir.'

Köşk'ten kurtulanlar, doğruca Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na gidip, orada karargâh kurmuşlar ve 22 Şubat'ı noktalamışlar..."

TÜRKEŞ'LE İLGİLİ HABERLERE YAYIN YASAĞI

Alparslan Türkeş'in Hindistan'da, sürgünde olduğu yıllarda Türk basını da kendisiyle ilgili haber verebilmek için adeta yarış halindeydi. Türkeş'in, gelen ve giden mektupları tamamen sansürden geçiyor, gazetelerde çıkan haberlerine de zaman zaman yayın yasağı konuyordu.

Bu arada, Yeni İstanbul Gazetesi adeta Türkeş'in sözcüsü durumundaydı. Hami Tezkan ve Gökhan Evliyaoğlu tarafından yayınlanan bu gazetenin Türkeş'le ilgili ufacık bir haberi olay yaratıyor ve gazete o gün adeta yok satıyordu.

Yine, aynı gazete Hindistan'a bir muhabirini göndermiş ve Türkeş'le röportaj yaptırmıştı. Bu röportajla ilgili anons başladığında gazete, tiraj patlaması yaptı. Yöneticiler, kağıt parası bulmakta sıkıntı çektiler. İlk gün yayında, Türkeş'in annesinin Adana'da yaşadığı haberi veriliyordu. Daha Hindistan röportajına girilmemişti. Bu röportaja hemen yayın yasağı konuluyor, gazetenin matbaası basılıyor ve makinaları tahrip ediliyordu.

Türkeş, bu gelişmeleri de şöyle anlatıyordu:

"Yeni İstanbul Gazetesi, uzun süre bizi destekledi. Bizim görüşlerimizi yayınladı. Bu arada, Turancılık Dâvası'ndan arkadaşımız İsmet Rasih Tümtürk de 'Millî Yol' *isimli bir dergi çıkarıyordu. O dergi de benim mektuplarımı yayınlıyordu.*

Yeni İstanbul Gazetesi'nde anonslar başlayınca, 14'lerden bazı

arkadaşlar, bana mektup yazdılar. Güya benim hâtıralarım Türkiye'deki havayı bozuyormuş.

Tabii, biran önce ülkeye dönmek istiyordum. Kimi arkadaşlar gelin, diyor, kimileri de acele etmeyin, mesajı gönderiyordu.

Bense, arkadaşlarıma baskın şeklinde dönüş tavsiye ediyordum. Sürgün hayatımızın biran evvel sona ermesini istiyordum."

SÜRGÜN YILLARI BİTİYOR

Türkeş, 815 günlük sürgün hayatından sonra 22 Şubat 1963'de Türkiye'ye döndü. Bu dönüş aslında hem maceralı geçti, hem de uzun sürdü.

Hindistan'dan, ailece Lübnan'a geldiler. Eşini ve çocuklarını Beyrut'tan uçakla, Ankara'ya yolladı. Kendisi ise Avrupa'ya gidecekti. Orada, görülecek işleri vardı.

Türkeş'in anılarının bu bölümünde, sürgünün son günlerini izleyip, noktalayalım:

"Sürgünde, iki yılı devirmiştik. 1963'ün başında, Dışişleri Bakanlığı'ndan şöyle bir yazı aldım:

'Bulunduğunuz görevde, Dışişleri Memuru olarak devam etmek istiyorsanız, devam edebilirsiniz.'

Tabii bu yazıdan ben başka bir anlam çıkardım: 'Memlekete gelmek istiyorsanız, gelebilirsiniz.'

Hemen Bakanlığa başvurup, istifamı yolladım ve yolluğumu istedim. Yolluğum geldi, yola koyulduk. Ailemi, Beyrut'tan Ankara'ya yolladım. Kendim, İsviçre'ye geçtim. Orada, merhum Dündar Taşer'in misafiri oldum. Bu arada 14'lerden bir kısım arkadaşlarla buluşup, görüştük.

Neticede, Münir Köseoğlu Stockholm'de, Orhan Erkanlı Atina'da, Dündar Taşer İsviçre'de, Şefik Soyuyüce de Roma'da kalmaya karar kıldılar.

Bern'den sonra Brüksel ve Paris'e geçip, oradaki arkadaşlarla görüştüm. Kabibay Belçika'da, Solmazer de Hollanda'da bulunuyorlardı."

EVRAKLAR, BERN'DEKİ KASADA...

"Solmazer'le Hollanda'ya gidip, Anwers'ten 1963 model bir otomobil aldım. Tekrar İsviçre'ye uğradım. Bern'e ilk gelişimde, bir ban-

ka kasası kiralayıp, önemli evraklarımı oraya kitlemiştim. Bu evraklarım, mektuplarım o günün Türkiyesinde başıma iş açabilirdi.

Daha sonra Muzaffer Özdağ'la birlikte yola çıktık. Biran önce Vatana kavuşmak istiyorduk. Ancak, Yugoslavya'ya geldiğimizde, yolumu değiştirmek istedim. Bulgaristan üzerinden gitmeyi uygun görmedim. Çünkü o zaman Bulgaristan, çok koyu bir marksist rejim altındaydı. Benim de anti-marksist görüşlerim olduğu belliydi.

1944 Turancılık Dâvası'nda da yargılandığım artık ortaya çıkmıştı. Ruslar'ın birçok teklifini geri çevirdiğimi daha önce anlatmıştım. Bu sebeplerden dolayı, oradan geçmeyi uygun görmedim.

Niş'e geldiğimizde Muzaffer Özdağ'ı, ailesiyle birlikte Bulgaristan üzerinde yolladım. Ben de, Üsküp ve Makedonya üzerinden Selânik'e gittim. Ziyaret ettiğim yerlerde Türkler'le görüştüm. Camileri ve ecdad yadigarı Osmanlı eserlerini gezip, gördüm. Üsküp'teki Türkler arasında üç gün kaldım."

"CHP'LİDEN İHTİLÂL ÖNERİSİ"

"Yunanistan'a girerken beni sınırda 6-7 saat tuttular. Selânik'te, Orhan Erkanlı ile buluştuk. Yanında, CHP Yozgat Milletvekili Celâl Sungur da vardı.

Selânik'te, bir gün otel odasında Celâl Sungur eviriyor, çeviriyor, 'Durum nasıl Albayım?' *diye soruyordu.* 'Hemen el koyacak mısınız, iktidarı alacak mısınız, darbeyi ne zaman yapacaksınız?' *gibi sorular yöneltiyordu.*

Ben de diyordum ki:

- 'Yok kardeşim, böyle birşey sözkonusu değil. Artık memlekette demokrasi oturmuş durumdadır. Memlekete dönünce önce bir dernek kurup, daha sonra partiye dönüştüreceğiz.'

Celâl Bey ise beni devamlı tahrik edip, 'Bu işleri bırak Allahını seversen; vuralım, darbe yapalım' , *diyordu.*

* * *

Batı Trakya'da birkaç gün kaldık. Bu süre içinde Yunan polisi alarma geçip, sürekli bizi takip etti. Gümülcine'de, soydaşlarımızdan büyük ilgi gördük.

Vatan hasreti, sabrımızı taşırmıştı. Numan Esin'le birlikte Kapıkule'den kutsal topraklarımıza ayak bastığımızda, tüm dertleri geride bırakmıştık.

22 Şubat 1963 günü serhat şehrimiz Edirne'deydik. Mustafa Kaplan ve kalabalık bir vatandaş topluluğu bizi karşılarken, mutlulukla gururu birlikte yaşıyorduk..."

ŞAHİNLERİN DANSI

● 22 Şubat 1963'de, *"Hindistan Sürgünü"*'nden dönen Alparslan Türkeş, Ankara'ya yerleşti. Ancak, eski silâh ve ideoloji arkadaşları peşini bırakmıyordu. Kimisi tekrar *"İhtilâl yapalım"* diyor, kimisi de *"siyaset"* yapmak istiyordu.

● **Türkeş'in eski arkadaşı Talât Aydemir 20-21 Mayıs 1963'de, ikinci defa darbe teşebbüsünde bulundu. Sonu, hüsran oldu. Alparslan Türkeş'i de bu olayların sanıkları arasına alıp, tutukladılar. Yaklaşık dört ay hücrede kalan Türkeş, beraat etti.**

● Türkiye, 12 Eylül 1980'de yeni bir ihtilâle sahne oldu. MHP Lideri Türkeş, bu ihtilâlle birlikte *"sanık"* sandalyesine oturtuldu. İdam talebiyle yargılandı, 5.5 yıl hapis yattı, sonunda yine beraat etti.

"APO'YU, NİYE ÇEKİP VURMADIN?"

1993 yılı sonbaharında, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi'nde *"çok önemli"* bir konuk, bizzat Genel Başkan Alparslan Türkeş tarafından ağırlanıyordu.

Başkent Ankara'nın Maltepe semti, Strazburg Caddesi'ndeki MHP Genel Merkezi'nin birinci katında Türkeş'e nezaket ziyaretinde bulunan kişi, Türkiye'nin Şam Büyükelçiliği'nde görevli *"Askerî Ataşe"*siydi.

İzinli olarak Anavatan'a gelen bu Türk kurmay subayı, Ankara'da bulunduğu süre içinde, eski bir asker olan MHP Lideri'ni de ziyaret etmek ihtiyacını hissetmişti.

Ülkenin *"çok önemli"* konularının konuşulduğu MHP Genel Başkanlık makamı, bu defasında dehşet dolu bir olayın anlatımına sahne olacaktı.

Türkeş konuğunu, çalışma ofisinin kapısında karşılayıp, klâsik mobilyalarla süslü bir ortamda ağırlıyordu.

Eski askerle, yeni asker, askerce sohbete başlıyor; kıdemsiz olanı, kıdemlisine *"Komutanım"* diye hitap ediyordu.

Türkeş, konuğunun *"nezaket"* cümlelerini saygıyla dinliyor, sıranın kendisine geldiğini hissedince, önce duvardaki haritaya göz atıp, ardından da, Suriye'nin, Türkiye'ye karşı takındığı tavrı öğrenmek istediğini belirtiyordu.

Şam Askerî Ataşemiz, Türkeş'in kafasını karıştıran dış kaynaklı anarşi ve terör olayını, sadece bir örnekle nakledecek, böylece herşey tüm çıplaklığı ile ortaya çıkacaktı.

MHP Lideri, PKK terörü konusunda sorular yöneltiyor, konuğu ise şunları anlatıyordu:

"Komutanım, bir süre önce Suriye Gizli Haberalma Örgütü El Muhaberat'ın Başkanı'ndan bir yemek daveti aldım. Durumu, Büyükelçimize bildirdim. Sözkonusu davete, eşimle birlikte gitmem için izin çıktı. Yemek, davet sahibinin konutunda verilecekmiş.

Davet saatine yakın bir zamanda, El Muhaberat'ta görevli bir sivil, konutuma gelerek, bize rehberlik edeceğini söyledi. Onunla birlikte yola çıktık.

Otomobilimiz, bir apartmanın yanında durdu. Eşimle birlikte indik, rehberin öncülüğünde binaya girdik. Asansöre davet edildik.

Asansörde, bizden başka bir kişi daha vardı. Orta boylu, esmer, bıyıklı ve iri yapılı bir tip. Elinde bir de, Türk gazetesi bulunuyordu.

Asansördeki kişiyi görür görmez, onun hiç de yabancı olmadığını anladık. Asansör, birkaç saniye içerisinde bizi ulaştıracağı kata çıktı. Eşim, çok heyecanlıydı. Ben, gözlerime inanamıyordum..."

ASANSÖRDEKİ ŞAHIS KİM?

Şam Askerî Ataşemiz, bu macera dolu davet yolculuğunu anlatırken, Alparslan Türkeş de kendisini sabırla dinliyordu.

Askerî Ataşemiz, hikâyenin en heyecanlı sahnesine gelmişti ki, Türkeş söze karıştı:

- *Kimmiş efendim, o?*

- Komutanım, asansördeki kişi, Abdullah Öcalan'dı...

Türkeş bu cevabı işittiğinde saçları adeta diken diken oluyor, vücudu kasılıyor, sert bir tavırla, Askerî Ataşe'ye hitaben şunları söylüyordu:

- *"Niye, çekip vurmadın?.."*

Evet, PKK Lideri Abdullah Öcalan, Suriye Gizli Haberalma Örgütü'nün Başkanı'na ait apartmanda ne arıyordu? Bu karşılaşma bir tesadüf mü, yoksa bir senaryo muydu?

Tüm bu konuları, Türkeş şöyle değerlendirecekti:

"Apo'nun, Askerî Ataşemiz'le, asansörde karşılaşması hiç de tesadüfî değil. Suriye, bu kanlı kaatilin, kendi himâyesinde olduğunun mesajını veriyor. Olay, çok mânidar.

Askerî Ataşemiz'in anlattıklarını dehşetle dinledikten sonra çok öfkelendim. 'Niye çekip vurmadın bu adamı?' *dedim. Çünkü O, onbinlerce insanın kaatilidir. Türkiye'deki cinayetlerin, sabotajların başsorumlusudur.*

Yani, o durumda Askerî Ataşemiz'in, bu kanlı kaatili çekip vurması çok zor. Hattâ mümkün değil. Düşünülemez ama, insanın aklına öyle geliyor.

O anda içimden öyle geldi. Çünkü bu adam çok acımasız. Kundaktaki iki günlük bebeleri dahi kurşuna dizdiren bir adam. Kanlı kaatil yani.

Kürtleri öldürüyor. Zaten kendisi Ermeni. Yani, kendilerince şimdi, Türkler'den, Ermeni intikamı alıyorlar."

* * *

Alparslan Türkeş, Apo'nun *"asansör şovu"* üzerine Türkiye-Suriye ilişkilerini de değerlendiriyor ve sözlerini şöyle tamamlıyordu:

"Suriye'nin dış siyaseti, Türk düşmanlığı temeli üzerine kurulu. PKK çetesine onlar yataklık yapıyor. Apo'yu, onlar koruyor. Bu yetmiyormuş gibi ezelî düşmanımız Yunanistan'la işbirliği yapıyor.

Bir bakıyorsunuz, Yunanistan Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Şam'da. Hemen ardından Suriye Devlet Başkanı Hâfız Esat'la, Dışişleri Bakanı Atina'da.

Başbaşa veriyorlar, oturuyorlar, konuşuyorlar. Coğrafya itibariyle birbirinden çok uzak iki ülke. Ekonomik yönden alıp-satacakları pek birşeyleri yok. Asgari müşterekleri yok. Ama, tek konuştukları konu, Türk düşmanlığı.

Türkiye'yi nasıl vuracaklarını, o fırsatı ne şekilde yakalayacaklarını araştırırlar. Başka birşey düşünmezler."

BU SAHNE NİYE OYNANDI?

1993 yılının ilk ayında ise devrin Başbakanı Süleyman Demirel, Suriye'yi resmen ziyaret edip, 19-20 Ocak günleri Şam'daki Başkanlık Sarayı'nda Hâfız Esat'la yaptığı uzun görüşmelerde, Apo'nun himâye edilme konusunu gündeme getiriyordu.

İki gün üst üste saatlerce süren başbaşa görüşmede Suriye Devlet Başkanı, PKK liderinin kendi topraklarında olmadığını söyleyince, Türkiye Başbakanı Demirel, cebinden çıkardığı bir kâğıdı Hâfız Esat'a uzatarak *"Sayın Başkan, işte size Abdullah Öcalan'ın Şam adresi.*

Altında da telefon numarası yazılı. İsterseniz çevirin numarayı kendisiyle konuşabilirsiniz" diyor, ancak ev sahibi tüm bu iddiaları reddediyordu.

İşte, bu tarihî zirveden kısa bir süre sonra Apo, El-Muhaberat Başkanı'nın apartmanından Türkiye'ye adeta dil çıkarıyordu...

"EVİMİZDE SALDIRIYA UĞRADIK"

Türkeş, PKK olayı ve Apo'nun faaliyetleri konusunda şu değerlendirmeyi yapıyordu:

"Öcalan, Kürtler'i kurtarmak için değil, Türkiye'ye komünist rejim getirmek üzere işe başladı. Bu arada Türk Milleti, düşman çetelerinin saldırısına uğradı. Biz, kimseye saldırmadık.

Ama Bekaa Vadisi'ndeki askerî kamplarda, Atina yakınlarındaki Lavrion Kampı'nda ve Güney Kıbrıs'taki askerî kamplarda Yunanlı generaller tarafından eğitilerek sınırlarımızdan içeri gizlice sokulan silâhlandırılmış çeteler, kendi Vatanımızda, kendi topraklarımızda, kendi evimizde bize saldırıyorlar.

Bu insan sevgisinden yoksun, acımasız ve kanlı kaatil, Türkiye'nin düşmanlarıyla işbirliği yapıyor, Suriyeliler'le, Yunanlılar'la ve Ermeniler'le..."

İHTİLÂLCİLERİN, "TAŞOCAĞI ZİRVESİ"

10 Nisan 1963 tarihi, *"Türk İhtilâller Tarihi"*'nin kilometre taşlarından biridir. İşte o gün, ülkemizin iki ünlü ihtilâlcisi koskoca Ankara'da, *"Zirve Toplantısı"* için, üzüm bağlarıyla kaplı dağlık bir alandaki taşocağını seçerler.

"Taşocağı Zirvesi"'nin kahramanları, 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin *"Kudretli Albay"*'ı Alparslan Türkeş ile, 22 Şubat 1962'de, başarısız bir darbe teşebbüsünde bulunan Talât Aydemir'dir.

32 yıl önceki Başkent Ankara'nın dillere destan üzüm bağlarıyla süslü Dikmen'de gerçekleştirilen bu cunta toplantısı büyük bir gizlilik içinde yürütülmüş, o günlerde kokusu çıkmamıştır.

Niye bir, dört duvar arası değil de, dağbaşında yapılmıştı bu görüşme? Bakalım, Türkeş, konuya nasıl bir açıklık getirecek:

"Hindistan sürgününden vatana dönüp, Ankara'ya ulaştım. Eşim ve çocuklarım, benden önce gelmişlerdi. Bu arada merhum Talât Aydemir'den, ziyaret haberi geldi. Randevu istediler, verdim.

Daha önce de anlattığım gibi Elazığ'da çok yakın dostluğumuz olmuştu. Ailece hemen her akşam beraber olurduk. Çocuklarımız da, arkadaştı. Eşi, kızı ve oğlunu beraberine alarak, Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki evimize, ziyarete geldiler.

Tabii, eski arkadaşlığımız olduğu için kendisini kucaklayıp, kolumu beline doladım. Bir anda kolumu tutup, itti. İşte o zaman, demek ki Talât Aydemir kendini çok büyük görüyor, samimi hareketimi laubalilik sayıyor, dedim.

Anladım ki, eski arkadaşlığımızdan kaynaklanan samimi hare-

ketleri istemiyor. O, eliyle itince; ben de kolumu çekip, hiçbir şey demeden kendisini misafir ediyorum.

Aradan zaman geçiyor, ziyaretine karşılık verilmediğinden şikâyetçi oluyor, bu da bana duyuruluyordu.

Aydemir'in ziyaretine karşılık vermek için arkadaşlarımla sözleştim. Randevu alıp, topluca ziyaretine gittik. Evinin salonunda oturuyorduk. Sohbeti koyultmuştuk. Birden kapı açıldı, salona, gazeteciler daldı.

Bu harekete, bir anlam veremedim. Biz, gizli bir ziyaret yapmıyorduk. Dostça görüşmeye gelmiştik. Gazetecileri niçin haberdar etti, bir türlü anlayamadık.

Fotoğraf faslının ardından ev sahibi Aydemir, gazetecilere hitaben şunları söylüyordu:

- 'Türkeş, benim eski arkadaşımdır. Ziyaretime geldi.

Birlikte, memleket meselelerini görüşüyoruz.'

Ben, bu beklenmedik hareket karşısında sessiz kaldım."

"GRUPLAR BİRLEŞMELİ"

Alparslan Türkeş, eski silâh arkadaşı, aile dostu Talât Aydemir'in evinden buruk bir şekilde ayrılıyor, bu dostluğa yeni bir yön vermeyi düşünüyordu. Ancak karşı taraf, güçlerin birleştirilmesini istiyordu. Yani, ihtilâlci iki gücü.

Bu arzuyu da yine Türkeş'in anılarından izleyelim:

"Aradan bir süre geçti, merhum Aydemir'le birlikte 22 Şubat olaylarına karışmış olan Mustafa Ok, bizim arkadaşlarımızdan Numan Esin ve Rıfat Baykal'a geldi. Aydemir ve arkadaşlarının adı 22 Şubatçılar, bizimki ise 14'ler'di. Mustafa Ok, iki grubun birleşmesi teklifini getirdi.

Arkadaşlarım, beni haberdar ettiler. Durumu değerlendirdik. Buyursun Talât Bey, konuşalım dedik. Ancak, Aydemir, benim evime gelmeyi kabul etmiyormuş. Oysa, Aydemir'e son ziyareti ben yapmıştım. Hemen ardından ikinci defa gitmeyi uygun görmedim.

Sonuçta, her iki tarafın arzusu ile Dikmen'deki bir taşocağında buluşup, görüşmeye karar verdik. Çünkü, o günlerde bu birleşme isteniyordu."

Alparslan Türkeş ile Talât Aydemir'in buluşma yeri büyük bir gizlilik içinde tesbit edildi. Her iki liderin en güvenilir adamları ayrı ayrı buluşma noktasına gidip, keşif yaptılar. Tepenin güvenliğini araştırdılar.

O günlerde İsmet İnönü, Başbakan olarak görev yapıyor, Hükûmetin istihbarat örgütleri, iki eski lideri ve çevresini adım adım izliyordu. İş, o kadar ileri gitmişti ki; Talât Aydemir'i göz hapsinde tutmak için kapısının önüne bir inzibat kulübesi kuruluyor, Ankara Merkez Komutanı Kurmay Albay Orhan Çokdeğer de, er kılığına bürünüp, bu kulübeden, 22 Şubat'ın liderini izliyordu.

Zaten, Taşocağı Zirvesi'nden sadece dörder kişi haberdardı. Toplantı yeri, zamanı ve şekli önceden ayrıntılı bir şekilde belirlenmiş, liderlere eşlik edecek eski askerler, silâhlarını kuşanmıştı.

Tarihî zirveyi, yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Aydemir'le görüşmeden önce arkadaşlarıma 'Hergün ihtilâlcilik olmaz. Suriye'de olduğu gibi hergün darbe ve müdahale olmaz', *dedim.*

Ayrıca, karşımızda İsmet Paşa gibi bir devlet adamı vardı. İsmet Paşa, çok adamın başını yemişti. Atatürk'ün sağ koluydu. Birçok vartalardan geçmiş bir insandı. Onun için, bunu hafife almamak gerekiyordu. Dikkatli olmak lâzımdı. Tüm bunları, arkadaşlarıma söylüyordum.

Görüşme konusunda daha fazla baskıya dayanamayıp, 10 Nisan 1963 günü saat 10'da, taşocağının bulunduğu tepeye gitmeye karar verdim.

Yanımda, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Numan Esin, zannediyorum Mustafa Kaplan da vardı. Merhum Talât Aydemir'in yanında ise Yaşar Başaran, Bahtiyar Yalta, Fethi Gürcan -Allah rahmet eylesin- ve Mustafa Ok bulunuyordu."

DÜELLO GİBİ "ZİRVE"

10 Nisan 1963 - Saat 10.00

Türkeş ve Aydemir iki ayrı otomobille, taşocağına geldiler. Beraberlerinde, dörder arkadaşları vardı. Arabalar, daha önceden belirlenen yerlere park edildi. Liderler, araçlardan tek tek çıktı. Refakâtçılar ise merak ve heyecan içerisinde, liderlerin oynadığı senaryoyu izlemeye koyuldular.

İhtilâlcilerin araçları, taşocağının iki ayrı uç noktasına park etmişti. Hava, pırıl pırıldı. Ankara, baharı yaşıyordu. Liderler zirvesinde kuş sesleri adeta fon müziğini oluşturuyordu.

İki ayrı aracın içindeki eski askerler ise, oturdukları yerden Türkeş ve Aydemir'i izlerken, bu arada tâkip edilip edilmediklerini kontrol etmekten de geri durmuyorlardı.

Liderler, iki zıt kutuptan, sert adımlarla yürümeye başladılar. Taşocağının orta yerindeki koskoca kayalık, buluşma noktaları olacaktı. Yüzyüze geldiler, yaklaştılar, askerce selâmlaştılar. Tabiat adeta susmuş, onları dinliyordu.

Yine kulağımız Türkeş'te:

"Merhum Aydemir'le adeta filmlerdeki gibi buluştuk. Arkadaşlarımız, merakla bizi izliyordu. Aydemir'le karşı karşıya gelir gelmez, başladım konuşmaya. Dedim ki:

- 'Talât, benim liderliğim altında birleşmeyi, beraber çalışmayı kabul ediyor musunuz? Benim liderliğim altında, meşrû siyasî faaliyette bulunalım. Bir siyasî partiye girip, orada çalışalım. Bu yolla, memlekete hizmete gayret edelim.'

Aydemir, bu teklifime, 'hayır' *dedi. Konuşmasını şöyle sürdürdü:*

'Bir defa, sizin liderliğiniz kabul edilemez. Çünkü, Turancı olarak tanınıyorsunuz. Ayrıca, Demokrat Parti sempatizanı, Adalet Partili tanınan bir insansınız. Sizin liderliğinizi hiç kimse kabul etmez.

Siyasî anlaşmaya gelince; biz demokrasi yoluyla, particilikle memlekete hizmet edilemeyeceği kanaatindeyiz. Memlekete, ihtilâl yoluyla hizmet edileceği inancındayız. Onun için siyasî faaliyet, particilik de yapmayız.' "

Dikmen'in zirvesinde Türkeş-Aydemir görüşmeyi adeta *"söz düellosu"* şeklinde sürüyordu. Her iki asker, inançlarından taviz vermiyor, ama konuşmalarında ölçülü bir üslupla birbirlerini suçluyorlardı.

Şimdi, söz sırası Alparslan Türkeş'deydi:

"O halde birleşmemiz sözkonusu olamaz. Çünkü, görüşlerimiz arasında çok büyük bir fark var. Bir defa benim tecrübelerim mevcut. Benim liderliğim altında birleşmenin doğru olacağı kanaatindeyim.

Artık hergün memlekette ihtilâlcilik oynanmaz. Türkiye, Suriye gibi her erken kalkanın darbe yapacağı bir ülke olmaz. Seçim

yapılmıştır. Particilik, faaliyettedir. Meclis çalışmaktadır. Bu durumda, demokratik düzen içinde meşru siyasî faaliyetle hizmet çaresine bakmalıyız."

ZİRVEDE SONUÇ YOK

Alparslan Türkeş'in son sözleri, Taşocağı zirvesinin de sonucunu belirler gibiydi. Bu defa Aydemir, *"Önce birleşelim, liderlik konusunu ileride tartışırız"* diyor, Türkeş ise sözlerini şöyle bağlıyordu:

"Aramızda bu derece aykırı düşünce farkı varken, birleşme nasıl olur? İleride bunu, nasıl tartışır, hallederiz? Biz, Millî Birlik Komitesi'nde bile bu görüş ayrılıklarından dolayı birbirimizden ayrıldık. Bizi sürgüne gönderdiler, Millî Birlik Komitesi'ni parçaladılar.

Bunu, biz yaşadık. Bunun acı tecrübesini ben biliyorum, taşıyorum bu tecrübeyi üzerimde. Bu tecrübe daha taze iken tekrar bu derece aykırı, farklı düşüncelerle nasıl birleşeceğiz? Bu birleşmeden ne hayır gelebilir? Olmaz böyle bir birleşme. Sizinle biz, birleşemeyiz!.."

Türkeş, cümlesini tamamlar tamamlamaz durduğu yerden harekete geçip, kendilerini beklemekte olan arkadaşlarına doğru yöneliyordu...

ASKERÎ DİSİPLİN İÇİNDE...

Takvim yaprakları, günün tarihini *"10 Nisan 1963"* olarak gösteriyordu. Saat, 10.15'di, Ankara'nın Dikmen sırtlarındaki bir taşacoğında ihtilâlci on emekli subay, *"çok önemli"* bir konuda karara varmak için *"açık hava toplantısı"* nı tamamlanmak üzereydi.

27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin önderlerinden Alparslan Türkeş ile 12 Şubat 1962 darbe teşebbüsünün başarısız lideri Talât Aydemir bu tarihî zirvenin birinci aşamasını tamamlamış, alınan kararları arkadaşlarına açıklamak amacıyla orta yere doğru gidiyorlardı.

Bu gizli toplantının zabıtlarını Türkeş'in anılarından izleyelim:

"Aydemir'le yaptığım görüşmeyi bitirip, bizleri bekleyen arkadaşlarımıza doğru yürümeye başladım. O, biraz kısa boylu olduğu için benim gerimde kaldı. Sağ tarafımdan geliyordu. Bizleri bekleyen arkadaşların ise merak içinde olduklarını tahmin ediyordum.

Arkadaşlarımıza 15 metre kala durdum. Onlar da hemen otomobillerinden fırladılar. Bütün dikkatlerini bize yöneltmiş, bekliyor-

lardı. Askerî bir disiplin içindeydiler. Arabaların yanından, bir adım ileri atmıyorlardı.

Ben, yüksek sesle, hepsinin duyacağı şekilde konuşmaya başladım:

- 'Arkadaşlar, biz Talât Bey'le anlaşamadık. Birleşmemiz mümkün değildir. Birleşemeyiz!'

Bu sözlerim üzerine, Talât Aydemir, omuzumun üstünden bana seslenerek dedi ki:

- 'Ne sebepten anlaşamadığınızı, birleşemediğinizi izah edin...'

Evet, Aydemir'in konuşmasından sonra şu cevabı verdim:

- 'Buyurun, onu da siz izah edin.'

CUNTACILAR ÜZGÜN

Aydemir, aramızda geçen konuşmayı arkadaşlarımıza aynen nakletti. Liderlik konusunda anlaşmazlığa düştüğümüzü açıkladı.

Bunun üzerine, Aydemir grubundan Mustafa Ok, çok üzgün bir ifade ile söze girdi. Rengi atmış vaziyetteydi. Öne çıktı, yüzünü bana doğru dönerek şunları söyledi.

- 'Efendim, biz bu birleşmeden çok yarar umuyorduk. Bu birleşmenin olmasını istiyorduk. Müsaade ederseniz, bu işi burada sürdürelim. Zaman zaman onlarla biraraya gelelim. Başbaşa verelim, müzakerelerde bulunalım. İleride, belki bir anlaşma zemini bulabiliriz.'

* * *

Mustafa Ok'un bu konuşmasını bütün arkadaşlarla dikkatle izledik. Daha sonra kendisine, 'hayhay, yine görüşürüz, konuşuruz', *cevabını verdim.*

İki ayrı grup, arabalarımıza binip, taşocağını terkettik. O tariblerde Dikmen, bağlık-bahçelikti. Çok tenha idi. Bizim geliş-gidişimizi de gören olmamıştı. Daha önce de söylediğim gibi biz, beş arkadaştık. Aydemir grubu da beş kişiden oluşuyordu. Toplantı yerimiz, büyük bir gizlilik içinde yürütülmüştü. Hükümet ilgililerinin, bu buluşmayı öğrenmesini istemiyorduk.

Ancak, ileriki günlerde meydana gelen gelişmeler, ortaya çıkan acı sürprizler, bu işin pek de öyle olmadığını ortaya koyacaktı.

Sonradan öğrendik ki, karşı taraftan gelenler arasında görevliler varmış...

Ama, görünürde birşey yoktu."

ÇAY BAHÇESİNDE CUNTA TOPLANTISI

Türkeş aslında 10 Nisan Zirvesi'ne gönülsüz gidiyordu. Çünkü, Aydemir'in niyetini öğrenmişti. Ancak, arkadaşlarının ısrarına dayanamayıp, bu buluşma teklifine *"evet"* demişti. Türkeş, Aydemir'le niçin birleşmek istemiyordu? Bu sorunun cevabını da kendisinden alalım:

"Dikmen kayalıklarına gitmeden önce çok düşündüm. Kendi kendimle hesaplaştım. İçimden, Aydemir'le ortak hareket etmenin mümkün olamayacağı kararını verdim. Çünkü onunla birleşmek, bir netice vermeyecekti. Hergün Kızılay'da, bir çay bahçesinde oturuyor, orada arkadaşlarıyla ihtilâl plânlaması yapıyordu.

Bütün garsonlar, siyasî polisin adamları, bütün oradaki görevliler, MİT'in adamları. Onların gözünün önünde yüksek sesle müzakere ediyorlar. İhtilâl plânlamasını tartışıyorlar.

Bu şekilde bir hareket, doğru değildi. Dediğim gibi, artık demokrasi de işliyordu Türkiye'de. Meclis faaliyetteydi.

Sadece arkadaşlarımı tatmin için Taşocağı toplantısına gidip, orada inisiyatifi ele geçirdim. Kendi liderliğim altında toplanmasını teklif edince, tahmin ettiğim gibi, hemen buna itirazda bulundu. Zaten, bundan sonra anlaşma, birleşme sözkonusu edilemezdi. Öyle de oldu..."

AMERİKALILAR'DAN, İHTİLÂL HABERİ

Alparslan Türkeş, Taşocağı zirvesinin 40. gününde Ankara, Gaziosmanpaşa semti Kader Sokak'taki evinde bazı politikacı dostlarını ağırlıyordu. 20 Mayıs 1963 günü gerçekleşen bu görüşmede birkaç parlamenter vardı. Bu arada iki genç subay çok önemli bir haber getirecek, onlardan alınan bilgileri, emekli bir kurmay albay da doğrulayacaktı.

Şimdi bu macera dolu, heyecan dolu ziyareti Türkeş'ten dinleyelim:

"20 Mayıs günü akşamüstü, Kader Sokak'taki evimde Senatör merhum Hâzım Dağlı, Milletvekili Gökhan Evliyaoğlu, merhum İsmail Hakkı Yılanlıoğlu bulunuyordu. Adana'dan gelmiş bulunan Kâmil Kırıkoğlu da ziyaretçilerim arasındaydı.

Gelmişler, beni Adalet Partisi Genel Başkanı yapmanın şartlarını anlatıyorlardı. Bu arada memleket meselelerini görüşüyorduk.

Kapı çalındı, Jandarma Muhafız Alayı'ndan iki genç subay geldi. Benimle, özel olarak görüşmek istediler.

Koridora çıktım. Gençler, asker selâmı ile karşıma dikildiler. Şunları söylüyorlardı:

- 'Komutanım, Talât Albayım bizi çağırdı, ya bu akşam, ya yarın akşam harekete geçeceğini bildirdi. Sizin de, kendisiyle beraber olduğunuzu söyledi. Bize görev verdi.'

Genç subaylara, nasıl bir görev verildiğini sordum, şunları açıkladılar:

- 'Komutanım, Jandarma Muhafız Alayı ile Namık Kemal Mahallesi'nde komutanların, generallerin oturduğu evleri kuşatma altına alıp, onları enterne edeceğiz.'

Evimin koridorunda, hazırol'da beni dinlemeye geçen iki genç yüzbaşıya şunları söyledim:

- 'Oğlum, benim birşeyden haberim yok. Ben, Talât Bey'le beraber değilim. Onun, böyle bir niyeti varsa bile; ben, bunu doğru bulmuyorum. Siz de, bütün arkadaşlarınıza haber verin, Hükûmetin emrinde kalın. Kanunsuz herhangi bir olaya karışmayın!'

* * *

Sıkı şekilde öğüt verdiğim iki yüzbaşı, selâm vererek evden ayrıldı.

Hemen ardından, bir üsteğmenle, bir tuğgeneralin yeğeni geldi. Onlar da, benzer haberler getirdiler. Bu bilgi, olayın ikinci elden doğrulanmasıydı.

Bu ziyaretçilerime de aynı şeyleri söyledim. Kanunsuz bir harekete katılmamaları uyarısında bulundum. Hükûmete, sâdık kalmalarını istedim.

Evimin, üçüncü defa kapısı çalındı. Bu defaki ziyaretçim, benim apartman dairesinin hemen altında oturan emekli Kurmay Albay Ekrem Süer'di. Kendisi, Amerikan Yardım Kurumu'nda Tuslog'da memur olarak çalışıyordu. Geldi, odaya girdi, öteki misafirlerimizle birlikte oturmaya başladık.

Ekrem Bey, Milletvekili arkadaşlarımla yaptığım tüm konuşmaları dinliyordu. Çok saf, temiz bir arkadaştı. O da sohbete katılıp, konuşmaya koyuldu:

- 'Amerikalılar'dan duydum, Talât Aydemir ya bu akşam, ya yarın akşam ihtilâl yapacakmış. Amerikalılar'ın kuvvetli istihbaratı var. Bu akşam yapacağına kesin gözüyle bakıyorlar. Ne olur, ne olmaz, sen burada, evde bulunma. Gelirler, burayı basarlar. Seni alıp, götürebilirler. Kendi emniyetini düşün.'

* * *

Ekrem Bey'in konuşmasını, misafirlerim heyecanla dinlediler. Bunun üzerine ben, arkadaşlarıma hitaben şunları söyledim:

- 'Bu haberler boş değil. Gelen arkadaşları yakından tanıyorum. Bunlar, rastgele konuşmazlar. Birşey var havada. Siz de bu akşam evlerinizde bulunmayın isterseniz. Çoluğu, çocuğu bir yerlere götürün. Tedbirli olun. Ne olur, ne olmaz!..' "

İHTİLÂL KAPIYA DAYANIYOR

Alparslan Türkeş'in evi, tarihî bir kararın arefesindeydi. İhtilâl, *"geliyorum"* diyordu. Ev sahibi, konuklarından Kâmil Bey'e ise şu uyarıda bulunuyordu:

"Kâmil Bey, sen de hemen yola çık. Ya Adana'ya hareket et, ya da otelini değiştir..."

Türkeşler'in misafirleri hemen dağıldılar. Alparslan Türkeş, eşi Muzaffer Hanım'la başbaşa kaldı. Hemen bir karar vermesi gerekiyordu. Zaten, bir süreden beri Hükûmet güçlerinin hedefi idi. Aydemir grubunun birleşme teklifini de reddettiği için onların da, kendisine bulaşması kaçınılmazdı.

En sağlıklı kararı, yine kendisi verecekti.

İSMET PAŞA CİDDİYE ALMIYOR

Tarihler 20 Mayıs 1963'ü gösterirken, Türkiye, üçüncü bir ihtilâlle karşı karşıya bulunuyordu. İlki, 27 Mayıs 1960'da başarı ile sonuçlanmış, 22 Şubat 1962'deki darbe teşebbüsü ise başarısızlığa uğramıştı.

Üçüncü harekâtı da, Talât Aydemir başlatıyordu. Kendisi, 1950'lerde oluşan ilk cuntanın kurucuları arasında yer almıştı. 1960'da Kore'de görevli olduğu için 27 Mayıs'ın kadrosunda yer alamamış, ancak yurda döndükten sonra Harp Okulu Komutanı olup, tekrar cuntacılığa kalkmıştı.

Aydemir, 22 Şubat 1962'de, Ankara'daki bazı birlikler ve Harp Okulu öğrencilerini yanına alıp, darbe teşebbüsünde bulunmuş,

ancak daha sonra Hükûmet kuvvetlerine teslim olmuştu. Bu arada kendisi ve arkadaşları için özel bir *"Af Kanunu"* dahi çıkarılmıştı.

20 Mayıs 1963 günü akşamüstü Türkeş'e gelen haberlerin doğruluğu harekâtla birlikte kanıtlanıyordu. Bu arada, Türkeş'in evinde bulunan AP Milletvekili Gökhan Evliyaoğlu, Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'yı gelişmelerden haberdar ediyor. CKMP Milletvekili Fuat Uluç da, aynı şekilde durumu Başbakan Yardımcısı ve CKMP Genel Başkanı Hasan Dinçer'e ulaştırıyordu.

Bu heyecanlı gecenin gelişmelerini Türkeş şöyle anlatıyor:

"Hasan Dinçer, ihtilâl haberini alınca, hemen Başbakan İsmet Paşa'yı aramış. Paşa'nın o gün erken yatacağı tutmuş. Uykundan uyandırılmış, telefon gelmiş, Hasan Bey'i dinledikten sonra şunları söylemiş:

- 'Bu herifin hergün ihtilâl yapacağı haberi geliyor.'

İsmet Paşa, bu yeni haberi ciddiye almamış. O güne kadar Aydemir'le ilgili pekçok haber duyup, artık usanmış. Ardından, uykuya devam etmiş."

İHTİLÂL BİLDİRİSİ

20 Mayıs 1963 Pazartesi'ni Salı'ya bağlayan gece yarısı saat 24 civarında Ankara radyosu ansızın susuyor, bu arada dalgalar karıştığı için bir Almanca konuşma duyuluyordu. Onu, Üsteğmen İlhan Baş'ın *"Dikkat... Dikkat!.."* diyen sesi izleyecekti.

20 Mayıs 1960 İhtilâli'nden üç yıl sonra yine Ankara Radyosu'ndan ikinci defa ihtilâl bildirisi okunuyordu. İlk bildiriyi Kurmay Albay Alparslan Türkeş okumuş, bu seferkini ise genç bir subay duyurmaya kalkmıştı.

Üsteğmen İlhan Baş, bildiride şunları söylüyordu:

"Dikkat Dikkat

Şimdi Türk Silâhlı Kuvvetleri İhtilâl Genel Karargâhı'nın bildirisini dinleyeceksiniz:

Büyük Türk Milletine,

***1-** Gayesi ve vazifesi, milletimizin kurtarıcısı ve Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk'ün ilkeleri ile çizdiği yolda yürümek ve milletimizi çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırarak refah, huzur ve güven-*

lik içinde yaşatma olan Büyük Millet Meclisi ve onun hükümetleri, mevcut anayasa ve kanunları hiçe sayarak partizan bir zihniyetle hareket etmeleri neticesi ekonomik, sosyal ve politik hayatımızı tamamen felce uğratmışlar, millet ve devletimizin bekasını tehlikeye düşürmüşlerdir.

Durumu çok yakından ve hassasiyetle izleyen Türk Silâhlı Kuvvetleri, bu şartlar altında Büyük Milletimizin isteklerine uygun olarak ve bunu millî vazifesi bilerek idareye el koymak zorunda kalmıştır.

2- Türk Silâhlı Kuvvetleri tamamen Atatürk ilkelerine bağlı olarak milletimizin muhtaç olduğu kuvvetli, istikrarlı, devrimci ve demokratik Cumhuriyet idaresini kuracak ve muhalefeti amacına ulaştıracaktır.

Bu amaç Türk Milletinin refahı, huzuru, hızla çağdaş uygarlık seviyesine yükselmesi, eşitlik, bütünlük, birlik ve güven içinde millî şeref ve haysiyetle bütün hürriyetlerine sahip olarak barış içinde yaşamasıdır.

3- Bu maksatla, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu feshedilmiştir. Bütün siyasî partiler ile siyasî partilere bağlı veya siyasî mahiyette olan bütün dernekler kapatılmıştır ve her türlü siyasî faaliyet men edilmiştir.

4- Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde vatandaşlarımızın ve yabancıların mal ve can emniyetleri ile hak ve hürriyetleri mevcut kanunlarımız dahilinde Türk Silâhlı Kuvvetleri ile Emniyet Kuvvetlerinin teminatı altındadır.

5- Birleşmiş Milletler Anayasası'na tamamen riayetle, mevcut anlaşma ve dayanışmalarımıza sâdık kalınacaktır. İdare mekanizması, amirleri ve emniyet teşkilâtı mensupları, idare amirlerine her türlü yardımı yapacaklardır.

6- Büyük Türk Milleti, hiçbir şahıs, zümre ve parti adına hareket etmeyen, yalnız milletine karşı borçlu olduğu vazifesini yapan senin Silâhlı Kuvvetlerinin zaman zaman yayınlayacağı bildirileri tam bir vakar, huzur ve güvenlik içinde bekle, halaskâr fedailerin yalnız ve daima senin emrinde ve hizmetindedir.

Türk Silâhlı Kuvvetleri
İhtilâl Genel Karargâhı
adına
Talât Aydemir"

RADYODA, BİLDİRİ SAVAŞI

Alparslan Türkeş, 21 Mayıs Harekâtı'nı, radyosunun başında izliyor, bu arada gelen bilgileri de değerlendiriyordu. Şimdi yine kendisini dinleyelim:

"Olaylar başlamış, tanklar Kızılay'a çıkmış. Radyo başındayız. Bu arada radyo, sık sık el değiştiriyor. Ankara Radyoevi, önce isyancıların eline geçmiş, sonra Kurmay Yarbay Ali Elverdi, geri almış. Tüm bu gelişmeleri radyodan izliyoruz."

Evet, Türkeş'in anlattığı radyo savaşı ilginç boyuttaydı. Aydemir kuvvetleri ile Hükûmet kuvvetleri kıyasıya mücadele veriyor, bu arada Kurmay Yarbay Ali Elverdi şu konuşmayı yapıyordu:

"Muhterem Türk Milleti:

Burası Ankara Garnizon Komutanlığı, ben 28.Tümen'in Garnizon Kurmay Başkanıyım. Yarbay Ali Elverdi. Tekrar ilân ediyorum, bundan evvel yapılan iş yanlıştı, şimdi düzelttik. Radyoevi tekrar muhafaza altına alındı. Ankara sükûnet ve selâmete kavuşturuldu. Bundan evvel yapılan üçbuçuk tane çapulcunun sergüzeştçe hareketi idi. Bu harekete, bu anda son verilmiştir.

Birlikler size hitap ediyorum: Türk Ordusu herkes kışlalarına dönsün, herkes ikinci emri beklesin. Türkiye Cumhuriyeti şerefli ordusu Kara, Hava, Deniz, ve Jandarma Komutanlığı bütün Türk Milletine hitap ediyorum. Ordumuza hitab ediyorum. Herkes kışlalarına çekilsin. Ve istirahatine geçsin. Bundan önce yapılmış olan harekât sergüzeştlerin hareketinden başka birşey değildir. Türk şerefli ordusunun şerefli subay ve mensupları derhal yataklarından kalkmış silâhına sarılmış, yapılan bu sergüzeştçe harekete son vermiştir. Türk Ordusu demokrasinin âşığıdır. Millî irade ordu ve millete husule gelen bizim hepimize gelen evlâdımızdır. Biz, millî iradenin bekçisiyiz. Sonuna kadar kanımızı ve canımızı vermeye hazırız.

Muhterem Türk Milleti:

Tekrar ediyorum, bundan önce yapılan harekât yanlış bir harekettir. Son verilmiştir. Bu hareket onların skandalı ile netice bulmuştur. Türk Ordusu duruma hâkimdir. Türk Ordusu derhal kışlalarına dönecek, emir bekleyecektir. Yayına arada devam edilecektir."

HEDEF, ORGENERAL CEVDET SUNAY

Geceyarısı başlayan harekât adeta kara ve hava savaşına dönüşüyordu. Aydemir, Hava Kuvvetleri'nden beklediği desteği bulamıyor, bu arada Radyoevi'ne de hâkim olamıyordu.

Harp Okulu öğrencileri ise Başkent'te dehşet saçıyordu. Türkeş, bu sahneleri anılarında şöyle anlatacaktı:

"Harp Okulu öğrencileri, Genelkurmay Başkanı'nın evine dayanmış. Cevdet Paşa, bir ifadeye göre banyoya gizlenmiş, bir ifadeye göre alt kattaki veya üst kattaki bir daireye geçmiş. Evi arıyorlar, bulamıyorlar.

Zaten Harbiyeliler hemen komutanların oturduğu Namık Kemal Mahallesi'ni kuşatmışlar. Bu arada Talât Aydemir de Harp Okulu'nu, karargâh olarak kullanmaya başlamış. Mürted'den, jetler havalanmış. Bir yandan da Aydemir'e, teslim ol çağrısı yapılıyormuş.

Sonradan öğrendim, Ankara'nın içi savaş alanına dönmüş. Jetler, bir yandan bildiri atarken, bir yandan da isyancı birlikleri makinalı tüfekle tarıyormuş.

Aydemir kaybettiğini anlayınca, arkadaşları ile birlikte Harbiye'nin arka kapısından çıkıp, Dikmen deresinden yukarı doğru, ağaçlıklar arasında yürümüş. Sonra da teslim olmuş.

Aslında rahmetli Aydemir, özellikle Havacılara güvenerek yola çıkmış. Ancak, onlardan umduğunu bulamamiş. Havacılar Hükûmetin yanında yer alınca, darbe ters tepti. Zaten rahmetli Aydemir ihtilâle hazırlanırken bu harekâtından sokaktaki adamın dahi haberi vardı. Yani geliyorum, diyen ihtilâldi. Tabii, ona karşı önlemler de alınacaktı.

Ben tüm bu tehlikeleri sezdiğim için, başımın çaresine bakmalıydım. Çünkü Aydemir, muvaffak olsaydı, bana bulaşacaktı. Hükûmet de, yanlış bir kanaate saplanıp beni O'nunla birlikte görmeye başlamıştı. Dolayısıyla, böyle bir harekette Hükümet beni de rahatsız edecekti."

TÜRKEŞ, 21 MAYIS GECESİ İKİ AYRI EVDE GİZLENDİ

Alparslan Türkeş'in, Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki evinde 13 Kasım 1960'dan üç yıl sonra yine kasvetli ve heyecanlı bir gün daha yaşanacaktı. Zaten bu ailenin hayatı taa 1944 yılından beri hep heyecan dolu geçmekteydi.

Otuz yıldan bu yana kasvet ve şöhret içiçe geçmiş, Türkeş ailesi, kendisini olayların seyrine kaptırıp yaşantısında adeta kaderi seçmişti. O, 1960 İhtilâli'nin *"En Kuvvetli Adam'ı"*ydı. 1963'de ise, gölgesi dahi izlenen, tehlikeli bir asker. Rejim, Türkeş'i böyle görmek istiyordu. Nitekim, öyle de görüyordu.

20 Mayıs 1963 günü ise tek günahı, rejime sâdık kalışıydı. Ama kimseye yaranamadığı için, bir ihtilâl ortamında, darbeyi yapanın da, yapılanın da kendisine bulaşacağını biliyordu.

O gece, yeterli istihbaratı olmuş, sıra karar vermeye gelmişti. Konuklarını alelacele gönderdiğine göre, kendisi ve ailesi için de birşeyler düşünüyor olmalıydı. Bakalım, kararı neydi:

"Misafirlerimizi yolcu ettikten sonra eşimle konuştum. Evi terketmem gerekiyordu. Bir odada yakın arkadaşların Numan Esin ve Ahmet Er, vereceğim kararı bekliyorlardı. Evi terketme kararını arkadaşlarıma da bildirdim. Ahmet Er, bizim evde kalacaktı.

Rahmetli eşim Muzaffer Hanım'la bir süre başbaşa görüştüm. Metin olmalarını söyledim. Vefakâr eşim zaten yirmi yıldan beri bu gibi olaylara göğüs germiş, sıkıntılarını içine gömmüştü. O, vefakâr ve cefakâr, asil bir Türk anasıydı. Mutluluğumun yanı sıra, çilemin de ortağıydı.

Bir süre sonra evi terkettim. Ayrılırken, eşime şunları söyledim:

- Beni ararlarsa, akşamüstü gitti, yarın gelecek. Nereye gittiğini bilmiyoruz, dersiniz.

* * *

Eşim ve çocuklarımla vedalaştım, yüzbaşılıktan ayrılma Vecibi Öğütçü ile birlikte evden uzaklaştım. Vecibi Bey, matbaacılık yapıyordu. Beni çok severdi. Vecibi Öğütçü'nün uyguladığı plân çerçevesinde yola çıktık."

CEBECİ'DE SAKLANIYOR

"Vecibi Bey'in yanı sıra Hava Astsubayı arkadaşımız Zihni Hizaroğlu da bana refakat etti.

Onların arabasına binerek, mahalleden ayrıldım. Beni Cebeci'de, havacılara uzun süre öğretmenlik yapmış olan Talât Bey isminde bir zat'ın evine götürdüler. Bu evi Zihni Hizaroğlu tavsiye etti. Çok emniyetli olduğunu söyledi. 'Burayı kimse akıl etmez, burada kalalım, durumu buradan tâkip edelim', *dedi.*

Bizi Talât Bey'le birlikte eşi, çocukları, kızı karşıladılar. Büyük misafirperverlik gösterdiler. Eğer sağ ise, Allah ömür versin, vefat etmişse, Allah rahmet eylesin.

Ev, Cebeci'de, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni geçtikten sonra, bir hamamın yanındaydı. Giriş kat bir daireydi. Hava karanlık olduğu için bizim gelişimizi kimse farketmedi.

Darbe gecesini, Talât Bey'in evinde, çay sohbeti ile geçirdik. Bu arada radyomuz açıktı. Tankların Kızılay'a çıktığına dair haberler geliyordu. Bir kısım arkadaşlarımız eve geliyor, olayları anında bize bildiriyordu.

Geceyarısı radyo kavgası başladı. Önce, darbeciler konuştu. Ardından, Hükûmete bağlı kuvvetler tekrar radyoyu ele geçirdi. Ama, sık sık el değiştirme olduğu, bildirilerden anlaşılıyordu.

Sabahı ettik. Bu arada arkadaşlar, ev değiştirmemizi önerdi. Tebdil-i mekânda ferahlık var, dediler. Talât Bey'i epey rahatsız etmiştik. Bizimle birlikte bulunan arkadaşlarımızdan Hüseyin Kapıcıoğlu'nun evine gitmeğe karar verdik.

Kendisi, Yüzbaşılıktan ayrılmıştı ve Hacattepe'de, Numune Hastanesi civarında oturuyordu.

Mekân değişikliğini yaptık, Hüseyin Bey'in evine geldik. Onların da radyosu açıkmış. Gelişmeleri oradan izledik. Gün ağardı. Radyo savaşı bitti. Aydemir grubunun sesi artık duyulmuyordu.

Sabah, kuşluk vakti ortalık yatıştı. Artık, evime dönmeliydim. Ev sahipleri, kalmam için ısrar ettiler. Ama, onları daha fazla tâciz etmenin anlamı yoktu. 'Mesele bastırıldı, birşey kalmadı' *dedim.*

"EVİME DÖNÜYORUM"

"Arkadaşlarım, beni yine otomobilleri ile evime götürdüler. Ortalık sâkindi. Yolda, kimse çevirmedi. Eşim ve çocuklarım, olayları heyecanla takip etmişler. Gece boyunca eve bir gelen olmuş. Beni sorup, gitmiş.

Öğle vakti, yemeğe oturduk. Misafirlerimiz de geldi. Bu arada, Emniyet'ten geldiklerini ifade eden birkaç sivil, beni götürmek istediklerini söylediler..."

* * *

Evet, korktuğu başına gelmiş, Hükûmet kendisine bulaşmıştı. Olayların içinde olmadığını ne kadar söylese, inandıramazdı. Türkeş'le, sivil polisler arasında şu konuşmalar geçiyordu:

- *Efendim, emir aldık, sizi Emniyet'e götüreceğiz.*

- Beni nereye götüreceksiniz? Bu olaylarla bir alâkam yok!

- *Efendim bilmiyoruz, biz emir kuluyuz.*

Polisler, daha sonra Türkeş'in üzerini arıyor, aynı eylemlerini evin içinde sürdürüyorlardı. Gelişmeleri, yine kendisinden dinleyelim:

"Evi, köşe-bucak aradılar. Buldukları birtakım şeyleri, yanlarına aldılar. Evden çıktık, kapıda bekleyen bir otomobile bindirdiler.

Arabaya binerken, ben haklıyım, suçsuzum, diye bağırıyordum. Bu olaylar, İsmet Paşa'ya, o günkü iktidara bir vesile veriyor. Benim, o darbe hareketiyle hiçbir ilgim olmadığı halde, ayaklanma hareketiyle hiçbir ilgim bulunmadığı halde, evime gelip, arama yapıyor, ardından da, Çankaya Karakolu'na götürüyorlar.

Karakolun önü bakıyorum ana-baba günü, kalabalık. Meğer 21 Mayısçılar'ın bir kısmını yakaladıkça, oraya getiriyorlarmış.

"LAF ATANI YERE SERDİM"

Tam arabadan iniyorum, fötr şapkalı, siyah paltolu, uzun boylu, esmer bir adam beni görünce, 'ha işte, iyi ki bunu yakaladınız', *diye aleyhimde bağırmaya başladı. Zaten canım sıkılmıştı, karakola girerken buna bir tokat yapıştırdım, boylu boyunca 2.80 yere uzandı..*

Polisler hemen araya girdi. Bana dediler ki:

- 'Aman albayım, siz bize bırakın, biz onların hakkından geliriz.'

* * *

Bu, çok müfrit, Halk Partili bir mühendismiş. Sonradan ismini gazeteler de yazdı. 'Dâva edeceğim Türkeş'i, bana vurdu' *dedi. Ben, bunu ilk defa gördüm. Canımın sıkıldığı bir anda karşıma çıkıp, laf atınca, otomatik olarak, iki tane patlattım...*

SANDALYE ÜSTÜNDE 10 GÜN

Çankaya Karakolu'nda 10 gün kaldık. Ömrümüz, sandalye üstünde geçti. Akşam olunca, sandalyeleri yanyana dizip, üzerine yatıyorduk. Böyle, meşakkatli bir bekleyiş.

Benimle birlikte karakolda Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Fahri İpekkaya vardı. İki-üç odayı gözaltına aldıkları kişilere tahsis etmişlerdi. Nezarethane şeklinde değildi. Yemeklerimiz, dışarıdan geliyor, çamaşırlarımızı da, evlerimizden gönderiyorlardı.

Aradan bir süre geçtikten sonra Askerî Savcı geldi. Baktım, kendisi Çankırı'dan tanıdığım dostum Turgut Akan. Kendisiyle selâmlaştık. Geçmiş olsun, dedi. Turgut Akan sonra general olmuştu. Ardından, emekliye ayrıldı.

Savcı Akan, mekân şahidi göstererek, dün ne yaptığınızı anlatır

mısınız? dedi. Ben de mekân şahidi göstererek, yani olay saatine kadar nerelerde bulunduğumu, kimlerle ne konuştuğumu anlattım. İfadelerimin hepsi, tutanağa geçti.

Evde, milletvekilleriyle, senatörlerle, Adana Belediye Başkanı ile beraber olduğumu, ardından da Talât Bey ve Hüseyin Kapıcıoğlu'nun evlerinde misafir edilişimi, Askerî Savcı'ya tek tek anlattım.

İfadeler tamamlandı, on günün sonunda bizlere, şu haberi tebliğ ettiler:

- 'Mamak'a intikal edeceksiniz!'

Hazırlandık, tutuklu arabalarına, mahkûm arabalarına bindirildik, kelepçesiz bir vaziyette, yola çıkarıldık..."

TÜRKEŞ, ADALET PARTİSİ'NE GENEL BAŞKAN YAPILACAKTI

27 Mayıs 1960'da, Silâhlı Kuvvetler'den bir grup subayın gerçekleştirdiği ihtilâlle, on yıllık Demokrat Parti iktidarına son verilmişti. Ardından iktidarın tüm kadroları tutuklanıp, Yassıada'ya gönderilmişti.

1961 yılına gelindiğinde, siyasî faaliyetlere yeniden izin verilecek, mahkeme kararı ile kapattırılan Demokrat Parti'nin yerine iki ayrı parti kurulacaktı. Bunlardan birincisi, Ragıp Gümüşpala'nın Genel Başkanı olduğu Adalet Partisi, ikinci ise; ihtilâl hükûmetinde Maliye Bakanlığı yapmış Ekrem Alican'ın liderliğindeki Yeni Türkiye Partisi'ydi.

AP lideri her ne kadar Gümüşpala görünüyorsa da, eski DP'li Isparta Milletvekili Said Bilgiç'in kardeşi Dr. Sadettin Bilgiç, partinin kadrolaşmasında etkin rol oynuyordu.

1961 yılının 15 Ekim günü yapılan Parlamento seçimlerinde hiçbir parti tek başına iktidara gelememişti. Bu arada Dr. Bilgiç de, *"AP Isparta Milletvekili"* sıfatıyla Meclis'e giriyor, bir yandan da *"AP Genel Başkan Yardımcısı ve Teşkilât Başkanı"* olarak görev yapıyordu.

Alparslan Türkeş, 22 Şubat 1963'de sürgünden dönüp, Ankara'nın Gaziosmanpaşa semtindeki evine yerleşti. Bir anda ilgi odağa haline gelmişti. Şimdi o günleri, kendi ağzından dinleyelim:

"Ankara'ya dönüşümde, ziyaretçi akınına uğradım... Bunlardan artık bunalmaya başladım. Kimi haber getiriyor, kimisi de haber topluyordu. İşte böyle bir ortamda, AP'den Sayın Sadettin Bilgiç'le

de devamlı temas halindeydik. Bir-iki sefer merhum İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun evinde beraber görüştük.

Henüz Süleyman Bey, Genel Başkan seçilmemişti. Gümüşpala da sağdı. Sadettin Bey bana şunları söyledi:

- 'Dolaşıyorum, sizin Adalet Partisi Genel Başkanlığı'na gelmeniz için hazırlık yapıyorum. Bunun için de küçük bir yerden sessiz sedasız bir ara AP'ye kaydolun.'

* * *

Sadettin Bey, AP'nin ileri gelenlerindendi. Kardeşi merhum Said Bilgiç Bey'le çok yakın arkadaştık. Sadettin Bey'in kendisi dahil, yani aile, milliyetçi bir aile. Türk milliyetçiliğini benimsemiş. Türk milliyetçiliğinde gayret göstermiş bir aile.

Nitekim Said Bey, milletvekili olduğu sırada, DP Milletvekili olduğu sırada, Türkiye Milliyetçiler Derneği diye bir dernek kurdu. O derneğin başkanıydı ve dernek bir hamlede Türkiye'de çok itibar gördü. 83 şube açtı tüm Türkiye'de.

Yani, iki ay gibi bir zaman içinde 83 şube birden açtı ve o zaman aldığımız haberlere göre DP yönetimini, başta merhum Bayar ve merhum Menderes olmak üzere çok ürkütmüş.

Yani, Said Bey yarın bunu bir parti haline getirip, karşımıza çıkar diye endişelenmişler. İhbarlar ve dedikodular üzerine Hükûmet, Türkiye Milliyetçiler Derneği'ni kapatmış. Bu arada merhum Said Bilgiç Bey de, Demokrat Parti'den ihraç edilmiş. Merhum Menderes daha sonra üzülmüş, ihraç kararını kaldırarak Said Bey'i tekrar partiye davet etmiş.

Bilgiç ailesi, yani böyle bir aile. Bu aile ile bizim eskiden beri çok yakınlığımız var. Merhum babaları Müftü Efendi'yi de tanıyorum."

"KIZILAY'DAN 20 BOYACI AL"

Alparslan Türkeş, bir yandan Bilgiç'le ilişkilerini sürdürürken, bir yandan da öteki partilerin ilgi odağı oluyordu. AP'lilerin yanı sıra CKMP'liler de kendisini, partilerine davet edecekti. Gelişmeleri, yine Türkeş'ten dinleyelim:

"Sadettin Bilgiç Bey'le birkaç defa da merhum Prof. Dr. Recep Doksat'ın evinde biraraya geldik. Daha sonra AP'nin o zamanki Samsun İl Başkanı Ercüment Basa merhum ve Sinop İl Başkanı Ayhan Bey, bana telefon ettiler. Görüşmek istediklerini söylediler.

Gümüşpala'dan memnun olmadıklarını ifade ettiler. 'Siz, AP Genel Başkanlığı'nı kabul ederseniz, biz 20 gün içinde, Konya'da olağanüstü bir kurultay toplamayı düşünüyoruz', *dediler. Karadeniz'deki dokuz il başkanının, kendileri gibi düşündüğünü, onlar adına telefon ettiklerini açıkladılar.*

Sonra merhum Ercüment Basa telefonda aynen şöyle konuştu:

- 'Kızılay'dan yanına 20 boyacı al, istersen onları da Genel İdare Kurulu Üyesi seçeriz.'

* * *

Merhum Basa, yani kimi istersen, kabulümüz demek istiyordu."

HUZUR VE YÜKSELİŞ DERNEĞİ

"Bu arada, Huzur ve Yükseliş Derneği adı altında bir dernek kurduk. Hergün, arkadaşlarımızla orada toplanıyorduk.

Partileşme çalışmalarımızı da arada sürdürdük. Bestekâr Sokak'taki dernek binamıza, AP Samsun ve Sinop İl başkanları geldi. AP Genel Başkanlığı konusunu açtılar. Kendilerini, daha sonra bir başka odada oturan arkadaşlarımla karşılaştırdım.

AP'lilerle, arkadaşlarım arasında anlaşma sağlandı. Bu görüşme, 18 Mayıs 1963 günü gerçekleşti. Ancak, 21 Mayıs olayı patlak veriyor, herşey bozuluyordu."

AP İŞİ YATIYOR

"Huzur ve Yükseliş Derneği'ni, Mustafa Kemal Erkovan, Zühtü Pehlivanlı, Alaattin Çetin, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu ve daha birçok parlamenterin katılmasıyla kurduk.

Bu derneğe, AP'lilerin yanı sıra Yeni Türkiye Partili, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partiler de geliyor, bizleri aralarına davet ediyordu. Biz ise, derneğimizi, parti haline dönüştürmeyi düşünüyorduk. O tarihte 14'lerden mühim bir kısmı benim yanımdaydı. Onlarla da görüşüyorum, konuşuyorum. Onları da silkeleyip, bırakmak mümkün değil. Bu arkadaşlarım çeşitli görüşler ileri sürüyor, ancak AP'yi benimsemiyorlardı.

CKMP'ye daha sıcak bakan arkadaşlar, AP ve YTP'deki milliyetçilerin de orada toplanabileceklerini belirtiyor, bu sırada partinin Genel Başkanlığı'nı, Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer vekâleten sürdürüyordu."

21 Mayıs 1963 olayları üzerine Türkeş tutuklanacak, partileşme çalışmaları ise askıya alınacaktı. 1964'e gelindiğinde, AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala vefat ediyor, Türkeş ise bu partinin Genel Başkanlık yarışına katılmayıp, Süleyman Demirel'e karşı, Sadettin Bilgiç'i destekliyordu. AP'deki yarışı 28 Kasım 1964 günü Süleyman Demirel kazanacak, bir süre sonra da Alparslan Türkeş, CKMP Genel Başkanı olacaktı.

TÜRKEŞ, YİNE HÜCREDE

21 Mayıs 1963 günü Emekli Kurmay Albay Talât Aydemir'in giriştiği darbe teşebbüsü, duruma hükûmet kuvvetlerinin hâkim olması üzerine başladığı gibi bitmişti. Darbe lideri teslim olmuş, harekâta karışan silâh arkadaşlarıyla birlikte tutuklanmıştı. Aslında Türkeş, Aydemir'in bu harekâtından ne kadar kaçtıysa, olaylar o derece üstüne üstüne gelmişti. Adı, *"İhtilâlci"*'ye çıktığı için mâsum olduğuna kimseyi inandıramıyordu. Ama 20 Mayıs gecesi evini terkederken aynen şunları söylemişti:

"Talât başarı elde ederse O, Hükûmet duruma hâkim olursa, İsmet Paşa bana bulaşırlar."

Türkeş'in korktuğu başına gelmiş, önce gözaltına alınmış, 10 gün süre ile Çankaya Karakolu'nda sorgulandıktan sonra tutuklanmıştı. Bundan sonrası aylarca ve aylarca hücrede geçecekti.

Şimdi Türkeş'in anılar demetinden bir sayfa daha çevirip, birlikte Mamak Askerî Ceza ve Tutukevi'ne doğru yol alalım:

"Çankaya Karakolu'ndan bizi topluca hapishane arabasına koydular. Kelepçe takmamışlardı. Tutuklular arasında Aydemir'in avukatlarından bir zat da bulunuyordu. Hapishane arabasını görünce paniğe kapıldı, 'ben parasını vereyim taksi ile götürsünler', *dedi.*

Kalp hastası olduğunu söyledi. 'Böyle karanlık yerde, kapalı yerde gidemem, sağlığıma dokunur' *şeklinde konuşup, ardından da ağlamaya başladı.*

İçimizden birisi avukata bir tokat vurdu. 'Sus, hemen arabaya

bin, burada Türkeş Bey de var, korktular ağladılar diye adımızı çıkacaksın. Sus bakayım, hemen arabaya bin', *dedi.*

O zavallıyı, hapishane arabasına tıktılar. Hepimizi adeta bu kapalı hücrenin içerisine istif ettiler. Arabanın iki bölümü vardı. Dış bölümünde silâhlı koruma erleri bulunuyordu. Bizi alıp, Mamak'a götürdüler. O zamanki Askerî Cezaevi'nde önce hapishane Müdürü Binbaşı Yılmaz Bey'in odasına alındık. Oraya Ankara Merkez Komutanı da geldi. Bu arada bana, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'dan bir mesaj getirdi.

Ben, Çankaya Karakolu'nda gözaltında tutulurken, Cevdet Paşa'ya hitaben bir mektup yazıp, polisler aracılığıyla göndermiştim. Mektubumda özetle şu ifadeyi kullanıyordum:

- 'Paşam, benim bu olaylarla bir ilgim yok. Siz, beni tanıyorsunuz. Yani, benim bu işe karıştırılmam haksızlıktır. Lütfen, bunu anlayın.'

Mektubumun bir yerinde Cevdet Paşa'dan, beni çağırması ve görüşmesini istemiş, bazı açıklamalarda bulunacağımı belirtmiştim.

Tam Cezaevi Müdürü'nün odasına girdiğimiz an, Albay Orhan Çokdeğer, bana şunları söyledi:

- 'Türkeş Albayım, Genelkurmay Başkanımızın selâmı var. Sıkıyönetim Komutanlığı'nın aldığı karar gereğince, şimdilik sizinle görüşmesinin mümkün olamayacağını bildiriyor ve geçmiş olsun diyor.'

Demek ki Sunay Paşa mesajımı almıştı. Fakat, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 6 numaralı bir tebliği vardı. Koskoca Genelkurmay Başkanı, Sıkıyönetim Komutanı'nın bir tebliği nedeniyle, benimle görüşemeyeceğini bildiriyordu.

"SUNAY'LA İLİŞKİLERİM"

Cevdet Paşa'ya çok iyiliğim olmuştu önceleri. 27 Mayıs'ta yakınlığımız vardı. Bir dileğime, bu şekilde cevap verdi. Vermese de olurdu. Cezaevi Müdürü'nün odasında bir saatten fazla oturduk. Bizleri yatıracakları yer konusunda sürekli telefon görüşmesi yapıyordu. Zannederim Sıkıyönetim Komutanı Cemâl Tural'a danışıyordu.

Bir saat geçtikten sonra gardiyanlar geldi, bizi çağırdılar. Çıktık, önce bir bahçe kapısını geçtik, sonra kilitli bir kapıya ulaştık. Oradan da geçip, koğuşların bulunduğu bölgeye alındık. O

bölme de demir parmaklıklarla kesilmiş ve üçüncü bir kilitli kapı yerleştirilmiş.

Üçüncü kilidi de geçtik. Bir dördüncü kilitli kapıya vardık, dayandık. Dördüncü kapı demirden yapılmıştı. Daha bitmedi. Beşinci bir kapıya doğru yol alıyorduk. Uzunca bir koridora girdik. Bu koridorun başında beşinci kilitli kapı bulunuyordu. Sıra altıncı kilitli kapıya gelmişti. Bu kapıların herbirinin arkasında kutu kutu hücreler vardı. İşte o bölümde bulunan bir hücreyi de bana ayırmışlardı. Ortalarda bir hücre. Her hücrenin içinde iki katlı demir bir karyola, onların üzerinde de asker yatağı var. Tuvaleti ve lavabosu da içinde. Adeta telefon kulübesi gibi. Bu tıkış tıkış yere bir de sandalye koymuşlar. Gardiyan, herhalde bana ikram olsun diye, 'burası temiz', *dedi.*

19 yıldan bu yana hücre ile ikinci defa tanışıyordum. 1944 yılında Turancılık Dâvası sanığı olarak İstanbul'daki Tophane Askerî Cezaevi'nde bir yıla yakın hücre cezası çekmiştim. Suçumuz, Dış Türkler sorunu ile ilgilenmekti. O tarihte İsmet Paşa, Cumhurbaşkanı idi. Ama kendisine Millî Şef deniliyordu. Emri ile tutuklanmıştık. Meşhur 19 Mayıs Nutku, o zamanki yöneticilere adeta bir emir niteliğindeydi.

Kader bizi yine bir başka İsmet Paşa rejimi zamanında tekrar cezaevine soktu. Paşa, bu sefer Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı idi. Paşa ile yıldızımız hiç barışık olmamıştı. 27 Mayıs'ta bazı arkadaşlarımız ülke yönetimini İsmet Paşa'ya ikram etmek istiyor, ben ise buna şiddetle karşı çıkıyordum.

SIRA SIRA HÜCRELER

Evet, hücreli hayatım başlıyordu. Eşim, beş çocuğum ve anam gerilerdeydi. Hindistan Sürgünü'nden döneli henüz üç ay olmuştu. Hiçbir şeye bulaşmamaya özen gösteriyordum. Ama olaylar üstüme üstüme geldi.

Demir karyolam, tahta sandalyem, demir parmaklıklar ve ben... Bavulumu ve hurcumu hücreme bırakan gardiyan kapımı kapattı ve üstüme kilidi vurarak bir başka hücreye doğru yol aldı. İlk anda bitişik hücrelerde kimler var bilmiyordum. Sonradan öğrendim ki, sol tarafıma Kurmay Albay merhum Dündar Seyhan'ı yerleştirmişler. Sağ tarafımdaki hücrede ise Süvari Yarbayı merhum Gazi Alankuş yatıyordu. Alankuş'un üst tarafındaki hücreye ise Muzaffer Özdağ'ı, onun yanına da merhum Fâzıl Akkoyunlu'yu yerleştirmişler. Hemen sol tarafımda merhum Seyhan'ın hücresine bitişik yerde ise Rıfat Baykal kalıyormuş.

Hücrelerin dağılımı böyleydi. Bir başka hücre bölümü daha vardı. Orada ise merhum Talât Aydemir, Kurmay Albay Cevat Kırca, Yaşar Başaran, Bahtiyar Yalta ve diğerleri konmuş durumdaydı. Aynı cezaevinde bir başka suçtan dolayı yatan Kurmay Yarbay Talât Bey, Binbaşı İsmet Bey ve arkadaşları bulunuyordu. Bunlar bizden önce Millî Savunma Bakanlığı'nda, Silâhlı Kuvvetler'de bazı faaliyetleri görüldüğünden tutuklanmışlar.

GÖRÜŞMELER BAŞLIYOR

Bir süre sonra ailelerimizle görüşmemize izin verdiler. Ziyaretçilerimizle aramızda çift cam bulunuyordu. Gelenlerle bağıra bağıra konuşabiliyorduk. Kapan gibi bir hücreye giriyoruz, karşımızda çift katlı bir cam, o camdan arkada bizi seyreden yakınımıza avazımız çıktığı kadar bağırıyoruz. Görüşmede hâl hatır sormaktan başka ne yapabilirdik ki?

Bu arada Kurucu Meclis üyeliği yapmış olan merhum Atalay Peköz, bizim avukatlığımızı kabul etti. İyi bir avukattı, iyi bir arkadaştı. Gerekli hazırlıklara başladık. Yakında mahkemeye çıkarılacağımızı söyledi. Her gün öğleden sonra yarım saat kadar beni tek başıma iç avluya çıkarıyorlardı. Talât Bey'in kaldığı koğuşun penceresi oraya bakıyordu. Gelip gidişlerde kendisiyle konuşuyorduk. Benim hücremin penceresinin altında toplanan tutuklu gençler, 'nem alacak felek benim' türküsünü, 'nem alacak İsmet benim', şeklinde uyarlayıp söylüyorlardı.

Bizim de hoşumuza gidiyordu. Ekşi-tatlı nar mı verdi, sıcak-soğuk birşey mi verdi....

"İDAMIMIZ İSTENİYOR"

İddianameyi hazırlamışlar, hepimize dağıttılar. Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesine göre idamımız isteniyor. Halbuki bizim bu olaylarla hiç ilgimiz yok. Avukatımıza da durumu anlatmıştık. Savcı ifademizi alırken O'na da mekân şahitleri ile birlikte nerelerde olduğumuzu söylemiştik.

Bir süre sonra duruşmalar başladı. Talât Aydemir'le beni cezaevinden çıkardılar, birer kolumuzdan birbirimize kelepçelediler. Otobüse bindirdiler ve duruşmanın yapılacağı salona götürdüler.

Duruşma salonunda en önde merhum Talât Aydemir ve öteki 21 Mayıs'çılar oturuyordu. Sorgulama başladı, ilk ifadeyi merhum Aydemir verdi. Bu ifadeler sırasında çok ilginç olaylar cereyan ediyordu. Bazı subaylar, bu olayların içinde biz yokuz deyince,

rahmetli Aydemir, orada hepsine birer azar çekiyordu. Zaten, bu ifade sahiplerinin hakkında dosyalarda hiçbir kanıt da yoktu.

Merhum Aydemir, arkadaşlarına hitaben şunları söylüyordu:

- 'Tarih önünde yargılanıyoruz. Hiçbir şeyi saklamayın, herşeyi açıkça ortaya dökün, konuşun. Niçin inkâr ediyorsunuz? Sizinle falan yerde görüşüp, ihtilâli şu şekilde yapalım diye konuşmadık mı? Siz şu görevi üstlenmediniz mi? Falan subayla filan generalle temas etmek üzere görev almadınız mı? Hatta gidip temas etmediniz mi?'

Duruşma sırasında merhum Aydemir, arkadaşlarını çok sıkıntılı durumlara sokuyordu. Sanıklar, suçlamaları reddetse bile Aydemir kalkıyor, onların da olaya bulaştıklarını açıklıyordu.

İfade sırası Hava Kurmay Albay Fethi Işıklıtepe'ye gelmişti. Bu zat hakkında da bir delil yoktu. Sorgulaması sırasında suçlamaları reddediyordu. İşte bu anda merhum Aydemir, yine ayağa fırlıyor ve şunları söylüyordu:

- 'Ben kartımı ikiye bölüp, yarısını size verdim. Diğer yarısını da buluşacağımız subaya. Sizi bir tâlimatla Beşiktaş İskelesi'nin üstündeki gazinoya gönderdim. Kartları birleştirdiğiniz an, o subayla tanışmış olacaktınız. Niçin bunları anlatmıyorsunuz?..'

* * *

Aydemir'in bu sözleri üzerine adeta mahkeme salonun orta yerine bir bomba düşmüştü. Tüm sanıklar endişe içindeydi. Hepsi bu azaptan kurtulmak istiyor, fakat merhum Aydemir, onları suçlular sınıfına dahil etmek için adeta çaba harcıyordu... Aydemir'in arkadaşları arasında panik başlamıştı."

İKİ ESKİ SİLÂH ARKADAŞI

Türkeş ve eski arkadaşı Aydemir, birbirlerine kelepçeli vaziyette cezaevinden mahkeme salonuna getiriliyorlardı. Türkeş, bu arkadaşı ile 1957 yılının sonbaharında Elazığ'da tanışmış, kısa sürede aile dostları arasına dahil etmiş ve kendisine karşı özel bir ilgi göstermeye başlamıştı. Kendi dostluklarının yanı sıra eşleri ve çocukları da birbirleriyle arkadaş olmuştu. Hattâ o kadar ki, Türkeş'i, Gizli Örgüt'e ilk davet eden kişi de Talât Aydemir'di.

Olaylar, bu iki kadim dostun yollarını ayırıyordu. Aydemir, 1959 yılında Türkeş'in ilgisiyle Kore'ye gönderilmiş, 27 Mayıs İhtilâli'nden sonra da Harp Okulu Komutanlığı'na getirilmişti. 13 Kasım 1960'da

Millî Birlik Komitesi içindeki hesaplaşma sırasında, Talât Aydemir, Türkeş karşıtı grupların yanında yer alacak, ancak 22 Şubat 1962'de ilk darbe teşebbüsünü başlatırken, ordu içindeki Türkeş taraftarlarından yararlanacaktı.

Bu iki eski silâh arkadaşının ilişkileri işte böylesine içiçe geçmişti. Ama 21 Mayıs Olayları'nda Türkeş, Aydemir'in yanında yer almıyordu. Fakat kader onları aynı cezaevinin çatısı altında tutuyordu.

AYDEMİR'LE KONUŞMALARI

Türkeş ve Aydemir cezaevinde kaldıkları süre içinde ancak elleri kelepçeli duruşmaya gelip giderken konuşma fırsatı yakalıyorlardı. Bakalım, bu konuşmalarda neler vardı:

TÜRKEŞ: Talât'cığım, sen duruşmalar sırasında niçin arkadaşlarını müşkül vaziyete sokuyorsun? Onlara illa herşeyi anlat, diyorsun. Karışma, bırak kendilerini kurtarabilenler kurtarsın. Onları, ceza almak durumuyla karşı karşıya getirme.

AYDEMİR: Arslan, biz tarih önünde yargılanıyoruz. Bütün gerçekler ortaya dökülmeli. Hem neden korkacağız? Bu işde en fazla ceza alması gereken adam benim. Bu adamlar bana en fazla, en fazla ya üç sene, ya da beş sene ceza verebilirler. On sene bile veremeyecekler.

* * *

Alparslan Türkeş, Talât Aydemir'le yaptığı görüşmeler konusunda şu ayrıntılı bilgileri verip, bu arada bazı değerlendirmeler yapacaktı:

"Ben, duruşmalardan korkmuyordum. Bu işin içinde olmadığımı şahitlerle ispat edecek durumdaydım. Neticede, beraat edeceğimden de emindim. Eğer âdil bir yargılama olursa meseleyi aşacaktım. Ancak, bir garazkârlık olursa beni mahkûm edebilirler, diye düşünüyordum.

Yargılanan arkadaşların çoğu benim eski arkadaşlarımdı. Durumlarına üzülüyordum. Ceza göreceklerinden endişe ediyordum. Sıkıntıya düşmelerinden, çok üzüntü çekiyordum. Bu arkadaşların durumunu kurtarmak için Talât Aydemir'e birkaç defa yolda rica ettim. Onları işin içine çekmemesini ısrarla istedim. Aldığım cevaplar karşısında çok şaşırdım. Biraz da, tabii eski arkadaşım olan Talât Aydemir'e acıdım. Yani, kavrayış gücü yeterli değil, yeteneği kısıtlı. Zaten yeteneğinin kısıtlı olduğunu eskiden beri biliyordum. Ama temiz bir insan, çalışkan bir subay,

vatansever bir insandı. O bakımdan kendisini seviyordum. Arkadaşlığımız oldu.

Çok derin bir kültürü olmadığını, yeteneğinin sınırlı bulunduğunu biliyordum. Fakat, bana verdiği cevaplar karşısında çok acıdım. Çünkü içinde bulunduğu durumu, yaptığı hareketin mahiyetini ve karşı karşıya bulunduğu tehlikeyi farkedemiyordu. Benim ricalarıma, kendi cevabını aldıktan sonra birkaç defa daha ısrarla rica ettim. Ama o da düşüncelerinde ısrarlıydı."

"AYDEMİR, İDDİA MAKAMI MI?"

"Nihayet bir gün sanıklardan birisi -şimdi ismini hatırlamıyorum- mahkemede dedi ki:

- 'Efendim, her mahkemede bir iddia makamı var. Sizin yüksek mahkemenizde ise iki iddia makamı var. Birisi, Sayın Savcılar, diğeri ise Sayın Albayım Talât Aydemir.'

Evet, duruşmalar böyle gergin bir havada devam ediyordu. Askerî bir Garnizon içinde yargılanmamıza rağmen çok sıkı güvenlik önlemleri alınmıştı. Bizi, cezaevinden duruşma salonuna otobüslerle taşıyorlardı. Otobüslerin etrafında ise, silâhlı muhafızlar vardı. Mamak Kışlası içinden Muhabere Okulu'na gidiyorduk. Erler, silâhlarının namlularını üzerimize doğrultmuş vaziyette tetikte bekliyorlardı.

Ayrıca, cezaevinin çevresinde Tümen Topçu Alayı mevzi'e sokulmuştu. Topların namluları da cezaevine dönüktü. Yani, herhangi bir kurtarma hareketi olur diye mi korkuyorlar, yoksa bir isyandan mı? artık bilemiyorum. Olağanüstü koruma önlemleri vardı. Ben, tam altı kilit altında yatıyordum. Daha önce söylediğim gibi kilitler şöyleydi:

- *Bahçe kapısı kilidi*
- *Bina kilidi*
- *Koğuşlara giriş kilidi*
- *Koğuşlardan çıkış kilidi*
- *Lavabo kapısı kilidi*
- *Hücre kapısı kilidi*

Şimdi, biz böyle altı kilit altında otururken, duruşmalar da devam ediyordu. Ancak bir gün kapılar birdenbire açıldı. Yanıma 21 Mayısçı subaylarla birlikte bir kısım Harbiye öğrencileri geldi. Şaşırdım. Bunca güvenlik önlemleri birdenbire niçin kaldırıldı diye. Yanıma gelenler, bana şunları söyledi:

- 'Efendim, büyük bir koğuşta yanyana iki koltuk koyduk. Biri zâ'tı-âliniz için, diğeri de Aydemir Albayımız için. Orada oturup konuşacağız. Türkiye'nin geleceği nasıl olmalı? Onu tartışacağız.'

Şimdi, Allah Allah dedim, kendi kendime. Bahçeye dahi beni yalnız çıkarıyorlardı. Gündüz bütün kapılar üzerime kilitliydi. Altı kilit altında yatıyordum. Gece olunca bu kilitler acaba niçin açıldı?..

Ben gelmiyorum, dedim. Ne olacağımız belli değil oğlum, burada duruşmalar devam ediyor. Türkiye'nin hangi geleceğini oturup tartışacağız. Biz bugün ağır bir suçlama altında tutuklu bulunan sanıklarız. Kendi geleceğimiz belli değil."

"BU, BİR TUZAKTI"

"Onlar gitti, başkaları geldi. 'Efendim, gençleri düzeltemeyiz. Gençler sizi seviyorlar. Gelmenizi arzu ediyorlar', *dediler.* 'Gelmiyorum', *cevabını verdim. Hemen ardından bizim 14'lerden olan arkadaşlarıma şunları söyledim:*

- 'Siz gitmeyin, sizin gitmenizi de yasaklıyorum, men ediyorum. Katılmayın, çünkü anormal bir durum var.'

Cezaevine girdiğimizden beri çok sıkı tertibat alınmıştı. Bırakınız dışarıyı, içerdekilerden de kimseyle görüşemiyorum. Ama akşam olunca bazı gardiyanlar ve bizden olan görevli astsubaylar idare ediyor, arkadaşlarımızla kısa süre de olsa görüşüp, dertleşebiliyorduk.

Ama bu seferki durum farklıydı. Bir anormallik sezdim. Bu bir tuzaktı. Öyle zannediyorum ki, Aydemir'le beni karşılaştırmak istedikleri koğuşta mutlaka dinleme tertibatı vardı. Oradaki dinleyiciler arasında da dışarıyla işbirliği yapan görevlilerin olduğu mutlaktı. Ben, kendimi kontrol edebilirdim, ama karşımdaki kimsenin ne söyleyeceği belli değildi. Aydemir, bu teklife evet demişti. Hatta kendisi gitmiş, oturmuş, benim gelmemi beklemişler."

* * *

"Benimle beraber 14'lerden sadece Sayın Rıfat Baykal, Sayın Muzaffer Özdağ ve Sayın Fâzıl Akkoyunlu'yu tutukladılar. Diğer 14'lere dokunmadılar. Dördümüzü 21 Mayısçılar'la beraber mahkemeye sevk ettiler. Duruşmalar üç ay mı sürdü, dört ay mı sürdü, o süre içinde biz de bu sıkıntıları çektik. Onlarla beraber tutuklu kaldık, onlarla beraber yargılandık."

"HARBİYELİ ALDANMAZ"

"Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahvadıyız,
Tufanları gösteren tariblerin yâdıyız.
Kanla, irfanla kurduk biz bu Cumhuriyeti,
Cehennemler kudursa, ölmez nigâhbanıyız

* * *

Yaşa vârol Harbiye, yıkılmaz satvetinle,
Göklerden gelen bir ses, sana ne diyor dinle!
Türk vatanı üstünde sönmez güneşsin sen,
Kartal yuvalarında hürdür millet seninle."

Başkent Ankara'nın kuzeydoğusunda yer alan Mamak semti, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin çok önemli bir garnizonunu sinesinde barındırır. Kolordu Komutanlığı buradadır. Ankara adeta buradan korunur. Olağanüstü durumlarda, Mamak hemen gündeme gelir. İhtilâllerde, darbelerde Başkent'in yönetimi oraya kayar. Sanıklar orada yargılanır, olağanüstü hapishaneler orada kurulur.

21 Mayıs 1963'te Talât Aydemir ve arkadaşlarının Silâhlı Kuvvetler içinde başlattıkları ayaklanma aynı gün Mamak Garnizonu'nda noktalanmıştı. Sivil emekli subayların yanı sıra, genç üniformalı Harbiyeliler şehrin sokaklarından toplanıp, Askerî Cezaevi'ne tıkılmıştı.

Garnizon'un orta yerindeki Askerî Ceza ve Tutukevi'nde ise çok sıkı önlemler alınmış, adeta tepesinden kuşların uçmasına dahi izin verilmez bir ortam yaratılmıştı. Ama bu hapishanenin içerisinde bir tek konuda özgürlük vardı: Harbiye Marşı'nı söylemek...

Başta Alparslan Türkeş ve Talât Aydemir olmak üzere yüzlerce tutuklu çok kötü koşullarda bu hapishanede barındırılıyor, hücrelerde geçen çileli günler, sadece Harbiye Marşı ile nağmeleniyordu. Yargılanmalar ise bir sinir savaşı biçiminde sürüyordu.

AYDEMİR NİÇİN İHTİLÂLE KALKIŞMIŞ?

21 Mayıs Olayları'nın sanığı Alparslan Türkeş, cezaevi yaşantısını ve yargılanmalarını anlatmaya devam ediyordu. Kendisini yine bu tarihî anılar sayfasında izleyelim:

"Askerî Cezaevi'nde Harbiyeli gençler gece-gündüz Harbiye Marşı'nı söylerlerdi. Onlar, çok ateşli ve heyecanlı kişilerdi. Zamanla cezaevindeki sıkı disiplini gevşettiler. Avluya çıkmamıza ve öteki sanıklarla birlikte olup, konuşmamıza izin verdiler. Bir defasında tank yüzbaşısı Feridun Bey ismindeki arkadaşla

süvari yüzbaşısı Muhteşem Erol Aydın adındaki genç subayımız gâyet saygılı bir biçimde yanıma geldiler, sevgi gösterisinde bulundular. Bunun yanı sıra serzenişleri de oldu. Bu gençler şöyle konuşmaya başladılar:

- 'Komutanım, bizi niçin Talât Aydemir'in eline bıraktınız? Bakınız, başımıza ne haller geldi? O, bize hep sizinle beraber olduğunu söylüyordu.'

Ben, kendilerine 'beraber değildik', *dedim. Onlar,* 'keşke bunu bize bildirseydiniz', *şeklinde konuştular. Ben sözlerimi şöyle sürdürdüm:*

- 'Gençler, Talât Aydemir'le beraber olmadığımı birçok arkadaşa bildirdim. Mesaj gönderdim herkese.'

* * *

Muhteşem Erol Aydın vefat etti. Allah rahmet eylesin, çok yakışıklı ve temiz bir süvari subayıydı. Boyu 1.80'in üzerinde, gayet sıhhatli, sağlıklı bir genç adamdı. Aynı zamanda ressamdı, sanatkârdı. Cezaevindeyken tuvali önünde, fırçası elinde sürekli resim yapardı. Benim de portremi yapmak istemiş, avukatım aracılığıyla tuval, boya ve öteki malzemeleri getirttim.

Avluda, havalandırmaya çıktıkça benim yağlıboya tablomu yapmaya başladı. 40x80 veya 40x60 boyutunda bir tablomu yaptı. Ama ne yazık ki, cezaevinden tahliye olurken o güzelim tablo kayboldu.

Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde Başkanlığı Fevzi Günaçan ismindeki bir Tümgeneral yapıyordu. Kendisi ciddi, ağırbaşlı, vakur, adaletli ve dürüst bir askerdi. Mahkeme üyesi ise Kurmay Albay Mehmet Bey isminde bir zat'tı. O da daha sonra Korgeneralliğe kadar yükseldi, Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı yaptı. Temiz, değerli bir subaydı.

Duruşma hâkimi ise, Deniz Hâkim Yarbay Numan Özdalga idi. Allah rahmet eylesin, kendisi daha sonra Tümamiralliğe kadar yükselmişti.

Bu arada bir müdafaa avukatı Mahkeme Heyeti'nden izin alarak Talât Aydemir'e hitaben şu soruyu yöneltti:

- '21 Mayıs İhtilâl Hareketi başarıya ulaşsaydı, acaba kendileri, Devletin hangi makamına geleceklerdi?'

Hâkim, Talât Aydemir'e dönerek, 'buyurun, cevap verin', *dedi.*

Talât Bey kalktı ve avukatın sorusunu şöyle cevaplandırdı:

- 'Efendim, bizim öyle makamda mevkide gözümüz yok. Bu hareket başarıya ulaşsaydı, ben yine Harp Okulu Komutanı olacaktım. Harp Okulu Komutanlığı'na gelecektim. Kırılan şerefimi de kurtaracaktım. Daha sonra Harp Okulu binasının üstüne neon lambalarla *"Harbiyeli Aldanmaz"* diye yazdıracaktım.'

Aydemir'in bu konuşması üzerine Mahkeme Başkanı, avukata yönelip, tamam mı? diye soruyor, daha sonra her ikisine de buyurun, oturun diyordu."

ELMAS BEY'İN İFADESİ

"Evet, bir ihtilâl lideri bu, verdiği cevap ve görüşler de bunlar. Söyledikleri çok dikkate değer şeylerdir... Mamak duruşmaları çok ilginç sahnelerle doludur. 28. Tümen'in, 229. Piyade Alayı Sarıkışla'da yerleşmiş durumda. O Alay'ı 20 Mayıs gecesi cephane dağıtıp, seferî hâle getirmişler ve hareket ettirmişler. Çiftlik ve Polatlı yolunu bu Alay mensupları muhafaza altına almış.

O akşam Elmas Bey isminde Nöbetçi Amiri bir binbaşı varmış. Kendisi, gayet zekî, çalışkan ve temiz bir subay. Talât Aydemir'le beraber olmuş, uymuş O'na. Sorgulama sırasında hâkim kürsüye çağırdı, Alay'a nasıl cephane dağıttığını sordu.

Elmas Bey konuşmaya başladı:

- 'Başüstüne, o gün nöbetçi âmiriydim. Kalktım, temizlik yapılıp yapılmadığını kontrol ettim. Bazı bölgeleri temizlenmemiş gördüm. Sonra nöbetçi yüzbaşısını çağırdım, buraları temizleyin diye emir verdim.'

Mahkeme Heyeti bir ara Elmas Bey'i ikaz ediyor, 'Binbaşım onları değil, 21 Mayıs'a nasıl katıldığınızı anlat', *diyordu. Elmas Bey tekrar başüstüne çekiyor ve konuşmasını sürdürüyordu:*

- 'Mutfağı kontrol ettim, kilerden erzakın çıkıp çıkmadığına baktım. Daha sonra bahçedeki çiçekleri kontrol ettim, sulanmamıştı. Ardından da çamaşırhaneyi ve hamamı kontrol ettim. Erlerin, sırayla hamama girmelerini emrettim...'

Elmas Bey esas duruştaydı. İfade veriyordu ama birşey söylemiyordu. Mahkeme heyetinin sabrı tükenmişti. Sinirlendiler, seslerini yükseltmeye başladılar. Bunun üzerine Elmas Bey nihayet ağzından şu ifadeyi çıkardı:

- 'Arz ediyorum efendim, karar verdim!'

Herkes dikkat kesildi, bakalım Elmas Bey ihtilâle katılışını nasıl anlatacaktı. Elmas Bey, konuşmasını şöyle sürdürdü:

- 'Efendim, Alay gazinosuna çıktım. Nöbetçi astsubayı çağırdım, nöbetçi doktoru çağırdım, onlara gerekli tâlimatları verdim. Daha sonra da bana bir çay yapın, dedim...'

Mahkeme heyeti Elmas Bey'i konuşturamamıştı. Sonra baktılar ki birşey söylemiyor, peki peki deyip, yerine oturttular.

Binbaşı Elmas Bey, iki ay hapis cezası ile birlikte ordudan ibraç cezası aldı ve böylece sıyrıldı. Kendisi, Menemen'liydi. Ben siyasete atılınca, bizim partiye girdi, İlçe Başkanlığımızı yaptı, daha sonra vefat etti. Allah rahmet eylesin.

Mamak Mahkemeleri'nden konu açılınca Elmas Bey'in ifadesi hiç aklımdan çıkmaz. Gayet zekî ve soğukkanlıydı. Hâkimler kızdıkça, saygıda kusur etmiyordu. Ama yine de bildiğini söylüyordu. Gülümsüyor ve susuyordu..."

TAŞOCAĞI ZİRVESİ'Nİ KİM İHBAR ETTİ?

Alparslan Türkeş ile Talât Aydemir 10 Nisan 1963 günü Ankara'nın Dikmen semtindeki bir taşocağında gizlice buluşuyorlardı. Bu buluşma sırasında yanlarında çok güvendikleri arkadaşları vardı. Ancak, bu görüşmenin Hükûmete ihbar edildiği, 21 Mayıs Olayları'nın duruşması sırasında ortaya çıkacaktı.

Aydemir ve arkadaşları, Türkeş'i bir başka konuda muhbirlikle suçladılar. Onlar, 21 Mayıs'ın Türkeş tarafından Hükûmet'e duyurulduğunu iddia ediyorlardı. Oysa, Aydemir'in ihtilâl teşebbüsünü, hem AP'li bazı Parlamenterler, hem de CKMP Genel Başkan Vekili Hasan Dinçer öğrenmişti. Başbakan İnönü de, Koalisyon ortağı Hasan Dinçer'den, Aydemir'in ihtilâl hazırlığını haber alıyordu.

Aydemir ve arkadaşlarının 21 Mayıs 1963 tarihinde giriştikleri darbe teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlanınca Ankara'da iki ayrı Sıkıyönetim Mahkemesi kuruldu. Bu teşebbüsün sanıkları yargılanmaya başlanacaktı. Olaylarda, lider konumunda bulunan ve aktif rol oynayan ordu mensupları Muhabere Okulu'ndaki 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde hâkim huzuruna çıkarılıyor, ikinci derecede rol almış Harp Okulu Öğrencileri ise, Harbiye'de kurulan 2 no'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanıyordu.

Mamak'taki 1 numaralı Mahkeme'de ilginç, o derecede de düşündürücü bir sahne yaşanmıştı. Evet, Alparslan Türkeş ve Talât Aydemir'in 10 Nisan 1963 günü saat 10'da Dikmen'deki bir taşocağında yaptıkları gizli buluşma, Mahkeme kayıtlarında yer alıyordu. Sözde, *"Gizli buluşma"* idi... Bu tarihî buluşmayı her iki grup da çok gizli tutmuş, o bakımdan liderler yanlarına çok güvenilir arkadaşlarını almışlardı. Ancak, Mahkeme Başkanı'nın Türkeş'e yönelttiği bir soru, bu gizliliğin hiç de korunmadığını ortaya koyuyordu.

"ZİRVEDEN NE HABER?"

Alparslan Türkeş, 21 Mayıs yargılamalarının bu çok önemli sahnesini anılarında şöyle anlatacaktı:

"Duruşmaların bir yerinde Mahkeme Başkanı bana şunu sordu:

- 'Zirve toplantısını anlat bakalım.'

Önce anlayamadım. Başkan, müstehzi, böyle alaycı bir şekilde tekrarladı. Şaşırdım. Başkan, zirve toplantısı deyince, aklıma Truman'la Stalin'in buluşması gibi konular geldi. Daha sonra Mahkeme Başkanı konuyu açıkladı:

- '10 Nisan'da Aydemir'le buluştuğunuz Taşocağı Zirvesi'ni anlat bakalım', *dedi.*

Tabii meseleyi iyice kavradım. Ve aynen anlattım. Ardından Talât Aydemir'e de aynı soruyu yöneltti. Aydemir de, benim söylediğim şekilde, 'Evet, öyle oldu' *cevabını verdi. Mahkeme Başkanı, o gün Taşocağı'nda bulunan arkadaşlarımızın da ifadesine başvurdu. Hepsi tek tek olayı düzgün bir biçimde naklettiler."*

MUHBİR KİM?

Büyük bir gizlilik içerisinde gerçekleştirildiği zannedilen *"Taşocağı Zirvesi"* deşifre olmuş, Hükûmet bu buluşmayı öğrenmişti. Oysa bu görüşme sırasında, Türkeş ve Aydemir'in yanında sadece dörder *"güvenilir arkadaş"* bulunuyordu. Ama bunlar içerisinde Hükûmet yandaşı bir muhbirin varlığı duruşmalar sırasında ortaya çıkacaktı. Konuya açıklık getirmek için Türkeş'e sorduk, cevaplarını da aldık:

TURGUT- Sayın Türkeş, bu olayı dönemin yönetimi acaba nasıl haber aldı?

TÜRKEŞ- Onu bilemiyorum.

TURGUT- O görüşme günü tâkip edilmediğinizden emin miydiniz?

TÜRKEŞ- Yani orada birşey göremedim, bir takip görmedim. Ama gelenlerin arasında görevliler olabilir yani.

TURGUT- Hükûmete yakın görevliler mi?

TÜRKEŞ- Tabii, görevliler olabilir.

TURGUT- İnönü yönetimine yakın birisi bildirmiş olabilir mi?

TÜRKEŞ- Yeni duydum. Orada, İnönü ile temasta olup da, olayı götürenler bulunduğunu duydum.

TURGUT- Kim olduğunu biliyor musunuz?

TÜRKEŞ- Biliyorum, ama şimdi açıklamak istemiyorum.

TÜRKEŞ'E SUÇLAMA

21 Mayıs Olayları'nın duruşmaları sırasında Aydemir Grubu, Türkeş'e bir başka konuda ağır bir suçlamada bulunacaktı. Darbe teşebbüsünü İnönü Hükûmeti'ne, Türkeş'in duyurduğunu iddia ediyorlardı. Bu suçlama, Talât Aydemir'in idamından sonra yayınlanan anılarında da yer alacaktı. Şimdi Türkeş bu suçlamaları cevaplandırıyor:

"Bu yargılamalardan sonra beraat ettim. Siyasî hayata atıldım. Bölücü ve marksistlerin hedefi oldum. Mücadele kızışınca beni karalamak için zaman zaman şöyle söylediler:

- 'Efendim, Talât Aydemir'i ihbar etti, Türkeş muhbirdir. Arkadaşını ihbar etti, ipe gönderdi.'

Bana bu şekilde iftiralarda bulundular. Oysa anılarımın diğer bölümünde de anlattım, ihtilâl haberleri bana dört ayrı kanaldan geldi. Bu haberler geldiği sırada yanımda milletvekili arkadaşlarım vardı. Onlar aynı akşam kendi liderlerini haberdar etmişler. Konu, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkan Vekili ve Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer tarafından da, Başbakan İsmet İnönü'ye ulaştırılmış. İsmet Paşa, telefonla bu haberi alınca, 'O herif hakkında hergün ihtilâl ihbarları geliyor' *demiş. Yatmış, uyumuş.*

Talât Aydemir, daha sonra kendi hatırâlarında, rahmetli Fuat Uluç ile aramızda geçen telefon konuşmasını biraz mübalağalı anlatıyor. Oysa, benim ihbarım sözkonusu değil, herşey orta yerde cereyan etti. Darbe gecesi, evimde, muhtelif partilere mensup milletvekilleri vardı. Subaylardan, emekli subaylardan haberler geldikçe onlar da heyecanlanıp, bizim evden hemen ayrıldılar. Başlarının çaresine bakmaya gittiler.

Milletvekillerinin, liderlerini haberdar etmesi beni mahkûmiyetten kurtardı. Ben, özellikle hiç kimseye telefon açıp, Aydemir ihtilâle girişiyor demedim. Evime haber getirenleri, milletvekilleriyle birlikte dinledim ve daha sonra ben de evimi terk ettim."

DURUŞMALAR BİTİYOR

"Duruşmaların sonuna gelindiğinde olaylarla hiçbir ilgimiz ol-

madığı anlaşılmıştı. Ancak Savcı son mütaleasında yeni bir suçlamada bulundu ve dedi ki:

- 'Madem siz bu hareketin içinde yoktunuz, ama haber aldınız. Niçin Hükûmete bildirmediniz?'

Türk Ceza Kanunu'nda bu gibi olayları bilip de, Hükûmete bildirmemenin zannedersem üç yıla kadar hapis cezası varmış. Savcı bu nedenle cezalandırılmamı talep etti. Daha sonra avukatlarımız şu savunmada bulundu:

- 'Bu gibi olayları bir Milletvekili duymuş olursa, Hükûmet de duymuş sayılır. O nedenle müvekkilimin olayı duyurmasına gerek yok.'

* * *

Daha önce de ifade ettiğim gibi, 20 Mayıs gecesi evimde bulunan AP milletvekillerinden Gökhan Evliyaoğlu gitmiş, durumu hemen o zamanki Genel Başkanları emekli Orgeneral merhum Ragıp Gümüşpala'ya bildirmiş. CKMP Milletvekili ve Genel Sekreter merhum Fuat Uluç da Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer Bey'i haberdar etmiş.

Mes'elenin arkası ve önü bu. Böylece beraat ettik.

* * *

Duruşmaların bitiminden bir akşam önce, cezaevi müdürünün uyarısı ile eşyalarımızı topladık. Ertesi gün yeni tertip ve düzen olacağını söylediler. Bavulumu hazırladım, üstüne de Yüzbaşı Muhteşem Aydın'ın yapmış olduğu yağlıboya portremi koydum. Kararın açıklanacağı sabah yine Aydemir'le birlikte birer kolumuzdan kelepçelendik ve Mahkeme Salonu'na götürüldük.

Karar açıklanmadan önce Mahkeme Başkanı General şu tâlimatı verdi:

- 'Tâlimatımı iyi dinleyin. Şimdi sanık isimleri üçer üçer okunacak, ismi okunanlar ayağa kalkacak. Haklarında verilen kararı en ufak bir nümayiş ve ses çıkarmadan dinleyeceksiniz. Aksine davrananlar ağır ceza görecek. Hüküm kendilerine bildirilenler birbirlerinden onar adım aralıklarla ve birerli koldan salonu terkedecek!'

Heyecan içinde bekliyorum. Önce tabii merhum Talât Aydemir'in ismi okundu, arkadan Fethi Gürcan ve Osman Deniz. Kalktılar, hükümlerini dinlediler: İdam! Talât Aydemir merhum sarışın bir insandı, fakat karardan sonra daha da sarardığını farkettim.

Allah kimseye vermesin, rengi limon rengine döndü ve o anda hiç kimseden çıt çıkmadı. Önde merhum Aydemir, on adım ardından merhum Fethi Gürcan onu takiben de Osman Deniz yürüyordu... Erol Tuncer'e de idam cezası verilmişti. Sonra müebbetler okundu... Bu anda Rıfat Baykal kulağıma eğilerek 'Geçmiş olsun Albayım' *dedi.* 'Hayrola?' *diye sordum,* 'İdamların içinde okunmadık, müebbetlerde de olmayız' *cevabını verdi. Her okunuşta Baykal'dan geçmiş olsun sözlerini dinliyordum.*

Evet, bizim, isimlerimiz okunmadı...

İdamımız istenirken, beraat ediyorduk.

Ne büyük mutluluktu. Bu mutluluğun bedelini çok, ama çok ağır ödedik..."

HAPİSTEN ÇIKIP, MECLİS'E GİRDİ

Talât Aydemir ve arkadaşlarının 21 Mayıs 1963'de, Silâhlı Kuvvetleri içinde başlattığı ayaklanma aynı gün bastırılmış, olayın sanıkları 7 Haziran'da, Sıkıyönetim Mahkemesi'ne çıkarılmıştı. Yargılamalar hızla görülüp, 5 Eylül'de tamamlandı. Talât Aydemir ve altı arkadaşı hakkında ölüm cezası verilmişti. Bunlardan sadece Talât Aydemir ve Fethi Gürcan'la ilgili hüküm TBMM'nin kararıyla infaz edilecekti.

Alparslan Türkeş ve onunla birlikte tutuklanan öteki üç 27 Mayısçı da serbest bırakılmıştı. Ama bu dört aylık eziyet, Türkeş ve arkadaşlarının hayatlarından yılları götürmüştü.

Türkeş'le o yıllara dönelim, tahliye sonrası duygu ve düşüncelerini öğrenelim:

"*Bu olayda büyük haksızlığa uğradığımı hissediyor, görüyor ve üzüntü duyuyordum. Hattâ, öfke duyuyordum. Bu süre içerisinde benim hücre cezam bir yana, ailem büyük sıkıntı çekti. Maddî problemleri aşmak için yurtdışından getirdiğim otomobilimi sattım. Onun parasıyla avukat masraflarını karşıladım.*

Tutukluluk tarihim, yaz dönemine rastladığı için çocuklarımızın öğrenimini etkilemedi. Okullar kapanırken tutuklandım, açılmadan önce tahliye oldum.

Bu olaylarla ilgili kendimde bir eksiklik veya hata hissetmedim. Çünkü, çok tedbirliydim. Önsezimin de güçlü olduğunu, olaylar gösterdi. Taşocağı'na giderken kendi kendime hesap yaptım. Ona göre hazırlıklı oldum.

SİYASET GÜNDEMDE

Cezaevinden tahliye olduktan sonra AP ile o eski münasebetlerim kalmadı. Olaylar, o ilişkileri soğuttu. Bu arada Gümüşpala vefat etti. Adalet Partisi'nin başına, yeni bir Genel Başkan seçme durumu ortaya çıktı. Bana, 'Kimi tavsiye ediyorsunuz, kimi destekleyelim?' *diye birçok dostumdan başvurular oldu.*

Ben, Süleyman Bey'i tanımıyordum. Gerçi aramızda, kendisinin askerlik mes'elesi geçmişti ama, o konuları çoktan unutmuştum. Süleyman Bey'in kim olduğunu da bilmiyordum.

Süleyman Demirel Bey'le, Sadettin Bilgiç Bey'in isimleri sözkonusu oluyordu AP Genel Başkanlığı için. Bir de, emekli Hava Orgenerali Tekin Arıburun Paşa'nın ismi geçiyordu. Yakın dostum merhum Halil Nuri Yurdakul, bana gelip, 'Tekin Arıburun Paşa'yı destekleyelim', *dedi. Olumlu cevap vermedim.*

Daha sonra bazı arkadaşlarla görüşüp, 'Sadettin Bilgiç'i destekleyelim', *dedik. Çünkü Sadettin Bilgiç'in ağabeyi, benim eski arkadaşımdı. Kendisi de bizim milliyetçi kanada mensuptu. Sadettin Bilgiç'i desteklemeye çalıştık, fakat sonuçta, Süleyman Bey kazandı."*

* * *

21 Mayıs Olayları'ndan sonra arkadaşlarıma, 'Biz bir siyasî partiye girelim', *dedim. 27 Mayıs'ta görev yaptığımız için, adımız bir defa* 'ihtilâlci'*ye çıkmış. Memlekette de, biz sürgüne gönderildikten sonra 22 Şubat 1962 olayları oldu, ardından Silâhlı Kuvvetler Birliği teşekkül etti, sonra da 21 Mayıs patlak verdi. Bu olaylar dolayısıyle, bizim, memlekette yapmak istediğimiz hizmetler, ancak partileşme ile olur.* 'Ya, bir siyasî parti ile anlaşalım, ya da kendimiz bir parti kuralım', *dedim.*

Meşru yoldan, siyasî parti çerçevesi içinde çalışmamız lâzımdı. Arkadaşlarım da bu görüşteydi. Ama, siyaset kirli iş, diyenler de vardı. Ama ben, memlekete hizmet için başka yol olmadığını kendilerine söyledim.

"CKMP'YE GİRİYORUM"

Bu arada Sayın Osman Bölükbaşı, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanlığı'ndan ayrılmıştı. CKMP, başsız kalmıştı. Bu partide yönetici olan bir kısım arkadaşlar, 'Türkeş Bey'i alalım, Genel Başkan yapalım. Bizim parti ancak öyle yaşayabilir, kurtulabilir', *dediler.*

CKMP yöneticileri Mehmet Altınsoy, Ahmet Oğuz, İrfan Baran beni, partilerine davet ettiler. Altınsoy ve Oğuz, o tarihte Devlet Bakanı olarak görev yapıyorlardı. Hasan Dinçer de, partinin Genel Başkan Vekiliydi.

Hükûmet Başkanı Suat Hayri Ürgüplü, Yardımcısı da, AP'nin yeni Genel Başkanı Süleyman Demirel'di. Yani CKMP, koalisyondaydı. Seyfi Öztürk de Köyişleri Bakanı olarak Kabine'de bulunuyordu.

CKMP, Olağan Kongre'ye hazırlanırken, bir kısım arkadaşlarımız, acele edilmemesini öneriyor, bu arada Adalet Partisi'nden de yeniden davetler geliyordu.

Nihayet, CKMP Genel Başkanlığı için ısrar arttı. Ahmet Oğuz, Seyfi Öztürk ve Mehmet Altınsoy, bu işin mutlaka sonuçlanmasını istediler. Ben, Ahmet Oğuz'un Genel Başkan olmasını önerdim. Ardından, Ahmet Oğuz, altı ay için Genel Başkanlığı kabul edebileceğini açıkladı.

Kurultaya gittim, ama partiye henüz kaydımı yaptırmadım. Ahmet Oğuz, Genel Başkan seçildi. Bu gelişmelerden sonra arkadaşlarıma şunları söyledim:

- 'Bakınız, bir 21 Mayıs olayı yaşadık. Hiçbir suçumuz olmadığı halde, bu kadar sıkıntı çektik. Türkiye'nin kaderi, demokrasidedir. En iyi yönetim biçimi de, yine demokrasidir.

27 Mayıs, o günkü olağanüstü şartların meydana getirdiği bir olaydı. Keşke o da, o şekilde olmasaydı. Ama işte o şekilde tecelli etti. Onu artık kapatacağız. Meşru yoldan, demokrasi düzeni içinde memlekete hizmet imkânı arayalım. Bu da, partiye girmekle olur. Şimdi Halk Partisi'ne girmek istesek, onlarla aramızda birçok olaylar geçti, onların bize karşı büyük bir allerjisi var. Zaten ben, onların geçmişteki sorumluluklarına katılmak istemem. Onları ben, Türkiye'nin uğradığı birçok dertten dolayı sorumlu görüyorum. AP de, bize karşı soğumuş durumda.'

Bu şartlar altında arkadaşlarıma, 'CKMP'ne girelim', *dedim. Arkadaşlarım,* 'Ama bu parti can çekiştiriyor', *cevabını verdiler.* 'Bölükbaşı gitti, iyice zayıfladı', *dediler.* 'Onu, biz kuvvetlendireceğiz' *diyerek, 14'lerden 10 kişinin CKMP'ye girmesini sağladım.*

Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Fâzıl Akkoyunlu, Numan Esin, Mustafa Kaplan, Şefik Soyuyüce, Münir Köseoğlu, Dündar Taşer ve Ahmet Er'le birlikte CKMP'ye kaydolduk. Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı ve İrfan Solmazer CHP'ye, Muzaffer Karan da TİP'e gittiler.

1965 Milletvekili seçimlerine katıldık. Ankara Milletvekili seçildim. Muzaffer Özdağ Afyon'dan, Rıfat Baykal ise Mardin'den, Parlamento'ya girdiler.

Demokratik hedefimize ulaşmıştık..."

"CKMP, ORDU KARARGÂHINA DÖNDÜ"

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanlığı için Alparslan Türkeş ve Ahmet Tahtakılıç aday gösterilmişlerdi. Türkeş, Kurultay öncesinde Cumhurbaşkanı Gürsel'i ziyaret edip, tavsiyelerini alıyordu. Bu arada Gürsel, Türkeş'in Kurultay'da yapacağı konuşmanın metnini notlar halinde kendisine vermişti.

Alparslan Türkeş, CKMP Kurultayı'nda, Gürsel'in tavsiyesine uydu, onun verdiği notları konuşmasına esas aldı. Sözlerini yarım saatte tamamladı. Rakibi Ahmet Tahtakılıç ise tam iki gün boyunca konuştu. Oylamaya geçildi; Türkeş, Tahtakılıç karşısında 400-500 gibi büyük bir oy farkıyla CKMP Genel Başkanı oldu.

Bu arada Osman Bölükbaşı da, Millet Partisi'nin Genel Başkanlığı'nı yapıyordu. Bölükbaşı, Türkeş ve arkadaşlarının seçilmesini şu cümlelerle karikatürize ediyordu: *"Yahu orası Ordu Karargâhı'na döndü. Çizme gıcırtısından, kılıç şakırtısından oraya girilmiyor."*

* * *

10 Ekim 1965 tarihi, Alparslan Türkeş'in siyasî hayatındaki bir kilometre taşıdır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden aday olup, bu tarihte Ankara Milletvekili seçilmiştir; sürgünler, ihtilâller, hücre cezaları ve takipler geride kalmıştır. Şimdi demokratik bir ortamda mücadelesini verecektir. Kimbilir belki lider, belki Bakan olacaktır...

Alparslan Türkeş, siyasete atılışıyla başlayan yeni yaşantısını anılarında şöyle anlatır:

"14'lerden dokuz arkadaşımla birlikte CKMP'ye girdik. Daha önce de ifade ettiğim gibi üç arkadaşımız CHP'ye, bir arkadaşımız da TİP'e gittiler. Böylelikle 14'ler parçalanmış oldu. Zaten biz sürgündeyken Brüksel'de bir toplantı yapmıştık. O toplantıda bana karşı Orhan Kabibay'ın adaylığı ortaya atıldı. Ben, bu tavır karşısında serbest olduğumu söylemiştim. Bu tavrım üzerine Orhan Kabibay ve Orhan Erkanlı bu defa üçlü bir yönetim kurmamızı teklif ettiler. Yani, triyomvira.

Ben, bu teklifi doğru bulmadım. Tarihten örnekler verdim. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Cemal-Enver ve Talât

Paşalar'ın triyomvirasını anlattım. Napolyon'un kurduğu triyomvira'dan söz ettim. Böyle üç başlı idarenin hiçbir yerde muvaffak olmadığını kendilerine örneklerle anlattım.

Bizden ayrılıp, CHP'ye giden arkadaşlara bu parti içinden itirazlar olmuş. İsmet Paşa da itiraz edenlere şöyle demiş:

- 'Bunları, Türkeş'e karşı kullanmam lâzım. 14'leri parçalamaya çalışıyoruz. 14'lerden, üçünü koparabildik. Bu arkadaşları partimizden milletvekili seçtirelim. CKMP'ye karşı, Türkeş'e karşı bunların CHP'de bulunması lâzım.'

* * *

Nereden nereye, Muzaffer Karan, o Tank Binbaşısı Muzaffer Karan Türkiye İşçi Partisi'ne girdi ve milletvekili seçildi. TİP'in 15 milletvekilinden biri olarak Parlamento'daydı. Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı ve İrfan Solmazer de böylece CHP'ye girip, milletvekili seçildiler. Bizden de üç kişi; Ben, Rıfat Baykal ve Muzaffer Özdağ milletvekili olarak Parlamento'ya girdik. Benimle beraber olan diğer arkadaşlarımız ise seçilemedi. Onları muhtelif yerlerden aday göstermiştik. Ama CKMP zaten çok zayıflamış partiydi. Yeterli oy sağlayamadık, seçilemediler.

Bizim CKMP'ye girmemiz üzerine AP'de bir telâş başladı. Yani rakip bir parti olarak, benim CKMP'nin başına geçmemi önlemek istediler. CKMP içinde liderlik mes'elesi gündemdeydi. AP'liler, dışarıdan harekete geçtiler. Ahmet Tahtakılıç'ı Genel Başkanlık için öne sürdüler."

GÜRSEL'DEN TAKTİK

"Bu arada arkadaşlarımdan, Cemal Gürsel Paşa'yı ziyaret konusunda şu öneriyi aldım:

- 'Cemal Paşa ile sizin eskiden beri yakınlığınız ve dostluğunuz olmuştur. Biz yurtdışına sürüldükten sonra da aleyhimizde, bilhassa sizin aleyhinizde hiçbir şey söylemedi. Vatansever insanlardı, dedi. Olumlu konuştu, ziyaret etmeniz iyi olur.'

Rıfat Baykal da Gürsel'i sürgün dönüşü ziyaret ettiğini açıklayıp, bana şunları söyledi:

- 'Ben, daha önce gittim, Gürsel Paşa'yı ziyaret ettim. Beni çok iyi karşıladı, çok memnun oldu, okşadı beni görünce. Ondan sonra da Hanımına gönderdi. Gittim, Hanımını ziyaret ettim. Hanımıyla da önceden tanışıyorduk. O da çok memnun oldu. Bize kahve ikram etti.'

Arkadaşlarla konuştuk, düşündük. Daha sonra Cemal Gürsel Paşa'yla görüşmeye karar verdim. Köşke telefon edip, randevu talep ettim. Cemal Paşa randevu verdi.

Gittim ziyaret ettim kendisini. Beni çok iyi karşıladı. Hatırımı, sağlığımı sordu. Kendisi o sıralar rahatsızdı. Ben, Cemal Paşa'nın rahatsızlığından duyduğum üzüntüyü dile getirdim. Ardından Cemal Paşa'ya, beni CKMP Genel Başkanlığı'na getirmek istediklerini, ama bir grubun da karşıma Ahmet Tahtakılıç'ı sürdüklerini anlattım. Cemal Paşa, beni dinledikten sonra şunları söyledi:

- 'Biliyorsunuz ben, sizi tanıyorum ve seviyorum. Siz muvaffak olacaksınız. Kabiliyetinizi biliyorum. Toplanacak Parti Kurultayı'nda şu şekilde bir konuşma yapmanı tavsiye ederim:

- Ben sizi sevdiğimden, memleketimize birlikte hizmet arzusu taşıdığımdan aranıza gelmiş bulunuyorum. Hiçbir mevkî ve makamda gözüm yoktur. Nefer olarak da hizmet etmeye hazırım. Bu partide, sizin yanınızda bir nefer olarak hizmete amâdeyim.'

* * *

Cemal Paşa, CKMP Kurultayı'nda yapacağım konuşmayla ilgili önerilerini kendi el yazısıyla ufak ufak notlar ve kısa cümleler halinde yazıp bana verdi. Bunlar, üç-dört cümle halindeydi. Bu notları verdikten sonra da konuşmasını şöyle sürdürdü:

- 'Ben, sizi biliyorum, tabiatınızı da biliyorum. Şimdi politik bir ortamda konuşacaksınız, yumuşak konuşmak daha yararlı olur.'

* * *

Cemal Paşa'ya teşekkür edip, tavsiyelerini tutacağıma, yapacağıma söz verdim. İzin istedim, ayrılırken sözlerini şöyle bağladı:

- 'Ne zaman ve ne gerekiyorsa senin için her an elimden geleni yapmaya hazırım. Arzu ettiğin zaman bana gelebilirsin.'

Kalktık, Cemal Paşa'yla kucaklaştık..."

TÜRKEŞ KÜRSÜDE

CKMP Genel Başkan Adayı Alparslan Türkeş, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in verdiği öğütleri dinleyip, tavsiyesini aldıktan bir süre sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) Kurultayı'na katılıyordu. Burada ilk siyasî yarışını başlatacaktı. Türkeş, o günleri anılarında şöyle nakledıyor:

"CKMP Kurultayı toplandı, Genel Başkan adayları sırayla konuşacaktı. Rakibim Ahmet Tahtakılıç çok uzun bir konuşma yaptı. Hattâ o kadar ki, konuşmasını bir güne sığdıramadı; iki gün konuştu.

Kurultay, üç gün sürecekti. Bense yarım saat konuştum. Çıktım, yarım saat konuştum. Cemal Gürsel Paşa'nın tavsiyelerine uyarak delegelere dedim ki:

- 'Ben bir makam, mevkî için aranıza gelmiş değilim. Bana hangi görevi verirseniz, seve seve onu kabul eder, yaparım. Bir nefer olarak, bir er olarak aranıza çalışmaya geldim.'

Cemal Paşa'nın yazdığı cümleleri aynen söyledim. Çok da alkışlandım. Diğer görüşlerimi, memleketin durumu hakkındaki düşüncelerimi söyledim. Kürsüden yarım saatte indim. Ardından seçime geçildi. Hatırladığım kadarıyla dörtyüz veya beşyüz oy farkıyla CKMP Genel Başkanı oldum. Tahtakılıç ise mağlup oldu.

Kurultay'dan sonra Genel İdare Kurulu üyesi arkadaşlarımla birlikte Cemal Paşa'dan tekrar randevu alıp, ziyarete gittik. Seçilen arkadaşları takdim ettim. Tabii, seçilenler arasında bizim Rıfat Baykal, Muzaffer Özdağ, Fâzıl Akkoyunlu ve Şefik Soyuyüce gibi eski Millî Birlik Komitesi üyeleri vardı. Cemal Paşa güldü ve şunları söyledi:

- 'İyi oldu, seçilmenize memnun oldum. Memlekette demokrasi var. Partinizle inşaallah muvaffak olursunuz, hizmet edersiniz.'

* * *

Bizim CKMP Kongresi'nde böyle başarı sağlayacağımızı kimse tahmin etmiyordu. Benim, Tahtakılıç'ı yenip, Genel Başkan olacağımı, kalan arkadaşlarımızın da yüksek oylarla Genel İdare Kurulu'na seçilebileceklerini kimse ümit etmiyordu. Hattâ şöyle diyorlardı:

- 'Türkeş, bir tepeyi zapteder gibi partiye girdi ve partiyi zapdetti.'

NEREDEN NEREYE?

Alparslan Türkeş, Ankara Milletvekili seçilişinin belgesi olan *"Mazbata"*yı İl Seçim Kurulu'ndan aldıktan sonra çok derin bir düşünceye dalmıştı. Son yarım asırda yaşadığı fırtınalı hayatı düşündü, içinden *"Acaba değer mi?"* dedi. Öyle ya, Kıbrıs'ta dünyaya gelmiş, küçücük yaşta adeta ailesini kandırıp, onlarla birlikte Anavatan'a göç etmişti. Yavruvatan'da iken hayâllerini süsleyen *"asker olmak"* idealine kavuşmuş, daha sonra da üsteğmenliğe kadar ulaşmıştı.

1944 yılına geldiğinde *"Irkçılık-Turancılık"* yaptığı gerekçesiyle tepeden gelen bir emir üzerine tutuklanıyor, İstanbul'a getirilip hücreye tıkılıyordu. Geride gözü yaşlı eş ve küçücük çocuklar, bu arada çilekeş ana ve baba, kendisinin yolunu gözlüyordu.

Yaklaşık bir yıl süren işkence dolu tutukluluk sona eriyor, cehennemi andıran günler geride kalıyor, kazandığı bir sınav sonucu Amerika'ya gidiyordu. Bahtı açılmıştı. Hızla yükselecek, *"Kurmay Subay"* olacak, ardından da ikinci defa Amerika'ya gidecekti. Bu hızlı hayatın zirvesi 27 Mayıs İhtilâli'ydi. O, ihtilâlin Kudretli Albayı olmuş, ama 13 Kasım 1960'da ihtilâlciler arasındaki bir iç hesaplaşma sonucu Hindistan'a sürgüne gönderilmişti. Bu hayat yaklaşık 2.5 yıl sürecek, 22 Şubat 1963'de tekrar yurda dönecekti.

Fırtına dinmemiş, üstelik kasırgaya dönüşmüştü. 21 Mayıs 1963 Aydemir Ayaklanması sırasında tekrar tutuklanıp, aylarca hücre cezasına sürükleniyordu. Bu nefes kesen macera aynı yılın Eylül ayında beraatle noktalandı. Ancak, yorulmuştu. Herşeyden kurtulmuştu ama tâcizden kurtulamamıştı.

"TURAL HÂLÂ PEŞİMDE"

Türkeş, o kasvetli günlerini şöyle anlatıyordu:

"21 Mayıs Olayları'ndan beraat ettik. O sırada Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı görevinde bulunan Cemal Tural Paşa, bize karşı bir özel husûmet gösteriyordu. Kendisine karşı yapılmış bir kötülüğümüz yoktu. Böyle birşey sözkonusu değildi. Ama kendisi, bize karşı bir kompleks duyuyordu.

Geçici bir süre Ankara'dan ayrılmaya karar verdim. Merhume eşim Muzaffer Hanım'la konuştum. Hazırlanın, dedim. Kızlarımız yetişmişti. Onları evde bırakıp, oğlumuz Tuğrul'u yanımıza alıp, Isparta'ya gitmeye karar verdik. Kayınpederimin evine gidelim, bir süre Ankara'dan ayrı kalalım, dedik.

Arkadaşlarım Rıfat Baykal ve Ahmer Er'le birlikte hemen yola çıktık. Amacımız, Ankara Sıkıyönetim Bölgesi dışında özgürce yaşamaktı. Isparta'da bir ay'dan fazla kaldım. Arkadaşlarım ise memleketleri olan İzmir ve Manisa'ya gittiler. Isparta'da bulunduğum süre içerisinde Denizli Acıpayam'da bulunan bacanağımı ziyaret ettim. Daha sonra İzmir'e, eşimin akrabalarına gittik. Ankara'dan ayrılışımızın son onbeş gününde de Bursa'da rahmetli Kâmil Koç ve arkadaşımız Cemal Külâhlı'ya misafir olduk. Cemal Külâhlı eskiden beri tanıdığımız milliyetçi bir arkadaşımızdı.

21 Mayıs Olayları'nın duruşması bitmiş, aradan aylar geçmiş, ama Ankara Sıkıyönetim Komutanı hâlâ peşimizi bırakmamış, bu arada ortaya yeni bir belge çıkarıp, Cumhuriyet Savcılığı'na göndermiş ve benim tekrar tutuklanmamı istemişti. Tural'ın bulduğu bu belge, 27 Mayıs'tan önce düzenlenmiş ve çeşitli askerî birliklerde görevli olan bizim arkadaşlarımızın isim listesini taşıyan bir belgeydi. 400 subayın ismi vardı, bulundukları yerler, adresleri yazılıydı.

Bu belge, 21 Mayıs Olayları'ndan hemen sonra bizim evde yapılan arama sırasında bir tarih kitabının arasından çıkmış. Üzerindeki tarih de 1959 Mart.

Tural diyor ki, 'Bu tarihe bakmayın, kasıtlı olarak yazılmış.'

Sıkıyönetim Komutanı, yeni bir ihtilâl peşinde olduğumu ileri sürüp, bunu Savcılığa resmen bildirmiş. Birkaç defa sorguya gittim. Savcılara izah ettim. Sonra tâkipsizlik kararı aldım."

"İSMET PAŞA BENİ, 20 YIL TÂCİZ ETTİ"

"Uzun ayrılıktan sonra Ankara'ya dönüşümde yine göz hapsinde tutulmaya başlandık. Evimizin önünde iki polis arabası bekliyordu. Bu, İsmet Paşa'nın metodudur. Bütün eski rakiplerine karşı bu metodu kullanmıştır. İsmet Paşa, bir tek çıkış yeri bırakır, o da gayrimeşru çıkış yeridir. Ona başvurduğunuz anda sizi vurur.

Çok dikkatli olursanız, sabır gösterirseniz sonuçta benim kaldığım gibi sağ kalırsınız. Tabii bu günleri bana Allah da lûtfetti.

Yani öyle ki, burasına geliyor insanın... O kadar tâciz edici birşey ki, ziyaret ettiğiniz yakınlarınız, ahbaplarınız da rahatsız oluyor. Çünkü siz ziyaret edip döndükten sonra, onlar sorgulanıyor. Onlara uğruyorlar, 'Size niye geldi, ne zamandan beri tanışıyorsunuz, bu ziyaretinde ne söyledi, ne konuştunuz?' *gibi soruyor sivil polisler.*

Ziyaret ettiğimiz dostlarımız da rahatsız oluyorlar. Bu defa, 'Nereden bize geldi, gelmeseydi', *diyorlar. Yahut da,* 'Aman dikkatli olalım', *havasına giriyorlar. Yani, bütün bunları yaşayıp geldim. İsmet Paşa'nın tâcizini kendi benliğimde, 1944'ten itibaren hissetmeye başladım. Bu tâciz, Paşa'nın Başbakanlık'tan ayrılışına kadar sürdü."*

İNÖNÜ İLE KARŞILAŞMA

Alparslan Türkeş, artık Parlamenter olmuştu. İsmet Paşa ile şartla-

rını eşitlemişti. Dokunulmazlığı vardı. Sıkıyönetim Komutanı'nın göz hapsinden kurtulmuştu. Demokratik bir ortamda mücadelesini sürdürecekti. Kısa bir süre sonra da Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanı oluyordu. Türkeş, yaklaşık 20 yıldan beri gölgesini izleten İsmet Paşa ile aynı Parlamento çatısı altında, aynı sıralarda görev yapıyor, sık sık da Meclis koridorlarında karşılaşıyordu. Şimdi yine o günlere dönelim ve Türkeş'i dinleyelim:

"İsmet Paşa'yla Meclis'te çok konuştuk. Ben daima saygılı davrandım. Çünkü eski bir devlet adamıydı, Atatürk'ün arkadaşı, Millî Kurtuluş Savaşı'nda Batı Cephesi Komutanı ve eski bir General. Onun için saygıda kusur etmedim. Zaman zaman konuştuk, her zaman selâmlaştık.

İsmet Paşa'nın bende iz bırakan çok konuşmaları var. Meselâ kürsüye çıkar, bizi azarlar, isim vermeden bize çatardı. Meselâ zaman zaman bir takım olayları anlatır, konuşmasını şöyle sürdürürdü:

- 'Gökte yem aramak için, uçan kuşlara bile komünist diyorsunuz.'

* * *

Paşa'nın bir başka cümlesi de yine bize yönelik ve şöyleydi:

- 'Sergüzeştler, maceracılar, şöyle yapmak istiyor, böyle yapmak istiyor...' "

İNÖNÜ, KIBRIS İÇİN NE DEDİ?

"İsmet Paşa'yla, Meclis'te karşılaştığımız bir başka gün beni yanına çağırdı.

Kemal Satır Bey'le birlikte oturuyorlardı. İsmet Paşa'ya, Kıbrıs mes'elesini sormuştum. 'Niçin müdahalede bulunmadınız?' *dedim, bana, aynen şunları söyledi:*

- 'Zaman zaman müdahaleyi düşündük. Fakat Genelkurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanları bu çıkarmayı gerçekleştirecek araçlara sahip olmadığımızı açıkladılar.'

Komutanlar, İsmet Paşa'nın Başbakanlığı döneminde ordunun içinde bulunduğu imkânsızlığı açıklamışlar, ama 'Biz sizin emrinizdeyiz, verilecek her görevi canla başla yaparız', *demişler.*

İsmet Paşa, Komutanları dinledikten sonra Başkanı olduğu Hükûmet üyelerine şunları söylemiş:

- 'Komutanların bu şekilde konuşmaları, askerî bir yenilgiyle, bir başarısızlıkla karşılaşma ihtimâlinin kuvvetli olduğunu gösteriyor. Askerî bir başarısızlıkla karşılaşmaktansa, siyasî bir başarısızlığı göze almak yeğdir.'

Bir başka karşılaşmamızda İsmet Paşa çok neşeliydi, beni yanına oturttu, çay ikram etti ve şunları söyledi:

- 'Bizim askerler politikada pek başarılı olamazlardı. Ama bakıyorum bu son zamanlarda politikada bir ben, bir de sen başarılısın.'

Paşa'nın bu sözleri karşısında şaşırdım ve sıkıldım. Sonra kendisine hitaben şunları söyledim:

- 'Aman efendim, zât'ı-âlinizle, beni hiç kıyaslamayın. Siz, çok büyük bir devlet adamısınız. Büyük bir lidersiniz, büyük bir politikacısınız. Sizin yanınızda benim esamem okunmaz.'

Paşa, konuşmasını şöyle sürdürdü:

- 'Yok yok, iyi gidiyor...' "

FUAT ULUÇ'TAN SUÇLAMA

Emekli Kurmay Albay Alparslan Türkeş, 1965 yılında artık askerliği gerilerde bıraktı. Şimdi, sivil dünyanın çok önemli bir noktasında görev yapmaya başladı. Siyasete atıldı, Parlamentoya girdi, hatta bir partinin Genel Başkanı oldu. Artık, oyunun kurallarına göre oynanması gerekiyordu.

Osman Bölükbaşı'nın terketmesinden sonra CKMP iyice ufalamış, adeta *"tabelâ partisi"* haline dönüşmüştü. Türkeş ve arkadaşları yurt çapında yaptıkları gezilerde partinin tabelâsına dahi rastlamıyorlardı. 23 ildeki örgüt sayısını 48 ile çıkarıp, 10 milletvekilliği kazanıyorlardı. Ama Türkeş'in önünde çetin bir siyasî mücadele başlıyordu. Parti içindeki *"eskiler-yeniler"* kavgası kızışmış, Türkeş, eskiler tarafından ağır suçlamalara hedef olmuştu.

Kendisi, o günleri şöyle anlatacaktı:

"Genel seçimler arifesinde, rakibim Ahmet Tahtakılıç'ı İstanbul adayı yaptım. Seçildi ve geldi. Genel Sekreterimiz Fuat Uluç, millî bakiyeden Mardin Milletvekili oldu. Fuat Uluç, 'Beni milletvekili seç', *dedi. Bakiyeden tercihimi ona kullandım. Seçmem de pahalıya mâloldu bana.*

Birçokları gücendi, küstü. Partiden istifalar oldu o yüzden. Sonra, milletvekili ve Genel Sekreter olmasına rağmen partiden ayağını

kesti. Bir süre sonra baktım gazeteler de bir haber: 'Fuat Uluç, AP'ye geçmiş'. *Süleyman Demirel'le resimleri çıkıyor. Geçmesi bir yana, orada yaptığı konuşma, beni kalbimden vurdu.*

Konuşmasında diyor ki:

- 'Türkiye için artık demokrasi bir kader-i mutlaktır. Dikta peşinde olan partilerin içinde olamazdım. Demokrasiyi temsil eden AP'de yer almaya karar verdim.' "

* * *

"Fuat Uluç'un bu konuşması ve hareketine çok kırıldım. Çok ağır geldi bana. Kendisiyle, eski hukukumuz vardı. Bandırma'daki Alay'da beraberdik. Sonra, 27 Mayıs'ta yanıma aldım, Müsteşar Yardımcısı yaptım. Her zaman beraberdik. Hattâ CKMP'ye girmem için O, çok ısrar etti.

Bu şekilde hareket edince, böyle kalbimden vurulmuşa döndüm; yani çok üzüldüm ve tabii çok gücendim Fuat Uluç'a. Bir müddet sonra da kalpten vefat etti. Cenazesine gitmedim. Evet, Hıncal'ın yazdığı mes'ele bu. Tabii onların ben Arslan Amcası'ydım. Çok samimi görüşüyorduk. Hattâ, anneleri vefat ettiği zaman çok üzüldük. Asil bir kadındı anneleri. Kibar, güzel... Annelerini çok seviyorduk. Fuat Bey'den, sanıyorum 6 ay, 1 yıl önce vefat etti. Vefatında biz hepimiz ailece seferber olduk. Hergün eve, onların evine yemek taşıdık, söylemesi ayıp. Adet ya, ölü çıkan eve, akrabalar, yakınlar, dostlar yemek götürür.

Hıncal'a, Öcal'a, kızkardeşleri Serpil ve en küçükleri Kemal'e ilgi gösterdik. Biz böyle iki aile kenetlenmiş gibiydik. Şimdi bu kadar kenetlenmiş bir dosttan gelen hareket, beni çok yaraladı. O yüzden cenazesine de gitmedim. AP'ye geçmesi beni o kadar üzmedi de, o konuşma üzdü.

Sonra baktım, benim annem vefat ettiğinde, onlar da annemin cenazesine geldiler."

MHP'NİN DOĞUŞU

Alparslan Türkeş ve arkadaşları CKMP'yi yeni bir kimlik ve kişiliğe kavuşturmak istiyorlardı. Hattâ tüzük ve programını da yeniden düzenlemeyi kararlaştırmışlardı. İsminin ise kesinlikle değiştirilmesi arzu ediliyordu. Partinin Genel Başkanı Türkeş, o günlerle ilgili anılarını da şöyle nakledecekti:

"Partimize yeni bir hava vermek için hazırlıklarımızı tamamlayıp, İl başkanlarını Ankara'ya çağırdık. Rıfat Baykal, 'Partinin adını Köylü İşçi Partisi yapalım, kısaltılmışı da KİP olsun' *dedi. Amblem olarak da Bozkurt'u önerdi. Baykal'ın önerisinde şöyle de bir gerekçe vardı:*

- 'Türkiye İşçi Partisi'nin kısaltılmışı TİP, bizimki de KİP olsun.'

* * *

İl başkanları ile yaptığımız görüşmede hemen hepsi partinin adının Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) olmasını benimsediler. Bozkurt amblemine gelince, onun yerine 'Üç Hilâl' *olsun denildi. Ve* 'Üç Hilâl' *kabul gördü. Bunun da savunmasını şöyle yaptılar:*

- 'Bozkurt resmi, amblem yapmak için çok zordur. Bu, kuvvetli bir sanatçı, bir ressamın yapacağı iştir. Ama *'Üç Hilâl'*, halkın tanıdığı bir işarettir; iki evli bir köyde dahi hilâl çizilebilir. Onun için, Bozkurt yerine de *'Üç Hilâl'*i amblem olarak alalım.'

1969 yılında Adana'da Büyük Kurultay toplantısı yapıldı, orada partinin adı MHP, amblemi de 'Üç Hilâl' *oldu."*

BOYKOT VE İŞGALLER

"1968'den itibaren Türkiye'de marksist ve bölücü çok faal gençlik hareketleri başladı. Bunlar, üniversitelerde yuvalandı. Üniversite özerkliği nedeniyle buralara güvenlik güçlerinin girememesi, onların hareketlerini kolaylaştırdı.

Yuva haline getirdiler. Üniversitelerin kalorifer daireleri silâh deposu, cephane deposu oldu. Dışarıda suç işleyenler kaçıp, üniversiteye sığınıyordu.

Bu arada üniversitelerde dersanelerin duvarlarına, tavandan yere kadar Lenin'in resimleri, Stalin'in resimleri, Mao'nun resimleri asılıyor, ayrıca kanlı bir ihtilâlle devrimin, marksist devrimin gerçekleşeceği yazılar yazılıyordu. Bu yazıları ise kimse silemiyordu.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin, Hukuk Fakültesi'nin, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin dış duvarlarındaki yazılar aylarca, yıllarca durdu. Bunlara kimse ses çıkarmadı. Hükûmetler de ürkek davrandı.

1965 seçimlerinden sonra güvenoyu almış Hükûmeti, Başbakan Sayın Demirel'i tebrik için ziyarete gittik. Bu sırada, şunları söyledik:

- 'Bunlar çok taşkınlık yapıyorlar. Yürüyüşler düzenliyorlar, mitingler düzenliyorlar, üniversiteye yuvalandılar.'

O zaman Demirel dedi ki:

- 'Demokraside miting olur, yürüyüşler olur. Bu, hürriyetçi demokrasinin gereğidir. Bunlardan endişe duymayın. Biz, onların her faaliyetini takip ediyoruz, polis takip etmektedir. Gözümüz, üzerlerindedir.' *Hattâ meşhur o,* 'Yollar yürümekle aşınmaz', *sözünü de söyledi Sayın Demirel.*

Bu ziyaret sırasında biz, Başbakan'a şunları da söyledik:

- 'Siz, iktidar partisisiniz. Belki bazı tedbirler almakta iktidar olduğunuz için daha yavaş hareket etmek ihtiyacını duyabilirsiniz. Ama biz, muhalefet partisiyiz. Bölücülüğü, marksist teşkilâtlanmayı, özellikle üniversitelerde baskı kurulmasını, boykot ve işgâl yapılmasını memleket için tehlikeli sayıyoruz. Bunlara karşı gençleri uyarmayı düşünüyoruz. Bunlar, mâsum talebe hareketleri değildir.' "

ÜLKÜCÜ GENÇLER ORGANİZE OLUYOR

"Başbakanı ziyaretten sonra Parti Genel Merkezi'ne gelip, bir durum değerlendirmesi yaptık. Fikrî ideolojiler, basit polis tedbirleriyle önlenemezdi. Bir fikirle ideolojinin, ancak kendisinden daha çekici, daha cazibeli başka bir fikir ve ideoloji tarafından önlenebileceğini konuştuk. Daha sonra böyle bir ideolojinin ne olabileceğini tartıştık. Türk Milliyetçiliği ideolojisi olabilir, dedik. Ve bu ideolojinin etrafında toplanmaya karar verdik.

Önce Parti Genel Merkezi'nde gece derslerine başladık. İlk başlarda 15-20 kişi geldi, toplandı. Ardından gündüz derslerine geçtik. Derslerin konusu da Türk tarihi, bizim geçmişimiz, Atalarımızın yaptığı büyük işler, Türk Milleti'nin başardığı büyük medeniyetler ve kurduğu devletler.

Mao kim oluyor, Lenin kim oluyor? Bizim milletimizin yetiştirdiği devlet adamları var: Mete Han var, Timur var, işte Yavuz Sultan Selim var, Fatih var, nihayet Atatürk var diyerek yeni derslerimizin konusunu belirledik. Böylece gençleri uyarmaya başladık. Dersleri Parti Genel Merkezi'nde sürdürürken öğrencilerimizin sayısı arttı. Öğretmenlik görevini ben yapıyordum. Bugün de yapıyorum. Zamanla Genel Merkeze sığmadık. Bir süre Türkocağı Salonları'nı kullandık. Ardından orası da almadı. Selim Sırrı Tarcan Salonu'na geçtik. Orası da yetmedi, Atatürk Spor Salonu'na geçtik. Artık, gençlik gücümüz yüzbinleri aştı.

O tarihlerde Ankara'da bir yürüyüş yaptık. Kurtuluş'ta başlattık yürüyüşü, İstasyon'da benim önümden resmî geçit yaptı gençler. O sıralar İsmet Paşa, şunları söylüyormuş:

- 'Türkeş ne yapıyor? Orada çoluğu çocuğu toplamış, avunuyor...'

Daha sonra yürüyüşümüzün fotoğraflarını görünce şöyle konuşmuş:

- 'Yahu biz orada Türkeş avunuyor derken, üniversiteli gençleri iğfal ediyor, kandırıyor.'

Ben bunu duyduğum zaman İsmet Paşa'ya şu haberi gönderdim:

- 'Bunlar, üniversiteli gençlerdir. Onları kimse iğfal edemez. Akıllıdırlar. Ne demek istediklerini, ve ne dediklerini bilirler.' "

GENÇLER ARASINDA SÜRTÜŞME

Türkeş, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ni, Milliyetçi Hareket Partisi'ne dönüştürdükten sonra, partileşmenin yanı sıra çeşitli mes-

lek gruplarının da örgütlenmesi için çalışmalara başladı. Ülkü Ocakları, Büyük Ülkü Derneği, Ülkücü Öğretmenler Derneği gibi kuruluşlar bunlardan birkaç tanesiydi.

Türkeş, meslek kuruluşları arasındaki örgütlenme olayını anılarında şöyle anlatıyordu:

"Önce, gençleri parti merkezlerinde eğiterek yola koyulduk. Gençlik hareketi çok değişti. Sadece Ankara ve İstanbul değil, ülkenin heryerinde taştı. Bütün Türkiye'de 2300 adet teşkilât kuruldu. Ülkü Ocakları ve öteki ülkücü dernekleri kurduktan sonra bunların mensuplarına dedik ki:

- 'Önümüzdeki en büyük tehlike, marksizm ve bölücülüktür. Bu cereyan sahipleri, üniversitelerimizi işgal etmektir. Bu üniversitelerimiz, bizim insanlarımızın verdiği vergilerle toplanan bütçeden kuruluyor. Bu üniversitelerin duvarlarına asılacaksa, bizim büyük Türk devlet adamlarının resimleri asılmalıdır. Mete Han'ın asılsın, Atatürk'ün asılsın, Fatih'in asılsın, Yavuz'un asılsın.'

Tabii astırdık da birçok yere. Öbür tarafla sürtüşmeler başladı. Meselâ, marksistler bir fakültede boykota kalkışıyor, bizim ülkücü gençler de buna mâni oluyor. Olaylar, böylece başlıyor."

İKTİDAR, SAHTE BELGELERLE KARŞIMIZDA...

"Bu arada Türkiye'nin MİT Teşkilâtı ve sivil polis, iktidarlar tarafından daima bizim aleyhimizde kullanıldı. Bizi, siyasî alandaki çalışmalarımızdan alıkoymaya, başarısızlığa uğratmaya çalıştılar daima.

Ben bunları biliyordum, görüyordum ve dikkate alarak hem teşkilâtlarımızı, parti teşkilâtını, hem de gençleri daima uyarıyordum. Onlara diyordum ki:

- 'Bizim yolumuz, meşruiyet yoludur. Gücümüz, kuvvetimiz meşruiyetçilikten gelir. Bunu iyi anlayın. Düşmanlarımız, bizi meşruiyet dışı yollara çıkarmaya çalışıyorlar, çalışacaklardır. Buna katılmayın.'

Tembih ediyordum. Atatürk Spor Salonu'nda, orada burada konferanslar veriyordum, anlatıyordum. Ama buna rağmen yine birçok yerde, birçok gençler, birtakım kanunsuz hareketlere, cinayetler, adam vurmalar, bombalamalar gibi şeylere bulaştılar. Bunları tesbit ettikçe, teşkilâttan uzaklaştırıp, bağlarını koparmaya çalışıyorduk, bu istikamette daima bir provakasyonla karşılaştık.

Bir gün, Ülkü Ocakları Genel Başkanımız olan Şevket Çetin bana, teksir makinasından geçmiş, çoğaltılmış 200 sayfalık bir belge getirdi. Belgeyi okuyunca tabii çok telâşa düştüm. Belge, benim ağzımdan sözler, benim konuşmamı ifade ediyordu. Şöyle yazılar vardı:

'Asacaksınız, vuracaksınız. Mussolini'nin falan tarihte falan yerde söylediği gibi şu sözler gerçektir, böyle hareket etmeniz lâzımdır. Hitler'in falan tarihte verdiği nutukta, şu ifadesindeki sözler bakın ne kadar anlamlı...'

* * *

"Bu belgede yazılanlar hiç söylemediğim, yazmadığım, düşünmediğim şeyler. Şevket Çetin bunu İstanbul'daki Aydın Öğrenci Yurdu'nda, çocukların elinde bulmuş. Daha sonra bunu merhum Gün Sazak'a verdim. Okudu, telâşlandı. Hemen araştırma yaptırdık.

Nihayet iş geldi, bizim Beşiktaş İlçe Yönetim Kurulu Üyesi olan bir şahsa dayandı. Bu belgeyi, o hazırlamış ve dağıtmış. Sonra, şu tâlimatı verdim:

- 'Evini basın arayın, kendisini de sorguya çekin!'

Kendisini hemen buluyorlar, evini arıyorlar, bakıyorlar ki bu MİT görevlisi. Evinde birçok belgeler ele geçiriliyor, provakasyon belgeleri. Belgeleri iki el çantasına doldurup, bana gönderiyorlar. Bana getiren çocuklar daha sonra polis tarafından tâkibe alınmış. Bunlardan birisini İstanbul-Ankara karayolunda çevirip, otobüsten indirmişler ve çantayı elinden almışlar.

Fakat ikinci çocuk, polis kontrolundan sıyrılmış, çantayı, içindeki belgeleri bana getirdi. Bunun üzerine bir basın toplantısı yaptım, provakatörün kimliğini açıkladım. Ecevit o sırada Başbakan'dı. Bu olayla ilgili bir açıklama yaptı ve şunları söyledi:

- 'Bu, MİT memuru değil, ama memur adayıdır.'

Daha sonra bu belgeler, 12 Eylül dâvası sırasında Savcı tarafından iddianameye konmuş. Duruşmalar sırasında bu olayın ayrıntısını açıkladım. Daha önce yaptığım basın toplantısının belgelerini gösterdim. İşin bir provakasyon, belgelerin de sahte olduğunu söyledim.

Öğrenci Olayları karşısında devletten ve milletten yana tavır alışımız bir rahatsızlık kaynağı kabul edildi. Suçlama yapılırken,

bölücü ve marksistlerin kınanacağı yerde, sadece, efendim işte aşırı sağ ve aşırı sol memleketin huzurunu bozuyor denildi..."

"250 BİN GENCİ EĞİTTİK"

MHP'nin yanı sıra Ülkü Ocakları ve öteki ülkücü kuruluşların yurt çapında örgütlenmesi, 60'lı yılların sonunda Türkeş ve ekibini bir anda ilgi odağı haline getirdi. 70'li ve 80'li yıllarda da bu ilgi sürecek, 12 Eylül 1980'de girişilen ihtilâlle birlikte bu kadrolardan 25 yılın hesabı sorulacaktı.

Türkeş, ideolojik bir zemine oturttukları siyasal mücadelelerini anılarında not ederken, şunları söylüyordu:

"Biz, özellikle üniversite gençliğini marksizme karşı daima uyardık. Marksizmin, toplumlara acı çektirdiğini, iddia edildiği gibi mutluluk vermediğini daima anlatmaya ve ispatlamaya çalıştık.

Marksizmin, Sovyet emperyalizminin bir silâhı olarak kullanıldığını daima gençlere anlattım. Rusya'nın, Boğazları ele geçirmek için, Türkiye'yi işgâl etmek amacıyla marksizmi bir araç olarak kullandıklarını söyledim.

Gençlere, bu propagandalara kanarsak sömürge olacağımızı anlattım. Ruslar'ın boyunduruğu altına düşeceğimizi söyledim. Türkistan'ın başına gelenler, Türkiye'nin de başına gelir, dedim. Bu uyarılarım faydalı ve tesirli oldu. O dönemlerde Türkiye çapında 250 bin genci eğittik.

Gençleri Ankara'da seminerlerden geçiriyorduk. Türkiye'yi 10 bölgeye ayırdık. Her bölgeye eğitimci adıyla yetiştirilmiş öğretmenler tayin ettik. Bunların altlarına otomobiller verdik. Bu işleri, rahmetli Gün Sazak'la beraber organize ettik.

Eğitimcilerin iki görevi vardı. Birinci görevleri, yayın organımız Hergün Gazetesi'nin sürümünü sağlamak, reklâmını yapmak, gazete için çalışmak; ikinci görevleri ise, ülkücü gençlere seminerler vermek.

Özellikle gençlerin olaylara, anarşik olaylara katılmamaları, silâhlı çatışmalara katılmamaları için öğüt verilmesini eğitimcilerden istiyorduk. Fakat, bizim uyarılarımıza rağmen, birçok yerde provakasyonla, bize sormadan yapılan, haberimiz olmadan yapılan eylemlerde bulunuyorlar; o da bizi çok rahatsız ediyordu. Kamuoyunda eleştirilmemize ve saldırıya uğramamıza sebep oluyordu."

NECİP FÂZIL'DAN İHTİLÂL ÖNERİSİ

"Şimdi size bir başka ilginç olayı anlatmak istiyorum. Merhum Necip Fâzıl Kısakürek'le dosttuk, iyi tanışıyorduk. Benimle başbaşa görüşmek istemiş. Araya, o tarihte Genel Başkan Yardımcımız olan Mehmet Altınsoy'u koymuştu. Fransızca'yı da iyi biliyordu. Altınsoy'a, 'Ben, Türkeş'le teta-te görüşmek istiyorum' *demiş. Fransızca* 'başbaşa' *demek. Bu deyimi kullanmış.*

Ben de görüşmekten kaçınıyorum. Çünkü Necip Fâzıl Bey'i, biliyorsunuz bazı görüşleri bana aşırı geliyor; ondan dolayı da yani fazla angaje olmak istemiyorum. Siyaseten oyumuzu arttırmak bakımından falan bize yardımcı olmasını istiyorum ama, çok angaje olmak istemiyorum. Ama çok ısrar ediyor.

Neticede, Altınsoy bir gün bana dedi ki:

- 'Efendim, benim evde bir yemek düzenleyelim, bir öğle yemeği. İkiniz oturun, başbaşa konuşun. Biz de eşimle birlikte evi terkedelim. Bakalım ne söylüyor.'

Altınsoy'un bu teklifini kabul ettim, merhum üstadla buluştuk, yemeğimizi yedik. Ev sahipleri kahvelerimizi getirdiler, daha sonra ortadan kayboldular. Biz kaldık üstadla başbaşa.

Şimdi üstad bana dedi ki:

- 'Sizin, Silâhlı Kuvvetler'deki taraftarlarınız, gücünüz ve gençlik içindeki taraftarlarınızla, benim Büyük Doğu Derneği'ndeki gücümü biraraya getirirsek, bu memleketin idaresini ele alabiliriz.'

Ben üstada şunları söyledim:

- 'Üstadım, biz bir kere 27 Mayıs'a karıştık. O da istediğimiz gibi gitmedi. Başımızdan binbir dert geldi geçti. Şimdi memleket artık demokrasiye kavuştu. Siyasî partiler var, TBMM var, Meclis'ten güvenoyu almış olan meşru bir Cumhuriyet Hükûmeti var.

Memlekete hizmetimizi parti yoluyla yapacağız. Benim sizden istirhamım, CKMP'yi destekleyelim, ona yardımcı olalım. Meşru yoldan siyasî faaliyet yapalım, halkın teveccühünü kazanalım, o yoldan hizmet edelim.'

Böyle tartışıyoruz. Üstad, konuşmasını şöyle sürdürüyor:

- 'Büyük Doğu Dernekleri, büyük kuvvettir. Hepsi, benim emrimdedir. Gözümün içine bakıyorlar. Onların hareketi, iki dudağım arasındadır. Sizi de biliyorum. Siz de seviliyorsunuz. Silâhlı Kuv-

vetler'de taraftarlarınız var, üniversite gençliği içinde taraftarlarınız var. Gel bu iki gücü birleştirelim...'

Üstâdın tekliflerini kabul etmedim, 'Hayır, demokrasiyle hizmet edeceğiz', *dedim. Üstad, sonunda kızdı, müthiş bir öfkeye kapıldı. Ve bana hitaben şunları söyledi:*

- 'Türkeş, Türkeş, sen betondan bir kürre yaptırsan, onun içine girsen, kapansan ve kapısını da betonarme ile ördürsen, daha sonra *'Ben artık dünya ile alâkamı kesiyorum, bu beton kürenin içinde ömrümün yettiği kadar yaşayacağım'* desen, hiç kimseye inandıramazsın. Senin gücünü, kudretini herkes biliyor. Senin ne düşündüğünü de tahmin edebiliyorum. Sen, bir an önce iktidar olmak peşindesin. Boş durmazsın, boş durmayacağını da herkes biliyor.'

Üstâdı dinledim ve şu cevabı verdim:

- 'Yanılıyorsunuz üstadım, böyle birşey hiçbir zaman olmayacak. Ben hesabını yaptım, durum değerlendirmesi yaptım. Benim için herşeyden önce esas olan Türkiye'nin menfaatidir, Türkiye'nin varlığıdır. Ben, Türkiye'nin varlığı üzerinde kumar oynamam, onu kabul etmem. Onun için, dediğiniz yollarda bir yarar görmüyorum.

Bir ihtilâl olarak 27 Mayıs'ı plânlayanlardan, öncülüğünü yapanlardan biriyim. İçinde bulundum, ama gördüm ki; bir defa memleket nizâmı bozuldu mu, tekrar memlekette düzen kurmak, huzuru tesis etmek çok zor olur. Ben bunu yaşadım, 27 Mayıs döneminde yaşadım.

Her yerden birer ufak sergerdeler çıkmaya başladı. Silâhlı Kuvvetler'den çıktı, sivillerden çıkanlar oldu. Her yerde ayrı birer Millî Birlik Komitesi zuhur etti. Bakıyorsunuz, akşam radyoda bilmem nerenin Millî Birlik Komitesi tebliği yayınlanıyor. Onun için her türlü hukuk düzeni, en iyi ihtilâl düzeninden üstündür, iyidir.'

Üstada bunları söyledim ve samimi olduğumu ifade ettim. Ama Üstad Necip Fâzıl Kısakürek, sofradan kızgın ayrılıyordu..."

TÜRKEŞ'İN, NİHÂL ATSIZ'LA YOLLARI NİÇİN AYRILDI?

Alparslan Türkeş, 70'li yılların başında hayatının çok önemli bir kavşağına ulaşıp durdu, sağına soluna bakarak düşündü ve yönünü şu şekilde açıkladı:

"Nihâl Atsız Bey'le artık yollarımız ayrılıyor!.."

Bu, Türkeş için tarihî bir karardı. Bu kararı verip vermemek konusunda uzun uzun düşündü. İç dünyasına kapandı, ama bir başka seçenek bulamadı.

Nihâl Atsız Bey, kendisinin fikir, çocuklarının da isim babasıydı. O'nu, böyle bir karara zorlayan sebepler ne olabilirdi? Bu önemli kararı öğrenmeden önce kendisinden, Nihâl Atsız'la ilgili gençlik anılarını dinleyelim:

"Kuleli Askerî Lisesi'nde okurken, Dış Türkler'le çok ilgileniyordum. Ben de bir Dış Türk idim. Kıbrıs'tan gelmiştim.

Kuleli'nin ikinci sınıfında Cemal isminde bir arkadaşım vardı. Bulgaristan Türklerinden'di. Askerî liseye ise, Edirne Lisesi'nden naklen gelmişti.

Cemal'le, iyi anlaşıyor, onunla sürekli memleket mes'elelerini konuşuyorduk. Yani, Türkiye nasıl büyük devlet olur? Ne yapmalı, ne etmeli? Bunları konuşuyorduk.

O günün havası öyleydi, Millî Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki dönem, memlekette milliyetçi bir hava yaratmıştı. Bizim subaylarımız ve öğretmenlerimiz, Libya Osmanlı-İtalyan Savaşı'na

katılmış, Yemen'de isyan bastırmış, Balkan Savaşları'nda, I. Dünya Savaşı'nda, daha sonra da Millî Kurtuluş Savaşı'nda çeşitli cephelerde savaşmış kimselerdi.

Meselâ bir fizik hocamız vardı, sanıyorum ismi Süreyya Bey'di. Savaşta 17 yara almış. Koltuk deyneği ile gelirdi. Üniformalı ve binbaşı rütbesiyle bize fizik dersleri verirdi. Tabii biz, onları hayranlıkla izlerdik."

ATSIZ'LA TANIŞMA

"Arkadaşım Cemal'in Edirne Lisesi'nde iken Nihâl Atsız isimli bir Edebiyat hocası varmış. 'Orhun' *isminde bir dergi çıkarırmış. Cemal, bir gün bana dedi ki;* 'Nihâl Atsız Hocam çok milliyetçi bir kişi. Şimdi İstanbul'da, Kartal Maltepe'de oturuyor; evini biliyorum, istersen seni de götürüp tanıştırayım.'

Cemal'le birlikte Kartal Maltepe'ye gittik. Nihâl Atsız Bey'i ziyaret ettik. Bizi çok iyi karşıladı. Hanımıyla da tanıştık. Bedriye Hanım, ikinci eşiydi. Dostluğumuz o zamandan başladı. Bize kitaplarından verdi. Hiç unutmam verdiği kitaplardan birisi 'Çanakkale'ye Yürüyüş' *adında bir kitapçıktı.*

Birkaç yıl önce Nihâl Atsız Bey'le birlikte 8-10 öğretmen ve bir o kadar öğrenci İstanbul'dan yaya olarak yola çıkıp, Gelibolu'ya gitmişler. İşte o gezi, bir kitap haline getirilmiş.

Gelibolu'daki şehitlerimizin durumunu anlatan bir kitap.

Nihâl Atsız Bey'le ilk tanışmamız böyle oldu. O sıralarda zannediyorum Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmendi. Daha sonraları Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevlendirildi..."

* * *

Kuleli Askerî Lisesi öğrencisi Alparslan Türkeş'le Edebiyat Öğretmeni Nihâl Atsız arasındaki dostluk, bu şekilde kurulmuştu. Daha sonra Harbiye yıllarında da devam edecek, onu subaylık dönemleri izleyecekti. Türkeş, İstanbul'a hemen her gelişinde Kartal Maltepe'ye uğruyor, Nihâl Atsız Bey'i evinde ziyaret ediyordu. Gurbette olduğu zamanlar, Hoca'ya mektup yazıyor, çocukları dünyaya gelince *"İsmini ne koyayım?"* diye soruyordu.

1944 yılında Türkiye'de sağ-sol mücadelesi kızışıyor, Nihâl Atsız, Orhun Dergisi'nde, ülke yöneticilerini, marksistleri korudukları iddiasıyla eleştiriyordu. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ise, 19 Mayıs 1944 Nutku'nda milliyetçileri adeta hedef olarak gösteriyor, bunun ardından tutuklamalar başlıyordu.

GÜÇLÜ BİR FİKİR BERABERLİĞİ

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı *"Turancılık-Irkçılık"* adıyla bir dosya açıyor, bu dosyanın sanığı olarak asker-sivil pekçok kişi hakkında tutuklama kararı çıkartıyordu. Bu dosyanın bir numaralı sanığı Nihâl Atsız'dı. Sanıklar arasında Üsteğmen Alparslan Türkeş de bulunmaktaydı. Atsız'ın evi aranırken, Türkeş'in mektupları bulunmuş ve bunlar suç unsuru olarak değerlendirilmişti.

Sirkeci'deki Sansaryan Han işkencelerine, tırnak sökme olaylarına Nihâl Atsız'la birlikte Alparslan Türkeş de dahil ediliyor, bunlar bir yıla yakın süreyle Tophane'deki Askerî Cezaevi'nde hücrede kapalı tutuluyordu.

Nihâl Atsız'la, Alparslan Türkeş'in kaderleri işte bu ve benzer olaylarla birbirine kenetlenmişti. Dostlukları daha sonraki yıllarda şiddetini artırarak devam edecekti. Mektuplaşmalar sürecek, buluşmalar gerçekleşecek, fikir beraberliği her ikisine de güç verecekti. Ancak...

ATSIZ'IN AYKIRI YAZISI

70'li yıllara geldiğimizde Nihâl Atsız'la Alparslan Türkeş'in yolları ayrılıyordu. Türk fikir hayatındaki bu çok önemli kavşak, nasıl ortaya çıkmıştı? Bu olayları şimdi ayrıntılı bir biçimde Türkeş'ten dinleyelim:

"Nihâl Atsız Bey'le 30'lu yıllardan beri beraberdik. Her zaman görüşür, konuşurduk. Ben, kendisini ziyarete giderdim.

Konya'da 70'li yıllarda 'Oku' *adında bir dergi yayınlanıyordu. Derginin bir sayısında Ziya Gökalp Bey aleyhinde yazılar çıkmış. Nihâl Atsız Bey bu yazıya çok kızmış. Yazıyı kaleme alan vaize, Ötügen Dergisi'nde cevap verdi ve çok aykırı şeyler yazdı.*

Nihâl Atsız Bey, bu cevap yazısında Hz. Mevlâna için, 'Mevlâna bir homoseksüeldi, sapıktı'; *Yunus Emre için* 'Beynelmilelci bir serseridir', *diyordu.*

Sonra, Kur'an-ı Kerim için -sümmehaşa- 'Kur'an-ı Kerim, Allah'ın kelâmı değil, Muhammed'in kendi talimatı' *vs. böyle bir takım şeyler yazıyor. Ve kendisinin Irkçı, Türkçü, Turancı olduğunu söylüyor.*

Konya'da bir parti çalışması dolayısıyla bulunduğum sırada basın toplantısı yaptım, gazeteciler bana bu konuda şu soruyu yönelttiler:

- 'Nihâl Atsız Bey, partinizin Gizli Başkanı olduğunu söylüyor. Par-

tiyi, perde arkasından onun idare ettiği söyleniyor. Ötügen Dergisi'nde kendisinin bu tarz yazıları var. Bunları nasıl karşılıyorsunuz?'

* * *

Ben gazetecilere şu cevabı verdim:

- 'Hayır, partinin Genel Başkanı benim. Nihâl Atsız Bey, partiyi perde arkasından idare etmiyor, öyle birşey yok. Bu gerçek değil. Ama kendisiyle eskiden beri tanışırız, dostluğumuz var. Fakat, fikirleri bakımından aramızda farklı görüşler var.'

Gazeteciler o basın toplantısında, Oku Dergisi'ne verdiği cevabı da konu ettiler. Ben buna, şu karşılıkta bulundum:

- 'O görüşleri kabul etmiyorum. Ben, onlara katılmıyorum. Onun kendi görüşüdür, bizi bağlamaz. Ötügen Dergisi, bizim partimizin yayın organı değildir. Onun şahsî fikirleridir. Biz, ona katılmıyoruz ve benimsemiyoruz.'

Nihâl Atsız Bey, benim bu cevabım karşısında çok alınmış ve gücenmiş..."

Alparslan Türkeş'le, Nihâl Atsız'ın dostlukları yaklaşık 40 yıl sürdü. Onlar, *"Türk Milliyetçiliği"* fikri uğruna bir ömür mücadele verdiler. Hapis yattılar, işkence gördüler, mahkûm oldular. Çok okudular, çok yazdılar. Binlerce genç yetiştirdiler.

Fakat bu beraberlik, bir anda yok olup gitti. O kadar ki, 11 Aralık 1975'de, İstanbul'da vefat eden Atsız'ın cenazesine, Türkeş katılmıyor, asırlık ilişki de noktalanıyordu.

Türkeş, Türk milliyetçiliği ülküsünün büyük ismi Nihâl Atsız'ın vefatı münasebetiyle sadece şu demeci veriyordu:

"Nihâl Atsız Beğ'in ölüm haberini duyduğumda inanamadım ve hâlâ inanmak istemiyorum. Atsız, Türk milliyetçiliğine hizmet etmiş, millî duyguların gençlik arasında yayılmasına gayret göstermiş milliyetçi, Türkçü bir fikir adamımız ve yazarımız idi.

Nihâl Atsız'ın erken denilebilecek bir yaşta vefatı, bütün milliyetçileri yasa boğmuştur. Türk milliyetçilerine başsağlığı diler, sabırlar temenni ederim."

Atsız, son şiirinde ise şöyle demişti:

"Artık veda zamanına pek fazla kalmadı,
Yorgun ve kimsesiz ölümün bahçesindeyim..."

YOLLARI NİÇİN AYRILDI?

Acaba, Türkeş'le Atsız Beğ'in yolları niçin ayrılmıştı? Kim, kime gücenmişti? Fikirlerde bir değişme mi, yoksa bir ihanet mi vardı?

Alparslan Türkeş, bugüne kadar kamuoyuna yansımamış bu büyük ayrılığı ve tarihî sırrı, tam 20 yıl sonra şu sözlerle açıklıyordu:

"Nihâl Atsız Beğ'e Konya'da verdiğim cevap, 1970 veya 71 sonralarında yer aldı. Daha sonra Ötügen Dergisi'nde, Atsız iki yazı yayınladı. Dergi çok fazla basılmıyor, fakat milliyetçi geçinen çevrelerde tesirli oluyordu.

Atsız, o yazılarında beni eleştirdi. Irkçılığın, Türkçülüğün ve Turancılığın birbirinden ayrılmaz olduğunu söyledi. Tabii, ırkçılığı her zaman reddettiğim, karşı çıktığım, doğru bulmadığım için beni eleştiriyor. Ayrıca, Ankara'daki genç ülkücüler arasında cereyan eden olayları da kastederek, yine beni eleştiriyordu.

Benim, Türkçülük'ten ayrılıp, şeriatçılık ve dinciliğe kaydığımı söyleyip, suçlamalarda bulunuyordu. Atsız'ın yayınladığı bu yazılar, ülkücü gençler arasında tartışmalara yol açtı. Bunlar, Türkçü ve Müslümancı, diye gruplara ayrıldılar.

Bu gençlere, nasihat etmeye başladım. Onlara, çeşitli konuşmalarımda şunları söyledim:

- 'Hepimiz Müslüman'ız, ama Türklük de, milliyetimizi ifade ediyor. Hepimiz Türk'üz ve Müslüman'ız.' "

* * *

"O tarihlerde, Genç Ülkücüler Teşkilâtı adı altında, Ankara'da, liseli gençler arasında bir örgütlenme olmuştu. Bu gençler, basındaki eleştirilerden rahatsız oluyordu. Aralarından Ali Balseven adındaki bir genç, karşıt gruptaki ülkücülerden Mustafa Barsan ile Kurtuluş Parkı'nda çatışmaya girişiyor, daha sonra bir bıçak darbesiyle ölüyordu.

Atsız, bu olay üzerine dergisinde yine beni suçladı. 'Ali Balseven, Türkçü olduğu için, Türkeş tarafından öldürtüldü' *şeklinde yazdı.*

Daha sonra Türk-Kürt ayrımı yapmaya başladılar. Ben, verdiğim konferanslarda Türk-Kürt kardeşliğini işledim. Atsız ise, benim bu fikirlerime karşı şunları söylüyordu:

- 'Hayır, kat'iyyen, Kürtler Türk değildir! Kürtler, Fars'tır. Farslılar'ın, medeniyetsiz, dağlı ve vahşi bir bölümüdür. ' "

"KÜRTLER KONUSUNDA FARKLI GÖRÜŞTEYDİK"

"Atsız, bu arada Ötügen Dergisi'nde, Kürtlere hakaret eden bir yazı yayınladı. Onların, âdi bir kavim olduğunu, vahşi Farsların medeniyetsiz kesimine dahil bulunduklarını yazdı.

Bu yazılarından dolayı Atsız'ı mahkemeye verdiler. Mahkûm oldu, hapishaneye düştü. Kurtulması için bizim arkadaşlar imza kampanyası açtı. Bu sırada Çetin Altan da hapishaneye düşmüştü. Onun için de, solcular imza kampanyası başlattı. Daha sonra devrin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Nihâl Atsız ve Çetin Altan'ı birlikte affetti.

* * *

Benim, Atsız'ın görüşüne katılmam mümkün değil. Çünkü, benim düşüncelerime aykırı. Ben Kürtler'in gerçekten büyük çoğunluğunun Türk soyundan geldiği kanaatindeyim. Yaptığım araştırmalar, tesbit ettiğim belgeler beni bu neticeye götürmüştür.

Haa, Türk kökünden gelmeyen bir kısmı var, ama çok az bir kısımdır o. Bizim kendi insanlarımızdır. Yani onları ayrı görmeye de imkân yoktur. Sonra, ırkçı bir görüşe karşıyım. Yani insanları, işte şu etnik gruptandır, dışlayalım demeyi yanlış bulurum.

Bunda bir yarar da yoktur memleket için. Irkçılığa, emperyalizme, daima karşı çıkmışımdır. Bu sebeplerden dolayı Atsız'la aramız açıldı.

Tabii geminin kaptanı benim; partiyi ben idare ediyorum. Dışarıdan, hariçten gazel okunmasına müsaade etmem. Birçoklarıyla böyle aramızda zaman zaman ayrılıklar olmuştur. Ama tâviz vermem mümkün değil.

Şimdi meselâ Muhsin (Yazıcıoğlu) olayı oldu, işte ayrıldılar bizden. Onlara da birkaç defa nasihat ettim. 'Laik Anayasa'ya saygılıyız, diyeceksiniz; Atatürk düşmanlığı yapmayacaksınız!' *diye"*

"CENAZESİNE NİYE GİTMEDİM?"

"Atsız Beğ'le münasebetlerimiz bozulunca, Nejdet Beğ de, benimle münasebetlerini kesmişti. Ancak, 1974 yılının Haziran ayında eşim Muzaffer Hanım'ın vefatı üzerine Nejdet Beğ, beni ziyarete gelip, başsağlığı diledi. Nihâl Atsız Beğ de, başsağlığı mektubu yazmıştı.

Ben de Nejdet Bey'in vefatı üzerine İstanbul'a gidip, Bostancı'daki evlerinde eşine başsağlığı diledim. Nihâl Atsız Beğ de aynı apartmanda oturuyordu.

O zaman, onu da ziyaret edip, başsağlığı diledim.

Kendisi de zaten çok yaşamadı, kalp krizinden vefat etti. Cenazesine gitmedim. Hattâ o yüzden bazıları eleştiride bulundu. Ben, gitmeye gerek görmedim. Çünkü çok fark etmişti görüşlerimiz. Yazdığı yazılarda, çok haksız ve hesapsızdı."

"IRKÇILIĞI REDDEDİYORUM"

Türk fikir hayatında 7 Eylül 1944 Perşembe günü, önemli bir kilometre taşının dikildiği gündür. Bugün, Türk milliyetçisi 23 kişi *"Gizli Cemiyet kurmak, nizâm düşmanlığı yapmak ve Hükûmeti devirmek"* gibi suçlamalarla yargılandığı gündür. Bu tarihî günde *"Irkçılık-Turancılık"* dâvası başlamış, olayın sanıkları, Türk fikir hayatında *"Tabutluk Olayı"* diye anılan işkencenin kahramanları olmuşlardı.

İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan 23 Türk milliyetçisi şunlardır:

Prof. Dr. Zeki Velidî Togan, Dr. Yüzbaşı Hasan Ferit Cansever, Edebiyatçı-Şair Nihâl Atsız, Öğretmen Hüseyin Namık Orkun, Öğretmen Nejdet Sancar, Tabib Üsteğmen Fethi Tevetoğlu, Piyade Üsteğmen Alparslan Türkeş, Reha Oğuz Türkkan, Rasin Tümtürk, Cihat Savaşter, Muzaffer Eriş, Zeki Sofuoğlu, Ahmet Tanyu, Said Bilgiç, Cemal Oğüz Öcal, Cebbar Şenel, Hamza Salih Özbek, Fehiman Altan, Nurullah Barıman, Fâzıl Hisarcıklı, Saim Bayrak ve Yusuf Kadıgil.

* * *

Evet, Nihâl Atsız ve Alparslan Türkeş *"Irkçılık-Turancılık"* dâvasının sanıklarındandı. Bu iki sanığın dostluğu 10 yıl öncesine dayanıyordu. Bu olaydan yaklaşık 30 yıl sonra bu fikirdaşların yollarının ayrılacağını kim bilebilirdi ki?

Yine konumuza dönüyoruz, *"Atsız-Türkeş Anlaşmazlığı"* olayı ile ilgili Alparslan Türkeş'in anlattıklarını dinliyoruz:

"Kendi prensiplerimden, kendi siyasî görüşlerimden, kendi tesbit ettiğim ideolojimden tâviz vermem. Çünkü yılların birikimiyle, geçirdiğim tecrübeler ve yaptığım çalışmalar neticesinde ortaya koyduğum fikirlerdir benim siyasî görüşlerim.

Ben, çok okuyan bir insanım. Ömrümü okumakla, kitaplarla

geçirmiş bir insanım. Kışla, ev, efendim evimde de bazen gece yarıları, sabahlara kadar okunan kitaplar. Bir gecede beşyüz sayfalık kitabı bitiririm. Çabuk okurum, notlar çıkarırım. Bunların neticesinde tesbit ettiğim bir programım var, bir siyasî görüşüm var.

Onlardan tâviz vermem.

Nihâl Atsız diyor ki:

- 'Irkçılık olmazsa, Türkçülük olmaz.'

Ben, böyle bir şeyi kabul etmem. Ben, ırkçılığı reddettim başından beri. Irkçılık, geçerli bir görüş değildir, zararlıdır.

Hz. Mevlâna'yı en çirkin şekilde suçluyor, hakaret ediyor. Yunus Emre'ye aynı şekilde hakaret ediyor. Sonra, Hz. Muhammed için, Kur'an-ı Kerim için çok ölçüsüz ve kabul edemeyeceğimiz bir görüş ileri sürüyor.

Bunları nasıl benimserim; mümkün değil. Bu sebeplerden sonra, Kürtler ve Kürtçe konuşan insanlarımız hakkındaki yargısı, yazdığı yazısını da benimsemek mümkün değil. Yani doğru da değil zaten. Yani yazdıkları doğru da değil.

Tarihî gerçeklere uymayan şeyler. Kendisi öyle bir dar görüşe saplanmış. Bu sebepten aramız iyice açıldı."

"1944 OLAYLARINDA TEDBİRSİZDİ"

Alparslan Türkeş, Nihâl Atsız'la aralarında geçen anlaşmazlık konusunu daha sonra söyleşimizde şöyle anlatıyordu:

TURGUT- Atsız'ın, size ters gelen görüşlerinin tezahürünü önceki yıllarda da hissediyor muydunuz?

TÜRKEŞ- Biraz, bazen hissediyordum. Ama pek fazla belli etmiyordum. Çünkü kendisi, şahsî münasebetlerinde çok nâzik davranışlı bir insandı. Çok kibar, çok saygılıydı daima. Yani küçüklere karşı da saygılı. Herkese karşı çok kibar bir insandı. Ama kalemi eline alıp da yazdığı zaman, böyle müthiş kırıcı üslûbu vardı.

TURGUT- 1944 Olayları'nda Atsız'ın bir tedbirsizliği sözkonusu muydu?

TÜRKEŞ- Gayet tabii yani. Orada, o günkü şartların içinde böyle çok tedbirsiz sayılabilecek yazılar, davranışlar neticesi Mahkemeye düştü.

TURGUT- Evet, ilginç konular efendim.

TÜRKEŞ- Evet.

TURGUT- Çok ilginç konular...

TÜRKEŞ- Ne mücadelelerden geçmişiz, görüyor musunuz?

TURGUT- Tarihî yol ayrımı... Türk kamuoyu bu kadar ayrıntılı bilmiyor.

TÜRKEŞ- Bilmiyor.

TURGUT- Hiçbir şey bilmiyor.

TÜRKEŞ- Ben söylemedim. O'na cevap da vermedim. O'nun o yazılarına. Bir ara düşündüm cevap vereyim, fakat yakışık almayacak. Yalnız gençleri uyardım devamlı olarak. Çünkü bir kısım gençler bundan dolayı benim çevremden koptular. Onları, kendisi teşvik etti. Belki de, buna siyasî polis veya MİT'in provakasyonları da katılmıştır..."

"ATSIZ, İSLÂM'A KARŞI ŞAMANİZM'İ İSTİYORDU!"

Bu arada Nihâl Atsız, Türkeş'ten 9 maddelik istekte bulunuyordu. İsteklerini ise şöyle sıralamıştı:

- ***Müslümanlığı bırakıp, tamamen Türkçülüğü ele almalı,***
- ***Yeni hamle, bir bildiri ile kamuoyuna açıklanmalı, (Bu bildiride dinden hiç bahsetmeden, Türkçü gençlerin daha büyük ölçüde bir Türkçülüğe hasret duymakta oldukları, eski Türkçüler'in de aynı fikirde bulundukları ifade edilmeli.)***
- ***İlk fırsatta Parti'nin adı, daha kesin ifadeli bir isim ile değiştirilmeli, (Türkçü Parti, Yasa Partisi falan gibi.)***
- ***Yaz kampları her yıl daha sıkı bir disiplin ve sadece Türklük, Türkçülük, etrafında devam ettirilmeli,***
- ***Türkçüler Derneği ile Parti'nin aynı gaye uğrunda nasıl çalışabileceği plânlanmalı,***
- ***Irkçılığın kafatasçılık değil, sosyal bir şuur, bir kendini Türk duyma, yabancı bir ırka meyletmeme olduğu anlatılmalı,***
- 'Türklük gurur ve şuuru ile İslâm fazilet ve ahlâkı' ***sloganı bırakılmalı,***
- ***Devlet Dergisi'nin dinî havası hafifletilmeli,***

* *Şimdilik bütün Türkiye'den çok, oyların en fazla alındığı il, ilçe ve köylere yönelik, oralarda nasıl propagandalar yapılacağı plânlanmalı.*

Alparslan Türkeş, Nihâl Atsız'la düştüğü anlaşmazlığın bir başka boyutunu ise şöyle açıklıyordu:

"Atsız Beğ, 'Müslümanlık, Arap'ın dinidir; Türkler'in millî dini Şamanizm'dir', *diyordu. Bu arada Kızıltoprak'ta İstanbul Şamanistler Derneği diye bir dernek kurdular. Bu derneği kuranlardan birisi, Büyük Ankara Oteli'nde bir cinayette vurulan Niyazi Adıgüzel, diğeri de Azerbaycan eski Devlet Başkanı Elçibey'in Müşaviri Nibat Çetinkaya idi.*

Şimdi bunu kabul etmeye, boş görmeye imkân var mı? Bunu ben kabul etmediğimden dolayı, bana hücum ettiler. 'Türkeş'in Müslümanlığı bize yaramaz; biz Türkçü'yüz ve Türkler'in millî dini Şamanizm'dir', *dediler.*

İşte bakın nelerle güreştim..."

NİHÂL ATSIZ'DAN, TÜRKEŞ'E MEKTUPLAR

Alparslan Türkeş, Nihâl Atsız'la mektuplaşmayı siyasete atılıncaya kadar sürdürdü. Çocuklarının ismini de, Atsız'a mektup yazarak rica ediyordu. Atsız, Türkeş'in ilk eşinden olan çocuklarına, mektupla *"İsim babalığı"* yapmıştı.

Atsız ise, Türkeş'in Amerika'da bulunduğu sırada kendisini mektupsuz bırakmadı. İşte, Amerika'ya postalanan mektuplardan ikisi:

26 Aralık 1955

Aziz Kardeşim Alparslan,

Nejdet'ten, senin Amerika'ya tayin olunduğunu işittim. Arkadan mektubunuz geldi. Görüşemediğimize tabii müteessirim ama, sizin oraya gidişiniz hayırlı bir netice olduğundan, buna da şüphesiz sevindim.

Ailece gittiğinize ve çocukları mektebe verdiğinize göre bu gidiş en aşağı 9 ay sürecek demektir. Çocukların İngilizce'yi iyice öğrenmeleri için de zannederim iki yıla ihtiyaç vardır. Mamafih, (bununla beraber) bir yılda da çok şeyler öğrenebilirler. Bu seyahatin sebeplerini, müddetini bildiren mektubunuzu bekliyorum. Anneniz de sizinle beraber geldi mi?

Bizler yuvarlanıp gidiyoruz. Bir haftalık dinlenme tatilinden istifade ile Bedriye Ankara'ya, Sancarlar'a gitti. Benim tatilim bu yıl Temmuz ayında olacak. Tatillerden gözüm yıldığı için tatilde dinlenmeye hiçbir ümidim kalmadı. Yaptığım iş, kaplumbağa emeklemesi ile yarıda kalan eserlerimi bitirmeye uğraşmak... Şeker hastalığı yeniden nüksettiği (üsteleme) için yine perhize girdim. Perhiz, bazen beni açıkca uyuşuk bir hale getiriyor. Fakat ne yapayım, dayanamıyorum.

Burada, partiler tepişmesi bütün şiddetiyle devam ediyor. Hürriyet Partisi'nden hiç hoşlanmadım. Aralarında Kürt milliyetçileri de var. Sofuoğlu'nun tâbiriyle "Hamakat-ı Milliye" *(Millî Ahmaklık) yine revaçta (itibarlı). Millet de bu Hürriyetçiler'e meylediyor. Budalalar, sonunun nereye varacağını idrak edemiyorlar. Hürriyet olsun da, ne olursa olsun. Hürriyet Partisi'nin, grev hakkını dayatması bile başlı başına bir tehlikedir. Komünist ajanlarının, bundan nasıl istifade edeceğinin farkında değiller.*

Yalnız bunların bir faydası dokunabilir. O da nisbî seçim usûlünü kabul ettirebilmeleridir. Bu takdirde bütün memlekette dağılmış da olsalar, Türkçü'ler 20 bin kişiden rey alınca, Meclis'e bir mebus (milletvekili) sokabilirler. Millet Partisi de bugünkü durumuyla 15 kişi sokabilir.

Dört kızları mektebe yerleştirmenizi anlıyorum. Ya mini mini Tuğrul'u ne yaptınız? Onu da bebekler okuluna kaydettirdiniz mi? Zannederim, ya yürümeye başlamıştır, yahut da yürümek üzeredir. Yıldırım gibi koşacağı zamanlar da uzak değildir.

Cümleten sağlığınızı dilerim kardeşim. Protokol câridir. Protokolden hariç olaraktan, Tuğrul Bey'in yanaklarından öperim.

Atsız

* * *

26/27 Mart 1957

Kardeşim Alparslan,

31 Ocak tarihli mektubunuza cevap veriyorum. Şimdi İstanbul'da kış can çekişiyor. Fakat can çekişirken, bize iyi oyunlar etti. Bermutad (her zamanki gibi) fırtına dolayısıyla da elektrikler kesildi. Size bu mektubumu, mum ışığında yazıyorum. Mamafih (bununla beraber) mum ışığı az sempatik değil.

Kıbrıs hakkındaki son raundu kazandık. Fakat galiba bu iş, bir buluşmaca ile bitecek. Tabii bununla İngilizler, dünyaya bir ihtilaf daha atmış olacaklar ve ileride bununla kimbilir ne şekilde faydalanacaklar.

Şimdi Türkiye'deki en mühim iç olay, Halk Partisi ile Demokrat Parti arasındaki zâhiri (görünürdeki) uzlaşmadır. Meclis'te, bütçe müzakereleri yapılırken, İsmet Paşa gayet mutedil bir nutukla, havayı yumuşattı. Arkasından, daha yumuşak demeçler verdi. Demokrat Parti'yi ve bilhassa Adnan Menderes'i övdü. Herkes bunu, İsmet Paşa'nın olgunluğuna verdi.

Fakat ben, başka türlü tefsir (yorum) ediyorum. Doğu'da, muhakemesiz (yargılamadan) öldürülen 33 Kürt'ün mes'elesi var ya... İşte Demokrat Parti, bu iş'de Mustafa Muğlalı'ya emir verenin, İsmet Paşa olup olmadığını tahkik için bir komisyon kurdu.

Bu komisyon, aylardır çalışıyor. İsmet Paşa aleyhinde bazı deliller de elde edilmiş.

Mes'ele isbat edilirse, İsmet Paşa idama mahkûm edilebilir. Gerçi arada bir af kanunu da var; ama herhalde ne kadar tenzilat yapılırsa yapılsın, yine geride üç-beş yıllık bir hapis cezası kalır. 73 yaşından sonra Reis-î Cumhurluk (cumhurbaşkanlığı) hülyâları kurduğu bir sırada hapse girmek, O'nun için ölüm demektir. Zannımca İsmet Paşa, bu tehlikeyi önlemek istiyor.

14 ay sonraki seçimler için Demokrat Parti lehine bahse girerim. Toprak Mahsulleri'nden, küçük esnaftan vergi alınmadıkça, bu Parti kaybetmez.

İstanbul'da hummalı (sürekli), bir imar faaliyeti var. Ankara da öyle imiş. Geldiğiniz zaman iyi, değişmiş ve ferahlamış bulacaksınız. Kimsenin gözünün yaşına bakmadan binalar yıkılıyor. Üsküdar'dan bir heyet, bu kadar fazla yıkılmaması için Menderes'e ricada bulunduğu zaman: 'Ben, iktidarda kaldıkça, bu iş yapılacaktır. İsterseniz rey vermeyin' *diye mukabele (karşılık) etmiş.*

Karaköy Meydanı, meydan halini aldı. Şimdi de Eminönü ve Bakırköy genişliyor. Bab-ı âli de genişledi. Beyazıt'tan, Topkapı'ya giden cadde, muazzam bir şey oldu. Karaköy'den, Bebek'e giden sahil yolu da büyük bir eser oluyor.

Bizim arkadaşlara gelince: Sofuoğlu ile Külâhlıoğlu'nun Amerika'ya gelmeleri ihtimâlleri belirdi. Sofuoğlu, bir imtihana girdi.

Neticesi, Nisan'da belli olacak. Külâhlıoğlu da kendi parasıyla staj için gidecek. Numan, Akademi imtihanını kazandı. Tekamül (olgunlaşma) kursunu geçirdi. Sonbahar'da, Akademiye başlayacak.

Tevetoğlu'ndan bir haber çıkmadı. Hatta Külâhlıoğlu O'na, kendisine bazı yardımlarda bulunması için üç mektup yazdığı halde, cevap vermedi. Yoksa O da, Reha Oğuz gibi Amerikan vatandaşı mı oldu? Velhasıl 'zaman' *hükmünü veriyor ve icabını icra ediyor.*

Sizler, ne âlemdesiniz? Muzaffer yenge ile dört kızlar ve mini mini Tuğrul ne yapıyor? Dönüşünüz ne zaman? Herhalde Amerika'da bulunmanız, sizin için meslekî bakımdan da faydalı olmuştur.

Hepimizden selâm, sevgi ve sağlık dilekleri.

Tanrı Türk'ü Korusun.

Atsız

***NOT:** Nihâl Atsız bu mektuplarını, Binbaşı Alparslan Türkeş Washington'da, NATO Türk Askerî Heyeti'nde görevli iken göndermişti.*

TÜRKEŞ, İLK EŞİNİ 1974 YILINDA KAYBETTİ

Her insan gibi Alparslan Türkeş'in hayatında da şüphesiz mutlu ve çileli günler vardır. Aslında, Türkeş'in 78 yıllık yaşantısında çileli günlerin sayısı, mutlu günlerden fazladır. Ama o, çileyi bir yana bırakıp, mutluluğu kendisine hayat tarzı seçmiştir.

14 Ocak 1940 Türkeş'in çok, ama çok mutlu olduğu bir gündür. Çünkü Türkeş, o gün Isparta'daki Belediye Nikâh Dairesi'nde Muzaffer Katırcıoğlu ile evlenmiştir.

11 Haziran 1974 tarihi ise, Türkeş'in yaşadığı en ızdıraplı gündür. O gün otuzdört yıllık hayat arkadaşını, can yoldaşını kaybetmenin ızdırabını yaşamaktadır.

Şimdi yine Türkeş'in anılarına dönelim, o ızdırabı kendisinden dinleyelim:

"Eşim Muzaffer Hanım, Isparta'nın köklü, eski bir ailesine mensup olan Katırcıoğlu sülâlesindendi. Kendisi, bir Binbaşı kızıydı. Ben Isparta'da genç bir subay olarak görevliyken orada tanıştık ve evlendik.

Muzaffer Hanım'la iyi anlaşıyorduk. Asker olarak da vatanın her

tarafını birlikte dolaştık. Dış görevlere gittiğim zaman Amerika'ya ve Hindistan'a beraber gittik. Kendisi çok titiz, çocuklarına düşkün, evine iyi bakan bir Hanımefendi'ydi. Yani, tam Hanımefendi'ydi.

Meselâ, Hindistan'a gittik, orada bulaşıcı hastalıklar var. Sular emniyetli değil. Hergün evimizi klorlu sularla, ilaçlı sularla sildirirdi Muzaffer Hanım baştan aşağı.

Pencereler, duvarlar, yerler... Hergün sular kaynatılır, havalandırılır, soğutulur, ancak o sular içilirdi. Hergün eve alınan sebzeler, meyvalar sıcak sabunlu sulardan geçer, ondan sonra permanganatlı sulardan geçer ve kullanılırdı.

Bu sayede biz, Hindistan'da hiçbir hastalığa yakalanmadan, sağlıklı gittiğimiz gibi, sağlıklı döndük. Yani, böyle bir düzenimiz vardı.

O'nun, bu evde sağladığı düzen ve huzur, benim çalışmamı kolaylaştırıyordu. Siyasî hayatımı, orduda iken de askerî hayatımı, mesleğime kendimi vermemi, çalışmamı çok kolaylaştırıyordu.

Kaderde, kıvançta, tasada beraberdik. Allah rahmet eylesin."

GÜMRÜK MAFYASI, HÜKÛMETİ YIKTI!

Alparslan Türkeş, 1965 yılında Parlamento'ya CKMP Ankara Milletvekili olarak girdi. 1969 ve 1973 seçimlerinde ise Milliyetçi Hareket Partisi'nin Adana Milletvekili olacaktı. Türkeş, anılarının bundan sonraki bölümünü anlatırken *"Milliyetçi Cephe"* diye anılan iki koalisyon hükûmetinin perde arkası olaylarını açıkladı ve sözünü şöyle bağladı:

"Milliyetçi Cephe'yi, gümrük mafyası yıktı!.."

Şimdi Türkeş'le birlikte, o günlere dönelim:

"20 Temmuz 1974'de Türk Silâhlı Kuvvetleri Kıbrıs'a müdahale etti. O tarihte CHP-MSP koalisyonu iş başındaydı. Ecevit Başbakan, Erbakan ise Başbakan Yardımcısıydı. Ortaklar, işi götüremediler. Bu koalisyon 9 ay sürdü. Ardından, o zamanki Cumhurbaşkanı Korutürk, Hükûmeti kurma görevini Senatör Sadi Irmak'a verdi. O da Hükûmeti kurdu ama, Meclis güvenoyu vermedi. Ancak güvenoyu alamayan Hükûmet, görevini sürdürmeye devam etti. Bu arada Cumhurbaşkanı, Partilere şunu söyledi:

- 'Aranızda anlaşın, siz anlaşıncaya kadar memleket Hükûmetsiz kalmasın.'

Ben, bu durumu değerlendirmeye karar verdim. Kalktım, Sayın Demirel'le görüşmeye gittim. Kendilerine, 'AP, MSP, DP, MHP ve CGP anlaşalım, Hükûmet kuralım', *dedim.*

Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli'yi iknâ edemedim. Ferruh Bey'i ziyarete gittiğimde, Faruk Sükan ve Sadettin Bilgiç yanındaydı. Onlar, Demirel'in başkanlığında bir koalisyona ortak olmayacaklarını söylediler. Ne kadar çalıştımsa da kendilerini iknâ edemedim.

Çalışmalarımızı daha sonra Demirel, Erbakan ve Feyzioğlu ile sürdürdük, hesabımızı yaptık, sayımız 232'yi geçiyordu. Ardından, Cumhurbaşkanı Korutürk, Hükûmeti kurma görevini Demirel'e verdi ve koalisyon oluştu."

Alparslan Türkeş, Birinci Koalisyon'un kuruluşu ve sonrası konusunda sorularımızı şöyle cevaplandıracaktı:

TURGUT- *'Milliyetçi Cephe'* ismi nereden doğdu efendim?

TÜRKEŞ - Bu ismi Marksistler ve CHP taktı. Biz, böyle bir isim vermedik. Yani, biz bir cephe kurmayı düşünmedik. Biz, sadece Hükûmetsiz olan memleketi, Hükûmetsizlikten kurtarmak için dört siyasî parti anlaştık.

TURGUT - Birinci Koalisyon'da görev alıp, Başbakan Yardımcısı oldunuz. Bu arada Başbakanlık binasında 15 yıl sonra tekrar çalışmaya başladınız. O günkü duygularınızı anlatır mısınız?

TÜRKEŞ - Beni tabii memnun etti. Zaten daha önce 27 Mayıs 1960'dan, 13 Kasım 1960'a kadar orayı yönetmiştim. Orada çalışanların birçoğunu tanıyorum. Bu defa tekrar gelip, oradaki personelle yaklaşık 2.5 yıl çalıştık. Birinci ve ikinci Koalisyon Hükûmetlerinde Başbakan Yardımcısı olarak görev aldım.

KOMUTANLAR SORUNU

O dönemde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı boşalıyordu. Turgut Sunalp Paşa'nın komutanlığı sözkonusuydu. Ancak, devrin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Turgut Paşa siyasetle meşgul oluyor diye, onun atanmasını engelledi. Halbuki, Turgut Sunalp Paşa, Silâhlı Kuvvetler'de çok sevilen, çok bilgili, kültürlü, çok çalışkan ve şimdiye kadar gelen-geçen Genelkurmay Başkanları içerisinde en parlak Genelkurmay Başkanı olacak bir şahıstı.

Daha sonra İkinci Koalisyon döneminde yine Kara Kuvvetleri Komutanlığı mes'elesi gündeme geldi. Cumhurbaşkanı Korutürk, merhum Orgeneral Adnan Ersöz'ü, Başbakan Demirel de, merhum Orgeneral Ali Fethi Esener'i Kara Kuvvetleri Komutanı yapmak istiyorlardı.

Cumhurbaşkanı ve Başbakan karşılıklı direndiler, ardından her iki Orgeneral de 30 Ağustos 1977'de otomatikman emekli oldu. Yani, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bir atama yapılmadan orası boş kaldı. Ben de, yeni komutan adayı olarak Hükûmete Kenan Evren Paşa'yı önerdim. Başbakan ve Başbakan Yardımcıları'nın bu konuyu görüştükleri bir sırada Kenan Evren'i kendilerine, ben teklif ettim. Koalisyon ortaklarıma dedim ki:

- 'Madem Ali Fethi Paşa'yı atamak mümkün olamadı. Kenan Evren Paşa'yı Kara Kuvvetleri Komutanı yapalım. Şartları da müsaittir.' "

Türkeş, Evren'in atanmasıyla ilgili sorularımızı şöyle cevaplandırıyordu:

TURGUT- Kenan Paşa ile sınıf arkadaşı olduğunuzu koalisyon ortaklarınıza bahsettiniz mi?

TÜRKEŞ- Hayır, bahsetmedim. İyi bir General olduğunu söyledim. Bunu tayin edelim, iyi olur dedim. Onlar tarafından da uygun görüldü, Kenan Paşa'nın teklifi hazırlandı, Cumhurbaşkanı da onayladı.

TURGUT- Bu teklifinizden Kenan Paşa'nın daha sonra haberi oldu mu acaba efendim?

TÜRKEŞ- Bilemiyorum. Yalnız, o sırada Tercüman Gazetesi birinci sayfa manşetten bu haberi yayınladı. Başbakan Yardımcısı Türkeş önerdi, Hükûmet de Kenan Paşa'yı uygun gördü, diye.

TURGUT- Kenan Paşa ile arkadaşlığınız Kuleli'den mi?

TÜRKEŞ- Hayır, Harbiye'den. O, sivil lisede okumuş. Harp Okulu'nda da kendisini pek tanımadım. Yakın temasım Başbakan Yardımcısı iken oldu.

İKİNCİ KOALİSYON

Türkeş, İkinci Koalisyon Hükûmetine Feyzioğlu'nun, Demirel tarafından alınmadığını, bu sefer AP, MSP ve MHP ortaklığında Hükûmet kurulduğunu anlatıyordu. İkinci koalisyonla ilgili anıları ise şöyleydi:

"Bu Hükûmet'te de Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısıydım. Öteki Devlet Bakanlığı'na Sadi Somuncuoğlu, Ticaret Bakanlığı'na Agâh Oktay Güner, Sağlık Bakanlığı'na Cengiz Gökçek ve Gümrük-Tekel Bakanlığı'na da merhum Gün Sazak'ı getirmiştim. Bu arkadaşlarım hakikaten çok dürüst, ehliyetli kimselerdi. Özellikle, Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nda problemler vardı. Burada, çok yolsuzluk oluyor, dedikodular ayyuka çıkıyordu. Bu yolsuzluklarla savaşmaya, bunları önlemeye karar verdik. Ama Bakanlığın mevcut elemanlarıyla bunları önlemek mümkün olamayacaktı.

'Gümrük Kontrolörleri' *diye bir kadro oluşturmaya yöneldik. Bu kadro elemanlarını Ülkücüler'den meydana getirmeyi düşündük. Buraya alınacak elemanların meslekî ve ahlâkî kurstan geçirilmesi gerekiyordu.*

Arkadaşlarımın önerisi üzerine, Gümrük Kontrolörü olarak görevlendireceğimiz genç kadroya 15-20 günlük kurslar düzenlemeye başladık.

Kaçakçılık ve yolsuzlukla mücadele için bunları eğittik. Milliyetçilik, İslâmî ahlâk, ahlâkın değeri, devlet hizmetinde ahlâkın önemi ve para ile satılmama konularında bunları eğittik.

O tarihte Devlet, kaçakçılık nedeniyle çok büyük zarara uğruyordu. Yine kaçakçılık, bölücü ve marksist terörü besliyordu. Bu arada, bizlere gümrükle ilgili çok değişik teklifler de geliyordu. Öyle ki, bazı kimseler 'Habur Gümrük Kapısı'na beni müdür tayin edin, her ay partinize yüz milyon lira yardımda bulunayım', *diyenler de çıkıyordu. O gün için yüz milyon lira çok büyük paraydı. Buna benzer teklifler, bizzat bana ve Gümrük Bakanı merhum Gün Sazak ile Bakanlık Müsteşarı Namık Kemal Zeybek'e ulaşıyordu.*

Yine, o tarihlerde, özellikle Ortadoğu ülkelerine konteynerler içerisinde bol miktarda silâh gönderildiğini duyuyorduk. Bilhassa, Bulgaristan ve diğer demirperde ülkelerinden Sovyetler Birliği'nin organizasyonunda silâh sevkiyatı yapılıyordu. Kuzey Irak da silâh gönderilen yerler arasındaydı.

Rahmetli Gün Sazak döneminde, Gümrük ve Tekel Bakanlığı'ndaki yolsuzluklar büyük ölçüde önlendi. Ticaret Bakanlığı da dürüst bir çizgi üzerinde yürüdü. Agâh Oktay Güner'in orada çok büyük hizmeti oldu."

"MAFYA DEVREDE"

"Bu olaylar mafya camiâsında büyük tepki yarattı. İstanbul'da otel odalarında toplantılar ve görüşmeler yapılarak, 12 milletvekili Adalet Partisi'nden istifa ettirildi. Böylece Hükûmet, Meclis'te 226 kişilik çoğunluğu kaybetti. Daha sonra gensoru ile düşürüldü. Oğuz Atalay hariç, AP'den istifa eden 11 milletvekili, Ecevit'in kurduğu Hükûmette Bakan yapıldı.

İstanbul'daki toplantılarda 'Bu Koalisyon Hükûmeti yıkılmalıdır, Tekel Bakanlığı'ndan Gün Sazak uzaklaştırılmalıdır', *şeklinde konuşmalar oluyordu. Duyduklarımız doğruysa, her milletvekilliği için ortaya 10'ar milyon lira para konuyordu.*

Yeni Hükûmet'le birlikte yokluk devri başladı, kuyruk devri başladı, anarşi başladı. Ama, Gün Sazak'ın yerine getirilen Bakan, 12 Eylül'den sonra icraatlarından dolayı yargılanıp, Yüce Divan'da mahkûm olacaktı."

DEMİREL'İN, ÖZER'E CEVABI

Alparslan Türkeş ve partisi MHP, 1980 yılının ilk sekiz ayında olağanüstü günler yaşıyordu. Anarşi ve terör doruğa çıkmış, MHP'liler bu olayların içinde hedef olmuştu. Partinin, Bahçelievler semtindeki Genel Merkez Binası zaman zaman baskınlara uğruyor, bu arada çeşitli örgüt yöneticileri katlediliyordu.

Türkeş, o günleri çok ilginç anılarıyla şöyle anlatıyordu:

"Ankara Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Nihat Özer, bizim partiye, partililere ve ülkücü gençlere karşı çok antipati gösteriyordu.

O sırada, Demirel Başbakan olmuştu. Biz, kendisini dışardan destekliyorduk. Koalisyon ortağıyız, haftada bir Başbakan'la görüşüyoruz. O, bize, Hükûmetle ilgili bilgiler veriyor, biz de kendisine görüşlerimizi aktarıyoruz.

Eşgüdüm toplantısında Nihat Özer Paşa, MHP'den şikayet etmiş, Ülkü Ocakları'ndan şikâyet etmiş. Başbakan Süleyman Demirel de kendisine demiş ki:

- 'Siz yetkilisiniz, Sıkıyönetim Komutanı'sınız. Sizi engelleyen, elinizi bağlayan bir durum yok. Kim suç işliyorsa, ister MHP'li olsun, ister Ülkücü olsun hemen kovuşturma yapın. Kanunun emrettiklerini yapın. Ben, size MHP'yi kayırın, demiyorum. MHP'ye karşı ayrıcalık tanımayın. Kim suç işliyorsa, memleketin güvenliği için gerekeni yapın.' "

* * *

"Nihat Özer'in, Başbakan Demirel'e şikâyetlerini, Başbakan'ın verdiği cevabı haber aldık. O sırada, bizim partililere karşı adeta katliam uygulanıyordu. Marksist ve bölücü teröristler, hergün insanlarımızı vuruyor ve öldürüyordu.

Tunceli İl Başkanımız, Mardin İl Başkanımız ve Manisa İl Başkanımız dahil, 13 il başkanımız katledildi. 44 de ilçe başkanımız katledildi o dönemde. İstanbul İl Başkanımız Recep Haşatlı, 20 yaşındaki oğlu Mustafa ile birlikte evinin önünde arabadan inerken, polis kıyafetli anarşistler tarafından öldürüldüler, şehit edildiler. Olaydan sonra, merhum İl Başkanımızın evine gidip, ailesine başsağlığı diledim. Baktım, bir kanepede dört bayan yanyana oturmuştu. Merhum Haşatlı'nın yaşlı anası, eşi ve yetim kalmış iki kızı. Ailenin erkekleri gitmiş. Bu ne büyük acı, ne büyük sıkıntıdır. O manzarayı görünce, dilim dolaştı, ne söyleyeceğimi bilemedim. Bunları yaşadık o dönemde."

DEV-SOL HÜCRESİNDEKİ ÜLKÜCÜ CASUSLAR

"Haber alıyorum ki, milletvekillerimiz İhsan Kabadayı, Sâdi Somuncuoğlu, Cengiz Gökçek ve Turan Koçal'ı kaçırıp, öldüreceklermiş. Bunun üzerine, arkadaşlarımızı korumaya çalışıyoruz. Çoğunun evini değiştirttim. Daha sonra, düşündüm taşındım o tarihte Dev-Sol'un Orta Anadolu Yönetim Kurulu olduğunu haber aldım.

İstihbarat, çok önem kazanmıştı. Dev-Sol'un, Orta Anadolu Karargâhı'na bir-iki ülkücü genci, istihbarat yapmaları için sokmak gerekiyordu.

Çok güvenilir ve zekî iki genç tesbit ettim, bunları çağırdım, kendilerine şunları söyledim:

- 'Siz, komünistten daha komünist gibi görüneceksiniz. Dev-Sol Karargâhı'na sızacaksınız!' "

* * *

"Çocuklar, önce kabul etmek istemediler. 'Efendim, biz öyle bir yola gidersek, arkadaşlarımız, bizi düşman görürler', *dediler. Kendilerine,* 'Bu bir görevdir, bunu yapacaksınız', *dedim.*

Ülkücü iki genci nihayet uğraşa uğraşa Dev-Sol'un içine soktuk. Oradan haberler gelmeye başladı. İhsan Kabadayı'yı kaçıracaklarına dair bilgi aldım. Dev-Sol hücresinde konuşulan şu cümleleri öğrendim:

- 'Kabadayı'yı kaçıralım, çantasında ne gibi evraklar var, bakalım, kendisine de gerekeni yapalım.'

Bunu söyleyenler de o sırada öğretmen midir nedir Dursun Akçam var. Onun çocukları, onun oğulları imiş."

KOMUTANIN SEVGİLİSİ

"Dev-Sol içinde onlarla birlikte çalışan Aysel isminde bir kız vardı. Çok güzelmiş; çok güzel, genç bir kız. Bu, o sırada Ankara Sıkıyönetim Komutanı olan Sayın Nihat Özer'in metresi imiş. Kız, kendisi söylüyor. Onun metresiyim diye, açık-saçık şeyler anlatıyormuş.

Dev-Sol hücresindeki kız, 'Sıkıyönetime ait mes'eleleri, siz bana bırakın, ben hallederim', *demiş.*

Bunları haber alıyorum ve düşünüyorum:

Genelkurmay Başkanı'na gitsem, Başbakan'a mı? Yahut, Millî Savunma Bakanı'na böyle böyle haberler geliyor, desem kimse ciddiye almaz diye endişe ediyorum. Yani, bir Korgeneral hakkında böyle bir şey söylemeyi de kendime yakıştıramıyorum. Ama gelen haberler bu şekilde.

Orada yapılan toplantılar, bana rapor ediliyor, anlatılıyor. Kızın da orada gayet faal bir terörist olduğu, güzel bir kız olduğu...

Ve kendisi, münasebetlerini orada gizlemiyormuş. Sıkıyönetim Komutanı'na herşeyi yaptırırım, diyormuş.

Bakın, ne kadar zor durumlarla karşılaştım. Ne yapacaksınız yani."

"KABİBAY VE ERKANLI'YA SÖYLEDİM"

"Düşünüyorum taşınıyorum diyorum ki, Nihat Özer bir zamanlar CENTO Şubesi'nde binbaşı olarak, kurmay binbaşı olarak çalışıyordu. Orhan Kabibay da orada çalışıyordu. Kabibay'la görüşeyim, rica edeyim, kendisiyle dost bir şekilde konuşsa. Yani, bizim teşkilâtımıza karşı birtakım garazkâr şeylerin olmasına meydan verilmese. Boyuna vuruluyorlar, öldürüyorlar insanlarımızı.

Kabibay'dan bunu rica ettim, anlattım. 'Peki, ben onu pek sevmem ama, sana göre uyumlu vasıfta bir insan değil ama, gideyim konuşayım' *dedi. Gitmiş konuşmuş. Komutan,* 'Anarşiyi onlar azdırıyor', *demiş.*

Kabibay geldi, konuşmasını bana söyledi, ardında da, 'Orhan Erkanlı, Nihat Özer'in sınıf arkadaşı. Onlar daha samimiler. Erkanlı'ya telefon edeyim, gelsin görüşsün', *dedi.*

Erkanlı, Nihat Özer'le, kışla ağzıyla konuşmuş. 'Ulan sen ne yapıyorsun, yapma etme', *gibilerinden konuşmuş.*

Tabii, Sıkıyönetim Komutanı iyice kızmış. Sonra Erkanlı, bana telefon etti ve şunları söyledi:

- 'Ben, kendisiyle konuştum. Pek olumlu yanıt alamadım. Siz de bir görüşün kendisiyle.'

İşte, Kabibay ve Erkanlı'nın bu görüşmesinden sonra Nihat Özer, Başbakan'a, 'Asıl anarşiyi çıkaran MHP'li Ülkücüler', *demiş."*

"AĞCA'YI, BİR DEVLET ÖRGÜTÜ KAÇIRDI"

Mehmet Ali Ağca Olayı, Türkeş'e ve MHP'ye fatura edilen *"çok önemli"* olaylardan birisiydi. Türkeş, anılarında bu olayı ayrıntılı bir biçimde anlattı. Şimdi kendisini dinleyelim:

"1979 yılında, Abdi İpekçi cinayeti bizi çok sıkıntıya soktu. Öncelikle şunu söyleyeyim, Abdi İpekçi ile ben, 27 Mayıs döneminde tanışmıştım. O dönemlerde Abdi İpekçi bize çok sempati gösteriyordu. Yakın dostluk kuruldu aramızda. Çok yakın dost olduk kendisiyle.

Kendisi, o tarihte genç bir gazeteciydi. Sonra mesleğinde ilerledi. 1975'ten itibaren bizim aleyhimizde başyazıları çıkmaya başladı. O tarihte, CHP'yi ve Ecevit'i destekliyordu.

Zaman zaman ben de kendisine mektuplar gönderip, yazılarına cevap veriyordum. Cevaplarımı yayınlıyordu. İlişkilerimiz normal devam ediyordu. Fakat kendisi solcu bir yazar, Halk Partisi'nin hizmetinde bir yazar görünüşündeydi. Bundan dolayı da, MHP topluluğu ve ülkücü topluluk içinde kendisine antipati duyuluyordu. Yani, kendisine karşı bir nefret vardı.

Bu sırada Abdi İpekçi cinayeti işlendi. Bu arada fırsatçılar, cinayeti bize yüklemeye giriştiler. O zaman CHP'li İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş, işbaşındaydı. Onlar, 'Bu cinayeti MHP işledi, hatta Türkeş'in emriyle yapıldı. Ülkücüler yaptı', *dediler.*

AĞCA SAHNEDE

"Biz yaptığımız basın toplantılarında bu işlerle ilgimiz olmadığını söyledik. Bu arada Mehmet Ali Ağca da, bu cinayetin

faili gibi kendisini sattı, yahut öyle göründü. Bu görüntüyle de, ülkücü gençler arasında sempatiyle karşılandı, bir kahraman gibi karşılandı; derken, yakalanıp tutuklandı.

Emniyette, İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in baskısıyla cinayeti MHP'den aldığı emirle işlediğini itirafa zorlanmaya çalışıldı.

Hatta bir ifadesinde, tabancayı MHP İl'inin üstünde bulunan Ülkü Ocaklarından aldığını, cinayeti işledikten sonra yine tabancayı götürüp, oraya bıraktığını ifade etti.

Bir başka ifadesinde ise, cinayeti işledikten sonra tabancayı Tarlabaşı'nda bir boş arsaya attığını söyledi. Böyle birtakım şeyler.

Fakat Mehmet Ali Ağca hiçbir zaman ülkücü olmadı. Ülkü Ocakları'nın herhangi birinde kayıtlı değil. Tabii ben, olay duyulunca derin bir araştırmaya giriştim. Ve çok üzüntü duydum.

Üzüntümün bir sebebi, Abdi İpekçi ile olan dostluğumdur. Hatta vurulmasından bir-iki ay önce Milliyet Gazetesi'ni ziyaret edip, onun misafiri oldum. Beni yemeğe alıkoydu. Beraberinde Turhan Aytul da vardı.

Kendisiyle yemekli sohbetimizde, görüşlerimi bildirdim, çeşitli izahatlarda bulundum.

Ama ileride, iftira bizim üzerimize yöneldi. Konuyu derinliğine araştırdım. Ağca'nın ülkücü olmadığını kesin olarak tesbit ettim. Ülkücü arkadaşı da yokmuş. Bunları tekrar tekrar ifade ediyordum, fakat kimseye dinletemiyordum.

Bu arada, Ağca tutuklanmadan önce birtakım çevreler, onu ülkücülerin içine itmiş, ben bunu öğrenince bütün Teşkilât Başkanlarını topladım, kendilerine bu işi izah ettim. Abdi İpekçi'nin öldürülmesi hadisesinden bizim haberimiz olmadığını, eğer bizim tarafımızdan öldürülmesi gerekseydi, bunun emrini benim vermiş olacağımı, ben emir vermediğime göre, Mehmet Ali Ağca'nın tetiği çekme emrini kimden aldığının belli olmadığını söyledim. Buna dikkat edilmesi gerektiğini, bizim teşkilât mensuplarına izah etmeye çalıştım ve şunları söyledim:

- 'Bu adamın, bizimle ilgisi yoktur. Ama tetiği çekmek için, bu bir yerden emir almıştır. Bu adam bizden değildir, buna dikkat edin!'

AĞCA ÜLKÜCÜLER ARASINDA

"Ağca'yı Ülkü Ocaklarının bazı binalarına sokup, oralarda yatırmışlar ve saklamışlar. Bunu duyduktan sonra, teşkilâtı ikaz ettim. Aradan bir müddet geçtikten sonra, Ağca ortaya çıktı, tutuklandı, yargılandı. Abdi İpekçi'yi vuran da bu değilmiş. Oral Çelik isminde yine Malatyalı, bunun arkadaşlarından bir başka çocukmuş. O da Ülkücü gibi gösteriliyor, ama o da Ülkücü değil. Nitekim, verdiği ifadeler çelişkili.

Ama buna rağmen Ağca'yı, asıl cinayeti işleyen kişi diye ele alıyorlar, tutukluyorlar, mahkemeye veriyorlar. O sırada Mamak Cezaevi'nden kaçırıyorlar. Mamak Cezaevi'nden kaçırılması da bir sır perdesi arkasında. Yani bunu oradan kaçıran bir devlet örgütü.

Bir tutuklunun kendi başına Askerî Cezaevi'nden kaçması mümkün değil. Buna, asker elbisesi giydiriyorlar, oradan kaçırıyorlar. Kaçırdıktan sonra da Ülkü Ocakları'na saldırıyorlar. 'Bu Ülkü Ocaklı'ydı', *diyorlar..."*

TÜRKEŞ, AĞCA'YA YARDIM EDENLERİ ÖRGÜTTEN ATTI

Alparslan Türkeş, Abdi İpekçi cinayetinden sonra MHP Örgütü'nü ve Ülkücüleri alarma geçirmişti. Cinayetin sanığı olarak lanse edilen Mehmet Ali Ağca'ya bulaşmamaları konusunda onları sürekli uyarıyordu. Bu olayların gelişmesini Alparslan Türkeş'in anılarından izleyelim:

"1979 yılında eşim ve çocuklarımla birlikte yurtdışına gidiyordum. Almanya'daki Teşkilât Başkanımız Serdar Çelebi ve diğer yöneticileri topladım. Onlara, Abdi İpekçi cinayeti ile ilgili gelişmeleri anlattım ve şöyle söyledim:

- 'Abdi İpekçi cinayeti ile bizim ilgimiz yok. Bu cinayeti, kim yaptırmıştır, tam kestiremiyorum. Tetiği çekme emrini Mehmet Ali'ye kim vermiştir, bilemiyorum.'

* * *

Almanya'daki örgüt yöneticilerimizi kesin tâlimatla uyardım. Bazı çevrelerin bu olayı, bizim üzerimize yıkmak istediklerini söyledim. 'Olur ki, Mehmet Ali yurtdışına size gelir, Almanya'ya gelir, bizim teşkilâtımıza gelirse; sakın bunu teşkilâtlara sokmayın. Bizden değildir, bizim adamımız değildir', *şeklinde konuştum. Almanya gezim bitti, Türkiye'ye döndüm. Aradan bir*

süre geçti, 12 Eylül patlak verdi. Bizi tutukladılar. Hapishanede 9 ay olmuş, yahut 10 ay. Ufak bir radyom var, onu dinliyorum. BBC yayınlarını dinliyorum sabahları. Bir sabah yine, eski Genel Sekreterimiz olan emekli General Necati Gültekin, BBC haberlerini dinlerken, Papa suikastini öğrenmiş, bana haber verdi. Paşa'nın radyodan öğrendiği habere göre, suikastçi yakalanmış ve Ermeni olduğunu söylemiş."

"BİRDENBİRE İRKİLDİM"

"Bu haberi duyunca, birdenbire irkildim. Önsezi olarak içime bir rahatsızlık geldi. Düşündüm kendi kendime:

- 'Yahu, Ermeni niye Papa'ya suikast yapsın?'

Ermeniler de Hıristiyan. Papa, bütün Hıristiyan dünyasının manevî lideri. Buna, neden Ermeni suikast yapmış olabilir, diye düşündüm.

Derken, öğle haberlerinde yine BBC'den öğreniyoruz ki, suikasti yapan Mehmet Ali Ağca... Tabii yine irkiliyoruz. Yani bunu kim plânlıyor, bu suikasti kim yaptırabilir? O günkü siyasî konjonktüre göre, bir değerlendirme yaptım.

Bundan ancak, Sovyetler'in menfaati olabilir, dedik. Papa'nın öldürülmesinde, Sovyetler'in menfaati olabilir. Çünkü Papa, Polonya asıllı. Polonya'ya gidiyor, oradaki Lech Walesa'yı destekliyor, sendika hareketlerini destekliyor. Sovyetler'e karşı halkı teşkilâtlandırıyor ve Avrupa'da gittiği yerlerde komünizme karşı konuşmalar yapıyor. Bu da olsa olsa oradan gelir diye hesaplıyoruz. Mehmet Ali Ağca'yı da bunlar sevketmiş olabilir diye düşünürken, bir de bakıyoruz bizim Avrupa'daki Teşkilâtımızın Genel Başkanı olan Serdar Çelebi'ye iş bulaşmış görünüyor. İşin arkasında, Serdar Çelebi'nin bulunduğu haberleri yazılıyor. İsviçre'de bulunan, bize ait bir derneğin başkanı olan Ömer Balcı'nın işin içinde olduğu yazılıyor."

"İŞİ BİZE YIKIYORLAR"

"Tabii bunlar bizi çok üzüyor, endişeye sevk ediyor. Bu arada, tutukluyuz. Savcı, bin sayfalık iddianamesini hazırlıyor, o iddianamede Abdi İpekçi cinayetini bize yükleme gayreti var. Sonra duruşmalar başlıyor, dosyanın içinde Münih'ten, Mehmet Ali Ağca imzasıyla bana yazılmış bir mektup okunuyor. Mektubun içinde şu ifadeler var:

- 'Sayın Başbuğum, ben Avrupa'ya geldim. Buradaki ülkücü kardeşlerim bana sahip çıktılar. Verdiğiniz emirler gereğince, bana iyi bakıyorlar.'

* * *

Böyle tam bir provakasyon mektup... O anda hazırlıksızım, yalnız, kalktım Mahkeme'ye dedim ki:

- 'Bu mektup uydurma, yalan olması lâzım. Mehmet Ali Ağca'yla, ben hiç görüşmedim. Hiç kendisini, yüzünü görmedim, tanımıyorum. Bizim teşkilâtımızda da bulunmamıştır. Bana böyle bir mektup yazması mümkün değildir. Bu bir tertiptir. Ama bunun içyüzünü mutlaka tespit edip, ortaya çıkaracağım, Mahkemeye bunu arz edeceğim.'

Avukatların yardımıyla Roma Savcısı Martella'dan, Mehmet Ali Ağca'nın oradaki 85 sayfalık ifadesini getirttim. Ayrıca, Münih'ten Ağca tarafından bana gönderildiği iddia olunan mektubu da Roma Grapitoloji Enstitüsü'nde incelettim. Mektubun içindeki imzanın ve yazıların Ağca'ya ait olmadığını belirttiler.

Oysa bizim savcılar, mektubu kendi seçtikleri insanlara inceletmişler, onlar da mektuptaki imzanın Ağca'ya ait olduğuna dair rapor vermiş.

* * *

Bu mektup geldiği tarihte ben tutukluydum. Bu mektubu yazan kişinin, mektup kontrolden geçmeden, benim elime ulaşamayacağını bilmesi lâzım. Bunu bildiğine göre, yapılan hareket, beni suçlu göstermek için hazırlanmış bir tertiptir. Ağca Olayı'nda, o sırada Federasyon Başkanımız olan Serdar Çelebi ve onunla birlikte hareket eden birtakım kimselerin sorumluluğu var. Ama, işin içyüzü nedir, tam bilmiyorum, çözemedim. Yani araştırma yaptım, soruşturma yaptım, soruşturmamda şunu gördüm:

Avrupa'da bizim teşkilâtımız yer yer Mehmet Ali Ağca'yı misafir etmiş. Papa suikastinde kullanılan silâhı temin edip, Milano'da Mehmet Ali Ağca'ya teslim etmişler. Bu olayda, Serdar Çelebi'nin büyük sorumluluğu var. Serdar Çelebi, Roma Mahkemesi'nde beraat etti. Cezaevi'nden tahliye olduktan sonra kendisini Federasyon Başkanlığı'ndan uzaklaştırdım. Ve şunları söyledim:

- 'Bu olaylara adınız çok bulaştı ve bu yüzden teşkilâtımıza, ülkücü harekete MHP'ye gölge düştü. Bundan sonra, sizin Avrupa'daki Türk Federasyonu Başkanlığını yapmanız doğru olmaz,

uygun olmaz. Onun için, sizi o görevden alıyorum. Sakin ve sabırlı olun. Bir köşede oturun, zaman geçsin. Gerçekler de anlaşılsın. Sizin suçsuzluğunuz iyice ortaya çıktıktan sonra gerekirse sizi tekrar göreve getirelim.'

* * *

Bu olaydan sonra, kendisiyle hiç karşılaşmadım. Fakat benim bu emrimi tanımadı. Yani, Federasyon Başkanlığı'ndan uzaklaştırılmasını tanımadı. Kararıma muhalefet etti. Birtakım iddialara kalktı kendisi. Orada bize karşı ayrı dernekler kurdu, bunu merhum Turgut Özal himâye etti, destekledi, teşvik etti. Anavatan destekledi, teşvik etti.

Onun düzenlediği kongrelere o sıralarda İçişleri Bakanı olan, Özal'ın bacanağı Ali Tanrıyar, başka bakanlar ve milletvekilleri gittiler. Hatta, bizim eski MHP'lilerden Sadi Somuncuoğlu, emekli General Necati Gültekin ve milliyetçi yazarlardan Galip Erdem gibi kişiler gittiler. Bu olaydan biz neler çektik, neler. Hiç ilişkimiz olmadığı halde..."

TÜRKEŞ, 12 EYLÜL'Ü NASIL HABER ALDI?

Günlerden 11 Eylül 1980 Perşembe. Ankara, kasvetli bir sonbahar gününe daha girerken, şahinler de dansa hazırlanıyor. Başkent caddeleri adeta mayın tarlası gibi. Kızılay'dan Dışkapı'ya kadar elektrik direklerinin pekçoğundan, bombalı pankartlar sallanıyor.

Halk tedirgin, polis ve asker, boy gösteren terörü adeta umursamaz bir havada seyrediyor. Herkes yarınından endişeli. Ülkenin her tarafı adeta can pazarı. Büyük şehirlerde *"kurtarılmış mahalleler"* oluşmuş, gençlik birbiriyle bozuşmuş, otorite ise adeta kaybolmuş.

Hükûmetle ordu arasındaki çarkın dişlileri atmış. Hesap içinde hesap görülüyor. Devrin Başbakanı Süleyman Demirel, öğleden sonra tarihî Başbakanlık Binası'nda düzenlediği basın toplantısında adeta hesap veriyor. Gazeteciler arasında. *"Bu bir veda mesajı"* diyenler de oluyor.

TBMM koridorlarında ise kuşkulu bir bekleyiş sürüyor. Senatör ve milletvekilleri, Cumhurbaşkanlığı seçiminin bilmem kaçıncı turunu da devirmiş, birbirlerine *"Ülke, nereye gidiyor?"* diye soruyor.

Ankara kulislerinde hâlâ, MSP'nin Konya mitingi konuşuluyor. Silâhlı Kuvvetler'deki sessizlik, bu işi bilenlerin yüzünü buruşturuyor.

İşte böyle bir ortamda, Milliyetçi Hareket Partisi'nin, Bahçelievler semtindeki Genel Merkez Binası'na ulaşan *"çok önemli"* haber, Genel Başkan Türkeş'in beyninde alarm zili gibi çalıyor.

Evet evet, *"Şahinlerin Dansı"* başlıyor.

Şimdi o tarihî günü Alparslan Türkeş'le birlikte olay olay, saat saat izleyelim:

"11 Eylül 1980 perşembe günü, Or-An'daki evimden sabah çıkıp, partiye gelerek günlük işlerle meşgul oldum. Aslında, o tarihte kritik günler yaşıyordum. Evimi, Devlet'in üç koruması bekliyordu. Evin arka tarafı ormanlık. Oraya da özel bir elektrik direği dikip, kuvvetli bir lambayla aydınlatmaya başladılar. Parlak ışık saçan lamba, evimi ve çevreyi gece boyu aydınlatırdı.

Evdeki korumaların yanı sıra, on kişilik de yakın koruma ekibi vardı. Araba ile giderken, bir ekip önden, birisi de arkadan bizi izlerdi.

O günlerde, bir askerî müdahale olacağına dair söylentiler vardı. Bunlar, klasik söylentilerdi. Bu arada Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden bana bir bilgi intikal ediyor, evin arkasındaki ormanlık bölgede 15-20 kişilik terörist grupların dolaştığı haber veriliyordu. Bu bilgi, hem Emniyet Genel Müdürlüğü istihbaratından, hem de Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden geliyordu.

Apartman komşularımızdan Lütfü Bey isminde bir zat da, beni aynı konuda uyarıyor, orman içinde şüpheli kişiler gördüğünü söylüyordu.

O sırada hergün insanlar öldürülüyor, bizim partililer vuruluyordu. Oturduğumuz daire, ikinci kattaydı, ama yüksek olmadığı için arkadan balkona çıkılıp, içeri girilebilinirdi. Tabii böyle bir durumda evdekiler enterne edilir, biz de anahtarla kapıyı açınca, tuzağa düşebilirdik.

İşte bütün bunları düşünerek, 11 Eylül sabahı evden çıktım. Bu tehlikeye karşı nasıl bir tedbir alınabileceğini kafamda araştırıyordum. Kısacası, kafam meşguldü...

Akşama doğru saat 7'yi geçiyordu. Özel Kalem'den, tanıdığım bir ziyaretçimin geldiği bildirildi. Kendisini kabul ettim. Tanıdığım kişi, bazı subay ve komutanların görüşme talebini getirdi. Sadece, beni mutlaka görmek istediklerini söyledi. Gelen ziyaretçimde, başkaca hiçbir bilgi yoktu.

Haberi getiren kişi, eve varış saatimi sordu, 19.30 yahut 20'de evde olabileceğimi söyledim. Benimle görüşmek isteyen subayları ve komutanları evime davet ettim.

Haberi getiren zat, odamdan ayrıldı, ben de bir süre sonra hazırlığımı yapıp, Parti Genel Merkezi'nden hareket ettim..."

"EVREN İHTİLÂL YAPACAK!"

MHP Genel Merkezi Bahçelievler'de, karakolun hemen karşı tarafındaki bir binadaydı. Türkeş, 11 Eylül 1980 Perşembe akşamüstü, saat 19.30 civarında sıkı güvenlik önlemleri içinde binayı terkediyor, koruma konvoyuyla Konya yoluna çıkıp, Or-An istikametine gidiyordu. Türkeş'in kafası yine allak-bullak olmuştu. Bu görüşme talebi, hayra alâmet değildi. Kurmay kafası ile her ihtimâli değerlendiriyordu.

Bakalım, kendisinden dinleyelim, neler neler olacaktı:

"Parti'den çıkıp, arka yoldan, Konya yolu üzerinden evime gidiyordum. Henüz Or-An kavşağına gelmemiştim. Yol kenarında bir askerî jeep duruyordu. Yanıbaşında bulunan subaylardan birisi, bizim konvoyu farketmiş ki; işaret verip, otomobilimizi durdurdu. Kendilerini tanıyordum.

Ankara-Konya karayolunun Gölbaşı'na yakın bir bölgesinde bulunuyorduk. Normal, şehirlerarası trafik akıyordu. O tarihte, bu bölgede, şimdiki gibi yapılanma yoktu. Adeta bir dağbaşını andırıyordu.

Subay arkadaşlar, otomobilime doğru yaklaştılar, şoförüm ve korumam arabadan indi, onlar bindiler. Baktım, kolumdaki saat 20'yi gösteriyordu. İçlerinden biri, aynen şunu söyledi:

- 'Komutanım, Evren bu akşam ihtilâl yapacak!'

* * *

Havaya, akşam karanlığı çökmüştü. Günlerdir, bu gibi haberler konuşulduğu için bu son bilgileri biraz şüphe ile karşıladım. Tam da inanmak istemedim. Buna benzer haberler, yine muvazzaf subaylar tarafından getirilmişti. O haberler de, Kuvvet Komutanları'nın, yönetime el koyacakları şeklindeydi.

Aslında, her gelene inanmayı uygun bulmuyordum. Çünkü gelen, görevli birisi olabilirdi. Bu gibi haber getirenleri sadece dinliyordum. Nitekim, yolumu kesen subayları da dinledim, kendilerine, 'Peki, hayırlı olur inşaallah' *deyip, yoluma devam ettim."*

"EVİ TERKEDİYORUZ"

"Eve gelince, her ihtimâli değerlendirdim. Aslında, son bilgiyi veren üç subayı yakından tanıyordum. Kendileri, bize gelirlerdi. Arada bir görüşürdüm. Kendilerine güveniyordum, fakat ihtiyatı da elden bırakmıyordum. Onlarda da, zaten detaylı bilgi yoktu.

Üniformalı vaziyettelerdi. Belli ki, kıt'alarından çıkmış, bu haberi ulaştırmanın telâşını yaşıyorlardı. Bilgileri, kulaktan dolmaydı. Yani, ikinci el bilgilerdi.

Hemen eşim Hanımefendi'ye konuyu açtım. Telâşlanmamasını istedim. Kısa zamanda evi terketmemizin iyi olacağını belirttim. Kızım Ayyüce henüz 2.5, oğlum Ahmet ise 1.5 yaşındaydı. Onları, annesinin evine gönderip, ben de evden ayrılacaktım.

Eşimin anneleri, Ankara'da oturuyordu. Onları toparlayıp, hemen gönderdim. Eşimi gönderirken, kendisine şunları söyledim:

- 'Siz, annenize gidin. Askerî bir müdahale de olabilir. Birkaç gündür arkadaki ormanda terörist grupların dolaştığına dair haberler de geliyor. Askerî bir hareketse, yine intizâm içinde olan bir harekettir. Ondan pek endişe duymamamız gerekir. Ama, başka karışık şeyler de olabilir. O bakımdan hemen evi terkedelim.'

* * *

Eşim ve çocuklarımı gönderdikten sonra İstanbul Milletvekilimiz Turan Koçal ve Yaşar Okuyan'ı telefonla eve davet ettim. Onlar, hemen geldiler. Durumu kendilerine anlattım. Kendileri de evi derhal terketmemiz gerektiğini belirttiler.

Yakın korumalarımı daha önce istirahate göndermiştim. Eşim ve çocuklarım da gitmişti. Yaşar Okuyan'ın otomobiline binip, Or-An'daki evimizden ayrıldık. Binanın dışındaki korumalar herşeyden habersiz, görevlerini sürdürüyorlardı..."

* * *

Türkeş evini terkettiğinde, takvimler 11 Eylül 1980'i, saatler de 21'i gösteriyordu. 12 Eylül 1980 saat 04.00'te ihtilâl gerçekleşecek, darbeyi yapanlar; Başbakan Demirel, CHP Genel Başkanı Ecevit, MSP Genel Başkanı Erbakan ve MHP Genel Başkanı Türkeş'in evlerinden alınması için, liderlerin dört yakınını görevlendirecekti.

Demirel, Ecevit ve Erbakan gözetim altına alınmış, ama Türkeş bulunamamıştı. Evren ve arkadaşları dansı 04.00 başlatmış, oysa Türkeş, bir başka piste tam yedi saat önce çıkmıştı...

Türkeş'in evinde bulunmayışı Genelkurmay Karargâhı'nda üslenmiş ihtilâlcileri şaşkına çeviriyor, harekât haberinin sızmış olması kuşku yaratıyordu. Bu işin değerlendirmesini yaparken, Türkeş'i gündüzden tâkibe almamayı eksiklik olarak görüyorlardı.

EVREN: "TÜRKEŞ'İN BULUNMAYIŞI, BİZİM İÇİN KÖTÜ BİR NOT'TU..."

12 Eylül İhtilâli'nin lideri Orgeneral Kenan Evren, aynı gün tuttuğu notlarında liderlerin gözetim altına alındığını, ancak içlerinden Türkeş'i bulamadıklarını, bundan da kuşku duyduklarını yazıyordu.

Evren'in 12 Eylül 1980 tarihli notları aynen şöyleydi:

"Bugün geceyarısına kadar bütün komutanlıklardan alınan mesajlardan, harekâtın plânlandığı şekilde cereyan ettiği, önemli hiçbir olayın vu'kû bulmadığı ve halkın bu harekâtı olumlu bir şekilde karşıladığı anlaşılıyordu.

Hudut bölgelerinde de bir hadise cereyan etmemişti.

Süleyman Demirel, Bülent Ecevit ve Necmettin Erbakan evlerinden alınmış ve uçakla kendilerinin ikâmetleri için ayrılan şehirlerdeki motellere götürülmüşlerdi.

Alparslan Türkeş'in geceyarısından sonra evinden çıktığı ve evin boş olduğu haberi gelmişti.

Bu durum Silâhlı Kuvvetler içerisinden birisinin Türkeş'e haber verdiğini gösteriyordu. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir bildiri yayınlayarak, Türkeş'in Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim olmasını bildirmiş ise de, faydası olmadı.

Böyle olunca Türkeş taraftarlarının ordu içerisinde duruma hâkim olacakları şeklinde dedikodular kulağıma geldi. Böyle birşeyin olması mümkün değildi. Ordunun halet-i ruhiyesi'ni çok iyi biliyordum. Ancak Türkeş'in yakalanamaması, bizim için de kötü bir not olacaktı. Gerçi yurtiçinde bir başka yere gitmiş olacağı ihtimâline karşı, bütün sıkıyönetim komutanlıklarına emir yayınlanmıştı ama, ortaya çıkmaması halinde Millî Güvenlik Konseyi'nin emirlerine karşı gelmekten, hakkında muamele yapılacağını belirtir bir bildiri yayınlanması emrini verdim."

* * *

Evren'in, 12 Eylül 1980'e ait notları böyleydi fakat aynı gün saat 13'te radyo ve televizyonun canlı yayınında yaptığı konuşmada ise, öteki liderlerle birlikte Türkeş'in de gözetim altında olduğunu söylüyordu. Oysa Türkeş, arkadaşlarının gözetimi altındaydı.

EVİNİN 500 METRE ÖTESİNDE, ÜÇ GÜN SAKLANDI

MHP İstanbul Milletvekili Turan Koçal ve Yaşar Okuyan'ın Anka-

ra Bahçelievler, 3. Cadde 84 no'lu apartmandaki daireleri 11 Eylül 1980'i, 12 Eylül'e bağlayan geceyarısı, tarihî günlerinden birisini daha yaşıyordu. Aslında, Türkiye'de tarih yazılıyordu. 12 Eylül'le ilgili önlemlere, Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin komuta kademesinde girişilmiş, aylardan beri yazılmakta olan *"Yönetime nasıl el koyacağız?"* konulu raporun ilk sayfası açılmıştı.

Bu önlemler paketine göre, öncelikle TRT yöneticilerinin ve Emniyet yetkililerinin enterne edilip, devreye sokulmaları gerekiyordu. Bu işlemler, Türkeş'in ihtilâli haber aldığı saatlerde uygulamaya konulmuştu. Şimdi sıra başkent Ankara'da sokak güvenliğinin sağlanmasına gelmişti. Üçüncü aşamada ise dört siyasî partinin liderleri Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gözetim altına alınacaklardı. Parlamento'da bulunan Güven Partisi Lideri Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'nun gözetim altına alınmaması ise ileride dikkati çekecekti.

TÜRKEŞ, EV DEĞİŞTİRİYOR

Türkeş, önce Turan Koçal, daha sonra da Yaşar Okuyan'ın dairelerinde ihtilâli karşılamaya başlamıştı. Okuyan'ın evinde, son durum değerlendirmesi yapılıyordu. Gerek Türkeş ve gerekse Okuyan, kendilerine gelen ihtilâl ihbarlarını anlatıyor, ama o ana kadar harekâtın başladığına dair bir haber alamıyorlardı. Okuyan'ın evine daha sonra MHP Gençlik Kolları Genel Başkanı Türkmen Onur, Ramiz Ongun ile Ahmet Hamdi Ayan ve Tuğrul Türkeş geleceklerdi.

Saatler ilerledikçe yeni yeni durum değerlendirmeleri yapılıyor, geceyarısı Türkeş'in ev değişikliğine gitmesinde karar kılınıyordu. Bundan sonrası çok önemliydi. Türkeş ve arkadaşları ihtilâli nerede karşılamalıydı? Şehiriçindeki bir evde mi, yoksa kırsal kesimdeki bir mekânda mı kalması daha uygun olurdu? Kısa sürede bu alternatifler değerlendirildi.

Şehirdışındaki bir mekânda kalmanın mahzurları dile getirildi. Çünkü, orada kalınması halinde, ikmâl sorunları ortaya çıkacaktı. *"Geliyorum"* diyen ihtilâl tam berraklaşmamıştı. Bu saklanma işi, çok uzun sürebilirdi. O nedenle şehir içinde yuvalanmak daha akıl kârı görünüyordu.

Olayların bundan sonrasını Türkeş'ten dinleyelim:

"Partimizin Genel Merkezi, Bahçelievler semtindeydi. Ayrıca, arkadaşlarımız Turan Koçal ve Yaşar Okuyan da o semtte oturuyorlardı. Bu arada, bazı arkadaşlarımızın öldürüleceği ihbarları geldi. Bunun üzerine Sâdi Somuncuoğlu da Bahçelievler'e taşın-

mıştı. Yani, arkadaşlarımızı o bölgeye getirip, yerleştirmiştik. Onların evlerini gözetleyip, korumaya çalışıyorduk.

Yaşar Okuyan'ın evinde otururken, Gençlik Kolları Genel Başkanı ve Ülkücü Teşkilât'la ilgili olan gençleri de aratıp, oraya çağırttım. Kendilerine, askerî harekâttan bahsettim. 'Dikkatli olun, kanunlara aykırı herhangi bir harekette bulunmayın, bir kışkırtma ve provakasyon olabilir, kat'iyyen böyle şeylere bulaşmayın' , *dedim.*

Turan Koçal ve Yaşar Okuyan'ın evini terketmeden önce, bir öneriyi tartıştık. Demetevler'in ilerisinde, Karşıyaka Mezarlığı'na yakın yerde bulunan İvedik Köyü'ne gitmem düşünülüyordu. Köyün çevresinde küçük bir çiftlik vardı. 12-15 dönümlük falan. Oradan yararlanabiliriz, denildi. Bunu ben benimsedim. 'Hemen gidelim', *dedim. Kendilerine birkaç defa tâlimat verdim, yani teklifte bulundum. Onlar, bu teklifimden çekindiler, pek rahatsızlık duydular."*

* * *

Görüşmelerin hararetli yerinde Yaşar Okuyan'ın *"Şehir içinde kalalım"* önerisi benimsendi. Ama, nerede kalınacaktı? Gidilecek evin özellikleri şu şekilde tarif edildi.

- Ev sahibi, bize yakın olmalı,
- Partide kayıtlı ve görevli bulunmamalı,
- Dikkat çeken bir kişiliği olmamalı,
- Üst düzey bir konumu bulunmamalı,
- Mütevazi bir yaşantının sahibi olmalı.

Bütün bu özellikler sıralandıktan sonra Yaşar Okuyan, bir arkadaşının ismini ortaya atarak *"İşte bu arkadaşımız, tarife uyuyor"* diyordu. Evde toplanmış bulunan partililer de ismi onaylayınca sıra o kişinin evine telefon etmeye geldi. Okuyan, cebinden çıkardığı defterine bakıp, arkadaşının telefon numarasını buldu ve hemen çevirmeye başladı. Aranılan arkadaş evdeydi. Okuyan, konuyu kısaca özetliyor, *"Genel Başkanı, sizin eve getiriyoruz"* diyordu. Karşı taraftaki kişinin cevap vermesine fırsat kalmadan telefon kapanıyor ve sür'atle hazırlıklara girişiliyordu.

Partili gençler hemen kapının önüne çıktılar, çevreyi kontrol ettiler, ortalığın sakin olduğunu gördüler. Saatler 24'ü gösteriyordu. Ankara'nın gece ayazı çıkmıştı. Birkaç arabanın gürültüsünden başka ses yoktu. Yaşar Okuyan, 06 RD 437 plâka numaralı beyaz, Murat 131 markalı otomobilin ön kapısını açıp, Genel Başkanları'nı oraya otur-

tuyordu. Otomobilin arka koltuğunda ise Türkmen Onur, Ramiz Ongun ve Ahmet Hamdi Ayan yer alacaktı. Herkes heyecanlıydı. Yaşar Okuyan direksiyona geçiyor ve otomobiline yol veriyordu.

Bahçelievler semtinden, Gaziosmanpaşa'ya gidilecekti. Adres, belirlenmişti. Türkeş'in evi de oradaydı. O evde oğlu Tuğrul Türkeş bekâr hayatı yaşıyordu. İşin ilginç yanı, saklanılacak evle, Türkeş'in evi aynı sokakta ve 500 metre mesafedeydi.

KADER, KADER SOKAK'A ÇEKTİ

Türkeş, Kader Sokak'taki evini Ankara'ya yerleşince almıştı. 27 Mayıs 1960 İhtilâli'ni hazırlarken, o evde oturuyordu. 13 Kasım 1960'da, Millî Birlik Komitesi içindeki hesaplaşma sırasında yine o evden polis gözetiminde götürülüp, Mürted Askerî Üssü'nde gözaltına alınmıştı. Şimdi, yine dönüp dolaşıp Kader Sokak'a geliyordu. Bu da kaderin bir cilvesiydi.

Okuyan'ın kullandığı beyaz otomobil Gaziosmanpaşa'ya gelip, Kader Sokak'ta belirlenen apartmanın kapısına yanaştı. Arabanın iç lambaları sönüktü. Okuyan ve Ongun hemen arabayı terkedip, bina içine girdiler ve Genel Başkanlarını misafir etmeyi plânladıkları dairenin kapı zilini çaldılar. Ev sahibi kapıyı açtı. Arkadaşlarının yüzüne dikkatlice baktı, gözleri gelecek *"Büyük Konuk"*'u aradı. Okuyan hemen söze başladı, *"Genel Başkan, aşağıda arabanın içinde bekliyor, hazır mısınız, getirelim mi?"* dedi. Ev sahibi mütereddit, bakışları kuşkuluydu. Evin hanımı da kapıya gelmişti. Konuşmaları dinliyor ve söze karışıyordu:

"Sayın Türkeş'i evimizde misafir etmek, bizim için şereftir. Bekliyoruz, hemen buyursunlar."

Bu zorakî misafirliği yine Türkeş'ten dinliyoruz:

"Sahibini, daha önceden tanıdığım eve ulaştım. Beni getiren arkadaşlarım hemen geri döndüler. Onlar da, başlarının çaresine bakacaklardı. Evin ışıkları yanıyordu. Radyo açıktı, televizyon yayını bitmişti. Geç vakit biraz uyuyarak istirahat ettim.

Hiç telefon kullanmadım. Ertesi sabah, askerlerin ülke yönetimine el koydukları haberi geldi. 12 Eylül'ü de orada geçirdim. 13 Eylül Cumartesi günü Ankara Sıkıyönetim Komutanı ve Genelkurmay, benim teslim olmam için anonslara başladılar. Radyo ve televizyondan çağrı yapıyorlardı.

Ben, misafir kaldığım evden İvedik Köyü'ne gitmek için ısrar ediyordum. Arkadaşlarım da bana şunu söylüyorlardı. 'Üç lideri,

subaylar için kurulmuş, yazlık dinlenme kamplarına gönderdiler. Liderlere karşı çok saygılı bir davranış gösteriyorlardı. Yakın zamanda hepsinin serbest bırakılacağı söyleniyor. Teslim olsanız, iyi olur. Kenan Paşa da, iki günden beri yaptığı konuşmalarda hep sizin ileri sürdüğünüz görüşleri işliyor.'

Ben, arkadaşlarıma şu karşılığı verdim:

- 'Benim tecrübelerim var. Bu ihtilâller, darbeler, başlangıçta böyle yumuşak görünüşlü olur. Ama sonra gidişi değişir, sertleşir. Çok tedbirli olmamız lazım. O çiftliğe gidelim bir defa. Orası daha emniyetli. Oradan birçok yerde, birçok arkadaşımızla daha kolay temas kurabiliriz. Durumu oradan daha rahat takip ederiz.'

* * *

Baktım, onlarda bir korku, bir çekinme hâsıl olmuş. Onlarda bu çekinmeyi gördükten sonra, kendi kendime düşündüm, teslim olmaya karar verdim.

Misafir kaldığım evde görüştüğüm kişiler, beni buraya getiren arkadaşlarımın dışında olan şahıslardı. Ben, köye gitmekte ısrar edersem, bunların ağzından bir söz kaçabilir, diye düşündüm. Çünkü, bir baskınla yakalanmayı riskli gördüm. Bu şartlar altında en iyisi ben kendim başvurayım, teslim olayım, diye düşündüm. Zaten, benim evim 500 metre ilerdeydi."

TÜRKEŞ TESLİM OLUYOR

Türkeş, eve gitmeye karar vermişti. Oğlu Tuğrul Türkeş de iki günden beri bir başka yerde saklanmış bulunuyordu. Ama gerek Tuğrul Türkeş ve gerekse Yaşar Okuyan ve arkadaşları sözkonusu evle telefon irtibatı içindeydiler.

Tuğrul Türkeş, babasının teslim olacağını öğreniyor ve Kader Sokak'taki evlerine gidiyordu. Plâna göre 14 Eylül'ü, 15 Eylül'e bağlayan gece yarısı Türkeş, üç günden beri gizlendiği evi terkedip, aynı sokakta bulunan kendi evine gidecekti. Oğlu Tuğrul, kendisini bekliyordu.

Bu maceralı, kısa yolculuğu Türkeş anlatıyor:

"Ev sahiplerine teşekkür ederek ayrıldım. Yanımda el çantam vardı. İçinde kişisel eşyalarımla birlikte Kur'an-ı Kerim'im bulunuyordu. Şafak henüz sökmemişti. Saat zannederim 4 civarındaydı. Misafir kaldığım evden çıktım, yalnız başıma yürümeye başladım. 500-600 metrelik bir yürüyüş mesafesi vardı.

Yolda hiç kimse, in-cin yoktu. Sokağa çıkma yasağı devam ediyordu. Apartmana girdim, üçüncü kattaki daireme çıktım. Saat 5 civarında telefonla Genelkurmay Karargâhı'nı ve Sıkıyönetim'i aradım. Muhatap bulamıyordum. Bu iki yerin telefonlarını sık sık çevirdim. Saat 7 sıralarında nihayet bir Kurmay Albay karşıma çıktı. Kendisine şunları söyledim:

'Ben, Alparslan Türkeş. MHP Genel Başkanı'yım. Ben buradayım, evimdeyim. Beni, eğer Askerî Yönetim almak istiyorsa, burada hazırım, beni gelin alın.'

* * *

'Peki', *dedi.* 'Şimdi ekip gönderiyorum.' *Biraz sonra baktım, bir askerî binek otomobili ve önünde de iki tane jeep. İnzibat erleri var, silâhlı erler var, şimdi ismini hatırlayamadığım çok muhterem bir albay, yanında bir yüzbaşı olduğu halde saygılı bir biçimde geldiler. Zaten, ben de onları gözlüyordum. Pencereden tâkip ediyordum. Çantamı yanıma alıp, onlar gelmeden önce evden çıktım. Kapıda kendilerini karşıladım. Beni arabalarına aldılar. Etimesgut Askerî Havaalanı'na doğru hareket ettik."*

TURİSTİK GÖZALTI

12 Eylül 1980 İhtilâli'nin üçüncü günü tamamlanmıştı. Tarihler 15 Eylül Pazartesi'yi gösteriyordu. Ortalık yatışmış, ülkenin her köşesinde sıkıyönetim ilân edilmiş, AP Genel Başkanı Demirel ve CHP Genel Başkanı Ecevit eşleriyle birlikte, Gelibolu Hamzakoy'daki bir askerî tesiste gözetim altına alınmıştı.

MSP Genel Başkanı Erbakan ile MHP Genel Başkanı Türkeş'e de İzmir yakınlarındaki Uzunada Deniz Üssü isabet etmişti. Ada'nın konuklarından Erbakan, ihtilâl sabahı gözetim altında tutulacağı yere ulaştırılmış, ancak MHP Genel Başkanı'nın ikâmet edeceği villa boş kalmıştı.

15 Eylül sabahı o villanın konuğu da, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim oluyor ve sabahın erken saatlerinde İzmir'e doğru yola çıkarılıyordu.

Şimdi, Türkeş'le birlikte bu *"zorakî tatil"*i adım adım izleyelim:

"Beni, Ankara Etimesgut Askerî Havaalanı'ndan C-47 tipi bir uçağa bindirip, İzmir Çiğli Havaalanı'na getirdiler. Oradan da bir askerî helikoptere aktarma yapıp, Uzunada'ya ulaştık. Ada'nın Komutanı Dinçer Bey isminde bir Deniz Albayı idi. Çok kibar, çok kıymetli bir zat'tı. Bizi Komutan karşıladı. Yanında bazı subaylar ve astsubaylar vardı.

İzmir'in Karşıyaka tarafından görünen ada, Deniz Kuvvetleri'nin Dinlenme Tesisi imiş. Koyda, 50 metre aralıklarla iki küçük villa bulunuyordu. Beni, bunlardan birisine yerleştirdiler. Diğerinde de Sayın Erbakan kalıyormuş."

SIKI ARAMA YAPIYORLAR

"Ada'da bizim için olağanüstü önlemler alındığı göze çarpıyordu. Foça'daki Jandarma Komando Eğitim Okulu'ndan bir yüzbaşı ile komando erleri getirmişler. Bizim için nöbet tutuyorlar.

Ada'ya, yanımda sadece bir el çantamla geldim. Daha önce de ifade ettiğim gibi bazı evraklarımın yanı sıra bir de Kur'an-ı Kerim bulunuyordu. Kıyafet olarak ise, sadece üstümdekiler vardı. Ada'ya yerleşmeden önce, görevli yüzbaşı telâşlı şekilde beni aramaya başladı. Bel kayışımı ve kravatımı aldı. Daha sonra Kur'an-ı Kerim'in yapraklarını çevirmeye koyuldu. Nihayet komodor bile sabırsızlanıp, yüzbaşıya şunları söyledi:

- 'Yüzbaşım, işte bu Kur'an-ı Kerim'dir. Niye bunun sayfalarını karıştırıyorsun!'

Yani o günün havasında insanlar değişik tavırlar takınıyordu.

* * *

Evde yalnızdım, zaman zaman balkona çıkıyordum. Bir defasında baktım, Erbakan da kendi balkonlarına çıkmış. Ara sıra selâmlaşmaya başladık.

İlk günlerde bizi kapı dışarı çıkarmadılar. Evin iki odası ve bir küçük salonu vardı. Burasını, amirallerin dinlenmesi için yapmışlar. Amerikan barı ve yeterince koltukları mevcuttu.

Ada'da eskiden Rumlar yaşarmış. Şimdi ise, başıboş hayvanlar dolaşıyor. İnekler, sığırlar, atlar, katırlar ve eşekler. Her taraf zeytin ağaçlarıyla kaplı. Zeytinleri olgunlaşıyor, ama kimse toplamıyor.

Hayvanlar başıboş otluyor. Bazen, bizim evin önünden sürü halinde geçiyorlar.

Bir ara baktım, Sayın Erbakan'ın eşi, ailesi de gelmiş. Orada onlar, çoluk çocuk oturuyorlar. Eve, telefon bağlantısı da kurulmuştu. Türkiye'nin herhangi bir yerindeki yakınlarımızla görüşme izni vardı. Ama biliyordum ki, telefonlar dinleniyor.

Bu arada, eşimle konuşmaya başladım, Hanımefendi'yi çocuklarımla birlikte Ada'ya çağırdım. Onlar da geldiler. Beraberlerinde bavul dolusu elbise ve çamaşır getirdiler."

KUNDAKTAKİ ÇOCUK ARANIYOR

"Eşim ve iki çocuğum önce İzmir'e gelmişler. O tarihte kızım Ayyüce yaklaşık 3, oğlum Ahmet de 2 yaşındaydı. Ahmet'in altına henüz bez tutuluyordu. Kızım Selcen ve damadım Hamit Homriş İzmir'de oturuyorlardı. Eşimi ve çocuklarımı onlar karşılamışlar. Daha sonra, Deniz Komutanlığı'na götürmüşler. Çünkü, Ada'ya o kanalla yollanacaklardı. Orada arama-tarama yapmışlar. Birtakım üzücü davranışlar yaratmışlar. Ahmet'in alt sargısını açmışlar, külotu, hattâ çocuk bezinin aralarında birşeyler aramışlar. Daha sonra bir Deniz Binbaşısı'nın refakatinde motorla Ada'ya getirmişler. Çocuklarım küçük olduğu için birisini eşim, diğerini de deniz Binbaşısı kucağına almış.

Ada'da 20 gün kadar kaldık. O arada bir emir verilmiş, bizim fotoğraflarımız çektirilip, basına dağıtılacakmış. İzmir'den özel olarak beyaz ceketli, beyaz eldivenli garsonlar geldi. Kaldığımız evin balkonuna sabahleyin bir kahvaltı sofrası hazırladılar. Beni de sofranın başına oturttular. Tabii, kravatım, kemerim yoktu. Komutan, kravatsız fotoğrafımı beğenmemiş, ekip ikinci defa geldi. Ellerinde kravatım vardı. Komodor rica etti, fotoğraf çekimini tekrarladık. İzmir'de bulunan arkadaşım, partimizin Yürütme Kurulu üyesi Muzaffer Kayhan ile damadım Hamit Homriş, Ada'da kaldığımız süre içerisinde bizi beslediler. Hergün motorla balık ve erzakımızı gönderdiler. Bize gelen paketler Menteş üzerinden ulaştırılıyordu. Bu arada damadım Hamit Bey'in bana gönderdiği traş makinasını telsiz zannedip, sıkı aramadan geçirmişler."

ERBAKAN'LARLA BULUŞMA

"Bir süre sonra dışarı çıkmamıza izin verildi. Ardından Erbakanlar bizi ziyaret ettiler, biz de onlara gittik. İş iyice gevşedi. Plaja gitmemize izin verdiler. Ben, hergün birkaç defa denize giriyordum. Ama, nöbetçiler de bizi adım adım izliyordu. Denizde biraz açılınca nöbetçilerin düdükleri birbiri ardı sıra ötüyordu. Sonra, el-kol işareti ile geri dönmemi istiyorlardı. Herhalde, yüzerek kaçacağımı zannetmişlerdi. Halbuki nereye yüzeceksiniz, koca deniz, İzmir'e kadar yüzülmez ki...

Zannediyorum 9 veya 10 Ekim'di. Bir gün komodor geldi, dedi ki;

- 'Emir aldık, sizi Ankara'ya göndereceğiz. Ankara'dan istiyorlar, çağırıyorlar sizi.'

Hazırlığımızı yaptık, ertesi gün de helikopter geldi. Bizi helikopter pistine kadar otomobillerle götürdüler. Erbakan'lar ve bizim için iki ayrı helikopter gelmişti. Ada'dan doğruca İzmir'deki Çiğli

Askerî Havaalanı'na indik. Daha sonra apronda bekleyen C-47 nakliye uçaklarından birisine aktardılar.

Sayın Erbakan'la bu sefer uçakta buluştuk. Her iki aile çoluk çocuk doluştuk. Beni Ankara'dan getiren ekip yine oradaydı. Onlar, bizi teslim aldılar, kemerlerimizi bağladık ve havalandık. Oğlum Ahmet, annesinin kucağındaydı, kızım Ayyüce ise benim... Uçakta Adnan Bey adında çok kibar bir yüzbaşı arkadaşımız görevli idi. Kendisi karacıydı. Yanıma sokuldu, kulağıma eğildi ve usulca şunları söyledi:

- 'Efendim, Ankara'da Hanımefendi ve çocuklar eve gidecekler, siz ise Mamak'taki Sıkıyönetim Savcılığı'na gönderileceksiniz.'

* * *

Bu bilgiyi aldıktan sonra kendimi ona göre hazırladım. Daha sonra durumu eşime bildirdim. Cebimden evin anahtarını çıkartıp, kendisine verdim."

UÇAKTAKİ GÖZYAŞLARI

Türkeş, eşinin kulağına adeta âkıbetlerini fısıldıyordu. Kısa bir süre sonra aile parçalanacaktı. Baba meçhule, anne ve iki çocuk eve doğru yol alacaklardı. Bu haber Seval Türkeş'in dünyasını bir anda karanttı. C-47 nakliye uçağının içi, onun gözünde adeta cehennem yeri gibiydi. Bu gencecik kadın, 1.5 ve 2.5 yaşındaki çocuklarla babasız ne yapabilirdi? Ama kadere boyun eğmekten başka bir seçenek yoktu. Türkeş, Yüzbaşı Adnan Bey'den aldığı bilgiyi eşinin kulağına fısıldarken ona *"Sakın ha üzülme. Birşey olmaz"* diye teselli ediyordu. Ateş düştüğü yeri yakar, derler ya, işte öyle birşey olmuştu. Ve bir anda henüz 26 yaşındaki gencecik ananın göz pınarları boşaldı...

Türkeş ailesindeki fevkaladeliği gören Erbakan, birdenbire *'Ne oldu?'* diye soruyordu. Türkeş, kendisindeki bilgiyi MSP liderine de aktaracaktı. Uçağın tekerlekleri Etimesgut Askerî Havaalanı'nın pistine vurduğunda Bayan Türkeş'in yüreği hopluyordu. Ayrılık saati gelmişti. Ayyüce, babasına sıkı sıkıya sarılmış, bu yavrucak sanki birşeyler hissetmiş gibi onu bırakmak istemiyordu.

Uçağın merdivenleri açıldı, Türkeş ve Erbakan aileleri peşpeşe aprona ayak bastılar. Evet, babaların kader çizgisi onları Mamak Askerî Garnizonu'na doğru yöneltiyordu. Vedalaşma sahnesi başladı. Ayyüce, babasının kucağından inmek istemiyordu. Subay amcalar, onu yatıştıra yatıştıra kucaklarına alıp, bir askerî aracın içine bindirdiler.

Bir süre sonra görevli bir yüzbaşı, Alparslan Türkeş'e şunları söyleyecekti:

"Başkanım, Başbuğum, çocuğunuzun uçaktan indikten sonra sizin kucağınızdan ayrılmaması, boynunuza sarılıp ağlaması hepimizin yüreğini parçaladı."

Zorakî tatilden dönen Alparslan Türkeş, yolculuğunun devamını şöyle anlatacaktı:

"Sayın Erbakan'ı ve beni Askerî Havaalanı'nda iki ayrı askerî araca bindirdiler. Doğruca Mamak Garnizonu'na geldik. Saat 12.30'du. Savcılar yemeğe gitmiş, Başsavcı'nın odasının yanında bir oda ayırmışlar, beni oraya oturttular. Karşımda da bir memur oturuyordu. Sonradan öğrendim. Adı Dürüst Oktay'mış. Elinde bir âlet, bir tornavida devamlı suretle onu kurcalıyordu. Ben de ister istemez o elindeki âlete baktım, hanımların saç kurutma makinası sandım. Yani, ona benzettim. Aklıma, başka birşey gelmiyordu. Meğer o, işkence sırasında sanıklara cereyan vermek için kullanılan manyetoymuş.

Ben sâfiyâne, herhalde hanımın saç kurutma makinası bozulmuş, adam burada onu tamire çalışıyor, diye düşünüyordum. Oysa bu âlet işkence sırasında insanların vücuduna cereyan vermede kullanılırmış.

Meğer onu bana, gözdağı vermek için yapıyormuş..."

22 SAVCI SORGULADI

Alparslan Türkeş, 12 Eylül'den 3 gün sonra ihtilâlcilere teslim olup, İzmir yakınlarındaki Uzunada'ya götürüldü. Yaklaşık 1 ay o dönemin MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'la birlikte, Ada'da gözetim altında tutuldu. Bu iki liderin eş ve çocukları da yanlarında bulunuyordu.

Uzunada'da, gözetim altında adeta bir turistik tatil geçirdiler. Bu tatil, Ankara Etimesgut Havaalanı'nda noktalanıyor, liderler Askerî Savcılığa teslim edilmek üzere, Mamak'a gönderiliyordu. Türkeş, o günden itibaren 4.5 yıl süreyle özgürlüğünü yitirecek ve idam talebiyle yargılanacaktı. Kendisinin ve eşinin önünde çok çetin bir dönem başlıyordu. O çetin dönemi, Türkeş'in anılarından izleyelim:

"Uzunada'dan, Ankara'ya getirildiğim gün Askerî Başsavcı Albay Nurettin Soyer'in odasına alındım. Karşımda, tam 22 tane Savcı vardı. Bunlardan sadece 6'sı sivildi. Başsavcı Soyer, askerî disipline aykırı bir kılık ve tavır içindeydi. Ceketinin düğmeleri çözük,

açık kravatı ile adeta, Türkeş'i yargılayacağı havasına girmişti. Öteki savcılar ise muntazam kıyafetler içindeydi. Beni, ilk gün saat 13.30'da sorguya aldılar, gece saat 02.00'de tamamladılar. Sorgulanmam bittikten sonra, beni geceyarısı Askerî Lisan Okulu'na getirdiler. Orasını tutukevine dönüştürmüşlerdi.

Tutukevinin Komutanı Yüzbaşı, beni karşıladı ve 'Sizi bu akşamlık burada misafir edeceğiz', *dedi. Bir odayı açtı, bana orayı gösterdi. Baktım, Sayın Erbakan, orada yatıyor. Benim için de bir yatak hazırlamışlar. Geceyi orada geçirdim.*

Sabah kalktığımızda, Sayın Erbakan'la merhabalaştık. Konuşurken, kendisine elle işaret ettim, tavanları gösterdim, dinleme cihazları olabileceğini anlatmaya çalıştım. Bizim gelişimizden birkaç gün sonra orada bulunan AP'li ve CHP'li milletvekillerini tahliye ettiler."

ERBAKAN SERBEST

"Hemen ardından, Sayın Erbakan hakkında takipsizlik kararı verilmiş, o da hazırlandı ve giderken beni teselli etti, bir kısım eşyalarını da bana bıraktı.

Lisan Okulu'nda iken, beni ikinci defa sorguya getirdiler. O zaman malî mes'eleler sordular. Daha doğrusu beni sıkıştırdılar. 'Dışarıda paranız var mı?' *diye sordular. Özellikle Almanya'da bizim teşkilât mensuplarının kendi aralarında topladıkları paraları sordular. Bunların, benim şahsımla ilgisi olmadığını söyledim.*

Lisan Okulu'nda iken iki, hatta üç defa rahatsızlık geçirdim. Tansiyonum 6'ya kadar düştü. Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kardiyoloji Bölümü'ne yattım, orada tedavi gördüm. İkinci rahatsızlığımda yine oraya getirdiler, üçüncüsünde ise Mevki Hastanesi'ne kaldırdılar."

SUNALP'TEN ÖZEL İLGİ

"Tam 4 yıl 7 ay 25 gün tutuklu kaldım. 7 Nisan 1985'te tahliye edildim. Tutukluluğum süresince, Turgut Sunalp Paşa, benimle çok ilgilendi. Hatta, bana şöyle haberler gönderiyordu:

- 'İnşallah yakında Başbakan olacağım, Başbakan olduğum anda, bu lüzumsuz ve uydurma dâvayı sona erdireceğim, kurtulacaksınız.'

Bunca zaman tutuklu kaldım. Bunu, Kenan Evren'in bir kompleksi neticesidir, diye düşünüyorum. Benim tutuklanmam için

hiçbir neden yoktu. İddianame baştan aşağı saçma ve gerçeklere aykırı bir iddianameydi.

Aklı başında bir insan onu gözden geçirse, böyle iddianame olur mu, derdi.

İddianamede, suçun tarihi anlatılıyor ve 1910 yılında ilk defa Türk Derneği'nin, 1912 yılında Türk Ocağı'nın kurulduğu belirtiliyor. Yani benim suç tarihim olarak, bunu yazmışlar. Oysa ben, 1917 doğumluyum. Yani, suçu ben doğmadan önce işlemişim. Bütün bunları ben anlattım. Ancak Mahkeme, Konsey korkusundan yargılamaları sürdürdü.

Yıldırım Akbulut, 12 Eylül'den önce Adalet Partisi'nin Erzincan İl Başkanı'ydı. O tarihte, CHP Erzincan Senatörü olan Niyazi Ünsal'ın bir mektubunu ele geçirmiş, bana göndermişti. Ünsal, o mektubunda bazı öğretmenlere hitaben, 'Sizi, işlediğiniz suçlardan ben kurtardım. Bana teşekkür etmediniz' , *diyordu.*

Akbulut'un bana gönderdiği bu mektup, 12 Eylül'den sonra Parti'deki arama sırasında ele geçmiş. Savcılar, iddianameyi hazırlarken bu mektubun üzerine atlamışlar. Niyazi Ünsal'ı da MHP Senatörü zannetmişler. İddialarını, onun üzerine kurmuşlar.

Duruşma sırasında, mektubu okudular, MHP Senatörü şunları söylüyor, bunları söylüyor, tüyler ürpertici bir manzara, dediler.

Daha sonra Savcı'ya şu cevabı verdim:

- 'Siz, bu iddianamenizle 229 insanın kellesini istiyorsunuz. Ama, mektubu iyi incelememişsiniz. Özrü kabahatinden büyük, diye buna derler.'

Daha sonra Savcı, 'Ne olmuş yani, biz Niyazi Ünsal'ı MHP Senatörü zannetmiştik', *diye işi geçiştirdi."*

KÖŞK'E CANLI YAYIN

"Duruşmalar başlamadan önce, Kenan Evren ve Nurettin Ersin Çankaya Köşkü'ne Mamak'tan televizyon hattı çektirmişler. Duruşmaları canlı yayın olarak izleyeceklermiş. Bunlar, 'İyi bir tiyatro seyredeceğiz, Türkeş'in nasıl ter döktüğünü, sehpaya gittiğini göreceğiz', *diye televizyon hattı döşetmişler.*

Bunların birçok rezaletleri var. Kendi aralarında demişler ki:

- 'Türkeş, kimbilir mahkemede nasıl ter dökecek, nasıl ağlayacak, nasıl yalvaracak ve nasıl sehpaya gidecek...'

Köşk'ten, Mamak Mahkemeleri'ni hanımları ve çocuklarıyla her an ekrandan seyretmişler. Bizi, senelerce tv'lerin önünde mahkûm ettiler."

HASTANEDEN YA KAÇARSA?

"Mevki Hastanesi'nde yattığım odamı bir süre sonra sıkı kontrole aldılar. Pencereyi demirlediler, ardından da odanın bulunduğu koridoru demir parmaklıkla kesmeye kalktılar.

Bu arada, sözde beni bazı asker tabibler kaçıracak, diye dedikodular çıktı. Kontrolü sıklaştırdılar.

* * *

Mamak'taki duruşmalara Mevki Hastanesi'nden gidip geliyordum. MHP ve Ülkücü kuruluşlar dâvasında 800 kişi yargılanıyordu, 219 kişinin de idamı isteniyordu.

Duruşmanın başlayacağı ilk gün, bütün sanıkları içeri almışlardı. Ben salona girerken, sanıklar hep birden ayağa kalkıp, İstiklâl Marşı'nı okumaya başladılar. Mahkeme Heyeti de ayağa kalkmaya mecbur kaldı. İlk gün, golü yemişlerdi. Fakat ondan sonra, başka tedbirler aldılar, beni mahkeme salonuna herkesten önce tek başıma getirmeye başladılar.

Kış gelmişti, duruşma salonu soğuktu, paltoyla geliyordum. Paltomu giyip çıkarırken, gençler bana yardımcı oluyordu. Bu manzara, hâkimleri de rahatsız etti. Palto tutma işine engel olmak için, benim arkamdaki iki üç sırayı boş bırakmaya kalktılar. Bu durum üzerine, paltomu Çorum Milletvekilimiz Avukat Mehmet Irmak Bey tutmaya başladı. O, bir ara hastalandı, paltomu Necati Gültekin Paşa tuttu. Ben, arkadaşlarımın bu jesti karşısında rahatsız oluyor, kendilerine teşekkür ediyordum."

SUBAYLAR TUTUKLANIYOR

"Benim tutuklu olduğum süre içinde maalesef Gülhane Askerî Tıp Akademisi'nde görevli doktorlardan bir kısmı, 'Türkeş sempatizanı', *diye tutuklandılar. Aynı şekilde diğer ordu birliklerinde bulunan bir kısım subay da aynı âkıbete uğradılar. Hattâ bir kısmı işkence gördü. Halbuki, bu çocukların hepsi tertemiz, vatanını seven, görevini hakkıyla yapan değerli insanlardı. Bir kısmı daha sonra hiçbir suçları olmadığı halde ordudan çıkarıldı ve emekli edildi. Emekli edilenlerin sayısı 15 kişi kadardı. Bunlardan bir kısmı doktordu."*

Alparslan Türkeş, ikinci evliliğini 1976 yılında Seval Hanım ile yaptı. Bu izdivaç sırasında Türkeş 59, Seval Hanım ise 23 yaşındaydı. Türkeş'in bu evlilikten 1977 yılında *"Ayyüce"* isimli bir kızı, 1978'de de *"Ahmet"* adında bir oğlu dünyaya geldi.

Türkeş, 12 Eylül 1980 İhtilâli'nde tutuklandığında kızı 3, oğlu ise 2 yaşındaydı.

Türkeş, ikinci evliliğini şöyle anlatıyordu:

"İlk eşim Muzaffer Hanımefendi 1974'de vefat etti. Ben iki-iki buçuk yıl kadar yalnız yaşadım. Otuz-otuzbeş yıl beraberlikten sonra bu yalnızlık bana zor geldi. Kızlarımın hepsi evlenmişti. Oğlum da 20 yaşını doldurmuş, üniversitede okuyordu. Biz, hizmetçilerin eline kalmıştık.

1976'da tekrar evlenmeye karar verdim. Seval Hanım'ı, bizim Ülkücü Gençler Teşkilâtı'nda tanıdım. Kendisi, Fen Fakültesi Fizik-Kimya bölümü mezunu.

Bu Hanımefendi de çok iyi çıktı, aynen merhume Muzaffer Hanım'a benziyor. Ev işlerinde çok titiz, temizliğe çok dikkat eden bir kimse. Benimle ilgili olarak, her hususta rahat çalışmamı sağlayacak bir bakım ve ilgi gösteriyor. O nedenle çok memnunum ve şanslıyım."

HAPİSHANE MEKTUBU

Alparslan Türkeş, 12 Eylül İhtilâli'yle birlikte gözaltına alınıp, ardından tutuklanıyordu. Tutukluluk ve yargılanma süresi yaklaşık dörtbuçuk yılı bulacaktı. Bu süre içinde eşi Seval Türkeş, iki küçük çocuğu ile başbaşa, çaresizlik ve imkânsızlık içinde eşinin özgürlüğe kavuşacağı günü bekliyor, zaman zaman da kendisini ziyaret ediyordu.

Alparslan Türkeş, 12 Eylül döneminde tutukluluğunun büyük bir bölümünü Ordu Dil Okulu'nda geçirdi. Ardından da sağlık sorunları olduğu için, Ankara'daki Askerî Mevki Hastanesi'ne yatırıldı. Oradan, eşi Seval Türkeş'e zaman zaman duygusal hapishane mektupları gönderiyordu.

Türkeş, eşine yazdığı mektuplarda ailesine sürekli moral veriyor, sıkıntılı günlerin elbet birgün geçeceğini anlatmaya çalışıyordu. Seval Türkeş, evliliklerinin dördüncü yılında ve gencecik yaşında eşsiz kalmıştı. İki küçük çocuğun maddî ve manevî sorumluluğu sıkıntıları iyice ağırlaştırıyordu. Ama tek teselli kaynağı, eşinden gelen mektuplardı. İşte, onlardan birisi:

27 Şubat 1984

"Canım güzel karım, eşsiz güzel Seval'im,

Ziyaretler sırasında rahat konuşma imkânı olmuyor. Onun için sana bazı hususlardaki düşüncelerimi mektupla bildirmek istiyorum.

Sevgilim, rûhum herşeyim benim; hayatta en önemli mesele, soğukkanlı düşünebilmek, sağlıklı olmak ve yaşamayı sürdürmektir. Asla ölümü düşünmemek ve güçlükleri, felâketleri yenebilmek ve tekrar huzura, selâmete kavuşmak için gereken çareleri bularak, cesaretle uygulamak ve kurtuluşa kavuşmaktır. Kader bize, çetin bir yol çizmiş. Ama bu çetin yolları da elele beraber başarı ile aşıp, selâmete ulaşacağız.

Ancak, sağlığımızı birinci plânda korumak ve akıllı bir şekilde gerekli görülen tedbirlere başvurmak lâzımdır.

Sen, hem çok îmanlı, ihlâslı bir kadınsın, hem de gayet akıllı, kültürlü bir kimsesin. Ülkücü, vatansever bir Türk kızısın. Aynı zamanda, Bayan Türkeş'sin, Türk anasısın.

İradeni kullanarak kendine hâkim olmalısın ve üzüntülere, korkulara kapılmadan yaşamak ve yaşatmak azmi ile Allah'a (C.C.) güvenerek kararlaştırdığımız şeyleri, huzur ve güven içinde yapmalısın. Allah (C.C.) bizimle beraberdir.

Seni üzgün veya hasta, yahut yorgun ve solgun görünce, benim yüreğim kanıyor. Çünkü, seni çok seviyorum. Uğradığımız haksızlıklar ve zulümlerden dolayı, seni ve çocuklarımızı sıkıntılara düşürdüğü için pek üzülüyorum.

Bunlardan kurtulmak için üçbuçuk senedir her çareye başvurdum, yol aradım. Fakat, konuştuğumuz hareket tarzından başka bir yol tesbiti mümkün olmadı. Bu yol ile kurtulmak gerekmektedir. Bunun için sahip bulunduğumuz herşeyi sür'atle paraya çevirmeliyiz.

Hiç acıya kapılmadan herşeyi paraya çevirmeliyiz. Cenâb-ı Hak daha iyilerini yine verir. Tek canımız kurtulsun, selâmete erelim. Elâlemin lâfına bakmayalım.

Eve gelenlere, icabında parasız kalındığı için, avukat masrafları için eşyamızı satmaya mecbur olduğumuzu ifade edelim.

Sakın üzülme... Sıhhatine dikkat et. Abdest al, namaz kıl, Allah'a (C.C.) sığın ve güven. Cenâb-ı Hak'tan hayırlı uzun ömürler iste. Çocuklarımızı ve beni öksüz bırakmayı düşünme. Yavrularımızı analı, babalı büyütmesi için Cenâb-ı Hakk'a her zaman dua et.

Sevgilim, şayet düşündüğümüz hususları yapmayı göze alamayacak isek, o zaman buna karar verelim, ben kadere boyun eğerim. Medyumlara, falcılara, şuna, buna kulak asma. Cenâb-ı Hak, insanlara akıl verdi. Buna göre, elimizden geleni yapalım.

Seni candan kucaklarım, sevgilerle öperim... öperim... öperim... Rûhum.

Seni çok seven kocan

Alparslan Türkeş

Alparslan Türkeş, duygu yüklü mektupları ile, genç eşini fazlasıyla mutlu ediyor, O'na güç veriyordu. Seval Hanım da, eşine mektup yazıyor, ancak mektuplar sansürden geçtiği için duygularını, satırlara dökemiyordu.

Seval Hanım'ın, eşine yazdığı 11 Aralık 1980 tarihli mektup şöyleydi:

11/12/1980
Ankara

Çok Sevgili Eşim,

Sizden ayrı geçen günlerimiz zor geliyor. Sizi, üçümüz de çok seviyoruz ve de çok özlüyoruz. Evimizin heryerinde her an sizi görüyoruz. Her saniyemiz sizinle geçiyor. Her an beraberiz aslında; ayrı olduğumuz tek saniyemiz yok. Evimizde güzel Allah'ımız (C.C.) ve sizinle beraberiz. Bizi hiç merak etmeyiniz. Biz Allah'ımıza (C.C.) sığındık. Onun herşeye gücü yeter, o kâdir'dir. Siz de Allah'a (C.C.) sığındınız ve her an onunlasınız.

İnşaallah kısa zamanda kurtulacaksınız ve yine birlikte olacağız; o günleri çocuklarımızla birlikte dört gözle bekliyoruz. Manevî haberler çok çok güzel. Sakın canınızı hiçbirşeye sıkmayın. Herşeyin başının sağlık olduğunu siz herkesten iyi biliyorsunuz. Ayyüce ve Ahmet de sizi her saniye dillerinden bırakmıyorlar. Sık sık resminize bakıyorlar; ben de öyle.

Bizim sıhhatimiz iyi. Bizi hiç merak etmeyin. Tek düşüncemiz siz ve sağlığınızdır. Size sık sık mektup yazamıyorum. Okunduğu için içimden geldiği gibi söylemek istediklerimi söyleyemediğim için geleceğiniz günü düşünerek teselli buluyoruz. İnşaallah kısa zamanda gerçekleşecektir. Allah (C.C.) bizleri imtihan ediyor. İnşaallah başararak hayırlısıyla kurtulacağız.

Sizi çok seven bizler, özlemle kucaklar ve öperiz.

Hürmetle en iyi dileklerimizi sunarız.

Karınız

S. Türkeş

ERMENİLER, TÜRKEŞ'TEN ARABULUCULUK İSTEDİ

Alparslan Türkeş, anılarının son bölümünde, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin düzeltilmesi konusunda Ermenistan Devlet Başkanı Ter Petrosyan ile Paris'te yaptığı görüşmeye de açıklık getiriyor. Türkeş, Ermenistan yetkilileriyle Fransa'nın dışında Almanya'da da ikinci bir görüşme yaptığını açıklayıp, bu konuya ayrıntılı bir şekilde giriyor.

Türkeş'in, Türkiye ile Ermenistan arasında yaptığı arabuluculuk girişiminin öyküsü şöyle:

"Elçibey, henüz Azerbaycan Cumhurbakanı'ydı, Bakü'deydi. Avrupa'daki Ermeni lobisi, Türkiye ile Ermenistan münasebetlerinin düzeltilmesini istedi. Bu arada, Ermeni lobisi, benim, Elçibey'le yakınlığımı ve dostluğumu öğrenmişler. Türkiye'ye gelip, benden randevu istediler.

Fransa'dan gelen Ermeniler, beni ziyaret ettiler. Şunları söylediler:

- 'Siz, bize yardımcı olun. Azerbaycan'la Ermenistan arasında barış kurulsun.'

Ben, 'Memnuniyetle', *dedim. Beni Erivan'a götürmek istediler. Hatta, bir iyi niyet gösterisi olarak, Ermeniler'in elinde bulunan Azerî esirlerin bana verilip, Bakü'ye götürmem konuşuldu. Karşılığında da Azeriler'in elinde bulunan Ermeni esirlerin Ermenistan'a gönderilmesi teklif edildi.*

Ben tabii, bunları hep Hükûmete intikâl ettirdim. Hükûmetimiz, olumlu karşıladı ve Erivan'a gitmemi de tasvip etti. Ama ben, Azerbaycan'la da konuşup, onlardan kesin bir görüş almadığım için bunu biraz tehir ettim.

Ermeniler'e bu arada dedim ki, 'Azerbaycan'la görüşeyim, onların da fikrini alayım'. *Azerbaycanlılar'la yaptığım temaslarda, onlar topraklarının sür'atle işgalden kurtarılmasını istiyorlardı.*

PETROSYAN'LA GÖRÜŞME

Fransa'daki Ermeni lobisinin organizasyonu sonucu, Ermenistan Devlet Başkanı Petrosyan'la, Paris'teki meşhur Krissan Oteli'nde görüştüm.

Bizim Hükûmetimizin müsaadesiyle ve Hükûmetimizin görev vermesiyle gittim, görüştüm. O tarihte, Sayın Demirel Başbakan'dı. Onun bilgisi altında ve Dışişleri Bakanımız Hikmet Çetin Bey'in bilgisi tahtında, Hariciyemizin malûmatı tahtında.

Krissan Oteli'nde bu görüşme için bir daire hazırlanmıştı. Görüşmeye, Türkiye'nin Paris Büyükelçisi Tanşu Bleda ve Paris Maslahatgüzarımız'la birlikte gittim. Ben, Türkçe konuştum, Petrosyan İngilizce ve Ermenice konuşuyordu. Yanımızda, tercümanlarımız vardı. Bu arada, Büyükelçimiz ve Maslahatgüzarımız'la birlikte oğlum Tuğrul da tercümanlık yaptı.

Petrosyan, benim Türkçe yaptığım konuşmayı anlıyordu. Benimle, Türkçe konuşmadı. Ama ben konuşurken anladığını farkediyordum. Petrosyan'ın yanında, kendi Dışişleri Bakanları ile bir de Devlet Bakanı bulunuyordu.

Kendilerine ben, dostluk teklif ettim. Yardım edeceğimizi, Türkiye'den kendilerine transit geçiş hakkı vereceğimizi söyledim. Hatta, Karadeniz'de, kendilerine transit liman verebileceğimizi, böylece dünyaya açılabileceklerini, dünyayla ticaret yapabileceklerini, ayrıca İpek Yolu'nu ihya etmek istediğimizi belirttim. İpek Yolu'nun da en kısa şekilde Ermenistan'dan geçtiğini, bunu ihya edebileceğimizi açıkladım.

İkibuçuk saat süren görüşmemiz sırasında, ayrıca Kazakistan Petrol Boru Hattı'nın Türkiye'ye kadar uzanacağını, en kısa istikametin Ermenistan'dan geçeceğini, Türkmenistan Tabiî Gaz Boru Hattı'nın da oradan geçirilebileceğini belirttim. Ermeniler'in bu iki hattan çok yararlanabileceklerini, dostluğun gelişmesi halinde, Batı Avrupa'da olduğu gibi, sınırların açılabileceğini ve Ermeni vatandaşların serbestçe birbirlerine gidip geleceklerini, ticaret yapabileceklerini, bu durumun bölge barışını kuvvetlendireceğini, huzur ve mutluluk getireceğini kendilerine anlatmaya çalıştım."

"TAŞNAKLAR, BAĞNAZ"

"Petrosyan, bende çok iyi bir tesir bıraktı. Yani, olumlu ve ılımlı bir insan gördüm kendisini. Ama, O da çok güçlüklerle karşı karşıya. Çünkü, Taşnaklar, çok bağnaz bir davranış içindeler. Zannediyorum, onların baskısından, O da endişe ediyor. Yani, Onların baskısı var üzerinde. Nitekim, o görüşmemizde, Taşnak olan Dışişleri Bakanı Papazyan, bir karara varmamızı önledi. Yani, bir anlaşmaya, bir ön anlaşma parafe etmeye imkân bırakmadı.

Dedi ki bir ara, görüşmelerde sona yaklaştığımız bir sırada:

- 'Bir hafta sonra Cenevre'de AGİK toplantısında Azeriler'le tekrar biraraya gelecğiz. Onun için şimdi bir karar almayalım.'

Cumhurbaşkanı Petrosyan da, 'Evet, AGİK toplantısına gidelim, sonra yine bu mes'eleleri görüşürüz', *diyerek toplantıyı orada kestiler. Bir sonuç alamadık.*

* * *

Petrosyan'la bizi, Paris'te oturan ve soyadı Özararat olan Türkiye'li bir Ermeni buluşturdu. Kendileri, Konya'da doğmuş, sonradan Konya'dan ayrılıp, Fransa'ya yerleşmişler. Gayet güzel Türkçe konuşuyor, gayet sıcak yani. Ve itimat ettim kendilerine."

ERMENİLER'LE İKİNCİ GÖRÜŞME

"1994 yılının Nisan ayında Ermeniler'le, tekrar biraraya geldik. O tarihte, Avrupa Temsilcisi olan Londra Büyükelçileriyle Frankfurt'ta, Başkonsolosluk binamızda buluştuk. Bu görüşmemizde, Bonn Büyükelçimiz Onur Öymen ve Maslahatgüzarımız da hazır bulundular. Yine, bu konular üzerinde görüşme yaptık kendileriyle. Bu görüşmeyi de Hükûmetimizin bilgisi tahtında yaptık.

İlişkilerde yumuşama alâmetleri var. Fakat, başka devletler işi karıştırıyor. Bir defa Ruslar kışkırtıyorlar. Ruslar, tabii istemiyorlar. Başka tesirler de var ama, öyle umuyorum ki onlar da akıllı insanlardır. Neticede, aramızda barışa dayalı, dostluğa dayalı bir anlaşma meydana gelecektir, zannediyorum.

Franfkurt görüşmesi sırasında, Türkiye'nin bir iyi niyet gösterisinde bulunmasını talep ettiler. Ekonomik ablukayı kaldırmamızı ve Ermenistan'a yakacak, buğday vesaire vermemizi istediler. Ben, kendilerine 'Azerbaycan toprakları işgal altındayken, bunu Türkiye yapamaz', *dedim.*

Görüşmelerimiz sırasında, 'Karabağ mes'elesini sonraya bırakalım', *dedik onlara.* 'Bunu, uzun vadede görüşürüz. Ama siz şimdi, işgal ettiğiniz Azerbaycan topraklarını boşaltın, esir değişimi yapın, ateşkesi kesin şekilde uygulayın, yani insanlar ölmesin, çatışma dursun', *dedim."*

"PATRİK, ASTEĞMENİMDİ"

"Geçenlerde, Ermeni Patriği'nden, Patrik Hazretleri'nden bir mektup aldım. Yanında, bir bildiri ekli. Bildiri Patriğe gönderilmiş, tehdit ifade ediyor. İşte, Ermeniler çeksin gitsin, gibi bir takım şeyler. Altındaki imza: İstanbul Ülkücüleri.

Patrik Hazretleri, bilgi için bana göndermiş. Sonradan öğreniyorum ki, meğer yedeksubaylığını benim yanımda yapmış.

Daha sonra Erzurum Milletvekilimiz Oktay Öztürk'le, Ülkü Ocakları İstanbul Başkanı'nı görevlendirdim. Meseleyi araştırdılar, bir provakasyon mektup olduğunu tesbit ettiler. Daha sonra, arkadaşlarımızı Patrik Hazretleri'ne gönderip, bu tip hareketleri aslâ tasvip edmediğimiz mesajını ilettim. Daha sonra kendisi, bana telefon ederek, askerlikte asteğmenim olduğunu bildirdi ve teşekkür etti."

"FEDERASYON TARTIŞMASI GAFLETTİR!.."

Alparslan Türkeş, anılarında Türk-Kürt kardeşliğine geniş yer veriyor. Bu kardeşliği, dış güçlerin ve çıkar çevrelerinin bozmak istediğini söylüyor. Bu arada, *"Federasyon"* tartışmasıyla ilgili görüşlerini de şöyle açıklıyor:

"Bu konuyu ilk defa merhum Turgut Özal ortaya attı. 'Federasyon dahil, herşey tartışılmalıdır', *dedi. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'yle ilgili olarak, Kürtçe konuşan vatandaşlarımızla ilgili olarak,* 'Bu dahi tartışılabilir, tartışılmalıdır', *dedi. Bunu, demokrasi aşkıyla savunduğunu ifade etti. Çok yanlış bir davranış ve çok yanlış bir görüş.*

Şimdi, bugünkü Başbakan Yardımcısı Murat Karayalçın da, merhum Turgut Özal'dan bahsederek, O da Federasyon dahi tartışılmalıdır, fikir özgürlüğü olmalıdır, diyor. Bunun adına fikir özgürlüğü, diyor.

Bu, çok yanlış bir tutumdur, doğru değildir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Atatürk, İsmet İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Celâl Bayar, Kâzım Karabekir gibi Millî Mücadele'yi plânlamış ve yapmış olan kıymetli devlet adamları tarafından kurulmuştur. Bu kuruluş doğulu-batılı halkımızın tamamının katılımıyla yapılmıştır. Yani, Doğu'yu temsil eden milletvekilleri de Meclis'teydi. Diyab Ağa'sından tutun, efendim Erzurum'u temsil eden çeşitli milletvekilleri Hüseyin Avni Ulaş Bey, Durak Bey, efendim Güneydoğu Anadolu'nun temsilcileri, hepsi beraber kurdular."

" 'FEDERASYON' FİKRİ, İNGİLİZLERİN"

"O zamanlar da Federasyon sözkonusuydu. Ama kimler tarafından bu sözkonusu ediliyordu; İngilizler tarafından. Ve onların dürtükledikleri casusları tarafından. İngilizler'in kışkırtmasıyla İstanbul'da Kürt Şerif Paşa isminde birisinin başkanlığında, Kürt Teâli Cemiyeti diye bir cemiyet kuruldu. Kurduran İngilizler, İngiliz emperyalistleri.

Bu, Kürt Şerif Paşa, Doğu Anadolu'da bir Kürt Devleti kurulması veya hiç değilse Kürt Federasyonu olmasını savunuyordu. Daha Kurtuluş Savaşı'nın başlarında İngilizler'le beraber, bunların hazırladığı casuslar ve ajanlar, Doğu Anadolu'da ve Güneydoğu Anadolu'da halkı, Kuvay-ı Millîye'den ayırmak, Kurtuluş Mücadelesi'ni yapanlara karşı çıkmak için kışkırtmalara girdiler.

Fakat bizim çok değerli ve sevgili Doğulu ve Güneydoğulu kardeşlerimiz, Kürtçe konuşan, Kürt dedikleri bizim özbeöz kardeşlerimiz, bunların hepsini yakaladıkları yerlerde ağaçlara astılar.

Bunların ihanet hareketine hiç kulak asmadılar, üstelik de; Hükûmet'ten bir tâlimat gelmesini beklemediler. Yakaladıkları yerlerde, bunlar vatan hainidirler diyerek, bu casusları, bu İngiliz ajanlarını ağaçlara astılar."

"CUMHURİYETİ BİRLİKTE KURDUK"

"Millî Mücadele'yi beraber yürüttük. Türkçe konuşan, Kürtçe konuşan, Arapça konuşan, hepsi birbirine kenetlendi ve büyük zafere ulaştık. Ondan sonra da Cumhuriyeti birlikte kurduk. I. TBMM'de toplanan vatansever insanların hiçbirisi Türkiye'de Federasyon kurulsun, görüşünü kabul etmedi.

Bunların içinde çoğu Doğulu ve Güneydoğulu'ydu. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, üniter bir devlet olacaktır, dediler. Böyle karar verdiler, böyle kurdular Türkiye Cumhuriyeti Devletini. Yani Federasyon yapalım, eyalet sistemine gidelim, demediler. Çünkü, o zaman da vardı bu görüşler, dışarıdan kışkırtılıyordu.

Ondan önce de, Osmanlı Devleti yıkılmadan önce de, meşhur Prens Sabahattin Bey, o işin öncülüğünü yapıyordu. Osmanlı Devleti, Adem-i Merkeziyet sistemine girmelidir, diyordu. Bölücülük yapıyordu. Sömürgecilerin, emperyalistlerin uşaklığına soyunmuştu. Daha sonra Türkiye'den kaçıp, İsviçre'ye yerleşti."

"FEDERASYON TARTIŞMASI GAFLETTİR"

"Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Türk milleti olarak birbiriyle kenetlenerek, kaynaşarak, üniter devlet olarak kurmuşlardır.

Federasyon tartışmasına hiç gerek yoktur. Ve böyle bir görüşle, yani fikir özgürlüğü adına, Federasyonu tartışalım, diye ortaya çıkmak, en azından, en hafif deyimle, yani ılımlı bir söz arıyorum bunu anlatabilmek için, gaflettir!

Ne gereği var federasyonu tartışmaya? Hiçbir zaman, Türkiye federasyona gitmeyecek, Türkiye'de federasyon kurulmayacak. Çünkü, Doğulu ve Batılı vatandaşlarımızın tümü Türkiye'nin bütünlüğü konusunda ortak düşünüyor.

O bakımdan, federasyon sözleri çok yanlıştır. Bu sözleri söyleyenler bilerek, bilmeyerek memleket ve millete zararlı bir davranış içine girmektedirler. Gaflettir."

"ANILAR"A GELEN CEVAP YAZILARI

Hasan Sağlam'ın açıklaması:

"27 Mayıs 1960 gecesi Ankara'da görevli değildim. O tarihte Gelibolu'da, 2nci Kolordu'da bir Topçu Taburu'nda Komutandım. Sayın Türkeş'in açıkladığı gibi emrinde hiç hizmet görmedim.

Tarihe geçecek böyle bir hâtıra dizisinin yanlışlığını düzeltmek amacıyla bu açıklamayı uygun gördüm.

Saygılar sunarım."

Hasan Sağlam
E. Korgeneral

Sami Küçük'ün açıklaması:

"Nâzım Hikmet'i ihbar eden veya edenler arasında değilim. Bu, bir iftiradır. Kaldı ki; Türk dilini çok iyi kullanan, Türk şiirini dünyaya tanıtan ve Kurtuluş Savaşı Destanı'nı bugüne kadar rastlanmayan yüce bir duygu ile dile getiren bu şairi takdir edenlerden biri olduğum da beni tanıyan herkesçe bilinmektedir.

Saygılarımla."

Sami Küçük

Nilüfer Gürsoy'un açıklaması

"Sabah Gazetesi'nde 4 Haziran 1994 günü başlayan anılarınızı gördüm, bir kısmını da okudum.

Gördüğüm kadarıyla anılarınız, tarihe ışık tutmaktan çok, içinde bulunduğunuz durumların kendinize göre yorumları.

O günleri yaşamış ve bilen kimselerden tepki alacağınıza eminim. Ancak basında rastlayabildiğim kadarıyla bunlar, Millî Birlikçi arkadaşlarınızdan."

Nilüfer Gürsoy

Mustafa Kaplan'ın açıklaması

"Sayın Türkeş'le birlikte Taşocağı Toplantısı'na katılmadım. Zaten Sayın Türkeş, açıklamalarında benim adımı zan ve şüphe ile ifade etmiş. Ancak, bu toplantı günü Ankara dışındaydım.

Aynı şekilde Sayın Numan Esin de bu toplantıya iştirak etmemiştir. 35 yıl içinde çeşitli erozyonlara uğrayan bu anıların yer ve yorum bakımından bazı yanılgılara uğrayacağı doğaldır. Sayın Türkeş'in bu konudaki yanılgısının, aynı tariblere tesadüf eden Söğütözü Toplantısı ile karıştırmasından kaynaklandığını sanmaktayım."

Mustafa Kaplan

Sadettin Bilgiç'in açıklaması:

"1- Ağabeyim Said Bilgiç; Sayın Türkeş'le, Zeki Sofuoğlu'nun evinde, Prof. Hikmet Tanyu'nun da iştirak ettiği toplantıda, memlekette vukû bulacak mühim hâdiselerden birbirlerini haberdar etmeye yemin ettikleri halde, haberdar edilmemiştir. Bu yüzden de 27 Mayıs'tan sonra idam talebi ile Yassıada'da muhakeme edilmekte idi.

2- Sayın Türkeş, kendisinin de ifade ettiği gibi, 22 Şubat 1963'de sürgünden dönmüştür. Bu günleri de 21 Mayıs 1963'de, Talât Aydemir'in ayaklanması takip etmiştir. Bu hâdise, Türkeş'in tevkifine sebebiyet vermiştir. Türkeş ancak Aralık 1963'de tahliye edilmiştir. Bu itibarla, bu süre içerisinde kendisi ile görüşmemiz olmamıştır.

1964 yılının Ocak-Şubat aylarında rahmetli Dr. Recep Doksat'ın muayenehanesinde Sayın Türkeş'le 1944'den beri tanıştığımız için, arzusu üzerine görüştük. Bu görüşmelerde, Genel Başkanlık mes'elesi hiç görüşülmedi.

Partiye Genel Başkan olması için davet edilen bir kimseye sessiz, sedasız küçük bir ilçeye kayıt ol denilmez. Bu, AP'li camianın kendisini kabul etmeyeceği anlamına gelir."

Dr. Sadettin Bilgiç

Yaşar Okuyan'ın açıklaması:

"12 Eylül gecesi Sayın Turan Koçal ve ben, sadece Sayın Türkeş'in güvenliğini düşünüyorduk. Bizim evimiz de hedefti.

O nedenle evi terkedip, önce Sayın Türkeş'i bir dost evine yerleştirdik. Daha sonra bizler de başka evlere misafir olduk.

Saygılarımla."

Yaşar Okuyan

Nihat Çetinkaya'nın açıklaması:

"Sayın Türkeş, beni Şamanistler Derneği adıyla kurulmuş bir derneğin kurucusu olarak göstermektedir. Böyle bir olayla hiçbir alâkam yoktur. Bu gibi düşünce ve teşebbüsleri Müslüman Milletime karşı yapılmış hakaret olarak kabul ederim.

Anılar'da, bu olayların 1967-1970 yıllarında olduğu anlaşılıyor. 1969'da 4 ay Sayın Türkeş'in Özel Kalemi'nde, 1970 ve 1971'de de İstanbul Ülkü Ocakları Başkanı olarak görev yaptım. 1979-1980'de MHP İstanbul İl Yönetim Kurulu Üyesi, 1987-1988 yıllarında ise İl Başkanlığı görevinde bulundum.

Öyle anlaşılıyor ki; Sayın Türkeş, bu son zamanlarda bazı şahıs veya şahıslarca yanlış bilgilendirilmiş. Kızıltoprak'ta bildiğim bir tek dernek, Türkçüler Derneği'dir ki; Sayın Türkeş de, bu derneğin Nihâl Atsız'dan sonra iki numaralı üyesiydi.

Ben, dîni bütün, dindar bir ailenin evlâdı ve Kâinatın Efendisi, ulu Peygamberimiz Hz. Muhammed Efendimiz ve onun evlâtlarına lâyık yaşamayı şiar edinmiş Müslüman bir cemaatin mensubuyum.

Beni, Müslüman bir Türk olarak yarattığı için, hergün Allah'a şükrederim. Türk-İslâm mücahiti -yazıda adının ne maksatla kullanıldığını anlamadığım- Sayın Elçibey'in müşavirliğini yapmaktan da gurur duyarım."

Nihat Çetinkaya

Muhsin Yazıcıoğlu'nun açıklaması:

"Türkeş'in, bir yerlere mesaj vermek, kendisinin lâikçi-Kemalist olduğunu ispatlamak için bu kadar çaba sarfetmesine gerek yok. Bahsettiği konuda, aramızda herhangi bir konuşma geçmemiştir. Konumunu izah edebilmek için başkalarının adını kullanarak, yanlış ve anlamsız birtakım açıklamalarda bulunmasına bir mâna veremiyorum."

Muhsin Yazıcıoğlu

Mehmed Kısakürek'in açıklaması:

"Bahis konusu ilişki, söylendiği şekilde Necip Fazıl'ın teta-te (başbaşa) görüşme talebiyle değil, Türkeş'in ısrarlı isteğiyle başlamış ve o günlerde kendisinde kayıtsız şartsız tâbilik şartı aranmıştır.

Nitekim, Necip Fâzıl'ın evinde gerçekleşen ilk ciddi görüşmenin hemen başlarında, bizzat Necip Fâzıl tarafından kaleme alınmış olan 'Türk Milletine Beyanname' *başlıklı metin, münasebetlerin devamından önce tesisiyle ilgili ilk şart halinde önüne sürülüvermiş, kendisi de bu metni tereddütsüzce imzalamıştır.*

Necip Fâzıl'a yakıştırılan, 'Sizin gücünüzle benim Büyük Doğu Derneği'ndeki gücümü biraraya getirip, memleket idaresine el koyalım' *şeklindeki ifade, ciddiyetten uzaktır. O tarihte Büyük Doğu Derneği faal değildir ve kapanışının üzerinden 30 yıla yakın bir süre geçmişti."*

Mehmed Kısakürek

Nihat Özer'in açıklaması:

"Türkeş anılarında; (O sırada Demirel Başbakan olmuştu, biz koalisyon ortağıyız, haftada bir Başbakan'la görüşüyoruz. O bize hükûmetle ilgili bilgiler veriyor, biz de kendisine görüşlerimizi aktarıyoruz. Eşgüdüm toplantısında Nihat Özer Paşa, MHP'den ve Ülkü Ocakları'ndan şikayet etmiş, Başbakan'ın cevabı 'Kim suç işliyorsa gerekeni yapın' olmuştu) diyor. Bahsi geçen eşgüdüm toplantısında, silahları, cephanesi ve malzemeleri ile yakalanan bir sağ örgüt hakkında bilgi vermiş, silah ve malzemeyi toplantı salonunda sergilemiştim.

Bu toplantıda konuşulanlar da diğerleri gibi banda alınmış, Genelkurmay arşivinde bulunmaktadır. Aziz yurdumuzun içinde bulunduğu bu zor dönemde, kapanmış yaraları yeniden kanatmakta, küllenmiş ateşleri kurcalayıp, yeniden kardeş kavgasına gidecek yolları açmakta ne gibi bir fayda umulmaktadır.

Sıkıyönetim Komutanlığım esnasında 7 ay kadar Adli Müşavir olarak görevli Hakim Albay Remzi Şirin 16 Kasım 1993 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayınlanan anılarında, benim sola karşı sağ terörist eylemlere ve bunları yapanlara hoşgörü ile baktığım ve yakınlık gösterdiğim iddia edilmiştir. Sabah Gazetesi'nin yazısında ise sağ terör örgütlerine antipati duyduğum, onlara karşı sol teröristleri desteklediğim iddialarına yer verilmiştir. Bu iki zıt iddiayı görev süremiz içinde Sıkıyönetim Komutanlığı'nın ayırım yapmadan, tarafsız, objektif ve kararlı bir tutumunu göstermesi bakımından ilginç bularak kamuoyunun takdirine sunuyorum."

E. Korgeneral
Nihat Özer

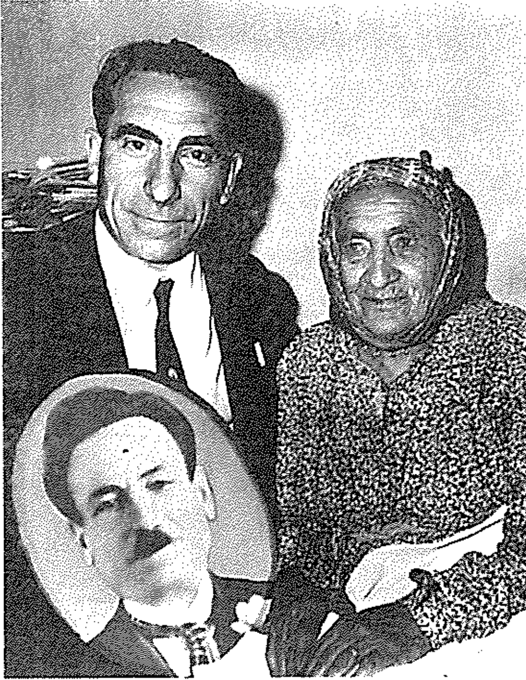
T. C.

NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI

No. 31

Aile ismi, yani lâkap ve şöhreti	
Adı	
Babasının adı	
Anasının adı	
Doğum yeri	
Doğum tarihi	

FOTOĞRAF VE BELGELER

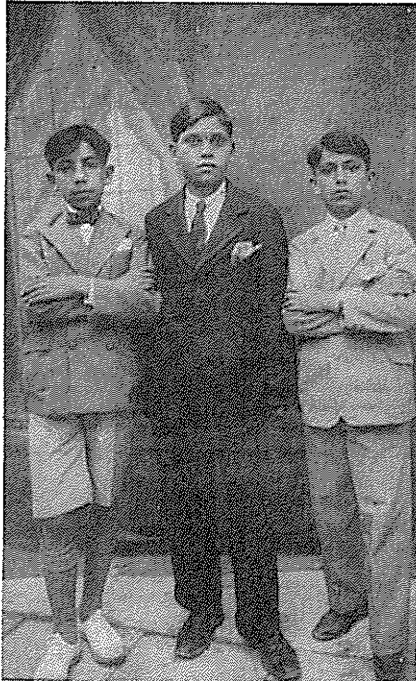

Türkeş Ailesi
Alparslan Türkeş 25 Kasım 1917'de Kıbrıs'ın başkenti Lefkoşe'de doğdu. Babası Tuzlalı Ahmet Hamdi Bey Anadolu'dan göçetmiş bir Avşar aşiretine mensup, annesi Fatma Zehra Hanım ise Ada'nın yerli Türklerindendir.

Türkeş Kardeşler
Alparslan Türkeş'in, aynı babadan bir, aynı anadan ise dört kardeşi vardı. Türkeş'in doğumundan bir süre sonra babası, yeni bir evlilik yaptı. Bu izdivaçtan kız kardeşi Dervişe dünyaya geldi..
Ahmet Hamdi Bey daha sonra, ikinci eşini bırakıp, evine döndü. Beraberinde de küçük kızını getirdi. İlk eşi Fatma Zehra Hanım ise küçük Dervişe'yi sahiplenip, O'nu, kendi öz kızı gibi büyütecekti.
Bu fotoğraf Lefkoşe'de çekilirken tarihler 25 Eylül 1925'i gösteriyordu.

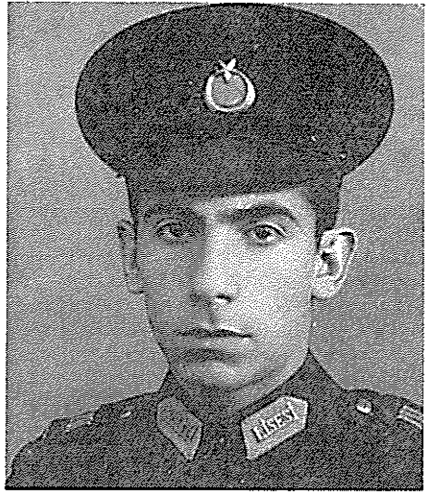

Türkeş'in Kıbrıs Yılları

Alparslan Türkeş ilk ve orta öğrenimini Lefkoşe'de tamamladı.
Yukarıdaki fotoğrafı okulunda çektirdi. Arkasına da şunları yazdı: "İptidai (ilk) mektebin son sınıfında iken çıkardığım fotoğraf. O zaman 12 yaşında idim ve sınıfın ikincisi idim. Bir de imtiyaz (başarı belgesi) almış idim. Tarih: 26 Mayıs 1928"
Türkeş, yandaki fotoğrafı ise ortaokul birinci sınıfta çektirmiş ve arkasına da şu notu düşmüş: " 1929 - Bir bayram hatırası. Bu fotoğrafı çıkardığımda hastalıktan yeni kalkmış ve kalkar kalkmaz gözlerim ağrımıştı. Ben, Ahmet ve Mustafa."

Kıbrıs Ortaokulu öğrencisi Arslan

Kuleli askeri Lisesi öğrencisi Alparslan

Harbiyeli Türkeş

Alparslan Türkeş, Kara Harp Okulu'ndan 1938 yılında Piyade Asteğmeni olarak mezun oldu. Daha sonra Piyadecilik Kursu görmek üzere, Tuzla Piyade Okulu'na gitti. Ardından da Silahlı Kuvvetler'de muvazzaflık dönemi Isparta'da başladı. Fotoğrafta Türkeş ve arkadaşları arazi eğitiminde bulundukları bir sırada görülüyorlar. Tarih: 18 Temmuz 1938

Nişan Hâtırası
Piyade Teğmen Alparslan Türkeş 5 Eylül 1939'da, silah arkadaşı Refik Yurtsever'in yeğeni Muzaffer Katırcıoğlu ile Isparta'da nişanlandı.

Mutluluğun Fotoğrafı
Türkeş'in düğünü ise yine Isparta'da 14 Ocak 1940'da gerçekleşti. Annesi, babası ve kızkardeşi, Alparslan'ın mutluluğunu paylaşmak için İstanbul'dan geldiler. Yandaki fotoğraf, bu güzel günde çekilmiş.

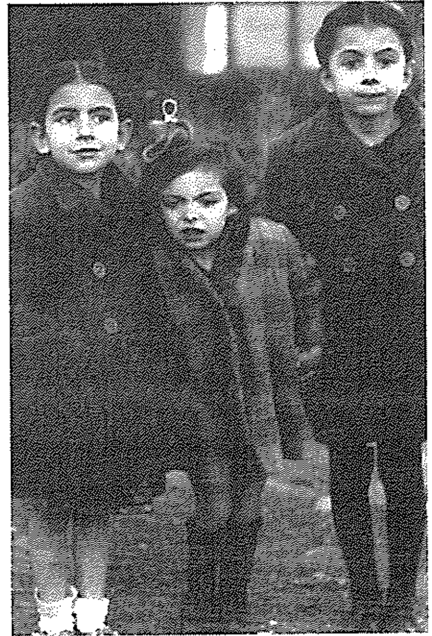

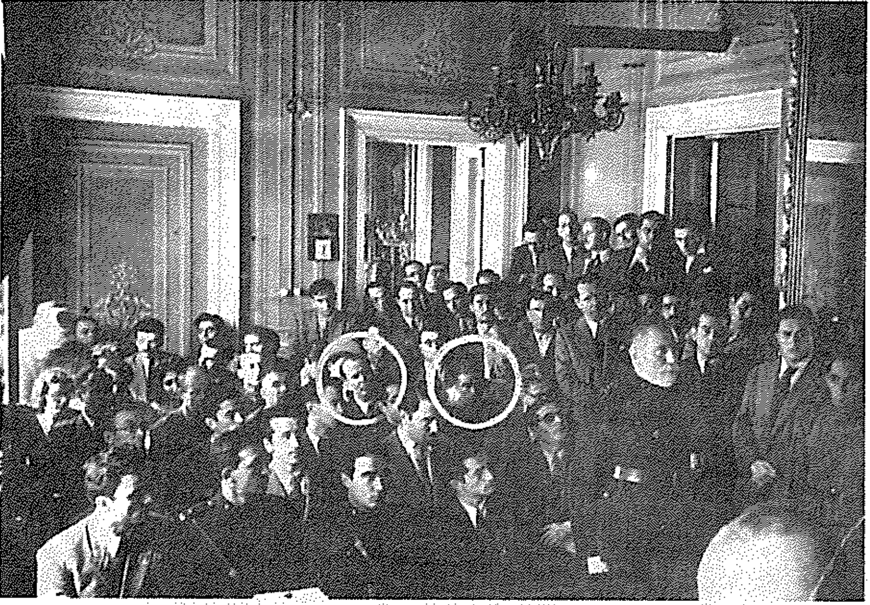

Alparslan Türkeş 1940 yılının sonunda Bandırma'ya tayin edildi. Uzun süre Güney Marmara'da görev yaptı. Fotoğrafta, Türkeş'le silah arkadaşları Bandırma'da eş ve çocuklarıyla birlikte görülüyorlar.

Türkeş'in Kızları

Türkeş'in ilk eşinden, dört kızı dünyaya geldi. Çocuklarına Ayzıt, Umay, Sevenbige ve Selcen adlarını koydu. Kızların isim babası ise Nihâl Atsız'dı. Fotoğrafta Ayzıt, Umay ve Sevenbige görülüyor.

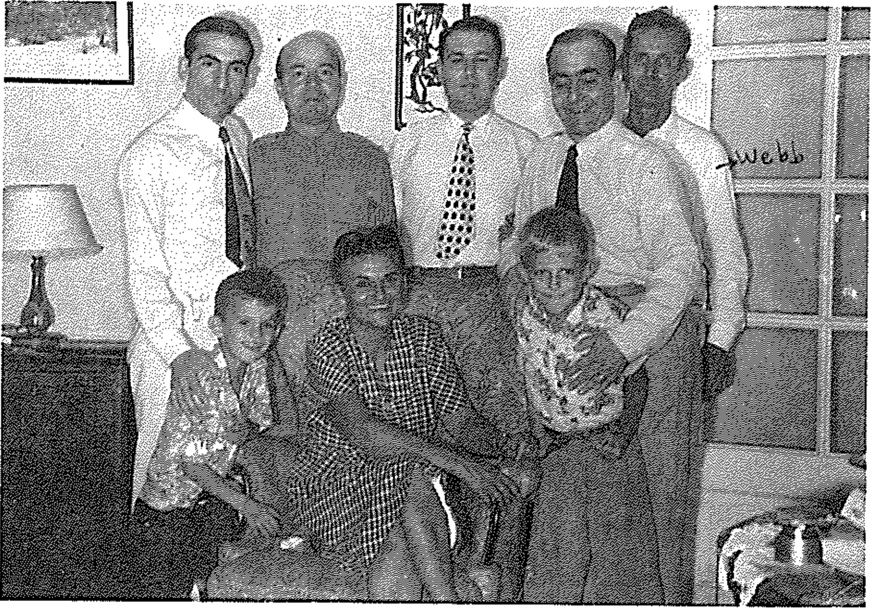

Türkeş, 1944 yılında üsteğmen rütbesinde iken "Turancılık Dâvası" sanığı olarak yargılandı. Bir yıla yakın hücrede yattı, sonunda beraat etti. Fotoğrafta, Türkeş (sağda, daire içinde) duruşma salonunda görülüyor.

Çileli günlerdeki dayanışma

Alparslan Türkeş tutuklu iken eşi Muzaffer Hanım'la annesi ve babası büyük bir dayanışma içine girdiler. Hiçbir gelirleri yoktu. Bandırma'da, bir gecekonduda yaşıyorlardı. Ama yoksulluklarını kimseye hissettirmediler.
Fotoğrafta, Fatma Zehra Hanım, gelini ile birlikte görülüyor.

Hücreden, Amerika'ya
Üsteğmen Alparslan Türkeş "Turancılık Dâvası"ndan beraat ettikten sonra hücre cezasından kurtulup, ailesine kavuştu.
Kısa sürede hayatı normale döndü.
Bu arada açılan bir sınavı kazanıp, askeri eğitim görmek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderildi.
Üstteki fotoğraf 15 Ağustos 1948'de, Amerikalı "Webb Ailesi"nin evinde çekildi. Türkeş'le birlikte fotoğrafta görülen üç Türk subayı da Amerika'da bulunuyordu.
Yandaki fotoğrafta da Türkeş, Amerika yıllarında görülüyor.

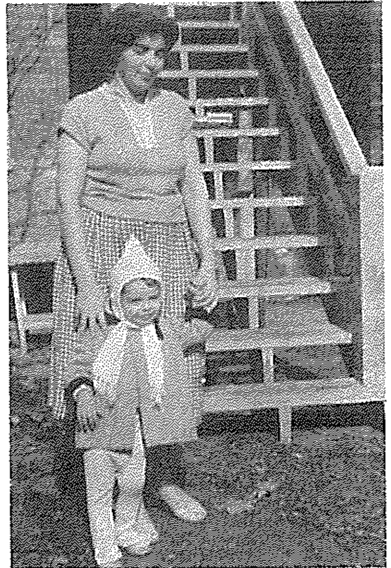

Annesi ve Çocukları arasında
Türkeş, Çankırı'da üç yıla yakın görev yaptı. Annesi, babası, eşi ve dört kızı ile birlikte mutlu bir hayat yaşıyordu.
Fotoğrafta, annesi Fatma Zehra Hanım ve kızlarıyla birlikte Çankırı'da görülüyor.

Alparslan Türkeş Amerika'dan yurda dönünce yüzbaşı rütbesinde Çankırı Gerilla Okulu'na "Gerilla Öğretmeni" olarak tayin edildi. Fotoğrafta Türkeş, Çankırı'daki silah arkadaşları birlikte bir çay bahçesinde görülüyor.

Türkeş'in hayatında sınavlar hiç bitmedi. Kurmay Yarbay olunca önüne çıkan bir fırsatı daha değerlendirip, sınav kazandı ve ikinci defa Amerika'ya gitti. Bu seferki görev yeri Pentagon'da NATO Türk Temsil Heyeti üyeliği idi.

Mini Mini Tuğrul

Türkeş ailesi çileli günleri geride bıraktı. Amerika dönüşü tayini Çankırı'ya çıktı. Ardından Harp Akademileri sınavını kazanıp, İstanbul'a yerleşti. Türkeşler büyük mutluluğu ise Ankara'da yaşadı. Dört kızın üstüne Yıldırım Tuğrul doğdu. Nihâl Atsız, bu küçük delikanlıya "Mini mini Tuğrul" diye sesleniyordu. Fotoğrafta Tuğrul, annesi Muzaffer Hanım'la birlikte Amerika'da görülüyor.

K. K. Komutanlığı NATO Şubesi Müdürü Kurmay Albay Alparslan Türkeş, devrin Kuvvet Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'in kısa sürede güvenini kazandı. 27 Mayıs'tan kısa bir süre önce de Almanya'daki askeri tatbikata birlikte katıldılar.

27 Mayıs 1960 Cuma günü sabaha karşı Türk insanı Albay Türkeş'in radyo konuşmasıyla yataklarından fırladı. Ülkede, ihtilal olmuştu. O gün, bu gün Alparslan Türkeş'in sesi, 27 Mayıs'ın simgesi haline geldi.

Alparslan Türkeş'ten "27 Mayıs'ın Kudretli Albayı" diye söz ediliyordu. O, Devlet Başkanı Gürsel'den Sonra "İkinci Adam"dı. Fotoğrafta, Gürsel ve Türkeş, gazeteci Nadir Nadi, Falih Rıfkı Atay ve Ahmet Emin Yalman'la Başbakanlık'ta görülüyor.

27 Mayıs'ın en popüler kişisi şüphesiz Türkeş'di. Katıldığı toplantılarda ilgi odağı oluyor, sevgi gösterileri ile karşılanıyordu. Fotoğrafta Türkeş, konuşmacı olarak katıldığı bir toplantıda kader arkadaşı Dündar Taşer'le (oturan) birlikte görülüyor.

Diplomat Türkeş

Alparslan Türkeş, 19 Kasım 1960 tarihinde eşi ve çocukları ile birlikte Hindistan'a, "Sürgün" olarak gönderildi. Bu arada kendisine "Dışişleri Bakanlığı Müşaviri" şeklinde bir de sıfat verildi. Yaklaşık ikibuçuk yıl Yeni Delhi'de kalan Türkeş, bu süre içinde fiilen diplomatlık yaptı.

Türkiye'nin Yeni Delhi Büyükelçiliği'nde "Zoraki Diplomat" olarak bulunan Türkeş, Hindistan Hükümet yetkilileri ve yabancı diplomatlarla büyük dostluklar kurdu. Fotoğrafta Alparslan Türkeş, Hintli diplomatlarla birlikte görülüyorlar.

Sürgündeki Türkeş Ailesi

Alparslan Türkeş, eşi ve çocuğu ile birlikte Hindistan'da sürgün hayatı yaşarken Yeni Delhi'deki "Diplomatlar Mahallesi"nde oturuyordu. Türkiye'ye girişi yasaktı. Ama dünyanın tüm ülkelerini özgürce gezebiliyordu. Fotoğrafta (üstte), beraberinde yurtdışına çıkardığı üniformasını giymiş vaziyette aile fertleriyle, (yanda) bu arada sivil kıyafetler içinde eşi Muzaffer Hanım'la birlikte "Hindistan Hâtırası" olması için poz veriyor.

"Sürgün"den Dönüş

Alparslan Türkeş, 22 Şubat 1963'de Hindistan sürgününden döndü. Anavatan'a, Edirne'nin Kapıkule Sınır Kapısı'ndan giriş yaptı. Bu arada Selimiye Camii'ni ziyaret edip, İlgililerden bilgi aldı. Türkeş daha sonra İstanbul'a gidecek, Topkapı'da görkemli bir törenle karşılanacaktı.

"Hindistan Sürgünü"nü, Trakya sınırında noktalayan Türkeş, Edirne ve İstanbul ziyaretlerinden sonra Ankara'ya ulaşıp, Gaziosmanpaşa Kader Sokak'taki evine yerleşti. Başkent'te büyük ilgi gördü. Hükümet güçleri kendisini gizlice izletiyor, Başkent gazetecileri ise peşini bırakmıyordu.

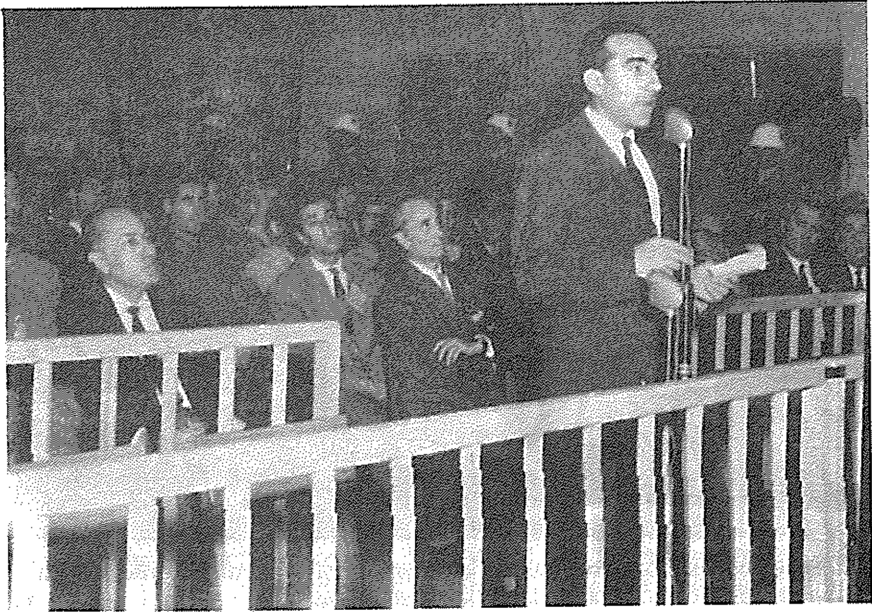
Alparslan Türkeş, Türkiye'ye dönünce hem eski ihtilalcilerin, hem de İsmet Paşa yönetiminin korkulu rüyası oldu. Talât Aydemir ve arkadaşlarının yeniden ihtilal yapma teklifini reddediyor, gelişmeleri ise kurmay hesapları içinde izliyordu.

Türkeş, evinde ve özel bürosunda ziyaretçi akınına uğradı. Herkes, O'ndan birşeyler bekliyordu. Fotoğrafta, 14'lerden Numan Esin, Münir Köseoğlu (sağda) ile 22 Şubat Olayları'na katılmış genç subaylar ve harbiyelilerle birlikte.

Alparslan Türkeş sürgünden döndükten sonra Ankara Dikmen'deki bir taşocağında, Talât Aydemir'le 10 Nisan 1963 günü gizli bir görüşme yaptı. Bu görüşmeden 31 yıl sonra da aynı yere Hulûsi Turgut'la birlikte gidip, anılarını tazeledi.

Türkeş, 21 Mayıs 1963'de gözaltına alınıp, ardından da tutuklandı. Talât Aydemir'le birlikte ihtilal teşebbüsünde bulunmakla suçlanıyor ve idamı isteniyordu.

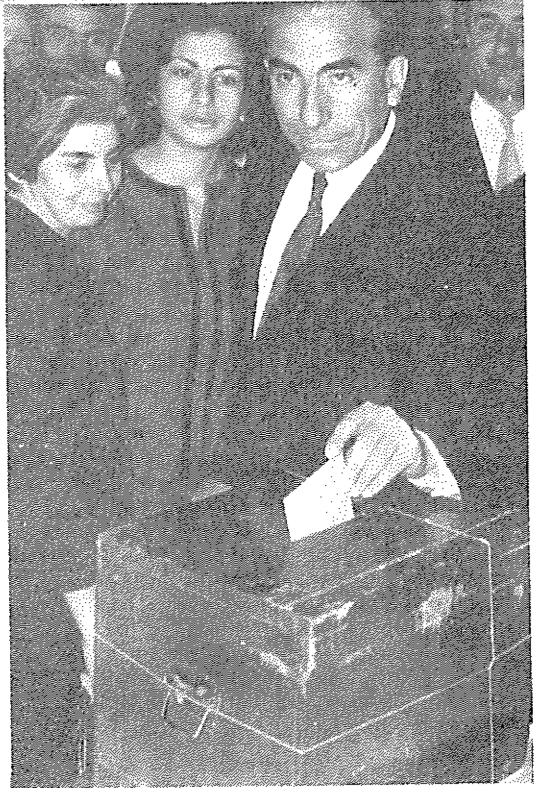

CKMP Lideri Türkeş

Alparslan Türkeş 21 Mayıs Olayları'ndan beraat etti. Bir yıl, olayları izledi. 1965'de ise Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Polatlı teşkilatına kaydını yaptırdı. Aynı yıl gerçekleşen Büyük Kongre'de CKMP Genel Başkanlığına seçildi (yanda).
Türkeş'le birlikte, Dündar Taşer, Münir Köseoğlu, Fazıl Akkoyunlu, Şefik Soyuyüce, Mustafa Kaplan, Numan Esin, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal ve Ahmet Er de CKMP'ne üye olup, birlikte siyaset yapmaya başladılar (altta). Bu eski askerlerin tümü 27 Mayıs'a katılmış, 13 Kasım Operasyonu'ndan sonra da yurtdışına sürgüne gönderilmişti.

İşte Meydan İşte Sandık

Türkeş siyasete kısa sürede ısındı. 1965 sonbaharında yapılan seçimler sonucu CKMP Ankara Milletvekili olarak Parlamento'ya girdi. Bu arada Partisini yurt çapında örgütlendirdi. CKMP'nin adını 1969 yılında Adana'da toplanan Büyük Kongre'de "Milliyetçi Hareket Partisi" olarak değiştirdi. MHP Genel Merkezi daha sonra gençlerin eğitildiği bir okul gibi çalıştı. Gençlere, tarih, yurttaşlık bilgisi ve milliyetçilik dersleri veriliyordu. Fotoğraflarda Türkeş miting alanında ve sandık başında da merhume eşi Muzaffer Hanım'la birlikte görülüyor.

Siyasi Tarihimize "Milliyetçi Cephe" diye geçen AP - MSP - MHP ve CGP Koalisyon Hükümeti 1975 yılında kuruldu. Bu koalisyonda Demirel Başbakanlığı üstlendi, Alparslan Türkeş ile Erbakan ve Feyzioğlu ise Başbakan Yardımcısı oldu.

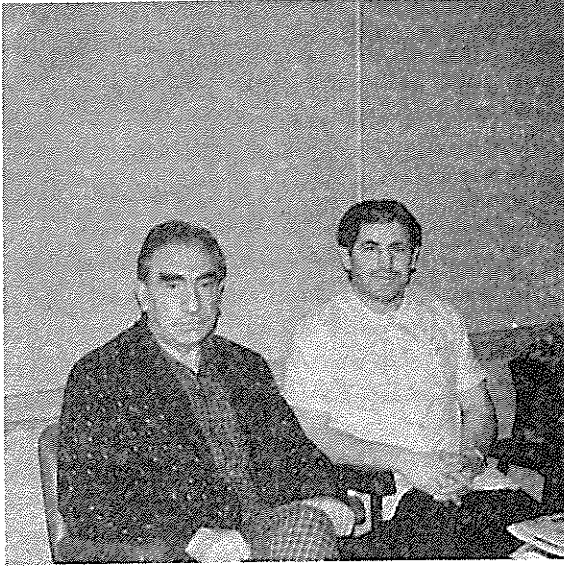
Hemşehrileri, Alparslan Türkeş'i siyasette yalnız bırakmadı. Kıbrıs'a göç eden atalarının yurdu Büyükköşkerli'deki köylüler, MHP Lideri'ne daima destek verdiler..

Bir Güzel Mutluluk

Alparslan Türkeş'in ilk eşi Muzaffer Hanım 1974 yılında vefat etti. Dört kızını gelin etmişti. Oğlu Tuğrul'la bekar hayatı yaşıyordu. İkinci evliliğini ise 1976'da Yalova'da gerçekleştirdi. 23 yaşındaki "Güzel Ülkücü" Seval Günler'le evlendiğinde kendisi 59 yaşındaydı. Türkeş çiftinin nikahını dönemin Bursa Belediye Başkanı İsmet Tavgaç kıydı. Oğul Tuğrul Türkeş de (bıyıklı) bu mutlu günde babasının hemen yanıbaşındaydı. Alparslan Türkeş, Seval Hanım'ın yarattığı huzur ortamında tüm güzellikleri yaşamaya başladı. Bu arada mutlulukları 1977'de Ayyüce'nin, 1978'de de Ahmet'in doğumu ile taçlandı.

Tutukluluk Yılları

Dile kolay ama, Türkeş 12 Eylül 1980 İhtilali'nden sonra beş yıla yakın tutuklu kaldı. Önce ailesi ile birlikte İzmir'deki Uzunada'da gözetim altında tutuldu, ardından Ankara'daki Ordu Dil Okulu'nda oluşturulan hapishaneye kapatıldı. Bu arada hastalığı nedeniyle uzun süre Askerî Mevkî Hastanesi'nde tedavi gördü. Bu fotoğraf Mevkî Hastanesi'nde 19 Ağustos 1984 günü çekildi. Yanında, hastabakıcısı oturuyordu.

Alparslan Türkeş, Ankara Mamak'taki Kolordu'da kurulan Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi'nde idam istemiyle yargılandı. Yıllarca, darağacının gölgesinde manevî işkenceye tâbi tutuldu. Beş yılın sonunda beraat etti. Çektiği çilenin hesabı ise derin yaralar açmasına rağmen anılarda kaldı. Bu fotoğraf, savunma anında çekildi.

Neşredilmek üzere Cemal paşa tarafından kendi el yazısı rötuş yaparak matbuata verdiği mektup. 9.6.1960

Ankara
3-Mayıs-960

Aziz Vekilim ;

Dün geceki konuşmalarımızdan ~~cesaret ve ilham olarak~~ en ışığı altında zatıalilerine, memleketin huzur ve istikrarı için alınması lâzım gelen tedbir ve kararlar hakkında düşüncelerimi arz etmeyi millî ve vatani bir vazife bildim.

Sayın Başvekilin açıklamalarını dinledim ve okudum; bunlarda, benim düşüncelerimin kabulüne müsait bir zeminin henüz mevcut olmadığı aşikâr olarak belli ise de, genede görüşlerimin sizlere iblâğının zaruretine inanıyorum.

Muhterem Vekilim; şu hakikatı kabul etmek lazımdır ki Kayseri hadiseleriyle başlayıp son karar ve feci olaylara kadar devam eden vak'alar vatandaş ruhunda derin tesirler ve Hükümete karşı telâfisi güç hoşnutsuzluklar yaratmıştır. Hele Ordunun Talebelere karşı akılsızca kullanılması işin vahametini arttırmış, Ordu mensuplarında da huzursuzluk ve güvensizlik hisleri belirmiş, korkulan şey olmuş, Ordu politikaya karıştırılmıştır.

Sayın Vekilim;

Bu ahvâl küçümsenecek, cebir ve şiddetle geçiştirilecek şeylerden değildir. Memleket, Hükümet ve partinin düştüğü bu müşkül vaziyeti kurtarmak için sukûnetli fakat ciddi ve zecri tedbirler almak lazımdır. Bu tedbirler şunlar olmalıdır:

1. Cumhurbaşkanı istifa etmelidir.

Cumhurbaşkanlığına ~~Sayın Adnan MENDERES getirilmelidir~~. Bu muhterem zatı her şeye rağmen Milletin çoğunluğunun sevmekte olduğuna kaniim, bu sevgiden istifade edilerek kırılanların gönülleri alınmalı ve millete yeniden güven telkin edilmelidir.

[illegible]

3 Mayıs 1960 tarihinde, devrin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel, Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e çok önemli bir mektup yazıp verdi. 27 Mayıs İhtilali'nden sonra ise kopyasının üzerinde bazı değişiklikler yaparak, kamuoyuna bu yeni şeklini açıkladı. İşte bu tarihi mektubun Arap harfleriyle düzeltilmiş son şekli.

2. Kabinede iyi kabul edilmeyen ve suihalleri bütün memlekete yayılmış bulunan zevat çıkartılmalı ve yeni kabine mutlak dürüst,makul zercu değil adalet ve şefkat hissi taşıyan zevattan kurulmalıdır.

3. İstanbul,Ankara Valileri ve Emniyet Müdürleri süratle değiştirilmelidir.

4. Son çıkarılan ve tahkikat komisyonları ihdas eden Kanun kaldırılmalıdır.

5. Ankara Örfi İdare Kumandanı değiştirilmelidir.

6. Partilerin Ocak,Bucak teşkilatı kaldırılmalı sadece Vilayet merkezlerinde mümessiller bulundurulmalıdır.

7. Parti faaliyetleri azami senede iki defa Vilayet merkezlerinde ve mahdut partililerle yapılmalıdır.

6 8. Mevkuf gazeteciler bir af kanunu ile kısa zamanda tahliye edilmelidir.

7 9. Son hadiseden tevkif edilen talebeler tedricen serbest bırakılmalı ilim müesseseleri yeniden faaliyete geçirilmelidir.

8 10. Şimdiye kadar çıkarılan bütün Antidemokratik kanunlar tedricen kaldırılmalıdır.

9 11. Vatandaş Hürriyet ve eşit muamele hakkına mutlak surette riayet edilmelidir.

10 12. Ordunun mes'eleleri süratle hal edilmelidir.

11 13. Din istismarcılığından vazgeçilmelidir.

12 14. Suistimaller oluyormu bilmiyorum. Fakat olduğu hakkında umumi bir kanaat mevcuttur ve milletin Hükümete karşı itimatsızlığına sebep olmaktadır.Bu gibi kötülüklerin şiddetle bertaraf edilmesi lazımdır.

13 15. Müstesna zamanlar ve günler haricinde hükümet büyükleri ile Memleket gezilerinde zamanı büyük vatandaş toplulukları ile karşılamalar yapmak usulü kaldırılmalıdır.

Çok Muhterem Vekilim;

Bu yazdıklarım asla bir parti ve politika mülahaza ve tesiriyle değildir. yazılmamıştır

Cemal Gürsel'den, Ethem Menderes'e verilen mektubun ikinci sayfası.

Memleketin durumunun bu tedbirlerin alınmasının zaruri kıldığına inandığım için arz ediyorum. Sizlerin Vatanperverlik ve vicdanlarınıza hitap ediyorum. Memlekette çok şeyler yaptığınız muhakkaktır, fakat bu asla kâfi değildir. Bu yapılan işleri müstemleke idareleride yapar, yapıyor ve yapmıştır.

Asıl mühim olan toplumun ruhunda yaşama şevk ve azminin geliştirilmesi, hak ve hürriyet aşkının kökleştirilmesi ve vatandaş idrakinin yüksek ve necip hislerle donatılmasıdır. Olaylar bu yolda olmadığımızı göstermektedir. Talebelerin hürriyet duygusu ile yaptıkları masumane tezahürata karşı , idarecilerin hatası yüzünden kıtalar sevk edilmesi ve onların desteği ile emniyet kuvvetlerinin ilim yuvalarının içine kadar girerek talebeleri profösörleri ile beraber coplarla ve kurşunlarla tedip etmesi feci bir şeydir.

O hengâmede kız talebelerin yürekler parçalayan çığlıklarının analar, Babalar ve halk ruhunda ~~unutulmaz~~ onulmaz yaralar açacağını ve açtığını anlamamak , memleketin huzuru bakımından büyük hata olduğuna kaniim. Bizim , gençlerimizde hak, adalet ve hürriyet duygularının gelişmesinden ve kemalinden memnun olmamız lazım gelmez mi ? istikbali hissiz , duygusuz müstemleke ruhlu , yalnız maddeci bedbaht insanlaramı bırakmak istiyoruz.

Sayın Vekilim, maruzatım muhakkak ki çok mühim ve hatta çok cüretkâranedir. Fakat memleket için , millet için , hükümet ve hatta partinizin selameti için dikkate alınması lazımdır ve hatta çok lazımdır.

saygılarımla

~~Derin saygılarımla hürmetlerimi sunarım.~~

Kara Kuvvetleri Kumandanı
Orgeneral
Cemal GÜRSEL

Cemal Gürsel'den, Ethem Menderes'e verilen mektubun son sayfası.

Türk askerlik ve siyaset hayatının efsanevi lideri Alparslan Türkeş, şimdiye kadar sır olarak kalmış olan fırtınalı yaşam öyküsünü ilk kez ve sadece gazeteci-yazar Hulûsi Turgut'a anlattı. Bu yoğun ve titiz çalışma iki yıl sürdü. Sonuçta, dev bir eser ortaya çıktı.

"Hâtıralarım olarak yayınlanmış olan bu kitapta, tarafımdan anlatılmış olan herşey, içinde bulunduğum, kendi gözlerimle gördüğüm ve işittiğim olayların bir bölümüdür. Ancak bu çalışmada, Milletimizin tarihine teslim edilmesi gereken pekçok bilgiler, belgeler ve dersler vardır. Genç kuşakların, bunları iyi anlayacaklarını ve değerlendireceklerini umarım."

Alparslan Türkeş

ISBN 975-7815-02-0
95.34 Y.0259.0003